Şark İslâm Klasikleri

HAFIZ DİVANI

Şirazi

MEB YAYINLARI

ŞARK - İSLÂM KLASİKLERİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 393
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 50
ŞARK - İSLÂM KLASİKLERİ : 13

Kitabın adı
HAFIZ DİVANI
Yayın Kodu
92.34.Y.0002.234
ISBN 975.11.0612-5
Baskı yılı
1992
Baskı adedi
20.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 9.10.1990 tarih ve 8306 sayılı onayı ile ikinci defa 20 000 adet basılmıştır.

Şark - İslâm Klasikleri

HAFIZ DİVANI

Şirazî

Çeviren
ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

İstanbul - 1992

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Hicri sekizinci asırda (XIV) İran'da yetişen Hoca Hafız Şirazi fikirlerindeki kuvvet, görüşlerindeki hususiyet, hele edasındaki rintlik bakımından bütün şarkın en lirik şairlerinden biri sayılmış ve şöhreti gün geçtikçe doğuya ve batıya yayılmıştır.

Esefle söylemek lâzımdır ki şarkta yetişen birçok büyükler gibi Hafız'ın hayatı da bir belirsizlik perdesiyle örtülüdür. Hal tercümesine ait en eski vesika, onun şiirlerini, ölümünden sonra toplayıp bir divan haline getiren dostu Muhammed Gülendam'ın, bu divana yazdığı önsözdür. Muhammed Gülendam, Hafız'ın şiirlerini övmekte, zâhir ve bâtın ehlinin, halkın ve ileri gelenlerin makbulü olduğunu, şiirlerinde herkesin, kendine göre bir mâna bulduğunu, bilgi sahibi olsun, bilgisiz olsun.. herkes tarafından sevildiğini, gazellerinin az bir zaman içinde Horasan, Türkistan, Hindistan, İrakayn ve Azerbaycan ülkelerine yayıldığını, sofilerin semâ, padişahların zevk meclislerinde okunduğunu söylemektedir. Fakat Hafız hakkında Kuran'a düşkünlüğünden, padişah meclisine devamından, Keşşaf ve Mısbah'a haşiye yazdığından, ders kitaplarıyle Arap şairlerinin divanlarını elinden bırakmadığından,.. bu yüzden de şiirlerini bir divan halinde toplayamadığından ve nihayet 791 hicride vefat ettiğinden başka bir malûmat yok. Ne ailesinden bahis var, ne hususî hayatından. Hattâ vefat tarihi bile şüpheli. Çünkü bu onsözün bulunduğu bazı divanlarda vefat tarihi, "der târih-i şuhûr-i sene-i ihdâ ve tis'ine ve seb'a mie-i hicri" diye arapça bir ibareyle, bazılarındaysa "der târih-i sene-i 791 hicri" tarzında rakamla

kayıtlı. 791 de öldüğü bildirildikten sonra üç beyitlik bir kıta var ki Gülendam, bu kıtada aynen "Ahmed'in kutlu hicret yılının ebced hesabiyle bâ, sad ve zalinde samanın tek eri Şemseddin Muhammed, yüce cennete yürüdü. Onun tertemiz toprağına uğrayıp mezarını ziyaret edince temizliği ve o mezarın nurunu, nuraniliğini gördüm" demekte ve bu suretle de Hafız'ın 792 de öldüğünü söylemektedir! Bazı nüshalarda bu önsöze dahil olmıyan, bir kısmında divanın sonuna (1315 Tebriz basması), bir kısmında kabına (ekseri yazmalar) kaydedilen ve Hafız'ın mezar taşında kazılı bulunan bir kıtada da "Mâna ehlinin ışığı olan ve hakikat ehlini aydınlatan Hoca Hafız, tecelli nurunun bir mumuydu, Musallâ toprağında konakladı, ölüm tarihini de Hâk-i Musallâ terkibinden ara" deniyor ki bu terkip de 791 yılını ifade etmektedir. Bu kıtanın şairini bilmiyoruz. Bizce bu ihtilâfın iki sebebi vardır:

1) Gülendam, önsözünde vefat tarihini rakamla yazmış, rakamdaki 2 nasılsa bir okunmuş, öyle kopya edilmiş, sonradan bazı nüshalara arabça bir ibare ile alınmış, 791 tarihi bu suretle meydana çıkmıştır. Bu ihtimal kabul edilirse ikinci kıtanın muahhar hir devre ait olduğu ve "Hâk-i Musallâ" terkibinin, Hâfız'ın 791 de vefat ettiği zannedilerek düşürüldüğü aşikârdır. Bu terkibin bir eksik olması ihtimali de var (Hızanei âmire). Kıtanın, Hafız'ın mezar taşında kazılı olması, eksikliğine delil olamaz. Zaten Hafız'ın kabri 885 hicrîde (1480-1481) yapılmıştır (Devletşah).

2) Hâfız 791 yılında vefat etmiştir ve Gülendam'ın kıtasındaki "Besâl-i bâ vu sâd-u zâl-i Ebced" mısraı 791 yılını gösteryordu. Yani "Besâl-i elf-u sâd-u zâl-i Ebced" di. Bu takdirde ikinci kıta da doğrudur. Fakat eski yaziyle "elf" kelimesinin "ba" okunması hemen hemen imkânsızdır. Bu bakımdan bizce birinci ihtimal daha kuvvetlidir.

"Meyhane" yle muahhar kaynaklardan "Mecmaulfusaha, Riyasul ârifin, Âteşkede" Hâfız'ın 791 de vefat

ettiğini kabul eder. "Mecalisül uşşak, Habîbüssiyer, Nefahat, Âsârül Acem" ve "Hızâne-i âmire" 792 de öldüğünü söyler. "Heft Iklim" 792 de öldüğünü söylemekle beraber 791 yılını gösteren "Hâk-i Musallâ' 'terkibini de vefat tarihi kaydeder. "Devletşah" ise Timurleng'in 795'te Şiraz'ı zaptettikten sonra Hafız'la görüştüğünü söylemekle beraber 794 te vefat ettiğini bildirir!

Görülüyor ki Hâfız'ın ölüm yılı 791'le 794, hattâ 795 arasında bir aykırılık göstermektedir. Fakat asıl aykırılık 791'le 792 arasındadır ve yukarıda işaret ettiğimiz gibi bizce Gülendam'ın kıtasındaki 792 (1389 - 1390) tarihi doğrudur.

• • •

§ Hafız'ın hayatına ait bilgimiz, hemen hemen yok denecek kadar azdır. Bu bilgi de menkabevi bir mahiyet göstermektedir. Hicri on birinci yüzyılın (XVII) ilk senelerinde yazılmış olan "Meyhane" ye göre Hafız'ın babası İsfahan köylüklerinden Bahaeddin adlı birisidir. Fars Atabekleri zamanında Şiraz'a gelmiş, orada ticaretle uğraşmaya başlamıştır. Anası Şiraz mülhakatından Kâzerun'ludur. Hafız, üç kardeşin en küçüğüdür. Babalarının ölümünden sonra bu kardeşler, birbirlerinden ayrılmışlar, anasiyle Şiraz'da kalan Hafız, geçim darlığına düşmüş, alnının teriyle para kazanmak için hamurkârlık hizmetine girmiş, fırsat buldukça da civardaki mektebe devama başlamıştır. Bu suretle Kuran'ı ezberleyip Hafız olan Şemseddin Muhammed, aynı zamanda şair bir dükkân komşusuna özenerek şiirler söylemeye de başlamış, şiirden anlayanlara âdeta bir alay mevzuu olmuştur. Fakat bir müddet sonra bir gece, Şiraz'da "Baba Kûhî" lâkabiyle tanınan Abdullah - ibn-i Hafîf (331. H, 942 - 943) in türbesinde ibadetle meşgulken uyuyor ve rüyasında H. Ali'yi görüyor. Ali, ona cennet yemekleri sunuyor. Hafız, böylece şair oluyor ve bu rüyayı bir gazelle de tesbit ediyor (CXXIII, S. 126). Meyhane müellifi Ha-

fız'ın 65 yaşında öldüğünü ve ilk Sâkiname yazanın da Hâfız olduğunu ilâve etmektedir.

Şüphe yok ki bu menkabe, Hafız'da bir kudsiyet görüp şiirlerini ilham telâkki eden halk rivayetlerinden alınmadır. Hâfız'a "Sırlar tercümanı" ve "Gayb dili" deyen halk, H. Ali'ye isnaden şöyle bir hikâye de uydurmuştur:

Gûya Ali, bir gün Dicle kıyısına gidip bir divitle bir kalem istiyor. Divit ve kalem gelince bir kaç kâğıda bir şeyler yazıp nehre atıyor, "Bunlar marifet ve hakikate ait sözlerdir. Bir müddet sonra Şiraz'dan bir ârif gelecek; bu sözler ondan zuhur edecek" diyor. "Kitabü Kısas-al Ulemâ" sahibi bu halk rivayetini bilhassa anıp tamamiyle uydurma olduğunu kaydeder (İkinci kısımı, Hace Nasirüddîn-i Tûsî'nin hal tercümesinde. S. 172 - 175).

§ "Mecmaulfusaha" ve "Riyâzul ârifin" le "Âsâyül Acem", Hâfız'ın Nehavend'in şimalinde Tuysirkân adlı bir kasabada yetişen Şeyh Kemaleddin isminde bir âlim zatın oğlu olduğunu ve atalarının bilgi sahibi kişiler bulunduğunu kaydeder. Bunlara nazaran Hafız'ın babası Şiraz'da yerleşmiş ve Hafız orada Şemseddin Abdullahı Şirazi (vefatı 772. H, 1370 - 1371) den okumuştur. "Hızâne-i âmire" ve "Mir'âtüssafa" dan naklen Hâfız'ın Şah Numan adlı bir oğlu olduğunu, Hindistan'a gidip Burhanpur'da öldüğünü ve Asir kalesi civarında bir yere gömüldüğünü ilâve eder.

§ "Târih-i Ferişteh" e göre Deken hükümdarlarından Mahmud Şah-ı Behmeni (780 - 799 H. 1373-1374 — 1396-1397) nin ilim erbabını himaye ettiğini duyan Hafız, Deken'e gitmek istemiş, bunu duyan vezir Mir Fazlullah İncu, Hafız'a yol harçlığı göndermişti. Hafız bu paranın bir kısmını ailesinin ihtiyaçlarına sarf etmiş, bir kısmiyle borçlarını ödemiş, bir kısmıyle de yol tedariki görmüş ve yola çıkmıştı Yolda elinde kalan parayı, soyguna uğramış ve muhtaç bir hale düşmüş olan bir dostuna vermişti. Hindistan'a git-

mekte olan iki İranlı tacir, şairin yol parasını çekmeye razı olmuşlardı. Hafız, onlarla Hürmüz'e kadar gitti. Fakat orada tam gemiye bineceği sırada kopan bir fırtınadan pek ürktü, Şiraz'a dönüp Mahmud Şah-ı Behmeni'ye derin ve hudutsuz istiğnasını rintçe bir eda ile bildiren bir gazel yazıp gönderdi (CLXXXV, S. 186-187). Mahmud Şah da "Mademki bizi ziyaret için yola çıkmış, ona ihsan etmek gerek" diyerek Hafız'a bin altınla bazı Hint metahları yolladı.

Hafız'ın, Bengâle valisi Sultan Gıyaseddin'le de mektuplaştığı ve ona, son beyitte adını anarak hürmetini gösteren bir gazel yazıp yolladığı rivayet edilir (CLVII. S. 159-160).

Hafız'ı, İlhanilerden Clâyırlı Şeyh Üveys oğlu Sultan Ahmet de Bağdad'a çağırmış, fakat Hafız, bu davete icabet edememiş, onu metheden bir gazel yazarak göndermişti (CDLXXXV. S. 484-485). Yalnız bir gazelinde Şiraz'da kadrinin bilinmediğinden bahsederek başka bir yere gitmeyi kurduğunu söylemesine (CCCXXIII, S. 322, B. 2706), başka bir gazelinde de Bağdad'a gitmek istediğine bakılırsa (CCXVII, S. 219, B. 1843) bu seyahati cidden istediğine hükmetmek lâzımdır.

• • •

§ Hafız, Gazan Han zamanında kısa bir müddet Fars valisi olan Şeyh Ebu İshak tarafından korunmuştu. Şair, gazellerinde bu zatın kısa, fakat pek hoş geçen saltanat devrini över; bir kıtasında da Şiraz'ı bezeyen diğer dört kişiyle Şeyh Ebu İshak'ı hürmetle anar (Kıt'alar: XXXV*. S. 537) Meyhaneleri kapatan, şarabı yasak eden ve Hafız'a oldukça kara günler geçirten, meyhanelerin açılması için dualar ettiren Mübarezeddin Muzaffer'le babasından büsbütün ayrı bir karakterde olan ve derhal meyhaneleri açtırarak Hafız'ın neşeli şiirler yazmasına sebep olan Şah Şucâ'da

Hafız'la çağdaş padişahlardır. Hattâ Şah Şucâ, rivayete göre Hafız'dan ziyade İmâd-ı Fakîh'i (Vefatı. 773. H 1371 - 1372) sever ve bu şairi, Hafız'dan üstün görürmüş. Bir kere Hafız'a "Şiirlerinde vahdet yok. Şaraptan bahsederken aşka, derken tasavvufa geçiyorsun. Bu değişikliğin belâğata uymaz" diyor. Hafız da "Evet.. öyle ama bütün bu ayıp ve noksanla beraber yine de benim şiirlerim âleme yayılmış, öbür şairlerin şiirleri ise Şiraz kapısından bile çıkmamıştır" diye cevap veriyor. Şah Şucâ, bu cevaba fena halde kızıyor ve şairin

Ger müselmāni heminest ki Hāfız dāred
Vāy eger ez pey-i imrūz buved feryādī CDXXXVI
t. S. 434, B. 3654)

beytine takılarak onu kâfir saymaya kalkışıyor. Hafız, pek sıkılıyor. O sırada Hicaz'a giderken Şiraz'a uğramış olan Zeyneddin Ebûbekr-i Tâybâdi'nin "Nakli küfür, küfür değildir. Bu beytin üstüne münasip bir beyit ilâve ederek sözü başkasına söylet" demesi üzerine

İn hedīsem çi hoş āmed ki seherge̱h migoft
Ber der-i meykedei bādef-u ney tersāyi (CDXXXV)
t. S. 434, B. 3653)

beytini ilâve ederek yakayı kurtarıyor. İmâd-ı Fakîh güya kendisine namaz kılmayı öğretmiş ve Şah Şucâ'ı bununla aldatmış. Hafız bunu bir şarlatanlıktan ibaret görmüş ve hatta bir gazelinde

Ey kenk-ı hoş-nırām ki hoş mirevi benāz
Ğırre meşov ki gurbe-i zāhid nemāz kerd

beytini de bu münasebetle söylemiş (Habibüssiyer, CIII, kısım II, S 37, CVIII, S 123)

§ Hafız Şah Şuca'ın 786 hicride (1384) vefatından sonra 789'a kadar (1387) saltanat süren oğlu Zeynelâbidin'in saltanat devrini idrak ettiği gibi bu padişahın, yeğeni şah Mansur tarafından tahttan indirilmesini ve sonradan gözlerine mil çekilmesini de

idrak etmiştir. Hafız, Şah Mansur'un padişahlığını da bir gazelle kutlar (CCXXXVII, S. 236-237). Hafız'ın şiirlerinde bunlardan başka Yesd ve Hürmüz hükümdarlarıyle Hacı Kıvam, Kıvameddin Hasan, Hace Celâleddin, Şah Nusretüddin Yahya gibi büyüklerin adları geçer.

§ Devletşah, Hafız'ın Şiraz'da Timurlenk'le de görüştüğünü yazıyor. Timur, şairin bir matlaını kasdederek (VIII, S. 8) "Semerkand'le Buhara iki mamur ve büyük İslâm şehri. Sen nasıl oluyor da onları sevgilinin bir benine bağışlıyorsun" demiş. Hafız da yırtık pırtık üstünü başını işaret ederek "İşte bizi bu hale koyan da hep o yolsuz bağışlamalar ya" diye cevap vermiş. Devletşah, bu görüşme tarihini 795 olarak kaydediyorsa da Hafız'ın 792'de öldüğü muhakkak olduğundan ve Timur da 789 (1387) de ve Zeynelâbidin'in tahttan indirilmesinden biraz önce Şiraz'a girmiş bulunduğundan eğer bu görüşme doğru ise 789'da olsa gerektir. Fakat bu görüşmenin, Hafız'ın o meşhur beytinden meydana gelme bir hikâye olması ihtimali daha kuvvetlidir. Hatta halk arasında Hafız'ın "Ben, Semerkand-u Buharâ demedim... Se men kand-u du hurmârâ — üç batman şekerle iki hurma dedim" diye cevap verdiği de rivayet edilegelmiştir. "Cevahir-i Mültekıta" ya göre Hafız'ı Timur'la görüştüren, Timur'un, Zeynelâbidin-i Ruknâbâdî adlı yakın bir adamıymış.

* * *

§ Hafız'ın hususî hayatına ait bazı vakaları, ancak onun gazellerinden ve tabii belirsiz bir surette çıkarabiliyoruz. Hafız, Şiraz'a, Rüknâbad ırmağına, Musallâ mesiresine candan bağlıdır. Bu bağlılığını, şiirlerinde belirtir (VIII, S. 8-9. B. 67, CLXVII. S. 169, B. 1426). Hafız'ın menkabelerini iyice tetkik eden ve divanını hakkıyle inceleyen Sûdî, onun Şiraz'dan ayrılmadığını, ancak Şiraz'a üç günlük bir yer olan Yesd'e gittiğini

kaydeder (C. 1, S. 44, 67). Şair, bir gazelinde Arapçayı bildiğini söyleyerek dostu Muhammed Gülendam'ı tasdik ediyor (XXIX, S. 81). Zaten divanında yer yer Arapça beyitler ve Arap şairlerinin tesiriyle yazılmış mülemmalar da onun derin bilgisini gösterir. Hafız olduğunu, yani Kur'an'ı ezbere bildiğini, hatta Kur'an'ı on dört rivayete göre okuyan ve kıraat bilgisine sahip olan bir hafız bulunduğunu da yine bir gazelinden anlıyoruz (XLIII. S. 47, B. 887). Sevgilisiyle maceraları, sevgilinin gitmesi üzerine araya düşen ayrılık ve bu ayrılığın, Hafız'ın ruhunda hasıl ettiği derin teessürlü intibalar da yine gazellerinde görülmektedir (Meselâ XIII. S. 14-15, CCCII, S. 301-302). Sûdi, Hafız'ın, iki gazelini, oğlunun ve karısının ölümü üzerine yazmış olduğunu söylüyor (C. 1, S. 337-339, CCVIII, S. 210-211; C. 1, S. 628, CXXXII, S. 135-136). Hakikaten ikinci gazel, karısına yazılmışa pek benzer. Kıtaları arasında iki kıtanın da genç bir çocuğun ölümüne ait olduğu meydanda (XXI. S. 680, XXII. S. aynı). Fakat bu gazeller, herhangi bir sevgilinin ölümüne ait de olabilir. Kıtalar hakkında da aynı mütalâayı yürütebiliriz. Onun için bu hususta kati bir şey söyleyemiyoruz. Yalnız Hafız'ın hassas gönlünün, ölümle de yaralandığı muhakkaktır. Kıtalarından bir tanesi, Hace Âdil isminde bir kardeşi olduğunu ve 775. H. de (1373-1374) vefat ettiğini tespit ediyor (XX. S. 529). Bir gazeliyle (C, S. 103-104) iki muammasından (Muammalar. I, II, S. 552-553) Ferruh ve Ahmed adlı iki gençle alâkası olduğu açıkça anlaşılıyor. Zaten onun gazellerinde, bütün şark şairlerinde olduğu gibi Yunanî bir aşk, bir pederasti çeşnisi görülür. Hafız'ın eski lirik Yunan şairleriyle İran'ın ilk şairleri gibi saz çaldığını da yine şiirlerinden öğreniyoruz. Sûdî, bir gazelindeki bir beyitten, sesinin çok güzel olduğunu istidlâl ediyor (CII. S. 286, CCCXXII. 321, B. 2695).

Hafız, kendisinin şairlik kudretinden de pek emindir. "Gazel üstadı, herkesçe Sâdi'dir ama Hafız'ın söz-

leri Hacu tarzındadır" (Bu beyti ihtiva eden gazel, tercümemize esas ittihaz ettiğimiz nüshalarda yoktur) demekte, Iraki'nin gazellerini söylemekte olduğunu bildirmekte, Selman'ı mübalâğalarla övmektedir (Şüpheli kıtalar IX. S. 632). Fakat sözlerinin büsbütün başka bir halâveti olduğunu, şiirlerinin Irak ve Fars ülkelerini kapladığını, Bağdat ve Tebriz'e de yayılmak üzere olduğunu (XXXVIII. S. 41-42, B. 344), şöhretinin Şiraz'dan Mısır, Çin ve Rum ülkelerine bile gittiğini (CDLXXXVII*, S. 488, B. 4128), şiirde Nizami'yi bile geçtiğini (CDXCI*, S. 492, B. 4166) haklı olarak iddia eder.

* * *

§ Enveri, Zahir, Selman ve sair büyük şairler gibi Hafız, en adi vesilelerle para koparmak için kasideler söylememiştir.

Büyük bir yekûn teşkil eden gazellerine karşı kasideleri, birkaç tanedir. Gazellerinde bazan yukarıda adlarını andığımız padişahlarla büyükleri, âdeta laf olsun diye över. O, bütün ruhi hasletlerini, gazellerle ifade etmiştir. Merhum Browne, Hafız'ı çok kudretli bir surette tercüme eden Miss Gertrude Lowthian Bell'in, Hafız ve Dante hakkındaki mülâhazalarını aşağı yukarı şöyle kaydediyor: "Hafız'a göre modern misallerin değeri yoktur. Dante'nin Floransa'yı sevdiği kadar Şiraz'ı seven Hafız, sevdiği bu şehrin beş altı kere muhasarasını, zaptını, padişahların birbiri ardınca gelip geçişini seyretmiş, halkın zulümlere ve kıtallere uğradığını, işretin menedildiğini, zevk kapılarının ardına kadar açıldığını görmüş, bütün bu hâdiseler, Hafız'ın şiirlerinde pek az akisler bırakmıştır. Fakat bu kayıtsızlık, onun felsefesine Dante'ninkinde bulunmayan bir mahiyet vermektedir. Dante, kendi felsefesine bağlıdır, kâinatı, asrının görgüsüne uyarak görür. Hafız'ın görüşüyse daha derin ve geniştir. Onun görüşü, kendisinden sonraki asırların fikir vadilerine

kadar nüfuz eder." Hakikaten de o dağdağalı devir, Hafız'ın gazellerinde ancak tarama kalemiyle yapılan belirsiz resimler gibi görünür. Fakat bazan o karmakarışık devri en içli, en hazin ve en tahlili yekpare bir gazelle ifade ettiği de vardır (Meselâ CDLXXX. t. CDLXXXII. t).

§ Hafız'dan önce gazel, daima aşkı terennüm ederdi. Hâcu, gazele tasavvuf ve hikmeti katmış, Selman da estetik hünerleriyle kendini göstermişti. Hafız, bütün bu üstatların meziyetlerini nefsinde toplamıştır. Onun gazelleri, velev müphem olsun — ki divan tekniği dolayısıyle başka türlü olmasına da imkân yoktur — devrinin hususiyetleriyle hâdiselerini bize pekâlâ iblâğ eder. Bilhassa o rindane eda, hemen hemen yalnız ona mahsustur.

Şiirlerinde şarap ve meyhaneden pek çok bahseder. O kadar ki âdeta Hayyam'da olduğu gibi insana usanç verir. Bu şarabı, yerine göre aşk, feyz, neşe, vahdet sembolü olarak kabul edenler, meyhaneye âlem, hanikah, yahut gönül diyenler, tevillerini yapadursunlar, bizce bu şarap, Şiraz'ın güzel üzümlerinden çekilmiş ve yıllanmış halis şaraptır ve Hafız bu şarabı, cennetteki tesnim ve selsebil ırmaklarının suyunu içer gibi içmektedir.

Hafız'da yalnız şaraba değil, esrara da methiye vardır (Kıta XXVI* S. 532). Şair, ihtimal şarap yasağında bu münebbihe müracaat etmişti. Bu şarap düşkünlüğünde taklidin büyük bir rolü vardır. Şarkta rint olmak isteyen her şair, rintlik kaydına düşen her hakim, mutlaka kendisinden önceki örneklere uymakta. Fakat bu düşkünlükteki âmil, yalnız bu değil. Hüner ve marifetten anlamayan insanlar arasında kalan, hiç bir suretle tatmin edilemeyen, daima sıkıntı ve elem içinde bunalan, hele Hafız gibi çok gürültülü bir devirde yaşayan düşünceli bir şair, şüphe yok ki bütün elemlerini bir kadeh içinde ezmeye çalışacak, şarabı ve gazel cöngünü kendisine nedim ittihaz edecek, işret

meclisinin baş köşesini yükseldiği ve yükseleceği en büyük bir makam olarak görecek, hulâsa sarhoşça bir istiğnaya bürünecektir.

* * *

§ Hafız'ı koyu bir sofî telâkki edenler bile onun tarikatı ve şeyhi hakkında katî bir malûmat veremiyorlar. Şemseddin Abdullah-ı Şirazî (772. H. 1370-1371), İmâd-ı Fakîh (773. H. 1371-1372) ve Seyyid Şerif-i Cürcani (816. H. 1413-1414) gibi sofî âlimlerden istifade ettiğini, Seyyid Şah Nimetullah-ı Velî (832. H. 1428-1429), Hâce Ebülvefâ-yı Bağdâdi (835. H. 1431-1432) ve Baba Kemâl-i Hucendî (792. H. 1486-1487) gibi şeyhlerle görüştüğünü tezkireler kaydederler. Bunlardan Şah Nimetullah-ı Velî'nin "Biz, yoldaki toprağı bile bakışımızla kimya haline getiririz, bir göz ucuyle baktık mı her derdi tedavi ederiz" mealindeki

Mā ḫāk-i rāhrā benaẓar kīmyā kunīm
Her derdrā begūşe-i çeşmī davā kunīm

matlaiyle başlayan gazeline karşılık bir gazel söyleyip himmetini dilemiş (CXXII, S. 124-126), diğer bir gazelinde Ebülvefâ'nın adını hürmetle anmış (CIII. S. 105-106, B. 878), eski sofilerden Pir-i Câm, Şeyh-i Câm ve Şeyhulislâm lakaplarıyle anılan Pîr Ahmed Camiyy-i Nâmıki (536. H. 1141-1142) ye hürmetini göstermiştir (III, S. 3-4, B. 4).

Bu sonuncuya olan hürmeti, tabii gıyabidir, diğerlerinden birine intisabı var mı? Bilemiyoruz. Hakikat yoluna kılavuzsuz gidilemeyeceğini söyleyen ve tasavvuf neşesine sahip olan Hafız'ın, zamanındaki şeyhlerin birisine intisap etmemiş olması imkânsızdır. Sûdî,

Şerāb-ı bīgaş-u sākī-i ḫoş du dām-ı rehend
Ki ziyrekān-ı cihan ez kemend-i şan nerehend

matlalı gazelindeki (CXXV. S. 128).

Ġulām-ı himmet-i durdi-keşān-ı yek-rengem
Ne on gurūh ki ezrek-libās u dil-siyehend

beytini (B 1076) şerhederken Hafız'ın Mahmud-ı Attar'ın müridi olduğunu, yeşil elbise giyenlerle de bu şeyhe muarız olan Şeyh Hasan-ı Ezrakpuş'la müritlerini kasdettiğini söylemiş (C. I, S. 403),

Rūşenī-i ṭal'at-ı tu māh nedāred
Pīş i tu gul rovnaḳ-ı kiyâh nedāred

matlalı gazelde de (CLXXXII. S. 183-184),

Rıṭl-ı girānem dih ey murid-i ḫerābāt
Şādi-i şeyḫi kı hanḳāh nedāred

beytini şerhederken (B 1546) buradaki hanikahsız şeyhin yine Mahmud-ı Attar olduğunu ve bu zatın tekkesi bulunmadığını, attarlıkla, yanı gülyağı vesair güzel kokulu yağları satmakla geçindiğini ilâve etmiştir (C. I, S. 476).

Sālhā defter-i mā dergirev-i ṣehbā būd
Rovnaḳ-i meykede ezders-i du'ā-yı mā būd

matla gazelin (CXXX, S. 186-187)

Pîr-i Gul-reng-i men ender ḥaḳ-ı Ezreḳ-pūşân
Ruḫṣet-i baḫs nedād erne ḥikāyethā būd

beytinin şerhinde (B. 1186) "Pîr-i Gülreng" in, Hafız'ın piri olan ve bu lakapla meşhur bulunan Şeyh Mahmud-ı Attar olduğunu bildirirken bu zatın, Şeyh Abdüsselâm'a, onun Rûzbihan-ı Baklî'nin oğlu Şeyh Fahreddin Ahmed'e mensup olduğunu, Fahreddin Ahmedin de babasından hırka giydiğini yazıyor ve Farsça ibareyle naklettiği bu irade ve nispet silsilesinin "Hâce menakıbında" bulunduğunu söylüyor. Aynı zamanda Halveti sofileri olan ve yeşiller giyinen Hasan-ı Ezrakpuş'la müritlerinin, Pîr-i Gülrenk'le ve müritleriyle araları açık olduğunu, hatta bazan bu zıddiyetin kavgalara bile vesile teşkil ettiğini ilâve edi–

yor (C. I, S. 480). Ne yazık ki Sûdî, bunu hangi menkabe kitabından aldığı ve bu kitabın kime ait olduğu, ne vakit yazıldığı hakkında hiç bir şey söylememektedir. Sûdî, Hicrî 1000 de ölmüştür (1591 - 1592). Necef'te bulunmuş, birçok âlimlerden istifade etmiş C. I, S 655-656), bazı beyitleri Farslardan daha iyi tahlil edecek kadar incelemiş (C. I, S. 63-64), bazı beyitleri, zamanın en iyi Farsça bilen üstatlarıyle müzakere eylemiş (C. I, S. 654-655), gazeller arasında Hafız'a ait olmayanları büyük bir isabetle bulmuş, hatta sahiplerini tayin etmiştir. Başka şarihler gibi tevillere kapılmamış, ciddî bir inceleme yapmıştır. Bütün bunlar düşünülür de nihayet bu menkabe kitabının, tabii kendisinden önce yazılmış bulunuşu ve Fars diliyle yazılışı göz önünde tutulursa rivayetin eskiliği, hatta doğruluğu hakkında bir fikir edinilebilir. Bizce bu rivayete inanmamak için hiç bir sebep yoktur. Sûdî Hafız'ın Halveti olduğunu söyleyerek şeyhi Pîr-i Gülreng'in de Halvetî olduğunu bildirmiş oluyor (C. I, S. 633). Yine bir gazelde Ezrakpuşlara telmih olduğunu, bir gazelin de Hafız hastayken piri tarafından ziyaret edilmesi dolayısıyle yazıldığını anlıyoruz (C. II, S. 424, CDVIII*, S. 405-406). Hafız, birçok şiirlerinde Kalenderîleri ve Kalenderliği över. İhtimal tekkesi olmayan Pîr-i Gülrenk, bir Kalenderî şeyhidir, yahut Kalendirdiği benimsemiştir. Esasen Sûdî'nin, bu zatın "Halvetî" olduğunu kaydetmesinden, Pîr İbrahim Zâhid-i Giylânî'ye (705. H. 1305-6), yahut Halvetiliği bir tarikat haline getiren, yahut da asıl halveti sülûke esas olarak kabul ederek "Pîr" tanınan, Ömer-i Halvetî'ye (800 H. 1397-1398) mensup olduğuna hükmetmek güçtür. Ömer-i Halvetî'nin kurduğu tarikattan önce de halveti sülûkte bir esas olarak kabul eden sofiler vardır. İhtimal Pir-i Gülrenk de bunlardan biridir. Hafız'ın rindane edasına, zaman zaman bütün kayıtlardan sıyrılıp çıkmasına bakarak onu ve şeyhini, Halvetîlik gibi halvet, esma, zikir, tac, hırka gibi birçok kayıt ve şart-

lara bağlı bir tarikata değil, sevdiği ve övdüğü Kalenderliğe daha yakın görüyoruz.

Ancak şunu da ilâve etmeliyiz ki biz, Hafız'ı, tamamıyle tasavvuf umdelerine bağlı bir sofi olarak göremiyoruz. O, ne Hakim-i Senâi, Attar ve Mevlâna Celâleddin gibi coşkun bir sofidir, ne Ubeyd-i Zâkânî gibi bir mülhit... Sırası geldikçe zamanından şikâyet etmiş, elemlerini söylemiş, hatta topraktan yaratılan şu yeryüzünde bir tek insan bile bulunmadığını, başka bir âlem yaratmanın, yeniden bir insan halketmenin lüzumunu duymuştur (CDLXXXII. t S. 482, B. 4074).. Hattâ onun içli şüphelerle kıvrandığı (XXXIII. S. 36-37; B. 295, 297), peşin varken veresiyeye kanmamaya karar verdiği (XXXIV. S. 37, B. 304) bile var. Hulâsa Hafız'ın tasavvufu, çok defa kendini avutmak, zahitlere çatmak ve onların riyasiyle eğlenmek, kalb zenginliğinden meydana gelen rint bir istiğnaya bürünmek için bir vesiledir. Bahar mevsiminde şiir defterini alıp sahraya gitmeyi tavsiye eden, o mevsimin medresede oturacak, Keşif'le Keşşâf'tan bahsedecek zaman olmadığını söyleyen şairimiz (XXVI. S. 28, B. 231), sofiye de bir gül derib hırkasını dikene bağışlamasını, bu kuru zahitliği lezzetli şaraba değişmesini, tasavvuf bahislerini çenge, tespihle taylasanı şaraba vermesini tavsiye eder (CCXXIX. S. 277, B. 2335); tasavvuf bahislerini bitpazarına götürmeye, Bistamî hırkayı şaraba bağışlamaya hazırdır (CCCLXXIV. t. S. 371, B. 3113). Lâle kadehi şarapla doldu mu, hayata ve zevke candan bağlı olan Hafız, sakiye "gel.. tasavvuf hezeyanları niceye bir... aslı olmayan saçma sapan şeyler ne vaktedek" deyiverir (CDLXXXVII*. S. 487, B. 4117)! Hilkati, hilkatteki gayeyi, bu âlemin önünü, sonunu düşünmektense çalgıyla şaraptan bahsetmeyi ister ve bu muammanın halledilmediğinde ve edilemeyeceğinde ısrar eder (VIII. S. 9, B. 73). Artık Hafız'ı koyu bir sofi, hatta bazılarının dediği gibi hakikatı mecaz diliyle söyleyen bir zat olarak kabul etmek

ve hemen her şiirinde görülen şarapla sevgiliyi tevile kalkışmak, ziyadece safdilliktir doğrusu. Hafız, tasavvuftan da bahsetmemiş değildir. Bazı gazelleri vardır ki tamamıyle tasavvufidir. Fakat tasavvufu, hiç bir vakit mecaz diliyle söylememiş, bu husustaki fikirlerini de apaçık ifade etmiştir. Ama ne gariptir ki gizli kapalı ifadelere yanaşmayacak kadar samimî olan ve şarabı gizli içmenin temelsiz bir şey olduğunu söyleyen Hafız'ın (CLXVII, S. 168-169, B 1418), iki yıllık şarapla bilmem neyi, on dört yaşındaki dilberle de H. Muhammed'i kastettiğini söylemek gibi acayipliklere düşenler olmuştur. On, dört... yani on kere dört, yahut dört on kırk eder ya... H. Muhammed'e de peygamberlik kırk yaşında gelmiş; işte Hafız'ın on dört yaşındaki dilberden maksadı buymuş! İran'da son zamanlarda yetişen müçtehitlerden Sikatül İslâm Nûri (Vefatı 1320. H. 1902-1903) ye bu izahı anlatarak fikrini sormuşlar. Molla Nûri, büyük bir isabetle "İki yıllık şarap, yıllanmış halis şarap, on dört yaşındaki dilber de on dört yaşındaki dilberdir. Hafız, bundan başka bir şey kastetmemişıtir" diye cevap vermiştir (Kitabu Kısas-al-Ulemâ, Kısım II. S. 175). Kanunî Süleyman devrinde de Şeyhulislâm Ebüssuud, bir fetvasında "Hafız'ın mekalâtında çokluk hikem-i zâika ve niket-i fâikadan gaybî kelimat hakka vaki olmuştur. Lâkin tezâîfinde nitak-ı şeriat-ı şerîfeden bîrun hurafat vardır, Mezâk-ı sahih odur ki bir beyti birinden fark edüp semm-i ef'iyi tiryâk-ı nâfi' sanmayıp..." demektedir (Keşf-el-Zunun, I S 784). Hulâsa bizce Hafız'ın tasavvufu, ikinci planda bile değildir. Esasen o vakitler tasavvufi neşeye sahip olmak, herhangi bir büyük şeyhe intisap etmek modadır, âdettir ve Hafıs'ın da bu modaya, bu âdete uymaktan kurtulamayacağı tabiîdir. Fakat nihayet insanı, kayıtlardan kurtarmayı tekeffül eden tasavvuf bile onun hür ruhunu kayıt altına alamamıştır. Böyle bir meşrebe sahip olan Hafız'ın mezhebi hakkında uzun uzun mülâhazalar yü-

rütmeyi lüzumsuz bulmuyoruz. Gök kubbe altında mânen bağlanılabilecek her şeyden hür olan kişinin himmetine kul, köle olduğunu söylerken (XXI. S. 22, B. 179) kendi hür ve insan düşüncesini, her bağdan kurtulan serazat ruhi haletini söylemiştir. Şah Sincan'ın Kutbeddin Hayder hakkında söylediği "Kuru yere oturmuş bir rint gördüm... ne küfür kaydındaydı, ne islâm... ne dünya umurundaydı, ne din... ne Hak'la mukayyetti, ne hakikatla.. ne tarikata bağlıydı, ne yakıyne! İki âlemde de bu iş, kimin harcı?" mealindeki

Rindî dîdem nişeste ber ḫuşk zemın
Nî kufr-u ne islâm-u ne dunyâ vu ne din
Ni Ḥaḳ ne ḥaḳiḳat ne ṭariḳat ne yaḳıyn
Ender du cihan kirâ buved zehre-i in

rubaisini (Habibüssiyer, Cüz III. C. II S 76) Hafız hakkında da söyleyebiliriz sanırım.

Sadî, Riyazî, Nizarî, Azudüddin, Şemseddin Mahmud, Irakî, Zahîr-i Fâryâbî, Celâl, İftihâr-ı Dâmganî gibi birçok şairlerden müteessir olan Hafız, bunların hepsine de nazireler yazmışsa da bilhassa Hâcu ve Selman'ın tarzını takip etmiş, onların mazmunlarını tasarruf eylemiştir. Burada Hafız'da, Hayyam'ın da büyük bir tesiri olduğunu işaret edeceğiz. Hafız, şaraptan ve kadehten bahsederken insan, daima Hayyam'ı hatırlar, birçok beyitlerinde Hayyam'ın rubailerindeki mazmunları bulur. Muhakkaktır ki Hafız, Hayyam'la pek çok meşgul olmuştur. Merhum Prof. Browne, İran edebiyatı tarihine Şibl-i No'mânî'nin Ordu diliyle yazdığı "Şi'r-al Acem" den naklen Hâcu ve Selman'la Hafız arasındaki benzerlikleri gösteren en canlı örnekleri almış, Seyyid Abdürrahim-i Halhâlî de Hafız divanının önsözünde, Hafız divanına karışan ve diğer şairlere ait olan şiirlerle Hafız'dan önce yaşayan veya onunla çağdaş bulunan şairlerin vezin ve kafiye bakımından birbirine uygun olan gazellerinin matlâlarını

yazmıştır (4 — ﻍ). Bizi, bunlardan ziyade Hafız'ın klasik Türk edebiyatına olan tesiri alâkalandırır. Biz, bilhassa bunun üzerinde duracağız:

Hafız'ın, edebiyatımızda tesiri pek şümullü ve pek süreklidir. Klasik edebiyatımızın birçok şairlerini tetkik ederken mutlaka onları Hafız'la karşılaştırmak lâzımdır. Hele XIV. ve XV. yüzyıllarda Hafız tesiri altında kalış, âdeta mütercimlik mahiyetini arzeder. Bu, Şeyhî'de pek açıktır. Şeyhi divanını gelişi güzel bir gözden geçirme neticesi, bulduğumuz en açık örnekleri sıralıyoruz:

Hafız. Cuz āstān-ı tuem der cihen penāhī nist
Ser i merā becuz in der ḥevālegāhi nist

İnan-keşide rov ey pādşāh-ı kışver-ı ḥusn
Ki nist ber ser-i rāhī ki dādhāhi nist

Zemāne ger bizened āteşem behırmen-i 'ömr
Bigū bisūz ki bermen beberk kāhī nist

Gulām ı nerkis-i cemmāş-ı on sehı servem
Ki ez şerāb-ı gurūreş bekes nigāhi nist

(XXIV. 1, 7, 4, 5 inci beyitler S. 26)

•

Şeyhî. Kapundan özge bulunmâdı çün penâh bana
Uş işiğün tozıdur yine secdegâh bana

Nazar fakire kıl ey pâdişâh-ı hüsn-ü cemâl
Ki rahmetin günidür sâye-i İlâh bana

Din imdi dâne-i hüsnün ki ömr hırmenini
Değil yakarsa cefân odı berk-i kâh bana

Figan ki nerkis-i mesti bu serv-i lâle-ruhum
İçüp şarâb-ı gurur eylemez nigâh bana

(36. b)

• • •

Hafız Hufte ber sinecâb-ı şābi nāzeninirā çi gam
Ger zi ḫār-u ḫāre sâzed bester-u bālin garīb

Guftem ey şām-ı geriben ṭurre-i şeb-reng-i tu
Der seḥergāhan ḥezer kun çun bināled in grīb

(XIII, 8 ve 7 nci beyitler S. 14-15)

Şeyhî. Şâh-ı gül-ruh ferş-i devlette haberdar olamı
Yastanup döşendiğinden hâk ile hârâ garîb

. . . .

Zülfünü şâm-ı garîban gördü Şeyhî dolaşup
Kaldı yıllar dimedi bir gün ki miskin yâ garîb

(38. b)

* * *

Hafız Müjde ey dil ki Mesiḥâ-nefesi miyāyed
Ki zi enfās-ı ḫoşeş bū-yı kesi miyāyed

Dōst ki ger ser-i pursiden-i bimār-ı ġamet
Gū ber an hoş ki henūzeş nefesi miyāyed

Ḫaber ez bulbul-i in bāġ mepursid ki men
Nālei mişinevem kez kafesi miyāyed

Kes nedānist ki menzilgeh-i ma'şūḳ kucāst
In ḳader hest ki bāng-i ceresi miyāyed

Yār dāred ser-i şeyd-i dil-i Hāfıż yāren
Şāhbāzi beşiḳār-ı megesi miyāyed

(CLXXXVIII. 1, 7, 8, 5 ve 9 uncu beyitler, S. 190-191)

*

Şeyhî. Ölme gönül firak ile îsî-nefes gelür
Yanma ciğer figan ile feryâd-res gelür

Ol izzet ıssı hâceye eydun ki vaktdur
Haste kulın sorâr ki dâhi nefes gelür

Can bülbüli teferrüc-i dîdâr kılmasa
Firdevs bûsitânı gözüme kafes gelür

. . . .

Bilmez kimesne kafile-i dostdan haber
Geh geh budur kulağuma beng-i ceres gelür

Ey Şeyhi ko bu peşşei şehbazı kıl şikâr
Simurg-ı himmet olana âlem meges gelür

(43. a)

* * *

Hafız Her nükte-i ki guftem dervasf-ı on şemāil
Her kō şinid guftā lillāhi derrü kāil

Tahsil-ı 'işk-u rindi āsan nemūd evvel
Cānem bisūht āhır der kesb-i in fezāil

Hellāc ber ser-i dār ın nükte hoş serāyed
Ez Şāfi'î mepursid emsāl-i in mesāil

Guftem kı key bibahşi bercān-ı nātevānem
Guft on zeman ki nebved ten dermiyāne hāil

. . . .

Der 'ayn-ı güşe giri 'aşkem zireh neyendāht
Eknun şudem çu mestan ber ebruy-ı tu māil

. . . .

Ey dōst dest-i Hafız ta'viz-i çeşm-i zāhmeet
Āyā buved ki binem der gerdenet hemāil

(CCCVII, 1, 2, 4, 3, 6 ve 8 inci beyitler, S. 305-306)

*

Şeyhî. Perrî-sıfat ne yüzdür bu şekl-ü bu şemâil
K-olur gören kişinin elbette aklı zâil

Tahsîl-i ilm-i ışkı âsan bilirdük evvel
Ömr âhır oldı olmaz hâsıl bu hoş fazâil

Ikdında saçlarının müşkil hisâba gelmez
Akl-u kıyas eliyle hallolmaz ol mesâil

Didim ki can seninle biperde sohbet ister
Aydur bu şart ile kim olmâya cismı hâil

Bâd-ı sabâ boyundan serve haber yetürmiş
Ol mûtedil hevâya can ile oldı mâil

Levhinde sînesinin yüz davet okuyaydım
Heykel yerine bir kez kılsa kolun hamâil

Kavvâl-i meclis-i şeh Şeyhî sözüni aydur
Kim kopdı her tarafdan lillâhi derrü kail

(63. b)

* * *

§ Ahmet Paşa da Hafız'dan çok istifade etmiştir. İşte birkaç örnek:

Hafız Bes garip uftādeest on mūr-ı ḫaṭṭet gerd-i māh
Gerçi nebved der Nigāristan ḫaṭ-ı müşkin ġarib

Ey ki der zencir-i zulfet cān-ı çendin āşināst
Ḫoş fetād on ḫāl-i müşkin ber ruḫ-ı nesrin ġarīb

(XIII, 6 ve 4 üncü beyitler. S. 14-15)

*

Ahmet P. Hatt-ı müşkin düşse haddinde nigârın tan değil
Çün Nigâristanda olmaz hatt-ı anbersâ garîb

Zülfi yüzünde garîb olmaz mı yârın kim olur
Dâmen-i gülde tırâs-ı sünbül-i ra'nâ garîb

(49. a)

* * *

Hafız Ger çünin cilve kuned mugbeçe-i bāde-furūş
Ḫāk-rūb-ı der-i meyḫāne kunam mujganrā

(VI. 8 üncü beyit, S. 7)

Ahmet P. Bû kanlu yaşum yollaruna âb-zen olup
Kirpiklerim işiğine cârûb olacakdır

(49. a)

Hafız Revża-i ḫuld-i berin ḫalvet-i dervişānest
Māye-i muḥteşemī ḫidmet-i dervişānest

. . . .

(XXIII, S. 25)

•

Ahmet P. Cennetin kapusıdır halveti dervişlerin
Yer-ü gök tapusıdır hidmeti dervişlerin

. . . .

(70. a—70 b)

Hafız Menem ki gūşe-i meyḫāne ḫānḳāh-ı menest
Du'ā-yı pīr-i muġan vird-i şubḥgāh-ı menest

. . . .

(XLI. S. 44)

•

Ahmet P Menem ki meykede-i 'ışk ḫānḳāh-ı menest
Rumūz-ı Cām-ı Cem esrār-ı bezmgāh-ı menest

. . . .

(110. a)

• • •

Hafız Zebān-ı ḫāme nedāred ser-i beyān-i firāḳ
Ve gerne şerḥ dehem bātu dāstān-i firāḳ

. . . .

(CCCII. S. 382-3)

• • •

Ahmet P Zebān-ı ḫāme ciger sūzed ezbeyān-i firāḳ
Bedūstan çi nevīsem zidāstān-i firāḳ

. . . .

(110. b)

•

Hafız Ey ḳabâ-yı pâdşâhî râst berbâlâ-yı tu
Ziynet-i tâc-u nigin ez govher-i vâlâ-yı tu

. . . . . . - . . . .

(CDXII S. 300-301)

•

Ahmet P Ey ḳabâ-yı nâz-u işve râst berbâlâ-yı tu
Kez kulâh-ı 'âfiyet ḫâk-i reh-i sovdâ-yı tu

. . . .

(III. a)

§ Fuzûlî'de de Hafız'a benzerlik vardır. Fakat Fuzûlî'deki bu benzerlik, Şeyhi ve Ahmed Paşa'da olduğu gibi Hafız'ın mazmunlarını pek az bir surette değiştirmek, yahut doğrudan doğruya Hafız'dan tercümeler yapmak tarzında değildir. Biz, bu benzerliklere duygu birliğinden doğma tevarütler diyeceğiz. Fuzûlî, Hafız'dan bazı mazmunlar almışsa bile harikulâde buluşlarıyle onlara kendine göre bir renk, bir hususiyet vermiş, onları kendine mal etmiştir. Gök kubbe altında söylenmedik söz olmadığına nazaran bu hususta Fuzûlî mazurdur. Bu mazaret kabul edilmezse aynı itiraz, Hafız hakkında da varit olur. Çünkü o da, meselâ Hâcu ile Selman'ın mazmunlarını aynı tarzda kullanmıştır. Hafız'la Fuzûlî arasındaki benzerliklerden birkaç örnek veriyoruz:

Hafız Du çeşm-i şûḫ-ı tu berhemzede Hıtâ-vu Ḥabeş
Be Çîn-i zulf-ı tu Mâçîn-u Hind dâde ḫerac
(XCVIII*. beyit 2, S. 100)

•

Fuzûlî. Bir peri zülfün tutup hâlinden alan kâm-ı dil
Dut ki Çin mülkünü dutdun Hind'den aldın haraç
(S. 134)

• • •

Hafız Ḥadiṣ-i hevl-i ḳiyāmet ki goft vāiẓ-i şehr
Kināyetist ki ez rūzgār-ı hicrān goft
(LVIII. S. 68, B. 62)

Fuzûlî. Vâiz bize dün duzalu vasfetti Fuzûlî
Ol vasf senin külbe-i ahzânın içündür
(S. 143)

*

Hafız Rūzgārist ki sovdā-yı bütan din-i menest
Ġam-ı on kār neşāṭ-ı dil-i ġamgin-i menest
(LXIII. S. 67-68)

Fuzûlî. Secdedir her kande bir büt görsem âyînim benim
Hâh mü'min hâh kâfer dut budur dînim benim
(S. 177)

* * *

Hafız Reh neberdim bemaḳṣūd-ı hod ender Şirāz
Ḫurrem on rūz ki Ḥāfıẓ reh-i Baġdād kuned
(CCXVII*. S. 219, B. 1843)

*

Fuzûlî. Fuzûlî eyledi âheng-i ayş-hâne-i Rûm
Mukıym-i mihnet-i Bağdâd gördüğün gönlüm
(S. 179)

* * *

§ Bâki de Hafız'ı çok okumuş ve takdir etmiştir. Hafız'ın

Cuz āstān-ı tuem dereihan penāhi nist
Ser-ı merā becuz ın der ḥevālegāni nist
(XXIV. S. 26)

* * *

Tūrā ki her çi murādest dercihan dāri
Çi ġam zi ḥāl-i za'ifan ki nātevan dāri
(CDLXXXVI. S. 436-437)

* * *

Nevbehārest deron kūş ki ḳoş-dil bāşī
Ki besī gul demed ez ḫāk-u tu dergil bāşī
(CDLXV. t, S. 462-463)

matlâlı gazellerini Farsça tahmis ettiği gibi (30 a, b, 31 a—b)

Ḳıṣṣa-i ʿışḳ diger gūne zebānī dāred
On ne sırrist ki taḳrir-i beyānī dāred

matlâlı gazeli de (31 b—a) Hafız'ın

Şāhed on nist ki mūyi vu miyānī dāred
Bende-i ṭalʿat-i on bāş ki ānī dāred

matlâlı gazeline nazire olarak yazmıştır (CLXXXI. S. 182-183).

Gul-ruḫan sūy-ı çemen ʿazm-i temāşā mīkunend
Bulbul-i şūrīderā sermest-u ḫeyran mīkunend

matlâlı gazeli de (82 a) Hafız'ın

Zāhidan kin cilve der miḥrāb-u minber mīkunend
Çūn beḫelvet mīrevend on kār-ı dīger mīkunend

matlâlı gazeline (CXI. S. 113-114) aynı vezinde ve aynı kafiyede bir nazire olsa gerektir.

* * *

Nef'î de bütün o haklı gururiyle

Nef'î ne söz edâsına Örfî vü Hafız'ın
Amma benim serâmed-ü mümtâzdır sözüm
(Gazeller, 24)

demekle beraber yine

Böyle hoş tab'âne rindâne gazel mi derdi ol
Sunmasa ger câm-ı feyz-i Hafız-ı Şirâz'a dest
(Gazeller, S. 6)

beytiyle büyük bir hakşinaslıkta bulunmaktadır.

* * *

Nedim, en güzel gazellerinden biri olan

Tâ kemergâhına dek gamzesi hâb-âlûde
Tâ girîbânına dek çeşmi şarab-âlûde
(S. 177)

gazelinde Hafız'ın

Dūş reftem beder-i meykede ḫāb-ālūde
Ḫırḳa ter dāmen-u seccāde şerāb-ālūde

matlâlı gazelinin (CDXXIII. t. S. 421-422) tavrını, edasını, veznini ve kafiyesini kullanarak Hafız'a olan meftunluğunu göstermiş, ayrıca onun

Tenet benāz-ı ṭebīban niyāzmend mebād
Vücūd-ı nāzuket āzurde-i gezend mebād

matlâını (CCXXIX*. S. 230-231), İzzet Ali Paşa'nın hastalığı dolayısıyle Farsça tesdis etmiş (S. 216-217),

Gul-berkrā zi sunbul-i muşkin nikāb kun
Ya'nī ki ruḫ bipuş-u cihānī berāb kun
(CCCXCV. S. 394)

gazeliyle

Şubḫest sāḳiyā ḳadeḥi pur şerāb kun
Devr-i felek direng nedāred şitāb kun
(CDV. t, S. 403)

gazeline yine Farsça ve

La'let çü gonce ber ser-i cām-ı şerāb kun
Ḫaṭṭ-ı demīde sürme-i çeşm-i ḥebāb kun

matlâlı bir nazire yazmıştır (S. 221-222).

* * *

§ Hafız'dan ziyade Şevketi Buharî'ye meftûn olan Şeyh Galib de

Kilkem be bezm çün gazel-i 'âşıkâne goft
Ez sūz-u reşk ḫāṭır-ı Ḥāfız figār kerd
(Kasideler, S. 26)

demekle beraber yine Hafız tesirini

Zulf āşufte vu ḫoy kerde vu ḫendan lebu mest
Pīrehen çāk-u ġazel-ḫan-u surāḥi der dest
(XLVIII. S. 51-52)

gazelini Türkçe tahmis etmek (kasideler ve terkipler. S. 91-92),

On şeb-i ḳadrī ki gūyend ehl-i ḫalvet imşebest
Yā Rab in te'sīr-i dovlet dar kudāmin kovkebest
(XXXIX. S. 42-43)

Berneyāmed ez temennā-yi lebet kāmem henūz
Ber umīd-i cām-ı la'let durd-āşāmem henūz
(CCLX. S. 259-260)

gazellerine Farsça birer nazire söylemekle göstermiştir (gazeller, S. 15, 16, 54). En fert şairlerden verdiğimiz bu örnekleri, diğer şairlere teşmil edebileceğimiz gibi bir hayli de çoğaltabiliriz. Fakat Hafız tesirini göstermek için bu kadarı da kâfidir sanırız.

§ Hafız, Türkiye'de Mesnevi ile Gülistan'dan sonra en fazla okunan Farsça bir metindir. Hafız, Farsça belletilmek için okutulduğu gibi şiir tekniğiyle estetik bilgiyi ilerletmek için de okutulmuştur. Onu ârif ve âşıklardan sayan, her şiirinde tasavvufî ve tabiidir ki uydurma manalar bulan sofiler de Hafız'a pek düşkündür. Nadir olmakla beraber bazı şeyhlerin Hafız'ı camilerde okuttukları bile vardır.

Hafız'a yazılan en eski şerh, 969 hicride vefat eden (1561-1562) Mesnevi şarihi Sürurî'nindir. Bu şerhten sonra yine Mesnevi şarihi Şem'î, (1006. H. den sonra; 1597-1598), Hafız'ı şerhetmiştir. Fakat Şem'î, Mesnevi şerhinde olduğu gibi Hafız şerhinde de birçok yanlışlar yapmış, Hafız'ın birçok mazmunlarını anlayamamış, tasavvufî manalar bulmak için yorulup durmuştur. Fakat şüphe yok ki Hafız'ın en garip ve en sâf şerhi Vehbi

şerhidir. İkinci Mahmut devrinde (1808-1839), yani çok muahhar bir zamanda Mehmed Vehbi adlı Konyalı bir Mevlevi tarafından meydana getirilen bu eser, baştan başa saçma, zoraki ve gülünç tevillerle doludur. Vehbi'ye nazaran Hafız, Mevlevidir ve her sözünün tasavvufi bir manası vardır! Hafız'ın en mükemmel şerhi de Şem'i ile çağdaş olan Sûdi şerhidir. Sûdi şerhinde Sürûri ile Şem'i'nin hatalarını da alaycı bir tarzda ve âdeti veçhiyle biraz da mütaarrız bir ifade ile yer yer işaret eder. Sûdi, Hafız'a ait menkabe kitaplarını görmüş (C. I, S. 67, 480), şifahî rivayetleri tespit etmiş (meselâ C. I, S. 102), mazmunları tahlil ederken en adî bir giyime kadar o devrin bütün hususiyetlerini araştırmış (C. I, S. 144-145), gazeller arasına karışan ve Hafız'a ait olmayan gazelleri büyük bir isabetle bulmuştur. Farsçaya iyiden iyiye vakıf olan Sûdi, iyi de tarih bilir... O devirde Şiraz'da saltanat süren ve vezirlik eden padişahlarla vezirlerden ve bunlarla çağdaş olanlardan, Hafız'la muasır bulunan şairlerden, münasebet düştükçe bahseder. Üstadı Molla Halimî ile Cami'nin kız kardeşi oğlu Molla Muhammed Emin ve divan sahibi Mevlâna Sabûhiyy-i Bedahşî, Molla Ahmed-i Kazvini, şeyh, molla ve şair olan Huseyn-i Harezmî, Molla Muslihuddin-i Lârî ve Necef'te mücavir olan Mevlâna Efdaleddin gibi devrinin büyük âlimleriyle Hafız'ın müşkül beyitlerini müzakere ettiğini bir münasebetle kaydeden Sûdi (C. 1, S. 654-655), Hafız'ı hakikaten pek mükemmel anlamıştır. Sûdi şerhinin bir de muhtasarı vardır.

Bunlardan başka Hafız'ın bazı gazellerini şerheden ve bilhassa Hafız hakkındaki tenkitleri toplayıp cerheden "Lâtife-i Gaybiyye" adlı küçük bir risale daha vardır ki Muhammed-ibn-i Muhammed-i Dârâbî tarafından yazılmış olan bu eser 1304 hicride (1886-1887) Tahran'da litoğrafyayla basılmıştır.

§ Hafız gibi Farsçayı hakikaten çok güzel kullanan ve rindane edasıyle teferrüt etmiş bulunan bir

şairi, 970 hicrîde vefat eden (1562-1563) Fezli ile 982 de vefat eden (1574-1575) Ebulfazl Muhammed ibni İdrîs-i Defterî tanzir etmeye özenmiş ve bu adam cağızlar, vakitlerini beyhude yere zayi ederek Hafız divanına baştan aşağıya kadar nazire yazmaya kalk mışlardır. Nihayet Süleymaniye'li Emin Yümnî adlı bir zat da Hafız'ın bütün gazellerini tahmise özenmiş ve meydana getirdiği eseri, "Kitab-ı Cezbe-i Işk" adıyle ve taş basması olarak 1339 da Matbaa-i Âmirede bastırmıştır. Tabii bunların edebi değerleri hakkında söz söylemeye bile lüzum yoktur.

§ Lisan-al-gayb diye tanınan Hafız'dan yıllardan beri tefe'ül edilegelmiştir. Hafız'ın ruhuna fatiha okunup "Ey Hafızı Şirazî, sen bana bakar, himmet edersin... ben, senden bir fal istemekteyim; sen, her sırrı bilirsin" mealinde

Ey Hāfız-ı Şirāzi Bermen nigeh endāzi
Men ṭālib-i yek fālem Tu Kāşif-i her rāzi

kıtası okunarak divan açılır, evvelce tayin edilen beyit, yahut gazel okunup niyete göre mana verilir. Hafız'ın şiirleri, Gülendam'ın dediği gibi muhtelif vadide ve her taifenin zevkına uygun olduğu gibi niyete göre mana verme imkânı da bulunduğundan ve nihayet garip tesadüfler de yardım ettiğinden Hafız'dan fal açanların, çoğu istediklerine uygun bir beyitle, bir gazelle karşılaşmıştır. Keşfel-Zunun, Muhammed ibn-i Huseyn-al Herevî adlı bir zatın Hafız'dan tefe'üller hakkında bir risalesi bulunduğunu ve yine 1010 hicrîde (1601-1602) Mekke mollasıyken vefat eden Kefevî Huseyn'in "Raznâme" adlı ve aynı mevzuda bir eseri olduğunu söylüyor (C. 1, S. 784). Kütüphanelerimizde nüshaları bulunan ikinci eserde Kur'an'dan, Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'den, Camî'den vesaireden edilen tefe'üllerdeki tesadüflerle bılhassa Hafız'dan edilen tefe'üller hakkında birçok örnekler verilmiştir.

§ Hafız divanı İstanbul'da, Mısır'da, Kalkûta, Bombay, Delhi gibi Hint memleketlerinde, Tahran ve

Tebriz'de birçok defalar basılmıştır. Herhalde daha görmediğimiz birçok tabıları da vardır. Yazmalarına gelince husus͡i kütüphanelerle ülkemizin birçok şehirlerindeki umum͡i kütüphanelerde tezhipli ve güzel yazılı birçok değerli nüshalar var. Şüphe yok ki daima ve bilhassa eski yazmalar, basmalara nazaran daha doğrudur.

§ Hafız'ın yukarıda arzettiğimiz eski şerhlerinden başka şu şerhleri de var:

?	Orduca. Hindistan, 1874.
Muhammed İsmail Han	: Gulbun-i Marifet Orduca "Tercüme ve şerh". Muradabâd, 1904-1332.
Bedreddin-i Ekberâbâd͡i	: Bedr-al Şurûh. Farsça. Delhi, 1321.
Mir Veliyyullah	: Lisan-al Gayb. Orduca. Lâhur, 1916-1918.
J. Richardson	: Bocron Rewcski'den alınarak. İngilizce "Tercüme ve şerh". Londra, 1774.
Muhammed Sadık Aliyy-i Lekhnoî	: Lekhno, 1293. 1876.
Muhammed Yusuf Alişah	: Orduca, Lekhno, 1893.

* * *

§ Hafız'ın muhtelif dillere tercümeleriyle divanından yapılan antolojiler hakkında da şu listeyi veriyoruz:

Mirza Can	: Orduca, Delhi, 1907.
Habibullah-ı kureyş͡i ve Chhotubhai B. Abuvala	: Metin, tercüme ve notlar, Ahmedâbâd, 1913.
Gulâm-ı Hayder	: "Tuhfe-i B͡i nazir" Hintçe, Lâhur, 1895.
?	"Âyîne-i Ma'rifet" Orduca ve Pençabca, Lâhur, 1911.

K. B. ve D. J. İranî	: Bombay, 1335. 1917.
Gulâm-ı Muhammed Abd	: Müntahabat "Sonunda kendisinin Orduca şiirleri vardır" Amritsar, 1921.
Muhammed Bâkır	: Pençabca manzum, Lâhur, 1920.
Mevlevî Muhammed Şâhuddin	: Pençabca Lâhur, 1923-1925.
Hâce Muhammed Abdullah	: Orduca, Lâhur, 1924.
D. J. İranî	: 75 gazel. Bombay, 1345.
" " "	: " 1931.
Thomas Hyde	: Lâtince, 1676.
Meninski	: " 1680.
Count C. E. A. de Rewieski	: Vidobonae "Antoloji" Latince, 1771.
Sir William Jomes	: 1792 de İngilizce, 1799 da Fransızca.
C. Devillers	: Gazelleri, Fransızca. Paris, 1922.
Arthur Guy	: Fransızca ve aruzla manzum, Paris, 1927.
Wahl	: Almanca, 1791.
J. von Hammer	: Almanca. Tübingen vo Stutgart, 1812-1813.
G. F. Daumer	: Almanca. Hamburg, 1846
Bodenstedt	: " 1877.
H. Bicknell	İngilizce manzum, Londra, 1870.
J. Nott	: İngilizce Antoloji "Kitab-ı Lâlezâr ez Dîvan-ı Hafız" Londra, 1878.
Restanji Cooverji Toskar	: İngilizce, Bombay, 1887.
H. Wilberforce Clarke	: " Kalküta, 1891.
J. H. Mc Cathy	: " Londra, 1893.

Krishnalal M. Jhanveri	: " Bombay, 1896.
Mevlevi Sırâceddin	: İngilizce. Canp Poona, 1896.
Miss G. L. Bell	: İngilizce. 43 gazel, manzum. Londra. 1897.
R. P.	: İngilizce, Londra, 1904. 1905 de bir kere daha basılmıştır.
R. le Gallienne	: İngilizce, Londra, 1905.
Seyyid Abdülmecid	: " "Rubailer" 1910.
W. Leaf	: " 28 gazeli manzum, Londra. 1918.
R. Obbard	: " "Antoloji" Lâhur. 1921-1922 de bir kere daha basılmıştır
Miss. G. L. Bell	· İngilizce Londra, 1928 basımı.
Clarence K. Streit	: Şiirleri, hayatı fikirleri. Nevyork, 1928.
Aagaard	: Norveç dilince, Oslo, 1928. (A. Y. Arberry, Catalogue of the Library of the India Office. London 1937. S. 109-115).

İran edebiyatı hakkında çok ciddi incelemeleri olan merhum Prof. Browne'ın manzum Hafız tercümeleri olduğunu kaydederek Hafız'dan yapılan tercüme ve antolojilere ve Hafız hakkında yazılmış kitaplara ait verdiğimiz listeyi tamamlıyor ve tercümemizi nasıl yaptığımızı anlatmaya başlıyoruz.

§ Tercümemize esas ittihaz ettiğimiz nüsha, Ayasofya nüshasıyle Seyyid Abdürrahim-i Hallâli'nin bastırdığı nüshadır. 28,7×19 ebadında olan ve Ayasofya kütüphanesinde "3945" numarada kayıtlı bulunan nüsha,

Timurlenk oğlu Ömer Şeyh'in oğlu İskender adına tertip edilmiş bir mecmuadadır 648 yaprak olan bu mecmuada Hâkani'nin kasideleri, Enveri, Kemâl-i İsfahanî, Zahîr-i Fâryâbî divanları, Abdülvasi'-i Cebelî'den müntehap parçalar, Ahsiketi'nin kasideleri, Attar ve Mevlâna'nın gazelleri, Sâdi'nin birçok eserleri, Irâki'den seçme şiirler, İmâd-ı Fakih'den şiirler, Selman ve Hafız divanları, Seyyid Celâl, Hâcu, Nizâri. Hucendî, Nasr-ı Buhari, Hasan-ı Dehlevî ve Husrev-i Dehlevî'den şiirler vardır. Yazı eb'adı 18,3×12 dir. Mecmua, yeşil bir bezle kaplı, mukavva ciltle ciltlenmiştir. Zahriyesinden Fatih'in kütüphanesine ait olduğu anlaşılmaktadır Bu zahriyenin etrafındaki küçük daireler içinde mecmuada şiirleri bulunan yirmi şairin adı yazılıdır. Her sayfada dört sütun, ekseriya 31 satır ve her satırda iki beyit vardır. Cetveller altınla, şiir başlıkları sürhla yazılmıştır. Şairlerin şiir ve divan başlıkları müzehheptir Yazı okunaklı nestaliktir. Kâtibin Şiraz'lı Hasan ibn-i Nasrullah al-Hafız adlı bir zat olduğunu anlıyoruz (155 b, 511 b) Mecmuanın sonundaki

Kitāb-ı Ḫusrev-i 'âlem mucerred ḥatm ezon kerdem
Ki ḥatm-i ḫusrevan ō şud be 'izz-u nām-ı İskender

. . . .

Be sāl-i żād-u yā vu cim nısfī ez receb refte
Nuviştēşud Hudāvendā bidih tu kām-ı İskender

methiyesinden kâtibin şair olduğunu, aynı zamanda mecmuanın 813 recebinin on beşinci günü bittiğini (1410) anlıyorsak da mecmuada onuncu başlıkla başlayan parçanın Sadi'ye ait kasideler sonunda "Fi şehri ziḳa'de liseneti 'erba'a ve 'aşere ve semānemi'etil hicriyye" ketebesi var ki (166 a) bu ketebe, 814 zilkadesini gösteriyor (1412). Bu iki tarihi birbiriyle uzlaştırmak için mecmuanın son kısmının 818 de bittiğini, fakat muhtelif formaların ve bu arada Sadî kasidelerinin 814 te yazıldığını, hulâsa mecmuanın

bır yıldan fazla bir zaman içinde bitirilip ciltlendiğini kabul etmek lâzım. Hafız Divanı mecmuanın 401 b 439 a yapraklarındadır. Önce alfabetik bir tertiple divan bitmiş, fakat sonra "Tetimme" başlığıyle ve yeniden elif harfinden başlanmak üzere Hafız'ın, ilk kısımda yazılmayan şiirleri yazılmıştır. Birkaç şiir, hem baş tarafta, hem de tetimmede var. Meselâ D harfinde bir kıta var ki tetimmenin sonlarında kıtalar arasında geçiyor. Tetimmede kıtalar arasında evvelce D harfinde yazılmış olan iki gazel yazılmış. Mecmua, 813-814 hicride tertip edildiğine göre divan, Hafız'ın ölümünden 21-22 yıl sonra yazılmıştır. Kâtibin şair olduğu ve Şiraz'lı bulunduğu düşünülecek olursa Hafız'la tanıştığına hüküm etmek, sanırım ki pek indi bir hüküm olmaz. Divanın alfabe tertibiyle baştan sona kadar yazıldığına, sonra "Tetimme" adı altında ve yine alfabetik bir tertiple ilk kısımda bulunmayan şiirlerin yazılarak divanın tamamlanmasına bakılırsa Şiraz'lı Hasan-ibn-i Nasrullah, kendisinde bulunan, yahut eline geçen şiirleri yazmakla iktifa etmemiş, diğerlerinde bulunan şiirleri de arayıp bulmuş ve bunları da bir divan tertip eder gibi tertip ederek yazmış, âdeta Hafız'ın şiirlerini toplamış ve bir divan haline getirmiştir. Yazma divanların çoğunda, Hafız'ın dostlarından Muhammed Gülendam adlı bir zatın Farsça bir önsözü var. Bu zat, Hafız'ın, sağken divanını tertip etmediğini, ölümünden sonra ellerdeki şiirlerini toplayıp Hafız divanını, kendisinin meydana getirdiğini söylüyor. Acaba Hafız divanını yalnız Muhammed Gülendam mı tertip etti, meselâ bu Hasan-ibn-i Nasrullah al-Hafız da bir divan meydana getirmedi mi? Yoksa kendisinde, yahut şunda bunda bulunan şiirleri topladıktan sonra Muhammed Gülendam'ın tertip ettiği divanı gördü de "Tetimme" yi o suretle mi yazdı? Katî bir şey söyleyemeyiz. Yalnız Muhammed Gülendam'ın önsözünü ihtiva etmeyen bu divan, gördüğümüz yazmaların en eskisi ve metin bakımından en

doğrusu olduğu gibi önsözü ihtiva eden eski yazmalara da uymaktadır. Kâtip, bu divandan bir de "Müntehabat-Antoloji" meydana getirmiştir ki bu nüsha da Ayasofya kütüphanesindedir.

Hafız'ın, bu divandan sonra en eski yazması Konya Müzesi kütüphanesinde 94 numarada kayıtlı bir mecmuadadır. 24,5 × 16,3 ebadında bulunan, meşin ve şirazeli, göbek şemse, köşeleri ve miklabı elle yapılmış, her iki yüzünün iç tarafları müşebbek şemseli pek güzel bir ciltle ciltlenmiş bulunan bu mecmuanın içinde Emir Seyyid Kasım-ı Envar'ın bir risalesi (S. 1-50), Ebusaid Ebülhayr'ın meşhur rubaisinin şerhi (50-81) ve Kasım-ı Envar divanı (82-485) vardır. Kenarlarında Emir Huseynî'nin "Zadül Müsâfirîn" i (2-81), Hafız divanı (82-356), Gülşen-i Raz (356-376) ve İbn-i Yemî'nin mukattaatı (376-485) vardır Kâğıdı kalın şeker renk âbadi olup sahifelerin kenarı lâcivert ve altın cetvellidir. Cetveller ince altınla ve kuzuludur. İlk yaprağın üstündeki zahriye, Herat mektebi usulünde yapılmış, ortasına altın üstüne beyaz boya ile "Divan-ı Emir Seyyid Kasım nüvvire kabruhu" yazılmıştır. Bu yazının yanlarında yıldızvari ve sürh üstüne yine beyaz boya ile yukardaki kitapların adları yazılıdır. İlk yaprağın ikinci sayfasıyle Hafız divanının başladığı 82'nci sayfa müzehheptir. Müze Müdürlüğü tarafından yazmalara konması âdet olan yaprak numarası konmamış, usulsüz olarak sayfa numaraları konmuş, ilk ve son yapraklar lüzumsuz yazılar, hatta damgalar, mühürler ve etkietlerle berbat edilmiştir. Ketebesine nazaran bu mecmua Hasan-al Gıyas-al Cevherî tarafından 819 yılı cümadel âhırasının 17'nci günü bitmiştir (1416) ki Hafız'ın ölümünün tam yirmi yedinci yılıdır. Fakat maalesef bu mecmuadaki Hafız divanı çok eksiktir. Meselâ elif harfinde, üç gazelle şüphelilerin hiç biri yok. B harfinde şüphelilerle metnimizdeki bir gazel yok, buna karşılık Selman'a ait bir gazel Hafız mahlasıyle Hafız'ın gazelleri arasına

girmiş. T harfinde yalnız 35 gazel var, iki tanesi de ikişer kere yazılmış ki onlar da sayılırsa 37 eder. Ş C ve Ḥ harflerinden hiç bir gazel yok. Bütün harfler bu tarzda ve eksik. Sonlarında yalnız 28 rubaiyle 2 kıta vardır. Tabiidir ki hem bozuk ve yanlış, hem de çok, pek çok noksan olan bu divandan hiç faydalanmadık. Yalnız bu divanı da gördük ve işte kısaca da anlattık.

Elimizde bir de ketebesiz, kötü yazılı, fakat doğru ve eski bir yazma vardı. Alelâde meşin ciltli olan ve 20,2 × 12,2 ebadında bulunan bu yazma, kitapçı Raif Yelkenci'ye aittir. Baş tarafta Husrev'in bir iki şiiriyle sonunda İbn-i Yemîn'in birkaç kıtası var. 2 a nın alt tarafında ve kenarda Farsça bir beyit yazılı. Altında "Yevm-i aḥad 6 şevval sene sitte ve 'erba'in ve şemānemie ......" kaydı var. 77 b de de aynı yazıyla "Limuḥarrihi : Ḥeyāleş ger nebāşed piş-i çeşmem* Firāķeş yek zeman cānem berāred. Fi yevmil 'arba'ā' 28 cümāzelūlā 'ammet meyāminehu sene 846 . . fi belde-i Herat .... Ḥarrerehu Ṭāhir-i Baharzi" yazısını görüyoruz. 116 yapraktan ibaret olan nüsha, bu kayıtlara nazaran 846 da, yani Hafız'ın ölümünden 54 yıl sonra, Herat'ta oturan ve yine divanın 100 b yaprağının kenarına "Bedei-i evķāf-ı bachâ-yı tahakuıl" diye tavuk yılı baclarına ait bir kayıt düştüğüne bakılırs Mogol devrinde ihtimal vergi işlerine memur bulunan Tahir-ı Baharzi'nin eline geçmiş. Bu tarihten en az yirmi otuz yıl önce yazıldığını farz etsek bu nüshada Ayasofya nüshasına yaklaşır. Tercümemizde bu nüshadan da istifade ettik.

Bunlardan başka bizde bulunan iki yazmadan da faydalandık ki bunların biri kâğıdına nazaran nihayet hicrî dokuzuncu yüzyıla aittir. Ketebesi yoktur. 36 a da kenarda 'Fāl-ı Elmas Āķā berāmedeest zilḥıcce 980" kaydı var; İkincisi filigranlı kâğıda yazılmış ve diğerlerine nispetle muahhar bir nüshadır. Bunda Muhammed Gülendam'ın önsözü de var. Basma nüshalardansa 1810

hicrîde Tebriz'de güzel bir tâlik yazıyla ve taş basbasmasıyla basılmış nüshadan faydalandık.

Fakat Ayasofya nüshasından sonra esas ittihaz ettiğimiz asıl nüsha Seyyid Abdürrahim Halhalî tarafından Şemsi hicrî 1306 yılında Tahran'da bastırılan nüshadır. S. Halhali, bu nüshayı, Hafız'ın ölümünden 35 yıl sonra yazılmış olan bir nüshayı esas tutarak hazırlamış, bu nüshada bulunmayan, fakat diğer eski yazmalarda bulunan şiirleri şüpheli olarak ayrı bir tasnife tâbi tutmuş (85 gazel, 15 kıta, 27 rubaî S. 67-85), bu nüshada bulunan şiirleri, diğer nüshalarla karşılaştırmış, diğer nüshalarda bulunup bunda bulunmayan beyitlerin ayrı bir cetvelini tertip etmiş (Kısım II, S. 14-60), divana ciddî ve ilmî bir önsöz yazmış, nüsha farklarını tespit etmiş, hulâsa mükemmel bir divan meydana getirmiştir. Hafız'ın olduğunda şüphe bulunmayan 496 gazelle 1 mesnevî, 1 sakiname, 29 kıta, 42 rubaî ve 5 kasideyi, ikinci kısım olarak da yukarıda arzedilen ve şüpheli görünen 127 parça şiiri ve ayrıca bir muhammesle bir terkip ve bir de tercii bendi ihtiva eden Halhalî nüshasiyle ondan eski ve çok daha değerli bir nüsha olan Ayasofya nüshası, aşırı bir aykırılık arzetmektedir.

Biz, tercümemizde Ayasofya nüshasının tertibini esas ittihaz ettiğimiz gibi Halhalî nüshasiyle gerek beyit, gerek metin bakımından bir aykırılık varsa yine Ayasofya nüshasına uyduk. Fakat Ayasofya'da bulunup Halhalî'de bulunmayan beyitleri iki yıldız, Halhalî'de bulunup Ayasofya'da bulunmayan beyitleri bir yıldızla tespit ettik. Bu iki nüshadan birinde bulunup öbüründe bulunmayan şiirleri de aynı işaretle gösterdik. Ayasofya'da tetimmede bulunan şiirlerin numarasının yanına bir "t" harfi koyduk. Diğer nüshalardan faydalanmamız tâlî mahiyettedir ve bunları ekseriyetle not olarak işaret ettik. Tercümede uğradığımız müşkülleri, Sûdî şerhine müracaatla halletmeye uğraştık. Her gazelin matlâ beytiyle rubaî ve kıtaların ilk mıs-

ralarını, şiirlerin altına ve transkripsiyonla ilâve ederek metinle tercümeyi karşılaştırmak isteyen tenkit ve tetebbü erbabının işini kolaylaştırdık. Beyitlere beş beyitte bir numara koyduk. Sahife ve beyit numarası göstererek esere bir de "Açılama" ilâve ettik. Maarif Vekilliğinin yayınladığı kılasikler serisi, şüphe yok ki bir küldür. Bu bakımdan Mesnevî tercümesinde geçen izahları tekrar izah etmeyerek o tercümeye havale ettik. Tercümemize, Tebriz basmasıyle bir iki yazmadaki M. Gülendam'ın önsözünü de aldık ve Tebriz tercümesinde olup yazmada olmayan kısımları, başına ve sonuna bir yıldız koyarak gösterdik. Burada, Ayasofya nüshasının fotoğrafyasını tereddütsüz bize teslim eden ve bu suretle rahatça çalışmamızı temin buyuran değerli ve yüksek Prof. Ritter'e ve bir muammanın halli için bile bize birbiri üstüne üç kere mektup yazmak lûtfunda bulunan Ankara Üniversitesi Şarkıyat Profesörü Necati Lûgal'a ve Prof. Browne'ın edebiyat tarihindeki Hafız'a ait faslı bize hulâsa eden değerli talebemizden Hariciye Vekâleti İngilizce Mütercimi Şinasi Siber'e teşekkür etmeyi bir borç sayarız.

Meydana gelen tercümemiz hakkında son sözümüz şudur:

Ve 'ayn-al rizâ 'an kulli 'aybin kelîletün
Ve lâkinne 'ayn-al suhṭi tubdil mesâviyâ

Abdülbâki Gölpınarlı

ÖNSÖZÜ YAZARKEN FAYDALANDIĞIMIZ KİTAPLAR

Abdünnebî Fahr-al Zamanî: Meyhane, Esat Ef. K, 2929, Alişir Nevaî: Mecalis-al Nefais, Üniversite, yazmalar 481, Ahmed Paşa: Divan, Millet K, 931 de yazılmış nüsha 12, Bâkî: Divan: Bizdeki yazma, Camî: Mecalis-al Uşşak: Hindistan 1892, Devletşah: Tezkire, Millet K. Farsça yazmalar 788, Emin Ahmed-al Râzî: Heft İklim, Üniversite, Farsça 230, Ferid Kam. Prof: İran Edebiyatı Notları. Fırsat-ı Şirâzî: Âsâr-ı Acem, Bombay 1314, Fuzûlî: Divan, Yenişark K. basması, İst. 1924, Gıyaseddin: Habib-al Siyer, Bombay, 1273, Hafız: Divan. Ayasofya K. Konya Müzesi K, R. Yelkenci'ye ve bize ait yazmalar, Tebriz ve Halhalî basmaları, Kâtip Çelebî: Keşf-el Zunun, Maarif Vekâleti, Maarif Matbaası basması 1941, Lâmiî: Nefahat Tercümesi, İst. 1289, Lûtf-ı Ali: Âteşkede, Bombay 1277, Mir Gulâm-ı Ali Azâd: Hızâne-i Âmire: Hindistan 1871. Mirza Muhammed: Kitabu Kısas-al Ulemâ, İran 1306, Nedim: Divan, Halil Nihat neşri, İst. İkdam Matbaası 1339-1340, Nef'î: Divan, Ceride-i Havadis M. 1269, Rızakulı Han Hidayet; Mecma'-al Fusahâ: Tahran 1295, Riyaz'al Ârifin. Tahran 1305, Sudî, Şerh, Vehbi şerhi kenarında, Matbaa-i Âmire 1288, Şeyh Galib: Divan. Mısır, Bulak M. 1252, Şeyhî: Divan, 842 de yazılmış nüsha, Millet. K. 238.

Prof. Edward G. Browne: A History of Persien Literature under Tartar Dominion, Cambridge CIII, 1920, S. 271-319, A. Y. Arberry, Catalogue of the Library of the India Office, London 1937.

MUHAMMED GÜLENDAM'IN ÖNSÖZÜ

Tanrı'ya sonsuz hamd, sayısız sena... bütün rızık hafızlarının divanı, onun dilek ve istek sultanına pervanedir. Bir eşsiz Tanrıdır ki yedi kat gök sayvanının yüce yapısı, sebepsiz ve illetsiz hikmetinin bilgisine delildir... bir hakimdir ki insanın şekerler yiyen dudukuşuna benzer söz söyleme kabiliyetini, mana gelinlerini düşünme aynası karşısına geçirdi de gönüller açan "Şüphe yok, söz söyleme sihirdir" edasıyle söyletti. Bir bilgi sahibidir ki şakıyıp duran sesi güzel dil bülbülünü, doğru düşünce kabiliyeti kuvvetiyle "Şüphe yok, şiir hikmettir" nağmesiyle dile getirdi, terennüm ettirdi.

Kulları yetiştiren Tanrı, ağıza dil verdi,
Sedefe benzeyen dile de söz incileri bağışladı.
Canı, tatlı sözlerle gıdalandırırdı,
Söz söyleme kabiliyetinden doğan sözlerle gönülleri ferahlandırdı.
Gönül denizinde mana incileri meydana getirdi.
Tabiat madenine hadsiz, hesapsız söz yakutları ihsan etti.

Sonsuz salâvat incilerinin dizileriyle nihayetsiz selâm mücevherleri, peygamberliği hatmeden, belâgat incilerini dizen, "Andolsun Sad'a ve hakikatları

andıran Kur'an'a" bürhanına sahip olan, peygamberler ceridesinin başında gelen, seçilmişler kasidesinin en güzel beyti olan Muhammed Mustafa'nın feyizlere açık ruhuna, hikmetlere açık göğsüne saçılıp dursun! Canlara can katan "Ben, Arabın da en fasihiyim, Acemin de" sesini âlemdeki bütün mahlûkatın kulaklarına eriştirdi, bütün insan topluluklarına duyurdu... ruhlara ruh bağışlayan "Ben, insana ruhumdan ruh üfürdüm" sözünden esen rüzgârın kokusuyla iki âlemdeki uyanık canların can dimağlarını güzel kokulara bürüdü... Mucizeler gösteren ve insanlara canlar veren "Bana manası derin ve geniş sözler verildi" incilerini dağıttı, saçtı... "Kendiliğinden söylemez, söylediği söz, ancak kendisine vahyedilen sözdür" ayetinin o doğru sadasını âlemlere ve ruhlara saldı. Tanrı'nın rahmetiyle selâmı ona ve soyuna sopuna olsun!

O, peygamberler topluluğunun hem gözüdür, hem ışığı... Doğru yolların kılavuzudur.

Seçilme sayvanının tahtında oturan sultan odur... Doğruluklar hazinesidir, kâinatın sırlarını bilir.

Eli, cömertliği avucunun içine almıştır, sözü, ilim kimyasıdır.

Lafzı doğruluk mekânıdır, gönlü temizlik madeni.

" Muhammed... ezelden ebede kadar, var olanlar da onun adıyle süslenip surete bürünmüş, vücud bulmuştur, var olacaklar da*."*

Onun bereketi yüce, fazileti aşikâr soyunun...

şöhretli dostlarının temiz ruhlarıyle pak cesetlerine sonsuz ve nihayetsiz selâm ve senalar.

"* Onun bütün soyuna, torunlarına
Cihanı yaratandan binlerce rahmet!*"

Onlar, güzel ve yürük ibare, sert ve serkeş mecaz ve istiare atına bezeyiş eğerini vurup söyleyiş ve anlatış meydanında yürüttüler.. fasahat ve belâgat çevgâniyle hüner ve şiir topunu yüce kişilerden de, kaptılar, aşağı kişilerden de. Nihayet "Muhammed tanrı elçisidir. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı şiddetli kişilerdir" ayetindeki elçilik şöhretiyle bu elçiliğin dünyaları dolduran sesini âlem bucaklarındaki fasihlerle bütün dinlerin belâgat erbabına duyurdular. "Şairler yokmu... şeytanlara uyarlarsa sapıtırlar" hükmüne dahil olanların kılıç gibi keskin ve tesirli dilleriyle sözleri, bu ululuğun heybetinden yeis ve hayret kınında kaldı. Bu hünere sahip olup savaş kılıcı gibi şöhret kazanmış olan ünlü kişiler, savaş ve ılgra girişince, onların karşısında "İnsanlarla cinler birbirlerine yardım etseler bile Kur'an'ın bir mislini söyleyemezler" diyerek kıylü kaal yüzlerine aciz siperini tuttular.

Gündüz parladıkça, güneş âlemi aydınlattıkça
Ruhları, rahmet ve senalara gark olsun!

"* Hele o bütün bilgilerle hakikatları nefsinde toplamış olan, "Ben Tanrı'nın söyleyen kelâmıyım" diyen... Tanrı'nın galip arslanı, doğularla batıların imamı Ebutalib oğlu Ali... Tanrı'nın salâtü selâmı, tehiyyat ve ikramı ona olsun.

Bir padişahlar padişahıdır ki yaratılış gününün seber çağında

İnsanın yaratılışından maksat, onun yüce varlığıydı.

Bir kerem sahibidir ki evveli ve zevali bulunmayan Tanrı lûtfiyle

Menkabeleri, Kur'an'a ziynet oldu.

Vilâyet ülkesinin öyle bir emiridir ki tâ ezelden

Dil ve söz, onu övmek için istidat kazandı.*"

Söz incisinin esasen pek değerli olduğu belâgat incisini inceleyenlerle fazilet çarşısının kuyumcularına... söz ülkesinde şöhret kazananlarla zekâ ve anlayış meydanının binicilerine gizli değildir. Nefis manzum sözler zaten pek uludur, pek kıymetlidir İmkân dükkânından ondan daha değerli bir matah alınamaz; zaman pazarında ondan daha yüce bir kâr yoktur. Akıl kuyumcusunun gönül eline ondan aziz bir para girmemiş, suretler düzen fikre ondan daha güzel bir yüz görünmemiştir. Bu padişahlara lâyık incinin değerini kemal sahibi akıllı kişiden başka kimse bilmez. Bu ayarı tam paranın kadir ve itibarını akıl sahibi kuyumcudan başka kimse anlamaz Hakikaten de

Eğer sözden daha değerli bir inci olsaydı
Gökyüzünden yeryüzüne söz yerine o inerdi!

Söz, öyle bir meydandır ki ancak açık zihinlerle koşulup aşılır... Öyle bir terazidir ki ancak anlayışa sahip olan gözlerin elleriyle ağdırılır. Nazım ve nesir fennine ait esaslı kaideler pek çok ve pek

sayısızdır. Şairlerin arasındaki aşağılık ve üstünlük, onların rubî haletlerine, şiir kaidelerini bilmelerine, yerine göre sözü kuvvetlendirmek, yerine göre hafifletmek, yerine göre açmak, yerine göre güzelleştirmek, yerine göre çirkinleştirmek hususundaki maharetlerine göredir. Şairin hüneri; söz sırasında kelimeleri birbirinden ayırmak, birbirine vurmak, fikri muayyen bir hale getirmek, müphem bırakmak, bir sözü öbüründen önce söylemek, yahut sona bırakmak, üstü örtülü geçmek, açığa vurmak, kinayeyle, geçiştirmek, apaçık anmak... sözü kısaltmak, uzaltmak, gibi yerinde yapılması lâzım olan şeyleri yerinde yapmakla anlaşılır. Şair, her hususta bunlara riayet edecek dosdoğru olarak bu ince şeyleri yapmaya dikkat eyleyecektir. Belâgat, kalemin ucuna geleni yazıp sözü uzatmak değil, açık sözlerle ve etraflıca söyleyip maksadı anlatmaktır demişler. Maharet sahibi şair, bu ince meselenin künhüne erdi de bu gerekli esası bir kere anladı mı artık sözünün yanağı parlamaya, şiirlerinin güzelliği günden güne artmaya başlar. Nihayet bir dereceye gelir ki onun bir beyti bir kaside yerine geçer, bir gazeli bir divan makamına kaim olur. Bir kıtayla bir ülkeyi haraca keser, bir rubaiyle bütün âlemin "rub'u meskûn" undan bac alır.

Kafiye tartan şairler, bayraklarını açtılar mı
İki âlemin hazinesini de kalemle elde ederler.
Hele o hazinenin kilidi yok mu...
Şair olan erin dilinin altındadır!

Bu sözleri söylemekten ve bu mukaddimeyi yazmaktan maksat, Tanrı mezarını arıtsın, kutluluk

âleminde derecesini yüceltsin, rahmetli, kutlu şehit, âlimlerin üstünü, ediblerin üstadı, lâtif şeylerin madeni, Tanrı'ya ait bilgilerin mahzeni, ulu efendimiz, millet ve Dinin Şems'i Muhammed Hafız'ın melek huylu yüce zatını anlatmaktır. Onun parlak şiirlerine Abıhayat kaynağı bile hased eder, bakir mazmunlarını hurilerle gılmanlar bile kıskanır. Gönüller alan beyitleri Sahban'ın sözlerini, latif ve sebbar nesri Hassan'ın ihsanını unutturmuştur.

Şiirleri, güzellik incisine, cennet bahçelerine benzer...

Gönüllere huzur verir, huzura lezzet bağışlar.

Metin sözleriyle halkın damağına lezzet vermiş, açık ve manalı şiirleriyle ileri gelenlerin can ağızlarına tat bağışlamıştır. Zâhir ehline âşinânık kapılarını açtığı gibi şiirleriyle bâtın ehlinin nurlarını arttırmıştır. Her işte hale uygun söz söylemiş, herkes için eşsiz ve lâtif bir mana incisi delmiştir. Az söze çok mana sığdırmıştır. Yazılarında estetik kaidelerinin bütün çeşitleri vardır.

"* *Bazan sevgi ülkesinin sarhoşlarını aşk ve nazar caddesine sokarak sabır şişelerini kararsızlık taşıyle kırar da şöyle der:*

Bizimle ders arkadaşıysan şu sayfaları yıka, sil.
Aşk bilgisi deftere sığmaz (CCIII. 1730).

Gâh iradet meyhanesinde tortulu şarap içenleri pirimugana gitmeye, meyhane beytülharamında mücavir olmaya teşvik eder:

Bir an bile meyhaneden nam ve nişan bulundukça

Başımız, pirimuganın yoluna toprak olacak (CXLII. 1213).

Onun latif ve şairane tabiatının selsebil gibi coşup akması, "Cennetle bir nehir var ki selsebil denir" ayetinin feyzine sahiptir. Feyzini, havas ve avama, büyüklerle küçüklere yaymıştır. Sihri belâle benzeyen şiir dizisi natıkanın diline düğüm vurmuş, bir inci dizisine benzeyen fikirleri, denizle madenin matahlarındaki ağırlığı hiçe saymış, keskin zihninden saçılan katralar, zevk ve huzur meclisi bahçelerini "Biz her şeyi su ile diriltttik" zülâliyle yeşertmiş, düşüncesinin gülşeninden esip gelen rüzgârlar, can bahçelerine "Ben Âdem'e ruhumdan ruh üfürdüm" manasını vermiş, fasih sözleri Mesih'in nefesleri gibi gönlü ölmüş kişilere yeni baştan hayat bağışlamış, âdeta bir mucize olan ve Kelim'in sözlerine benzeyen sözleri, şiir ve inşa Tûr'unda Yedibeyza göstermiştir. Sanki ilkbahar havası, onun ahlâkıyle güzellesmiş, gülle nesrinin yanağı onun parlak şiirlerinden bezenmiş, şimşadla alabildiğine uzayıp giden hür selvinin boyu, usul büyümeyi ve güzel bir tarzda titremeyi onun isabetli fikrinden, onun yerinde olan tedbirinden elde etmiştir.

Ey düşük, bozuk şiirler yazan, Hafız'a neye hased ediyorsun?

Şiire kabiliyet ve güzel şiir yazma Tanrı vergisi (XXI. 189).

Tabiat kuyumcusunda bulunan bütün inci ve mücevherleri hatırasının halvethanesindeki hâkirlere vermek üzere nazım dizisine dizdi de kendisini söz

elbisesini giyinmiş ve istiâre zînetiyle bezenmiş görünce dilini açıp iddiaya girişerek

Mecnun'un devri geçti, şimdi nöbet bizim.
Bu âlemde herkesin beş günceğiz bir nöbeti var (XVI. B. 141).

dedi. Havas ve avamın meclisinde, padişahın hususî halvetiyle yoksulun bucağında, âlimle avamın yurdunda her makamdan oyunlar çıkarıp coşkunluklar gösterdi de dedi ki:

Halvette oturmakta olan Hafız, dün gece meyhaneye geldi.
Ahdü peymanından vazgeçti, kadeh sevdasına düştü (CXCVIII. B. 1683).

Şüphe kiriyle şehvet gailesinden kurtulmuş ve korunmuş olduğundan yabancının tasarruf eli, o şiirlerin ismet eteğine dokunamadı... Onların iffet çarşaflarını hiç kimse hiyanet parmaklarıyle sıyırıp açamadı. Yüzleri, utanmadan, kınanmadan korunmuş olarak kaldı.

Ben, eteği bulaşmış bir adamsam ona ne ziyan var?
Bütün âlem onun ismetine şahittir (XVI. B. 137)*

Bundan dolayı da cihanı teshir eden gazelleri, pek az bir müddet zarfında, Horasan, Türkistan, ve Hindistan ülkeleri sınırlarına kadar vardı... Gönül çeken şiir kafileleri pek kısa bir zaman içinde Irakayn ve Azerbaycan memleketlerinin köşelerine, bucaklarına yayıldı... rüzgâr esti, Mesih gitti!

Sofilerin sema sohbetleri, onun coşkunluklar veren gazelleri olmadıkça kızışmaz, padişahların

meclisleri onun zevkli şiir mezeleri bulunmadıkça bezenmezdi. Hatta onun şevk velvelesi olmadıkça iştiyak sahipleri hay huy edemez, onun zevk gulgulesi bulunmadıkça şaraba tapanların musiki nağmeleri parlamazdı. Sanki kendisi de kendisini şu beyitlerle övmektedir, anlatmaktadır:

Hafız'ın gazeldeki şairliği bir dereceye erişti ki gökyüzü bile
Zührenin namelerini hatırından çıkardı.

Akar bir tatlı suya benzeyen şiirini okudun, ezberledin mi dersin ki:
Hafız'ın ruhuna Tanrı'dan binlerce rahmet!

Fakat daima Kur'an okuduğundan, padişahın meclisine devam ettiğinden, Keşşaf'la Misbah'ı haşiyelemekle, Metâli'i mütalâayla, edebiyat kaidelerini tahsil etmek, Arap şairlerinin divanlarını tetkik ve tetebbu etmekle meşgul bulunduğundan bu meşguliyet, kendisini beyit ve gazellerini toplamaktan alıkoydu, bir divan tertip edemedi.

Bu yaprakları karalayan, kulların âcizi Muhammed Gülendam — Tanrı geçmiş kusurlarını bağışlasın —, Efendimiz ve ulumuz, insanların üstadı, millet ve Dinin Kıvam'ı Abdullah'ın — Tanrı, derecelerini en yücelere yüceltsin — ders meclisine birçok defalar gittim. Söz sırasında Hafız'a bu eşsiz şiirlerin hepsini bir diziye dizmek gerek... Bu suretle zaman ehlinin boyunlarına gerdanlık olsun, devran gelinlerinin süsleri, ziynetleri tamamlansın dedikçe o, zamanın uygun olmadığını, çağdaşlarının kadir bilmediğini söyleyerek özürler serdederdi.

Nihayet 791 hicride hayat emanetini kaza ve kader memurlarına teslim ederek varlık pılıpırtısını bu daracık cihan yurdunun dehlizinden çekip çıkardı, pak ruhu yüce âlemin sakinlerine ulaştı. bedeninden ayrıldıktan sonra güzel yüzlü hurül ıynlerle bir yatağa yattı.

Ahmed'in kutlu hicret yılının ebcet hesabiyle ha sad ve zalinde

Zamanın tek eri Şemseddin Muhammed yüce cennete yürüdü.

Onun tertemiz toprağına uğrayıp mezarını ziyaret edince temizliği ve o mezarın nuraniliğini gördüm.

Onunla eskiden beri hukukumuz vardı, konuşur, görüşür, sevişirdik. Nurları gönüller aydınlatan, faziletleri himmetleriyle kemale eriştiren temiz kalbli ve vefalı dostlar, bu hukuku hatırlatarak beni teşvik ettiler... Bu kitabın tertibine, bu divanın toplanmasına sebep oldular. Varlık bağışlayan, hayır ve cömertliğe sahip olan Tanrı'nın kereminden dilediğim şudur: Bu sözleri söyleyen ve nakledene, dinleyen ve toplayana bu işle meşgul olurken yep yeni bir neşe, sonsuz bir zevk ihsan etsin, kâmil olan feyzi ve umumî lûtfiyle kusurlu sözlerinden geçsin. Şüphe yok; Tanrı, dilediği şeyde kudret sahibidir. duaları kabul eder. Muvaffakiyet veren odur, onun yardımı dilenir. Hamd, âlemlerin rabbi Tanrı'ya... rahmet, peygamberlerin sonuncusu Muhammed'e ve tertemiz Ehlibeytine.

I.

Sâki, döndür kadehi, herkese sun, bana da ver. Çünkü aşk, önce kolay göründü ama sonradan çok müşküller meydana geldi.

Sabah yeli, misk kokusu almak ümidiyle sevgilinin alnına dökülen saçları açınca o güzel kokulu saçların kıvrımlarından yürekler ne kanlara boyandı!

Pirimugan, sana "Seccadeyi şaraba boya" derse çekinme, dediğini yap. Çünkü yol ehli, konakların yolundan, yordamından bihaber değildir.

Sevgiliye giden yolun konaklarında nasıl istirahat edebilir, nasıl zevk ve safaya dalabilirim? Çan, yükleri bağlayın diye feryadedip durmakta.

Kapkaranlık bir gece... dalga korkusu ve bu derece dehşetli bir girdap. Sahilde rahat rahat yolculuk edenler, halimizi nerden bilecekler?

Sevgilinin muradını gözetmeden kendi dileğime uyup yaptığım her iş, beni rusvay edip gitti; nihayet adım kötüye çıktı. Zaten

meclislerde söylenip duran sır, nasıl olur da gizli kalır ki?

Hafız, daimî bir huzura ermek, sevgiliye vâsıl olmak istiyorsan ondan gafil olma. Sevdiğine ulaşınca da artık dünyayı bırak, âlemi terk et.

Elā-yā eyyühesāḳi edir ke'sen ve nāvilhā
Kiʿışḳ āsan nemūd evvel veli uftād müşkilhā

II.

Sâki, kadehimizi şarabın nuruyle parlat. Çalgıcı, sen de çal. Çünkü âlem tam istediğimiz hale geldi, bize uydu.

Ey şaraptan aldığımız lezzetten haberi olmayan! Biz, kadehte sevgilinin yüzünün aksini görmüşüz.

Uzun boylu güzellerin işveleri, nazları, salına salına yürüyen selvi boylumuzun cilvelerle gelişine kadar sürer.

Gönlü aşkla diri olan asla ölmez. Biz de âşıkız, şu halde ebedîliğimiz âlem ceridesine kaydedilmiştir.

Korkarım, hesap gününde şeyhin helâl ekmeği, bizim haram suyumuzdan fazla bir işe yaramayacak, ikisi de bir tutulacak!

Ey rüzgâr, yolun dostların bahçesine uğrarsa sevgiliye selâmımızı arz et, sakın unutma ve tarafımızdan

De ki: Adımızı neye anmıyor, neden bizi kasten hatırdan çıkarıyorsun? Zaten anılmayacağımız bir zaman gelecek!

15. Gönlümüzü alan sevgilimizin gözlerine sarhoşluk ne de güzel yaraşıyor. O cihetten bizim de irade ve ihtiyarımızı sarhoşluğa teslim etmişler.

Hafız, gözünden göz yaşı tanelerini saç dur, belki vuslat kuşu tuzağımıza gelip konar, olur ya!

Yeşil felek deniziyle hilâl kayığı bile Hacı Kıvam'ımızın nimetine gark olmuştur.

Sākī benūr-ı bāde berefrūz cām-ı mā
Muṭrib bigū ki kār-ı cihan şud bekām-ı mā

III.

Sofi, gel... kadehin aynası tertemiz. Gel de lâl renkli şarabın arılığını gör, neşesini, zevkini seyret!

Anka kimseye avlanmaz, tuzağını topla. Burada tuzağın eline havadan başka bir şey geçmez.

20. Eldeki fırsatı ganimet bilmeye çalış. Âdem bile nasib[1] tükenince cenneti terk etti.

Âlem meclisinde bir iki kadeh çek, sonra yürü, git; yani daimî vuslata tamah etme.

Gönül, gençlik çağı geçti, hayattan bir gül deremedin. Artık kocalıkta bir şey yap bari.

Eşiğinde çok hizmetler ettik, sende hayli hakkımız var. Sen de köleyi, merhamet et de bir gör, gözet!

*Perdenin içyüzündeki sırrı sarhoş rintlere sor. Bu hal, makamı yüce zahitte yoktur.

Hafız, şarap kadehinin mürididir, ey seher yeli, bu kulun kulluğunu Câm Şeyhi'ne arz et!

Şūfī biyā ki āyine ṣāfīst cāmrā
Tā bingeri ṣefā-yı mey-i laʿl-fāmārā

IV.

Gönül elden gidiyor, ey gönül sahipleri. Allah için yardım edin. Yazıklar olsun, gizli dert, açığa çıkacak!

Gemimiz oturmuş, hareketten kalmış. Ey muvafık rüzgâr, kalk, es. Belki aşina sevgilinin yüzünü bir daha görürüz.

Dostum, feleğin on günlük sevgisi masaldan, hikâyeden ibarettir. Dostlara iyilik etmek için şu on günlük fırsatı ganimet bil!

Bülbül dün gece gül ve şarap meclisinde "Sarhoşlar, uyanın... sabah şarabını getirin" diye ne güzel de şakıdı...

İskender'in aynası şarap kadehidir. Bir bak da sana Dâra saltanatının akıbetini göstersin.

Ey kerem ve ihsan sahibi, selâmettesin, sağ esensin. Buna şükret de yoksul biçareyi bir günceğiz olsun, sor, soruştur!

İki cihanın da istirahati şu iki sözün tefsirinden ibarettir: Dostlara mürüvvet, düşmanlarla geçim!

Bize iyi ad san kazanma civarına yol vermediler. Beğenmiyorsan takdiri değiştir!

Zahidin "kötülüklerin aslı" dediği o üzüm suyu yok mu... bize kızoğlan kızları öpmeden daha hoş, daha tatlı!

Elin daraldığı vakit, yoksulluğa düştüğün zaman içmeye, sarhoş olmaya çalış. Çünkü bu varlık kimyası, yoksulu Karun yapar.

* Serkeşliğe kalkışma sakın. Avucunda mermeri bile balmumu gibi eriten sevgili, gayrete gelir, kıskanır da seni mum gibi yakar, yandırır.

Farsça söyleyen güzeller, adamın ömrüne ömür katarlar. Saki, zahit rintlere müjde ver!

Ey eteği temiz şeyh, bizi mazur gör. Hafız, bu şaraba bulaşmış hırkayı kendiliğinden giymedi ya!

Dil mireved zi destem ṣāḥib-dilan Hudārā
Derdā ki derd-i pinhan ḫānedşud āşıkārā

V.

Sâki, kalk... kadehi doldur, sun. Dünya gamının başına toprak saç!

Şarap kadehini elime ver de bu gök renkli hırkayı üstümden atayım.

Sarhoşluk, akıllılara göre kötü bir şöhrettir ama biz şanı, şöhreti zaten istemiyoruz ki.

Şarap sun, ne vakte dek sürecek bu gurur yeli? İnsanı böyle şeylerle aldatan nefsin toprak başına!

Ağlayıp inleyen gönlümün ahındaki duman bu ham ve donmuş kişileri yaktı, yandırdı.

Deli gönlümün sırrına mahrem olacak ne halktan kimse var, ne ileri gelenlerden!

Yalnız, gönül avutan sevgiliyle hatırım hoş. O, benim gönlümden sabrı, rahatı bir uğurdan aldı, götürdü.

O gümüş endamlı sevgiliyi gören artık çayırdaki selviye bakamaz.

Hafız, nihayet günün birinde mutlaka muradına erişmek istersen gece gündüz şiddetlere, mihnetlere sabret.

Sâḳiyā berḫîz-u berdih cāmrā
Ḥāk ber ser kun ġam-ı eyyāmrā

VI.

Gül bahçesine yine gençlik çağının parlaklığı geldi. Güzel nağmeli bülbüle yine gül müjdesi erişti.

Ey sabah rüzgârı, terütaze yeşilliğe uğrarsan selviye, güle, fesleğene selâmımızı götür.

50. Şarap satan muğbeçe böyle cilvelenip durursa meyhane kapısını kirpiklerimle süpürürüm.

* Amber gibi güzel kokulu, simsiyah ve büklüm büklüm saçlarını ay yüzüne çevgân yapan güzel, zaten hayran olup kalmışım, beni ıstıraba düşürme, başımı büsbütün döndürme.

Korkarım, tortulu şarap içenlere gülen, onlarla alay eden bu kavim, meyhane havasıyle ımanını da elden çıkarır.

Tanrı erlerine dost ol. Nuh'un gemisinde öyle bir toprak var ki Tufanı bile bir damlacık su sayar!

Son yatacağı yer bir iki avuç topraktan ibaret olan kişiye de ki: Sarayını, çardağını göklere kadar yüceltmeye ne hacet var?

55. Feleğin evinden çık, oradan ekmek isteme. Bu zalim, nihayet konuğunu öldürür.

** Benim Kenan ayına benzeyen güzelim, Mısır saltanatı eline geçti, artık zindanı terketmenin tam vakti.

Hafız, şarap iç, rintlikte bulun, hoş ol... fakat başkaları gibi Kur'an'ı tezvir tuzağı yapma!

Revnaḳ-ı ʿahd-ı şebābest diğer bustanrā
Mīresed müjde-i gul bulbul-i ḫoş-elhanrā

VII.

Ben nerde, nefsini ıslah etmek nerde?

Aradaki aykırılığa bak, yol nerden nereye gidiyor?

Salihlikle takvanın rintlikle ne münasebeti var? Vaız dinleme nerde, rebap sesini dinleme nerde?

60. İbadet yerine gitmeden, riya hırkasını giymeden usandım artık. Muğların manastırı nerde, halis ve sâf şarap nerde?

Vuslat zamanı gelip geçti, hatırası kaldı. Allah selâmet versin... nerde kaldı o cilveler, ne oldu o azarlayışlar?

Düşmanların gönlü, sevgilinin yüzünden ne haz duyabilir? Sönmüş mum nerde, güneş nerde?

Sevgilinin çene çukuruna pek bakma, yolda kuyu var. Gönül, bu aceleyle nereye koşup gidiyorsun?

Basiretimizin sürmesi eşiğinin toprağıdır. Emret, biz bu kapıdan nereye gidelim?

65. Sevgili, Hafız'dan karar isteme, uyku bekleme, karar ne demek, sabretme de ne, uyku da nerde ki?

Şalāḥ-ı kār kucā vu men-ī harāb kucā
Bibin tefāvut-ı reh ez kucāst tā be kucā

VIII.

O Şirazlı güzel, bize iltifat eder, gönlümüzü alır, aşkımızı kabul eylerse yanağındaki kara bene Semerkand'i de bağışlarız, Buhara'yı da!

Sâki, o kalan şarabı sun. Çünkü cennette ne Rüknâbât suyunun kıyısını bulabilirsin, ne de Gülgeşti Musallâ'yı.

Feryat, feryat... bu şuh, bu cilveli, bu şehri birbirine katan kara kaşlı, kara gözlü güzeller, sabrımızı öyle bir yağmaladılar ki Türkler de hanı yağmayı ancak öyle kapışır, öyle yağmalarlar.

Ben o Yusuf'un günden güne artan güzelliğinden anladım ki aşk, Zelihâ'yı bile ismet perdesinden çıkarır.

70. Bana kötü söz söyledin, razıyım. Tanrı affetsin. İyi söyledin ama o şekerler çiğneyen lâl renkli dudağa acı söz yaraşıyor mu?

Sevgili, nasihatımı dinle. Saadetli, bahtiyar gençler bilgili ihtiyarın nasihatını dinlerler.

* Sevgilinin güzelliği, bizim noksan aşkımızdan müstağnidir. Güzel yüzün düzgüne, allığa, bene, rastığa ne ihtiyacı var?

* Musikiden, şaraptan bahset. Zamanın sırrına ait münakaşaya pek girişme. Çünkü bu muammayı, felsefeyle kimse halletmedi de, edemez de!

Hafız, gazel söyledin, inciler deldin. Gel, şimdi bir de güzelce oku da felek, Süreyya yıldızını senin bu inci dizine saçsın,

Eger an Turk-i Şīrāzī bedest āred dil-i mārā
Be ḫal-i hinduyeş bahşem Semerḳand-u
Buḫārārā

IX.

75. Sevgili, güzellik ayı, yüzünden ziyalanmakta; güzellik, çene çukurundan şeref bulmakta.

Acaba bizim hiç bir yere dağılmayan, ancak sende olan düşüncemizle senin dağınık zülfün ne vakit bir araya gelecek; ne vakit bu muradımıza erişeceğiz?

Dudağa gelmiş can, seni görmek dileğinde. Geriye mi dönsün, çıksın mı; fermanın nedir?

Bizim yanımıza uğrayınca eteğini topraktan, kandan sakın. Çünkü bu yolda birçok kurbanların var!

Dostlar, gönül, sırrını faş ediyor. Aman, sevgiliye haber verin, merhamet etsin de ben de kurtulayım, siz de kurtulun!

80. Gözünün hüküm sürdüğü devirde hiç kimse zâhitlikten faydalanmadı, herkes, o gözlere âşık oldu. Sarhoş gözlerinin de zahitlik satmaması, âşıklara bakması daha iyi.

Uykulara bulanmış bahtımız galiba uyanacak. Çünkü parlak yüzün, bahtımızın gözüne su serpti!

Yanağından sabah rüzgârına bir deste gül yoldaş et de gönder... Belki ayağını bastı-

ğın gül bahçesinin toprağından bir koku duyarız.

Ey Cem meclisinin sâkileri, zamanınızda kadehiniz şarapla dolmadı ama yine ömrünüz uzun olsun, muradınıza erişin!

Ey yıldızı yüce padişahlar padişahı, Tanrı için olsun bir himmet et de yıldız gibi ben de sarayının toprağını öpeyim!

85. * Sevgili, Hafız bir dua etmekte, işit ve amin de: Dilerim, şeker saçan dudağın bize kısmet olsun!

* Ey seher yeli, Yezd'lilere tarafımızdan de ki: Hakkınızı tanımayan, gözetmeyen, kişilerin başı, çevgânınızın topu olsun!

* Sizden uzakız ama yine padişahınızın kuluyuz, yine sizi övmekteyiz.

Ey furūġ-ı māh-ı ḥüsn ez rāy-ı raḫşān-ı şumā
Āb-ı rūy-ı ḫūbi ez çāh-ı zenehdān-ı şumā

X. t

Ey seher yeli, o güzel ceylana mülâyemetle söyle, bizi dağlara, ovalara salan sensin!

Ömrü uzun olasıca şekerci, bilmem ki neden şekerle beslenen duduyu bir arayıp sormaz!

90. Ey gül, yoksa güzelliğinin verdiği gurur müsaade mi etmiyor, neden şeyda bülbülün halini bir kerecik olsun sormuyorsun?

Nazar ehli; güzel huyla, lûtufla avlanabilir. Akıllı kuşu bağla, tuzakla tutmak imkânı yoktur.

Sevgilinle oturup şarap içtiğin vakitte bari senden nasibi olmayan dostları hatırla!

Bilmem ki neden selvi boylu, kara gözlü, ay yüzlü güzeller kimseye bir aşinalık göstermiyorlar?

Güzelliğinde hiç bir ayıp, hiç bir noksan yok. Ancak şu kadarcık bir şey söylenebilir: Sevgiden anlamıyorsun, vefasızsın!

95. Gökyüzünde Zühre, Hafız'ın şiirlerini terennüm ederek İsa'yı bile oynatsa şaşılmaz doğrusu.

Ṣabā be lūṭf bigū an ğazāl-i ra'nārā
Ki ser be kūhu beyāban tu dādei mārā

XI. t

O güzellik padişahının yanında bulunanlara bu dileği kim bildirecek? Padişahlık şükranesi olarak yoksulu gözden çıkarmasın.

Şeytan huylu engelden Tanrı'ma ağlayıp yalvarmadayım, belki Hak rızasıyçin o şihap bir yardım eder.

Yanağını parlattın mı bütün âlemin gönlünü yakıyorsun. Fakat bundan sana ne fayda var? Niçin herkesle iyi geçinmiyorsun?

Sevgili, siyah kirpiklerin kanımıza girmeyi

emrettiyse onların hilesine kapılıp yanılma, bir düşün. taşın!

100. Bütün gece şunu ummaktayım: Seher yeli, aşina âşıkı, aşinaların haberini getirerek belki memnun eder.

* Sevgili, parlayan ay gibi yüzünle, gönül kapan selvi gibi boyunla âşıkların başına kopardığın bu kıyamet ne?

* Allah için olsun seher vakitlerinde kalkan Hafız'a bir yudumcuk şarap ver de duasını al, seher çağlarındaki dua makbuldur.

Be mulāzimān-ı sulṭan ki resāned in dūʿārā
Ki be şukr-i Pādşāhī zi naẓar meran gedārā

XII. *

Dün gece pirimiz, mesçitten meyhaneye geldi. Yoldaşlar, bundan sonra ne yapalım, ne tedbirde bulunalım ki?

Biz müritleriz. Pirimiz meyhaneye yüz tutunca biz nasıl kıbleye yöneliriz?

105. Artık biz de muğların harabatına konalım, orayı yurt edinelim; ezelden takdirimiz böyleymiş!

Eğer akıl, zülfüne bağlanan gönlün ne hoş bir halde olduğunu bilse bütün akıllar bizim zincirlerimize düşmeye, divane olmaya çalışırlardı.

Güzel yüzün, bize lûtfedip güzellikten bir ayet, bir bürhan gösterdi. O zamandan beri

bizim tefsırimizde her söz, güzellikten, letafetten ibaret.

Bütün gece çektiğimiz ateşli ahlarla bütün gece dinmeyen gönül ateşimiz, acaba bir gececik olsun yüreğine tesir eder mi ki?

Hafız, artık sus. Ah okumuz gök kubbesini bile delip geçer. Canına acı, okumuzdan sakın.

Dūş ez mescid suy-ī meyḫāne āmed Pîr-i mā
Çīst yāran-ı ṭarīḳat baʿdezin tedbīr-i mā

— B —

XIII.

110. Sevgiliye dedim ki; ey güzeller padişahı, bu garibe acı; dedi ki: Yoksul garip, gönül havasına uyar, gönül peşine düşerse yolunu azıtır gider.

Bir an olsun dur, geçip gitme dedim. "Evde yetişen, yabancılarla düşüp kalkmayan bir kişi bu kadar garibin derdine nasıl takat getirebilir?" dedi.

Garip, dikeni döşek edinir, taşı yastık yaparmış. Padişahın üstünde yattığı sincap kürküne yan gelmiş uyumuş olan bir nazeninin umurunda mı?

Ey zincire benzeyen saçları, bunca aşina âşıkın mekânı olan sevgili, kızıl yanağına öyle misk gibi simsiyah ve eşsiz ben ne de güzel yaraşmış.

Sevgili, ay gibi yüzünde şarabın aksi, ağustos gülü üzerinde erguvan yaprağının eşsiz güzelliği gibi görünmekte.

115. Nigâristanda misk gibi nakışlara şaşılmazsa da senin yanağının etrafında o karınca gibi ince nakışlar pek şaşılacak bir güzellikte!

Alnına dökülen ve gece renginde olan saçları garipler akşamı dilber, bu garip, seher çağlarında ağlayıp inlerse bu ağlayıştan, bu inleyişten çekin, dedim.

Dedi ki: Hafız, aşinalar bile hayret makamındayken senin gibi garibin hasta ve miskin bir hale düşmesinden daha tabiî ne olabilir?

Guftem ey sulṭān-ı ḫūban raḥm kun ber in ġarīb
Guft der dunbāl-i dil reh gum kuned miskin ġarīb

XIV. t

Sabah oluyor, bulut göke perde çekti hava sünbülü; arkadaşlar, şarap getirin, şarap!

Çiğ tanesi lâlenin yanağına damlamakta. Dostlar. durmayın, getirin şarabı!

120. Çayırlıktan cennet yeli esiyor. Haydin, her an halis şarap için!

Gül, çimenlikte zümrüt tahtını kurdu. Sen de ateş gibi lâl renginde kızıl şarabı ele al.

Eğer meyhanenin kapısını kapadılarsa ey bağlı kapıları açan Tanrı, lütfet, aç!

* Canımızda ve yanmış, kebabolmuş gönüllerin yaralarında dudaklarının ne kadar tuz hakkı var.

Böyle bir mevsimde meyhaneyi kapatırlarsa şaşılır doğrusu.

125. * Hafız gibi, peri bedenli sâkinin yüzüne bakarak halis ve berrak şarabı çek gitsin!

Mīdemed ṣubḥ-u küleh best seḥāb
Eş ṣabūḥ eş ṣabūd yā aḥbāb

XV. t

Devlet sabahı açılmakta... güneşe benzer kadeh nerde? Ele bundan daha âlâ bir fırsat nerden geçecek? Sun şarap kadehini!

Evde ağyar yok. Sâki yâr, çalgıcı lâtifeler etmekte. İşret mevsimi, kadehin döneceği zaman, gençlik çağı...

* Hususî bir halvet, emniyetli bir yer, gönül açan bir seyrangâh... yarabbi, bunları uyanıkken mi görüyorum, yoksa uykuda ruya mı görmekteyim?

İç açmak, neşeye güzellik vermek için erimiş lâlle altın kadehi mezcetmek pek hoş, pek münasip.

130. Anlayışlı tabiat bezeyicisi, şarabın letafetini düşündü de gül suyundan daha hoş olduğunu anlayıp gül suyunu ne de hoş bir surette gül yaprağının gönlünde gizledi.

Dilberle saki el çırpmakta, çalgıcı raks etmekte... Sakinin bakışı şaraba tapanların gözlerinden uykuyu uçurdu gitti!

O ay, Hafız'ın incilerine müşteri olalı rebap sesi, her an ta Zührenin kulağına kadar varmakta!

* Dünyaları ihsan eden padişah neşe meclisinde îhamla konuşmakta, lâtifeci ve tatlı sözlü Hafız da hazır cevaplık etmekte, nükteler yapmakta!

Ṣubḥ-ı devlet mīdemed kū cām hemçun āftāb
Furṣatī zin bih kucā yābem bidih cām ı şerāb

— T —

XVI.

Gönül, onun muhabbetinin haremidir, göz, yüzüne ayna tutmaktadır.

135. İki cihana da baş eğmediğim halde boynum, onun minnet yükünün altında.

Sen Tûba'yı düşünmedesin, biz sevgilinin boyunu. Herkesin düşüncesi, himmetincedir.

Ben, eteği bulaşmış bir adamsam ona ne ziyanı var? Bütün âlem onun ismetine şahittir.

O haremde ben kim oluyorum ki sabah rüzgârı bile hürmete değer hareminin perdeciliğini yapmakta.

* Göz penceresi hayalinden hali kalmasın. Çünkü bu bucak, ancak onun halvet yeri.

140. * Yeşilliği bezeyen her taze gül, onun sohbetinin renginden, onun dostluğundan kokusundan bir eser. Hepsi rengi, kokuyu ondan kazanmış.

Mecnun'un devri geçti, şimdi nöbet bizim. Bu âlemde herkesin beş günceğiz bir nöbeti var!

Âşıklık saltanatı, neşe hazinesi... Hulâsa nem varsa hepsi onun himmetiyle.

* Ben ve gönül, yok olacakmışız, varsın olalım, ne korkumuz var? Maksat, bu arada onun selâmeti.

Hafız'ın zahirî yoksulluğunu görme. Gönlü, onun sevgi hazinesi.

Dil serā-perde-i maḥabbet-i ōst
Dīde āyīnedār-ı ṭalʿat-i ōst

XVII.

145. Başımızı sevgilinin eşiğine koymuş, onun her dileğine razı olmuşuz. Başımıza her ne gelirse onun dileğiyle gelir.

Sevgilinin yüzüne karşı aydan, günden aynalar kodum ama benzerini göremedim.

Sabah rüzgârı bizim daralmış gönlümüzü nasıl açabilir? Koncanın kıvrım kıvrım yaprakları gibi birbiri üstüne sarılmış, kat kat!

Bu, rintleri yakıp yandıran ibadet yurduna yalnız ben testi getirmiyorum. Bu yurtta nice başlar var ki eşiğine taş, toprak olmuş!

Amberler saçan saçlarını mı taradın? Rüzgâr, güzel kokular saçarak esmekte, topraktan amber kokuları çıkmakta.

150. Bahçedeki her gül, yüzüne kurban olsun... ırmak kıyısındaki her selvi fidanı, boyuna feda olsun!

Yüzünü hatırladım, herhalde muradım olacak. Çünkü iyi faldan sonra iyilik zuhur eder.

Neşeyi anlatmada natıkanın bile dili tutulmuş... beyhude yere söylenip duran dili kesik kalem, nerden anlatacak?

Hafız'ın gönlü heves ateşine şimdi düşmedi. Kendi kendine biten lâleler gibi ezelden dağlı!

Ser-i irādet-i mā v' āstân-ı ḥażret-i dōst
Ki her çi ber ser-i mā mīreved irādet-i ōst

XVIII.

O esmer güzeli dünyanın bütün şirinliğine şarap renginde güzel gözlere, gülümseyen dudaklara, neşeli bir gönüle maliktir.

155. Ağızları tatlı güzeller padişahtır ama sevgilim zamanın Süleymanıdır, hatem de ondadır.

O buğday renkli benizdeki misk gibi kara ben yok mu? Âdem'in yolunu vuran tanenin sırrı tamamıyle o bende!

Dostlar, sevgilim gidiyor. Bu yaralı gönülle ben ne yapacağım? Merhemim de onda.

Güzel yüz, hünerdeki kemal, temiz bir bilgi... Hulâsa iki âlemin de tertemiz erlerinin himmetine mazhar.

Bu nükteyi kime söyleyebilirim: O taş yürekli, İsa nefesine sahip olduğu halde bizi öldürdü!

160. Hafız, inananlardandır... onu ulu tut. Çünkü nice büyük ruhların ihsanına, feyzine sahip!

An siyeh çerde ki şīrīni-i āʿlem bā ōst
Çeşm i mey-gun leb-i ḫandan dil-i ḫurrem bā ōst

XIX.

Sevgilinin diyarından gelen ve mektup getiren bu güzel haberci, âdeta onun miskler kokan siyah hattından bize bir can hamaili getirdi.

O haberci, sevgilinin ululuğundan, güzelliğinden ne güzel nişaneler vermekte... yüceliğini, vekarını ne hoş anlatmakta.

Ona muştuluk olarak gönlümü verdim ama sevgiliye saçtığım bu kalp akçamdan dolayı da utanıp durmaktayım.

Tanrı'ya şükrolsun, bahtımız uygun geldi de sevgilinin bütün işi gücü, dileğimizce oldu.

165. Ne feleğin dönüşünde bir irade ve ihtiyar var, ne ayın devrinde. Onlar, sevgilinin iradesiyle dönmekteler.

Fitne yeli, iki âlemi birbirine katsa biz, yine göz ışığımızı sevgiliyi bekleme yolundan ayıramayız.

Ey sabah rüzgârı, bana sevgilinin geçtiği yoldaki iyi bahtlı topraktan bir parçacık getir de gözüme sürme edeyim.

* Niyaz başımızı dostun aşk eşiğine koymuşuz. Sevgilinin kucağında kim tatlı bir uykuya dalabilir?

Düşman, Hafız hakkında kötü söylerse ne korkum var? Tanrı'ya şükürler olsun, sevgiliden utanacak bir işte bulunmadım.

İn peyk-i ḫoş-ḫaber ki resid ez diyār-ı dōst
Vāverd ḥırz-ı can zı hat-ı müşk-bār-ı dōst

XX

170. Hoş geldin ey iştıyak çekenlere haber getiren... sevgiliden bir haber ver de canımı, seve seve onun adına teda edeyim.

Dostun şekerinin, bademinin aşkıyle tabiatımın dudusu, kafese düşmüş bülbül gibi daima hayran, daima perişan bir halde.

Saçı tuzak, beni tane. Ben de bir tane dileğiyle dostun o tuzağına düşmüştüm.

Kim, benim gibi, sevgilinin kadehinden

bir yudumcuk şarap içerse öyle sarhoş olur ki başını mahşer sabahına kadar kaldıramaz.

İştiyakımın cüzi bir miktarını bile anlatmamaktayım. Çünkü sevgilinin üstüne bundan fazla düşmek, başını ağrıtır.

175. Elime fırsat düşerse sevgilinin ayaklarından şeref bulan yolun toprağını tutya gibi gözlerime çekerim.

Ben vuslatına mailim, o ayrılık istemekte. Sevgilinin dileği olsun diye kendi dileğimden geçerim.

Hafız, derdiyle yan, dermansız bir hale düş, o halde kal. Çünkü zaten sevgilinin derman kabul etmez derdine bir deva yok ki!

Merḥabā ey peyk-i muştāḳan bidih peyġām-ı dōst
Tā kunem can ez ser-i raġbet fedā yı nām-ı dōst

XXI.

Gel, gel... emel köşkü pek temelsiz. Şarap getir, ömrün yapısı yel üstüne kurulmuş.

Himmetine kulum, himmetine köleyim o kişinin ki gök kubbe altında taalluk rengini kabul eden her şeyden hürdür, bağlanılabilecek her şeyden kurtulmuştur.

180. Sana ne söyleyeyim? Dün gece sarhoş ve harap bir haldeyken meyhanede gayıp âleminin meleği, bana ne müjdeler verdi:

* Bir ay yüzlüye mi gönül verdin ki? Çünkü gönül, bütün dertlerden onun sevgisiyle kurtulur, şad olur.

Ey makamı Sidre olan yüce bakışlı doğan, durağın mihnetlerle dopdolu olan bu bucak değil.

Sana Arşın korkuluğundan ıslık çalıyorlar. Bilmem ki bu tuzakta ne var? Ne buldun burada da buraya bu kadar yapıştın?

Bir nasihat vereyim, dinle ve tut. Bu sözü tarikat pirimden duydum, ondan hatırımda kaldı.

185. Dönek tabiatlı dünyadan ahde vefa umma. Çünkü bu kocakarı, binlerce damadın gelinidir.

Dünya gamını yeme. Nasihatını hatırından çıkarma. Bu aşk nüktesini bir yol erinden duyup belledim:

Tanrı tarafından verilen kısmetine razı ol, alnını kırıştırma. İhtiyar kapısını ne sana açtılar, ne bana!

Gülün gülümsemesinde ahde vefa nişanesi yok. Ağla bülbül, ağla ki tam ağlanacak iş, tam feryat edilecek çağ.

Ey düşük, bozuk şiirler yazan. Hafız'a neye hased ediyorsun? Şiire kabiliyet ve güzel şiir yazma tanrı vergisi.

Biyā ki Ḳasr-ı ᾿emel sāḫt sūst bunyādest
Biyār bāde ki bunyād-ı ö῾mr bebādest

XXII.

190. Hayalini kurdukça şaraba ihtiyacımız mı var? Küpe, başının çaresine bak, de; meyhane yıkıldı, artık oraya gitmemize lüzum yok.

Cennet şarabı da olsa yere dökün. Sevgili olmadıkça içilen her tatlı şey, azabın ta kendisi.

Yazıklar olsun... Sevgili gitti. Ağlayan gözlerimdeki kaşının, gözünün nakşı da ancak su üstüne çizilmiş bir nakıştan ibaret.

Ey göz, uyan. Bu uyku yerinde şu daimî sel oldukça emin olmaya gelmez.

Sevgili, senin yanından apaçık geçip gider, senden gizlenmez. Fakat ağyar görür diye nikap tutunmakta.

195. Gül, rengin yanağını lâtif bir surette terlemiş görünce haset ateşlerine daldı, gönül gamiyle gül suyuna gark oldu.

Senin yolun ne yoldur, makamın ne makamdır ki ona nispetle uçsuz bucaksız bir denize benzeyen gök bile serabın ta kendisi

Aklımın bucağında nasihat girecek bir yer arama. Bu bucak, çenk ve rebap nağmeleriyle dopdolu.

Hafız, âşık ve rintse, güzellere hayransa ne çıkar ki? Birçok tuhaf haller vardır ki gençlik çağının icaplarındandır.

Mārā ẕi ḫayal-i tu çi pervā-yı şerābest
Ḫum gū ser-i ḫod gīr ki ḫumḫane ḫerābest

XXIII.

Yüce, güzel ve ebedî cennet bahçesi dervişlerin halvetidir; ululuğun, saadetin sermayesi onlara hizmet etmektir.

200. Acayip tılsımları olan uzlet hazinesi, onların rahmet nazarlariyle açılır.

Rıdvan'ın kapıcılık ettiği cennet köşkü, onların zevk ve neşe çimenliğinden bir görünüş, bir nümunedir.

Parıltısıyle kapkara kalbi altın haline getiren şey dervişlerin sohbetindeki kimyadır.

* Güneşin bile ululuk tacını çıkarıp önüne koyduğu ululuk, dervişlerin ululuğudur.

Zevale düşme kaygısı olmayan devlet, ancak dervişlerin devletidir, bunu böyle duy.

205. Hâlâ başaşağı batıp gitmekte olan Karun hazinesi, belki okumuşsundur, dervişlerin kahrı yüzünden battı ve hâlâ da batıp gider.

Ey zengin, bu kadar ululanma. Başın da dervişlerin himmetiyle sağdır, paraya da onların sayesinde nail oluyorsun.

Padişahların dualarla diledikleri murat yüzü, dervişlerin ayna gibi olan yüzlerinde görünür.

* Âlemi bir uçtan bir uca zulüm askeri kaplamıştır. Fakat ezelden ebede kadar fırsat yine dervişlerin elindedir.

Hafız, burada edebini takın. Padişah ve sultan bile dervişler huzurunda kuldur.

210. * Eğer ezelî abıhayat istersen halvet kapısını bırakma. Çünkü abıhayat kaynağı, dervişlerin halvetlerinin kapısındaki topraktadır.

* Zamanın Âsaf'ının nazarına kulum. Sureti zengin ama sireti dervişlerin sireti.

Ravża-ī ḫuld-i berin ḫalvet-ı dervīşānest
Māye-i muḥteşemī ḫidmet-i dervīşanest

XXIV.

Âlemde senin kapından başka bir penahım, bu kapıdan başka başvuracağım yer yok.

Düşman kılıç çekti mi onunla savaşmaz, siperimizi atarız. Çünkü feryattan, ahttan başka kılıcımız yok ki.

Niçin meyhaneden yüz çevireyim? Cihanda bana bundan daha iyi yol yordam olamaz.

215. Zaman ömrünün harmanına ateş salarsa de ki: Yak, zaten bence ömür harmanının bir saman çöpü kadar bile değeri yok.

O suna boylu selvinin hırsızlama bakan nerkislerine kul olayım. Gurur şarabından öyle sarhoş ki kimseye iltifat etmiyor.

Kimseyi incitme de dilediğini yap. Şeriatımızda bundan başka günah yok.

Ey güzellik ülkesinin padişahı, dizginini kas da at sür; hiç bir yolbaşı yok ki orada senden adalet isteyen birisi olmasın.

Her tarafta bir tuzak görmedeyim, onun zülfünün himayesinden başka bir sığmağım yok.

220. Hafız'ın gönül hazinesini zülfe, bene verme. Böyle işler her kara kölenin, her kadir bilmezin harcı değil!

Cuz āstān-ı tuem der cihan penāhī nist
Ser-ī merā becuz ez nāleī vu āhī nist

XXV.

Sofi, şarabın parıltısıyle gizli sırları bildi. Herkesin içyüzünü bu lâl ile bilebilirsin.

Gül mecmuasının kadrini bülbül bilir. Her kitap okuyan, manasını anlamaz ki.

Ey akıl defterinden aşk ayetini öğrenmeye çalışan! Korkarım bu ince meselenin künhüne eremeyeceksin.

İki âlemi de tecrübeli gönüle arzettim; senin aşkından başka her şeyi fâni bildi.

225. Yemen'den gelen nefesin kadrini bilen kişi nazariyle taşı, toprağı lâl ve akik haline getirir.

Artık halktan pervam kalmadı, çünkü muhtesip de gizli işreti öğrendi, şarabın tadını aldı!

Sevgili, zevk ve huzura erişmemizi şimdilik münasip bulmadı; yoksa gönlümüzün dileğini anlamadı değil.

* Şarap getir, çünkü güz rüzgârının yağmacılığını bilen cihan bahçesindeki güle güvenmez.

Hafız, tabiatı şairanesinden alıp meydana getirdiği bu inci dizisini Âsafı Sânî'nin lûtfu ve mürüvvetinin eseri bildi.

Sūfī ez pertev-i mey rāz-ı nihānī dānist
Gevher- her kes ezin laʿl tevānīdānist

XXVI.

230. Şimdi gülün elinde sâf şarap kadehi var. Bülbül, yüz binlerce dille onu övüp duruyor.

Sen de şiir defterini iste, çayırlığın, çimenliğin yolunu tut. Medresenin zamanı, Keşf'in Keşşaf'ın sırası değil.

Halkı bir yana bırak, yalnızlığı ihtiyar et. Anka'dan ibret al, bir köşeye sığınıp gizlenenlerin şöhreti Kaftan Kaf'a bütün âlemi kaplar.

Medrese fakihi dün sarhoştu. "Şarap haramdır ama vakıf malını yemeden ehven" diye fetva verdi.

Tortulu, yahut sâf şarap senin hükmünde değil. Bunu sâki bilir ve sâkimiz ne yaparsa lûtfun ta kendisidir.

235. Şairlik taslayanların lâflarıyle bizimle aynı derecede olan şairlerin şiirleri hasır örenlerle altın sırmalı kumaş dokuyanların hikâyesinin aynıdır.

Hafız, sus ve kızıl altına benzeyen bu nükteleri muhafaza et. Çünkü şehir kalpazanı sarraftır, anlar da çalar ha!

Kūnun ki hėr kef-i gul cām-ı bāde-ī ṣāfest
Be ṣed hezār zeban bulbuleş der evṣāfest

XXVII.

Bahçeme çam ve selvi dikmeye ne ihtiyacım var? Evimizde yetişen şimşirimiz kimden aşağı ki?

Nazlı yavru, hangi mezhebe girdin ki sence kanımız, ana sütünden daha helâl!

Gamın suretini ta uzaktan gördün mü şarap iste. Tecrübe ettik, anladık, gamın devası şarap.

240. Piri muganın kapısından neye baş çekeyim? Devlet o tapıda, işlerin gelişmesi o kapıda.

Dün akşam beni vuslatına nail edeceğine dair söz verdi, fakat sarhoştu. Bugün bilmem ne deyecek, yine başında bilmem ne hava var?

Aşk gamı, ancak bir hikâyecik. Fakat şaşılacak şey şu ki hangi dilden duyarsam duyayım tekrarlanmamış, yepyeni söyleniyor gibi!

Şiraz, Rüknâbâd ırmağı, bu hoş rüzgâr... Kusura bakma, yedi iklimin yanağında bir ben!

Hızır'ın suyu ile bizim suyumuz arasında fark var. Hızır'ın abıhayatı karanlıklar diyarından coşuyor. Bizim Rüknâbâd ırmağımızın kaynağı Allahu Ekber tepesi.

245. Yoksulluk ve kanaat şerefini terk etmeyiz. Padişaha söyleyin: Rızık mukadderdir.

Hafız, kalemin ne tuhaf bir nebat dalı ki meyvası, gönüle baldan da tatlı geliyor, şekerden de!

Bāġ-ı merā çi ḥācet-i serv-u şanovberest
Şimşād-ı ḫāne-perver-i mā ez ki kemterest

XXVIII.

Ey bülbül, benimle yoldaş olmak niyetindeysen, bana dost olmak hevesini güdüyorsan ağla, inle. İkimiz de âşıkız, işimiz ağlayıp inleme.

Sevgilinin saçlarından esip gelen rüzgârların estiği yerde artık Tatar diyarındaki nafelerden bahsedilir mi?

Şarabı sun da riya elbisesini boyayalım. Çünkü adımız ayık ama gurur kadehinin sarhoşlarıyız.

250. Zülfüne tutulmayı düşünmek, her ham kişinin harcı değil. Zincirlere bağlanıp yürümek ayyarlık yoludur.

Aşkı meydana getiren, gizli ve lâtif bir şeydir. Onun adı ne lâl dudaktır, ne yeni terlemiş bıyık ve sakal!

Kişinin güzelliği gözle, saçla, yanakla, benle olmaz. Gönül elde etmede binlerce nükte var!

* Hakikat kalenderleri, hünersiz kişinin giydiği atlas kaftanı yarım arpaya bile almazlar!

Eşiğine ulaşmak müşkül. Evet, ululuk göküne çıkmak güç bir iş!

255. Seher çağı, gözünün vuslata işaret ettiğini ruyada görüyorduk. Ne güzeldir uyanıklıktan yeğ olan öyle bir uyku!

Hafız, sevgilinin gönlünü ağlayıp inlemenle incitme... yeter artık. Ebedî kurtuluş, kimseyi incitmemededir.

Binā! bulbul eger bā menet ser-i yārīst
Ki mā du āşık-ı zārīm-u kār-ı mā zārīst

XXIX.

Gerçi sevgilinin huzurunda hünerini ortaya koymak edepten dışarıdır, dilim hiç bir şey söylememekte: Fakat ağzım Arapça ile dolu!

Peri yüzünü gizlemiş, şeytan güzellik satmakta. Gözüm hayretten yandı, bu ne şaşılacak şey!

Felek neden aşağılık kişilere yâr oluyor diye sebep araştırmaya kalkma. O, birisinin muradını verirse bu husustaki bahanesi, sebepsizlikten ibarettir.

260. Bu bahçede kimse dikensiz bir gül dermedi. Mustafa'nın mumu bile, Ebuleheb'in kıvılcımıyle bir arada!

Tekkenin, zaviyenin kemerini yarım arpaya bile almam. Çardağım meyhane sofasıdır, konağım küp dibi!

Üzüm kızının güzelliği, galiba gözümüzün nuru. Çünkü o da gözümüzün nuru gibi sırça bir nikap içinde ve üzüm perdesi altında.

* Efendi, benim de binlerce aklım, edebim vardı. Fakat şimdi harap bir sarhoşum, bu halde bana en uyar iş, edeple mukayyet olmamaktır.

** Şimdi derdinin devasını o çini surahide, o halebî şişede duran ferah verici ilâçta ara.

265. Getir şarabı. Hafız gibi daima seher çağındaki ağlayışa, gece yarısındaki niyaza güvenmekteyim.

Egerçi ʿarẕ-ı hüner pīş-i yār bī edebīst
Zeban ḫamūş ve leykin dehan pur ez ʿArabīst

XXX.

Gül yanımda, şarap elimde, sevgili muradımca bana yâr... cihan sultanı bile böyle bir günüme köle olur.

Söyle, bu meclise mum getirmeyin. Bu gece, meclisimizde sevgilinin tolunay gibi olan cemali kâfi.

Mezhebimizde şarap helâldir amma ey gül fidanı gibi nazik selvi boylu güzel, sen olmazsan haramdır.

Meclisimize güzel koku katma. Çünkü her an senin saçlarının kokusunu almakta, onunla neşelenmekteyiz.

Kulağım, tamamıyle neyin sözünde, çengin nağmesinde. Gözüm, tamamıyle lâl gibi dudakta ve kadehin dönüşünde.

Şeker lezzetinden, şekerden bahsetme. Muradım, ancak senin tatlı dudağında.

Gam def'ine virane gönülde mukim olalı makamım, daima harabat civarıdır.

Ayıptan, ardan neye bahsediyorsun ki? Şöhretim, ayıpla, arla. Şöhretimi neye soruyorsun ki? Ayıbım, arım şöhretten!

Şarap içmekteyiz, sarhoşuz, rindiz, güzellere bakıyoruz, hayranız, doğru... Fakat bu şehirde hangi adam bizim gibi değil? Onu bir göster!

Ayıbımı muhtesibe söylemeyin. O da bizim gibi durmadan daimî işret aramakta, o da bizimle bir halli!

Hafız, şarpsız, sevgilisiz bir an bile durma. Gül mevsimi, yasemin safası, ramazan bayramı!

Gul der ber-u mey der kef-u maʿşūḳ be kāmest
Sulṭan-ı cihānem be çunin rūz ġulāmest

XXXI.

Bahçe, insana zevk vermekte... dostlarla konuşup görüşme de pek tatlı Gül selâmette olsun, şarap içenlerin zamanı, onun yüzünden hoş bir hale girdi.

Seher yelinden can dimağımız güzel kokulara gark oluyor. Evet, evet... dostların nefeselerinin güzel kokusu hoş olur.

Gül nikabını açmadan göçmeye hazırlanıyor Ağla ey bülbül, gönlü yaralı âşıkların feryadı hoş olur.

280. Güzel sesli ve geceleri uyumayan bülbüle müjdeler olsun. Sevgili, aşk yolunda geceleri uyanık olan âşıkların feryatlarından hoşlanmakta.

Âlem pazarında gönül hoşluğu yoktur ya... fakat varsa bile ayyarların rintliğinden, her şeyi hoş görmelerinden ibaret.

Hür süsenden kulağıma çalındı: Bu köhne kilisede ancak yükü hafif olanların işi iş!

Hafız, dünyayı terkettim demek, gönül hoşluğuna erişmenin yoludur. Sakın cihana mukayyed olan, dünyayı ele geçiren kişilerin halini hoş sanma.

Şahn-ı bustan zevḳ-bahş-u ṣoḥbeti yāran hoşest
Vaḳt-i gul ḫoş bād kez vey vaḳt-i mey-ḫāran
ḫoşest

XXXII.

Yalnızlığı seçen kişinin âlemi seyre ne ihtiyacı var? Sevgilinin civarı varken sahraya ne hacet?

285. Sevgili, elbette Tanrı'dan bir hacetin var, işte o hacet hakkıyçin ne hacetin var diye bir kerecik olsun da bize sor!

Ey güzellik padişahı, yandık, Allah için olsun bir kere sor: Yoksulun neye ihtiyacı var!

Hacet sahipleriyiz, fakat dilemeye dilimiz varmıyor. Kerem sahibinin kapısında isteğini arz etmenin ne lüzumu var?

Kanımızı dökmek istiyorsan uzun söze, manasız tevillere lüzum yok. Mal mülk zaten senin, yağmaya ihtiyacın mı var?

Sevgilinin aydın gönlü Camıcihannüma'-dır. İhtiyacını söylemenin lüzumu var mı?

290. Artık kaptana minnet etme zamanı geçti. İnci ele geçtikten sonra denize ne hacet?

Yoksul âşık, sevgilinin ruh bağışlayan dudağı sana verilecek şeyi bilir, ısrara lüzum yok.

Ey davalara düşen kişi, yürü, seninle işim kalmadı. Dostlar buradayken düşmanlara ihtiyaç olmaz.

Hafız, sözünü kes, uzatma. Hüner zaten meydana çıkar, gizlenemez. Davacı üe savaşa, çekişe düşmeye hacet yok.

Ḫalvet-guzīderā betemāşā çi ḥācetest
Çun kūy-ı dōst hest be şeḥrā çi ḥācetest [*]

XXXIII.

Bahar çağında bahçede işret ve sohbetten daha hoş ne var? Sâki nerde, söyle, bu bekleyişin sebebi ne?

295. Ele geçen her fırsatı ganimet say. Çünkü işin sonu neye varacak? Kimsenin haberi yok.

Ömrün günleri bir kılla bağlanmıştır. Aklını başına topla, kendi derdine düş. Âlemin derdi de nedir ki?

Abıhayatla İrem Bağı'nın manası, ırmak kıyısıyle lezzetli şaraptan başka bir şey değildir.

Takva ehliyle isyan ehlinin ikisi de bir kabîledendir. Şu halde kimin işvesine gönül verelim, hangisinin yolunu ihtiyar edelim?

Felek, perde ardındaki gizli şeyi ne bilsin. Sus ey davacı, perdeciyle kavgan ne?

300. * Tanrı indinde kulun suçunun, hatasının bir itibarı yoksa suçları bağışlayan Tanrı'nın af ve rahmetinin ne manası var?

Zahit Kevser Şarabını istedi, Hafız şarap kadehini, Tanrı, bu ikisinden hangisini istiyor, acaba onca makbul olan hangisi?

---

[*] Bu gazel, Tetimmede bir kere daha yazılmıştır: 421 a.

Ḫoşter zi ʿayş-u ṣoḥbet-i bāġ-u behār çīst
Sāḳī kucāst gū sebeb-i intiẓār çīst

XXXIV.

Şimdi gül bahçesinden güzel kokulu cennet rüzgârı eserken zamanımı ferahlık veren şarap ve huri yaratılışlı sevgiliyle geçiririm.

Yoksul, bugün ne için saltanattan dem vurmasın? Otağ, bulutun gölgesi, meclis yeri de ekin kenarı.

Yeşillik bana nisan ayının feyzini göstermede. Böyle bir zamanda veresiyeyi alıp peşini bırakan akıllı değil.

305. Şarapla gönül yapmaya bak... bu harap dünya, toprağımızdan kerpiç yapma sevdasında!

Düşmandan vefa umma. Kilise mumunu ibadet yurdunda yaksan da aydınlık vermez.

Amel defterinin karalığı yüzünden bu sarhoşu kınama. Kaza ve kader kalemi başına ne yazdı, kim bilir?

Lütfet, Hafız'ın cenazesine gelmekten çekinme. Gerçi suçlara gark olmuştur ama cennete gitmektedir.

Kunun ki mīdemed ezbūsitan nesīm-i behişt
Men-u şerāb-ı ferah-bahş-u yār-ı ḥūr-sirişt

XXXV.

Ey tertemiz yaratılışlı zahit, rintleri ayıplama. Başkalarının günahını sana yazmazlar ki!

310. Ben ister iyi olayım, ister kötü... sana ne? Sen kendi derdine bak. Nihayet herkes ektiğini biçer.

Herkes sevgiliyi istemekte... ayık kim, sarhoş kim? Her yer aşk yurdudur... mesçit ne... kilise ne?

Ben teslim başımı meyhaneler kapısındaki kerpiçe koymuşum, oradan ayrılmama imkân yok. Benimle davaya girişen, sözümü anlamazsa ne yapayım? Ona söyle: Hangi taş pekse başını ona vursun!

Tanrı'nın ezelî lûtfundan beni meyus etme. Perde ardında kim güzeldir, kim çirkin; ne bilirsin?

Takva perdesinden çıkan, o perdeyi yırtan sade ben değilim ya. Atam da ebedî cenneti elinden çıkarmıştı.

315. Hafız, ecel günü eline bir kadeh alırsan seni sorusuz, hesapsız hemencecik harabattan cennete götürüverirler.

** Tabiatın hep buysa, yaratılışında bundan başka bir şey yoksa ne güzel yaratılışın, ne pâk tabiatın var!

ʿAyb-ı rindan mekun ey zāhid-i pākīze-sirişt
Ki gunāh-ı digeran ber tu neḫāhend nuvişt

XXXVI.

Bu varlık ve mekân iş yurdunun meydana getirdiği şeyler, hiç bir şey değil. Şarap sun, dünyanın malının, mülkünün hiç bir değeri yok!

Gönülden, candan maksat sevgiliyle sohbetten başka bir şey değil. Yoksa ne gönlün kıymeti var, ne canın!

Bir gölge için ne Sidre'ye minnet et, ne Tûbâ'ya. Selvi boylu sevgili, ibretle bakarsan görürsün, bunların da bir değeri yok!

320. Devlet ona derler ki gönül kanı dökülmeden adamın kucağına gelsin. Yoksa ibadetle elde edilen cennet bağının ne değeri var?

Bu konakta beş günlük bir mühletin var; bir zamancağız hoş geçinmeye bak, çünkü zamanın bir ehemmiyeti yok.

Sâki, yokluk denizinin kıyısında bekleyip duruyoruz. Fırsatı ganimet bil, şarap sun. Dudaktan ağıza ne mesafe var ki?

Bu yanıp yakılan, bu ağlayıp inleyen kulun dertli halini anlatmak ihtiyacı da lüzumsuz bir şey, meydanda bu!

Zahit, Tanrı'nın mekrinden sakın emin olma. Çünkü ibadet yurduyla muğların kilisesi arasındaki yol, o kadar uzak değil, pek yakın!

325. Hafız'ın adı iyiye çıktı ama rintlerce kâr ve ziyan yazısına ne itibar?

Ḥāṣıl-ı kārgeh-i kevn-u mekān in heme nīst
Bāde piş ār ki esbāb-ı cihan in heme nīst

XXXVII.

Hiç kimse yok ki o iki kat zülfe düşmüş olmasın. Yolunun uğrağında bir belâ tuzağı bulunmayan kim var?

Yüzün, olsa olsa Tanrı lûtfunun aynası olacak; hem de öyle. Bu sözde de hiç bir riya yok.

** Zahit, o yüze bakma, o dilbere âşık olma diye bana öğüt vermede. Ama ne yüz? Bakmamaya imkân mı var? Hiç mi Allah'tan utanmaz, hiç mi yüzünden haya etmez?

Tanrı hakkıyçin zülfünü bezeme, seher yelinin eline verme. Hiç bir gece yok ki bu yüzden seher yeliyle yüzlerce kavgamız olmasın!

330. Ey gönül aydınlatan çırağ, yine gel, yine gel ki sarhoşlar meclisinde senin yüzün olmadıkça ne nurdan eser var, ne safadan eser!

Gariplere bakmak, iyi adla anılmaya sebeptir. Sevgili, yoksa bu âdet sizin şehrinizde yokmu ki?

Sevgili dün gidiyordu Güzelim, ahdinde dur dedim. Dedi ki: Hocam, yanılmışsın sen, bu ahde vefa olmaz.

Gözün, bir bucağa sığınan, halktan kesilen zahitlerin bile gönlünü kapmışken biz ne yapalım; sana uyduksa suç bizde değil ki!

Mürşidim, pirimugan olduysa ne var ki? Hiç bir baş yoktur ki onda Tanrı'nın bir sırrı olmasın!

335. • Âşık, melâmet okuyla oklanmasın da ne yapsın? Hiç bir yiğitin kaza ve kader okuna karşı kalkanı yoktur.

Zahidin ibadet yurdunda da, Hafız'ın halvetinde de kaşından başka dua mihrabı yok!

• Ey elini Hafız'ın kanına batıran dost, yoksa Tanrı gayretini düşünmez misin, Tanrı Kur'an'ını fikretmez misin?

Kes nist ki uftāde-i an zulf-i dutā nīst
Der rehguzer-i kīst ki dāmī zi belā nīst

XXXVIII.

Şarap cana ferah vermekte, rüzgâr çiçekleri etrafa saçmakta... fakat çenk nağmesiyle şarap içme, çünkü muhtesip hiddetli.

Eline bir sürahi şarapla bir musahip dost geçerse akıllıca iç, zaman fitnecidir.

340. Kadehi, yamalı hırkanın yeniyle gizle. Çünkü zamane, sürahinin gözü gibi kan dökücüdür.

Hırkaları göz yaşıyle yıkayıp şaraptan arıtalım. Mevsim takva mevsimi, zaman pehriz zamanı,

Bu yüce felek, öyle bir kan saçıcı elek ki bundan dökülenler Kisra'nın kellesiyle Perviz'in tacı!

Baş aşağı dönmüş feleğin devrinden rahat bir dirlik dileme. Bu küpte sâf bile tortulu!

Hafız, güzel şiirlerinle Irak ve Fars ülkelerini zaptettin, gel, şimdi nöbet Bağdat'la Tebriz'e geldi!

Egerçi bāde ferah-bahş-u bād gulbīzest
Be bang-i çeng mehor mey ki muhtesib tīzset

XXXIX.

345. Halvet ehlinin Kadir Gecesi dedikleri gece yok mu? İşte bu gece. Yarabbi, bu devlet hangi yıldızın tesiriyle meydana geldi ki?

Layık olmayan kişilerin elleri, saçlarına ulaşmasın diye her gönül, o saçların halkalarından birine yapışmış, "Yarabbi, Yarabbi" diye dua etmede

Yüz binlerce canın gerdanı, çene topağının halkası altında olan, yüz binlerce canı esir etmiş bulunan gamzenin şehidiyim ben,

Ay, eşsiz bir binici olan sevgilime hizmet etmekte, ayna tutmakta. Yüce güneşin tacı da onun binek atının nalına toprak olmuş!

Yanağındaki terin aksine bak! Pek tez giden güneş bile ömrünce o terin hevesiyle yanmakta.

350. Sevgilinin lâl dudağıyle şarap kadehini terketmem. Zahitler, beni mazur görün, mezhebim bu!

* Sabah yeline eğer vurup bindikleri zaman Süleyman'la nasıl at koşturabilir, onunla

nasıl yarışa girişebilirim ki? Benim bineğim karınca!

Gözüyle gönlüme gizlice ok atan sevgilinin dudak altından gülümsemesi Hafız'ın canına can katar, ruhuna gıda verir.

Kuzguna benzeyen kalem, maşaallah, ne de yüksek meşrepli. Belâgat gagasından abıhayat damlatmakta.

An şeb-i ḳadrī ki gūyend ehl-i halvet imşebest
Yā Rab in te'sīr-i devlet der kudāmin kevkebest

XL.

Bu zamanda en vefalı arkadaş, halis şarap sürahisiyle gazel cöngünden ibaret.

355. Hiç bir şeyle alâkadar olma, hür ve serazat yürü... afiyet geçidi dar. Kadehi ele al... aziz ömre değer, hiç bir şey yok!

Cihanda amelsizlikten melûl olan sade ben değilim ya. Âlimlerin kınanması da amelsiz ilimden.

Bu fitnelerle, bu kargaşalıklarla dopdolu geçitte akıl ve basiret gözüyle bakılırsa görülür ki cihanın da sebatı yok, cihandaki işlerin de.

Bir ay yüzlünün saçlarını tut, okşa. Dünyadaki saadetle nuhuset, Zühreyle Zuhalin tesirindendir diye masal okumaya kalkışma.

Gönlüm vuslatını pek umuyor... Fakat ecel, ömür yolunda emelleri uğrulamakta!

360. Hafız, ezel, şarabından öyle sarhoş kı hiç bir zaman onun ayrıldığını görmeye imkân yok.

Derin zemane refīķī ki ḫāli ez ḫalelest
Şurāhi-ī mey-i şāf-u sefīne-ī ġazelest

XLI.

Ben o kişiyim ki meyhane bucağı tekkem, pirimugana dua da seher çağındaki virdimdir.

Çenk teranesiyle sabah şarabı yoksa ne korkum var? Benim musikim, sabahleyin özür isteyen ahımdır.

Tanrı'ya hamdolsun ki padişahtan da fariğim, yoksuldan da. Sevgilinin kapısındaki yoksul bile benim padişahım.

Mesçitten de maksadım vuslatın, meyhaneden de. Tanrı şahittir ki bundan başka bir hayalim yok.

365. Bu eşiğe yüz koyduğum zamandan beri dayandığım yer, güneş mesnedinden bile üstün.

Devlet kapısından kaçmak, benim yolum, yordamım değil. Meğer ki ecel kılıcı otağımın ipini kessin, otağım yıkılsın.

Hafız, günah işlememek ihtiyarımıza bağlı değilse de sen yine edep yolunu gözet de deki: Suç benim!

Menem ki gūşe-i meyḫāne ḫānḳāh-ı menest
Duʿā-yı pīr-i muġan vird-i ṣūbhgāh-ı menest

XLII.

Ey kutsi güzel, nikabını kim açar? Ey cennet kuşu, sana kim yem ve su verir?

Bu ciğerler yakan düşünce gözüme uykuyu haram etti. Kimin kucağı, istirahat ve uyku konağın oldu?

370. Yoksulu hiç sormuyorsun. Korkarım, sende yarlıganma düşüncesi, sevap ümidi yok!

* O mahmur gözler, âşıkların yolunu vurdu. Bundan da anlaşılıyor ki şarabın, öldürücü!

Ey gönlü parlatan köşk, dostluk ve vefa konağısın. Dilerim Rabbimden zamanın âfeti seni harabetmesin.

Ne kadar ağladım, ne kadar inledim... fakat bir türlü duymadın Herhalde, sevgili, eşiğin, konağın pek yüksek!

Aklını başına al, bu çölde kaynak yok... golyabani, seni serap göstererek aldatmasın.

375. * Gönül, gençlik çağın yanlış bir yola harcandı gitti. İhtiyarlık yoluna nasıl gideceksin acaba?

Hafız, efendisinden kaçacak kul değil. Benimle barış, yine gel, azarından haraboldum.

Ey şāhed-i ḳudsī ki keşed bend-i niḳābet
Vey murġ-i behiştī ki dehed dāne-vu ābet

XLIII.

O gönül okşayan sevgilime şükür mü ediyorum, yoksa ondan sana şikâyette mi bulunuyorum? Aşk nüktesini biliyorsan bu hikâyeyi dinle!

Ettiğim her kulluk, karşılıksız kaldı, hattâ bir minnet duygusu bile uyandırmadı. Yarabbi, kimse inayetsiz kimseye hizmetkâr olmasın.

Susamış rintlere kimse su vermiyor. Sanki dost tanıyanlar, nimet kadrini bilenler bu vilâyetten çekilip gittiler.

Şerefimi korumadın ama ben yine kapından yüz çevirmem. Yârin cevrü cefası, ağyarın vefasından hoş!

Gönül, kement gibi olan zülfüne dolaşma. Orada suçsuz, cinayetsiz kesilmiş nice başlar görürsün.

Gözün, bakışıyle kanımızı içmekte, sen de bunu takdir ediyorsun. Sevgili, kan dökücüyü korumak caiz değildir.

Bu kapkaranlık gecede maksat yolumu kaybettim. Ey hidayet yıldızı, bir köşeden çık, görün!

Ne yana gittiysem vahşetim arttı. Aman bu çölden, feryat bu sonu olmayan yoldan!

385 * Ey güzeller güneşi, aşktan gönlün kaynamakta. Bir an olsun beni inayet gölgesine al, sığındır!

Bu yola nasıl bir nihayet tasavvur edilebilir? Daha başlangıçta yüz binlerce, hatta daha da fazla menzil var!

Hafız gibi on dört rivayete göre Kur'an'ı ezbere okusan da faydasız. Feryadına yine ancak aşk erişir, aşk!

Zan yār-ı dil-nevāzem şukrīst yā şikāyet
Ger nükte-dan-ı ʿışḳī bişnov tu in ḥikāyet

XLIV.

Yarabbi, bir sebep halk et de sevgilim yine sağ esen dönüp gelsin, beni de bu melâmet pençesinden kurtarsın.

O sefere giden sevgilinin yolunun toprağını getirin de cihanı gören gözlerime sürme çekeyim.

390. Feryat ki o ben, o hat, o zülüf, o yanak, o yüz ve o boy, altı taraftan da yolumu kesti!

Bugün senin elindeyken acı. Yoksa yarın toprak olursam nadim olup ağlamadan ne fayda!

Ey sözle aşktan dem vuran, ey dille aşkı anlatmaya çalışan, seninle sözümüz yok. Hadi hayra karşı, selâmetle, güle güle!

Ey derviş, dostların kılıcından feryadetme. Bu taife, öyle bir taife ki adamı öldürürler de kolumuz yoruldu diye ölenden kan diyeti alırlar!

Hırkanı ateşe at. Çünkü sâkinin yay gibi kaşları imamet mi'rabını yıkar, dağıtır, seni ibadet etmeye bırakmaz.

395. Haşa... senin cevrinden, cefandan ağlamam. Lâtif kişilerin zulmü de lûtuftan, keremden ibarettir.

Hafız, zülfünden bahsetmeyi kısa kesmez. Bu silsile kıyamet gününe kadar uzayıp gider!

Yā Rab sebebī sāz ki yārem be selāmet
Bāz āyed-u berhândem ezçengi melāmet

XLV.

Ne lûtuftur bu ki ansızın kaleminin sızıntısı aramızdaki hukuku keremine arzediverdi.

Kaleminin ucuyle bana bir selâmcağız yazmışsın. Dünyalar durdukça dur, şu dönüp duran iş yurdundan yazın eksik olmasın!

Bu âşıkı yanıldın da andın demiyorum. Akıl bakımından düşünülürse zaten kalemin yanlış bir iş yapmaz.

400. Ebedî devlet, seni ağırlayıp yüceltti. Bu nimetin şükranesi olarak sen de beni hor tutma!

Gel... zülfünle şöyle bağdaşalım: Başım kesilse ayağından baş kaldırmayacağım ben.

Gönlün ahvalimizi duyar... duyar ama gamından ölenler hâk ile yeksan olur, topraklarından lâleler biter; işte o zaman!

** Seher yeli, her güle, her selviye saçından bahsedip durmada. Rakip, bu gammazı bilmem nasıl oldu da haremine bıraktı!

Sana Cem'in camiyle Hızır'ın abıhayatını sunup duruyorlar... artık gönlü hasta olanlar ne umurunda?

405. Gönlüm, gamında mukim. Seni Tanrı nasıl hoş tuttuysa sen de onu öyle hoş tut!

Ey sabah rüzgârı İsa'sı, vaktin daima hoş olsun. Hafız'ın hasta gönlü, nefesinle dirildi.

Çi lūtf būd ki nagāh reşḥe-i ḳalemet
Ḥuḳūḳ-ı ḫidmeti mā ʿarze kerd ber keremet

XLVI.

Ey nazardan gaip sevgili, seni Tanrı'ya ısmarlıyorum. Sen, benim canımı yaktın ama ben seni canla, gönülle sevmekteyim.

Kefenimin eteğini toprağın ayağı, altına çekmedikçe elimi eteğinden çekmem; çekeceğimi de umma.

Kaşlarının mihrabını göster de seher çağında ellerimi duaya kaldırayım, boynuna dolayayım... kem göz değmesin.

410. Sana ulaşmak için Babil kuyusundaki Hârût'un yanına bile gitmem lâzımsa yüz

türlü sihirler yapar, seni elde eder, yine sana ulaşırım.

Ey vefasız doktor, huzurunda ölmek istiyorum. Sen de hastanı bir kerecik olsun sor, soruştur. Ben, seni beklemekteyim.

Gönlüme sevgi tohumunu ekmek için etrafında göz yaşlarımdan yüzlerce ırmak akıttım.

• Ercesine hançer kullanan gamzenden memnunum doğrusu, kanımı döktü de beni ayrılık derdinden kurtardı.

• Ağlayıp duruyorum, göz yaşlarımdan seller meydana geldi, maksadım da gönlüne muhabbet tohumunu ekmek!

• Yanına gelmeme müsaade et de gönül hararetiyle her an ayağına gözlerimden inciler yağdırayım.

Hafız, şarap içmek, güzel sevmek ve rintlik, senin harcın değil, sen de bunları az çok yapmaktasın ama benim ehemmiyet bile verdiğim yok.

Ey ğāib eznaẓar be Ḫudā misipāremet
Cānem bisūḫtī be dil-ī dōst dāremet

XLVII.

Kızıl gül açıldı, bülbül sarhoş oldu, feryada başladı. Ey şaraba tapan sofiler, sarhoşluğa salâ!

Sağlamlıkta taş gibi görünen tövbeye bir bak, ne tuhaf, sırça bir kadeh nasıl da onu kırıverdi!

Şarap getir, istiğna makamında padişah, yoksul... ayık, sarhoş; hepsi birdir.

420. Mademki bu iki kapılı evden göçmek zarurî; yaşayış çardağı, yeyim kemeri ha yüksek olmuş, ha alçak!

Dünyada zahmetsiz aşk müyesser olmuyor. Evet, Elest ahdini Belâ'ya bağlamışlar.

Vara, yoğa gönül koyup incinme, yüreğini hoş tut. Dünyadaki her kemalin sonu, nihayet yoktur.

Âsaf'ın azameti, yel at, kuş dili... hepsi yele gitti, sahibine hiç bir fayda vermedi.

Kolum, kanadım var diye yoldan çıkma. Menzil oku da bir zamancık yükselir, havada gider ama sonunda toprağa düşüp kalır.

425. Hafız, kaleminin dili nasıl şükredebilecek? Sözlerini elden ele gezdirip duruyorlar.

Şukufteşud gul-i ḫamrā vu keşt bulbul mest
Ṣalā-yi serḫoşi ey sūfiyān-ı bāde-perest

XLVIII.

Saçları dağınık, terlemiş, gülümsüyor, sarhoş... gömleği açık, gazel okumakta, elinde bir sürahi.

Nerkis gözü kavga arıyor, dudaklarından

teessüfler dökülmekte,,, dün gece tam gece yarısında yastığımın baş ucuna gelip oturdu.

Kulağıma eğildi de hüzünlü bir sesle "Ey eski âşıkım, uykun mu var?" dedi.

Bir ârife böyle bir gece şarabı sunulur da artık şaraba tapmazsa aşk kâfiri olur.

430. Yürü be zahit, tortulu şarap içenleri kınayıp durma. Bize Elest günü bundan başka bir armağan vermediler ki.

Kadehimize ne döktüyse içtik. İster helâl cennet şarabı olsun, ister haram şarap!

Şarap kadehinin gülümsemesiyle sevgilinin büklüm büklüm saçları, Hafız'ın tövbesi gibi nice tövbeler bozdu.

Zulf āşufte vu ẖoy-kerde vu handan-leb u mest
Pīrehen çāk-u ġazel-ẖān-u ṣurāḥī derdest

XLIX.

Tanrı, senin gönüller açan yüzünü, kaşını bu kadar güzel yarattı da benim işimin, gücümün açılıp ferahlamasını da o kaşın, gözün işaretlerine bağladı.

Zamane, nerkisi kaftanının kuşağını bağlayınca beni de hayretle yola dikti, selviyi de.

435. ** Konce gibi, senin muhabbetine gönül bağlayanın işi, elbette bir gün senden esip gelen rüzgârla açılır.

Gül bahçesinden esip gelen rüzgâr, senin muhabbetine gönül verince bizim işimizdeki

yüzlerce düğümü de açtı, koncanın gönlündeki düğümü de.

Felek, beni senin kulluğuna verdi ve buna razı da etti ama ne fayda ki yine işi senin rızana bağladı.

Bu hor, hakir kulun gönlüne konca gibi düğümler vurma. Senin düğümler açan zülfüne bağlandı ve oradan ayrılmamaya ahdetti.

Ey vuslat yeli, sen zaten başkasının hayatıydın. Fakat hataya bak ki gönül vefanı umdu.

440. Senin cevrinin yüzünden şehirden gideyim dedim. Güldü de dedi ki: Hadi Hafız, git.... senin ayağını kim bağladı ki

Ḫudā çi ṣūret-u ebrū-yı dil-guşā-yı tu best
Guşād-ı kār-ı men ender girişmehā-yı tu best

L.

Göz seyrengâhımın çardağı senin yuvandır. Kerem et, gel kon. Ev, senin evin.

Hal ve hattının güzelliğiyle âriflerin gönlünü aldın. Tuzağının, tanenin altında ne şaşılacak lûtufların var.

Ey sabah bülbülü, gönlün gülün vuslatıyle hoş olsun... çimenlikte duyulan ancak senin âşıkane gülbangin.

Gönlümüzdeki zayıflığın tedavisini dudağına havale et. Çünkü bu gönül ferahlatıcı yakut macunu ancak senin hazinende.

445. Bedenimle senin mülâzemetinde değilim ama canım eşiğinin toprağı.

Ben her şuha gönül verecek adam değilim. Gönül hazinemin kapısında senin mührün, senin nişanın var.

Ey her işi tatlı ve yerli yerinde olan tek binici, sen ne oyunbazsın... felek gibi serkeş bir at bile kamçına râm olmuş!

Ben kim oluyorum? Oyunbaz felek bile, senin bahane dağarcığındaki hileler yüzünden sürçmekte.

Meclisindeki musiki, şimdi feleği bile raksa soktu. Çünkü nağmelerin, tatlı sözlü Hafız'ın şiirleri!

Ruvāķ ı manẓar ı çeşm-i men āşiyāne-i tust
Kerem nemā vu furud ā ki ḫāne ḫāne-i tust

LI.

450. Hâce'nin canına, ezelî hukuka ve aramızdaki bozulmaz ahde andolsun ki sabah çağlarında senin devletine dua etmekteyim; munisim bu!

Nuh tufanını bastıran göz yaşım, gönlümden senin sevgini mahvedemedi gitti.

Bir alışverişte bulun da şu kırık gönlümü ele al. Çünkü kırıklığıyle bile yine yüz binlerce sağlam gönüle değer!

** Sarhoştur, rusvaydır diye kınama beni,

çünkü aşk mürşidi, daha ezel gününde nasibini meyhaneden verdi!

Karınca, Âsaf'a dil uzattı ama yerinde. Çünkü o, Süleyman'ın mührünü kaybetti de aramadı bile.

455. Gönül, sevgilinin sonsuz lûtfundan ümidini kesme. Mademki aşktan dem vurdun, durmadan başınla oynayıver!

* Doğruluğa savaş da nefesinden güneş doğsun. Subhu kâzibin yüzü, yalancılığından karardı.

* Elinden dağların delisi, çöllerin şeydası oldum da hâlâ merhamet edip bu silsileyi gevşetmiyorsun!

Hafız, incinme ve güzellerden pek o kadar vefa umma. Ot bitmediyse bağın ne suçu var?

Be cān-ı Ḫāce vu ḥaḳḳ-ı ḳadīm-u ʿahd-ı durust
Ki mūnis-i dem-i ṣubḥem duʿāy-ı devlet-i tust

LII.

Gördün mü? Sevgili, ancak cevretmeye, sitem etmeye koyuldu, başka bir hevesi de yok. Ahdını bozdu, bizim dertlerimizle hiç mukayyed olmadı.

460. Güvercine benzeyen gönlümü vurdu, öldürdü, haremde avlanmanın haram olduğuna aldırış bile etmedi. Fakat Yarabbi, yine sen suçuna bakma!

Cefa, bana kendi talihimden. Yoksa sevgili lûtfetmesin, keremde bulunmasın... hâşa, böyle şey olamaz.

Bütün bunlarla beraber ondan horluk çekmeyen nereye giderse gitsin, kimse tarafından ağırlanmaz, ululanmaz.

Saki, şarap sun, muhtesibe de de ki: Bizi hoş gör, kınama, Cem'in bile böyle bir kadehi yoktu.

Kapısının harimine yol bulmayan yolcu, ovayı beyhude yere dolaştı, hareme yol bulamadı gitti.

465. Hafız, sen fesahat topunu kap, götür. Çünkü davacının bir hüneri olması şöyle dursun, işten haberi bile yok!

Dīdī ki yār cuz ser-i cevr-ü sitem nedāşt
Bişkest ʿahd-u vez ġam-ı mā hīç ġam nedāşt

LIII.

Bir bülbül, gagasına güzel renkli bir gül yaprağı almış, o vuslat nimetine eriştiği halde yine hazin hazin, tatlı tatlı feryada koyulmuştu.

Vuslata eriştiğin halde bu feryadü figan nedir dedim. Dedi ki: Sevgilinin cilvesi bizi bu işe saldı.

Sevgili bizimle düşüp kalkmazsa itiraza imkân mı var? O muradına erişmiş bir Padişah... elbette yoksullardan arlanır.

Bizim nazü niyazımız, sevgilinin güzelliğine tesir etmedi gitti. Sevgili, bizim yalvarışlarımıza hiç bir suretle aldırış etmedi. Nazeninlerden iltifat görecek kişiler, ancak bahtı olan kişilerdir.

470. Kalk, o nakkaşın kalemine canımızı feda edelim. Bütün bu şaşılacak nakışları, pergeliyle o meydana getirdi!

İradeni aşk yoluna verdiysen adın kötüye çıkacak diye düşünme. Şeyh-i San'an bile hırkasını meyhaneciye rehin vermişti.

Sülûkünde meleklerin tespihini zünnariyle çeken, zünnar kuşanmış olduğu halde meleklerin tespihiyle meşgul olan kalender, vaktini ne de hoş geçirmiştir.

O huri yaratılışlı sevgilinin köşkünün damı altında Hafız'ın göz yaşları cennette akan ırmaklara döndü.

Bulbulī berg-i gulī ḫoş-reng der minḳār dāşt
Vanderan berg-u nevā hoş nālehā-yī zār dāşt

LIV.

Şuh kaşının kurduğu yay, bu kudretsiz âşıkın helâki için kurulmuş, onunla benim canıma kasdetmekte.

475. Şarap için terleyerek bahçeye ne zaman gittin ki bu güzelliğin, erguvanı ateşe verdi.

Nergis, kendini beğendi de bir işvelendi;

gözün bundan dolayı onun rağmine cihana yüzlerce fitne saldı.

Senin yüzüne benzettim diye seher çağı da hemen sabah rüzgârının eliyle ağzıma toprak saçtı.

Menekşe büklüm büklüm turralarını düğümlerken seher yeli, zülfünün hikâyesini ortaya koydu.

Ben, bundan önce zâhittim, ne şarap görmüştüm, ne çalgı duymuştum. Fakat meyhane sâkilerinin havası, beni ona da düşürdü, buna da.

480. Şimdi lâl renkli şarapla hırkamı yıkayıp duruyorum. Fakat ezelî nasibi yıkayıp arıtmaya imkân mı var?

İki cihanın da nakşı yokken aşk ve muhabbet şivesi vardı; zamane, sevgi âdetini ortaya şimdi atmadı ki.

Hafız'ın açılıp gelişmesi, herhalde muğların şarabından harabolmaktadır, ezeli takdir böyle.

* Zaman, beni Cihan Hacesi'nin kulluğuna saldı. Anladım ki artık âlem, muradımca dönecek.

Ḥami ki ebru-yı şuh-ı tu der keman endāḫt
Be ḳasd-ı cān-ı men-i zār-ı nātevan endāḫt

———

LV.

Meyhane mahallesine yol bulan yolcu, başka bir kapı çalmanın beyhude ve abes bir düşünce olduğunu anlamıştır.

485. Zamane, rintlik tacını, ancak âlemdeki yüceliği o taçta bilen kişiye verdi.

* Meyhane eşiğine yol bulan şarap kadehinden feyzaldı da tekkelerde açılan sırları anladı.

Bizden, divaneler ibadetinden başka ibadet isteme. Ne yapalım, şeyhimiz, akıllılığı günah saymakta.

Kadehin ağzındaki yazıdan iki âlem sırrını okuyan, Cem'in kadehindeki remizleri, yoldaki izlerden bile anlar.

Gönlüm, sâkinin gözünden canının bağışlanmasını dilemedi. Neden mi diyeceksin? Çünkü o kalbi kara merhametsiz güzelin âdetini biliyor.

490. Bahtımın yıldızının tesiriyle gözlerimden seher çağlarında öyle yaşlar aktı, öyle ağladım ki bu ağlayışı Zühre de gördü, ay da anladı.

** Kadehin dudağıyle sâkinin yüzünü, bir gecelik hilâlle ayın on dördü bilen kişinin bakışı, ne hoş bakıştır!

Hafız'ın gizlice şarap içtiğini muhtesiple şahne şöyle dursun, padişah bile duydu, bildi.

O padişah, öyle bir derecesi yüce padi-

şahtır ki dokuz felek eyvanını, divanhanesinden bir nümune saymıştır!

Be kūy-ı meykede her sālikī ki reh dānist
Derī diger zeden endīşe-i tebeh dānist

LVI.

Ağlamaktan gözbebeklerim kanlar içinde. Bir bak da gör, iştiyakınla halkın hali nasıl?

495. Lâl dudağınla şarap rengindeki gözünü anarak gam kadehinden içtiğim kızıl şarap, kandan ibaret!

Civarın maşrika benziyor; oradan yüzünün güneşi doğarsa ne kutlu talihim var!

Ferhad'ın sözü, ancak Şirin'in dudağının hikâyesi; Leylâ'nın saçlarındaki büklüm de Mecnun'un durağı!

Gönlümü bir sor, soruştur... çünkü boyun selvi gibi gönül alıcı. Söz söyle... çünkü sözün lâtif ve düzenli!

Şarap döndür de cana biraz rahat ve huzur ver ey sâki; çünkü hatırım, feleğin cevriyle perişan.

500. Aziz sazım, elimden gideli eteğimin kenarı Ceyhun ırmağına döndü.

Gamlı gönlüm, ihtiyarımla nasıl neşelensin? Bu gam, benim ihtiyarımla değil ki.

Hafız, kendinden geçmiş olduğu halde sevgiliyi istemekte... âdeta Karun hazinesini isteyen müflise dönmüş!

Zi girye merdum-ı çeşmem nişeste der ḫūnest
Bibin ki der ṭalebet ḥâl-i merduman çūnest

LVII.

Sâki, şarap getir. Sevgili yüzünden nikabı kaldırdı. Halvettekilerin çırağı yeniden yalınlandı.

O başı alınmış mum tekrar yüzünü aydınlattı. Şu gün görmüş, yaş yaşamış ihtiyar, yeniden gençleşti.

505. Aşk, bir işveye başladı ki müfti bile yoldan çıktı. Sevgili bir lûtufta bulundu ki düşman bile artık sevgili elden gitti diye çekinmeye başladı.

Aman o gönül aldatan tatlı sözlerden. Sanki ağzın, sözü, şekere bandırdı.

Tanrı bir İsa nefesli kişi gönderdi de gönlümüzü mecruh eden gam yükünü aldı, bizi kurtardı.

Aya, güne güzellik satan ve huriye benzeyen her güzel, sen gelince başka bir işin peşine düştü, güzellik satmadan vazgeçti.

Yedi gök, aşk hikâyesinin sedasıyle dolu. Öyle olduğu halde kısa görüşlü, bu husustaki sözü kısa kesti, aşka ehemmiyet vermedi!

510. Hafız, sen bu duayı kimden öğrendin ki baht bile şiirini muska yaptı, altınla kapladı.

Sākī biyā ki yar zi ruh perde ber girift
Kār-ı çerāğ-ı ḫalvetiyan bāz der girift

LVIII.

Ken'an Piri'nin söylediği hoş bir söz duydum: sevgilinin ayrılığı, adama bir iş eder ki sözle söylenmesine imkân bulunmaz.

Şehir vaizinin dün söylediği kıyamet korkusu yok mu? Ayrılık zamanından bir kinaye.

Sefere giden sevgiliyi kimden sorayım? Sabah rüzgârının söylediği sözlerin hepsi darmadağın, ipe, sapa gelmiyor ki.

Eski derdi yıllanmış şarapla giderin, gönül hoşluğunun tohumu ancak bu. Bunu ihtiyar ekinci de söyledi.

515. Feryat ki düşmana dost olan merhametsiz sevgili, ben dostların muhabbetinden vazgeçtim diye nasıl da pervasızca söyleyiverdi.

Bundan böyle dosttan gelen her cefaya razıyım, hatta rakibe şükredeceğim. Çünkü gönül, derdine alıştı, derman istemem dedi.

Muradınca esse de rüzgâra gönül bağlama, güvenme. Çünkü rüzgâr, bu sözü Süleyman'a misal olarak söyledi.

• Felek sana bir fırsat verirse sakın yolundan çıkma. Kim dedi sana ki bu kocakarı hileden vazgeçti?

Nasıldan, niçinden dem vurma. Kabiliyeti olan kul, sevgili ne derse canla kabul eder.

520. Hafız, senin aşkından, seni düşünmeden vazgeçti diye kim söyledi ki? Bunu ben demedim, kim söylediyse bühtan etmiş!

Şinīdeem suḫanī ḫoş ki Pīr-i Ken'an guft
Firāḳ-ı yār ne an mīkuned ki bitvanguft

LIX.

Kıvırcık saçlarının kokusu, beni daima sarhoş etmekte... Sihirbaz gözünün aldatışı, beni her an harabeylemekte.

Bunca sabrettim, Yarabbi, gözümün şem'ini mihraba benzeyen kaşlarıyle aydınlatmak üzere bir gececik olsun sevgiliyi görebilecekmiyim?

Gözbebeğim, onun siyah beninden canımda bir muska. Onun için o görüş karaltısını aziz tutuyorum.

Cihanı ebedî bir surette bezemek istersen seher yeline söyle. Yüzündeki nikabı bir an için kaldırsın.

525. Âlemden yokluğu kaldırmak dilersen saçlarını dök, silk... Her telinden binlerce can, binlerce ruh dökülsün; âlem, ervah âlemi haline dönsün.

Ben ve seher yeli... elinde bir kâr olmayan iki perişanız. Ben, gözünün sihrinden sarhoşum; o, saçlarının kokusundan.

Hafız'daki bu himmet, ne himmettir ki civarındaki topraktan başka gözünde ne dünya var, ne ahret:

Mudāmem mest mīdāred nesīm-i c'ad-ı giysūyet
Ḫarabem mīkuned her dem firib-i çeşm-i cādūyet

LX.

Güzelliğin, alımla birleşti, bütün dünyayı zaptetti. Evet, birlikle âlem zaptedilebilir.

Mum, halvetindekilerin sırrını meydana koymaya yeltendi; fakat Tanrı'ya şükrolsun ki gönlündeki sır, ağzında kaldı, söyleyemedi.

530. Gönlümdeki bu gizli ateş yok mu? Gök yüzündeki güneş onun ancak bir yalımı!

Gül, sevgilinin renginden, kokusundan bahsetmek, onlara benzediğini söylemek istedi. Seher yeli gayrete geldi, gülü söyletmedi, sözünü ağzına tıkadı.

Pergel gibi bir kenarda rahatça oturmaktaydım. Devran, nihayet beni nokta gibi ortaya aldı.

Sâkinin yüzündeki ateş, kadehe aksettiği günden beri şarap kadehinin şevkı, vücudumun harmanını yaktı, yandırdı.

Âhır zamanın eteğini tutan bu fitnelerden yenlerini silkerek salına salına muğların mahallesine gideceğim... Başka çarem yok.

535. Şarap içmeye bak. Dünyanın sonunu gören, gamdan silkinip kurtuldu, ağır kadehi eline aldı.

Gül yaprağına şekayıkın kanıyle şöyle yazmışlar: Pişkin adam erguvan gibi şaraba düşer.

Hafız, senin şiirinden letafet suyu damlamakta, hased eden nasıl olur da bir söz söyleyebilir?

Ḥusnet be ittifaḳ-ı melâḥat cihan girift
Ārī be ittifāḳ cihan mītevan girift

LXI.

Ey sabah hüthüdü, seni Seba'ya gönderiyorum. Bir bak, gör... nereden nereye yolluyorum.

Senin gibi bir kuş, tozlu, topraklı gam yurdunda kalırsa yazık. Seni buradan vefa yurduna gönderiyorum.

540. Aşk yolunda yakınlık, uzaklık konağı yoktur. Seni apaşikâr görmekte, sana dualar, senalar yollamakta;

Her sabah, seher rüzgârıyle, her akşam da şimal rüzgârıyle bir hayır dua kafilesi göndermekteyim.

Gam askeri, gönül yuvasını yakıp yıkmasın diye aziz canımı azık olarak yolluyorum.

* Ey nazardan gaip sevgili, daima gönlümdesin; sana dua etmekte, selâmlar yollamaktayım.

* Yüzüne bak da Tanrı sanatını seyret diye Tanrı'yı gösteren kalb aynasını gönderiyorum.

545. * Çalgıcılar, sana iştiyakımı bildirsinler diye şiirler düzüp, gazeller koşup sazla, nağmeyle yolluyorum.

Gel ey sâki, gayp hâtifi beni, müjdeledi de dedi ki: Sabret, sana deva göndermekteyim.

Hafız, meclisimizin nağmesi, seni hayırla anmadan ibarettir. Sen de acele et, gel... sana at ve kaftan yolluyorum.

Ey hudhud-i ṣabā be Sebā mīfurustemet
Binger ki ez kucā be kucā mīfurustemet

LXII.

Kana susamış terütaze lâl, sevgilimin dudağıdır; onu görmek için can vermek de benim işim.

Onun gönül kapısını görüp de halimi inkâr eden, o kara gözlerden, o uzun kirpiklerden utansın!

550. Kervan başı, pılımı, pırtımı mahalle kapısından dışarı çıkarma. O mahalle sevgilimin konağı olan bir ana cadde, dışarıda ne işim var benim?

Talihime kulum doğrusu... bu vefa kıtlığında o esmer güzelin aşkı, beni satın aldı, ateşlere yandım!

Gülün güzel kokulu tablasıyle amber kokuları saçan zülfü, benim güzel kokular satan sevgilimin kokusunun pek az bir feyzinden ibaret.

Bahçıvan, beni yel gibi kapından sürme.

Senin yetiştirdiğin gül bahçesinin suyu, benim gül renkli göz yaşlarımdır.

Sevgilinin, hasta gönlümün doktoru olan nergis gözleri, dudağından bal ve gül şerbeti içmemi emretti.

555. Gazel vâdisinde Hafız'a nükte öğreten, sözde misli olmayan o tatlı sözlü dilberin yadıdır.

Laʿl-i sīrāb be ḫun teşne leb-i yār-ı menest
Vez pey-ī dīden-i ō dāden-i can kār-ı menest

LXIII.

Nice demlerdir, güzellerin sevdası dinimdir; nice demlerdir bu sevdanın derdi, gamlı gönlümün neşesidir.

Lâlini görmek için canı görebilen bir göz lâzım. Benim cihanı gören gözüm ise bu mertebeye erişemez.

Bana dost ol ki felek, ancak senin ay gibi yüzünle benim pervin gibi yaşlarımdan bezenir.

Aşkın, bana söz söylemeyi öğrettiği andan itibaren halk beni övmeyi, beğenmeyi virdedindi.

560. Yarabbi, bana yokluk devletini ihsan et. Çünkü yüceliğimin sebebi, ancak budur.

Şahneyle arkadaşlık eden vaize de, ululuk satmasın. Çünkü benim hor gönlüm, sultan konağı!

* Yarabbi, bu maksat Kâbesini kim seyrediyor ki yolundaki dikenler bile benim gülüm, nesrinim...

Hafız, gayri Perviz hikâyesini söyleme. Çünkü onun dudağı, benim Şirin Hüsrevimin içtiği şarabın ancak bir yudumunu içmekte, Perviz, ancak sevgilimin artığıyle feyizlenmekte.

Rūzgârīst ki sevda-yı butan dīn-i menest
Ġam-ı in kâr neşaṭ-ı dil-i ġamgīn-i menest

LXIV.

Yarabbi, bu gönül aydınlatan çırağ, kimin köşkünün çırağı? Canımızı yaktı, yandırdı; bir sorun, kimin sevgilisi bu

565. Şimdi benim gönlümü yıkmakta, dinimi harabetmekte... acaba kimin koynunda yatıyor, kiminle kol boyun uyuyor, kimi mamur ediyor?

Dudağının şarabı dudağımdan uzak olmayasıca, acaba kimin hayat şarabı, kiminle kadeh tokuşturmada?

Allah aşkına bir sorun; kimin pervanesi, ziyası âleme saadetler veren o şem'in sohbeti devletine kim erişmiş, kim bu devlete kavuşmuş?

Herkes, onu teshir için bir çeşit afsunla meşgul. Fakat onun nazik gönlü kimin efsanesine mail? Bilinmedi gitti!

Yarabbi, o padişahlara benzer ay yüzlü, Zühre alınlı güzel, kimin incisi, kime ait?

570. Dedim ki: Hafız'ın divane gönlü sensiz ne yapacak, ne hale gelecek? Ah! Dudak, altından güldü de dedi ki: Ben bilmem, kimin divanesi o?

Yā Rab in şemᶜ-i dil-efrūz zi kāşāne-i kīst
Can-ı mā sūḫt bipursīd ki cānāne-i kīst

LXV.

Yüzünü kimse görmedi, binlerce gözcün var. Henüz konce halindesin, açılmadın, yüzlerce bülbülün var!

** Dilerim, kimse senden ayrı düşmesin... ben, senden ayrı düştüm ama umuyorum ki pek yakında vuslatına kavuşacağım.

Civarına geldiysem şaşılacak ne var? O diyarda benim gibi binlerce garip mevcut.

Kim âşık oldu da sevgili onun haline bakmadı, onu görüp gözetmedi? Hocam, dert yok... yoksa doktor meydanda.

575. Bir yerde ibadet yurdunu bezediler mi elbette orada rahip manastırındaki nakusun sesi de duyulur, salibin şöhreti de.

Hafız'ın bu derece feryadı boş yere değil herhalde. Mutlaka duyulmamış bir efsane, şaşılacak bir iş oldu!

Rūy-ı tu kes nedīd-u hezāran raķīb hest
Der ġonce-ī henūz-u şedet ʿendelīb best

LXVI.

Yüzünün ziyasından aydınlanmayan bir göz, bir görüş yok. Kapının toprağını, gözüne minnetle çekmeyen bir göz olsun... imkânı mı var?

Nazar ehli, yüzüne bakmada... doğru, fakat bir baş olsun da onda senin zülfünün havası olmasın... buna imkân yok.

Sırrını gizleyemeyen göz yaşlarım kanlarla bulanık akarsa şaşılacak şey mi? Sırrını faş edenin utanmaması, yaptığına nadim olmaması mümkün mü?

580. * Rüzgârdan eteğine bir toz konmasın diye geçeceği hiç bir yol yok ki göz yaşlarımın seliyle sulanmasın!

Zülfünün gecesinden her yerde dem vurmasın diye hiç bir sabah yok ki seher yeliyle konuşup çekişmiyeyim.

Ben talihimden incinmekteyim... yoksa zaten senin civarından muradına erişen kişi yok!

Ey ballar, şekerler kaynağı, âlemde bir şeker yok ki tatlı dudağından utanmasın; suya, tere gark olup erimesin!

* Sırrın açığa vurulması doğru değil... yoksa rintler meclisinde duyulmayan bir şey mi var?

585. * Arslan bile senin aşk yolunda tilkileşir. Ah bu yoldan... hiç bir tehlike tasavvur edilemez ki bu yolda bulunmasın!

* Göz yaşlarım, kapının toprağına akmakta... o yüzden sana minnettar. Fakat hiç bir kapı toprağı yok ki orayı suladığı için göz yaşlarıma yüzlerce defa minnettar olmasın!

* Varlıktan şu kadar bir ad san var ki var denmekte... yoksa zayıflıktan bir eseri bile yok mu, yok.

Baştan başa vücudünde hiç bir hüner yoktur ki olmasın. Yalnız cefacı sevgili, şu kadarcık bir şey var: Hafız, senden razı değil.

Ruşen ez pertev-i rūyet nazarī nīst ki nīst
Minnet-i ḫāk-i deret ber başarī nīst ki nīst

LXVII.

Ey Sâki, bayram geldi, bayramın kutlu olsun... ettiğin vaidler hatırından çıkmasın.

590. Hayretteyim, bu ayrılık günlerinde dostlardan nasıl vazgeçtin? Gönlün bunu kabul etti ha!

Sâki, bizden asma kızına selâm götür ve de ki: Artık meydana çık, gayret ve himmetimiz seni artık azadetti!

Meclistekilerin neşesi senin kademinle, senin gelişinle. Seni neşeli görmek istemeyen gönül, gam yurdu olsun.

Şükrolsun Tanrı'ya... yasemin, selvi, gül ve şimşat bahçen, bu güzün yağmasına uğramadı.

Kem göz değmesin o ünlü talihine, o doğuştan olma devletine. Seni o perişanlıktan yine kurtardı.

595. Hafız, bu Nuh gemisinin devletini, bu büyük şarap kadehini elden bırakma. Yoksa hadiseler tufanı, varlığının kökünü bile siler silpürür.

Sāḳiyā āmeden-i ʿîd mubārek bādet
Van mevāʿîd-ki kerdî nereved ez yādet

LXVIII.

Aşk yolu, bir yoldur ki ne ucu var, ne kıyısı. O yolda can vermeden başka hiç bir çare bulunmaz.

Aşka ne zaman gönül verirsen o zamanın hoş bir andır. Hayır işte istihareye hiç hacet yok.

Rintlik yolunu fırsat bil. Bu yol, definenin bulunduğu yer gibi herkese aşikâr değildir.

Bizi, akıl bunu menetmekte diye korkutma, şarap getir. Çünkü akıl dediğin o şahnenin, bizim vilâyetimizde hiç bir işi yok;

600. Hilâl gibi olan sevgili, temiz ve aydın bir gözle görülebilir. Her göz, o ay parçasının cilvegâhı olamaz.

Bizi kim öldürüyor? Gözünden sor. Sevgili, ne talihin bir suçu var, ne yıldızın!

Hafız'ın ağlaması, sana hiç bir suretle tesir etmedi gitti. Hayretteyim o gönüle; katılıkta hiç de mermerden aşağı değil!

Rāhīst rāh-ı ʿışḳ ki hīçeş kenāre nīst
Ancā cuz an ki can bisipārend çāre nist

LXIX.

Sana gönül ahvalini söylemek hevesindeyim, senden gönül haberini duymak isteğine düştüm.

Ham tamaha bak ki etrafa yayılmış hikâyeyi rakîplerden gizlemek niyetindeyim.

605. Böyle bir aziz ve şerefli kadir gecesi, sabaha kadar seninle beraber uyumak istiyorum.

Eyvah, böyle nazik bir inciyi, kapkaranlık gecede delmek, böyle bir şiiri geceyarısı söylemek hevesine kapıldım!

Ey sabah rüzgârı, bu gece bana yardım et. Çünkü seher çağı açılmak, neşelenmek niyetindeyim.

Yüceltmek için yolunun toprağını kirpiklerimin ucuyla süpürmek isterim.

İddiaların rağmine Hafız gibi rintçe şiirler söylemek hevesindeyim.

Ḥal-i dil bā tu guftenem hevesest
Ḫaber-i dil şunuftemen hevesest

LXX. t

610. Zülfün, binlerce gönlü bir tek kılla bağladı. Binlerce çareye başvurmanın yolunu dört yandan da kesti.

Âşıklar, ondan esip gelen rüzgâra can versinler diye nafesini açtı, zülfünü çözdü, fakat istek kapısını bağladı, kimseye koklatmadı bile.

Sevgilim yeni ay gibi kaşım gösterdi, cemalini arzetti de sonra yine yüzünü örttü, gizlendi. O yüzden çıldırdım işte.

Sâki, nice hilelerle kadehe şarap döktü, nice sanatlarla kadehi doldurdu. Şarap kabındaki nakışlara bak, kadehteki nakışlar, bunlar!

Yarabbi, sürahi ne fenalık etti de küpün kanı kul kul nağmeleriyle boğazında düğümlenip kaldı.

615. Çalgıcı, ne perde düzdü, nasıl bir nağmeye başladı da vecit ve hal ehli, semâ perdesindeyken hay huyu bıraktı. Onu dinlemeye koyuldu.

Hafız, kim, aşka düşmeden vuslat dilediyse gönül Kâbesini tavaf etmeye aptessiz ihram bağlandı demektir.

Zulfet hezār dil be yekī tār-ı mū bibest
Rāh-ı hezār çāreger ez çār sū bibest

LXXI. t

Ay yüzlü sevgili, bu hafta şehirden gitti. Fakat bu birkaç gün, gözüme bir yıl gibi görünmekte. Ayrılık ne müşkül bir iştir, sen ne bilirsin?

Göz bebeği, sevgilinin yüzünün letafetinden yüzünde kendi aksini gördü de misk renginde bir ben sandı.

Şeker gibi dudağından hâlâ ana sütü damlamakta. Öyle olduğu halde işvede her kirpiği bir kan içici katil.

620. Ey bütün şehirde kerem hususunda parmakla gösterilen sevgili, yazık... gariplere kerem etmede bu ne acayip ihmâldir.

Bundan böyle artık cevheri ferdin varlığında hiç şüphem kalmadı, ağzın buna aydın bir delil.

Bize uğrayacağını müjdelediler... Bu, bizim için kutlu bir fal; bu hayırlı niyetten vazgeçme!

Hasta Hafız'ın vücudu, feryattan kamış kaleminin içindeki kıla döndü, senin ayrılık dağını hangi gücüyle, hangi kuvvetiyle çekecek?

Māhem in hefte şud ez şehr-u be çeşmem sālīst
Ḥāl-i hicran tu çi dānī ki çi muşkil ḥālīst

LXXII. t

Sabah çağı bülbül, yeni açılmış güle "Az nazlan, bu bağda senin gibi nice güller açtı" dedi.

625. Gül gülüp "Doğru sözden incinmeyiz ama hiç bir âşık da sevgiliye ağır söz söylememiştir" diye cevap verdi.

O murassâ kadehten lâl renkli şarap içmeye niyetin varsa kirpiklerinin ucuyla bir hayli inciler delmelisin.

Meyhane kapısı topraklarını yanaklarıyle süpürmeyen kişinin burnuna ebediyen muhabbet kokusu erişmez.

Dün gece İrem gülistanında havanın letafetiyle seher rüzgârı esmiş, sümbülün zülfü perişan bir hale gelmişti.

Dedim ki: Ey Cem'in makamı, cihanı gösteren kadehin nerde kaldı? Eyvah, o uyanık devlet uyudu, o devir gelip geçti, diye cevap verdi.

630. Ağıza gelen, söylenebilen söz, aşk sözü olmaz. Sâki, şarap sun ve bu dedikoduyu kısa kes.

Hafız'ın göz yaşı, aklı da denizlere gark etti, sabrı da. Ne yapsın? Aşk gamının hararetini gizleyemedi.

Subḥ-dem murġ-ı çemen bā gul-i nov ḫāste guft
Nāz kem kun ki derin bāġ besī çun tu şukuft

LXXIII. t

Sevgilinin eşiğinden lûtuf ve inayet ummaktayım. Bir suç işledim, ama ümidim onun affında.

Bilirim ki suçumdan geçer, peri gibi güzel ama melek huyludur.

Öyle bir ağladım ki kim geçti de göz yaşlarımın akmakta olduğunu gördüyse bu ne ırmaktır, dedi.

635. O ağız o kadar bir hiçtir, o derecede âdeta yok denecek kadar küçüktür ki bir nişanesini bile bulamıyorum. O bel o kadar incedir ki âdeta bir kıl. Fakat ne çeşit kıl? Onu bilemiyoruz.

Şaşıyorum doğrusu, gözümün işi gücü her an yıkanmak olduğu halde hayalin nasıl oldu da gözümden gitmedi?

Saçın, gönlü sebepsiz, bahanesiz çekip gitmekte. Zaten senin gönülleri çeken zülfünden sebep sormak, bahane aramak kimin haddine düşmüş?

Nice zaman önce zülfünden bir kokudur duydum, hâlâ burnumdaki koku, o koku.

Hafız, perişan halin kötü ama sevgilinin zülfünün kokusuyla perişan oluşun iyi!

Dārem umid-i aṭıfetī ez cenāb-ı dōst
Kerdem cināyetī vu umīdem be afv-i ōst

LXXIV. t

640. Ey sabah yeli, sevgilinin ülkesine uğrarsan onun amberler kokan saçlarından bana bir koku getir.

Sevgilinin canına andolsun, bana ondan bir haber getirirsen şükrane olarak sana canımı saçarım.

Tapusunda, sana yük olmazsa eğer, lûtfet, kapısından bu iki göze bir avuç toz getir!

Benim gibi yoksul birisi, onun vuslatını umsun, dilesin ha! Heyhat... ben, olsa olsa belki sevgilinin hayalini rüyamda görebilirim!

Çam kozalığına benzeyen kalbim sevgilinin çam gibi uzun boyunun hasretiyle söğüt gibi titreyip durmakta.

645. Sevgili, bizi hiç bir pula almasa bile biz, onun başındaki bir tek kılı, iki cihana da satmaz, iki âleme de değişmeyiz.

Gönlü, gam bağından kurtulursa ne var ki? Güzel sesli Hafız, sevgilinin kulu, kölesi!

Ṣabā eğer guzerī uftedet bekışver-i dōst
Biyār nefḫai ez giysuy-ī mu'anber-i dōst

LXXV. t

O peri yüzlü güzel, elbisesine bürünüp bizden ayrıldı gitti. Acaba ne suç gördü de hata yolundan yürüdü ki?

O âlemi gören göz, nazarımdan gideli gözden neler gitti? Kimsecikler bilmez.

Dün gece ciğerimizin yanışından meydana gelen ve başımızdan gelip geçen duman, mumun bile başından geçmemiştir!

650. Onsuz ve ondan uzaktayken anbean gözüme gelen göz yaşı seli, gözümden giden belâ tufanı!

Ayrılık derdi gelince yere yıkıldık, elden deva gidince dert içinde kaldık.

Güzel, vuslata dua ile erişmenin imkânı var dedi. Bir ömürdür bütün günüm dua etmekle geçti.

Neye ihram bağlayayım? O kıble burada değil ki. Neye sâyedeyim? Merve'nin Safa'sı gitti.

Dün doktor beni gördü de tahassürle dedi ki: Heyhat, hastalığı şifa kanununu da aştı!

655. Sevgili, Hafız yokluk yurdundan gitti denmeden ne olur, hatırını sormak üzere bir kerecik olsun gel!

An Turk-i perī çihre ki der zīr-i ḳabā reft
Āyā çi ḫatā dīd ki ez rāh-ı ḫatā reft

LXXVI. t

Vâiz, bu ne feryat? Var git işine. Yoldan çıkan benim gönlüm, sana ne oldu ki?

Mademki sevgilinin dudağı beni ney gibi muradıma eriştirmiyor, bütün âlemin nasihati, kulağıma yel gibi gelir!

Tanrı'nın yoktan yarattığı beli, tasavvuru müşkül öyle bir ince mesele ki hic bir mahlûk halledemedi gitti.

Civarındaki yoksul, sekiz cennetten de müstağnidir. Aşkının tutsağı, iki cihandan da hürdür.

660. Aşk sarhoşluğu beni harabetti ama varlığımın esası, o haraplıktan mamur olmada.

Gönül, sevgilinin zulmünden, cevrinden ağlayıp inleme, sevgili, sana ancak bunu nasibetmiş, bunu vermiş!

Yürü Hafız, masal söyleme, afsun okuyup üfürme. Hatırımda bu çeşit masallar, buna benzer afsunlar pek çok!

Birov be kār-ı ḫod ey vāʿiẓ in çi feryādest
Merā futād dil ezreh turā çi uftādest

LXXVII. t

Ey seher rüzgârı, sevgilinin istirahat ettiği yer, o âşık öldüren hileci ay yüzlünün konağı nerde?

Karanlık gece, önde Eymen Vâdisi'nin yolu... fakat Tur'da görünen ateş nerde, vuslat vâdisi hani?

665. Cihana kim geldiyse harabolmuş, bir ha-

raplığa düşmüştür. Söyleyin, nerde harabatta bir akıllı?

Beşaret ehli, işaretten anlayandır. Nice nükteler var, fakat hani bir esrara mahrem?

Seninle her kılımızın binlerce işi var. Biz neredeyiz, işi gücü olmayıp bizi kınayan nerede?

* Büklüm büklüm saçlarından bir sorun: Bu gama düşmüş, başı dönmüş gönül hangisine giriftar?

Akıl divane oldu, o misk gibi siyah ve kokulu silsile nerde? Gönül bizden kaçıp bir bucağa gitti, sığındı, sevgilinin kaşı nerde?

670. Sâki, çalgıcı, şarap... hepsi hazır. Fakat işret, sevgili olmadıkça olmaz, nerde sevgili?

Hafız, dünya yeşilliğinde güz rüzgârından incinme... makul düşün, dikensiz gül nerde ki?

Ey nesīm-i seher ārāmgeh-ī yār kucāst
Menzil-ī an meh-i ʿāşıḳ-kuş-i ʿayyar kucāst

LXXVIII. t

Misk gibi zülfünün elinden bir hata çıktıysa çıktı; kara beni, bize bir cefa ettiyse etti.

Aşk şimşeği bir yün hırka giyinen kişinin harmanını yaktıysa yaktı; muradına ermiş padişah, bir yoksula cevrettiyse etti.

Bir gönül, sevgilinin bakışlarından bir yük yüklendiyse yüklendi, olup bitti. Canla canan arasında bir macera olduysa oldu geçti.

675. Söz getirip götürenlerden elemeler meydana geldi ama arkadaşlar arasındaki bu yakışmaz iş geçti gitti, gayri anılmaz bile!

Tarikatta kırılmak yoktur, şarap sun... gördüğün her keder, bize aynı safa gibi gelip geçti.

** Gönül, âşıklıkta tahammül gerek, ayağım dire. Bir elem olduysa oldu, bir hata yapıldıysa yapıldı.

Vâize söyle: Hafız'ı, tekkeden çıkıp gitti diye ayıplamasın. Hür kişilerin ayakları bir yere bağlanmaz ki, gittiyse gitti.

Ger zi dest-i zulf-i muşkīnet ḫatāī reft reft
Ver zi hindū-yı şumā ber mā cefaī reft reft

LXXIX. t

Lâl dudağından bir şerbet içirmeden geçti gitti. Ay gibi yüzünü doya doya seyredemedik vesselâm.

680. Sanki bizim sohbetimizden adamakıllı sıkılmıştı. Yükünü bağladı, tozuna bile erişmedik, geçip gitti:

Seferden vazgeçmesi için Fatiha'yı, Hırz-ı Yemânî'yi, İhlâs suresini okuyup üfürdük ama hiç bir tesiri olmadı, yürüdü gitti:

Bizi melâmet civarından gitmem diye aldatırdı. Fakat gördün mü? Bu çeşit aldatışlara inandık ama aldatıp gitti!

Güzellik ve letafet çimenliğinde salman bir fidan oldu. Fakat biz vuslatının gülistanında salınamadık, geçti gitti!

Hafız gibi, "Vah yazık, gitti de vedalaşamadık bile" diye bütün gece ağlayıp inledik.

Şerbetī ez leb-i laʿleş biçeşīdīm-u bireft
Rūy-ı meh-peyker-i ō sīr nedīdīm-u bireft

LXXX. t

685. Ben sarhoşum, bu sarhoştan ıbadet ve salâha ait ahdü peyman isteğinde bulunma. Ben, daha Elest gününde sarhoşlukla meşhur oldum.

Aşk çeşmesinden aptes alır almaz her ne varsa, bütün varlığa dört tekbir getiriverdim!

Şarap sun da seni kaza ve kaderden agâh edeyim. Kimin yüzüne âşık oldum, kimin kokusundan sarhoş.. anlatayım.

Ey şaraba tapan, aşk yolunda dağın beli, karınca belinden daha ince, daha ehemmiyetsizdir; rahmet kapısından ümit kesme!

Nazar değmesin, o mestane gözden başka hiç bir kimse bu gök kubbenin altında hoş ve rahat değil!

690. Can, ağzına kurban olsun. Cihan yeşilliğini bezeyen, görünüş bağında bu koncadan daha güzel hiç bir şey yaratmadı.

Hafız, aşk devletiyle bir Süleyman kesildi.

Yani sevgili, vuslatına dair elinde ancak bir rüzgâr var!

Meṭaleb tā'at-u peymān-ı şelāḥ ez men-i mest
Ki be peymāne-keşī şöhre şudem rūz-ı Elest

LXXXI. t

Gözlerimin bebekleri, yüzünden başka bir şeye bakmamakta... perişan gönlümüz, senden başkasını anmamakta.

Gönül yarasının kanından bir an bile temiz olmamakla beraber göz yaşlarım, yine haremini tavaf etmek için ehramlara bürünmekte.

Sidre kuşu, seni dilemek hevesiyle uçmuyorsa dilerim, vahşî kuş gibi tuzağa tutulsun, kafese girsin!

Müflis âşık, sana kalb gönlünü veriyorsa ayıplama. Ne yapsın, geçer akçası yok ki!

Kimin himmeti onu dilemekte noksan değilse, kim onu azmederek isterse nihayet eli, elbette o yüce selviye ulaşır.

İsa'nın ruh bağışlamasını anmam bile. Çünkü can arttırmada dudağın kadar mahareti yok!

Aşkının ateşini sarf etmekte, bir ah bile etmemekteyim. Böyle olduğu halde bana gönül yarasına sabretmiyor denebilir mi?

Daha zülfünün ucunu gördüğüm gün dedim ki: Bu silsilenin perişanlığına nihayet olamaz.

700. Sana ulaşmak, yalnız Hafız'ın gönlünde olan bir şey değil. Hatırında bu istek olmayan kim vardır?

Merdum-i dīde-ī mā cuz be ruḫet nāẓır nīst
Dil-i ser-geşte-i mā gayr-i turā ẕākir nīst

LXXXII. t

Güneş gibi olan yüzün gizlendi, günümün aydınlığı bitti: Ömrümden kalan ancak kapkaranlık bir gece!

Ayrılığımn çaresi ancak sabır. Fakat takatim kalmadı, nasıl sabredeyim?

Seninle vedalaşırken o kadar ağladım ki gözünden ırmak olsun, gözümde nur kalmadı.

Hayalin, gözümden hem gider, hem de "Yazıklar olsun... böyle bir bucak haraboldu" derdi.

705. Vuslatın, başımdan eceli uzaklaştırdı. Fakat ayrılığının devleti sayesinde şimdi o uzaklaştırma geçti, ecelim gelip çattı artık!

Rakîbin "Başın sağ olsun, senden ayrı olan o hasta öldü" diyeceği an yaklaştı.

** Bundan böyle sevgili, zahmet edip gelse bile ne faydası var ki? Hasta bedenden can çıkmak üzere; yaşamama imkân yok!

Firakından gözlerimin yaşı akıp gidiyorsa de ki: Ciğer kanını da dökmek gerek!

Hafız, gamdan, gussadan ağlayıp duruyor, güldüğü hiç yok. Yaslıda düğün, dernek düşüncesi kalmaz ki.

Bī mihr-i ruhet rūz-ı merā nūr nemandest
Vez öʿmr-i merā cuz şeb-i deycūr nemandest

LXXXIII. t

710. Zülfün, rüzgârın eline düşünce sevdalı gönül, hasedinden, kederinden iki parça oldu.

Sihirbaz gözün sihrin ta kendisi, sihre ait ne varsa onda yazılı. Yalnız şu kadar var ki bu muskanın kendisi de hasta!

Zülfünün büklümündeki o kara ben nedir, bilir misin? Cim harfinin çanağına düşen mürekkep noktası!

Cennet gibi yanağında misk gibi siyah ve güzel kokulu zülfün nedir? Cennet bahçesindeki tavus!

Ey canımın munisi sevgili, yüzünü görmek hevesine düşen gönlüm, yolda bulunan ve rüzgârın eline düşmüş olan bir avuç tozdan, topraktan ibaret!

715. Bu toprak beden, civarına öyle bir düşüş düşmüş ki toz gibi kalkıp savrulmasına imkân yok!

Ey İsa nefesli canan, vücuduma vuran

selvi boyunun gölgesi, âdeta çürümüş kemiklere düşen bir ruhun aksi!

Durağı ancak Kâbe olan zahidi gördüm: O bile dudağının zikriyle meyhane kapısında mukim olmuş!

Aziz dost, sevginde kendini kaybetmiş Hafız'ın derdinle bağdaşması dünden, bugünden değil, ezelî bir ahit!

Tā ser-ī zulf-i tu der dest-i nesīm uftādest
Dil-i sevdā-zede ez ġuşşa du nīm uftādest

LXXXIV.

Gönül, kendi kendisini zülfünün tuzağına müptelâ kıldı, onu gamzenle öldür... lâyığı bu!

720. Gönlümüzü ele almak, muradımızı vermek elinden geliyorsa durma, lûtfet... çünkü tam yerinde bir hayırdır doğrusu.

Gülün güzelliği Çin ve Çigil diyarındaki miske muhtaç değildir. Nefesi kendi kaftanının iliğinden hâsıl olur.

Ey tatlı dilli sevgilim, canına andolsun, karanlık gecelerde mum gibi yanıp yakılmadaki maksadım kendimi yok etmektir.

Ey bülbül, sana gülün işvesini, tabiatını söyledim ya.. bırak bu aşkı, çünkü o gülümseyen gül, ancak kendisini beğenir, kendi fikrine uyar.

Âlemin mürüvvetsiz devletlilerine başvur-

ma, onların kapılarına varma. Afiyet hazinen, yine kendi evinde, yine kendi yurdundadır.

725. Hafız, yandı, bitti deyi ne sevgiliye karşı beslediği aşk şartını bozmadı. Hâlâ ahdinde duruyor, hâlâ vefakâr!

Be dām-ı zulf-i tu dil mubtelā-yı ḫīştenest
Bikuş be ġamze ki īneş sezā-yi ḫīştenest

LXXXV.

Göğsüm, sevgilinin derdiyle gönül ateşine yandı. Bu gönül yurdunda öyle bir ateş vardı ki göğüs kâşenesini yaktı, yandırdı.

Tenim, sevgilinin ayrılığıyle eridi. Canım, sevgilinin yüzünün güneşiyle yandı.

Peri yüzlü güzel, kim, senin zincire benzeyen zülfünü gördüyse sevdalı gönlü, bu divaneye sızladı, yandı.

Beni tanıyanların gönülleri yanarsa, tanıdıklarım, bana acırlarsa şaşılacak bir şey mi? Ben kendimden geçtim mi, tanımayanların bile gönülleri yanıyor!

730. Zahitlik hırkamı harabat suyu alıp götürdü. Akıl evini de meyhane ateşi, silip süpürdü!

** Gönlüm, ettiğim tövbeyi kadeh gibi kırıverdi; ciğerim de şarapsız, kadehsiz kaldı da şarap gibi yanıp yakıldı!

Macerayı kısa kes, tekrar gel ki gözbebeğim, gömleğini başından çıkardı, şükrane

olarak ateşe yaktı, sulh etti. Sen de geçmişi bırak artık!

* Gönül yanışına bak ki göz yaşımdaki fazla hararetten mum bile dün gece bana acıdı da pervane gibi yandı, yakıldı.

Hafız, masalı bırak, bir zaman da şarap iç. Çünkü bütün gece uyumadık, mum da efsanelerle yandı durdu.

Sineem zāteş-i dil der ğam-ı cānāne bisūḫt
Āteşī būd derin ḫāne ki kāşāne bisūḫt

LXXXVI.

735. Zâhire tapan zahit, bizim halimizi bilmez. Onun için hakkımızda ne derse desin, hoş görürüz.

Tarikatta sâlike ne zuhur ederse hayır odur. Gönül, doğru yolda kimse azıtmamıştır.

Bakalım ne oyun görünecek, hele bir beydak sürelim. Rintlerin satranç meydanında şah, yelip yortmaz.

Bu nakışları çok, sade ve yüce tavan nedir? Hiç bir ârif bu muammayı bilmiyor.

Yarabbi, bu ne istiğna, bu ne kudretli hikmet? Bütün yaralar gizli, ah etmeye bile mecal yok!

740. Bizim Sahib-Divanımız, galiba soruya, hesaba, kıyamete inanmıyor. Çünkü bu hükümde "Hasbeten lillâh - Tanrı için" yazısı yok.

Kim gelmek isterse "gel" de. Kim ne söylemek isterse "söyle" de. Bu kapıda perdeciyle kapıcının kibri, nazı yok.

Kusur, noksan, bizim düzgün olmayan boyumuzda, posumuzda. Yoksa senin ihsan ettiğin elbise kimsenin boyuna kısa gelmez.

Meyhane kapısına gitmek, tek renkli kişilerin harcıdır. Kendilerini beğenip satanlara şarap satanlar mahallesine yol yoktur.

Meyhane pirinin kuluyum, onun lûtfu daimî. Yoksa zahit şeyhin lûtfu bazan var, bazan yok!

745. Hafız, baş köşeye oturmuyorsa meşrebinin yüceliğinden. Sarhoş âşık, mal, mevki kaydında değildir ki.

Zāhid-i ẓāhir perest ez ḥāl-i mā āgāh nīst
Der ḥaḳ-ı mā her çi gūyed cāy-ı hīç ikrāh nīst

LXXXVII.

Gönül ehlinin sözünü duyunca "Yanlış" deme. Söz anlamıyorsun canım, efendim... yanlış burada.

Başım dünyaya da eğilmemekte, ahrete de. Başımızdaki bu fitneleri Tanrı mübarek etsin.

Bu gönlü dertli âşıkın gönlündeki kimdir bilmem ki? Ben susmaktayım, gönülde feryatlar, kavgalar var!

Gönlüm perdeden çıktı. Çalgıcı, nerdesin? Çal, oku, kendine gel. İşimiz bu perdeden düzene girmekte.

750. Dünya işine hiç iltifatım yoktu. Fakat yüzün dünyayı da, dünya işlerini de bezedi, bana güzel göstermeye başladı.

İştiyakını çektiğimden, hayalini kurup durduğumdan nice gecelerdir uyumadım. Yüz gecelik sersemliğim var, meyhane nerde?

Bir bak, ibadet yeri, gönlümün kanıyle bulandı. Artık beni şarapla yıkasanız da haklısınız!

Hiç sönmeyen ateş bizim gönlümüzde. Onun için pirimugan aziz tutuyor, ağırlıyor.

O çalgıcının çaldığı nağme neydi ki ömür geçip gitti de aklım hâlâ o havayla dolu, fikrimde hâlâ lezzeti var.

755. Dün gece gönlüme aşkından haber verdiler. Hafız'ın gönül fezası, hâlâ o sesle dolu:

Çu bişnovī suḫan-ı ehl-i dil megū ki ḫatāst
Suḫan-şinās neī cān-ı men ḫatā incāst

LXXXVIII. t

Zülfünün büklümü, küfürün de tuzağı, imanın da. Bu, sanat yurdundaki sanatlarından bir parçacığı!

Yüzün, güzellik mucizesi ama bakışının sözü, apaçık sihir!

* O şuh gözden canını kurtarmaya imkân mı var? Daima elinde yay, pusuda!

O siyah göze yüzlerce aferin! Âşık öldürmede sihirler yaratıyor!

760. Aşkın heyet ilmi, ne şaşılacak ilim. Gökün yedinci katı, o ilme göre yerin yedinci katı!

Sanırmısın ki kötü sözlü öldü de canını kurtardı? Hele dur bakalım, daha Kırâmen Kâtibîn'le görülecek hesabı var!

Hafız, zülfünün mekrinden emin olma. Zira gönlü aldı, şimdi de dini almak kaydında!

Ḫam-ı zulf-i tu dām-ı kufr-u dīnest
Zi kāristān-ı ō yek şemme īnest

LXXXIX. t

Gönlüm de gitti, dinim de. Sevgili beni kınamaya kalkışıp haydi git, benimle düşüp kalkma; gayri sende hayır kalmadı, dedi.

Kimi duyduk ki bu mecliste bir an olsun meserretle oturdu da sohbet sonu nedametle kalkmadı.

765. Mum nasılsa yanılıp sevgilinin gülümseyen parlak yüzüne kendisini benzetti. Fakat bu suçun affı için âşıklarının huzurunda nice geceler ayaküstü dikilip ağladı, yandı yakıldı.

Çayırda bahar rüzgârı, o yanağın, o boyun posun havasıyle gül ve selvi yanından kalkıp esmeye başladı.

Sarhoş bir halde geçip gittin. Melekût âleminde halvete girmiş olanlar bile seni görünce birbirlerine karıştılar, bir kıyamettir koptu!

Boyum posum var diye naza kalkışan selvi, senin yürüyüşüne karşı utancından baş bile kaldıramadı, ayağını bile atamadı.

Hafız, şu hırkanı at, belki canını kurtarabilirsin. Çünkü riya ve keramet harmanı tutuştu, alevlendi.

Dil-u dīnem şud-u dilber be melāmet berḫāst
Guft bā mā menişin kez tu selāmet berḫāst

XC.

770. O fettan nergisin uykuya dalması, tegafülden gelmesi sebepsiz değil. O perişan zülfünün bükümlerinde elbet bir sebep var.

Dudağından henüz süt akıyordu. Ben, bu tuzluğun etrafındaki şeker, herhalde sebepsiz değildir, derdim.

Ömrün uzun olsun, iyice biliyorum ki yay kurduğun kirpik oklarının bır sebebi var.

Gönül herhalde gama, mihnete, derde, ayrılığa müptelâsın. Bu nâle, bu feryat, asılsız olamaz.

Dün gece yel, sevgilinin civarından gülistana geldi, oradan gelip geçti. Ey gül, yakanı yırtman sebepsiz değil.

775. Gönül, aşk derdini halktan gizliyor ama Hafız, senin bu ağlayan gözlerin sebepsiz ağlamıyor ya.

Ḫāb-ı an nerkis-i fettan-ı tu bī çizī nīst
Tāb-ı an zulf-i perīşān-ı tu bī çizī nīst

XCI. *

Oruç geçti, bayram geldi, gönüller neşelendi. Şarap, meyhanede köpürdü, şarap istemek zamanı gelip çattı.

Zahitlik satan ağır canlıların nöbeti geçti. Rintlerin rintlik ve neşe zamanı geldi.

Bizim gibi şarap içen niçin kınansın? Âşık rinde bu, ne ayıptır, ne de hata!

Böyle riyasız şarap içiş, riya ile zahitlik satıştan yeğdir.

780. Biz ne riyakâr rindiz, ne nifak adamı. Gizli şeyleri bilen Tanrı, buna şahittir.

Tanrı'nın farzını yerine getirir, kimseye kötü söylemeyiz. Bu caiz değildir dedikleri şeye caizdir demeyiz.

Seninle birkaç kadeh şarap içersek ne olur ki? Şarap, zamanın kanı, senin kanın değil ya!

Bu, kimseye zarar verecek bir ayıp değil. Hatta ayıp olsa bile ne var? Ayıbı olmayan adam nerde?

Hafız, nasıl, ne için sözünü bırak... biraz-

da şarap iç. Tanrı hükmüne karşı nasıl, ne için demeye mecal mi var?

Rūze yeksū şud-u ʿiyd āmed-u dilhā berḫāst
Mey zi ḫumḫāne becūş āmed-u mey bāyedḫāst

XCII.

Sevgili, elinde bir kadeh, şaraptan sarhoş olmuş... muğların ibadet yerine geldi. Şarap içenlerse onun mest gözlerinden sarhoş olmuşlardı.

Bindiği atın nalının izinde hilâl şekli görünmekte, uzun boyuna karşı çamın boyu alçak kalmaktaydı.

Ona nasıl var diyeyim? Kendimden haberim yok. Fakat nasıl da yok diyebilirim? Ona bakmakta, onu görmekteyim.

O kalkınca iştiyak çekenlerin gönül mumları söndü, oturunca görenlerin feryatları yüceldi.

Galiyenin kokusu güzelse saçlarına sürüldüğünden, rastık, yay şekline büründüyse kaşlarına çekildiğinden.

Tekrar gel ki Hafız'ın giden ömrü geriye gelsin... Her ne kadar yaydan fırlayan ok, bir daha gelmezse de!

Der deyr-i muġan āmed yārem ḳadehī derdest
Mest ez mey-u mey-ḫaran ez nerkis-i msteş mest

XCIII. *

Beyim, ne güzel gitmektesin, sana kurban olayım. Güzel güzel, salına salına yürü de o güzel boyuna, posuna canlar vereyim.

Hadi, öl bakalım demiştin, acelesi yok ya.. ne güzel târizlerde bulunuyorsun, târizine feda olayım.

Âşıkım, sarhoşum, sevgiliden ayrılmışım. O güzel saki nerde? Söyle, salınsın da onun selvi boyunun önünde can vereyim.

Bir ömürdür, sevdasından hastalandığım sevgiliye söyle: Bize bir bak da şehlâ gözlerine kurban olayım.

795. Lâl dudağım hem dert verir, hem deva demişsin! Canım, gâh derdine feda olsun, gâh devana!

Salına salına ne de hoş yürüyorsun, kem göz, senden ırak olsun... ayağının altında ölmek fikrindeyim.

Vuslatının halveti Hafız'ın yeri yurdu değil ama her yerin hoş, her yerde sana kurban olayım.

Mīr-i men ḫoş mīrevī kander ser-u pā mīremet
Ḫş ḫırāman şov ki pīş-ī ḳadd-i raʿnā mīremet

XCIV. *

Yüzünün hayali, her yolda yoldaşımız... zülfünün kokusu daima bu kokuya agâh olan canımızda.

Aşkı hoş görmeyen davacıların rağmine yüzün, bizim kaatı' ve kesin bürhanımız.

800. Bir bak, dinle, elmaya benzeyen çenendeki çukur ne diyor: Mısır'daki Yusuf gibi binlerce güzel bizim kuyumuza düşmüştür!

O uzun zülfüne elimiz erişmezse sende ne kabahat var? Suç, bizim perişan bahtımızda, günah bizim kısa elimizde!

Hususî halvet sarayının kapıcısına söyle: Filân, eşiğimizin bir bucağında oturanlardandır.

Zâhiren huzurumuzda değil, fakat hakikatte daima hatırımızda, gönlümüzden hiç çıkmaz.

Eğer Hafız bir şey dileyerek kapıyı çalarsa aç. Çünkü yıllardır bizim ay gibi yüzilmüze müştak.

Ḫayāl-i rūy-i tu der her tarīḳ hemreh-i māst
Nesīm-i mūy-ı tu peyvend-i cān-ı āgeh-i māst

XCV. *

805. Sâki, şarabı sun, oruç ayı geçti. Kadehi ver, ad san zamanı geçip gitti.

Azız vakit geçti, gel de sürahi ve kadehsiz geçen ömrü kaza edelim.

Beni öyle bir sarhoş et ki kendimden geçeyim de hayal sahasına kim geldi, nereye gitti? Hàberim bile olmasın!

Kadehındeki bir yudum şaraba nail oluruz ümidiyle meyhanede her sabah, her akşam sana dua edilmekte.

Dimağına senin kokun erişince ölmüş can, yeniden hayat buldu, yeniden dirildi.

810. Zahıt gurura daldı, sağlık, esenlikle yol alamadı. Halbuki rint, niyaz yoluyle doğruca melâmet yurduna vardı, cennete girdi.

Elimizdeki gönül, şaraba sarf oldu. Herhalde kalp akçeydi; o yüzden harama gitti!

Tövbe hararetiyle ödağacı gibi nice bir yanıp yakılacağız? Şarap sun.. ömür, ham bir sevda ile gelip geçti.

Artık Hafız'a nasihat etme, damağında halis şarabın lezzeti kalan ve kendisini kaybeden kişi, kurtuluş yolunu bulamaz.

Sāķī biyār bāde kı māh-ı şıyām reft
Derdih ķadeh-ki mevsim-i nāmūs-u nām reft

XCVI. •

Niyaz yüzüm, kapısında.. bu yüzden Tanrı'ya şükrolsun meyhane kapısı açık.

815. Küplerin hepsi de sarhoşlukla köpürmüş, coşmuş. Ortadaki şarap, hakikî şarap, mecazî şarap değil!

Canana lâyık olan daima sarhoşluk, gurur ve ululanma. Bize uyan da daima çaresizlik, âcizlik ve niyaz!

Başkasına söylemediğimiz ve söylemeyeceğimiz sırrı dosta söyleyelim, çünkü o, sırra mahremdir.

Sevgilinin büklüm büklüm zülfünün şerhi kısa kesilmez ki... bu kıssa çok uzun!

Mecnun'un gönlündeki ıstırap, daima Leylâ'nın zülfündeki büklümlerden, Sultan Mahmud'un yüzü, her an Eyaz'ın ayağında.

820. Gözüm, senin o güzel yüzünü göreli doğan kuşu gibi bütün âlemden göz yumdum.

Senin hakikat kâbesi olan civarına gelen her kişi, kaşlarının kıblesine dönmüş, namazın ta kendisinde!

Ey meclistekiler, Hafız'ın gönlündeki yanışı, daima yanıp yakılan muma sorun!

Elminnetu lillāh ki der-i meykede bāzest
Zan rū ki merā ber der-i ō rūy-i niyāzest

— Ş —

XCVII. *

Medet, medet... derdimize derman yok, ayrılığımıza bir son!

Dini, gönlü alıp götürdüler, şimdi de cana kasdedecekler. Medet güzellerin cevrinden!

825. Bir öpüş karşılığı can istemekteler. Aman bu gönül alıcılardan!

Bu kâfir yürekliler kanımızı içtiler. Aman müslümanlar, derman edin bize!

Hafız gibi gece gündüz kendimden geçmiş bir halde yanıp ağlamaktayım, medet, medet!

Derd-i mārā nīst derman el ġıvāş
Hecr-i mārā nīst pāyan el ġıyāş

— C —

XCVIII. •

Sen, ülkedeki bütün güzellerin başlarının tacısın. Bütün güzeller sana vergi verseler yaraşır.

İki şuh gözün, Hıta ve Habeş ülkelerini birbirine katmış, zülfünün büklümlerine Maçin ve Hint diyarları haraç vermiş!

830. Yüzünün beyazlığı, gündüzden.. siyah zülfünün siyahlığı, gecenin karanlığından daha parlaktır.

Ballı ağzın Hızır'ın abıhayatına revaç veriyor.. şeker gibi dudağın Mısır'da yetişen şeker kamışını andırmaz olmuş.

Eğer sen, gönül derdine ilâç vermezsen, hakikaten ben, bu hastalıktan kurtulamayacağım.

Taş yüreklisin.. neden merhamet etmiyor, neden daima gönlümü kırıyorsun! Öyle bir gönlü kırmadasın ki sırça gibi nazik.

Dudağın Hızır, ağzın abıhayat.. boyun selvi, belin kıl, göğsün fil dişi!

835. Hafız'ın gönlüne senin gibi bir padişahın aşkı düştü. Keşki kapındaki toprağın değersiz bir zerresi olsaydı!

Tuī ki ber ser-i ẖūban-ı kişverī çun tāc
Sezed eger heme-ı dilberan dehendet bāc

—

— Ḥ —

XCIX. •

Mezhebinde âşıkların kanını dökmek helâlsa münasip gördüğün ne olursa olsun, biz de münasip görür, ondan hoşlanırız.

Siyah zülfünün karanlığı zulmetleri meydana getirmede, ay gibi yüzünün beyazlığı sabahları izhar etmektedir.

Kimse ne kement gibi zülfünün büklümlerinden kurtuldu, ne küçük birer yaya benzeyen kaşlarınla ok gibi gözlerinden hâlâs oldu!

Gözümden yanıma öyle bir ırmak akmış ki gemicilerin bile o suda yüzmeye kudretleri yok.

840. Abıhayat gibi dudağın cana kuvvet vermede. Bu toprak bedenimiz, şarap lezzetini onda bulmada.

Lâl dudağın yüzlerce minnetle bir öpücük verdi; gönlüm yüzlerce ısrardan sonra muradına erişti.

Akşam geçip sabah geldikçe, gündüz bitip akşam oldukça âşıkların diline senin duan virdolmuştur.

Hafız, bizden tövbe ve takva umma. Hiç kimse rint, âşık ve mecnun kişinin doğru yola geldiğini görmemiştir.

Eger be mezheb-i tu ḫūn-ı ʿāşıḳest mubaḥ
Ṣalaḥ-ı mā heme ānest kan turāst ṣalāḥ

— Ḫ —

C.

Gönlüm, Ferruh'un hevesiyle, onun sevgisiyle zülfü gibi darmadağın.

845. Siyah zülfünden başka kimse yüzünden nasib almıyor.

O zülüf, ne talihli bir zenci kul ki daima onunla yoldaş, daima onunla diz dize.

Azat selvi, gönül çeken güzel boyunu görse söğüt gibi tir tir titremeye başlar.

Sâki, Ferruh'un sihirbaz nergislerinin yâdıyle erguvan renkli şarabı sun.

Boynum dertten yay gibi büküldü, kaşları gibi iki büklüm oldu.

850. Amber kokulu zülfü, Tatar diyarındaki misk'in kokusunu utandırdı.

Herkesin birisine meyli var ya.. benim gönlüm de Ferruh'a akmada.

Hafız gibi Ferruh'un kulu, kölesı olanın himmetine kulum, köleyim!

Dil-i men der hevā-yı rūy-ı Ferruḫ
Buved āşufte hemçun mūy-ı Ferruḫ

— D —

CI.

Yıllardır, gönül, Cem kadehini bizden ister dururdu; halbuki kendisinde olanı yabancıdan istiyordu!

Kevin ve mekân sedefinde bulunmayan inciyi, deniz yolunda kaybolanlardan elde etmek ümidine düşmüştü.

855. Dün, müşkülümü, nazarındaki kuvvetle muammalar halleden pirimugana arzettim.

Gördüm ki sevinçli ve gülümser bir halde eline şarap kadehini almış, o aynada yüzlerce sırrı seyredip durmaktaydı.

* Gönlüyle konca gibi hakikat sırrını gizliyor, yaprağa benzeyen hatırını da o nüshadan haşiyeliyordu.

Hakîm Tanrı, sana bu cihanı gösteren kadehi ne vakit verdi dedim. Dedi ki: Bu gök kubbe kurulduğu gün!

* Tanrı, daima âşıkla beraber.. fakat o, Tanrı'yı görmüyor, kendini ondan uzak sanıp "Yarabbi" demekte.

860. Pirimugan dedi ki: Darağacının kadrini yücelten dostun suçu şuydu: Sırları açığa vurmak.

Ruhulkudüsün feyzi yardım ederse Mesiha'nın yaptığını başkaları da yapar.

Ona dedim ki: Neden güzellerin saçları halka halka, büklüm büklüm... neden zincire benziyor? "Hafız, şeyda gönlünden şikâyetlendi. Onu zincire vurup uslandırmak için" diye cevap verdi.

Sālhā dil ṭaleb-i cām-ı Cem ez mā mīkerd
Vançı ḫod dāşt zi bīgāne temennā mīkerd

CII

Gönül, gördün ya; sevgilinin aşkı yine neler etti? Dilber nasıl gitti; vefakâr dosta neler yaptı?

Ah bu nergise benzeyen sihirbaz gözden.. ne oyunlar oynadı! Ah o sarhoşun elinden.. ayıklara neler etti, neler?

865. Göz yaşım, sevgilinin merhametsizliğinden şafak rengini aldı, şefkatsiz talihe bak, bu işte başıma neler açtı?

Seher çağı, Leylâ'nın konağından bir şimşek parladı ama yazıklar olsun.. gönlü yaralı Mecnun'un harmanını ne hallere koydu?

Sâki, bana şarap sun. Gayp âleminin yazıcısı esrar perdesi ardında neler yazdı? Kimseye malûm değil!

Bu gök daireyi nakışlarla bezeyen, pergelini döndürdü de ne işler yaptı? Kimse bilmedi gitti!

Aşk fikri, Hafız'ın gönlüne gam ateşini salıp yaktı. Şu eski dosta bakın, dostuna neler etti?

Dīdi ey dil ki ġam-ı ʿışk diğer bār çi kerd
Çun bişud dilber-u bā yār-ı vefākār çi kerd

CIII.

870. Seher çağında bülbül, sabah rüzgârına, gülün cemaline olan aşkımız bize neler etti, neler diye hikâyeye başladı:

Yüzünün renginden gönlüm kanlara bulandı, bu gül bahçesi yüzünden de dikenlere müptelâ oldum.

O nazlı sevgilinin himmetine kul olayım... yaptığı hayrı riyasız yaptı doğrusu.

Var olsun seher rüzgârı! Geceleri uyumayıp aşkla, dertle vakit geçirenlerin derdine deva buldu!

Gayrı yabancılardan, derdimi bilmeyenlerden feryat etmem. Çünkü bana ne yaptıysa o âşina sevgili yaptı.

875. Padişahtan ihsan ummam hatadan ibaret Sevgiliden de vefa diledim ama o bana cefa etti!

Seher yeli, gülün nikabını açtı; sümbülün

zülüflerini dağıttı, koncanın elbisesindeki düğmeleri çözdü!

Âşık bülbül, her yanda feryat ede dursun.. bu arada faydalanan seher yelinden başkası değil!

Bana, şehir ulularından vefa eden, ancak devlet ve dinin kemali Ebülvefa'dır.

Şarap satanların mahallesine müjde verin! Hafız, riyakârane zahitlikten tövbe etti.

Ṣabā bulbul hikāyet bā ṣabā kerd
Ki ʿışk-ı rūy-ı gul bā mā çihā kerd

CIV.

880. Devranın gamına, gussasına bır deva bulabilirsen belki gül renkli şarabın devriyle bir deva bulabilirsin.

Şarapsız, musikisiz durma. Felek kubbesinin altında ancak bu teraneyle gamdan kurtulabilirsin.

Seher yeli gibi hizmet edebilirsen murat gülün, nikabını açar, yüzünü gösterir.

Meyhane kapısının yoksulluğu, acayip bir iksirdir. Eğer bu iksiri elde edebilirsen, toprağı bile altın haline getirirsin.

Aşk konağına varmak için yola çık, adım at. Bu sefere çıkarsan çok kâr elde edersin.

885. * Sevgilinin yüzünde ne nikap var, ne de perde. Fakat görebilmek için yolun tozunu yatıştır.

Gel, huzur zevkının çaresi de nazar erbabının feyziyledir, işleri düzene koymak da.

Sen daha tabiat sarayından dışarı çıkmamışsın: Tarikat civarına nerden gidebileceksin?

Gönül, eğer hidayet nurundan agâh olursan mum gibi gülerek candan, baştan geçersin.

Fakat sen, sevgilinin dudağıyle şarap kadehini istedikçe başka bir iş becerebileceğini umma.

890. Hafız, bu şahane nasihati duyarsan hakikatin anayoluna varabilirsin.

Devā-yı ğussa-i devran eğer tevānîkerd
Be devr-i bāde-i gulgun meğer tevānîkerd

CV.

Yel gibi, dostun civarına gitmek için hareket edecek, nefesimi onun lâtif yâdıyle miskler gibi güzel kokulu bir hale getireceğim.

Bilgiden, dinden edindiğim bütün şerefleri, bütün yüzsularını o sevgilinin yoluna saçacağım.

Ömür şarapsız, sevgilisiz boş boşuna geçip duruyor. Bugünden sonra artık evvelki zamanımı kaza edeceğim ben.

Nerde seher yeli? Sevgilinin saçlarının kokusunu getirsin, gül gibi kanlara bulanmış olan bu canımı o güzel kokuya feda edeceğim.

895. Sabah vakti yanan mum gibi onun sevgisinden apaçık anladım ki ömrümü bu yanıp yakılmayla, bu sevgiyle tüketeceğim ben.

Sevgili, kendimi gözünün yâdıyle harabedeceğim, eski ahdimin binasını sağlamştıracağım.

Hafız, nifak ve riya gönüle safa vermez. Ben, kendime rintlik ve aşk yolunu seçeceğim.

Çu bād ʿazm-î ser-i kūy-ı yār hāhemkerd
Nefes be yād-ı ḫoşeş müşk-bār ḫāhemkerd

CVI.

O iki kat zülfe el atmaya imkân yok. Sevgili, senin ahdine de dayanılmaz, seher yelinin sözüne de!

Seni elde etmek için ne lâzımsa yapıyor, nasıl çalışmak lâzımsa çalışıyorum. Fakat şu var ki kaza ve kaderi değiştirmek mümkün değil.

900. Dostun eteği yüzlerce gönül kanıyle elde edildi. Düşmanın okuduğu afsunla terk etmeye imkân yok.

Yüzünü, gökteki aya benzetmek mümkün mü? Sevgili, o güzelim yüz, öyle her başsız, ayaksıza benzetilemez.

Benim yüce boylu yarim semaa girince can libası nedir ki yolunda yırtılmasın?

Aşkın müşkül işi bilgimizin havsalasından

hariçtir. Bu nükte, şu hatalı fikirle halledilemez.

Ben ne diyeyim? Tabiatındaki nezaket öyle bir derecede ki yavaş yavaş dua etmek bile sana dokunuyor, ıstırap veriyor.

905. Sevgilinin yüzüne temiz bir gözle bakmak mümkün. Çünkü aynaya ancak tertemiz bir yüzle bakılır.

Cihanın sevgilisisin, herkes seni sevmekte, herkes benim rakîbim... bu kıskançlık beni öldürüyor. Fakat gece gündüz Tanrı kullarıyle savaşmaya imkân yok ki.

Hafız'ın, kaşından başka mihrabı yok. Mezhebinde senden başkasına ibadet mümkün değil!

Dēst der ḥalḳa-i an zulf-i dutā netvankerd
Tekye ber ʿahd-ı tu vu bād-ı ṣabā netvankerd

CVII.

Gel, felek Türkü, oruç hânı yağmasını yağmaladı, Bayram hilâli kadehin dönmesini emretti.

Ancak aşk meyhanesi toprağını ziyaret eden sevap kazandı, orucu da kabul edildi, haccı da!

910. Bizim asıl durağımız harabat bucağıdır. Tanrı bu bucağı mamur edene hayırlar versin.

O mıhraba benzer kaşların büklümüne

karşı, ancak ciğer kanıyle temizlenen kişi namaz kılabilir.

Lâl gibi şarabın değeri nedir? Akıl... Gel, kim bu ticarete giriştiyse o kazandı!

Feryat... bugün şehir şeyhinin kıya kıya bakan gözleri, şarap içenlere horlukla baktı.

* Sevgilinin yüzüne bak ve bunu cana minnet bil. Çünkü göz, her işini bilerek yapar.

915. Aşk sözünü Hafız'dan duy, vaizi dinleme. Vaizin söz söylemede sanatı çok ama aşkı bilmiyor.

Biyā ki Turk-i felek ḫān-ı rūze ġāret kerd
Hilāl-i ʿīyd bedevr-i ḳadeḥ işāret kerd

CVIII.

Sofi, ağını kurdu, riya hokkasını açtı; hokkabaz felekle oyuna girişti.

Fakat felek, ona bir oyun oynar ve onun külâhının içinde yumurtayı kırıp halka öyle bir rüsvay eder ki; revadır da. Çünkü o, sır ehliyle oyuna girişti. Onları aldatmaya kalkıştı.

Sâki, gel.. sofilerin güzel dilberi, yine cilvelenmeye başladı, yine naza girişti.

Bu çalgıcı hangi diyardan acaba? Sazını Irak perdesinden düzüp çaldı; sonra Hicaz yoluna girdi!

920. Gönül, gel de o yenleri kısa, elleri uzun zahitlerin işlerinden Tanrı'ya sığınalım!

Riya yapma; aşk, muhabbet oyununu doğru oynamayanın yüzüne mana kapısını kapamıştır.

Yarın, hakikat meydana çıkınca mecazî amel edenler utanacaklar mutlaka.

Ey salma salına yürüyen keklik, nereye gidiyorsun? Dur! Zahidin kedisi de namaz kılar ama sakın aldanma;

Hafız, rintleri kınama ki Tanrı, ta ezelden bizi zahitliğe de muhtaç etmedi, riyaya da!

Sofî nihād dām-u ser-i ḥoḳḳa bāz kerd
Bunyād-ı mekr bā felek-i ḥoḳḳabāz kerd

CIX.

925. Sevgili, gönlümü aldı, yüzünü gizledi. Tanrı için olsun söyleyin, hiç kimse, kimseye bu oyunu oynayabilir mi?

Seher çağı yalnızlık, canıma kasdetmişti, hayali geldi de sonsuz lûtuflarda bulundu.

Lâle gibi nasıl gönlüm kanlarla dolmasın? Sevgilinin gözleri, bize iltifat bile etmedi.

Bu can yakan derdi kime söyleyeyim, kime şikâyet edeyim? Canıma kasdeden, benim doktorum!

Beni mum gibi öyle bir yakıp yandırdı ki sürahi bile halime ağladı, çenk bile feryada geldi.

930. Ey seher yeli, bir çaren varsa tam vakti... Lûtfet, çünkü iştiyak derdi, canıma kıymak üzere.

Merhametli dostlar içinde sevgilimiz bize şöyle yaptı, böyle etti diye söylemeye imkân mı var?

O yay kaşlı sevgilinin ok gibi gözleri, Hafız'a bir iş etti ki düşman bile fırsat bulsa böyle bir iş edemezdi!

Dil ez men burd-u rūy ez men nihan kerd
Ḫudārā bā ki in bāzī tevankerd

CX.

Dostlar, üzüm kızı gizlenişten tövbe etti; muhtesibin yanına vardı, artık ona müsaade edildi.

Perde arkasından çıktı, meclise geldi, terini silin de meclistekiler, "Neye bu kadar gecikti, nerde kaldı?" demesinler.

935. ** Örtünmeyi, gizlenmeyi kendisine âdet edinmiş olan şu sarhoş üzüm kızının vuslatına erişelim.. tam zamanı.

* Gönül, müjde ver! Yine aşk çalgıcısı, sarhoşça sazın perdelerine dokundu, mahmurluğa çareler buldu.

Vuslat gülümün koncası, sevgiliden esip gelen rüzgârla açıldı; güzel sesli bülbül de okka gülünün açılması yüzünden neşelendi.

Üzüm şarabı, zahidin hırkasını öyle bir kirletti ki değil yedi kere suyla yıkamakla, hatta yüz kere ateşte yakmakla bile temizlenmez!

Hafız, düşkünlüğü elden bırakma. Çünkü cüret sahibi olan kişi, ırzını da gurur yüzünden telef etti, malını da, dinini de!

Dōstan duḫter-i rez tovbe zi mestūri kerd
Şud suy ı muḥtesib-u kār bedestūri kerd

CXI.

940. Zahitler, mihrapta, mimberde bu çeşit cilvelenip dururlar ama halvete girdiler mi o bildiğin başka işe koyulurlar.

Bir müşkülüm var; şunu meclisin âliminden bir soruver: Halka "Tövbe edin" diye emredip duranlar, neden tövbeye pek yanaşmazlar?

Sanki kıyamet gününe inanmazlar da Tanrı işinde bu hilelerde, bu düzenlerde bulunurlar.

** Harabat pirine kul olayım.. dervişleri hiç bir şeye niyaz etmezler ve bu yüzden hazinenin başına bile toprak saçarlar!

* Yarabbi, bu sonradan görme zenginleri yoksul et de yine kendi eşeklerine kendileri seyis olsunlar! Çünkü ak köleyi seyis olarak kullandıklarından nazu edaya kalkışıyorlar!

945. Ey melek, aşk meyhanesinin kapısında dur da Tanrı'yı tespih et. Çünkü adamın hamurunu orada yoğururlar!

Onun sonu olmayan güzelliği, bunca âşık öldürdüğü halde gayp âleminden yine bir zümre baş gösterir!

Ey hankah yoksulu, sıçra, hankahtan çık.. muğların ibadet yurdunda insana öyle bir su verirler ki gönüller zenginleşir.

Seher çağı Arştan bir coşkunluktur koptu. Akıl dedi ki: Galiba melekler Hafız'ın şiirini ezberliyorlar.

Zāhidan kin cilve der mihrāb-u minber mîkunend
Çun be ḫalvet mîrevend an kār-ı dîger mîkunend

CXII.

Bilir misin, çenk ve ud ne anlatmakta? Şarabı gizli için, çünkü apaçık içene gâvur diyorlar.

950. Aşk remzini söyleyin, duymayın derler ama anlattıkları hikâye, ne müşkül bir hikâye!

Aşkın namusunu berbadetmekteler, âşıkların da şerefini gideriyorlar. Gençleri ayıplıyorlar, ihtiyarı kınıyorlar!

* Kimyagerler, hâlâ olmayacak hayale kapılmakta, iksir elde etmeye çalışmaktalar... halbuki şimdiye kadar kara kalbden başka bir şey elde edemediler gitti!

Biz, kapı ardında yüz türlü şeylerle aldanıp duruyoruz ama kimbilir perdenin ardında ne tedbirde bulunuyorlar?

Yine pirimuganın huzurunu bozmaktalar. Bak şu sâliklere, pîre neler ediyorlar?

955. Yüzlerce yüzsuyunu yarım bir bakışla almaya imkân var. Fakat güzeller, bu alış verişte ihmal gösteriyorlar.

Bir bölük halk, sevgilinin vuslatına, çalışıp çabalayarak erişmek ümidinde.. bir bölük halk da işi takdire havale etmekte.

* Sözün hulâsası şu: Zamanın bakasına aldanma. Bu iş yurdu, öyle bir yerdir ki halden hale girer, değişir durur.

** Evden putu çıkar da sevgilinin konağı olsun. Halbuki evlerini, sevgiliye yurdetmek hevesine düşenler, gönülleriyle canlarını başkasının yurdu yapıyorlar, sevgilinin gelmesine imkân mı var?

Şarap içmeye bak. İyi bakarsan şeyh de riyakâr, Hafız da müftü de, muhtesip de!

Dānī ki çeng-u ʿūd çi taḳrīr mīkunend
Pinhan ḫorid bāde ki teḳfīr mīkunend

CXIII.

960. Şarap satan, rintlerin hacetini reva ederse Tanrı günahları bağışlar, belâları giderir.

Sâki, şarabı adalet kadehiyle sun da yok-

sul gayrete gelmesin.. yoksa cihanı belâlara boğar.

Eğer sâlik, emanete hiyanet etmez, ahdinde vefakâr olursa mutlaka bu belâlardan aman müjdesi gelir.

Ey hakîm, ister sıkıntı gelsin, ister rahat ve huzur.. bunları başkasından bilme. Ne gelirse Tanrı'dan gelir.

Akla, bilgiye yol olmayan bir iş yurdunda neden zayıf reye istinat ederler, niçin olmayacak abes tedbirde bulunmaya kalkışırlar?

965. Çalgıcı, bu nağmeyi çal: Kimse ecelsız ölmez. Bu nağmeyi çalmayan hata etmektedir.

* Bizi aşk derdiyle sarhoşluk sersemliğinin belâsı öldürdü. Ya sevgilinin vuslatı derman edebilir, ya sâf şarap.

Can, şarap sevdasıyle geçip gitti, Hafız da aşktan öldü. Nerde bir İsa nefesli ki bizi diriltsin?

Ger mey-furūş ḥācet-i rindan revā kuned
İzed guneh bibaḫşed-u ref^c-i belā kuned

CXIV.

Acaba herkesin nakdini ayara vuracakları gün gelecek mi? O gün bir gelse de sofilerin her birini bir kötü işte yakalasalar!

Bence, dostların bütün işleri bırakıp bir sevgilinin zülfüne yapışmaları münasip.

970. Erler, sâkinin zülfüne ne güzel sarıldılar. Fakat felek onları bir kararda tutsa.

Güzellere takva kolunun kuvvetini söyleme. Bu alay, öyle bir alaydır ki bir kaleyi tek bir süvariyle zapteder.

Yarabbi, bu Türk güzelleri ne yiğit, ne kan dökücü erler.. Kirpik okuyla her an birisini avlamaktalar!

Senin şiirinle ve ney sesiyle raksetmek ne hoş. Hele elde bir sevgilinin eli de olursa.

Hafız, zamane oğlanları, yoksulların gamına aldırış etmiyorlar. Bunlarla dalışüp kalkmadansa mümkünse aralarından çıkıp bir bucağa çekilmek daha yeğ!

Naḳdhārā buved āyā ki ʿayārī girend
Tā heme ṣavmaʿadāran pey-i kārī girend

CXV.

975. Güzeller, bu çeşit cilvelenip dururlarsa zahitlerin imanlarına zarar verirler.

O nergis, nerde açılırsa gül yüzlü güzeller, ona gözlerinde yer verirler.

Sevgilimiz semaa girdi mi melekler, Arş üstünden el çırparlar.

Ey selvi boylu genç, boyun, çevgân gibi bükülmeden bir top kapmaya bak!

** Sabah çağı, aynanı parlatırsa devlet güneşin doğar, yüz gösterir.

980. Âşıklar, başlarına buyruk değillerdir. Sen ne buyurursan onu yaparlar.

Göz bebeğim kanlara bulandı. Bu zulmü, nerde ederler?

Tufana ait rivayet edilegelen bu hikâyeler, gözüme bir katradan bile değersiz görünmede!

** Bayrama benzeyen cemalin nerde ki âşıklar, sana vefa göstererek canlarını kurban etsinler!

Gönül, dertten az ağla, az inle. Sır ehli olanlar, hicran potasında bile hoş bir zevk, hoş bir safa buluralar.

985. Hafız, gece yarısı ah etmeden vazgeçme de gönül aynanı sabah gibi parlatsınlar.

Şāhedan ger dilberı zinsan kunend
Zāhidanrā rahne der iman kunend

CXVI.

Gönüle mahrem olan, sevgilinin haremine girip yerleşti. Bu işi başaramayan inkâra düştü, bu hali tasdik etmedi.

Gönlüm, perdeyi aştıysa ayıplama. Tanrı'ya şükürler olsun, zan perdesinde kalmadı ya.

Sofiler, hep sarhoş oldular, geçip gittiler; bu halleri de unutuldu. gitti! Her pazar başında söylenip duran yalnız bizim maceramız!

O billûr elden aldığımız lâl renkli şarabın her katrası tahassür göz yaşı oldu da inciler saçan gözde kaldı.

990. Gönlümden başka aşka düşüp ezelden ebede kadar âşık olan hiç kimseyi duymadım.

Bu dönen kubbede aşk sözünün sesinden daha hoş bir yadigâr kaldığını görmedim.

Nergis, gözüne özendi, fakat şiveni elde edemedi ki. Sadece hasta ve mahmur bir hale düşüp kaldı, işte o kadar!

* Bir hırkam vardı, yüzlerce ayıbımı örterdi.. hırka, şaraba ve çalgıya rehin oldu, elimde kalan yalnız bir zünnar!

* Çin sureti, senin güzelliğine öyle hayran oldu ki macerası her yerde kapılarda, duvarlarda kaldı; hâlâ söylenir, seyredilir!

995. Hafız'ın gönlü, bir gün olur tekrar gelirim diye zülfünün seyrangâhına gitti ama orada tutuldu kaldı, geri gelmedi gitti!

Her ki şud maḥrem-i dil der ḥarem-i yār bimand
Van ki in kār nedānıst der ınkār bimand

CXVII.

Müjde geldi: Gam günleri sürüp gitmeyecekmiş. Safa zamanı bakı olmadığı gibi gam günleri de baki değilmiş.

Ben, gerçi sevgilinin nazarında bir avuç toprak kadar hor hakir oldum ama rakîp de böyle hürmetli kalmaz elbette.

Perdeci, herkesi kılıçtan geçirdikçe hiç kimse, dostun hariminde oturup kalamaz.

Mademki varlık sayfasına yazılan yazı kalmaz, bozulup gider... şu halde iyi ve kötü nakış ne şükre değer, ne şikâyete!

1000. * Rivayet ettiler, Cemşit meclisinin nağmesi buymuş: Mademki Cemşit de baki değil, getir şarap kadehini!

Ey mum, pervanenin vuslatını ganimet bil ki bu alışveriş, sabah çağına kadar sürüp gitmez!

Zengin kişi, yoksulunun gönlünü ele al. Çünkü altın mahzeniyle gümüş hazinesi ebedî kalmaz.

Bu zebercet kemere altınla yazdılar: Kerem ehlinin iyiliğinden başka her şey fâni!

Hafız, sevgilinin merhametinden ümit kesme.. cefa nakşiyle sitem nişanesi ebedî değil ya!

Resīd mujde ki eyyām-ı ġam neḫāhedmand
Çunan nemand-u çunin nīz hem neḫāhedmand

CXVIII.

1005. Bizim güzellere bakışımıza bihaberler hayret ediyorlar. Ben, göründüğüm gibiyim, artık ötesini onlar bilirler!

Akıllılar, varlık pergelinin noktasıdırlar ama aşk bilir ki onların da bu dairede başları dönmüştür.

Tanrı, ahdimizi ağızları tatlı güzellere bağladı. Biz, umumiyetle kuluz, onlar sahiplerimiz!

Yüzünün cilvegâhı, yalnız benim gözüm değil. Ayla güneş de bu aynaya bakıyor.

Aşktan dem vurmak ve sevgiliden şikâyet etmek... ne olmayacak lâf! Bu çeşit yalancı âşıklar, ayrılığa lâyıktırlar.

1010. Muğpeçeler, düşüncemizi duyar, anlarlarsa bundan böyle yün hırkamızı rehin almazlar.

* Kör yarasa, gece vakti güneşin vuslatına eremez. Ona bakmaya muktedir olanlar bile bu aynaya hayran olmuşlardır.

Siyah gözlerin öğretirse öğretir; yoksa herkes gizlenmeye ve sarhoşluğa muktedir değildir.

Rüzgâr, kokunu, ruhların geçtiği, eğlendiği yere götürürse akılla can, varlık gevherini kudumuna saçar.

Zahit, Hafız'ın rintliğini anlamazsa ne var? Şeytan, Kur'an okuyanlardan kaçar elbette.

Der naẓar-bāzī-i mā bīḫaberan ḥayrānend
Men çünīnem ki nemūdem diger īşān dānend

CXIX.

1015. Senin sarhoş nergislerine padişahlar kuldur, köledir. Lâl dudaklarının sarhoşları, akıllılardır.

Senin sırrını, sabah yeli yaydı, benim aşkımı göz yaşı. Yoksa âşık da sır saklar, mâşuk da.

Buradan geçerken iki kat zülfünün altından bak da gör. Sağda, solda ne gamlılar, ne matemliler var.

Seher yeli gibi menekşeliğe bir uğra da bak. Zülfünün zulmünden nice kararsız yaslılar var.

Ey Tanrı'yı tanıyan, cennet bizim nasibimizdir; yürü, işine bak. Asıl kereme müstahak olanlar, günahkârlardır.

1020. * O gül yanağa gazel okuyan yalnız ben değilim. Senin her yanda binlerce bülbüllerin var!

Meyhaneye git de çehreni kızıl bir hale getir. Zahitlerin ibadet yerine gitme, oradakilerin hepsi mürai, hepsi suçlu, hepsi kara yüzlü!

Ey kademi kutlu Hızır, elimi tut. Yoldaşların hepsi atlı, sade ben yaya yürüyorum.

Hafız, o parlak zülüften halâs olmasın. Senin kemendine bağlananlar, her şeyden kurtulmuşlardır.

Ġulām-ı nerkis-i mest-i tu tācdārānend
Ḫarab-ı bāde-i laʿl-i tu hüşyārānend

CXX.

Yüzünü parlatan, kendisine çekidüzen ve-

ren herkes, dilberlik nedir bilmez.. her ayna yapan İskenderlikten anlamaz.

1025. Külâhını yana yıkıp sert oturan herkesin padişahlıktan, ululuktan haberi yoktur.

Yoksullar gibi karşılık umarak kulluk etme. Sevgili, esasen kula bakmayı, kulu görüp gözetmeyi . ..

Vefa ve ahde sebatı ... iyi olur. Yoksa cevretmeyi herkes bilir.

Divane gönlümü, aldırdım gitti.. bilmedim ki insan oğlu da peri şivesini bilirmiş!

O takvayı yakan rindin himmetine köleyim ki yoksul görünür de kimya ilmini bilir.

1030. Burada kıldan ince binlerce nükte var: Her başını traş eden kalenderliği bilmez ki!

* Benin bir mücevherdir bence; ben de kuyumcuyum Misli bulunmayan mücevherin kadrini kuyumcu bilir.

* Yüz bin güzelliğiyle güzeller padişahı olan dilber, insaf ve adaleti de bilse dünyaya hükmeder.

Hafız'ın güzel şiirinden şiire kabiliyeti olan ve Farsça söz söylemeye muktedir bulunan anlar.

Ne her ki çihre berefrūht dilberī dāned
Ne her ki āyine sāzed Sikenderī daned

CXXI

Yasemin kokulu güzeller, insana hemdem

olurlarsa gam tozunu yatıştırır, insanı neşelendirirler. Peri yüzlüler, inada başlarlarsa gönülleri kararsız bir hale getirirler.

1035. Cefa terkisini bağladılar mı gönülleri de bağlarlar.. amber gibi saçlarını çözdüler mi canları da saçarlar.

Gözümden akan lâl gibi kızıl kanları gördüler mi gülerler. Yüzümden de gizli sırlarımı okur, anlarlar.

Ömrümüzde bir an bizimle otursalar bile eğleşmezler, hemen kalkarlar. Kalktılar mı da gönlümüze iştiyak fidanını dikerler.

Halvetteki âşıkların göz yaşlarını anladılar mı bu hale bir tedbir bulurlar.. seher çağında uyanık âşıkların sevgilerini bildiler mi onlardan sevgı yüzünü çevirmezler.

Âşıkın derdine deva etmeyi kolay sanan var mı, nerde öyle birisi? Derman için tedbirlerde bulunanlar bile nihayet âciz kalırlar.

1040. Mansur gibi dara çekilenleri yüceltirler. Hafız'ı da bu dergâha davet ettiler mi ederler.

* İştiyak çekenler bu tapıya niyaz edince sevgililer naz ederler. Bu derde düşüp de derman kaydında olanlar, acze düşerler.

Semen-būnyan ġubār-ı ġam çu binşīnend binşānend
Perī-rūnyan ķarar ez dil çu bistīzend bistānend

CXXII.

Nazarlarıyle toprağı altın haline getiren-

ler, acaba bir göz ucuyle bize de bakmazlar mı ki?

Derdimi, sahte doktorlara söylemektense gizlemem daha iyi. Belki gayp hazinesinden tedavi ederler.

Sevgili, yüzünden nikabı kaldırmamakta, yüzünü kimseye göstermemekte.. böyle olduğu halde neden herkes, kendi düşüncesine göre onu anlatıp durmada?

1045 İyi âkıbete nail olmak, ne rintlikledir, ne zahitlikle. İşi Tanrı inayetine bırakmak daha iyi!

Marifet sahibi ol. Çünkü nazar ehli olanlar aşk pazarında ancak bildiklerle, marifet sahipleriyle alışverişte bulunurlar.

Şarap içmene bak! Ağyardan gizli yüzlerce günah, riya ile edilen ibadetten yeğdir.

Yusuf'un kokusunu duyduğum gömleği, korkuyorum, kıskanç kardeşleri yırtacak!

Şimdi perde örtülü... her çeşit olup gidiyor. Fakat perde kalkınca bilmem ne özür bulurlar, ne yaparlar, ne ederler?

1050. Bu söze taş bile ağlasa şaşılmaz. Gönül sahipleri, gönül hikâyesini çok hoş bir eda ile anlatırlar.

* Meyhaneye uğra da oradakiler, vakitlerini sana dua etmeye sarf etsinler.

* Beni çağıracaksan hasetçilere duyurmadan çağır. Çünkü hakikî ihsan sahipleri, pek çok gizli hayırlarda bulunurlar ve bunu ancak Tanrı için yaparlar!

Hafız, vuslatın sürüp gitmesi müyesser olmuyor. Padişahlar, yoksulların haline pek az acımış ediyorlar!

Ānan ki ḫākrā be naẓar kīmyā kunend
Āyā buved ki gūşe-i çeşmī bemā kunend

CXXIII.

Dün gece seher çağı, beni gamdan kurtardılar. O, gece karanlığında bana abıhayat sundular.

1055. Zat ziyasının parıltısıyle kendimden geçtim, bana Sıfât tecellisinden şarap verdiler.

Ne mübarek seherdi o seher... ne kutlu bir geceydi o Kadir gecesi. O gece bana bu yepyeni beratı ihsan ettiler.

Bundan böyle yüzümü sevgilinin güzelliği aynasından ayırmam Çünkü bana sevgilinin Zat cilvesi, o aynada göründü.

Muradım olduysa, gönlüm neşelendiyse şaşılacak ne var? Ben zaten bunlara müstahaktım; bunları bana zekât olarak verdiler.

O cevre, cefaya sabır ve sebat etme kabiliyetini verdikleri gün hatif, bana bu devletin de müjdesini vermişti.

1060. * Sözlerimden damlayan bütün bu ballar, şekerler yok mu? Sabrıma karşılık olarak verdikleri kamış kalemindendir hep

Zamanenin gam bağlarından beni kurtardılar ya.. bu kurtuluş, Hafız'ın himmetiyle ve

seher çağlarında uyanık bulunanların nefeslerinin feyziyledir.

Dūş vaḳt-i seḥer ez ġuṣṣa necātem dādend
Vanderan ẓulmet-i şeb Āb-ı Ḥayātem dādend

CXXIV.

Gönül, acaba meyhane kapılarını yine açarlar, bizim bağlı işlerimizdeki düğümü yine çözerler mi ki?

Kendini beğenmiş zahidin hatırı için kapadılar, fakat gönlünü sağlam tut. Elbette Allah için açarlar.

Sabah şarabı içen rintlerin gönüllerindeki saflık yüzünden dua anahtariyle nice kapalı kapılar açılır.

1065. Üzüm kızının baş sağlığı mektubunu yazın da bütün sarhoşlar, kirpiklerinden kanlar saçsınlar!

Sâf şarap öldü, çengin saçlarını kesin de bütün muğpeçeler, iki kat zülüflerini açsınlar, feryadü figana koyulsunlar!

Meyhane kapısını bağladılar, riya evini açacaklar. Hoş görme bunu Yarabbi!

Hafız, şu yün hırkam yok mu... yarın görürsün, altından ne kötü bir zünnar çıkaracaklar!

Bāşed ey dil ki der-i meykedehā biguşāyend
Kirih ez kār-ı furū-beste-i mā biguşāyend

CXXV.

Halis ve berrak şarapla güzel sâki, yolun öyle iki tuzağı ki cihandaki akıllı, fikirli adamların hiç birisi, bunların kemendinden kurtulamaz.

Ben gerçi âşıkım, rindim, sarhoşum, günahkârım... fakat binlerce şükrolsun, Allah için şehirdeki dostlar günahsız ya!

Meyhaneye edebe riayet etmeden ayak basma. Çünkü meyhane kapısının sâlikleri, padişah mahremleridir.

Cefa etmek, dervişlik ve sâliklik işi değil. Şarap sun, bu yolcular, yol ehli değiller!

Aşk yoksullarını hor görme. Bu kavim, kemersiz padişah, taçsız husrevlerdir!

Aklını başına al. İstiğna rüzgârı esti mi binlerce ibadet harmanını yarım arpaya bile almazlar!

* Kullar kaçarlar, köleler başından çekilirlerse güzellik saltanatı sınar, bozulur.

* Tortulu şarap içen ve bir renkte olan erlerin himmetine kulum... yeşil giyinen, fakat kalbleri kara olan taifenin değil!

Aşk eşiği yücedir. Hafız bir himmet et. Âşıklar himmetsiz kişileri huzurlarına kabul etmezler.

Şerāb-ı bī ġaş-u sāḳī-i ḫoş du dām-ı rehend
Ki ziyrekān-ı cihan ez kemend-i şan nerehend

CXXVI.

Bilmem ki uğradığımız sarhoşluk, ne çeşit sarhoşluktu, sâki kimdi, bu şarabı nereden getirdi?

Sen de şarabı al, sahra yolunu tut; bülbül ne güzel çilemekte, şakımakta.

1080. ** Bu makam bilen çalgıcı, hangi perdeden çalmakta, hangi makamdan söylemekte? Âşina bir söz söyledi, bildiğimiz bir şeyi hatırlattı!

Gülle nesrinin gelişi hayırlı, mutlu olsun... menekşe hoş geldi, yasemin safalar getirdi.

Gönül, konca gibi halledilmedik işlerden şikâyetlenme; bak, sabah rüzgârı, düğümleri çözen bir nefha yolladı.

* Sabah yelinin ne de güzel, ne de hoş hüneri var; sanki Süleyman'ın Hüthüdü... sanki Seba gülşeninden neşe müjdesi getirdi.

Yüreğimizin zayıflığına ilâç, sâkinin göz ucuyle bir işaretidir. Başını kaldır, bak, doktor geldi, ilâç getirdi.

1085. Pirimuganın müridiyim, incinme ey şeyh! Neden mi diyeceksin? Çünkü sen vadettin, o yerine getirdi; ondan!

O asker Türkün aç gözlülüğüne kurban olayım... bir tek hırkadan başka bir şeyciğim yok, bana bile hücum etti!

** Felek, şimdi Hafız'a isteyerek, dileyerek kul olur. Çünkü kapınıza kaçıp, tapınıza sığındı!

Çi mestiyest nedānem ki rū bemā āverd
Ki būd sāḳi-yu in bāde ezkucā āverd

CXXVII.

Dün gece melekleri gördüm, meyhane kapısım çaldılar; Âdem'in balçığını yoğurdular, o balçıktan şarap kadehi yaptılar.

Ben şu toprak yeryüzünde oturduğum halde gizlilik hareminde, Melekût âleminin tertemiz sahasında oturanlar, benimle hemdem oldular, sarhoşçasına şarap içtiler.

Gök bile emanet yükünü çekemedi de bu işi görmek için kura çektiler; bu divaneye isabet etti!

Yetmiş iki milletin hepsini de mazur gör. Çünkü hakikati görmedikleri için masal kapısını çaldılar!

Şükrolsun, aramız düzeldi, barıştık. Sofiler, buna şükür olarak raksede ede şarap içmeye koyuldular.

Şulesine mumun bile güldüğü ateşe ateş demezler. Ateş, pervaneyi yakıp kül eden ateşe derler.

Sözün saçı, kalemle taranmaya başlandığı gündenberi hiç kimse Hafız gibi düşünce yüzünden örtüyü açmadı; hiç bir şair onun gibi şiir söyleyemedi.

Dūş dīdem ki melāik der-i meyhāne zedend
Gil-i ādem bisirištend-u be peymāne zedend

CXXVIII.

1095. Durağımıza yolun uğrarsa, bize iltifat eder de gelirsen kutluluk burcunun hümâsı tuzağımıza düştü demektir.

** Yüzünün aksi kadehimize düşerse neş'eden habbeler gibi külâhımı göklere atarım.

Murat ayının ufuktan doğduğu gece, olur ya, belki ışığı bizim damımıza da düşer.

Padişahlara bile, bu kapının toprağını öpmeye izin yok. Biz, nereden varıp selâm verebileceğiz, kudretimiz mi var?

Canımı, dudağına feda ettiğim vakit, zülâlinden damağımıza bir katrecik düşer diye ümitlenmiştim.

1100. Ümitsizlenip bu kapıdan gitme. Bir fal aç bakalım, belki devlet kurası adımıza düşer, olur ya!

Zülfünün hayali dedi ki: Canı vesile etme. O av, bizim tuzağımıza çok düşer!

Hafız, senin civarındaki topraktan bahsetti mi can gülşeninin rüzgârı dimağımıza kadar gelir, erişir!

Humā-yı burc-ı se'ādet be dām-ı mā ufted
Eger turā güzerī ber meḳām-ı mā ufted

CXXIX.

Benim salına salına gezip yürüyen selvi boylum, niçin çayırlığa, çimenliğe gelmez?

Neden gülle hemdem olmaz, yasemini hatırlamaz, anmaz?

* Dün turrelerinden şikâyet ettim, acıklandım da dedi ki: Bu, kara kul, bana kulak vermiyor ki!

1105. Abes yere gezip tozan gönlüm, onun zülfündeki büklümlere gitti gideli o uzun yolculuğundan geri dönmeye hiç niyet etmiyor, vatanına dönmeye hiç niyeti yok!

Keman kaşlarına karşı ne oyunlar, ne şuhluklar yapıyorum. Fakat kulağı burulmuş bir kere... bana kulak bile verdiği yok!

Eteğinde bunca güzel kokular olduğu halde şaşıyorum, sana uğrayıp geçen seher yeli, neden toprağı Huten miski haline getirmiyor?

Menekşelerin zülfü, rüzgârların tesiriyle kıvrım kıvrım olur, menekşeler açılır, bahar gelirken ne yazık... gönlüm, o ahdinden dönen sevgiliyi anmıyor bile!

* Gönül, onun yüzünü görürüm ümidiyle cana hemdem olmamakta... can, onun civarına varırım diye tene hizmet etmemekte.

1110. Gümüş baldırlı sâkim, hep tortulu şarap verse de, şarap kadehi gibi bütün vücudunu ağız haline getirmeyen, o tortulu şarabı istemeyen kim var?

Öğüt kabul etmeyen Hafız, senin gamzenin şehidi oldu. Söz dinlemeyen, kılıcı hak eder.

* Yüz suyumu hor görme... bulutun feyzi,

benim göz yaşlarım olmadıkça Aden incisini meydana getiremez.

Serv-i çemān-ī men çirā meyl-i çemen nemīkuned
Hemdem-i gul nemīşeved yād-ı semen nemīkuned

CXXX.

Hayli zamandır hasbıhalini yazmadın, bir mektup göndermedin; nerde bir mahrem ki sana birkaç haber göndereyim.

Biz, o yüce tapıya erişemeyiz. Meğer ki siz lûtfedesiniz de bu tarafa birkaç adım atasınız.

1115. Şarap, küpten çıkıp testiye girdi, meclise geldi; gül de nikabını kaldırdı. İşreti fırsat bil, birkaç kadeh çek!

Gülbeşeker gönlümüzün ilâcı değil. Bir itabı, birkaç öpücüğe mezcet de sun bize!

Zahit, rintlerin sokağından selâmetle geç git... kötülükle adı çıkmış birkaç kişinin sohbeti seni de harap etmesin.

Şarabın bütün ayıplarını söyledin, hünerini de söyle. Birkaç bir şey bilmezin hatırı için hikmeti inkâr etme!

Ey meyhane yoksulları, Tanrı sizin dostunuzdur, yaverinizdir. Nimete, ihsana erişmek emeliyle birkaç hayvana aldırış etmeyin!

1120. Meyhane piri, tortulu şarap içen müridine ne de güzel dedi: Bir alay ham kişiye yanmış gönlün ahvalini söyleme!

Hafız, senin güneş yüzünün yalımından yandı. Ey maksadına erişmiş, muradına nail olmuş sevgili, lûtfet de muradına eremeyen birkaç zavallıya da bir bak!

Ḥasb-ı hālī nenuviştī vu şud eyyāmi çend
Maḥremi kū ki lurustem be tu peyġāmī çend

CXXXI

Sır mahzeninin incisi, nasılsa öyle... Sevgi hokkası, yine o mühürle mühürlenmiş, yine o nişanla durup durmakta.

Âşıklar, emanete hiyanet etmezler. Hulâsa inciler saçan göz, yine eskisi gibi.

Sabah yelinden sor. Her gece sabaha kadar canımızın munisi, evvelce olduğu gibi yine zülfünün kokusu.

1125. Güneş, yine taşı lâl ve yakut yapmakta... fakat lâl'i yakutu isteyen yok;

Göz ucuyle öldürdüğün âşıkı ziyarete gel. Çünkü biçare gönül, aynen yine öylece seni gözlemekte;

Yüreğimizin kanını döküyor ve bunu gizliyorsun Fakat evvelce olduğu gibi yine o kan lâl dudaklarında ayan.

Siyah zülfün artık yol urmaz dedim ama yıllar geçti, hâlâ eski huyunda.

Hafız, gözünün kanlı yaşlarını göster. Çünkü bu kaynaktan yine evvelki su akıp durmada;

Gevher-i mahzen-i esrār hemānest ki būd
Ḥoḳḳa-i mihr bedan muhr-u nişānest ki būd

CXXXII.

1130. Evimizi peri yurdu haline getiren sevgili, baştan ayağa kadar peri gibi ayıpsızdı, kusursuzdu.

Gönül, onu elde ederim ümidiyle bu şehirde yerleşmeyi kurmuştu. Zavallı bilmedi ki sevgilisi gidecek;

Benim akıllı, benim ay yüzlü sevgilim, yol, edep bilirdi, nazar ehlinin erkânına vâkıftı.

Onu, benim elimden merhametsiz, şefkatsiz talih aldı.. evet.. ne çarem var? Kamer devrinin bir devletiydi, ancak bu kadar sürer;

Hoş gör, mazur tut ey gönül! Sen bir yoksulsun, onunsa güzellik ülkesinde taçlara layık bir başı vardı!

1135. Yalnız benim gönlümdeki sırrı faş etmedi ki, felek, felek olalı âdeti, perde yırtmak, sır faş etmek!

Güzel geçen günler, sevgiliyle geçen günlermiş. Ondan ötesi hep abes, hep beyhude!

Irmak kıyısı, gül, yeşillik, yaban gülü.. hepsi hoştu ama yazıklar olsun, o geçer akçe yolcuymuş, gelip geçti!

Bülbül, seher vakti gül, sabah rüzgârıyle cilveleşmekteydi, sen hasetinden kendini öldür!

Tanrı'nın Hafız'a verdiği saadet hazinelerinin hepsi, geceleri dua etmenin, seherleri virt okumanın bereketinden!

An yār kezō ḫāne-i mā cāy-i perī būd
Ser tā ḳademeş çun peri ez ʿayb berī būd

CXXXIII.

1140. Yarabbi seher çağı meyhane mahallesinde ne kargaşalık vardı acaba? Dilber ve saki gelmiş, mum meşale yanmış, hepsi birbirine girmişti!

Harfe, sese sığmayan, sözle, sesle anlatılamayan aşk, def ve ney feryadıyle coşmuş, feryat ediyordu.

O divanelik meclisinde geçen bahisler medreseden de hariçti, medresedeki mesele ve kıylukaalden de!

Gönül, sâkinin naz ve işvesine razıydı, şükrediyordu; fakat talihsizliğimden biraz şikâyetim vardı.

Şöyle bir mukayesede bulundum, o sihirbaz sarhoş gözün sürüsünde Samirî gibi binlerce sihirbaz vardı.

1145. Dedim ki: Beni dudağına havale et, bir öpücük versin. Güldü de dedi ki: Benimle nerden böyle bir muamelen var?

Talihim kutlu ve yaver. Dün gece ayla sevgilinin yüzü, karşı karşıyaydı.

Sevgilinin ağzı, Hafız'ın derdine derman ama feryat, feryat... mürüvvet zamanında ne kadar da daralıyor!

Be kūy-ı meykede yā Rab seher çi meşğale būd
Ki cūş-ı şāhed-u şāḳiy-yu şemᶜ-u meşᶜale būd

CXXXIV.

Dün seher çağında tesadüfen bir iki kadeh şarap içmiştim. Sâkinin dudağının iştiyakı da şarabıma neşe vermişti.

Sarhoşlukla bir kere daha gençlik çağı güzeline dönmek, onunla bağdaşmak istedim. Fakat artık aramıza talâk düşmüştü, ayrılmıştık bir kere!

1150. Tarikat duraklarından nereyi seyrettiysek gördük ki âşıklıkla zahitlik, birbirinden ayrılmış, bir arada olmuyor.

Sâki, bana durmadan şarap sun ki bu yola âşıkça gelmeyenler nifaka düşmüşler.

O sarhoş gözün elinden bir bucağa sığınmayı düşünüyordum, fakat yay gibi kaşlarından takatim taak olmuş; sabrım, kararım elde değil!

Tabirci, dün gece sabah vaktinin tatlı uykusunda bir ruya gördüm, güneş evime gelmiş; bir tabir et, bir müjde ver!

Hafız, bu perişan şiiri yazarken fikir kuşu, iştiyak tuzağına düşmüştü;

Yek du cāmem diy seḥergeh ittifāḳ uftādebūd
Vez leb-ī sāḳī şerābem der meẕāḳ uftādebūd

CXXXV.

1155. Dün gece yanakları yalımlı, parıldar bir halde gelmekteydi; bilmem yine nerede, hangi gamlı âşıkın gönlünü yakmıştı?

Âşık öldürme, şehri birbirine katma âdeti, bir elbise ki tam boyuna göre biçilmiş!

Âşıkların canlarını yüzündeki çöreotuna benzer benler sanıyor; sanki yüzünün ateşini bu iş için yakmış;

Zülfünün küfrü, din yolunu kesmekte.. o taş yüreklinin yüzü, bir meşale ki ardını da yakmada, yandırmada.

Bana, seni ağlatıp inleterek öldürürüm dedi ama gördüm ki gizlice bu gönlü yanık âşıka bakmakta.

1160. Gönül, avucuna bir hayli kan toplamıştı. Fakat göz, bu kanları döküp gitti. Allah Allah.. kim toplamıştı, kim telef etti?

Sevgiliyi dünyaya bile değişme. Yusufu kalp akçeye satan pek o kadar kâr etmedi.

Sevgili, ne hoş dedi, ne hoş: Git Hafız, hırkanı ateşlere yak! Yarabbi, bu kalb ahvalinden anlayışı kimden öğrendi ki?

Dūş miāmed-u ruḫsāre berefrūḫte būd
Tā kucā bāz dil-i ġamzedeī sūhtebūd

CXXXVI.

Müslümanlar, bir vakit benim de bir gönlüm vardı, bir müşkülüm oldu mu ona söylerdim.

Derttten, bir girdaba düştüm mü tedbiriyle bir kıyıya varırım diye umardım.

1165. Benimle dert ortağıydı, iş bilir bir dosttu. Gönül ehli olanların hepsi, ona dayanırlar, ona güvenirlerdi!

Sevgilinin civarında beni bırakıp kayboldu gitti. Yarabbi, orası ne etek tutan durakmış ki!

Hüner, mahrumiyet aybıyle beraberdir, fakat benden daha mahrum bir yoksul da olur mu?

Bu perişan cana merhamet et.. vaktiyle o da iş bilirdi, o da kâmildi! Aşk, bana söz söylemeyi öğrettiği andan beri sözlerim, her meclisin nüktesi oldu.

Artık Hafız nüktecidir deme.. çünkü gördük biz, o sağlam bir cahil!

Muselmānan merā vakti dilī būd
Ki bā vey guftemī ger muşkilī būd

CXXXVII.

1170. Güzel bir ruya gördüm, elimde şarap kadehi vardı. Tabir edildi, devlete erişeceğim.

Otuz yıldır dert, meşakkat çektim de nihayet bundan kurtuluş, iki yıllık şarabın elindeymiş!

Bahttan istediğim murat miski, o perçemi misk kokulu güzelin saçlarındaki büklümlerdeymiş!

Gam tozu, beni benden almıştı, işim bitmişti. Devlet yardım etti, kadehte şarap vardı da kendime geldim.

Meyhane eşiğinden kan yutup duralım. Rızkım buymuş, ezelden bana bu nevale takdir edilmiş!

1175. Sevgi tohumunu ekmeyen, güzellik bahçesinden bir gül bile devşirmeyen kişi, yel uğrağında lâle gözleyen kişiye benzer!

Seher çağı, bülbül feryad ü figan ederken yolum gül bahçesine düştü.

Hafız'ın, Padişahı metheden güzel şiirini gördüm. Bu cönkteki bir beyit, yüzlerce risaleden yeğdi.

* O hamlesi şiddetli Padişah, öyle bir Padişah ki savaş günü arslanları bile mağlûp eden güneş onun karşısında bir ceylân yavrusundan daha aşağı bir hale düşer.

Dīdem be hāb-ı hoş ki be destem piyāle būd
Ta'bīr reft-u kār be devlet ḥavāle būd

CXXXVIII.

Yıllardır defterimiz şaraba rehin edilmişti; yıllardır meyhanenin parlaklığı bizim dersimizin, duamızın sebebiyleydi.

1180. Pîrimuganın iyiliğine bak ki bizim gibi kötü sarhoşlar, ne yaptıysa kerem gözüyle hepsini iyi, hepsini hoş görmekteydi.

Bilgi defterimizi tamamıyle şarapla yıkayın; çünkü feleği gördüm, bilgi sahibinin gönlüne kastediyor.

* Gönül, güzellik nedir biliyor, anlıyorsan güzellerden alım iste. Bunu nazar bilgisinde basiret sahibi birisi söyledi.

Gönül, pergel gibi her tarafa dönüp dolaşmaktaydı ama sevgiliyi sevme dairesinde ayağını direyen bir başı dönmüş kişiydi.

Çalgıcı, sevgi derdine ait öyle bir gazel okumaktaydı ki cihan hâkimlerinin kirpiklerinden kan damlıyordu.

1185. Neşeden ırmak kıyısındaki gül gibi açılmaktaydım; başımda o usul boylu selvinin gölgesi vardı.

Gülrenk Pîrim; maviler giyinen sofiler hakkında kötü söylememe müsaade etmedi; yoksa söylenecek ne hikâyeler vardı, ne hikâyeler!

Hafız'ın, altın yaldızlı kalbi ona lâyık olmadı gitti. Çünkü bu sarraf, bütün gizli şeyleri biliyordu.

Sālhā defter-i mā der girev-i saḥbā būd
Revanḳ-ı meykede ez ders-u du'āy-ı mā būd

CXXXIX.

Anılsın o demler ki hiç olmazsa bize bir meylin vardı... sevginin eseri yüzümüzde görünüp dururdu!

Anılsın o demler ki gözlerin azarla beni öldürürken İsa mucizesine mazhar olan şeker dudakların diriltirdi!

1190. Anılsın o demler ki işret meclisinde sabah şarabını içerdik... benimle sevgiliden başka kimse yoktu, yalnız Tanrı bizimleydi!

Anılsın o demler ki yüzün, neşe çırağını parlatınca bu yanan gönül pervasız bir pervane kesilirdi!

Anılsın o demler ki o edep, erkân meclisinde sarhoşça gülen, yalnız şaraptı!

Anılsın o demler ki yakut gibi kadeh, gülünce benimle lâl dudaklarının arasında hikâyeler geçer, lâtifeler söylenirdi!

Anılsın o demler ki sevgilim, külâhını bağlayınca cihanı dönüp dolaşan ay, maiyetinde bir haberci çavuş kesilirdi!

1195. * Anılsın o demler ki sarhoş bir halde meyhanede otururdum da bugün mescitte bile bulamadığım vecdi bulur, hallenirdim!

Anılsın o demler ki Hafız'ın delinmemiş inciye benzeyen şiirleri, tashihinle düzelir, doğrulurdu!

Yād bād an ki nihāyet naẓari bāmā būd
Eṣer-i mihr-i tu ber çihre-i mā peyda būd

CXL.

Anılsın o demler ki senin civarın konağımdı, kapının toprağı gözümü aydınlatıyordu.

İkimiz de tıpkı gül gibi, süsen gibi tertemiz bir sevgiyle yaşardık. Duygularımız, düşüncelerimiz birdi, benim dilim, senin kalbinden geçenleri söylerdi.

Gönül, akıl pîrinden manalar nakleder, müşkil olanlarını, aşk, şerh edip söylerdi.

1200. * Ah o tuzak yurdundaki cevirden, sitemden.. feryat o meclisteki yanıp yakılmadan, niyazdan!

Asla sevgiliden ayrılmam derdim, gönlümde bu niyet vardı. Fakat ne yapayım ki benim çalışmam da boşa çıktı, gönlün çalışması da!

Dün gece dostlarım yadıyle meyhaneye gitmiştim. Şarap küpünü gördüm gönlünde kan, ayağı balçıklara batmış!

"Ayrılık derdine sebep ne?" diye bir sorayım dedim, fakat akıl müftüsü, bu meselede mest ve hayran!

Hakikaten Ebu İshak'ın firuze hatemi pek güzel parladı ama ne çare? O devlet pek çabuk geldi geçti!

1205. Hafız, o salınan kekliğin kahkahasını duymuştun ya.. kaza ve kader şahininin pençesinden nasıl da gafildi!

Yād bād an ki ser-ī kūy-i tuem menzil būd
Diderā rūşeni ez ḫāk-i deret ḥāsıl būd

CXLI.

Dün gece meclisimizde senin saçlarından bahsediyorduk. Gece yarısına kadar sözümüz, hep o saçların silsilesine aitti.

Gönül, kirpiklerinin okundan kanlara bulandığı halde yine kaşının yay odasına müştaktı.

Allah taksiratını affetsin, sabah yeli, senden bir habercik olsun getirdi.. yoksa civarından kimseyi görememiştim.

Ben de selâmetteydim, benim de başım dinçti. Meğerse saçlarının büklümleri, yoluma tuzak kurmuş!

Âlemin aşk kavgasından hiç bir haberi yoktu.. fakat senin sihirbaz bakışların cihana fitneler saldı!

Kaftanının düğmesini çöz de gönlüm açılsın. Çünkü gönlüm, ancak yanını görmekle açılabilir!

Sendeki vefa ve mürüvvet hakkıyçin Hafız'ın kabrine bir uğra.. dünyadan seni arzulayarak gitti!

Dūş der ḫalḳa-i mā ḳıssa-i giysū-yı tu būd
Tā dil-i şeb suḫan-i silsile-i mūy-i tu būd

CXLII.

Bir an bile meyhaneden nam ve nişan bulundukça başımız, pîrimuganın yoluna toprak olacak.

Ezeldenberi pîrimuganın halkası kulağımda, onun kuluyum. Ezelde nasılsam yine öyleyim, ebede kadar da bu böyle gidecek.

1215. Yolun, kabrimize uğrarsa himmet dile. çünkü kabrimiz, cihan rintlerinin ziyaretgâhı olacaktır.

Ey kendisini gören zahit, yürü... bu perdenin ardındaki sır, senin gözünden de gizli kalacak, benim gözümden de!

O âşık öldüren sevgilim, bugün sarhoş bir halde yola düştü. Acaba benden başka kimin gözlerinden kanlı yaşlar akacak ki?

İştiyakınla mezara baş koyunca gözlerim, kıyamet gününün sabahına kadar açık kalacak, seni gözleyecek.

Hafız'ın bahtı, eğer böyle yardım ederse sevgilinin zülfü, daima başkalarının elinde kalıp duracak.

Tā zi meyhane demī nām-u nişan ḫāhedbūd
Ser-ı mā ḫāk-i reh-i pīr-i muğan ḫāhedbūd

CXLIII.

1220. Bu hastanın, kılıcınla öldürülmesi mukadder değilmiş.. yoksa merhametsiz gönlünün bu hususta hiç bir taksiri yok!

Yarabbi, bu güzellik aynasının cevheri nedir ki ahım, ona tesir edecek kuvvette değil!

İbadet yurdunda seni tanıyan bir pir bile yok. Onun için tahassürle meyhanelere başvurdum.

Bu divane, zülfünü elde bıraktıktan sonra lâyıkı ancak zıncir halkası!

Naz çimenliğinde boyundan daha nazik selvi yetişmedi. Tasvir âleminde nakşından güzel bir nakış yok!

1225. Belki seher yeli gibi yine civarına erişirim diye dün gece sabahlara kadar feryat ettim, ele geçen yalnız buydu.

Ey ayrılık ateşi, senden neler çektim, neler? Mum gibi yok olmaktan başka elimde bir tedbirim yoktu ki!

Senden ayrı düşen Hafız'ın derdi, öyle bir azap ayeti ki tefsire lüzum yok!

Ḳatl-i in haste be şemşîr-i tu taḳdîr nebûd
Verne hîç ez dil-i bî raḥm-i tu taḳṣîr nebûd

CXIV.

Sen bundan önce âşıkların derdiyle daha fazla mukayyet olurdun Bize meylin, bizimle sohbetin, âlemlere yayılmıştı.

Anılsın o gece sohbetleri ki tatlı dudaklı güzellerle aşk sırrından ve âşıklardan bahsederdik.

1230. Ezel sabahından ebed akşamının sonuna kadar dostluğumuz, sevgimiz bir aht üzere, bir karar üzereydi.

Daha bu yeşil tavan çatılmadan, daha bu gök kemer kurulmadan gözlerimiz, sevgilinin yay kaşlarına hayrandı.

Mâşukun gölgesi, âşıkın üstüne düştü de ne oldu ki? Elbet öyle olacaktı. Biz ona muhtaçtık, o bize müştak!

* Meclisteki ay yüzlülerin güzelliği gerçi adamda ne gönül bırakırdı, ne din. Fakat biz, tabiat güzelliğinden, ahlâk temizliğinden ayrılmadık.

* Padişah kapısındaki bir yoksul, bana bir nükte söyledi. Dedi ki: Hangi sofraya oturduysam rızkı veren, Tanrı!

1235. Tespihimin ipi koptuysa beni mazur gör Elim, gümüş gibi bembeyaz baldırlı sâkin'ın eteğine sarılmıştı!

Kadir gecesinde şarap içti diye beni ayıplama. Sevgili sarhoş geldi, rafta da bir kadeh vardı... dayanamadık!

Hafız'ın şiiri, daha Âdem peygamber zamanında cennette nesrin ve gül defterlerinin yapraklarına ziynet olmuştu.

Piş ezînet biş ezin ġam-ḫāri-î uşşāķ būd
Mihr-verziyy-i tu bā mā şöhre-i āfāķ būd

CXLV.

Gerçi bu söz, şehir vaizine hoş gelmez ama doğrusu bu: riyaya yapışıp mürailik ettikçe müslüman olmaz vesselâm!

Rintlik öğren, kerem sahibi. Şarap içmemek o kadar büyük bir hüner değil... hayvan da içmiyor ama insan değil ki!

Feyzi kabul etmek için temiz bir yaratılış gerek. Yoksa her taş, her topaç, inci ve mercan olmaz.

Gönül, hoş ol... İsmi Âzam işini işler durur. Şeytanlıkla, hileyle cin müslüman olamaz.

Şimdi gayri aşka koyuldum. Bu yolda çalışmaktayım. Umuyorum ki bu yücelen, öbür hünerler gibi beni mahrum etmez.

Dün gece, "Gönlünün muradını yarın vereceğim" demişti. Yarabbi, bir sebep halket de pişman olmasın!

Tanrı'dan sana güzel huylar vermesini dilerim. Güzel huylar versin de hatırımızı perişan etme artık!

Hafız, zerrede yüce himmet olmadıkça parlak güneş çeşmesini elbette istemez.

Gerçi ber vāiẓ-i şehr in suḫan āsan neşeved
Tā riyā verzed-u sālūs muselman neşeved

CXLVI.

Namaz kılarken hatırıma yay kaşların geldi. Öyle bir halete düştüm ki mihrap bile feryada başladı.

Artık benden sabır tamahında bulunma, akla uyarım sanma. Senin gördüğün o tahammül, tamamıyle yele savruldu gitti!

Şarap, sâf bir hale geldi, yeşillikteki kuşlar sarhoş oldular. Âşıklık mevsimi gelip çattı, iş düzene girdi.

Cihanın halinden iyilik kokusu duyuyorum. Gül neşe getirdi, sabah rüzgârı da neşeli bir hale geldi.

1250. Ey hüner gelini, bahttan şikâyet etme. Güzellik gelin odasını beze. Bize damat geldi.

Gönül aldatan çiçeklerin hepsi süslenip bezendiler. Tanrı'nın verdiği güzellikle gelen yalnız bizim sevgilimiz.

Ağaçların hepsi yük altında. Çünkü hepsinin kaydı var, alâkası var. Ne hoştur selvi ki gam yükünden azat:

Çalgıcı, Hafız'ın hoş bir gazelini oku da yine musiki ile avunduğum zamanları hatırladım diyeyim.

Der nemāzem ḫam-ı ebrūy-ı tu bā yād āmed
Ḥāletī reft ki mihrāb be feryād āmed

CXLVII.

Seher yeli, şarap satan ihtiyarı kutlulamaya geldi: Neşe, işret, naz etme ve içme zamanı erişti.

1255. Hava Mesih nefesini kazandı; rüzgâr miskler saçtı, ağaç yeşerdi, kuşlar coştular.

Bahar rüzgârı, lâle tandırını öyle bir kızdırdı ki konca terlere boğuldu, kızardı... gül coştu, neşelendi.

Sözümü can kulağıyle duy, işret etmeye bak. Bu söz, seher çağı, hatiften kulağıma çalındı.

. Hür süsen, bülbülden bilmem ne duydu da bunca dili olduğu halde sükûta vardı.

Dağınık fikirlerden vazgeç de hatırını bir yere topla; malûm ya, Şeytan gidince melek gelir.

1260. Dostlar meclisi, namahremlerin sohbet yeri değildir. Kadehin üstünü örtün, hırka giyen mürai sofi geldi.

Hafız, hankahtan çıkıp meyhaneye gitmekte. Galiba zahitlik ve riya sarhoşluğundan ayrıldı, aklı başına geldi.

Şabâ be tehniyet-i pir-i mey-furūş āmed
Ki mevsim-i ṭarab-u ʿayş-u nāz-u nūş āmed

CXLVIII.

Seher çağı, uyanık baht, yastığımın baş ucuna geldi de dedi ki: Kalk, o şirin Husrev geldi.

Bir kadeh çek, sarhoş bir halde seyretmek için salına salına gel de gör... Sevgilin ne debdebeyle teşrif etti:

Ey halvet bucağında nafe açan, müjdemi ver. Huten sahrasından misk kokulu âhu geldi.

1265. Ağlayış, yanan âşıklara yine yüz suyu verdi; Âşıklar, yine izzete eriştiler. Feryat, yine yoksul âşıkın imdadına yetişti.

Gönül kuşu, yine bir yay kaşlının havasında... fakat ey güvercin, dikkat et, gelen sevgili şahindir, seni kapıverir.

Sâki, şarap sun, düşmandan, dosttan gam yeme. Çünkü gönlümüzün muradı oldu, düşman gitti, dost geldi.

Bahar bulutu, zamanın vefasızlığını görünce yasemine, sünbüle, Ağustos gülüne ağlamaya başladı.

Sabah rüzgârı, Hafız'ın sözlerini bülbülden duyunca amberler saçarak fesleğen seyrine geldi.

Şeherem devlet-i bīdār be bālīn āmed
Guft berḫīz ki an Ḫusrev-i Şīrīn āmed

CXLIX.

1270. Sevgili, senin aşkın hayret fidanıdır. Vuslatın da hayretin kemalı:

Nice vuslat deryasına dalanlar, nihayet hayrete vardılar.

Hayret hayalinin geldiği yerde ne vuslat kalır, ve vuslata eren.

Bir gönül göster bana ki onun yolunda, çehresinde hayret beni, hâsıl olmamış bulunsun.

Ne tarafı dinlediysem kulağıma "Hayret nedir?" suali geldi.

1275. Hayret ululuğuna varan kişi, yüceliğinin kemalinden mahvolur.

Hafız'ın vücudu, baştan ayağa kadar aşk içinde bir hayret fidanı olup kaldı

ʿIşk-ı tu nihāl-i ḥayret āmed
Vaṣl-ı tu kemāl-i ḥayret āmed

CL.

Dostlar, sevgilinin zülfünü çözün. Bu gece, ne hoş bir gece. Bu hikâyeyle uzatın bu geceyi:

Meclis halvet, dostlar bir arada. Göz değmesin, "Ve in yekâdü" yü okuyun, kapıyı kapatın.

Rebapla çenk yüce sesle diyorlar ki: Sır ehlinin sözlerine can kulağınızı verin:

1280. Eğer tanrının lûtuflarına dayanırsanız sevgilinin canına andolsun, gam, perdelerinizi yırtmaz, sizi rüsvay edemez.

Âşıkla mâşuk arasında hayli fark var. Sevgili nazlanırsa siz niyaz edin.

Sohbet pîrinin ilk öğütü şu: Sizinle cins olmanyanla sohbetten çekinin:

Bu halkada aşkla diri olmayanın ölmeden cenaze namazını kılıverin, ben veriyorum fetvayı.

Hafız, sizden bir nimet isterse onu gönüller alan sevgilinin dudaklarına havale edin.

Muʿāşiran girih ez zulf-i yār bāz kunīd
Şebī ḫoşest bedin ḳışşaeş dırāz kunīd

CLI.

1285. Dostlar, geceki sohbeti ve sohbet ettiğimiz sevgiliyi... içten gelen kulluk haklarını anın:

Sarhoş olunca âşıkların feryadını çenk ve çegane sesleriyle hatırlayın!

Şarabın letafeti, sâkının yüzünde cilvelenmeye başlayınca siz de nağmelere başlayın, âşıkları hatırınıza getirin!

Ümit elini maksat beline dolayınca bizim sohbetimizi de derhatır edin, bizi de unutmayın!

* Devlet atı serkeşçe gider ama yoldaşları da anın, onların atlarını da kamçılayın!

1290. Bir zamanlar, vefakârların gamına aldırış bile etmezdiniz. Şimdi zamanenin vefasızlığını, görün de onları da hatırlayın!

Ey ululuk köşesine kurulanlar, merhamet edin de Hafız'ın yüzünü ve bu eski eşiği anın!

Muʿāşiran zi ḥarīf-i şebāne yād ārīd
Ḥuḳuḳ-ı bendegi-ī muḫlişāne yād ārīd

CLII.

Güzellikte, ahlâkta, vefada hiç kimse bizim sevgilimizle boy ölçüşemez. Sen de bu sözümüzü inkâr edemezsin.

Güzellik taslayanlar cilvelendiler ama güzellikte, alımda hiç biri, sevgilimize çıkışamaz.

Bunca zamanlık sohbet hakkıyçin hiç bir sırdaş, bizim hak gözetir dostumuza erişemez.

Kâinat pazarına binlerce para, pul gelir. Fakat bir tanesi bile bizim ayyar dostumuzun parası gibi değil!

Kudret kaleminden binlerce suret zuhur eder ama hiç biri, sevgilimizin gönüller alan nakşına, suretine benzemez.

Yazık... ömür kervanı öyle bir gidiş gitti ki diyarımızın havasına tozu bile gelmiyor artık!

Gönül, hasetçilerin eziyetinden incinme, Tanrı'ya dayan. Bizim ümidini kesmeyen hatırımıza kötlülük gelmez.

Öyle yaşa ki ölüp toprak bile olsan üstüne uğrayanın hatırına senden bir toz bile konmasın.

Hafız yandı, yakıldı. Fakat korkuyorum, muradına erişmiş padişahımız, hikâyesini bile duymayacak!

Be ḥusn-ı hulk-u vefā kes beyār-ı mā neresed
Turā derin suḫan inkār-ı kār-ı mā neresed

CLIII.

İnsanın hatırı hüzünlü olursa nasıl olur da güzel bir şiir yazabilir, buna imkân mı var? Öyle olduğu halde. biz, bir güzel şiir söyledik ki olursa da bu kadar olur.

Lâl dudaklarından aman yüzüğüne nail olursam yüzlerce Süleyman mülkü, yüzük kaşımın hükmüne girer.

Gönül, hasetçinin taanından gamlanmamak gerek... dikkat et, belki hayrın bundadır.

Bu hayaller yaratan kalemden bir şey anlamayan adamın nakşını bir pula almam, isterse Nakkaş Mani olsun!

1305. Şarap kadehiyle gönül kanının her birini bir adama verdiler. Kısmet dairesinde hal böyledir işte!

Tanrı'nın takdiri bu... gül suyunu, pazarlarda salınan bir güzel yaptı, gülü de perde altında oturan bir dilber!

Hafız'ın rintliği terketmesi, hatırından çıkarması imkânsız. Bu ezelî bir takdir; ebede kadar da böyle gider!

Key şiʿr-i ḫoş engīzed ḫātır ki ḥazin bāşed
Yek nukte ezin maʿnī guftīm-u hemin bāşed

CLIV.

Kime ezelden devlet feyzi nasip olmuşsa ebede kadar murat kadehi, canına hemdem olur.

Şaraptan tövbe etmek istediğim an dedim ki: İyi ama bu ağaç sonunda pişmanlık meyvası verecek!

1310. Süsen gibi seccademi omuzuma alıp zahit olmaya özendim... fakat gül gibi şarap rengine bulanmış hırka.. bırak sen de, böyle müslümanlık mı olur ki?

Kadeh çırağı olmadıkça halvette oturamıyorum. Gönül ehlinin bucağı nuranî olmalı!

Yüce himmetli olmaya çalış, murassâ kadeh olmazsa olmasın. Şarap, rindin nar renkli yakutudur!

İşimiz düzensiz görünüyor ama hor bakma. Bu ülkede yoksulluk, padişahlığın bile hasedini celbeder!

• Gönül, iyi adlı olmak istiyorsan kötülerle düşüp kalkma. Canım, efendim, kendini beğenmek nadanlık alâmetidir.

1315. • Üns ve işret meclisi, bahar... meclisteki sohbet de şiir sohbeti... böyle bir âlemde sevgiliden şarap kadehini almamak ağır canlılıktır doğrusu!

Dün bir aziz dedi k: Hafız gizlice şarap içiyor. A azizim, ayıbın gizli yapılması daha iyi değil mi ki?

Der ezel her kō be feyż-i devlet erzānī buved
Tā ebed cām-ı murādeş hemdem-ī cānī buved

CLV.

Gaybı gören ve Cem kadehine malik olan gönülden Süleyman'ın yüzüğü bir müddetçik kaybolursa ne gam!

Gönül hazinesini yoksulların kaşına, gözüne, benine güzelliğine verme. Kadrini bilen padişah gibi birisine teslim et.

Her ağaç, gönlümüzün cefasına tahammül edemez. Selvinin himmetine köle olayım; onda bu sadakat, onda bu sebat var.

1320. Kimin altı kuruşu varsa sarhoş nergis gibi, neşesinden kadehin dibine koyacağı mevsim gelip çattı.

Şimdi altını şaraptan esirgeme, gül gibi sen de paranı sarf et de Akl-ı Kül, seni yüzlerce ayıpla töhmet altına almasın.

Gayp sırrını kimse bilmez, sözü uzatma, hikâyeyi kısa kes. Hangi mahrem gönül, bu hareme yol buldu ki?

* Gönlüm tecerrütten dem vururdu ama şimdi zülfünün kokusuna düştü de seher yeliyle yüzlerce işi var.

* Gönül muradım kimden sorayım, kimden arayayım? Bir sevgili yok ki güzelliğiyle beraber kereme de sahip olsun.

1325. Hafız'n hırkasının yeninden, yakasından ne fayda? Biz Tanrı istiyorduk, onda put gizli!

Dilī ki ġayb-nemāyest-u Cām-ı Cem dāred
Zi ḫātemī ki demī gun şved çi ġam dāred

CLVI.

Zülfüne el atsam incinir, kızar. Uzlaşmak istesem darılır, azarlar.

Yeni ay gibi, zavallı âşıklara kaşının ucunu gösterir, gizleniverir!

İşret gecesi uyumaz, beni harap eder.. Gündüzün şikâyet etsem gözlerini kapar, uykuya dalar!

Gönül, işret yolu, kargaşalıklarla, fitnelerle dopdoludur Bu yolda acele giden düşer!

1330. Habbelerin başlarına ululuk yeli girse bile hükmü yoktur. Saltanatları, şarap havasıyle geçip gidiverir!

Sevgilinin kapısında yoksul olmayı saltanata bile değişme, kim bu kapının gölgesini bırakıp da güneş altına gider?

** Gönül ihtiyarladın mı artık güzellik, naziklik satmaya kalkışma. Bu alışveriş, gençlik çağında yürür!

Kara saçların müsveddesi tamamlandı, saç ağarmaya başladı mı ak saçları yüzlerce defa yolmaya kalkış... azalmaz ki!

Hafız, yolunun hicabı sensin, sen, aradan kalk! Ne mutlu o kişiye ki bu yolu hicapsız yürür gider.

Çu dest der ser-i zulfeş zenem be tāb reved
Ver āştī ṭalebem ber ser-i ʿitāb reveḍ

CLVII.

1335. Sâki, selvi, gül ve lâle bahsi başladı, bahar geldi. Fakat bu bahis, ancak üc kadeh şarapla yürür.

Şarap sun... yeşillik gelini güzelleşti, bezendi. Artık gelin bezeyene hacet yok.

Tâ Bingâle'ye kadar varacak olan bu Fars şekeri, bu farsça şiir yüzünden, bütün Hint dudulan, bütün Hintli şairler, şekere düşer, bu şiiri okur, beğenirler.

Şiir yolundaki tayyı mekâna bak, tayyı zamanı gör. Bu bir gecelik çocuk, bu bir gece içinde meydana gelen şiir, tam yüz yıllık yol alıyor.

Kendisini ibadete vermiş olanları bile aldatan ceylân gözlere bak! Sihir kervanı bile, o gözlerin ardından gitmekte.

1340. Dünyanın işvesine kapılıp yoldan çıkma. Bu kocakarı, hilelerle oturur, düzenlerle kalkar; işi gücü hileden, düzenden ibarettir.

Padişahın bahçesinden bahar yeli esiyor, lâle kadehine çiğ tanelerinden şarap dolmada.

Hafız, Sultan Celâleddin (Gıyaseddin) in [*] meclisine olan iştiyaktan vazgeçme; bu tahassürle feryat et... senin işin, ancak feryatla yola girer.

---

[*] Ayasofya'da "Celâleddin" yazılmış, altına nüsha farkı olarak "Gıyaseddin" kelimesi ilâve edilmiştir. Diğer nüshalarda Gıyaseddin.

Sāḳī hadis-i serv-u gul-u lāle mireved
Vin bāḥs bā ṣelāṣe-i ġessāle mireved

CLVIII.

Mart ayının bulutu göründü, nevruz rüzgârı esti. Şarap ve çalgı parası istiyorum. Kim, "İşte buyur" diyecek?

Güzeller cilvelenmekte... bense kesemden utanıyorum. Aşk ve müflislik, pek ağır bir yük; fakat çekmek gerek!

1345. Cömertlik kıtlığı var, yüz suyunu satmaya değmez. Hırkayı satıp şaraba, güle harcamalı!

Galiba devletim uyanacak... bahtım açılacak; dün gece dua ediyordum, tanyeri ağarmaya başladı.

Gül, bahçeye bir duvakla, fakat yüz binlerce gülüşle geldi... sanki bir bucakta bir kerem sahibinin kokusunu duydu!

Rintlikte eteğim yırtılırsa ne zarar; bir elbiseyi de iyi atlılıkla paralarız!

Lâl dudaklarına ait bu söylediğim sözleri kim söyledi; zülfünden gördüğüm bu zulmü kim gördü?

1350. Bilmem Hafız'ın gönlüne bu âşık öldüren oku kim attı? Bildiğim şu kadar: Lâtif şiirinden kan damlamaktaydı!

Padişahın adaleti, aşk mazlûmlarının halini sormazsa bucaktakiler gayri huzur ve istirahatten tamahlarını kessinler!

Ebr-i āzārī berāmed bād-ı nevrūzī vezīd
Vech-i mey mīḫāhem-u muṭrib ki mīgūyed reşīd

CLIX.

Şu fikirdeyim; elimden gelirse bir işe sarılayım ki gam, gussa sona ersin.

Gönül seyrangâhı, zıt şeylerin buluşup görüşeceği yer değil. Bir yerden şeytan çıkarsa melek, o vakit oraya girer.

Zulmeden hâkimlerle konuşmak, en uzun kış gecelerine benzer. Sen nuru güneşten iste, güneşten.. belki zuhur eder.

Ev sahibi, acaba ne vakit dışarıya çıkacak diye dünyadaki mürüvvetsiz kişilerin kapısında ne vakta kadar oturup duracaksın?

Yoksulluğu bırakma, rastladığın yolcudan feyz iste de hazineye sahip ol.

İyi kişi de matahını gösterdi, kötü kişi de. Acaba hangisi makbule geçecek dersin?

Âşık bülbül, sen hemen yaşamayı iste, sağlık olsun.. bağ yine yeşerir, gül yine koncalanır!

Bu küçücük yurtta Hafız'ın gafletine şaşılmaz. Meyhaneye giden, kendisini kaybeder, habersiz bir halde geri gelir.

Ber ser-i ānem ki ger zi dest bnrāyed
Dest be kārī zenem ki ġussa derāyed

CLX.

Şarap güneşi, kadeh doğusundan doğunca sâkinin yanağında binlerce lâleler açar,

Yeşillikten o perçemin kokusu geldi mi rüzgâr, sümbülün kokusunu gülün başına çalar.

Ayrılık gecesinin hikâyesi, öyle hemencecik anlatılıverecek bir hikâye değil.. zerresinden yüzlerce risaleler meydana gelir.

Yüzlerce dert çekilmeden bir nimet elde edilsin.. yağma mı var? Bunu, baş aşağı dönmüş feleğin sofrasından umma!

Nuh Peygamber gibi tufan derdine sabrın varsa belâ savuşur, bin yıllık murat, nihayet elde edilir.

Maksat incisi, çalışmakla ele girmez. Takdire havale etmeksizin buna nail olmayı ummak, bir hayalden ibarettir.

Zülfünden esip gelen rüzgâr, Hafız'ın mezarına uğrarsa bedeninin toprağından yüz binlerce feryat yücelir.

Çu āftāb-ı mey ez meşrık̦-ı piyāle berāyed
Zi bāğ-ı ʿārız ı sākī hezār lāle berāyed

CLXI.

Gönlüm, misket üzümünden çekilmiş şarabı çekerse yeri var. Çünkü zahitlikten de hayır kokusu gelmiyor, riyadan da!

Bütün âlem halkı, beni aşktan menetse faydasız... yine ben, Tanrı'nın emrini, Tanrı'nın takdirini işlerim.

Kerem feyzinden ümit kesme, kerim olan elbette günahları affeder, âşıkları bağışlar!

1370. Gönül, sevgilinin zülfünden bir örgü çözerim ümidine düştü de bu yüzden zikir halkasına girdi.

Senin güzelliğin Tanrı vergisi, bu güzellikle bahtın gelin odasına oturmuşsun, gelin bezeyenin bezemesine ne ihtiyacın var!

Yeşillik hoş, hava lâtif, şarap halis.. şimdi hoş bir gönülden başka hiç bir şeye lüzum yok!

Cihan gelini güzeldir ama aklını başına topla... bu açılmadık kız, hiç kimsenin nikâhına girmez.

Sevgiliye latife yollu dedim ki: Ey ay yüzlü, ne olur bir öpücük versen de senin o şeker gibi öpücüğünle gönlü hasta birisi, huzura erse...

1375. Güldü de dedi ki: Hafız, Allah için olsun öpüşünle ayın yüzünü bulaştırma, bunu reva görme!

Eger be bāde-i muşkin keşed dilem şāyed
Ki būy-ı ḫayr zi zuhd-u riyā nemiyāyed

CLXII.

Civarından, usanıp seni terkederek giden

kişinin işi ileri gelmez; sonunda utanır, pişman olur.

Yolcu hidayet nuruyle yol alır, sevgiliye varır. Sapıklıkla yola düşerse hiç bir yere varamaz.

Ömrünün sonunda olsun şaraptan, sevgiliden faydalan. Baştan başa boş geçen vakte yazık!

Ey yolunu azıtan gönlün delili, Tanrı için olsun bir yardım et. Garip, yol alamazsa delille gider.

1380. Ayıklık, sarhoşluk, hepsi son nefeste belli olur. Kimse, öbür dünyaya ne halde gideceğini bilmez.

Kılavuzu Tanrı lûtfu olan kervan, şevketle konar, azametle göçer!

Hafız, hikmet çeşmesinden bir kadeh elde etmeye bak. Belki bu suretle gönlünden bilgisizlik nakşı arınır.

Ez ser-i kūy-ı tu her kō be melālet bireved
Nereved kāreş-u āḫır be ḫacālet bireved

CLXIII.

Ne mutlu her gördüğünün ardına düşmeyen, her çağırıldığı kapıya habersizce varmayan gönüle.

O şirin dudağa tamah etmemem daha doğru ama sinek nasıl olur da şekere gitmez?

1385. * Gamlar görmüş, kederler geçirmiş olan gözümün karasını göz yaşıyle yıkamaya kalkışma. Yüzünün güzelliği, gözümden asla gitmez, buna imkân yok!

Gönül, böylece, abes yerlerde dolaşıp durma, hercailik etme. Bu huylarla hiç bir iş göremezsin.

Kendimden daha günahkâr, amel defteri benden daha siyah kimseyi göremiyorum. Bu hal ile nasıl olur da gönlümün dumanı, kalem gibi başımdan tütmez?

Ben sarhoşum; suçumu, yarhgama eteğiyle ört. Şeriatın yüz suyu, bu kadarcık bir günahla hemen gidivermez ya!

Yoksulunum ama kemerine ancak altınla, gümüşle el urulabilecek bir selvi boylunun havasına düştüm!

1390. Sen, huylarının güzelliği bakımından başka bir âlemdesin, bana vefa edeceğine dair söz vermiş, ahdetmişsin, onu da unutmazsın, değil mi?

Hüthüt tacıyle beni aldatmaya kalkışma, yoldan çıkarmaya uğraşma. Akdoğan, padişaha benzer, her bayağı avın peşine düşmez.

Şarabı önce Hafız'a sun, fakat bir şartla: Meclisteki söz, dışarıya sızmasın!

Ḫoşā dilī-ki mudām ez pey i naẓar nereved
Beher dereş ki biḫānend biḫaber nereved

CLXIV.

Baht, sevgilinin ağzından bana bir nişan bile vermemekte.. devlet, gizli sırdan bana bir haber bile duyurmamakta.

Bir öpüş için can verip durmaktayım. Fakat ne bunu alıyor, ne onu veriyor.

1395. Öldüm bu ayrılıktan.. bir türlü o perdeye yol bulamıyorum, oraya varmama imkân yok.. yahut da imkân var, fakat perdeci yol göstermemekte!

Zülfünü seher yeli çekiyor. Şu aşağılık feleğe bak, orada, bana, esen rüzgâr kadar olsun bir değer vermiyor.

Pergel gibi etrafında dönüp dolaşıyorum da devran, nokta gibi etrafına yol vermemekte, muradıma ulaştırmamakta.

Sabırla şeker elde edilir. Edilir ama zamanenin kötülüğüne bak ki bana sabredecek kudret bile vermiyor!

Dedim ki uyuyayım da sevgilinin yüzünü göreyim.. fakat ey Hafız, feryadü figan aman vermiyor, uyuyamıyorum ki!

Baht ez dehān-ı dōst nişānem nemīdehed
Devlet ḫaber zi rāz-ı nihānem nemīdehed

CLXV.

1400. Sofi, şarabı itidal üzere içerse afiyetler olsun. Haddini aşırırsa bu işi unutsun, bu işe yeltenmesin.

Bir yudum şarap vermeye kadir olup da ihsanda bulunanın eli, maksat, güzelini sarıp dursun.

Pirimiz dedi ki: Takdir kaleminde hata yoktur. Hataları örten temiz nazarına aferin!

Türklerin padişahı, yabancıların sözünü dinliyor. Siyavuş'un kanına girdi, bu zulümden utansın!

Gözüm, yüzüne ayna tutanlardan, o güzel yüzden bir an bile ayrılmıyor. Dudaklarım da göğsünden, omuzundan öpücükler alsın bari.

1405. Kibrinden bu yoksula bir söz bile söylemedi ama canım, o sükût eden fıstığa kurban olsun!

İnsanlara iltifat eden, hatıralarını hoş tutan sarhoş nergisi, âşıkın kanını kadehe kor da içerse ballar, şekerler olsun!

Hafız, cihanda senin kulluğunla şöhret buldu. Kulağı, zülfünün kulluk halkasından hali kalmasın!

Sōḥi er bāde beendāze ḫored nūşeş bād
Verne endīşe-i in kār ferāmūşeş bād

CLXVI.

Bu şehirde gönlümüzü alacak bir güzel yok. Bahtım yâr olursa buradan pılımı pırtımı alıp gideceğim ben.

Nerde bir sarhoş er ki gönlü yanmış âşık, keremini görsünde muradını dile getirsin?

1410. Bağcı, sana bakıyorum da görüyorum ki güzden hiç haberin yok Ah bir gün gülüranını rüzgâr savuruverirse!

Zaman hırsızı uyumuyor, emin olma. Sana bugün gelip çatmadıysa yarın gelir çatar.

Belki bir nazar sahibi gelir, seyreder diye heveslenip hayalimde bunca oyunlar düzmekte, bunca sanatlar koşmaktayım.

Kırk yılda sahip olduğum bilgiyi, fazileti, korkuyorum, o sarhoş gözler bir anda yağma ediverecek!

Sihir mucizeyle boy ölçüşemez, emin ol. Sâmırî, kim oluyor ki yedi beyzaya galebe çalabilsin?

1415. Şarabın gök renkli kadehi, gönül darlığına settir; elden bırakma.. yoksa gam seli, seni siler süpürür,

* Aşk yolu, okçuların pusu kurdukları yerdir ama bilerek, tedbirlice giden düşmandan kurtulur, hasmına galebe eder.

Hafız, can, sevgilinin sarhoş gamzesini isterse evden başkalarını çıkar, o vakit gelir, canı da alıp götürür.

Nīst der şehr nigārī ki dil-ī mā bibered
Baḫtem er yār şeved raḫtem ezincā bibered

CLXVII.

Şarap olsun da gizlice içilsin.. bu nede-

mek? Bu, temelsiz bir iş. Rintler safına katıldık gitti, ne olursa olsun!

Gönlümü sıkma, feleği anıp durma. Hiç bir mühendisin fikri, bu ukdeyi çözemedi!

1420. Zamanenin inkılâbına şaşma, felek, bu efsaneden milyonlarcasını hatırlar.

Kadehi edep şartlarına riayetle ele al; çünkü Cemşid'in, Behmen'in ve Kubad'ın kafa taslarından terkip edilmiştir.

Kim bilir ki Kâvus'la Key nereye gittiler? Kim vakıftır ki Cem'in tahtı yel üstünde nasıl yürüdü, nasıl geçip gitti?

Görüyorum, hâlâ lâleler, Ferhad'ın, Şirin'e çektiği hasret yüzünden döktüğü kanlı göz yaşlarından bitiyor.

Lâle, zamanın vefasızlığını anlamış olmalı ki doğdu öldü de şarap kadehini elinden bırakmadı.

1425. Gel gel de bir zaman şarapla harap olalım. Belki bu harabatta bir defineye raslarız.

Musallâ'nın lâtif rüzgârıyle Rüknâbâd ırmağı, bana bir yere gitmek için müsaade etmiyor.

Hafız gibi kadehi hemen ele alma. Ancak kopuz nalesiyle işret et. Çünkü neşeli gönlü, musiki ibrişimine bağlamışlardır.

Şerāb-u ʿayş ı nihan çīst kār-ı bībunyād
Zedīm ber şaf-ı rindān herçi bādābād

—

CLXVIII.

Şarap da, gönül derdini hatırımızdan çıkarmasa hadiseler, bizi kökümüzden söküp atacak.

Akıl, sarhoşluğa demir atmasa bu gemiyi şu belâ girdabından kurtarmaya imkân mı var?

1430. Eyvah.. felek, herkesle gizlice ve başka bir tarzda oyun oynadı. Fakat bu hüebaza galip gelen kimse yok:

Yolumuz, karanlıklar diyarına düştü.. nerde bir yol gösteren Hızır? Mahrumiyet ateşi, suyumuzu, selimizi kurutacak.

Zayıf gönlüm, aheste esen hasta seher yeli, canıma can katar, yeniden hayat bulurum ümidiyle çayırlığa, çimenliğe meyletmekte.

Hafız yandı, yakıldı da kimsecikler, halini sevgiliye söylemedi gitti. Allah rızasıyçin rüzgâr, bir haber götürürse götürecek!

Aşk doktoru benim, şarap sun! Bu macun, gönle huzur verir, yanlış düşünceleri giderir!

Eğer ne bāde ğam-ı dil zi yād-ı mā bibered
Nehīb-i ḥādiṣe bunyād-ı mā zicā bibered

CLIX.

1435. Güzelliğin daima artıp dursun.. yüzün, her yıl lâle gibi kıpkırmızı olsun!

Başımızdaki aşkının hayali, gün geçtikçe artsın!

Âlemdeki bütün güzellerin boyları, senin boyuna karşı eğilsin, bükülsün!

Yeşillikte bitip alabildiğine boy atan selvi, senin elif gibi düzgün boyuna karşı nun gibi eğilsin!

Sana meftun olmayan göz, göz yaşı incileri gibi kana garkolsun!

Gözüm, gönül alıcılıkta türlü türlü sihırlere üstat kesilsin!

Nerde bir kabiliyetli gönül varsa gamına düşsün, sabrı, kararı kalmasın!

Aşkından hali olan gönül, vuslatının halkasından çıksın!

Hafız'ın canı olan o lâl dudakların, aşağılık adamların dudaklarından uzak olsun!

Ḥusn-î tu hemîşe der fuzun bād
Rūyet heme sāle lālegun bād

CLXX.

Cemali, her göze güneş kesilsin.. güzel yüzü, güzellikten de daha güzel bir hale gelsin!

Zülfüne bağlanmayan, dilerim Tanrı'dan, zülfü gibi karmakarışık, altüst olsun!

Âlem padişahlarının gönülleri, şahin kanatlı bir hüma olan zülfünün kanadı altına girsin!

Cemaline âşık olmayan gönül, daima ciğer kanına garkolsun!

Güzelim, gamzen ok atmaya başladı mı hedefi, mecruh gönlüm olsun, o oklar, benim gönlüme gelsin, sancılsın!

Şeker gibi lâl dudakların öpücük verirse can damağım, o öpücüklerle şekerlensin!

1450. Her an, sana yeniden yeniye âşık oluyorum, aşkım, her an tazelenip duruyor. Senin de her an güzelliğin artsın!

Hafız, yüzüne candan müştak. Sen de lûtfet de müştakların haline bir bak!

Cemāleş āftāb-ı her naẓar bād
Zi ḫūbî rūy-ı ḫîş-i ḫūbter bād

CGXXI.

Hatırlansın dostların vuslat günü, anılsın o zamanlar!

Damağım, gam acılığından zehre döndü. Hatıra gelsin şarap içenlere "Afiyetler, şekerler olsun" sesi!

Dostlar, beni anmıyorlar, hatırlarına bile getirmiyorlar. Fakat benden bunlara binlerce selâm!

1455. Bu bağda, bu belâya tutuldum bir kere. Bana hakkı geçenlere Tanrı selâmetler versin!

Gözümde her an yüzlerce ırmak var ama bağcıların Zinderud'u yine hatırımda!

Hafız'ın sırrı, artık söylenmeyip kaldı demektir. Yazıklar olsun.. sırdaşları anıp duruyorum şimdi!

Rūz-ı vaşl-ı dōstdāran yād bād
Yād bād an rūzgāran yād bād

CLXXII.

Rüzgâr, dün gece sefere giden sevgiliyi hatırlattı. Ben de ne olursa olsun artık gönlümü yele vereceğim!

İşim bir yere vardı ki gayri her akşam, parlayan ah ateşini hemdem edinecek, her sabah rüzgârla dertleşeceğim!

1460. Gayretsiz gönlüm, saçlarının büklümünü yurt edineli vatanını anmıyor bile!

Azizlerin, öğütlerinin kadri bugün anlaşıldı. Yarabbi, bize öğüt verenlerin ruhlarını şâdet!

Rüzgâr, bahçede gül koncasının elbiselerindeki düğmeleri çözerken seni andım da yüreğim kan kesildi.

Zayıf vücudüm elden gitmişti artık... sabah çağında rüzgâr, vuslatından bir koku getirdi de yine can buldum.

Hafız, senin iyi tabiatin, nihayet seni maksadına ulaştırır. Tabiati iyi olan adama canlar feda!

Dūş āgehī zi yār-ı sefer-kerde dād bād
Men nīz dil bebād dehem her çi bād bād

CLXXIII.

1465. Ardına düşsem fitneler koparır, aramayıp otursam kinlenir, küser, öç almaya kalkışır.

Bir yol uğrağında vefakârlık ederek bir zamancağız peşine düşsem benden yel gibi kaçar.

Tamaha düşüp bir yarım öpücük istesem hokka gibi ağzından şeker gibi yüzlerce alay, yüzlerce lâtife dökülmeye başlar, benimle eğlenmeye koyulur.

Nergis gözlerinden gördüğüm o hile yok mu? Nice yüz suyunu toprağa döker, nice adamlar aldatır!

Aşk sahrasının yokuşu da tuzak, inişi de. Nerde bir arslan yürekli yiğit ki belâdan kaçınmasın?

1470. Sen hemen ömürle sabır dile.. oyuncu felek, bundan daha şaşılacak binlerce oyun oynar, görürsün!

Hafız, teslim eşiğine baş koy. Çünkü sen inada kalkıştın mı, felek de inada kalkışır, onunla başa çıkamaz ki!

Eger revem zi peyeş fitnehā berengīzd
Ver ez ṭaleb binişīnem be kīne berhīzed

———

CLXXIV.

Yanağına gül ve nesrin rengi veren Tanrı, bu yoksula da sabır ve karar vermeye kadirdir.

Saçlarına zulüm öğreten Yaratıcı'nın keremi adalet de öğretir. O saçlar bana lûtufta da bulunur elbet.

Ben daha gönlünün iradesini Şirin'in dudağına verdiği gün Ferhat'tan ümit kesmiştim.

1475. Altın hazinesi yoksa kanaat hazinesi var ya. Padişahlara onu ihsan eden, yoksullara da bunu vermiş!

Cihan, görünüşte güzel bir gelin... fakat o gelini alan, ömrünü nikâh parası olarak verir!

Bundan böyle elim selvinin eteğinde, ırmağın dudağındadır. Hele şimdi, sabah yeli, ilkbahar müjdesini de vermekte.

Hafız'ın gönlü, zamane gamının elinde kan oldu. Ey Hacı Kıvameddin, feryat ayrılığından!

An ki ruḫsar-ı turā reng-i gul-u nesrin dād
Ṣabr-u ārām tevāned be men-ī miskin dād

CLXXV.

Seher çağında doğu padişahı, bayrağını dağlara dikince sevgilim, kendisini özleyen,

gelişini umup duran âşıkların kapısını, merhamet eliyle çaldı.

1480. Sabah feleğin muhabbetinin ne olduğunu apaydın anladı da murada erişenlerin gururuna bir hoşça güldü.

Sevgilim, dün gece mecliste raksa kalktı. Zülfünün örgüsünü çözdü, fakat dostların gönüllerini zülfüne bağladı!

Şarap içen gözleri, ayıkları da şarap meclisine çağırmıştı ya... işte ben, daha o zaman elimi gönlümün kanıyle yıkamış, oldu olanlar demiş, her şeyden ümidimi kesmiştim.

Ona bu ayyarlığı bilmem ki hangi taş yürekli öğretti? Dışarı çıkar çıkmaz ilk işi, geceleri ibadetle meşgul olanların yollarını vurmak oldu!

Yüzüne renk ve letafet vermek için ne canlar feda ettik, ne kanlar yuttuk da o, muradına erişir erişmez can verenlere kastetti, onları kendisinden uzaklaştırdı.

1485. Ben, bu yün hırkayla onu nasıl avlayabilirim, imkân mı var? Öyle bir zırhlı er ki kirpikleri, hançerli erlerin bile yolunu vurmakta!

Padişahın, muvaffakıyet kur'asını çekmesine, devletinin kutluluğuna himmet etmekteyiz. Hafız'ın gönlündeki muradı ver, sana bahtiyarlar falını açtı!

* O mansur padişah, öyle bir kudreti galip padişahlar padişahı, öyle bir din ülkesinin

eridir ki kimseden esirgemediği cömertliği, bahar bulutlarına güler; o, onlardan da vergilidir!

Seher çun ḫusrev-i ḫāver ʿalem ber kūhsāran zed
Be dest-i merḥamet yār em der-i ümmīdvāran zed

CLXXVI.

Güzelliğin, ezelde tecellî edince aşk meydana geldi, bütün âlemi ateşlere yaktı.

Yüzün bir cilve etti, fakat meleklerde aşka kabiliyet görmeyince gayrete geldi, ateşin ta kendisi oldu, insanları tutuşturdu!

1490. Akıl da o şuleden çırag uyandırmak istedi ama şimşeği parladı, cihanı birbirine kattı, akıl mahrum kaldı gitti!

Başkaları huzur ve istirahat kur'asını çektiler, kısmetleri buymuş, bizim gamlı gönlümüz de gam ve cefa kur'asını çekti!

Kadri yüce can, çene çukurundaki kuyuya heveslendi de o büklüm büklüm saçlara yapıştı!

Hafız, neşeli gönlünün neşe ve huzur sebeplerini kalemiyle çizdiği gün, senin aşkınla şadolmak ümidinden de vazgeçti!

Der ezel pertev-i ḫusnet zi tecellī dem zed
ʿIşk peydā şud-u āteş be heme ʿālem zed

CLXXII.

Bir güzelim var ki gül gibi yüzünün çevresinde sünbül gibi gölgeliği var.. bahara ben zeyen yanağında erguvanın kanıyle yazılmış bir ferman mevcut.

1495. Yeni biten sakalı, güneş yüzünü kapladı, örttü. Yarabbi, ebedî bir güzelliği var, ona ebedî ömürler ver!

Âşık olunca maksat incisini buldum dedim. Bu denizin ne kanlar saçan dalgaları varmış, bilmedim!

Gözünden canımı kurtarmaya imkân mı var? Görüp duruyorum, Yayına okunu kurmuş, her bucakta pusuda!

Gözümü, gönül alıcı selvi boyundan mahrum etme. O boyu posu bu kaynağa dik; bak, ne güzel akar suyu var!

Beni terkiye bağlayacaksan Allah aşkına bağla, hemencecik de avla.. vakit geçirme; çünkü bir işi geciktirmede âfetler vardır, sonra maksadına ulaşmak isteyen ziyana düşer!

1500. Zülfünün tuzağını âşıkların gönüllerine yayarken gammaz sabah rüzgârına "Sırrımızı git tut" der.

Ey bülbül, gül, yüzüne gülerse sakın aldanma. Cihanın bütün güzelliğine sahip olsa yine güle inanmak doğru değil!

Tanrı'nın, seni kem gözden saklamasını dilersen bana ayrılık korkusuyla emniyet verme, beni kendinden ayırma.

Başkalarıyle şarap içiyor da bana cefa etmekte. Ey meclis şahnesi, Tanrı hakkıyçin ondan öcümü al benim!

Bahtıma ne özürler getireyim? Hafız'ı öldüren, yayından oku eksik olmayan ve şehri birbirine katan o güzel!

Butī dārem ki gerd-i gul zi sunbul sāyeban dāred
Behār-i ʿārızeş ḫattī beḥūn-ı erğavan dāred

CLXXVIII.

1505. Gönlümüz, yüzüne hayrandır; çayıra, çimene hiç bir meyli yok. Zaten selvi gibi ayağı bağlı, lâle gibi yüreği dağlı!

Başımız, kimsenin yayına eğilmez; inziva ehlinin gönlünde dünya yoktur.

Kapkaranlık gece, çöl.. nereye gidebilirim ki? Meğer senin çırağa benzeyen yüzün, yoluma ışık salsın!

Menekşeden ıstıraba düştüm doğrusu.. zülfünden bahsetmekte, ona benzediğini söylemekte. Hele şu aşağılık kara köleye bak, başında ne sevdalar var!

Ben ve sabah çağındaki mum.. beraberce şöyle desek yeri var: Yandık yakıldık da sevgilimiz bize ehemmiyet bile vermiyor.

1510. * Bu yeşillikte kış bulutu gibi ağlasam yaraşır; bülbülün neşe yuvasına bak, kuzgunlara yurt olmuş.

Hafız'ın dertli gönlü, aşk dersi sevdasında.. hatırında ne seyir var, ne bağ, bahçe havası.

Bahçeye gel de taht üstünde oturan güle bak. Lâle de eline bir kadeh almış, âdeta padişah nedimine benziyor.

Dil-i mā be devr-i rūyet zi çemen ferāġ dāred
Ki çu sevr pāy-bendest-u çu lāle dāġ dāred

CLXXIX.

Vefakâr âşıkların hatırına riayet edenleri Tanrı, her hususta, herhalde belâlardan korur.

Sevgilinin, ahdını bozmamasını dilersen dikkat et, senden sevgi bağını çözmesin.

1515. Sevgilinin sözünü ancak sevgiliye söylerim. Çünkü âşina sözüne âşina olan riayet eder.

* Günün öyle geçsin, öyle yaşa ki ayağın sürçerse melek bile iki elini açsın da sana dua etsin.

Ey seher yeli, eğer sevgilinin zülfüne uğrar da orada gönlü görürsen lûtfet, de ki: Yerini bırakmasın, oradan hiç bir yere kıpırdamasın.

* Gönlümü hoş tut dedim. Ne dedi, bilir misin? Kulun elinden ne gelir? Tanrı hoş tutsun!

* Sevgi sohbetiyle vefayı terketmeyen sevgiliye başım da feda olsun, malım da.. canım da kurban olsun, gönlüm de!

1520. Geçtiğin yolun tozu nerde ki Hafız, sabah yelinden yadigâr diye alsın, saklasın!

Her an ki cānib-i ehl-ī vefā nigeh dāred
Ḫudāş der heme ḥāl ez belā nigeh dāred

CLXXX.

Can, yüzünü görmezse cihana meyletmez, dünyayı istemez. Sevgilisi olmayanın canı da yoktur!

Hiç kimsede o sevgilinin nişanesini görmedim. Ya benim haberim yok, ya sevgilinin nişanesi!

Bu yolda her çiğ tanesi yüzlerce ateş denizi. Fakat ne yazık ki bu muammayı anlatmak, söylemek de mümkün değil!

Feragat konağını bırakmaya imkân yok. Kervan başı, dur. Zaten bu yolun ucu, sonu yok ki!

1525. ** Pek öyle bir zevki yok sevgilisiz yaşamanın.. sevgilisiz yaşamanın pek öyle bir zevki yok!

Beli bükülmüş çenk seni işrete çağırmakta. Kabul et, ihtiyarların nasihatı, sana hiç bir ziyan vermez.

Karun hazinesini zaman, yele verdi. Bu ahvali, gönüle gizlice söyle de o da altını saklamasın.

* Gönül, rintlik usulünü muhtesipten öğ-

ren. Sarhoş ama bak, kimse onu sarhoş sanmıyor.

* Engel mum bile olsa yine ondan sırlarını gizle. Çünkü o başı kesilmiş mumun dili pek değil:

1530. Dünyada kimsenin Hafız gibi kulu yok.. çünkü dünyada kimsenin senin gibi padişahı yok!

Can bī cemāl-i rūyet meyl-i cihan nedāred
Her kes ki in nedāred ḥaḳḳa ki an nedāred

CLXXXI.

Her kaşı, gözü, yanı, beli olan güzel değildir. Sen, alımı olanın yüzüne kul ol!

Huriyle perinin şivesi de lâtiftir ama asıl güzellik, adını söylemek istemediğim sevgilimdeki güzellik.

Ey güler gül, benim gözümün kaynağını bul. Gelirsin diye bak, ne hoş sular akmakta!

Eğri kaşların, ok atıcılıkta kimin elinde yay varsa aldı.

1535. Senden güzellik topunu kim kapabilir? O sahada güneş bile dizgini elinde, ihtiyarına malik bir suvari değil!

Sence makbul olalı sözüm gönüllere tesir eder oldu. Evet, evet.. aşk sözünde başka bir tesir, başka bir alâmet vardır.

Aşk yolunda kimse, yakıynen sırra mah-

rem olamadı. Herkes, fikrince bir vehme kapıldı, bir şüpheye düştü.

Harabatta oturanlara kerametten dem vurma. Her sözün bir vakti var, her nüktenin bir yeri!

* Akıllı, bir kuş, sonunda gözü olan bir baharın çimenliğinde otağ kurmaz!

1540. Davacıya de ki: Hafız'a nükte satma, bizim kalemimizin de dili var, sözü var!

Şāhed an nīsṭ ki mūyī vu miyānī dāred
Bende-ī ṭalʿat-ı ō bāş ki ānī dāred

CLXXXII.

Yüzünün aydınlığı ayda bile yok. Sana nispetle gül, bir ot letafetini bile haiz değildi.

Can konağım, kaşının ucu... padişahın bile bundan güzel bir bucağı yok.

* Hele bir bak da gör, gönlümün dumanı yüzüne neler edecek? Bilirsin ya, aynanın aha tahammülü yok.

* Nergisin külstahlığına bak, sana karşı açıldı. O yırık gözlü, edebe riayet etmiyor ki!

1545. Gördüm, o kara yürekli gözün, âşinaya hiç bakmamakta.

Ey harabat müridi, hanikahı olmayan şeyhin neşesi şerefine bana o koca kadehi sun!

Kan iç de sükût et. Çünkü o nazik gönül, medet isteyenlerin ahına, feryadına tahammül etmiyor.

Zülfünün zulmünü çeken sade ben değilim ki. O zenci hâkimin dağı, kimin yüreğinde yok?

Bu kapıya yol bulamayan kişiye de ki: Yürü, elini, bileğini ciğer kanıyle yıka da gel!

1550. Hafız, sana secde ettiyse ayıplama. Ey put gibi güzel sevgili, aşk kâfirinin günahı yoktur ki:

Rūşeni-ī ṭalᶜat-ı tu māh nedāred
Pīş-i tu gul revnaḳ-ı kiyāh nedāred

CLXXXIII.

Dostluk ağacını dik de gönlündeki maksat, meyvalansın, düşmanlık fidanını sök. O fidan, sayısız zahmetler meydana getirir.

Mademki meyhaneye konuksun, rintleri ağırla, onlara hürmet et. Çünkü bu sarhoşluktan ayıldın mı baş ağrısına uğrar, musibetlere düşersin.

Sohbet gecesini ganimet bil. Çünkü zamanımızdan sonra felek çok döner... nice geceler, nice gündüzler gelip geçer!

Yarabbi, Leylâ'nın devesini çeken ve ay beşiğini bile hükmünde tutan devecinin gönlüne bir ilham ver de Mecnun'a da bir uğrasın!

1555. Gönül, sen ömrün baharını iste. Yoksa bu yeşillik, her yıl nesrin gibi yüzlerce gül yetiştirir, bülbül gibi binlerce âşık meydana çıkarır!

Yaralı gönlüm, zülfünde karar kıldı, oraya bağlandı. Tanrı için olsun, tatlı dudağına emret de onu tez bir karara kosun, zülfün gibi kararsız ve perişan bırakmasın.

Hafız, ihtiyarlık çağında Tanrı'dan bir kere daha bu bağda bir ırmak kıyısında oturmak, bu selviyi kucaklamak istiyor,

** Gönül, yüzlerce batmanlık gam yükü yüklenmişsin, fakat taşıyamıyorsun. Yürü, birer batman, birer batman yüklen de taşı bari!

Dıraht-ı dōstī binşan ki kām-ı dil bebār āred
Nihāl-i duşmenī berken ki renc-i bişumar āred

CLXXXIV.

Sazı bir perdeden çal ki o nağmeyle ah etmek imkânı bulunsun. Öyle bir şiir oku ki o şiirle koca şarap kadehi çekilebilsin!

1560. Sevgilinin kapısına baş koymak imkânı ele geçerse yücelik gülbangini göklere salmak mümkün.

Bükülmüş boyumuz, sana ehemmiyetsiz görünüyor ama düşmanların gözüne, bu yayla ok atılabilir.

Âşıklık sırları hanikaha sığmaz. Mugların kadehi yine muglarla içilebilir.

Yoksulda padişah sarayının eşyası ne gezer? Bizim ancak ateşlere atılabilecek bir eski hırkamız var!

Nazar ehli, iki âlemi de bir bakışta oynar, kaybeder; iki cihandan da bir anda geçer. Buna aşk derler. Burada ilk ortaya konulan şey, can nakdidir.

1565. Sevgilinin vuslatı devleti, bir kapı açmak diliyorsa bu hayalle şimdiden eşiğine başlar koyalım.

Aşk; gençlik, rintlik... bu üçü murat ve maksat mecmuasıdır. Bunlar, kimde varsa o adam, muradına erişmiştir. Manalar bir araya geldi mi beyan topunu çelmek mümkündür.

Zülfün, selâmet yolunu kesti... fakat şaşılacak şey değil ki. Yol kesici, sen olduktan sonra yüzlerce kervan soyulabilir.

Hafız, Kur'an hakkıyçin riyayı bırak. Belki ihlâs sahipleriyle devlet topunu vurur, kutluluğa erişirsin.

Rāhī bizen ki āhī bersāz-ı an tevankerd
Şiʿrī biḥan ki bā ō rıṭ-ı giran tevankerd

CLXXXV.

Bir anı bile gamla geçirmek, bütün cihan saltanatına değmez. Hırkamızı şaraba sat

(gamdan kurtulalım); zaten bundan daha iyi bir pahası da bulunamaz ki

1570. Takva seccadesi ne acayip bir seccade. Şarap satanların mahallesinde onu bir kadeh şaraba bile almıyorlar; bir kadeh şaraba bile değmiyor!

Rakip, bu kapıdan yüz çevir diye bana serzenişlerde bulundu... başımıza neler geldi, ki onun sevgilinin kapısındaki toprak kadar bile değeri kalmamış!

Padişahlık tacının heybetinde can korkusu gizli. Alımlı bir külâh ama baş vermeye değmez ki!

Kâr kazanma sevdasıyle denizin derdini çekmek, önce kolay göründü. Fakat yanılmışım; bu tufan, yüzlerce inciye bile değmez.

Hafız gibi kanaat sahibi olmaya çalış. Alçak dünyadan vazgeç. Çünkü alçaklara bir arpa kadar bile minnet etmek, iki yüz batman altına değmez.

1575. Sevgili, yüzünü, sana iştiyak çekenlerden gizlersen daha hoş olur. Çünkü bütün âlemi zaptetmek sevinci, bir ordunun derdini çekmeye değmez ki.

Demī bā ġam be ser burden cihan yekser nemīerzed
Be mey bifrūş delḳ-i mā bezin bihter nemīerzed

CLXXXVI.

Kim, senin güzel kokunu sabah rüzgârın-

dan işittiyse âşina bir dosttan âşina bir söz işitmiş demektir.

Gönlümün sende hakkı vardı. Cam ortağından hiç de lâyık olmayan söz duyması yaraşmazdı doğrusu!

Yarabbi, sırra mahrem nerde ki bir zamancık gönül ne dedi, neler işitti, anlatayım.

Ey güzellik padişahı. Yoksula da bir bak, yoksulu da bir gör ki bu kulak, nice şah ve yoksul hikâyesi işitmiştir!

1580. Canımı, misk kokulu şarapla tedavi ediyor, hoş bir hale getiriyorum. Çünkü ibadet yurdunda hırka giymiş sofiden riya kokusu duymuş bunalmıştı.

Şarabı hırka altında gizlice sade bugün içmiyorduk ki. Meyhane piri, bu macerayı yüzlerce defa işitti.

Çenk sesiyle şarap içişimiz bugüne mahsus değil. Felek .kubbesi, bunu duyalı nice zaman oldu.

Ârif yolcu, Tanrı sırrını kimseciklere söylemedi. Böyle olduğu halde şaşıyorum, şarap satan bunu nerden duydu?

Sâki gel... aşk yüksek sesle seslenmekte, hikâyemizi söyleyen de yine o hikâyeyi bizden duymuştur.

1585. Civarından mahrum oldum da ne oldu? Zemane gülşeninden kim vefa kokusu almıştır ki?

Hakîmin nasihatı, doğrunun, hayrın ta kendisi... onu kabul edene ne mutlu!

Hafız, vazifen ancak dua etmek... duydu mu, duymadı mı diye kayıtlanma!

Būy-ī ḫos-ī tu her ki zi bād-ı ṣabā ṣinīd
Ez yār-ı āṣinā suḫan-i āṣinā ṣinīd

CLXXXVII.

O kutsî kuş, yine kapımdan girerse geçmiş ömrüm, bu ihtiyarlıkta bile geri gelir, gençleşirim.

Ümidim var; bu yağmur gibi göz yaşlarım tesir eder de gözümden kaybolan devlet şimşeği tekrar çakar.

1590. O yüce sevgilinin ayaklarına saçmayayım da ne yapayım? Can incisi, bundan başka ne işe yarar ki?

Tanrı'dan dilerim, ayağının bastığı toprak, başımın tacı olan sevgili yine gelse, yine başıma o devlet tacı konar!

Sefere giden yeni ayımı tekrar görürsem kutluluk damına çıkar da yeni devlete ulaşanların davulunu çalarım!

** Ardından gitmek istiyorum, aziz dostlara bir gün gelip ulaşamazsam bile haberim olsun gelir ya!

Çenk sesiyle tatlı sabah uykusu mani oluyor herhalde. Yoksa seher çağlarındaki ahımı duysa elbette gelirdi!

1595. Ay yüzlü padişahımın cemalini arzuladım..

Hafız, bir himmet et, selâmetle yine kapımdan girsin!

Eger an ṭāir-i ḳudsī zi derem bāz āyed
'Ömr-i bigzeşte bepīrāne serem bāz āyed

CLXXXVIII.

Gönül, müjde... öyle bir Mesih nefesli gelmekte ki güzel nefeslerinden birinin kokusu duyulmakta.

Ayrılık derdinden ağlama... dün gece fala baktım, bir feryada erişen geliyor.

Eymen vadisinin ateşine sevinen yalnız ben değilim. Musâ bile oraya bir parçacık ateş almak ümidiyle geliyordu.

Hiç bir kimse yok ki civarında bir işi olmasın. Oraya herkes bir hevesle gelmekte.

1600. Sevgilinin konağı nerde? Kimse bilmedi gitti. Şu kadar var ki bir çan sesidir, duyulmakta.

* Bir yudum şarap sun. Herkes; kerem erbabının meyhanesine bir şey istemek için gelir.

Sevgili, gam hastasının halini sormaya meylederse de ki: Henüz bir nefestir gelmekte.. işte o kadar!

Bu bağın bülbülünün halini sorun. Bir kafesten gelen bir feryat duyuyorum, galiba tutulmuş, kafese girmiş!

Dostlar, sevgili, Hafız'ın gönlünü avlamak istiyor ha. Hiç bir büyük doğan bir sineği avlamaya gelir mi? [*]

Mujde ey dil ki mesîhā nefesî miyāyed
Ki ez enfās-ı ḫoşeş būy-ı kesi miyāyed

CLXXXIX.

1605. Müjde geldi: Bahar oldu, çimenler bitti. Elimize bir para düşerse güle, şaraba harcamak gerek.

Kuşlar ötüşmeye başladılar, şarap badyası nerde? Bülbül şakımaya koyuldu, gülün nikabını kim açtı ki?

Sâkinin işvesi, gönlümü öyle bır alış aldı ki artık, ondan başka hiç bir kimseyle konuşmaya mecalim yok.

Ben, bu gül gibi şaraplara bulanmış hırkayı yakacağım artık. Şarap satan ihtiyar, bir yudumcuk şaraba bile almıyor.

** Yoldaş, aşk yolunun şaşılacak şeyleri çoktur. Bu çöldeki ceylândan erkek arslan bile korkup önüne katılarak kaçmıştır!

1610. ** Aşk yurduna varmak için delilsiz adım atma. Bu yolda rehbersiz yürüyen kayboldu gitti.

---

[*] Bu gazel, Halhâli'de şüpheliler arasındadır: S. 25, gazel 18. Halbuki en eski divan olan Ayasofya nüshasında D harfinin 153 üncü gazelidir.

Dertten şikâyet etme... edep yolunda zahmet çekmeyen rahata kavuşmaz.

Güzellerin elmaya benzeyen yanaklarını ısırmayan kişi, cennet meyvalarından ne zevk alır ki?

Ey harem yolunun delili, Allah hakkiyçin bir medet. Aşk çölünün ne ucu var, ne bucağı!

Hafız, dilek bağından bir gül bile deremedi. Yoksa buralara mürüvvet rüzgârı esmedimi ki?

Resīd mujde ki āmed behār-u sebze demīd
Vaẓîfe ger biresed maṣrifeş gulest-u nebīd

CXC.

1615. Korkuyorum, bu gama sabr edemeyip ağlıyoruz; göz yaşlarımız, perdemizi yırtacak, gizlediğimiz sır, âlemlere yayılacak, dillere destan olacak!

Sabırla taş, lâl olur derler. Doğru, doğru ama ciğer kanıyle olur!

Her yana dua okları attım... belki bir tanesi olsun hedefe varır!

Meyhaneye ağlayarak, medet isteyerek gideceğim. Belki orada gamdan kurtulurum!

Ey can, halimizi sevgiliye söyle. Ama sabah rüzgârına duyurma, gizli söyle.

1620. Rakibin gururuna şaşıyorum, hatta canım bile sıkılıyor. Yarabbi, dilenci itibar sahibi olmasın, yüce mesnetlere ulaşmasın!

De ki: Senin sevginin kimyasıyle toprak, altına döndü. Evet lûtfunuzun bereketiyle toprak, altın kesilir;

Birisinin nazar sahiplerince makbul olması için onda güzellikten başka daha çok şeyler bulunması lâzım;

Senin yüce selviye benzeyen başında öyle bir serkeşlik var ki... başlar o eşiğin kapısına toprak olsun;

Hafız, sevgilinin misk gibi saçları elindeyken sus... Yoksa seher yeli haber alırsa görürsün.

Tersem ki eşk der ġam-ı mā perde derşeved
Vin rāz ser bemihr be'ālem semer şeved

CXCI.

1625. Bahçeden bir meyva koparsam... çırağınla ayağımın basacağı yeri görsem ne olur ki?

Yarabbi, o yüce selvinin gölgesinde bu yanık âşık, bir an otursa ne çıkar ki?

Ey eserleri kutlu Süleyman mührü, aksin, yüzük kaşıma vursa ne var?

Şehirdeki vaiz, padişahla şahnenin sevgisini ihtiyar etti. Ben de bir güzelin sevgisini seçersem ayıp mı?

Aklım başımdan gitti. Eğer şarap dediğin buysa ben önceden gördüm. Daha dinin başına da neler gelecek, neler?

1630. Değerli ömrüm sevgiliyle şaraba harcoldu gitti. Bakalım... sevgiliden başıma neler gelecek, şarap beni ne hallere sokacak?

Vezir, âşıklığımı duydu da hiç bir şey demedi, tınmadı bile. Hafız da ne halde olduğumu bilirse ne çıkar ki?

Ger men ez bāğ-ı tu yek medve biçīnem çi şeved
Pīş-i pāyī beçerāğ-ı tu bibīnem çi şeved

CXCII.

Hastalar seni istiyor, fakat kudretleri yok ki... sen de onlara zulüm edersen bu iş, mürüvvete lâyık değildir.

Biz senden cefa görmedik... zaten sen de yol erlerinin mezhebinde olmayan şeyi beğenmez, yapmazsın ki.

Kör olsun o göz ki aşka düşmemiştir, ağlamaktan suyu bitmemektedir. Kararsın o gönül ki sevgi çırağından mahrumdur:

1635. Devleti, devlet kuşundan, onun gölgesinden dile. Ne gezer kuzgunla çaylakta devlet kanadı?

Meyhaneden himmet istediğimi ayıplama. Şeyhimiz dedi ki: İbadet yurdunda himmet yoktur.

Temizlik olmadıktan sonra Kâbe de bir, puthane de; bir yurtta temizlik yok mu, hayrı yok orasının;

Hafız, bilgiye, edebe çalış. Edebi olmayan, padişah meclisindeki sohbete lâyık değildir.

Hastegānrā çu ṭaleb bāşed-u kuvvet nebuved
Er tu bīdād kunī şarṭ-ı muruvvet nebuved

CXCIII.

Dedim ki: Sevgili, senin derdine düştüm, dertliyim. Dedi ki: derdin bir gün nihayete erer. Dedim ki: Bana ay ol, beni ışıklandır. Dedi ki: Talihin varsa pekâlâ:

1640. Dedim ki: Merhametlilerden vefa âdetini öğren. Dedi ki: Güzeller pek az vefakâr olurlar.

Dedim ki: Hayaline göz yumacağım, gönlüme, hayalini getirmeyeceğim. Dedi ki: Hayalim geceleri yürür, başka yoldan girer:

Dedim ki: Zülfünün kokusu âlem içinde yolumu kaybettirdi. Dedi ki: Bilirsen sana yol gösteren yine odur:

Dedim ki: Seher yelinden gelen hava ne güzel hava. Dedi ki: Sevgilinin civarından gelen rüzgâr ne kutlu rüzgâr:

Dedim ki: Lâl dudağım öpme arzusu beni öldürdü. Dedi ki: Sen kulluk et, sevgili elbette kulunu görür, gözetir.

1645. * Dedim ki: Merhametli gönlün, benimle ne vakit uzlaşacak? Dedi ki: Vakti gelinceye kadar bunu kimseye söyleme sakın.

Dedim ki: Gördün ya, işret zamanı sona erdi. Dedi ki: Sus Hafız, bu derdin de sonu gelecek elbet.

Guftem ğam-ı tu dārem guftā ğamet serāyed
Guftem ki māh-ı men şov guftā eger berāyed

CXCIV.

Hicran gündüzüyle sevgilinin ayrılık gecesi sona erdi. Fala baktım, yıldız muvafık düştü; iş sona vardı.

Güz mevsiminin o nazlanışı, o zulmü, bahar rüzgârının kudumiyle nihayete erdi.

Şükürler olsun Tanrı'ya gül, ikbal külâhını gösterdi. Kış rüzgârının kibri, dikenin ululuğu bitti.

1650. Ümit sabahı, gayip perdesinin ardına gizlenmiş, itikâfa çekilmişti. Ona de ki: Gel artık karanlık gece sona erdi.

Uzun gecelerde o perişanlık, o gönül derdi... Hepsi, sevgilinin saçları sayesinde bitti gitti.

Sevgilinin devleti sayesinde dert hikâyesi bitti ya... Fakat ben hâlâ zamanenin vefasızlığı yüzünden inanamıyorum buna.

Sâki, lûtuflar ettin... Kadehin şarapla dolsun, senin tedbirinle sersemlikten kurtuldum.

Kimse Hafız'ı hesaba almaz amma şükürler olsun, o sonsuz, hesapsız mihnetler gelip geçti artık.

Rūz-ı hicran-u şeb-i fiḳat-ı yār āḫır şud
Zedem in fāl-u guzeşt aḫter-u kār āḫır şud

CXCV.

1655. Kimsede dostluk eseri görmüyorum. Dostlar ne oldular? Dostluk ne zaman bitti, sevenler nerde kaldılar?

Abıhayat bulandı; kademi kutlu Hızır nerde? Gül dalından kan damlamakta, ne oldu bahar rüzgârları?

Hiç kimse, bir dostda dostluk hukukunu güdüyor dememekte; hukuk gözetenler ne hale düştüler, sevgililer ne oldular ki?

Bu diyarda şehriyarlar vardı; bu diyar, merhametli, muhabbetli kişilerin yurduydu. Merhamet ne vakit sona erdi, şehriyarlar ne oldular?

Yıllardır mürüvvet madeninden bir lâl bile meydana gelmemekte. Ne oldu güneşin ziyasına; ne oldu yelin, yağmurun geyretine?

1660. Kerem ve muvaffakıyet topunu ortaya attılar da kimse meydana çıkmıyor. Nereye gitti o süvariler?

Yüz binlerce gül açıldı, bir bülbül sesi bile yükselmiyor. Bülbüller neye uğradılar, ne haldeler?

Zühre hoş bir nağme çalmamakta, çengi mi yandı ki? Kimsede sarhoşluk zevki yok, ne oldu şarap içenlere?

Hafız, tanrı sırrını kimse bilmez. Sus devir ne halde, zemane ne oldu diye kime soruyorsun ki?

Dōstī der kes nemībīnīm yāranrā çi şud
Dōstī key āḫır āmed dōstdāranrā çi şud

CXCVI.

Seher yelinin nefesi miskler saçacak... ihtiyar âlem, yeni baştan gençleşecek.

1665. Erguvan, akik renkli kadehi yasemine sunacak. Nergis şakayıkı seyredecek.

Bülbül, ayrılık derdinden bu zulmü çekti ya... artık ta gülün otağına kadar naralar atarak gidecek.

Mesçitten çıkıp meyhaneye gittiysem hoş gör. Vaız uzun sürdü, baktım, zaman geçecek!

Gönül, bugünün işretini yarına bırakırsan yarın sağ kalacağına kim kefil oluyor ki?

Şaban ayında kadehi elden bırakma. Çünkü bu güneş ta ramazan bayramı gecesine kadar gözlerden gizlenecek.

1670. Gül, pek azizdir... sohbetini fırsat bilin. Bağa bu yoldan geldi, o yoldan gidiverecek.

* Çalgıcı, mahrem bir meclis... gazel oku, çalgı çal. Ne vakte kadar böyle oldu, şöyle olacak deyip durursun?

Hafız, varlık ülkesine senin için geldi. Bir ayak at da vedaına gel, çünkü nerdeyse gidecek!

Nefes-i bād-ı ṣabā müşk-feşan ḫahedşud
'Ālem-ī pīr diger bāre cuvan hāhedşud

CXCVII.

Bir yıldız parladı, meclise ay kesildi. Bizim ürkmüş, kaçmış gönlümüze yoldaş oldu.

Güzelim, mektebe gitmediği, yazı yazmadığı halde göz ucuyle yüzlerce müderrise ders öğretmekte!

1675. Onun kokusuyla hasta âşıkların gönülleri, sabah rüzgârı gibi nesrinin yanağıyle nergisin gözüne feda oldu gitti:

Sevgili, beni bugün garipler meclisinin baş köşesine oturttu. Şehir yoksuluna bak, meclise bey kesildi:

Sevgi neşe yurdu, artık mamur olur. Çünkü sevgilimin kemere benzeyen kaşları, oraya mühendis oldu:

Allah için olsun dudağındaki şarap sızıntısını sil. Kiminle içti acaba diye hatırıma binlerce vesvese gelmekte.

İşven, âşıklara öyle bir şarap içirdi ki bilgi hayırsız bir hale geldi, akıl duygusuz:

1680. * Dostlar meyhane yolundan dizgin çevirdiler, neden mi? Çünkü Hafız, bu yola gitti de müflis oldu.

Hafız, Sultan Ebülfevâris'in meclisinde bir yudum şarap içti de Hızır'ın Abıhayatına da nail oldu, İskender'in kadehine de!

Şiirim, altın gibi pek değerli.. evet, devletlilere makbul oluşu, bu bakıra kimya tesirini gösterdi.

Sitārei bidirahşīd-u māh-ı meclis şud
Dil-ī remīde-i mārā refik-u mūnis şud

CXCVIII.

Halvette oturmakta olan Hafız, dün gece meyhaneye geldi. Ahdü peymanından vazgeçti, kadeh sevdasına düştü.

* Dün sürahiyi, kadehi kıran deli sofi, yine bir yudumcuk şarapla uslandı, akıllandı.

1685. Güzelim gençlik çağı, dün gece ruyada göründü de yine bu kocalık halinde bizi aşka düşürdü, divane etti.

Din yolunu vuran mugbeçe geçerken gönül, o âşinanın ardına düştü, herkese bigâne oldu.

Gülün yanağındaki ateş bülbülün harmanını yaktı. Mumun gülümseyen çehresi pervaneye âfet kesildi.

Gece gündüz ağlamam, Tanrı'ya şükrolsun, zayi olmadı. Yağmurlarımızın katrası tek bir inci haline geldi.

Sâkinin gözleri afsun âyeti okudu. Evrat halkamız efsane meclisi oldu.

1690. Şimdi Hafız'ın konağı, artık padişah otağıdır. Gönül sevgiliye gitti, can da cananına ulaştı.

Hâfız-ı halvet-nişîn dûş bemeyhâne şud
Ezser-i peyman bireft bâser-i peymane şud

CXCIX.

Kara gözlü güzellerin sevdasından geçmeme imkân yok. Bu, Tanrı'nın takdiri... başka türlü olması mümkün değil.

Rakip öyle işler yaptı, bizi öyle incitti ki, uzlaşmaya yer bırakmadı. Onca seher çağlarında uyanık âşıkların ahları göke çıkmaz mı ki?

Ezel günü, bize rinklikten başka bir şey takdir etmediler. O zaman takdir edilenden fazla bir şey olacak değil ya!

Muhtesib, Allah için olsun, bizi def ve ney feryadına bağışla. Şeriat sazı, bu efsaneden kanunsuz bir hale girmez.

1695. Lâl renkli şarap, emin bir yer, merhametli sevgili de sâkilik etmekte, gönül, işin şimdi düzelmezse ne vakit düzelecek?

Kudretim, ancak şuna yetişiyor: Gizlice aşkıyle uğraşıp durayım. Kucaklamak, öpmek ve sevmekten bahse hacet bile yok.. zaten bunlara imkân yok ki.

Ey göz, Hafız'ın göğsü levhinden gam nakşının rengi yıkamakla çıkmaz zaten.

Merâ mihr-i siyeh-çeşman zi ser bîruu nehâhedşud
Kazâ-yı âsmânest in-u dîgergun nehâhedşud

CC.

Gönül işi başa varsın diye canım eridi, fakat imkânsız.. bu ham istek için yandık, yakıldık, fakat bir türlü olmadı.

Eyvah, maksat definesini elde etmek için gamlara düştüm, cihanda haraboldum da yine bulamadım:

1700. Yazıklar olsun.. huzur bucağını aradım, bulmak için dilenci oldum, nice ululara baş urdum.. bulamadım gitti!

Bir gece lâtife yollu "Meclisîne baş olayım" dedi. Kendi isteğimle ona adî bir köle oldum da o, yine meclise gelmedi, yine efendilik etmedi!

Rintlerle düşüp kalkacağım diye adım rintlikle, sarhoşlukla âleme yayıldı ama rindolamadım gitti.

* Gönül güvercini çırpınıp dursa lâyıktır.. Yolunda sevgilinin büklüm büklüm saçlarının tuzağını gördü de gidip tutulmadı!

Sarhoşlukla o lâl dudakları öpmek hevesine düştüm. Bu hevesle kadeh gibi, gönlüme ne kadar döküldü de yine müyesser olmadı.

1705. Aşk mahallesine delilsiz ayak atma. Ben delilsiz gitmek için neler yaptım da yine gidemedim.

Hafız, düşünceye dalıp o güzeli râm etmek için binlerce fikir kurdu.. fakat imkânı yok.

Gudāht can ki şeved kār-ı dil temām neşud
Bisūhtim derin ārzūy-ı ḫām neşud

CCI.

Bu kocalıkta ihtiyar başıma bir genç sevdasıdır düştü. Gönlümde gizlediğim sır açığa çıktı.

Gönül kuşum, nazar yolundan uçtu, havalandı. Ey göz, bir bak, acaba kimin tuzağına düştü ki?

Eyvah, o kara gözlü, misk kokulu ahu yüzünden ciğerime nafe gibi nice gönül kanları damladı!

1710. Seher yelinin eline düşen miskler, hep civarındaki topraklara uğradığından.

Sevgili, kirpiklerin cihanı zapteden kılıcını çekti mi nice gönlü uyanık şehitler, birbirinin üstüne düşmekte, birbirinin üstüne yığılmakta!

Çok tecrübe ettik: Her işin karşılığını veren bu ibadet yurdunda kim dertlilerle uğraşır, onları incitirse nihayet yıkılır, helâk olur gider.

Kara taş, can verse bile yine lâl olamaz. Ne yapsın? Yaratılışı kötü bir kere.

Hafız'ın elini, güzellerin zülfü tutmuş, götürüp dururken ne şaşılacak şey ki şimdi tepesi üstü yıkıla kaldı!

Pirāne serem ʿışḳ-ı cuvānī beser uftād
Van rāz-ki der dil binuhuftem beder uftād

CCII.

1715. Yüzün, kadeh aynasına aksedeli ârif, şarabın gülmesine kapıldı da ham tamaha düştü.

Yüzünün güzelliği, aynada bir kere cilvelenir cilvelenmez bütün bu nakışlar, bu suretler, evham aynasında zuhur ediverdi!

Şu şarabın aksi, görünen şu güzellikler, şu suretler yok mu.. sâkinin yüzünün kadehe bir aksinden meydana gelme!

Aşk gayreti, bütün ileri gelenlerin dilini kesti, hepsi sükûta vardılar.. öyle olduğu halde sevgilinin gamma ait sır, bilmem ki nerden halkın ağzına düştü?

Ben, mesçitten meyhaneye kendiliğimden düşmedim ya.. bu iş, ezelden takdir edilmiş, ezelden nasibim buymuş!

1720. Bu dönen âlemin dairesine düşen kişi, pergel gibi devrana uymasın da ne yapsın?

Sevgilinin gam kılıcına oynaya oynaya gitmek gerek. Çünkü onun şehidi olanın çok güzel, çok hayırlı bir akibeti vardır.

Gönül, çene çukurundan çıktı, zülfünün büklümüne asıldı. Ah, kuyudan kurtuldu da tuzağa düştü!

Hocam, beni artık ibadet yurdunda göremezsin. İşimiz sâkinin yüzüyle kadehin dudağına kaldı!

Sofilerin hepsi şarap içer, hepsi güzel sever. Fakat ne yapalım ki aralarında yalnız yüreği yanık Hafız'ın adı kötüye çıktı!

ʿAks-i rūy-ī tu çu der āyine-i cām uftād
Ārif ez ḫande-i mey der ṭamaʿ-ı ḫām uftād

CCIII.

1725. Gül, hoş geldi, safalar getirdi. Bu mevsimde elimde kadehten başka bir şey olmasın. Bundan daha hoş bir iş olamaz.

Gönül hoşluğunu elde et, gönül hoşluğunu.. sedefte daima inci olmaz ki.

Bu mevsimi ganimet bil de gül bahçesinde şarap içmeye bak. Gül, öbür haftaya kalmaz, bu mevsim çabucak geçer!

Ey altınlarla bezenmiş kadehi lâl şarapla dolduran, onu altını olmayana sun!

Ey şeyh, gel, bizim meyhanemizden cennette bile bulunmayan şarabı iç!

1730. Bizimle ders arkadaşıysan şu sayfaları yıka, sil. Aşk bilgisi deftere sığmaz!

Bu sözü benden duy: Öyle bir güzele gönül ver ki güzelliği süsle, bezenmekle olmasın.

Yarabbi, bana sersemlik vermeyen bir şarap sun.. onu içeyim ve hiç başım ağrımasın.

Ancak yaratılışında hiç bir letafet olmayan kişi, Hafız'ın şiirinde hata bulur, beğenmez.

Ben, candan Sultan Üveys'in kuluyum. O, isterse beni hatırlamasın.

1735. Âlemi bezeyen tâcına andolsun, güneş bile o taç kadar güzel değil!

Ḥoş āmed gul vezan hoşter nebāşed
Ki der destet be cuz sāġer nebāşed

CCIV

Ben şarap içmeyeyim ha... bu ne masal, bu ne olmayacak şey? Galiba benim birazcık aklım, bu kadarcık tedbirim var!

Ben, geceleri takva yolunu defle, kopuzla vururken şimdi mi yola geleceğim, bu ne uydurma hikâye?

Zahit, tuttuğu yolu bırakıp rindolamazsa mazur gör. Aşk, öyle bir iş ki hidayete bağlı.

Pîrimuganın kuluyum, o beni bilgisizlikten kurtardı. Pîrimiz ne yaparsa hoştur, inayetin ta kendisidir.

1740. Şimdiye kadar meyhane yolunu bilmiyordum. Yoksa gizlenişim bu zamana kadar sürer miydi?

Zahide gururlanma ve namaz kılma verildi, bana sarhoşluk ve niyaz etme. Bakalım sen ikimizden hangisine inayet edecek, hangimizin amelini kabul eyleyeceksin?

Dün gece bu dertle uyuyamamıştım. Bir yoldaş diyordu ki: Hafız da sarhoş olursa şikâyete hakkımız var doğrusu!

Men-u inkār-ı şerābin çı hikāyet bāşed
Ġalibā in ḳaderem ʿaḳl-u kifāyet bāşed

CCV.

Sofinin hali, tamamıyle saf, tamamıyle riyasız değildir. Nice hırkalar var ki ateşe lâyıktır.

Bir tecrübe mehengi olsa da içi dışına uymayan mürailerin hep yüzleri kararsa.. ne hoş olurdu!

1745. Sofimiz seher virdinden mest oluyor ya.. bir de geceleyin bak, nasıl sarhoş olmakta!

Nazla, nimetle yetişen sevgiliye yol bulamaz. Âşıklık, belâ çeken rintlerin harcıdır.

Aşağılık dünyanın gamını niceye bir çekeceksin? Şarap çek. Bilgili gönül de teşvişe düşerse yazık doğrusu!

Sâkinin yüzündeki tüyler, su gibi saf yüzünü böyle nakşeder durursa nice yüzler, kanlı göz yaşlarıyle nakışlanır!

Şarap satan, şarabı, ay gibi sâkinin eliyle sunarsa Hafız'ın hırkasını da alır, seccadesini de!

Naḳd-i sōfī ne heme sāfīy-i bīğaş bāşed
Ey besā ḫırḳa ki mustovcib-i āteş bāşed

CCVI.

1750. Sevgili, bana yar olursa halvet hoş. Fakat ben yanar dururum da o, ağyar meclisine çırağ olursa hoş değil doğrusu!

Zaman zaman ifritin eline geçtikten sonra

ben, öyle Süleyman mührünü bir pula bile almam.

Yarabbi, rakip, vuslat bezmine mahrem olsun da benim nasibim mahrumiyet olsun.. lâyık görme bunu!

Devlet kuşuna söyle: Dudunun çaylaktan değersiz sayıldığı bir ülkeye asla yücelik gölgesi salmasın!

İştiyakımı arza ne hacet var? Sözümdeki yanıştan gönlümün ateşi anlaşılıp durmakta.

1755. Senin civarının havası, bir türlü başımdan gitmiyor.. evet, garibin gönlü daima vatandadır.

Hafız'ın, süsen gibi on dili olsa yine huzurunda konca gibi ağzı mühürlü!

Hoşest ḫalvet eger yār yār-ı men bāşed
Ne men bisūzem-u ō şemʿ-i encumen bāşed

CCVII.

Gönlüm, güneş yüzlü güzellerin sevgisinden başka bir şey kabul etmiyor. Her yoldan nasihat veriyorum ama nafile, tesiri yok!

Ey öğütçü, Tanrı hakkiyçin kadehten, şaraptan bahset. Hayalimize bundan daha güzel bir nakış gelmiyor ki!

* Gül yüzlü sâki, gel.. şu kızıl şarabı sun. Gönlümüzde bundan daha iyi bir fikir yok!

1760. Şarap surahisini gizlice taşıyorum, halk kitap sanıyor. Bu riya ateşi defteri kitabı yakmazsa şaşarım doğrusu!

Bu şaraba bulanmış yamalı hırkayı bir gün yakacağım ya.. şarap satanların pîri, bu hırkaya bir kadeh şarap bile vermiyor!

Dostlar, lâl renkli şaraba benzeyen dudağından safa bulmakta. Çünkü o cevher, doğruluktan başka bir nakış kabul etmemekte.

* Bu kadar güzel bir yüz, bu kadar güzel bir göz.. sonra da ona bakma, gözünü yum diyorsun ha. Hadi be vaiz, manasız, vaiz, bizim, kafamıza girmez.

Rintlere nasihat eden ve Tanrı'nın takdiriyle savaşın öğütçünün gönlünü pek dar, pek sıkıntılı görmekteyim; zavallının galiba şarap kadehi yok.

1765. Bu mecliste mum gibi ağlarken gülmekteyim.. ateş gibi bir dilim var ama sözüm geçmiyor ki!

Bir gün İskender gibi şarap kadehi aynasını elime alayım da isterse bu ateş bir zaman beni yaksın, sarhoş etsin, isterse yakmasın, ayık kalayım.. ne olursa olsun!

Sarhoş gözlerine kurban olayım, gönlümü ne güzel de avladı. Hiç kimse vahşi kuşları bundan daha iyi bir tarzda avlayamaz.

Söz, bizim ihtiyacımızla sevgilinin istiğnasında, gönül sihirbazlık neye yarar sevgiliye tesir etmedikten sonra!

Devletli, Tanrı hakkiyçin kapından başka bir kapı, yolundan başka bir yol bilmeyen yoksuluna merhamet et!

1770. Padişahlar padişahına şaşıyorum; bu ka-kadar güzel ve tatlı şiir söylediği halde Hafız'ı neden baştan ayağa kadar altınlara gark etmiyor?

Dilem cuz mihr-i meh-rūyan tarīkī bernemīgīred
Zi her der mīdehem pendeş ve liykin derne-mīgīred

CCVIII.

Bir bülbül, gönül kanları yuttu da bir gül elde etti ama kıskançlık rüzgârı, gönlünü yüzlerce dikenle perişan bir hale getirdi.

Dudunun, şeker hayaliyle gönlü hoştu, onu elde ederim diye avunuyordu. Ansızın yokluk seli gelip emel nakşını bozuverdi!

Acısını unutmayayım, o gönül meyvası gözümün nuru sevgili, ne kolay, ne çabuk geçip gitti. Fakat bizim işimizi ne müşkül bir hale soktu!

Kervan başı, yüküm düştü; Tanrı için yardım et. Senin kerem ümidin, beni bu kervana yoldaş etti.

1775. Toprak yüzümle göz yaşımı hor görme. Çünkü yeşil renkli felek, neşe evini bu samanlı balçıktan kurdu!

Hafız, şahruhu sürmedin, fırsatı kaçırdın. Ne yapayım? Zamanın oyunu beni gafil avladı!

Bulbulī ḫūn-ı dilī ḫord-u gulī ḫāşıl kerd
Bād-ı ġayret be şedeş ḫār perīşan-dil kerd

CCIX.

Ārifin biri, seher çağı meyhaneyi ziyaret ederek sâf şarapla aptes aldı, arınıp temizlendi.

Güneşin altın kadehi gizlenince bayram hilâli, kadehin dönmesini emretti.

Dertlere düşüp göz yaşiyle, ciğer kanıyle yıkanan, temizlenen kişinin ne hoştur namazı, niyazı!

1780. İmam, o anda namaza durmak niyetindeydi ama hırkasını üzüm kızının kanıyle yıkadı, bu yüzden namaza duramadı!

Gönlüm, zülfünün halkasına can verdi de fitneler satın aldı. Fakat bilmem ki ne kâr gördü de bu alışverişe girişti!

Eğer cemaat bugün İmamı beklerse Hafız, haber ver: Şarapla yıkandı; nafile beklemesinler!

Be āb-ı rūşen-i mey ārifī tehāret kerd
Aleşşabāh ki meyḫānerā ziyāret kerd

CCX.

Giderken bizi anmadığını, gamlı gönlümüzü bir vedâla olsun şâd etmediğini unutmayacağız.

O talihi yaver sevgili hayır işten, makbul amelden bahseder dururdu. Fakat bu yaşlı kulunu neden azat etmedi bilmem ki?

1785. Halimi arzetmek, çektiklerimi anlatmak için giydiğim kâğıt elbiseyi gönlümün kanıyle yıkayayım. Çünkü felek, adalet sancağının altına varmamıza yol vermedi.

Gönül, sana belki ulaşır, işitirsin diye bu dağda öyle feryatlar etti ki Ferhat bile bu derece feryat etmemiştir.

Seher çağlarında feryat eden bülbül bile, gülistan gölgen eksileli şimşadın perçemlerine yuva kurmaz oldu.

Sabah rüzgârı çavuşu senden sanat öğrense yeri var. Çünkü o bile senin kadar acele etmemiştir.

Tanrı'nın sanat meşşâtası, sevgilimizdeki bu Tanrı vergisi güzelliği ikrar etmeyenin muradına kalem yürütmemiştir.

1790. Ey çalgıcı, perdeyi değiştir de Irak yoluna gir.. çünkü sevgili, bu yola gitti de bizi anmadı bile!

Hafız'ın nağmeleri, İrâkî'nin gazelleridir. Kim, bu gönüller yakan nağmeleri duydu da feryat etmedi?

Yād bād an ki zi mā vaḳt-i sefer yād nekerd
Be vedāʿī dil-i ġamdide-i mā şād nekerd

CCXI.

Yüzümü yoluna koydum da bana uğramadı bile. Yüz türlü lûtfunu gözetip durdum da bana bakmadı bile!

Göz yaşı sellerimiz gönlüne yol bulamadı. Yağmur taneleri mermer taşa tesir etmedi gitti.

Yarabbi, o yiğit genci sen koru.. halvettekilerin, münzevi âşıkların ah oklarından hiç çekinmiyor.

1795. Dün gece feryadımdan balık da uyuyamadı, kuş da.. öyle olduğu halde o şuh göze bak ki uykudan başını bile kaldırmadı.

Ayağının ucunda mum gibi ölmek istiyorum. Halbuki o seher yeli gibi semtimize bile uğramadı.

Sevgili, senin kılıcına karşı canını siper etmeyen hangi taş yürekli, hangi kabiliyetsizdir?

Hafız'ın, dili kesik kalemi, başını terk etmedikçe meclistekilerden kimseye senin sırrını söylemedi!

Rū berreheş nihādem-u bermen guzer nekerd
Şed lütf-i çeşm dāştem-u yek naẓar nekerd

CCXII.

Sevgili gitti de âşıklara haber bile vermedi. Ne şehirdeki dostunu andı, ne seferdeki yoldaşını.

1800. Ya benim bahtım dostluk yolunu bıraktı, yahut sevgili, bu yola, bu yordama uğramadı gitti.

Dedim ki: Ağlamakla gönlünü yumuşatır, onu merhamete getiririm.. ne gezer? Yağmur damlalarının kara taşa tesir etmediği gibi ağlayışım o taş yüreğe eser bile etmedi.

Lâtifeyi bırak. Kararsız gönül kuşu, âşıklık tuzağını bir türlü terketmedi vesselâm.

Yüzünü kim gördüyse geldi, gözlerimi öptü. Gözüm, yaptığı işi basiretsiz yapmaz ki.

Ben, mum gibi canımı da feda etmeye kalktım da o, seher yeli gibi bile olsun.. bize uğramadı!

Dilber bireft-u dilşudeganrā ḫaber nekerd
Yād-ı ḫarīf-i şehr-u refiḳ-i sefer nekerd

CCXIII.

1805 O boşboğaz, benim rintliğimi, âşıklığımı ayıplıyor. Fakat gayp bilgisi sırlarına itiraz etmekte.

Muhabbet sırrının kemaline bak, günahımdan meydana gelen noksana değil. Hünersiz kişi ayba bakar.

Meyhanemizin toprağı, güzel koku yerine koyna, koltuğa sürülse o zaman cennet hurilerinin kokuları duyulur.

Sâkinin gamzesi, İslâm yolunu öyle bir vurdu ki şaraptan çekinmek için ancak Suheyb olmak lâzım.

Kimse bunda şüpheye, tereddüte düşmesin. Kutluluk hazinesinin anahtarı, gönül ehline makbul olmaktan ibarettir.

1810. Eymen vadisinin çobanı, yıllarca Şuayb'e canla başla hizmet eder de sonra muradına kavuşur.

Hafız, gençlik çağıyle ihtiyarlık demini andı mı efsanesi, gözlerden kanlar damlatır.

Merā be rindiy-i ʿışḳ an fużūl ʿayb kuned
Ki İʿtirāż beresrār-ı ʿilm-i ġayb kuned

CCLXV.

Bana kerem ederek vefakârlıkta bulunacak, benim gibi kötülük eden birisine bir dem iyilik edecek kim var?

Önce kopuz ve ney sesiyle gönüle ondan haber verecek, sonra da bir kadeh şarapla bana vefakârlık edecek kim?

Canımı ıstıraplara düşürecek sevgiliden bir murat almadım.. Fakat ümitsizliğe düşmeye gelmez. Belki gönlümü ele alır, olur ya!

1815. Dedim ki; ben, ben olalı o saçların bir

düğümünü bile çözmedim. Dedi ki: Sana öyle cevretmesini ben söyledim.

Kaba huylu, hırka giymiş sofî, aşktan bir koku bile almamış. Bir gün, ona aşk sarhoşluğunu anlat da ayıklığı terketsin.

Benim gibi namı nişanı olmayan yoksulun öyle bir sevgiliye âşık olması pek müşkül bir iş. Padişah, pazarlarda parmakla gösterilen bir rintle nasıl olur da gizlice işret eder?

O kıvrım kıvrım, o büklüm büklüm saçlardan sitem görürsem çok değil. Ayyarlık edene bağdan, zincirden ne gam!

Hafız, onun hilelerle dolu gözlerine bak da visaline yeltenme. Çünkü onun o gece rengindeki saçları, pek çok hilekârlıklarda bulunur, pek çok!

An kīst kez rūy-ı kerem bā mā vefādārī kuned
Ber cāy-ı bed-kārī çu men yek dem nikūkārī kuned

CCXV.

1820. Gönül, yan, yakıl, senin yanıp yakılman ne işler eder. Gece yarısındaki bir niyaz, yüzlerce belâyı defeder.

Peri çehreli sevgilinin azarını âşıkcasına çek. Çünkü kaşla, gözle bir işaret, yüzlerce cefaya değer.

Cihanı gösteren kadehe hizmet eden kişiye mülk âleminden melkût âlemine kadar bütün hicapları kaldırırlar.

Aşk doktoru, İsa nefeslidir, esirgeyicidir. Fakat sende dert görmezse kimi tedavi etsin?

İşini Tanrı'ya bırak da gönlünü hoş tut. Davacı acımazsa Tanrı acır.

1825. Uyumuş bahtımdan usanmışım. Olur da belki bir uyanık can, tanyeri ağarırken bana bir dua eder.

Hafız, yandı gitti de sevgilinin zülfünden bir koku bile almadı. Meğer ki onu bu devlete sabah rüzgârı eriştirsin!

Dilā bisūz ki sūz-ı tu kārhā bikuned
Niyâz-ı nīm - şebī def'-i şed belā bikuned

CCXVI.

Devlet kuşu yine gelir. Yine başımıza konarsa sevgili, geri gelir, bizimle hemdem olur, vuslatına erişiriz.

Gözde, onun kudumuna saçacak inci ve mücevher kalmadı ama kanlar yutar da yine mücevherler saçmaya çalışır!

Dün gece dedim ki: Lâl dudağı acaba bana bir çare bulur mu ki? Gayb hatifi seslendi. Evet bulur!

1830. Kimse ona derdimizden bahsedemez. Meğer ki sabah rüzgârı geçerken kulağına fısıldasın.

Alıcı bir doğan olan bakışımı bir sülün sevgiliye uçurdum. Belki bahtım yardım eder de onu geriye çağırır.. belki o da sülünü avlar da bana getirir!

Şehir, âşıklardan hali, belki bir yandan birisi çıkar da bir iş görür.

Nerde bu kerem sahibi ki bir dertli, onun neşe meclisinden bir yudumcuk şarap içerek sersemliğini gidersin?

Ya sevgili vefakârlıkta bulunsun, ya vuslat haberi gelsin, yahut da rakibin ölümünü duyayım. Acaba felek bu iki üç işten birisini yapar mı?

1835. Hafız, onun kapısından ayrılmazsan elbette bir gün bir köşeden zuhur eder.

Ţāyir-ī devlet eger bāz guzārī bikuned
Yār bāz āmed-u bā vaşl karārī bikuned

CXVII. *

Miskler kokan kaleminin bizi andığı gün iki yüz kul azat etmiş kadar ecre nail olursun.

Allah selâmetler versin, Selma'nın habercisi o sevgiliden bize bir selâmet haberi getirirse ne olur?

Bir sına da bak, benim gibi bir harap kişiyi lûtfunla mamur edersen sana ne kadar murat hazinesi verirler!

Yarabbi, o şirin padişahın gönlüne bir

ilham ver de merhamet etsin, Ferhad'a bir uğrasın.

1840. Padişaha, ömrünün bir anında adalette bulunmak, yüzyıl ibadet etmekten yeğdir.

Nazındaki işve, beni benden aldı; bundan sonra bakalım daha ne hakimane tedbirlerde bulunacak, daha neler yapacak?

Senin temiz yaratılışını övmemize hacet yok. Gelini bezeyen, Tanrı vergisi güzelliğe ne ilâve edebilir ki?

Şîraz'da maksadımıza erişemedik. Hafız'ın Bağdad'a hareket edeceği gün, ne kutlu bir gün olacak!

Kilk-i muşkīn-i tu rūzī ki zimā yād kuned
Bibered ecr-u duşed bende ki āzād kuned

CCXVIII. *

Sevgiliye "ağzın, dudağın beni ne vakit muradıma nail edecek?" dedim. "Baş üstüne.. sen ne dersen öyle olsun" dedi.

1845. Dedim ki: Dudağın Mısır haracını istemekte. Dedi ki: Bu alışverişte bulunanlar, ziyan etmezler.

Dedim ki: Ağzın bir noktadan ibaret, bu noktanın sırrını kim bildi? Dedi ki: Bu öyle bir hikâye ki ancak nükte bilenlerle konuşulabilir.

Dedim ki: Puta tapma, Tanrı'yle düş kalk.

Dedi ki: Aşk yurdunda bunu da yaparlar, onu da.

Dedim ki: Meyhane sevdası, gönülden gamı da giderir, gussayı da. Dedi ki: Bu gönül yapanlara ne mutlu.

Dedim ki: Şarap içmek ve hırka giymek birbirine zıt. Sofilik yolunda şarap içilmez. Dedi ki: Bunu pîrimuganın mezhebinde hoş görürler.

1850. Dedim ki: Tatlı dudaklı dilberlerin lâl dudaklarından ihtiyar kişiye ne fayda! Dedi ki: Şeker gibi bir öpücük verirlerse adamı gençleştirirler.

Dedim ki: Hace ne vakit gerdeğe girecek? Dedi ki: Müşteri ile ay kıran edince.

Dedim ki: Senin devletine dua etmek Hafız'ın virdi. Dedi ki: Bu duayı yedi kat gökteki melekler de edip dururlar!

Guftem kiyem dehān-u lebet kāmran kuned
Guftā beçeşm her çi tu gūyī çunan kuned

CCXIX.

Ey fıstığa benzeyen ağzı, şekere ait sözlere gülen, o sözlerle istihza eden sevgili. Tanrı hakkıyçin bir kerecik tatlı tatlı gül.. müştakim o gülmeye.

Tuba'nın ne haddi var ki boyundan bahsetsin! Bu sözü geçiyorum, çünkü lâf uzar gider.

1855. Gözlerinden kanlı ırmaklar akmamasını istiyorsan el oğlanlarının sohbetinden vefa umma, bu vefaya gönül verme!

Sen ister hoş gör, ister kına, biz kendini beğenen şeyhe inanmayız vesselâm!

Gönlü, bu bağla bağlanmayan, nasıl olur da benim halimdeki perişanlığı anlar?

İştiyak ateşi kızıştı, nerde o selvi boylu güzel? Gelsin de canımı yüzündeki ateşe üzerlik tohumu gibi atıvereyim!

Sevgilimiz şeker gibi gülerek söze başlayınca sen kim oluyorsun a fıstık? Tanrı için olsun âlemi kendine güldürme, kendini rüsvay etme!

1860. Hafız, güzellerin göz ucıyle bakışlarından bir türlü geçemiyorsun. Yurdun neresi, biliyor musun? Harezm mi Hucend mi?

Ey piste-i tu ḫande zede berḥadiş-i ḳand
Muştāḳem ezberāy-ı Ḫudā yek şeker biḫand

CCXX. *

Hatırı perişan olmayan ve nazlı bir sevgiliye malik bulunan kişiye kutluluk hemdemdir, devlet yar.

Aşk hariminin eşiği akıldan çok üstündür. O eşiği, canını eline alan kişi öpebilir.

Tatlı ve küçücük ağzı, olsa olsa Süleyman mührü olacak, lâl mührünün nakşıyle bütün cihanı hükmü altına almış.

Lâl dudak ve misk gibi bıyık. Güzellerde o varsa bu yoktur, bu varsa o yok. Kurban olayım sevgilime, güzelliği noksansız, o da var bu da.

1865. Ey devletli, artık ve yoksul kişileri hor görme. Yollarda düşüp kalkan yoksul, işret meclisinin baş köşesinde oturur.

Yeryüzünde oldukça, kudret ve kuvveti fırsat bil. Devranın, yer altında nice kudretsizlikleri, nice âcizleri var:

Dertlilerin duaları candan da belâyı giderir, tenden de. Başak toplayandan ar eden harmanın kim hayırını gördü ki?

Seher yeli, yüzlerce Cemşit ve Keyhusrev'i aşağılık bir kul olarak kullanan o güzeller padişahına aşkımdan bir bahset.

Eğer ben Hafız gibi müflis âşık istemem derse de ki: Sultanların yoksullarla düşüp kalkması âdettir!

Her an kō ḫātır-ı mecmū'-u yār-ı nāzenin dāred
Sa'ādet hemdem-ī ō keşt-u devlet hemnişin dāred

CCXXI. *

1870. Sevgilinin güzelliğini, başını, gözünü daima seyreden kişi, muhakkak görgüsünden faydalanır, nasibini alır.

Kalem gibi itaat başımızı fermanına koyduk, hükmünden baş kaldırmayız. Meğer ki kılıçla başımızı uçura.

Mum gibi kılıcının altında daima bir başka başı olan, bir başı kesildikçe öbür başını kılıcının altına koyan kişi, vuslatının fermanını elde eder elbet.

Eşik gibi başı, daima bu kapıda olan ayağını öpmek devletine erişir.

Kuru zahitlikten usandım artık, Nerde saf şarap? Dimağım, daima şarap kokusuyla terütaze bir hale gelir.

1875. Şaraptan hiç bir fayda elde edemediysen hiç olmazsa bir an olsun seni akıl vesvesesinden de habersiz bir hale getirmiyor mu ve bu kâfi değil mi ki?

Takva yolundan bir adım bile çıkmayan kişi, bundan böyle meyhaneye varmak üzere sefere düştü:

Hafız'ın ciğerinde, lâle gibi bir sevgı dağı var. Bu dağ, nihayet onun kırık gönlünü toprağa götürecektir:

Kesī ki ḥusn-u ḫaṭ ı dōst der naẓar dāred
Muḥakkakest ki ō ḥāṣıl-ı başar dāred

CCXXII. *

Misk ıtrı bile sümbül saçlarına haset eden sevgili, yine âşıklara nazlanmakta, onları azarlamakta.

Şehidinin baş ucundan yel gibi geçip gitmekte. Ne çare? O, bir ömür.. elbette çabucak gelip gidecek.

1880. Zülfünün ardından ay ve güneş gibi görünen yüzü, bulut altındaki güneş.

O usul boylu selviye benzeyen boyuna tazeden tazeye su versin diye gözüm, göz yaşlarını her yana akıttı.

Şuh bakışın, hata ederek kanımı dökmekte.. fırsatı elden kaçırmasın; tam doğru bir fikre sahip:

Abıhayat, sevgilinin dudağındaki bu neşeyse bu feyizse Hızır'ın elde ettiği, apaşikâr ki bir seraptan ibaretmiş.

Mahmur gözün, gönlümden ciğerimi istemekte, sarhoş bir Türk.. Galiba canı kebap istiyor.

1885. Hasta canımda öyle bir liyakat yok ki gelip halini, hatırını sorasın. Ne hoş hastadır o hasta ki sevgili, o dilemeden gelir, hatırını sorar, onunla konuşup görüşür:

Sarhoş gözünün her bucakta bir harap sarhoşu varken hiç Hafız'ın hasta gönlüne bakar mı? Ne gezer?

An ki ez sunbul-i ō ġāliye tābī dāred
Bāz bādilşudegan nāz-u itābī dāred

CCXXIII. *

Aşk çalgıcısının, ne acayip sazı, ne şaşılacak sesi var. Birbirine benzemez türlü türlü perdelere makamlara girdi.

Âlemden âşıkların feryadı eksik olmasın. Onların feryadında güzel bir ahenk, ferah verici bir hava var.

Tortulu şarap içen pirımizin ne altını var, ne gücü, kuvveti. Fakat ihsan sahibi, suçları örtücü bir Tanrı'sı var ya.

Gönlümü hoş tut. Bu şekere tapan sinek, senin sevgine düşeli hüma kudretini kazandı!

Padişahın yoksul bir komşusu olsa da onun halini, hatırını sorsa bu adalete sığmaz bir şey değil ki.

Doktorlara kanlı göz yaşlarımı gösterdim. Dediler ki: Aşk derdi, ciğerler yakan bir devası var.

Gamzeden cefa etmeyi öğrenme. Çünkü aşk mezhebinde her amelin bir ecri, her işin bir karşılığı vardır.

O şaraba tapan gâvur oğlanı ne güzel de dedi: Safalı, neşeli kişinin cemali şevkine iç!

Padişahım, kapında oturan Hafız Fatiha okudu, senin de bir "Amin" demeni istiyor.

Muṭrıb-ı ʿışḳ ʿaceb sāz-u nevāyi dāred
Naḳş-ı her nagme-ki zed rāh becāyi dāred

CCXXIV. *

Kimin elinde kadeh varsa Cem saltanatına daima sahiptir.

Hızır'ın hayat bulduğu suyu meyhanede ara, o su, kadehtedir.

Şaraba canını bile değiş. Ömrün düzeni, ancak şarapladır.

Biz şaraba düşkünüz, zahitler takvaya.. bakalım sevgili, hangisine meyledecek, onca hangisi makbul olacak?

1900. Sâki, zemanede dudağından başka muradına erişmiş kimse yok.

Nergis, bütün bu sarhoşluk şivelerini senin güzel gözünden ödünç almada.

Gönlümün sabah, akşam virdi, yanağını, zülfünü anmak.

Lâl dudağın, dertlilerin yarasına tuz ekip durmakta.

Ey can, güzelliğinin, çene çukurunda Hafız gibi yüzlerce kulu, kölesi var!

An kes ki be dest câm dāred
Sulṭāni-i Cem mudām dāred

CCXXV. *

1905. Seher çağında sabah rüzgârı, sevgilinin zülfünden bir koku getirmekte: Getirdiği o koku ile divane gönlümüzü yeniden aşka salmaktaydı,

Ben o selviyi göz bahçesinden kopardım, görmek istemem artık! Çünkü gamiyle açılan her çiçek, gönüle ancak mihnet vermekteydi.

Köşkünün damından baktım, apaçık gördüm. Ay ışığı bile o güneşin güzelliğinden utanıyor, yüzünü duvara çeviriyordu.

Aşkının ateşinden korktum, yanmasın diye kanlı gönlümü salıverdim. Fakat yaralı gönül, kanlar saça saça yine o yola yöneldi, yine o izi izledi.

Çalgıcının ve sâkinin sözüne uyup vakitli vakitsiz dışarı çıkıyor, sevgiliden gelecek bir müjdeci gözlüyordum. Çünkü bu aşılmaz yoldan pek güç haber gelmekteydi.

1910. Sevgilinin vergisi, baştan başa lûtuf, baştan başa ihsan, ister tespih çekmemi buyursun ister bana zünnar versin!

Tanrı yarlıgasın, kaş çatışı, beni halsiz bıraktı ama işvelerle de bu hastanın baş ucuna gelip müjdelerde bulundu.

Dün gece Hafız'ı şarapla, kadehle gördüm de şaşırdım. Fakat menedemedim.. çünkü sofî gibi o da gizlice içiyordu.

Şabā vaḳt-i seher būyī zi zulf-ī yār miāverd
Dil-ī şūrīde-i mārā bebū der kār miyārd

CCXXVI. *

Seher yeli, dün gece mihnet ve gam günlerinin artık geçmek üzere bulunduğunu bildirdi, beni âgâh etti.

Seher yelinin bu müjdesine karşılık sabah

şarabı içenlere yeni, yakası yırtılmış elbisemizi verelim!

1915. Gel gel. sen cennet hurisisin ve Rıdvan, seni bu kulun gönlü için bu dünyaya getirdi.

Şiraz'a bahtımızın inayetiyle yoldaş olup gidelim. Bahtımızın bize verdiği bu yoldaş ne güzel yoldaş!

Hatırımızı yapmaya bak. Çünkü bu yumuşak keçe külâh, nice Padişah taçlarını kırdı geçirdi!

O göçebe ve aya benzer güzelin yanağını hatırlayınca gönül, ay otağına ne feryatlar saldı bilsen!

Hafız, o Padişahlar padişahının eşiğine sığınalı sancağını, gök kubbeye yüceltti.

Nesîm-i bād-ı şabā düşem āgehî āverd
Ki rūz-ı mihnet-u ġam rū bekütehî āverd

CCXXII. *

1920. Dün gece vezirden muştucu geldi: Süleyman'dan işret etmeye ferman çıktı.

Vücudumuzun toprağını göz yaşıyle balçık haline getir.. yıkık gönül sarayını tamir etmek zamanı gelip çattı.

Sevgilinin zülfüne ait şu sonu gelmeyen sözler yok mu? Binlerce sır içinde söze düşebilen, söylenebilen ancak bir harften ibaret!

Aman ey şaraba bulanmış hırkam, ayıbımı ört, o eteği temiz sevgili ziyarete geldi.

Meclisi aydınlatan sevgili, baş köşeye geçip kuruldu. Bugün artık güzellerin hepsinin değeri, hepsinin yeri belli olur, meydana çıkar.

1925. Himmete bak! Bir karıncacık, horluğuna, hakirliğine bakmadan tacı, gök yüzünün yüceliği olan Cem'in tahtına geldi, Süleyman'la konuşup görüştü.

Gönül, sevgilinin şuh gözlerinden imanını koru. Çünkü o okçu sihirbaz yağma için geldi.

Hafız, sen yoksulluğa bulanmışsın, Padişahtan bir feyz iste. Çünkü o cömertlik unsuru herkesi yokluktan yoksulluktan ayırtmak için geldi.

Padişahın meclisi denizdir. Fırsatı ganimet bil. Ey ziyanlara gark olan, aklını başına al, ticaret zamanı erişti.

Dūş ez cenāb-ı Aṣaf peyk-i beşāret āmed
Kez hażret-i Suleyman ʿişret işāret āmed

CCXXVIII. *

Müjde ey gönül, yine sabah rüzgârı geldi. Hoş haberler getiren Hüdhüd, Sebâ'dan erişti.

1930. Ey bülbül, yine Davut nağmelerine başla... Süleymana benzeyen gül yine havadan gelip yetişti

Nerde bir ârif ki süsenin dilini anlasın da sorsun: Niçin gitti, madem ki gitti, sonra neye geldi?

Tanrı ihsanı olan şu bahtımın lûtfuna bak. Adamlık etti, keremler eyledi de o ay yüzlü güzelim, vefakârlık ederek yine geldi.

Lâle, bülbülden tatlı şarap kokusu aldı, gönlü dağıldı, deva ümidiyle gelip şaraba sarıldı.

Kulağıma çan sesleri gelinceye kadar gözüm, bu kafilenin yoluna dikilmiş, kalmıştı.

1935. Hafız eziyet kapısını çaldı, ahdinden döndü; fakat sevgilinin lûtfuna bak; o, yine kerem etti, kapımızdan girdi!

Mujde ey dil kì diger bād-ı şabā bāz āmed
Hudhud-i ḫoş- ḫaber ezṭarf-ı Sebā bāz āmed

CCXXIX. *

Tenin, doktorların nazına niyaz etmesin, doktorlara muhtaç olmasın... nazik vücudun hastalıklardan incinmesin.

Bütün âlemin selâmeti, senin selâmetinledir. Hiç bir rahatsızlığa düşme, hiç bir suretle dertlenme.

Suret güzelliği de sıhhatine bağlı, mana güzelliği de. Zâhirin solmasın, bâtının kaygı nedir, bilmesin.

Güz mevsimi, bu bahçeye yağmaya gelince dilerim, senin uzun boylu selviye benzer uzun boyuna yol bulmasın.

1940. Bir yerde güzelliğin cilvelenmeye başladı

mı kem gözlülerde, kötülük isteyen kişilerde kınama kudreti kalmasın.

Ay gibi yüzüne kim kem nazarla bakarsa canı, gam ateşine üzerlik olsun, cayır cayır yansın!

Şifa, Hafız'ın şeker saçan sözlerindedir. O sözlerde şifa ara da gül suyu ile şekere muhtaç olma.

Tenet be nāz-ı ṭabībān niyāzmend mebād
Vucūd-i nāzuket āzurde-ī gezend mebād

CCXXX. *

Sevgilinin yüzü olmadıkça gül neye yarar? Şarapsız bahar hoş değildir.

Lâle yanaklı bir dilber yoksa çayır, çimen, bağ, bahçe hiç bir şeye yaramaz.

1945. Bülbülün sesi olmadıkça selvinin raksı, gülün alımı nedir ki?

Şeker dudaklı, gül endamlı sevgili de öpülüp koçulmadıkça hoşça gitmez.

Aklın eli, sevgilinin nakşından başka ne nakış yaparsa yapsın, hiçtir.

Hafız, can hor, hakir bir akçeden ibarettir. Sevgiliye saçmaya yaramaz bile!

Gul bī ruḫ-ı yār hoş nebāşed
Bī bāde behār hoş nebāşed

CCXXXI. *

Dün, Allah hayrını versin, şarap satan pir dedi ki: Şarap iç, gönül derdini hatırdan çıkar.

1950. Şarap, adımı sanımı yele veriyor dedim. Dedi ki: Sen, benim sözümü tut; ne olursa olsun!

Kâr da elden çıkacak, zarar da, sermaye de, bu alışveriş için kederlenme, boş ver!

Süleyman tahtının bile yele gittiği bir yerde sen bir hiçe gönül korsan eline yel geçer, yel!

Hafız, eğer hâkimlerin öğütünden usandıysan hikâyeyi kısa keselim, ömrün uzun olsun, eyvallah!

Dī pīr-i mey-furūş ki zikreş be ḥayr bād
Guftā şerāb nūş-u ġm-ı dil biber ziyād

CCXXXII. *

Nice zaman oldu, sevgili, bir haber bile göndermedi, bir şey yazmadı, ne selâmı geldi, ne kelâmı var!

1955. Yüz mektup yolladım. O gençler padişahı ne bir haberci koşturdu, ne bir selâm yolladı!

Vahşilere dönmüşüm, aklım kaçıp gitmiş. Öyle olduğu halde bu âşıkına keklik gibi salınan bir muştucu bile yollamadı gitti.

Gönül kuşumun elden çıkacağını bildi de o müselsel yazısıyle bir tuzak olsun göndermedi.

Ah o sarhoş ve şeker dudaklı sâki, mahmurluğumu bildi de bir kadeh bile lûtfetmedi.

O kadar kerametlerden, makamlardan bahsedip durdum da hiç bir makamdan bana bir haber göndermedi, hiç bir suretle sözüme aldırış etmedi!

1960. Hafız, edebini takın. Padişah, kölesine haber göndermezse neden göndermedi, niçin böyle yaptı denemez ki!

Dīyrest ki dildār peyāmī nefurustād
Nenvişt kelāmiyy-u peyāmī nefurustād

CCXXXIII. *

Ey padişahlar padişahı, felek topu, çevgânına râm olsun. Salındığın meydan, kevnü mekân fezası olsun, bütün âlem, hükmüne girsin,

Zafer hatununun zülfü, tuğunun perçemine âşık olsun, ebedî fütuhat gözü, senin salınıp yürümene gönül versin!

Utaridin inşası, şevketinin sıfatıdır, ey ulu padişah, Aklı kül, divanının turâkeşine kul olsun!

Selvi boyunu gören Tuba hasetlenmekte.. ebedî cennet de bağına, bahçene gıptalar etsin!

Yalnız hayvanat, nebatat, cemadat değil... Emr âleminde ne varsa hepsi fermanına mutî olsun!

Ḫusrevā kūy-ı felek der ḫam-i çevgān-ı tu bād
Sahat-i kevn-u mekân ʿarşa-i meydān-ı tu bād

CCXXXIV. *

Dün gece menekşe güle güzel bir nişane verdi de dedi ki: Saçımın büklümleri, cihanda filan güzelin saçlarını andırıyor.

Gönlüm, sır hazinesiydi; kaza eli kapısını kapadı, anahtarım da bir güzele teslim etti.

Sınık bir halde kapına geldim. Doktor, ilâç olarak lûtfunun mumyasını tavsiye etti.

Kudreti olup bedeni sağ esen, gönlü neşeli olan ve bir kudretsize yardım eden kişinin gönlü neşeli, hatırı hoş olsun!

Yürü ey öğütçü, sen kendini tedavi et. Şarap ve dilber kime ziyan verdi ki?

Sevgili, yanımdan geçti de rakiplere dedi ki: Yazık, yoksul Hafız, ne yaman da can verdi!

Benefşe dūş be gūl guft-u hoş nişanī dad
Ki tab-ı men be cihan ṭurra-ī fulanī dad

CCXXXV. *

Bundan böyle, o salına salına yürüyüşüyle beni kökümden çekip çıkaran yüce boylu

selvinin eteğine yapışacağım, el benim, etek onun gayri!

Çalgıya, şaraba hacet yok; yüzünü aç ta cemalinin ateşi, beni üzerlik gibi çıtırdaya çıtırdaya raksa getirsin!

Sevgilinin atının tırnağıyle yerlere yıkılıp toza, toprağa bulanmayan yüz, baht ve gelin odasının aynası olamaz.

1975. Gamının sırlarını söyleyecek, ortalığa yayacağım; ne olursa olsun, daha fazla sabrım yok, ne yapayım? Ne vakte dek ve ne kadar sabredeyim?

Avcı, o miskler kokan ahumu öldürme sakın.. o kara gözlerden utan, kementle bağlama onu!

Bu kapıdan ayrılmama imkân yok. O yüce köşkün kenarını nerden öpeceğim?

Hafız, o misk kokulu ahudan vazgeçme. Divanenin bağlı kalması daha doğru!

Ba'd ezin dest-i men-u dāmen-i an serv-i bulend
Ki be bālā-yı çeman ez bun-u bīhem berkend

CCXXXVI. *

Güzelliğinin yâdı, gönlümden, canımdan asla çıkmamakta. O salına salına yürüyen selvi boylu katiyen hatırımdan gitmemekte.

1980. Ağzının hayali, feleğin cefasıyle, zamanın derdiyle bu başı dönen âşıkın aklından gitmiyor ki.

Gönlüm ezelde zülfünle bağdaştı, ebede kadar bu ahitten dönmez.

Senin gam yükünden başka ne varsa bu yoksul âşıkın gönlünden çıkıyor da, o bir türlü çıkmıyor!

Sevgin, gönülde, canda öyle bir yer tuttu ki başım gitse bu sevgi gitmeyecek.

Gönlüm, güzellerin ardından giderse mazurdur. Ne yapsın? Dertli, elbette derman ardından koşar.

1985. Hafız gibi serseri olmak istemeyen, güzellere gönül vermesin, onların peşinden koşmasın.

Hergizem nakş-ı tu ez levḥ-i dil-u can nereved
Hergiz ezyād-ı men an serv-i ḫırāman nereved

CCXXXVII. *

Gel, Mansur Padişahın sancağı erişti; fetih ve muştuluk haberi, güneşle aya kadar vardı.

Baht cemali zafer yüzünden nikabı kaldırdı; adaletin kemali, imdat isteyenin feryadına yetişti.

Felek, şimdi güzelce dönecek.. ay doğdu. Cihan, şimdi gönlün istediği gibi. Padişah geldi.

Gönül ve bilgi kervanları yol kesicilerden artık emin olabilirler, yol eri erişti.

1990. Mısır azizi, kıskanç kardeşlerinin rağmine kuyudan çıktı, yüce aya kadar yüceldi.

Deccal işlerini işleyen mülhit sofi nerede? Söyle ona! Yan, yakıl, dine penah olan Mehdi zuhur etti!

Seher yeli, bu aşk gamıyle yanıp yakılan gönülle ah dumanından başıma neler geldi? Sen söyle!

Padişahım, ateş otlara ne yaparsa iştiyakın da bana onu yaptı, başıma o geldi!

Hafız, uykuya varma. Tanrı'nın kabul tapısına erişenler, gece yarısındaki virtle sabah çağındaki evratla eriştiler.

Biyā ki rāyet-i Manşūr-ı Pādşāh resîd
Nuvîd-i fetḥ-u beşāret bemihr-u māh resîd

CCXXXVIII. *

1995. Sevgilim, kadehi eline alınca güzellerin revnakını giderir, alışverişlerine kesat verir.

Onun gözünü kim gördüyse dedi ki: Nerde muhtesip? Tutsun şu sarhoşu!

Sevgili, oltasıyle avlasın diye balık gibi denizlere düştüm.

Ağlaya, ağlaya ayaklarına kapandım, elimden tutar mı ki?

Hafız gibi Elest şarabından bir kadehe malik olanın ne mutlu gönlüne!

Yārem çu ḳadeḥ be dest gıred
Bāzār-ı butan şikest gīred

CCXXXIX. *

2000. Cihan, bayram kaşına hilâlden rastık çekti; bayram hilâli göründü.. sevgilinin kaşlarına bakmak gerek!

Sevgilim, yay kaşlarına rastık çekince boyumu hilâl gibi büktü.

Sabah çağında yüzünde terleyen bıyık ve sakallarının rüzgârı bahçeden geçmiş olmalı ki gül, kokumu duydu da sabah gibi üstündeki elbiseyi yırttı, açıldı.

Âlemde daha ne çenk vardı, ne rebap. Ne gül vardı, ne şarap! Benim vücudumun balçığıysa gül suyu ile ve şarapla yoğurulmuştu.

Gel de gönül derdini söyleyeyim. Çünkü sensiz ne söylemeye kudretim var, ne dinlemeye!

2005. Vuslatının karşılığı can bile olsa satın almaya razıyım. Gözü açık tacir, ne bulursa alır.

Akşama benzeyen zülfünün çevresinde ay yüzünü görünce gecem aydınlandı, gündüze döndü.

Canım ağzıma geldi de hâlâ muradıma erişemedim. Ümidim bitti de hâlâ istek bitmedi.

Hafız, yüzünün ıştiyakiyle birkaç kelimecik yazdı. Şiirini oku da inci gibi kulağına küpe yap!

Cihan ber ebru-yi ʿīyd ez hilāl vesme keşîd
Hilāl-i ʿīyd derebrū-yi yār bāyeddîr

CCXL. •

Sevgilinin seferden geleceği zaman, dertlilerin muradına uyup o dertdaşın geleceği dem, ne mutlu bir zamandır, ne hoş bir demdir!

2010. O tek binici yine gelir diye hayalinin önüne göz atını çektim..

Onun eğri çevgânına top olmazsa başıma baş demem. Zaten de başka ne işe yarar bu baş?

Bu tarafa yine gelir hevesiyle toz gibi yolunun üstüne oturup kaldım.

Onun iki zülfüyle bir karara bağlanan, o zülüfle bağdaşan gönül, bir daha karar bulmaz, ondan sabır ve karar umma!

Yine ilkbahar gelir ümidiyle bülbüller, kıştan ne sitemler çektiler!

2015. Takdir nakkaşından ümidim var Hafız, selvi boylu güzel yine elime girer elbette!

Rihî huceste zemānî ki yār bāz āyed
Be kām-ı ġamzedegan ġamgusār bāz āyed

CCXLI. *

Muradıma erişinceye kadar aramaktan el çekmem.. ya ten sevgiliye ulaşır, ya can tenden çıkar!

Ölümümden sonra mezarımı aç da gör; gönlümün ateşinden dumanlar tüter!

Yüzünü göster de halk kendinden geçsin, hayran olup kalsın. Dudağını aç da erkek, kadın.. herkes, feryada gelsin!

Canım dudağıma geldi de hâlâ gönlüm tahassürlerle dolu. Dudaklarından bir murat almadım. Can bedenden çıkmak üzere!

2020. Ağzının hasretiyle canım daraldı. Esasen o küçücük ağızdan eli dar âşıklar, nerden murat alacaklar?

Hangi mecliste Hafız'ın adı anılırsa âşıklar, Allah ona hayırlar versin diye dua ile anıyorlar.

Dest ez ṭaleb nedārem tā kām-ı men berāyed
Yā ten resed be cānan yā can zi ten berāyed

CCXLII. *

Sâki, bu ellerle kadehe şarap koyarsa bütün âriflere gece gündüz şarap içirir, hepsini içkiye düşkün bir hale kor.

Zülfünün büklümü altında bu taneye benzeyen ben varken nice akıl kuşu tuzağa düşer.

Ne mutlu o sarhoşa ki sevgilinin ayağına başını mı, sarığını mı atacağını bilmez!

2025. Ham zahit şarabı inkâr eder ama ham şaraba bir düşse öyle bir pişer ki!

Gündüzün hüner kazanmaya çalış.. gündüz şarap içmek, ayna gibi olan gönüle karanlıklar pası verir.

Gece, ufuk otağının etrafına akşam perdesini saldı mı.. işte o zaman sabah gibi aydın olan şarabı içme vakti gelmiş demektir.

Şarabı, şehir muhtesibiyle içme sakın.. şarabını içer de kadehe taş atar!

Hafız, bahtın o tolunaya kur'a isabet ettirirse, o sevgilinin vuslatına erişirsen külâhını çıkar, başını güneşe yücelt, külâhın güneş olsun!

Sāḳi er bāde ezin dest becan endāzed
ʿĀrıfanrā heme der şurb-i mudām endāzed

CCXLIII. *

2030. Bu bahar çağında gül, yokluktan varlık diyarına geldi. Menekşe, gülün ayağına baş koyup secdeye vardı.

Sen de def ve çenk feryadıyle sabah şarabını içmeye başla; ney ve ut nağmeleriyle sâkinin çenesinin altını öp!

Gül devrinde şarapsız, güzelsiz ve kopuzsuz durma. Çünkü gülün çağı da zaman gibi sayılı bir haftacıktan ibarettir.

Yeryüzü kutlu bir yıldızın, mesut bir talihin tesiriyle burçlar gibi sıralanan fesleğenlerin açılması yüzünden gök gibi aydınlandı.

Sen de lâtif yanaklı, İsa nefesli güzelin elinden şarap iç, Âd ve Semud masalını bırak!

2035. Cihan, süsen ve gül zamanı cennete döndü, fakat ne fayda ki ebedîliğine imkân yok!

Lâle Nemrut ateşini alevlendirdi.. sen de bahçede Zertüşt dininin ayinini tazele!

Gül, Süleyman gibi havava binince bülbül, seher çağı Davut nağmesiyle feryada koyulunca,

Devrinin Âsafını, Süleyman mülkünün Veziri, Dinin İmadı Mahmud'u hatırlayıp şarap iste!

Hafız, getir şarabı.. biz, daima suçları örten Tanrı'nın yarlıgamasına, bağışlamasına güvenmişizdir, güveneceğiz de.

Kanun ki der çemen āmed gul ez ʿadem bevucūd
Benefşe der ḳadem-ī ō nihād ser be sucūd

CCXLIV. *

2040. Gönül kanımız, gözlerimizden yüzümüze akıp durmada. Gözümüzden yüzümüze neler gidiyor, neler çekmekteyiz; ne diyeyim?

Göğsümüzde öyle bir hava gizlemişiz ki

gönlümüz yele giderse ancak, o vakit o havadan kurtulur.

Benim ay yüzlü merhametli sevgilim, güzelim elbiselerini giydi mi doğu güneşi bile hasedinden elbisesini yırtar.

Yüzümüzü, sevgilinin yolundaki topraklara koyduk. Âşina sevgili, yüzümüze bassa yeridir.

Göz yaşımız öyle bir sel ki kim raslayıp halimizi görse yüreği taş bile olsa erir, halimize acır, merhamete gelir.

2045. Gece gündüz göz yaşlarımla savaşımız var; neden onun civarına gidiyor?

Hafız, tekke sahibi sofiler gibi daima doğru ve sağlam bir yürekle ve zevku safalarla meyhaneye gitmekte!

Ez dīde hūn-ı dil heme berrūy-ı mā reved
Berrūy-ı mā zi dīde çi gūyem çihā reved

CCXLV. *

Nefes tükendi, ömür bitti de senden emelime nail olamadım. Ne yazık, bahtım bir türlü uykudan uyanmıyor.

Sabah rüzgârı gözüme mahallenden öyle bir toprak serpti ki hayat bile gözüme görünmemekte.

Senin sülün boyunu sarmadıkça dilek ağacım meyva vermeyecek vesselâm!

2050. İşimiz ancak sevgilinin gönül alan yüzüyle. Yoksa başka bir veçhile işimiz bitmez.

Gönül zülfünde konak tuttu, orasının hoş ve mamur bir ülke olduğunu gördü de o belâlar çeken garipten gayri bir haber bile gelmiyor.

Doğruluk şestinden binlerce dua oku attım, ne fayda ki birisi bile hedefe varmadı.

Seher rüzgârına söylenecek çok hikâyelerim var ama bahtıma bu gece bir türlü seher de olmuyor.

Bu hayalle ömrümün çağı sona erdi, hâlâ kara zülfünün belâsı sona ermedi.

2055. Hayli zamandır Hafız'ın gönlü herkesten ürkmüştür. Onun için şimdi sevgilinin zülfündeki halkadan dışarı çıkmamakta.

Nefes berāmed-u kār ez tu bernemīyāyed
Fiğan ki baht-ı men ezhab dernemīyāyed

CCXLVI. *

Kim yeni terleyen bıyığına, sakalına sevdalanmışsa ölünceye kadar bu daireden dışarıya ayak atamaz.

Mezarımdan lâle gibi kalkınca yine süveydamda senin sevda dağın olacaktır.

Ey misli bulunmaz inci, sen nerdesin, ne âlemdesin? Derdinden halkın göz yaşları deniz haline geldi!

Her kirpiğimden bir ırmak akmakta. ırmak kıyısını görmek, seyir seyran etmek istiyorsan gel!

2060. Gül ve şarap gibi bir an olsun perdeden çık da gel.. çünkü bir kere daha görüşemeyeceğiz galiba.

Büklüm büklüm zülfünün uzayıp giden gölgesi başımdan eksik olmasın. Şeyda gönül, ancak bu sayede karar ediyor.

Gözün naz edip Hafız'a meyletmiyor. Evet.. ağır başlılık; bu da güzel nergisin bir vasfıdır, hakkı var!

Her kirā bā ḫaṭ-ı sebzet ser-i sevdā bāşed
Pāy ezin dāire bīrun nekunem tā bāşed

— R —

CCXLVII.

Kaybolmuş gitmiş Yusuf, Kenan eline yine gelir, Külbe-i ahzan bir gün olur yine gülistan kesilir.. gam yeme!

Ey gamlar çeken gönül, dertlenme.. halin düzene girer.. gönlünü bozma, bu perişan baş yine bir hale yola girer.

2065. Felek, iki gün muradımızça dönmediyse devran hep bir türlü dönmezse.. gam çekme!

Hemen sağlık olsun.. ömrünün baharı bitmezse, ecelin gelmezse, ey güzel nağmeli bül-

bül, yine çimen tahtında gül şemsiyesini başına tutarsın!

** Gönül, yokluk seli varlık yapısını kökünden yıkıp götürse bile mademki kaptanın Nuh'tur, tufandan gam yeme!

Kendine gel.. gayp sırlarını bilmezsin sen, ümidini kesme.. elemlenme, perde ardında gizli oyunlar var!

Kâbe'ye varmak iştiyakiyle yururken çölde ayağına mugaylan dikenleri batarsa aldırış etme!

2070. Konak pek korkulu, maksat da çok uzak ama gam yeme. Hiç bir yol yoktur ki sonu olmasın!

Gam yeme, insanı halden hale sokan Tanrı, sevgilinin ayrılığındaki halimizi de tamamıyle bilir, rakibin verdiği zahmetleri de!

Hafız, yoksulluk bucağında karanlık gecelerde virdin, dua ve Kur'an oldukça gam yeme!

Yusuf-ı gum-keşte bāz āyed be Ken'an ġam meḫor
Kulbe-i aḥzan şeved rūzī gulistan ġam meḫor

CCCXLVIII.

Bayram, gül mevsiminin sonu... dostlar bekliyorlar; sâki, yeni ay görünce Padişahın yüzüne bak da bana şarap sun!

Ramazan geldi, gül mevsimindeki işretten ümidimi kesmiştim... Fakat oruç tutan temiz erlerin himmeti yardım etti de gül, ramazandan sonra da bir müddetçik kaldı!

2075. Cihana gönül verme; bir sarhoşa kadehin feyzini ve muradına erişmiş Cemşid'in hikâyesini sor!

Elimde can nakdinden başka bir şeyim yok, şarap nerde? Getir de onu da sâkinin bir göz, kaş işaretine vereyim.

Kutlu bir devlet, kerem sahibi bir padişah... Yarabbi, zamanın kem gözünden sen koru!

Bu kulun şiirleriyle şarap iç. Senin murassa kadehin bu padişahlara lâyık iri inciyle bir başka türlü bezenir.

* Sahur zamanı geçtiyse ne çıkar? Sabah şarabı var ya. Sevgilinin âşıkları şarapla iftihar etsinler artık!

2080. Sen kerem sahibisin, affın ayıpları örter... bizim kalp akçemize de acı, ayarı düşük bir akçe zaten!

Korkarım ki mahşer günü, şeyhin tespihiyle şarap içen rindin hırkası at başı beraber gider, ikisinin de bir değeri olmaz.

Hafız, oruç zamanı geçti, gül mevsimi de geçiyor. Çare yok, hemen şarap içmeye koyul, iş işten geçti gayri!

ʿİydest-u āḫır-ı gul-u yaran derıntiẓār
Sāḳī berūy-ı şāh bibin māh-u mey biyār

———

CCXLIX.

Ey sabah yeli, sevgilinin yolundaki topraktan bana bir koku getir.. gönlümün derdini al git. Sevgiliden müjde ver!

Sevgilinin ağzından, cana can katan bir nükte söyle.. esrar âleminden, içinde hoş haberler bulunan bir koku getir!

2085. Sevgilinin nefesleri nefhalarından bir şemmecik getir de dimağımı lûtfunla güzel kokularla kokulu bir hale getireyim.

Ey rüzgâr, vefakârlığın için olsun o aziz sevgilinin yolundan, agyardan tozmayan bir toprak getir.

* Hamlık, bönlük, canlarıyle oynayan ların âdeti değildir. Bizim onlarla işimiz yok, sen bize o ayyar sevgiliden bir haber ver!

* Bülbül, sen zevku safa içindesin. Buna şükrane olarak kafeste mahpus bulunan kuşlara gül bahçesinden haber getir!

/Nice demir gönül, maksat yüzünü görmedi. Sâki, o aynaya benzer kadehi sun!

2090. Sevgiliden ayrı geçirdiğim demlerdeki sabrım, gönlümün damağını acıttı. O şekerler yağdıran tatlı dudaktan bir işve getir!

Hafız'ın hırkası neye yarar ki? Şarapla boya da sonra Hafız'ı çarşının başından sarhoş ve harap bir halde sürükle, getir!

Ey şabā nukheti ez ḫāk-i reh-ī yār biyār
Biber endūh-ı dil-u mujde-i dildār biyār

CCL.

Ey seher yeli, bana sevgilinin civarından bir koku getir. Gam hastasıyım, canıma bir huzur, bir istirahat ver!

Geçmez, hiç bir işe yaramaz akçemize murat iksirini kat; yani sevgilinin kapısındaki topraktan bana bir nişane ver!

Nazar pususunda gönlümle savaşım var. Sevgilinin kaşıyle başından bir yay, bir ok ver bana!

2095. Gurbetle, ayrılıkla, günün derdiyle ihtiyarladım artık.. taze bir civanın eliyle bana şarap sun!

Bu şaraptan aşkı inkâr edenlere de iki üç kadeh tattır.. fakat almadılar mı, durma, hemen bana ver!

Sâki, ya bu günün işretini yarına bırakma, yahut kaza ve kader divanından bana bir aman fermanı göster!

Hafız, dün gece ey seher yeli, bana sevgilinin civarından bir koku getir deyince gönlüm elden gitti, kendimden geçiverdim!

Ey ṣabā nukheti ez kūy-ı fulānī bemen ār
Zār-u bīmār-ı ġamem rāḥat-ı cānī bemen ār

CCLI.

Ey sırlar söyleyen dudu, dilerim gagandan şeker eksik olmasın.

2100. Başın daima yeşil, gönlün ebediyen hoş olsun. Sevgilinin yüzündeki tüylerden ne güzel bir nümune gösterdin bana!

Aşk erlerine anlaşılmaz sözler söyledin. Yarabbi, sen bu muammayı hallet.

Uyanık baht, bir uykuya dalmışız, yüzümüze kadehten gül suyu serp de uyanalım.

Çalgıcının çaldığı bu makam, ne makamdı ki sarhoşla ayık beraber oynamada!

Sâkinin şaraba kattığı bu afyondan içenlerde ne baş kaldı, ne sarık!

2105. Abıhayatı İskender'e vermezler.. bu, zorla, parayla olacak iş değil ki!

Gel de manası çok olan bu kısa sözden gönül ehlinin ahvalini duy, anla!

Çin güzeli, düşman, şeyhimiz sarhoş, gönül tuzağa tutulmuş, avcı da gaddar mı gaddar!

Ayıklara sarhoşluk sırlarından bahsetme.. can sözünü duvardaki resme söyleme!

Hafız, Şah Mansur'un devleti sayesinde şiir söylemede şöhret buldu.

2110. O Padişah, kullarına efendilik etti. Yarabbi, sen de onu âfetlerden koru!

Elā ey ṭūṭi-i gūyā-yı esrār
Mebādā ḫāliyet şekker ziminḳār

CCLII.

Ömür lâleliği, yüzünün parıltısıyle neşele-

nen sevgili, gel.. senin ömrünün gülü yokken ömrün bahar çiçekleri dökülüp gitti!

Gözden yağmur taneleri gibi göz yaşları dökülse yerinde.. çünkü gamınla ömrün çağı, şimşek gibi gelip geçti.

Kimin ömrünün medarı senin ağzının noktasıysa, kimin hayatı, bir nokta gibi minicik ağzının sevgisiyle devrederse ona yokluk denizinden korku yoktur.

Ömrüm olmadığı halde yaşamaktayım.. buna o kadar şaşma, ayrılık günlerini kim ömürden sayar ki?

2115. Her yanda hâdiseler askerinin bir pususu var. Onun için ömür atlısı dizgini koyvermiş, atını koşturup gider!

Şu bir iki an görüşme imkânı eldeyken işimizi düzene koy, bize lûtfet.. yarın ömrün ne olacağı belli değil ki!

Ne zamana kadar sabah şarabı içecek, tatlı seher uykusuna dalacaksın? Uyan da kendine gel. Ömrün ihtiyarı elden gitti!

Dün yol uğrağında bize bakmadı bile. Biçare gönül, ömrün geçişini görmedi bile!

Hafız, şiir söyle.. cihan sayfasında ömründen yadigâr olarak ancak kaleminden çıkan bu yazılar kalır.

Ey ḫurrem ez ʿurūġ-ı ruḫet lālezār-ı ʿömr
Bāz ā ki rīht bī gul-i ʿömret behār-ı ʿömr

CCLIII.

2120. Ömrüm müsait olursa ve bir kere daha meyhaneye varırsam artık rintlerin hizmetinden başka hiç bir şeyle meşgul olmayayım.

Ağlaya ağlaya gidip bir kere daha meyhane kapısını göz yaşlarımla sulayacağım gün, ne kutlu bir gündür.

Bu kavim adam tanımıyor. Yarabbi, bir sebep halk et de gevherimi başka bir satıcıya arzedeyim.

Sevgili bunca zamanlık sohbeti tanımadı, hukuka riayet etmedi, geçip gitti ama haşa.. ben başka bir sevgilinin ardına düşmem!

Bu gök kubbenin dairesi fırsat verir, felek yar olursa onu başka bir pergelle, başka bir düzenle yine ele geçiririm ben.

2125. • Şuh gamzesiyle yol kesici zülfü aman verirse gönlüm huzur istiyor artık.

Gizli sırrımıza bak! Her an başka bir pazar başında defle, neyle hikâye edilip durmada!

Her an dertten ağlamaktayım. Çünkü felek, her saat başka bir mihnetle yaralı gönlüme kastedip duruyor!

Fakat yine diyorum ki bu işe yalnız Hafız müptelâ değil ya.. daha nice kişiler bu çöle dalıp gittiler!

Ger buved ʿömr be meyḫāne revem bār-ı diger
Be cuz ez ḫidmet-i rindan nekunem kār-ı diger

CCLIV.

Yüzünü göster de varlığımı hatırından çıkar, beni benden al.. yel, yanmış âşıkların varlık harmanını savurup götürsün!

* Gönlümüzü belâ tufanına kaptırdık, gözümüzü de. Gam seline söyle, evi temelinden silip süpürsün!

Ham ambere benzeyen zülfünü kim okşayabilir? Heyhat! Ey ham gönül, bu tamahı hatırından çıkar!

Göğüse söyle, Fars ateşkedesini söndürsün, göze buyur, Bağdat'taki Dicle'nin şöhretini, şerefini gidersin!

* Pîrimuganın devleti bakî olsun yoksa, ondan ötesi kolay. Ondan başka âlemde ne varsa hepsine birden de ki: Varın, gidin.. benim adımı hatırınızdan çıkarın!

Çalışmazsan bu yolda hiç bir durağa erişemezsin. Bir şey elde etmek istiyorsan üstada itaat et!

Dün gece uzun kirpiklerimle seni öldüreceğim demişti. Aman, bu niyetten caymasın.. yarabbî, hatırında böyle bir cayma niyeti, böyle bir zulüm düşüncesi varsa sen defet!

Ölüm günümde bir an görüneceğini vadet, sonra beni hiç bir şeye aldırmaz, hiç bir şeyi kayırmaz bir halde mezarıma kadar götür!

Hafız, sevgilinin hatırı pek naziktir, sakın.. hem de kapısından git, bu feryadü figanı terket!

Roy binmāy-u vucūd-ı ḥodem ez yād biber
Ḫırmen-i sūhteganrā heme gū bād biber

CCLV.

Bu gece Kadir gecesi; ayrılık mektubu dürüldü. Bu gece, tanyeri ağarıncayadek esenlik ve kutluluk!

Gönül, âşıklıkta ayak dire.. çünkü bu yolda ücretsiz iş yok.

2240. Bana ayrılıkla da eziyet etsen, beni zorla da incitsen faydasız. Rintlikten tövbe etmeyeceğim!

* Ey gönlü aydın sabah, Tanrı hakkıyçin bir doğ.. görüyorum ki ayrılık gecesi derin karanlıklara dalmış!

Gönlüm elden gitti de sevgilinin yüzünü görmedim.. feryat bu zulümden, ah bu takatsizlikten!

Hafız, vefa istiyorsan cefa çek. Çünkü kâr da ticarettedir, ziyan da!

Şeb-i vaṣlest-u ṭay şud nāme-i hecr
Selamun hiye ḥattā maṭlaʿ-il fecr

CCLVI.

Yüzünü göster de bana, "canından geç" de. Muma benzeyen yalınlı yüzüne karşı âşıkın gönlü bir pervaneye benziyor, ateşe buyur, pervaneyi yaksın, yandırsın!

2145. Susuz dudağımızı gör de bizden suyu esirgeme. Öldürdüğü âşıkın baş ucuna gel de onu tozdan topraktan kaldır!

Yoksulu terketme.. gümüşü, altını yak ama derdinle ağlıyor ya.. göz yaşlarını gümüş say, yüzünü altın farzet;

Çenk çal... Ut yoksa ne zararı var? Tut ki ateşim aşk, gönlüm öd ağacı, bedenim de buhurdan!

Semaa gir; Hırkanı çıkar, oyna. Yok... eğer bunları yapamayacaksan bir bucağa git, hırkanı başına çek, otur!

Sofi hırkanı başından çek, bürünme o hırkaya... Sâf şarap çekmeye bak.. paranı, pulunu ver, altınlar sarfederek bir gümüş bedenli dilberi ağuşuna al!

2150. Sevgiliye sen benimle yâr ol da, iki cihana da benimle düşman olsun, ne çıkar de. Bahta de ki: Bana arkanı dönme... Sonra bütün yeryüzünü asker farz et, ne zarar olabilir?

Sevgili, gitmeye niyetlenme, bir an bizimle kal. Irmak kıyısında neşe ara, kadehi eline al!

Kendini yanından gitmiş, benden ayrılmış say. O vakit gönüldeki ateşten benzimi sap-

sarı, dudağımı kupkuru, gönlümün ve gözümün ateşinden kucağımı sulara gark olmuş farz et? Sensiz işte bu hale gelirim ben de!

Hafız, meclisi beze de vaize söyle; gel, meclisimizi gör de mimberi bırak artık!

Rūy binmā vu merā gū ki zi can dil bergīr
Pīş-i şem' āteş-i pervāne be can gū dergīr

CCLVII.

Seher yeli, ne olur... Sevgilinin durağına uğramaktan çekinme, bir uğra da âşıka oradan bir habercik ver, bu lûtfu esirgeme!

2155. Ey gül, bahtınca açıldın; şükrane olarak vuslat yelini bülbülden esirgeme bari!

* Sen daha yeni ayken ben sana âşıktım, şimdi toplan ay oldun, bana görünmeden çekinme!

Cihan da ehemmiyetsiz bir şey, cihandakiler de .. artık sen de marifet ehlinden bu ehemmiyetsiz şeyi kıskanma!

Tatlı dudağın şeker kaynağıyken söz söyle, dududan şekeri diriğ etme!

* Güzel huylarını dünyaya yayan, ancak şairdir. Şairden caizeyi, azığı esirgeme!

2160. Adının iyilikle anılmasını istiyorsan söz budur. Söze karşılık gümüşü, altını kıskanma!

Gam tozu yatışır, hal düzelir Hafız... yalnız sen, bu yoldan göz yaşını eksik etmeye gör!

Şabā zi menzil-i canan guzer dirig medār
Vezō be ʿāşık-ı bīdil ḫaber dirīg medār

CCLVIII. *

Sana bir öğüt vereyim: Dinle, bahane bulup kulak asmazlık etme! Seni esirgeyen öğütçü ne derse kabul et!

Gençlerin yüzlerini seyret, zevk al. Çünkü ihtiyar âlemin hilesi, ömür pususuna yatmıştır, fırsat gözlemektedir.

İki cihanın zevk ve lezzeti âşıklara göre ancak bir arpa değerindedir. Hattâ iki cihanın lezzeti değersiz bir matahlarda bu bir arpa ona nispetle pek çok bir fiyattır.

2165. İyi bir dostla düzenli bir saz istiyorum... bu suretle zir ve bem naleleriyle derdimi söyleyeceğim.

Şarap içmemek, günah etmemek niyetindeyim amma eğer takdir, tedbirime uygun düşerse!

Ezeldeki taksimi biz yokken yaptılar. Az bir miktar dileğine uygun düşmediyse ne yapalım, hoş gör, dahl etme!

Sâki, misket şarabını lâle gibi benim de kadehime dök de sevgin hatırımdan çıkmasın!

Sâki, o parlak şarap kadehini sun.. hasetciye de de ki: Vezirin keremini gör de öl, geber!

2170. Tövbe etmek azmiyle kadehi yüz kere elimden bıraktım! Fakat sâkinin göz ucuyla

bakışı tesir etmiyor, beni tevbemde sebat etmeye bırakmıyor ki!

İki yıllık şarapla on dört yaşındaki sevgili.. bana bunlar kâfi! Ne yapacağım bunlardan başka büyükle, küçükle düşüp kalkmayı!

Bizim ürküp kaçan gönlümüzü kim zaptedebilir? Zincirden boşanmış Mecnundan haber verin!

Hafız, bu mecliste tövbeden dem urma... sonra seni yay kaşlı sâkiler oklarlar.

Naşiḥati kunemet bişnev-u behāne megir
Her ançi nāşıh-ı muşfiḳ bigūyedet bipezir

CCLIX. *

Yine usul boylu selvinin dalında sabırlı bülbül şakıdı: Kem göz, gülün yüzünden ırak olsun!

2175. Ey gül, sen güzellik padişahısın.. buna şükret de şeyda ve âşık bülbüllere gurur gösterme!

Ayrılığından şikâyet etmiyorum.. çünkü ayrılık olmasa vuslatın bir lezzeti kalmaz.

Başkaları işretle, zevkle neşelenirler. Bizim neşemizse sevgilinin gamı.

Zahit hurilerle köşklere ümitlenmekte. Bizim köşklerimiz meyhane, hurimiz de sevgili!

Çenk nağmeleriyle şarap iç, gam yeme. Biri sana şarap içme derse de ki: Tanrı, yargılayıcıdır.

2180. Hafız, ayrılık derdinden neye şikâyet ediyorsun? Ayrılıkta vuslat vardır, karanlıkta nur!

Diger zişāḥ-ı serv-i sehi bulbul-i şabūr
Gulbāng zed ki çeşm-i bed ez rūy-ı gul bedūr

— Z —

CCLX.

Dudağını isteyip durmaktayım, fakat henüz muradıma erişmedim. Lâl dudaklarının kadehinden içerim ümidiyle hâlâ şarap içip duruyorum.

Daha ılk günü saçlarının aşkıyle dinim elden gitti. Bu sevda ile sonum neye varacak? Bilmem!

• Sâki o ateş renkli sudan bir yudum sun. Çünkü aşkıyle pişmiş erler arasında ben henüz hamım.

Bir gece yanıldım da zülfüne Hutem miski dedim. O vakittenberi her an vücudumdaki kıllar, bana ayrı ayrı kılıç urmada.

2185. Bir gün sevgili, nasılsa yanılmış da adımı anmış. O gündenberi adımdan gönül ehlince can kokusu geliyor.

Güneş, havletimde senin yüzünün ziyasını göreli gölge gibi kapıma, damıma uhup durmada.

Lâl dudaklarının sâkisi, ezel günü bana öyle bir yudum şarap sundu ki hâlâ o kadehin sarhoşuyum, ayılamadım gitti.

Ey bana canını ver de rahatlaş diyen, canımı sevgilinin dertlerine verdim ama hâlâ huzurum, rahatım yok!

Hafız, lâl dudaklarının hikâyesini kaleme alalı her an kaleminden Abıhayat akmada!

Berneyāmed eztemennā-yı lebet kāmem henūz
Ber umīd-i cām-ı la'let durdi āşāmem henūz

CCLXI.

2190. Ey nazlı güzellik selvisi, ne güzel naz ederek gidiyorsun Âşıklar, her an senin bir nazına karşı binlerce niyaz etmekte.

Güzel yüzün kutlu olsun.. naz elbisesini ezelden tam boyuna göre seçmişler!

Amber zülfünün kokusunu dileyene söyle: Ödağacı gibi sevda ateşinde yansın, yakılsın!

Pervanenin gönlü çırağla yanar. Fakat benim gönlüm, senin yüzünün çırağı olmayınca yanıyor.

Mehengim rakibin kınamasıyle bozulmaz, hattâ beni altın gibi makasla parça parça etseler bile!

2195. Civarının kâbesinde vakfeye duran gönül, o harimin neşesiyle Hicaz'ı bile anmıyor.

Madem ki kaşlarının mihrabı yok ve ol-

madıkça da namaz kılmam caiz değil; her an gönül kanıyle abdest almaya ne hacet?

Sofi, dün sen yokken, şarap içmeye tövbe etmişti. Fakat bugün meyhane kapısını açık görünce tövbesini bozuverdi!

Hafız; dün gece sâkinin dudağından bir sır duydu da yine şarap gibi ellerini çırpa çırpa küp dibine gitti!

Ey serv-i nāz-ı ḥusn ki ḫoş mīrevi benāz
Uşşāķrā benāz-ı tu her laḥẓa şed niyāz

CCLXII.

Gözümü sevgilinin yüzüne açtım... Ey kulların işini düzene koyan. Ey kullara lûtuf eden Tanrı, sana nasıl şükredeyim?

2200. Belâya düşmüş muhtaç bir kula de: Yüzünü tozdan; topraktan temizleme. Niyaz civarının toprağı murat kimyasıdır.

** Ey göz, bir iki katra göz yaşı saçtın ama karşılık olarak ne devlet elde ettin. Gel de bu devlete karşı nazlan; işvelen artık!

Âşık ciğer kanıyle temizlenmezse, aşk müftüsünün fetvasına göre, namazı sahih olmaz.

** Maksat aşk cilvesinden ibaret; yoksa Mahmud'un devlet yüzü, Eyaz'ın zülfüne muhtâç değil ki!

Gönül, yol müşküllerinden yüz çevirme. Yol eri, yokuşu, inişi düşünmez.

2205. Bu geçici durakta eline kadehten başka bir şey alma.. bu oyun saraycağızında aşktan başka bir şeyle oynama.

Seher rüzgârına ne inanayım, ona sırrımı nasıl söyleyeyim? Bu bahçede usul boylu selvi gibi sırra mahrem değil ki!

Güzelliğin, başkalarının sana âşık olmasına muhtaç değil.. hepsinden müstağni, müstağni ama ben bu aşktan dönecek, vazgeçecek adam değilim!

Gönlümün yanışından neler çekiyorum, sana ne söyleyeyim? Ben gammaz değilim, bunu göz yaşlarımdan sor!

• Yarım öpüşle gönül ehlinden bir dua al da düşmanının hilesini canından da defetsin, teninden de!

2210. Hafız, bir yerde gazel okumaya başladı mı orada zühренin gazel okuması kaale bile alınmaz; o kadar ehemmiyetsiz kalır!

Menem ki dīde bedidār-ı dōst kerdem bāz
Çi şukr gūyemet ey kār-sāz-ı bende-nevāz

CCLXIII.

Binlerce şükür olsun, seni dilediğim gibi ihlâsla gönlüme hemdem olmuş gördüm.

Yol erleri, belâ yoluna çekinmeden giderler. Yol erine inişten, yokuştan ne gam!

Sevgilinin derdini rakibin ağzına düşürmeyip gizlemek daha iyi. Çünkü kin güdenlerin gönlü, sırra mahrem olamaz.

Kaza ve kader bezeyicisinin kopardığı bu fitne ne fitneydi? Sevgilinin mest nerkisleri nâz sürmesiyle sürmelendi!

2215. Meclis, sevgilinin yüzüyle aydın ya, buna şükret de eğer bir cefa çırağı gelirse çekinme; yan, yakıl!

Hafız'ın gazellerinin şöhreti Şiraz'ı aştı, Hicaz'la Irak'a aşk zemzemesi saldı!

Hezār şukr ki dīdem bekām-ı hīşet bāz
Zi rūy-ı şıdḳ-u şafā keşte bādilem demsāz [*]

CCLXIV.

Kalk, kafatası toprakla dolup toprağı dökülmeden şarap kadehine neşeli şarabı doldur.

Madem ki son konağımız, sükût edenlerin vadisidir... Şimdi feleklerin kubbesine nağralar at!

Ey selvi boylu, terütaze başın için, ben toprak olunca nâzı bırak da bu toprağa bir gölge sal!

2220. Sevgiliye kötü nazarla bakmak doğru değildir. Yüzüne temiz bir aynadan bak!

Yılana benzer zülfünden zehirlenen gönlümüzü dudağınla tedavi et, bir panzehir ver!

Bu tarlanın tapusu, bilirsin ki kimseye kalmaz, sebatı da yoktur... sen de bütün bu varlığa kadehin ciğerinden bir ateş sal!

---

[*] Bu gazel, CCXII. nci gazelle karışmıştır. Bütün nüshalarda bu karışıklık vardır. O gazelin 9, 10 ve 11 inci beyitleri, yani son üç beyti aynen tekerrür ediyor, bu beyitleri almadık.

* Göz yaşımla yıkandım, çünkü yol ehli olanlar, önce temizlen de o tertemiz güzele sonra bak derler.

Yarabbi, o kendini gören zahit, ayıptan başka bir şey görmemekte.. onun idrâk aynasına bir ah buğusu ver!

2225. Hafız, sevgilinin kokusuyla elbiseni gül gibi yırt, o can ve ten libasını da o çevik ve usul boylu güzelin yoluna at!

Ḫīz-ı u der kāse-i rez āb-ı ṭarabnāk endāz
Pīşter zan ki şeved kāse-i ser ḫāk endāz

CCLXV.

Gönülleri kana bulananların halini kim söyler, felekten şarap küpünün kanını kim arar, sorar?

Eğer yine sarhoş nergis biter, açılırsa şaraba tapanların gözlerinden utansın!

Lâle gibi kadeh dolandıran, daima şarap içen artık bu cefadan dolayı yüzünü kanla yıkasın!

Çengin perde ardında söz söylemesi kâfi. Saçını kesin de artık ağlayıp inlemesin.

2230. Şarap küpünde oturan Eflâtun'dan başka bize hikmet sırlarını kim açabilir ki?

Dudağından bir kadeh koklamazsa gönlüm, konceler gibi açılmaz vesselâm!

Hafız ölmez, sağ kalırsa küp kâbesinin etrafında canla başla döner, tavafta bulunur.

Ḥāl-i hūnin-dilan ki gūyed bāz
Vez felek ḫūn-ı ḫum ki cūyed bāz

CCLXVI.

Gönlüm, kavgacı, vadinde durmaz, kan dökücü, hilebaz bir esmer güzeline kapıldı.

Güzeller, gömleklerinin önlerini açtılar da göğüslerini gösterdiler mi bu hale binlerce takva elbisesi, binlerce zahitlik hırkası feda olsun!

2235. Sâki, melek, aşk nedir bilmez ki.. sen bir kadeh iste de âdemin toprağına şaraptan gül suyu dök!

** Aşk ateşini artıran sözlere kul olayım... o sözler, yalımlı ateşe soğuk su serpen sözler değildir.

Yoksul, yorgun bir halde kapına geldim; merhamet et. Sevginden başka bir armağanım da yok!

** Savaşta kolunun kuvvetine mağrur olma. Çünkü binlerce düzen, padişahın hükmüyle ehemmiyetsiz kalır.

Gel gel.. dün akşam meyhane hatifi bana dedi ki: Rıza makamında ol, kazadan kaçma!

2240. Kefenime bir kadeh bağla da mahşer sabahı şarapla kıyamet korkusunu gönlümden atayım!

* Beninin hayalini kendimle mezara götüreceğim; toprağım beninden anberlere bulansın!

Âşıkla mâşuk arasında hiç bir hail yoktur. Sen, perdesin... Hafız, aradan kalk!

Dilem remide-i lūlīveşest şūr- engiz
Durūg-vaʿde vu ḳattāl-važʿ-u reng-āmīz

CCLXVII. *

Gel, gemimizi şarap ırmağına at.. gencın de canına velvele sal, ihtiyarın da!

Sâki, beni şarap gemisine at. Atalar sözüdür, iyilik et de denize at demişler.

2245. Yanıldım, meyhane yolundan döndüm. Yine kerem et, beni doğru yola getir.

Sâki, o gül renkli, misk kokulu şarabı getir. Gül suyunun gönlüne haset kıvılcımı sal.

Gerçi sarhoşum, harabım amma lûtfet de bu harap sarhoşun yüzüne bir bak!

Gece yarısı güneş istersen gül yüzlü üzüm kızının yüzünden nikabı kaldır.

Ölüm günü, beni toprağa gömmelerine müsaade etme.. beni meyhaneye götür, bir şarap küpüne at!

2250. Hafız, feleğin cevrinden gönlün daraldı, cana geldi. Mihnet şeytanlarına şehap oklarını fırlat!

Biyā vu keşti-i mā der şaṭ ı şerāb endāz
Ḫurūş-u velvele der cān-ı şeyḫ-u şāb endāz

CCLXVIII. *

Gel de hasta gönül yine derman bulsun.. gel de ölü tene tekrar hayat gelsin.

Gel.. ayrılığın gözümü öyle bağladı ki belki vuslatının kapısı açılırsa gözüm de açılır.

Gam, zenci askeri gibi gönül ülkesini zaptetti. Artık bu gönül, ancak senin aydın yüzünle cilâlanır.

Senden ırağ olsun.. geceler gebedir sözüne uyuyor da bakalım ne doğacak diye sabaha kadar yıldızları sayıp duruyorum.

2255. Hafız'ın kabiliyetli tabiat bülbülü, vuslatının gül fidanı kokusuyla yine şakımaya başladı!

Derā ki der dil-i ḫaste tevan derāyed bāz
Biyā ki der ten-i murde revan derāyed bāz

— S —

CCLXIX.

Gönül, sana yoldaş olarak iyi talihin yeter.. yol çavuşu olarak da Şiraz bahçesinin rüzgârı kâfi!

Derviş, artık sevgilinin konağından sefer etme. Manevî seferle hanikah bucağı yeter sana!

Alıştığın yurtla, eski dosta verdiği ahit,

sefere düşenlere katılmaman için kâfi bir özürdür.

Gönlün bir bucağından bir dert bir keder pusudan çıkarsa pirimugan kapısının harimine sığın.. bu kâfidir.

2260. Meyhanenin baş köşesine kurul, şarap içmeye bak. Cihandan bu kadar mal, mevki kazanman yeter!

Fazla dileme, işini sarpa sardırma.. lâl renkli şarap sürahisiyle ay gibi bir sevgili sana kâfi!

Felek, murat dizginini nadanların eline verir. Sense fazilet ve bilgi ehlisin, muradına erişmemen için bu günah yetişir!

Hafız, başka bir virde hacet yok.. gece yarısındaki dua ile sabah evradı sana yeter!

Başkalarının minnetini çekmeyi huy edinme. İki âlemde de Tanrı'nın rızasıyle padişahın ihsanı sana kâfidir.

Dilā refīḳ-ı sefer baḫt-ı nīk- ḫāhet bes
Nesīm-i ravża-i Şīrāz peyk-i rāhet bes

CCLXX.

2265. Bize cihan gülüstanında bir gül yanaklı dilber yeter. Bu çayırlıkta, bu çimenlikte o salına salına yürüyen selvi boylunun gölgesi kâfi.

Riya ehlinin sohbetinden uzak olayım, cihandaki ağırlıklardan bize ancak ağır bir kadeh yeter.

Cennet köşkünü amel karşılığı olarak bağışlıyorlar. Biz rindiz, elimizde bir şey yok.. bize muğların ibadet bucağı yetişir.

Irmak kenarına otur da ömrün akışına bak! Çünkü bize bu fâni dünyanın geçiciliğine şu işaret kifayet eder.

* Cihan pazarının parasına, puluna bak.. bir de cihanın mihnet ve eziyetini gör. Eğer bu kâr ve ziyan sana yetmezse bize yeter!

2270. Sevgili bizimle olunca daha fazla bir şey istemeyiz. O can munisinin sohbetine nail olma devleti kâfi!

İlâhi, beni kapından cennete yollama. Civarın, varlıktan da hoş, mekândan da. Ve o civar yetişir bana.

Hafız, nasipten şikâyet insafsızlıktır. Bize su gibi revan bir tabiatla akıp giden gazeller kâfi.

Gul- ʿizarî zi gulistān-ı cihan mārā bes
Zin çemen sāye-i an serv-i revan mārā bes

CCLXXI.

Siyah zülfünden öyle bir şikâyetçiyim.. onun yüzünden öyle perişanım ki sorma!

Hiç kimse vefa ümidiyle gönlünü, dinini terketmesin.. ben bunu yaptım, fakat o kadar pişmanım ki sorma.

2275. Sonunda kimsenin incinmesine sebep olmayacak bir yudum şarap elde etmek için na-

danlardan öyle zahmet çekmekteyim ki.. sorma!

** Zahit, bizden uzak geç de selâmette ol. Çünkü bu lâl renkli şarap gönlümde canımı elimden öyle bir alıyor ki sorma artık!

Böyle köşeye çekilip selâmete erişmek hevesindeyim.. fakat o fettan göz öyle bir işvelendi ki hiç sorma!

Bu yolda öyle dedikodular var ki canı mahveder. Bu kavgaya düşenlerden kimseyle mukayyed olma, ne bunu gör, ne onu sor!

Felek topundan nedir bu hal diye sorayım dedim, dedi ki: Sorma çevgândan çektiklerimi!

2280. Dedim ki: Zülfünü kimin kiniyle böyle büklüm büklüm bir hale getirdin? Dedi ki: Hafız, bu hikâye uzun bir hikâyedir. Kur'an hakkiyçin sorma bunu!

Dārem ez zulf-i siyāheş gile çendan ki mepurs
Ki çunan zō şudeem bī ser-u saman ki mepurs

CCLXXII. t

Sevgili, sana kim dedi, bizim halimizi sorma; yabancı gibi davran, hiç bir bildiğin halini hatırını soruşturma!

Lûtfun umumîdir, huyun keremdir. Lûtfet, kerem eyle de hiç bir suç yapmadığımız halde bizi bağışla, maceramızı sorma!

Aşk derdi nasıldır? İster misin bunu apa-

çık öğrenmeyi? Sabah rüzgârından sorma; kılıçtan sor!

Sana yoksulun halini sorma diyen kişinin yoksulluk âleminden hiç haberi yokmuş!

2285. İbadet yurdunda hırka giymiş zahitte istek akçası arama... Sorma müftüden kimyayı!

* Âlem doktorunun defterinde aşk derdine ait bir bap yok. Gönül, derde alış, devanın adını bile sorma!

Biz ne İskender'in hikâyesini okuduk, ne Dara'nın.. bizden sevgi ve vefa hikâyesinden başka bir şey sorma!

Hafız, gül mevsimi erişti, marifet satmaya kalkışma... fırsatı ganimet bil, nasıl oldu, niçin oldu suallerine girişme [*]!

Cānā turā ki goft ki aḥvāl-i mā mepurs
Bīgāne gerd u ḳıṣṣa-i hīç āşinā mepurs

CCLXXIII. t

Öyle bir aşk derdi çekmişim, öyle bir ayrılık zehri tatmışım ki sorma!

2290. Âlemi gezip dolanmış, sonunda öyle bir dilber seçmiştim ki.. sorma!

Sorma, kapısının toprağı havasıyle göz yaşlarım nasıl akmakta!

Sorma dün gece ağzından çıkan ve kulaklarımla duyduğum sözleri!

Yine bana bakıp söyleme diye dudağını

---

[*] Bu gazel, Halhali'de şüpheliler arasındadır.

ısırıyorsun? Ben, öyle bir lâl dudak ısırmışım ki sorma!

Sensiz yoksulluk kulübemde öyle eziyetler çektim ki sorma!

2295. Sorma Hafız gibi aşk yolunda gurbete düşüp ne makama eriştiğimizi!

Derd-i ʿışḳī keşīdeem ki mepurs
Zehr-i hecrī çeşīdeem ki mepurs

CCLXXIV. t

Ey sabah rüzgârı, Aras ırmağı kıyısına uğrarsan o vadinin toprağını öp, nefesini misk haline getir.

Selma konağına bizden her an yüzlerce selâm olsun. Orasını sarvanların sesleriyle, çan sadalarıyle dopdolu görürsün.

Sevgilinin mahmelini öp de sonra benden arz et: Yandım ayrılığından, ey merhametli dost, feryadıma yetiş!

Ben, nasihatçıların sözlerine kulak asmaz, öğütlerini rebap dinler gibi dinlerim. Ayrılık, kulağımı öyle bir burdu ki bu nasihat kâfi bana artık!

2300. Gece sabaha kadar şarap iç, aşk yolundaki gece yolcularının asesbaşıyle âşinalıkları vardır.

Aşkla oynama. Oyuncak değil ki.. gönül, başınla oyna. Çünkü aşk topu, heves çevgânıyle çelinemez.

Aklı başında olanlar, ihtiyarlarını kimseye vermezler ama gönül, isteğiyle sevgilinin sarhoş gözüne can vermekte!

Dudular, şekeristanda muratlarına eriştiler, zevk edip durmaktalar. Zavallı sinekse tahassüründen başına vurmakta!

Sevgilinin kalemine Hafız'ın adı gelirse.. yok mu? Şahımın tapısının eşiğinden bu istek de bana kâfi!

Ey ṣabā ger bigzerī ber sāḥil-i Rōd-ı Eres
Būse zen ber ḫāk-i an vadī vu muşkin kun nefes

— § —

CCLXXV.

2305. Ay gibi yüzünde bütün güzellikler, letafetler. Yalnız merhameti, vefası yok. Sen bunları da ver Yarabbi!

Sevgilim güzel ve çocuk. Bir oynarken beni öldürürse şeriatta günahı da olmaz.

İyisi mi gönlümü ona tamamıyle vermeyeyim. Çünkü iyiyi, kötüyü görmemiş; onu da hor tutar, görüp gözetmez.

Siyah gözlerinden kanlar damlıyor ama şeker gibi dudaklarından süt kokusu gelmekte; ağzı süt kokmakta.

On dört yaşında şuh ve şirin bir güzelim var. Ayın on dördü bile ona kulağı küpeli bir köle!

2310. O yeni yetişmiş gülün ardına düşüp nerelere gitti yarabbi? Nice demdir gönlümüzü göremiyoruz.

* Gönlümü alan sevgilim, böyle kalb kırıp durursa padişah, pek yakında onu cellâtlığına tayin eder!

O inci, Hafız'ın sedef göğsüne düşer, orada karar kılarsa canımı şükrane olarak sarfederim!

Mecmaʿ-i ḫūbi vu lutfest ʿizār-ı çu meheş
Leykineş mihr-u vefā nīst Ḫudāyā bidiheş

CCLXXVI.

Yarabbi, bana ihsan ettiğin bu gülümseyen taze gülü sana ısmarlıyorum. Çayırın, çimenin hasetçı gözünden sen sakla, bekle!

Vefa diyarından yüzlerce konak uzak ama yine feleğin âfetleri canından da ırak olsun, teninden de.

2315. Ey seher yeli, Selma'nın menziline varırsan bana bir selâm getir. Senden bunu umuyor, bunu gözlüyorum.

O siyah zülüfleri edeble aç da bir misk kokusu getir.. fakat o zülüf, aziz gönüllerin bulunduğu yerdir, sakın hoyratça oynama!

Ona tarafımdan de ki: Gönlümün kaşınla, gözünle, hattınla, yüzünle hukuku var. Gönlüm, o amberi büe kesada veren saçlarda; aziz tut onu!

Sevgilinin dudağı anılarak şarap içilen yerde kendisinden geçmeyen sarhoş, alçak bir kişidir.

Meyhane kapısında ne şeref kazanılır, ne mal. Orası kazanç yeri değil! Kim bu suyu içerse varını, yoğunu denize fırlatır, atar.

2320. Elemden korkana aşk kederi helâl değildir. İster başımız ayağında olsun, ister dudağımız ağzında, bizce ikisi de bir!

Hafız'ın şiirinin her beyiti, bir beytülgazeldir. Aferin gönüller çeken nefesine, aferin lâtif sözlerine!

Yārab in nov-gul-i ḫandan ki̇ supurdi̇ bemeneş
Mi̇sipārem betu ez çeşm-i ḫasūd-i çemeneş

CCXXVII.

Irmak kıyısı, söğüt gölgesi, şiire kabiliyetli bir tabiat, güzel bir sevgili.. şirin ve şuh bir dilber, gül yanaklı nazenin bir sâki...

Ey başımıza doğmuş talih, ey uyanmış baht! Bu zamanın kıymetini bilirsen bu işret, bu zevku safa helâl olsun sana.. kendine gel, ne hoş bir zamandasın!

Bir dilberin aşkına düşüp de gamlanan, kederlenen kişiye söyle: Çok hoş bir işte, güçtesin... Nazar değmesin, ateşe çöreotu at da tütsülen!

2325. Şairlik tabiatımın gelinini bakir fikirlerim-

le bezemekteyim. Belki bu suretle bir müddet sonra elime güzel bir dost düşer!

Sohbet gecesini fırsat bil, muradınca neşelen.. gönülleri aydınlatan ne güzel bir mehtap.. ne hoş bir lâlelik!

Sâkinin gözünde öyle bir şarap var ki aklı bile sarhoş etmekte, akla bile sarhoşluktan sonra sersemlik vermekte. Aferin, aferin.

Hafız, ömür gafletle geçti gitti. Gel bizimle meyhaneye de güzel dilberler sana iyi bir iş öğretsinler bari!

Kenār-ı āb-u pāy-ı bīd u tabʿ ı şiʿr-u yārī ḫoş
Muʿāşir dilberī şīrīn-u sāḳī gul-ʿizārī ḫoş

CCLXXVIII.

Sevgili, senin her halin lâtif, her şeyin hoş. Gönlüm, şekerler çiğneyen o yakut dudakların işvelerinden ne güzel bir zevk içinde.

2330. Şiven nazü edaların şirin; yüzündeki tüyler ve ben alımlı. Kaşın, gözün güzel, boyun, posun hoş.

Hayalimin gülistanı bezensin... gönlümün dimağını yaseminin revacına kesat veren zülfünün kokusu bürümüş!

Aşk yolunda yokluk selinden bir geçit bulunamaz ki. Fakat ben seni seyreder, onunla eğlenirim.

Gözüne nasıl şükredeyim, bilmem ki! Hasta olduğu halde yine lûtfeder de güzel yüzünle derdime derman olur!

Yokluk çölünün her yanında bir tehlike var ama âşık Hafız senin sevginle yola düşmüş, ne hoş bir surette gitmekte!

Ey heme şekl-i tu matbuʿ-u heme cāy-ı tu ḫoş
Dilem ez ʿişve-i yāḳūt-ı şeker-ḫāy-ı tu ḫoş

CCLXXIX.

2335. Sofi, gül devşir, yamalı hırkayı dikene bağışla. Bu acı zahitliği tatlı şaraba bahşet.

Sofiyane herzeleri, akla sığmaz saçmaları, çenk ahenginin yoluna koy. Tespihi, taylasanı şaraba ve sarhoşluğa ver!

Güzelle sâkinin satın almaya tenezzül etmedikleri şu ağır zahitliği yeşillik halkasında bahar rüzgârına terket.

Ey âşıklar beyi, yolumu lâl renkli şarap vurdu. Fakat kanımı ondan isteme, öc almaya kalkışma. Sevgilinin derin çene çukuruna bağışla!

Yarabbi, gül mevsiminde kulun suçunu affet, bu maceravı selviye ve ırmak kıyısına bağışla!

2340. Ey maksat kaynağına yol bulan, muradına erişen, bu toprak kula da şu denizden bir katrecik ver.

Gözün, güzelleri görmedi, âşık olmadın. Bunun şükranesi olarak bizi Tanrı'nın affına, lûtfuna terk et!

Sâki, sevgili sabah şarabı içerse de ki: Geceleri uyumayan Hafız'a da bir altın kadeh sun!

Sōfī gulī biçīn-u muraḳḳaʿ beḫār baḫş
Vin zuhd-i telḫrā bemey-i ḫoşguvār baḫş

CCLXXX.

Bağcıya beş günlük gül sohbeti lâzımsa ayrılık dikenine sabretmesi gerek.

Gönül, zülfünün bağında perişanlıktan ağlayıp inleme. Akıllı kuş tuzağa düştü mü tahammül etmeli.

2345. Böyle bir zülüf, böyle bir yüz varken yaseminin yüzüne, sümbülün kıvırcık saçlarına bakıp dalana bu zülfü, bu yüzü görmek haram olsun!

Âlemi yakıp yandıran rindin mülk işleriyle ne işi var? İdare işlerinde tedbir ve düşünce lâzım.

Tarikatte takvaya dayanmak, bilgiye güvenmek kâfirliktir. Yol erinin yüz türlü hüneri bile olsa yine ona tevekkül gerek!

Bu perişan gönüle kıvırcık ve sümbül gibi saçlar lâzımsa onları elde etmek için o zalim nergislerin nazını çekmesi icap eder.

Sâki, neye kadehi döndürmüyorsun. Bu gecikme ne vakte dek sürecek? Devir âşıklara dönünce teselsül gerek.

2350. Hafız, saz olmadıkça şarap içmeyen kim? Yoksul âşık için bu kadar çekiye düzene ne lüzum var?

Bağban ger penç rūzī ṣoḥbet-i gul bāyedeş
Bercefā-yı ḫār-ı hicran ṣabr-ı bulbul bāyedeş

CCLXXXI.

Şehirde bahtımızı denedik. Helâk vadisinden pılımızı pırtımızı çekip gitmeliyiz.

Nice demdir elimi ısırıp ah etmekten parça parça olmuş tenimi, gül gibi ateşlere yaktım, yandırdım.

Dün gece duydum, bir bülbül ne güzel şakımaktaydı; gül de dalında kulağını açmış, dinliyordu.

Bülbül diyordu ki: Ey gönül, şadol. Huyu sert olan sevgili, talihi, mazhariyeti yüzünden çok elemlere düşer, ıstıraplar çeker.

2355. İster misin, âlemin iyisi, kötüsü sana dokunmasın... kötü ahitleri bırak, sert sözleri terket.

* Sevgili, ayrılığından ve gönlümdeki yanıştan bütün malımı, canımı ateşlere atmanın tam zamanı!

Hafız, eğer insan daima muradına erişse ve elindekini kaybetmeseydi Cemşid de tahtından dur olmazdı.

Mā āzmūdeīm derin şehr bah̲t-ı h̲īş
Bīrun keşīdbāyed ezin varṭa rah̲t-ı h̲īş

CCLXXXII.

Lâle mevsimi kadehi eline al, riyayı bırak. Gül ümidiyle bir an sabah rüzgârına hemdem ol!

Sana bütün yıl şarap iç, şaraba tap demedim ya.. üç ay iç, dokuz ay zahitlik et!

2360. Seni aşk yoluna götüren pir, şarap iç der, seni şaraba havale ederse iç, Tanrı'nın rahmetini bekle!

Cem gibi gayb sırrına erişmek istersen gel de dünyayı gösteren kadehle hemdemlik et.

Dünyanın işi, gonce gibi yumulup açılmamaktır. Fakat sen bahar yeli gibi düğümleri açıcı ol.

Kimseden vefa umma. Yok, eğer söz dinlemiyorsan var abes yere sîmurgla kimyayı ara dur!

Hafız, yabancıların itaatine talip olma. Āşina rintlerle düş, kalk.

Bedevr-i lāle ḳadeh gīr-u bīriyā mībāş
Bebūy-ı gul nefesī hemdem-i ṣabā mībāş

GCXXXIII.

2365. Dudağı tatlı bir güzel, kulak memeleri yasemin gibi lâtif bir dilber kararımı da aldı, aklımı da, takatimi de!

Peri gibi güzel. çevik, şuh bir nazenin... güzel elbiseler giyinmiş ay gibi parlak ve nazlı bir dilber...

Ama nasıl güzel, bir bilsen... sevdasının ateşindeki hararetle tencere gibi kaynayıp durmaktayım.

Elbise gibi ben de onu bir kucaklayabilsem gömlek gibi huzura erer, rahata kavuşurum.

Kemiklerim bile çürüse sevgili yine gönlümde kalacaktır.

2370. Göğsüyle omuzu yok mu, göğsüyle omuzu... gönlümü de aldı, dinimi de, gönlümü de kaptı, dinimi de!

Hafız, senin derdinin dermanı, senin derdinin dermanı, sevdiğinin bal gibi dudağı, bal gibi dudağı, bal gibi dudağı vesselâm [*]!

Biburd ez men ḳarār-u ṭākat-u hūş
But-ī şirin lebī sīmin bināgūş

CCXXXIV.

Gönlüm ürküp kaçtı da bu yoksul hâlâ gaflette... o başı dönmüş avcı kuşa ne oldu acaba?

---

[*] Bu gazel, tetimmede bir kere daha var.

Gönül, o kâfir mezhepli, o yay kaşlı güzelin eline düştü. İmanımın başına neler gelecek diye söğüt gibi titreyip durmaktayım.

Deniz gibi hiç bir şeyden bulanmamayı ummaktayım, bu hayale kapıldım... heyhat! Hele bak olmayacak düşüncelere kapılan şu katranın başındaki sevdalara!

2375. Meyhaneye ağlaya ağlaya başım önümde gidiyorum... çünkü elimde oraya lâyık bir şey yok, utanıyorum halimden.

O zahitliği, o takvayı öldüren kirpiklere kurban olayım... neşterinden Abıhayat dalgalanmakta!

Muayene için yaralı gönlümün nabzına el ursalar, doktorların yenlerinden binlerce kan katrası damlar.

* Ne Hızır'ın mülkü kalır, ne İskender'in. Ey yoksul, bu alçak dünya için dalaşma!

Hafız, o kemere öyle her yoksulun eli erişemez. Eline Karun hazinesinden daha fazla bir hazine geçirmeye bak!

Dilem remīde şud u gāfilem men-ī dervīş
Ki an şikāri-i ser-geşterā çi āmed pīş

CCLXXXV.

2380. Dün gece meyhane bucağından bir hatif seslendi, dedi ki: Günahı bağışlarlar, şarap içmeye bak;

Tanrı'nın lûtfu, işini işler durur. Melek de rahmet müjdesini getirdi zaten.

Tanrı'nın affı, suçumuzdan fazla. Sen gizli sırrı ne bilirsin? Sus!

Bu ham aklı meyhaneye götür de lâl renkli şarap biraz kanını kaynatsın, coştursun!

Sevgilinin vuslatını çalışmayla vermezler; doğru... doğru ama gönül, sen yine elinden geldiği kadar çalış, çabala!

2385. Kulağımda sevgilinin saçlarının halkası, yüzüm de meyhanecinin kapısındaki toprakta... işte hep bu böyle!

Hafız'ın rintliği, ayıpları örten padişahın keremine nispetle o kadar güç, o kadar büyük ve o kadar affedilmez bir suç değil.

Din padişahı Şah Şüca' öyle bir padişah ki Ruhulkudüs bile emrini kulağına halka etmiştir.

Ey arş padişahı Tanrı! Sen onun muradını ver, kem gözden sakla, bekle!

Hātifi ez gūşe i meyḫāne dūş
Guft bibaḫşend guneh mey binūş

CCLXXXVI.

Ne hoştur Şiraz; ne hoştur o misli bulunmayan şehir. Yarabbi, sen zevalden koru!

2390. Rüknâbâd'ımız daima şen olsun... arı duru suyu, Hızır ömrünü bağışlamakta.

Caferâbât'la Musallâ arasından esip gelen şimal rüzgârı, seher yelinin kokusuyla karışır da gelir.

* Şîraz'a gel de kemal sahibi adamlarından Ruhülkudüs feyzini iste.

Seher yeli, o sarhoş ve şuh esmer güzelden haberin var mı, ne halde acaba?

Yarabbi, beni bu uykudan uyandırma. Hayaliyle ne hoş halvetteyim.

2395. O tatlı dilber kanımı bile dökse, gönül, hoş gör... ana sütü gibi helâl et.

Kim orada Mısır şekerinin adını andı da Şîraz'daki tatlı dilli dilberler, onu utandırmadılar?

Hafız, mademki ayrılıktan korkuyordun, neden vuslat günlerine şükretmedin [*]?

Ḫoşā Şīrāz-u veẓ'-ı bī misāleş
Ḫudāvendā nigdhdār ez zevāleş

CCLXXXVII.

Bülbülün daima düşüncesi, gülün kendisine yâr olmasında.. fakat gül de ona nasıl işvelenir, nasıl cefa ederim acaba diye düşüncede.

Güzellik, daima âşık öldürmekle olmaz Efendi ona derler ki kulunun derdine derman olur.

---

[*] Bu gazel tetimmeye de alınmıştır.

2400. Kötü bir saksı, lâlin kârına kesat vermekte, onu değerden düşürmekte. Bu ziyan yüzünden lâlin gönlü kan denizi olsa da dalgalansa yeri.

Bülbül, gülün feyziyle söz öğrendi. Yoksa bütün bu sözler, bu gazeller, gagasında hazır değildi ya!

Ey sevgilimizin sokağından geçen, sakın... bu mahallenin duvarı başlar yarar!

Yarabbi, o sefere çıkmış sevgiliyi, her neredeyse sen koru... yüzlerce gönül kafilesi, onun yoldaşı.

Gönül, zahitlik sohbeti sana hoş geldi ama aşk, daha azizdir, aşkı bırakma.

2405. Sofi, bir iki kadehle külâhını eğdi... iki kadeh daha içerse sarığı da çözülür, karmakarışık olur.

Hafız'ın gönlü sana alışmıştır, vuslat nazıyle yetişmiştir... onu incitmeye kalkışma!

Fikr-i bulbul heme ānest ki gul şud yāreş
Gul der endīşe ki çun ʿişve kuned der kāreş

CCLXXXVIII. t

Şefkat sahibi bir yoldaşsan ahdinde dur... evde de bizimle dost ol. hamamda da, gülüstanda da.

Perişan zülüflerinin büklümlerini rüzgârın eline verme; âşıkların gönülleri perişan olursa olsun deme!

Hızır'la düşüp kalkma hevesindeysen Abıhayat gibi İskender'in gözünden gizlen!

2410. Aşk Zebur unu terennüm etmek, her kuşun harcı değil... sen gel de bu gazel okuyan bülbülün yeni açılmış gülü ol.

Hizmet ve kulluk bize düşer... sen sultanlık ededur!

Sakın bir daha Kâbe haremindeki hayvanlara kılıç çekme. Gönlümüze neler ettin, pişman ol gayri!

Sen meclisin mumusun, bir dilli, bır gönüllü ol... pervanenin hayaline ve savaşmasına bak da gül.

Dilberliğin, güzelliğin kemali âşıklarladır. Nazar şivesiyle âşıklar kazan da zamanın nadir güzellerinden ol.

2415. Hafız, sus... sevgilinin cevrinden nale etme. Sana kim dedi güzel yüze hayran ol diye?

Eger refîk-ı şefîkî durust peyman bâş
Harîf-i hâne vu germâbe vu gulistan bâş

CCLXXXIX. t

Sevgili, yine gel de daralmış gönlüme bir can yoldaşı ol... bu yanan âşıkın gizli sırlarına sırdaş kesil!

Aşk meyhanesinde satılan şaraptan bize iki üç kadehçik sun... isterse ramazan olsun, ne çıkar?

Ey sülûk eri ârif, madem ki hırkanı ateşlere attın, çalış da âlem dilberlerinin başı ol!

Bir gün o sevgili sana, gönül seni gözlemekte derse, sevgiliye "şimdicek geliyorum, azıcık bekle" de!

2420. O ruh bağışlayan lâlin hasretiyle gönlüm kan kesildi. Ey sevgi hokkası, ey gönül, yine o nişanı koru, cefa yüzünden vefayı terk etme!

Ey göz yaşı seli, gönlüne elemden bir toz konmasın diye mektubun ardınca sen de koş yürü!

Hafız, cihanı gösteren kadehe heves ediyorsa söyle ona: Cemşid'e Benzeyen Vezirin huzurundan ayrılmasın!

Bāz āy-u dil-ī teng-i merā mūnis-i can bāş
Vin sūhterā mahrem-i esrār ı nihan bāş

CCXC. t

Seher vakti gayb hatifinden kulağıma şu müjde çalındı: Zaman, Şah Şucâ'ın zamanı... şarabı pervasızca iç!

Nazar ehlinin ağızlarında bin türlü söz, fakat dudakları yumulmuş bir halde bir bucağa çekildikleri devir, geçti artık!

2425. Gizlemekten gönlümüzün çömlek gibi kaynadığı maceraları artık çenk sesleriyle söyleyip ilân edelim.

Muhtesipten korkup evlere sığınmış olan şarabı, sevgilinin yüzüne bakarak aşikâre ve "Afiyetler olsun" naralarıyle içelim!

Şehrin imamı sırtında seccade taşıyordu ya.. dün gece meyhane sokağından omuzlamışlar.. öyle götürüyorlardı.

Gönül, sana kurtuluş yoluna bir delâlet edeyim. Bir hayırda bulunayım, dinle: Günahla övünme. Fakat zahitlik de satma!

Padişahın aydın rey ve tedbiri tecelli nuruna mazhardır. Onun yakınlığını istiyorsan niyetini sağlamlaştır da öyle çalış!

2430. Gönlün, onun ululuğunu övmeden başka bir şeyi vird edinmesin. Çünkü onun gönül kulağı, memleketin harabelerine mahremdir, gönüllerdekini duyar.

Memleketi idare işini padişahlar bilir. Hafız, sen bir bucakta oturan yoksulun birisin... coşma; kendine gel!

Seḥer ki hātif-i ġaybem resīd müjde begūş
Ki devr-i Şāh Şucāʿest mey dilīr binūş

CCXCI. t

Dün gece bana iş bilir akıllı bir dost gizlice, "Pîrimuganın sırrını sizden gizlemek doğru değil" diyerek şunları söyledi:

Tabiatına uyup işe pek sarılma, oluruna bırak.. çünkü dünya, bir işe sarılana zahmet ve meşakkat verir.

Ondan sonra da bana bir kadeh sundu ki pırıltısından gökteki zühre raksa geldi de çenk, çalarak "Afiyetler olsun" demeye başladı!

2435. Yavrum, öğüt dinle, dünya için gam yeme. Sana inci gibi bir söz söyledim, mümkünse kulağına küpe yap!

Gönlün kanlara bulansa bile kadeh gibi dudağın gülsün.. halka öyle görün. Sana bir zahm erişince hemen çenk gibi feryada başlama.

Bu perdeye âşina olmadıkça, hiç bir remz, hiç bir nükte duyamazsın. Namahrem kişinin kulağı, meleklerin haberlerini işitmez.

Aşk hareminde dedikodudan bahsetmek olmaz, orada bütün azanın göz, kulak kesilmesi lâzım.

Nüktedanlar meclisinde kendini göstermeye kalkışmak münasip değildir. Ey akıllı, ya bildiğini söyle; ya sus!

2440. Saki, şarap sun... Hafız'ın rintliklerini suç bağışlayan, ayıp örten Sahibkıran Vezir anladı.

Dūş bā men guft pinhan kār-dānī tīz-hūş
Vez şumā pinhan neşāyekerd sırr-ī meyfurūş

CCXCII. t

Öyle sert bir şarap isterim ki kuvveti, insanı yıksın, kendinden geçirsin... ben de bu

suretle bir an olsun, dünyayı da unutayım, kötülüklerini de... biraz olsun huzura kavuşayım!

Şarap sun... çenk çalan Zührenin oyunıyle Mirrihin silâhşorluğuna güvenip feleğin hilesinden emin olmaya gelmez. Kimse kaderden kurtulamaz.

Aşağılık kişileri doyurup besleyen zaman sofrasında huzur ve istirahat balı yoktur. Gönül, tamahını, hırsını bu sofranın acısından da kes, tatlısından da.

Behram-ı Gûr'un avlandığı yayı at da al eline Cem kadehini. Çünkü ben, bu sahrayı çok döndüm, dolaştım; ortada ne Behram var, ne mezarı!

2445. Yoksulları görüp gözetmek, ululuğa, zarar vermez. Süleyman bile o kadar ululuğıyle beraber karıncaya lûtuflarda bulunur, iltifatlar ederdi.

Gel de saf şarapla sana zamanın sırrını göstereyim, ama bir şartla: O sırrı gönül gözleri kör olan tabiatsızlara göstermeyeceksin.

Sevgilinin yay kaşları Hafız'dan yüz çevirmez ama bu kuvvetsiz kollarını görünce gülümser durur!

Şerāb-ı sust miḫadem ki merd-efken şeved zūreş
Ki tā yek dem biyāsāyem zi dunyā vu şer-u şūreş

CCXCIII. t

Sarhoş sevgilimin derdinden pek harabım... gamzeleri yaralı gönlüme oklar saplamakta.

Sevgili, haça benzeyen zülüflerini dağıtırsa nice müslümanlar şaraba düşer, kâfir olur!

Sana bağladım, gönlümü başkalarından aldım. Seninle âşina olanın ne yabancıyla işi var, ne bildikle!

Bu âşıka inayetle bir bak. Lûtfun yardım etmedikçe hiç bir işi ileri gitmiyor.

Ey güzellik ve alım ülkesinin padişahı, lâl dudağın yaralı gönlüme tuz ekerse ne olur?

Sarhoş gözlerin, önümden, ardımdan pusu kurdu da sabrımın harmanını yele verdi, savurdu!

Âşık, kapı ardında oturup beyhude yere gam yeme. Senin gam yemenle rızık, ne eksilir, ne artar!

* Mademki bu faydasız savaşma bir fayda vermeyecek... şu halde ey olmayacak düşüncelere dalan, derde düşüp gönlünü incitme!

* Tanrı hakkıyçin ne olur, bu âşık Hafız'ın halini bir sor. Yoksul, hal hatır sorarsa şaşılmaz... fakat padişah sorarsa hiç şaşılmaz!

Men ḫerābem zi ğam-ı yār-ı ḫerābāti-i ḫīş
Mīzened ğamze-i ō nāvek-i ğam ber dil-i rīş

CCXCIV*.

Seher yeli, sevgilinin amber saçan zülfüne ulaşıp o güzelim saçları eğdi büktü mü gayri esip hangi hasta âşıka dokunsa o âşık taze can bulur.

Nerde bir hemdem ki gönül, sevgiliden ayrı bulunduğu demlerde neler çekiyor, bir iyice anlatayım.

Zemane, gül yapraklarından senin yüzüne bir nazire düzdü ama, o nerde, yüzün nerde? Bunu o da gördü de utancından konca içine sakladı, gizledi.

2460. Sen uykudasın... yoksa hakikatta aşkın ne ucu vardır, ne bucağı.. Maşaallah bu sonu olmayan yola!

Kâbe, âşıklarından özür diler mi, diler... çünkü o yanık gönüllülerin canı, oraya varmak için çöllerde yandı, yakıldı!

Bu Beytülhazen hastasına sevgilinin çene çukuruna düşmüş olan gönül Yusuf'unun namını, nişanını kim getirir acaba?

O zülfü tutup Vezirin eline teslim edeyim Hafız'ın gönlü, onun hilesinden hud'asından yandı artık!

Çu berşikest şabā zulf-i ʿanber-efşāneş
Beher şikeste ki peyvest tāze şud cāneş

CCXCV *

Hatalar bağışlayan, suçlar örten Padişah'ın

zamanında Hafız, surahiyle şarap içmekte, müftü kadehle!

2465. Sofi, muhtesibi omuzunda şarap testisini götürür görünce tekke bucağından kalkıp geldi, küp dibine oturakodu.

Seher çağı, pirimugandan şeyh ve kadının ahvalini, onların yahudice gizli gizli şarap içişlerini sordum.

Dedi ki: Mahremsin ama bu söz söylenemez. Dilini kıs, sırrı gözet, şarap içmeye bak!

Sâki, bahar geliyor, şarap parası kalmadı. Düşün, taşın, bir çaresini bul... dertten gönlümün kanı coşmakta!

Aşk, müflislik, gençlik ve ilkbahar... artık özrümü kabul et, suçumu kerem eteğiyle ört!

2470. Niceyedek mum gibi dil uzatıp duracak, şikâyette bulunacaksın? İşte murat pervanesi geldi, çattı; Âşık, sus artık!

Ey suret ve mana Padişahı, senin gibisini ne bir göz görmüştür, ne bir kulak işitmiştir.

Genç bahtın bu ihtiyar feleğin köhne gök hırkasını miras alıncaya kadar sağ ol. Felek yok olsa büe sen yok olma!

Der ʿahd-ı Pādşāh-ı ḫatā- baḫş-u curm-pūş
Ḥāfıẓ ḳırābe-keş şud-u muftī piyāle-nūş

— ʿA —

CCXCVI.

Aşkında vefakârlık göstermede mum gibi güzeller içinde meşhurum. Mum gibi aşk yo-

lunda canıyle, başıyle oynayanların ve rintlerin mahallesinde gecelemekteyim.

* Aydınlığın ateşinde mum gibi ağlayıp duruyorum. Bu yüzden gama tapan gözüme ne gece uyku giriyor, ne gündüz!

2475. Aşkının suyu ve ateşı arasında mum gibi erimeye başlayalı dağa benzeyen sabrım, derdinin eline düştü de mum gibi yumuşadı.

Sabır ipliğim gam makasınla kesildi. Öyleyken yine aşk ateşinin içinde mum gibi gülüp durmaktayım.

Kızıl göz yaşları atım bu kadar hızlı koşmasaydı gizli sırrım, âleme mum gibi apaydın yayılır mıydı?

Mum gibi göz yaşı yağmurları yağdıran bu zayıf ve perişan gönlüm, su ile ateş arasında yine senin hararetli bir âşıkındır,

Âlemi bezeyen yüzün olmadıkça gündüzüm gece gibidir. Aşkım kemalde olduğu halde yine mum gibi noksanın tam içindeyim, günden güne eriyip gidiyorum!

2480. Ey nazenin sevgili, bir gece vaslında beni devlete ulaştır da yurdum, cemalinle mum gibi aydınlansın.

Sabah çağına erişmiş mum gibi senin vuslatına ermek ümidiyle yandım, yakıldım bir nefeslik ömrüm kaldı. Sevgili, yüzünü göster de canımı mum gib feda edeyim.

Ayrılık gecesi bana bir vuslat habercisi yolla. Yoksa derdinden mum gibi bütün âlemi yakar yandırırım!

Hafız, senin sevgi ateşini öyle bir başına aldı ki... gönül ateşini göz yaşlarımla mum gibi söndürmeme imkân mı var?

Der vefā-yı ʿışḳ-ı tu meşhūr-ı ḫūbānem çu şemʿ
Şeb- nişīn-i kūy-ı ser-bāzān-u rindanem çu şemʿ

CCXCVII.

Seher çağı, doğunun mumu, misilsiz yaratılış köşkünün nalvet bucağından görünüp her tarafa şuleler salınca

2485. Felek, ufkun koynundaki aynayı çıkarır.. o aynada kâinatın yüzünü binlerce çeşit olarak gösterir.

Zühre, felek Cemşidinin çalgı odasının köşelerinde ergununa düzen verir, çalmaya başlar.

Çenk, "Şeker nerde, hani?" diye feryada başlar. Kadeh, "Meneden neye gitti, ne oldu?" diye kahkahalarla gülmeye koyulur.

Devranın ahvaline bak da işret kadehini eline al. Çünkü her halde bu durum, durumların en iyisidir.

Dünya güzelinin zülfü, baştan başa tuzaktır, baştan başa hile, Âşıklar, bu ip için savaşa düşmezler.

2490. Cihan faydasını elde etmek ister, âlemde faydalanmak dilersen Padişahın ömrüne dua et. Çünkü o, ihsanlarda bulunan kerem sahibi ve faydalı bir varlıktır.

Ezel lûtfuna mazhar, istek gözünün nuru, ilimle ameli bir araya getirmiş olan cihanın canı Şah Şüca'dır.

Bāmdādan ki zi ḫalvet-geh-i kāḫ i ibdā'
Şem'-i ḫāver fukened ber heme etrāf şuā'

CCXCVIII. t

Şah Şüca'ın ululuğuna, devletine, mevkiine andolsun ki mal ve mevki için kimseyle kavgam, gürültüm yok.

Evdeki şarap bana yeter, meyhane şarabını sunma. Ey tôvbe yoldaşı, şarap arkadaşım geldi Artık sana elveda!

Allah için hırkamı şarapla yıkayın. Çünkü ben bu zahitlikten bir hayır kokusu bile duymuyorum.

Ben mutî bir kulum, sen de emrine itaat edilen bir padişah.. bu nimete şükrane olarak âşıklara bir bak. Onları bir gör, gözet!

Senin kadehindeki bir yudum şarabın feyzine susamışız, fakat ne küstahlık ediyoruz, ne baş ağrıtıyoruz:

** Zemane hüneri satın almıyor, ben de de bundan başka bir matah yok. Bu kesat matahla nereye ticarete gideyim?

Tanrı, Hafız'ın alnını, yüzünü Şah Şüca'ın ululuk kapısının toprağından ayırmasın!

Ḳasem be ḥaşmet-u cāh-u celāl-i Şāh Şucā'
Ki nīst bā kesem ez behr-i māl-u cāh nizā'

— Ġ —

CCXCIX.

Seher çağı âşık bülbül gibi dimağıma ilâç bulmak, aklımı tedavi etmek ümidiyle gül bahçesine gittim.

2500. Güzelim gülün cilvesine baktım. Âdeta karanlık gecede apaydın bir çırağa benziyordu.

Gençliğine, güzelliğine öyle mağrurdu ki bülbülün gönlünden haberi bile yoktu.

Güzel nergis hasretle göz yaşları dökmekte, lâle sevda ile canına, gönlüne yüzlerce dağ vurmaktaydı.

Süsen serzenişle kılıç gibi dilini uzatmış, şekayık gammazlar gibi ağzını açmıştı.

Gâh şaraba tapanlar gibi eline sürahiyi, gâh sarhoşların sâkisi gibi kadehi alıyordu.

2505. Hafız, neşeli işret âlemini, gençlik çağını gül gibi ganimet bil; elçiye ancak haber vermek düşer!

Seḥer be būy-ı gulistan demī şudem der bāġ
Ki tā çu bulbul-i bīdil kunem ilāc-ı dimāġ

— F —

CCC.

Talihim yardım eder, sevgiliye ulaşma

devletine erer de eteğini elime geçirirsem ne mutlu bana... yok, eğer eteğini vermez de beni öldürürse bu da ne şeref!

Şiirlerim, maceramı her tarafa götürür, her yerde yayar durur ama yine bu ümitlerle dolu gönlüm, âlemde kimseden kerem ümidine düşmedi.

* Sevgilinin kaşı, benim hayalime nasıl olur da meyleder? Kimse bu yayla murat okunu atıp da hedefe eriştirmedi ki.

Taş yürekli güzellerin sevgilisini ne vakte kadar nazünaim ile besleyip durayım? Bu hayırsız oğullar, babalarını anmıyorlar bile.

2510. Ben zahitlik hayaliyle bir bucakta oturmak istiyorum ama şaşılacak şey şu ki her yandan bir muğbece çenk ve defle çıkıp beni benden alıyor.

Kaşlarının büklümünden gönlüme bir açıklık, bir ferah gelmedi gitti. Vah yazıklar olsun, aziz ömür bu eğri hayalle telef oldu!

Zahitlerin hiç bir şeyden haberleri yok; nakış oku, maval okuma Muhtesib, riya sarhoşudur; şarap sun, korkma!

Şehir sofisine bak, şüpheli lokma yeyip durmada. Bu yemi hoş hayvanın kuskunu sırtından eksik olmasın!

Hafız, eğer Ehlibeyit yoluna doğrulukla ayak basarsan Necef Şahnesi'nin himmeti, yoluna kılavuz olur.

Tālīᶜ eger meded dehed dāmeneş āverem bekef
Ver bikeşem zihī ṭarab ver bikuşed zihī şaref

— Ḳ —

CCCI.

2515. Emin bir yer, tortusuz şarap, esirgeyici bir dost. Eğer bunlar daima ve kolayca eline geçerse ne mutlu sana, talihlisin!

Ben bu ince şeyi binlerce defa tahkik ettim: Cihan da hiç ender hiç, cihanın işleri de!

Eyvah yazıklar olsun ki bu zamana kadar bilmiyordum. Meğerse saadet kimyası yoldaşmış.

Emin bir yere var da fırsatı ganimet say. Çünkü yol kesiciler, ömür pusunda bekliyorlar.

Gel... sevgilinin dudağıyle kadehin gülümsemesine tövbe etmek, öyle bir hikâye ki akıl bir türlü tasdik etmiyor

2520. Kıl gibi ince belin benim gibi birisinin eline düşmez. Düşmez ama yine ben, bu ince hayali kurmaktan hoşlaşıyorum!

Çene çukurunda öyle bir alım var ki yüz binlerce derin düşünce, onun künhüne erişemez.

Göz yaşım akik rengine boyansa şaşılacak şey mi? Gözümdeki mühür de akike benziyor.

Güldü de dedi kı: Hafız, senin şairane tabiatına kulum ben. Bir bak, beni ne dereceyedek aptal saymada!

Maķām-ı emn-u mey-i bî ġaş-u refîķ-ı şefîķ
Geret mudām muyesser şeved zihî tovfîķ

CCCII.

Sana ayrılık destanını iyiden iyiyi anlatırım ama kalemin dili ayrılığı anlatamaz ki.

2525. Yazıklar olsun, ömrüm vuslat ümidiyle sona erdi de ayrılık zamanı hâlâ sona ermedi.

Başım eşiğindedir diye övünür, başımı feleklere yüceltirdim, bu günse ayrılık eşiğine koydum!

Vuslat havasında nasıl kol kanat açayım? Gönül kuşum ayrılık yuvasında tüylerini döktü!

Şimdi ne çarem var? Sabır sandalım ayrılık yelkenini açtı da gam denizinde bir girdaba düştü, gitti.

Ucu, kıyısı olmayan ayrılık denizinde iştiyakının dalgalarıyle ömür gemisinin batmasına çok bir zaman kalmadı.

2530 • Ah bir elime geçse ayrılığı öldürürdüm. Ayrılık günü de kararsın, ayrılığın evi barkı da yıkılsın, mahvolsun!

• Hayal alayına yoldaşım, sabırla hemdem.. ayrılık ateşine düşmüşüm, firkatle eşim!

Nasıl olur da canla başla vuslat davasına girişebilirim ki bedenim kazaya sataşmış, gönlüm ayrılığa düşmüş!

İştiyak ateşiyle sevgiliden ırak, gönlüm kebab oldu. Ayrılık sofrasında daima ciğer kanı yeyip durmaktayım.

Felek, başımı aşk çemberine esir olmuş görünce sabrımın boynunu da ayrılık ipiyle bağladı.

2535. Hafız, eğer bu yol. iştiyak ayağıyle gide gide bitseydi kimse ihtiyarını ayrılık eline vermezdi!

Zebān-ı ḫāme nedāred ser-i beyān-ı firāḳ
Ve gerne şerḥ dehem bā tu dāstān-ı firāḳ

— K —

CCCIII.

Şarap içersen bir yudumunu da yere saç. Başkasına faydası dokunan günahtan hiç bir korku yoktur.

Yürü, neyin varsa, harca, ye, esirgeme. Çünkü zaman, hiç esirgemeden helâk kılıcını vuracak!

Ey nazü naim ile beslenip yetişen selvi boylum, ayağının toprağı hakkiyçin öldüğüm gün kabrime gel, ayağını toprağımdan çekme!

İster cehennemlik olsun, ister cennetlik.. ister insan olsun, ister peri.. yol ehlinin hasislik etmesi, hepsinin mezhebince küfürdür.

2540. Bu gökkubbeyi kuran mühendis, şu altı taraflı kiliseyi öyle bir kurmuştur ki kimse, bu kilisenin çukurundan kurtulamaz!

Üzüm kızının hilesi aklı öyle bir şaşırttı ki.. dilerim asma çardağı kıyamete kadar harab olmasın!

Hafız, meyhane yolunu tuttun da bu cihandan ne de hoş gelip geçtin. Gönül ehlinin duası, tertemiz gönlünün enisi olsun!

Eger şerāb ḫorī cur'aī feşan ber ḫāk
Ezan gunāh ki nef'ī resed be ġayr çi bāk

CCCIV. t

Sevgili, yaralı gönlümle dudağının arasında tuz-ekmek hakkı var.. dudağın, gönlümün yarasına nice defalar tuz ekti.. bu hakkı koru, gözet.. ben gidiyorum, artık Allaha ısmarladık!

Sen, Melekût âleminde, meleklerin daima anıp durduğu temiz bir gevhersin. Melekler, seni daima hayır dua ile anmaktalar.

2545. İhlâsımda şüphe varsa bir sına, mihenge vur beni. Hiç kimse, mihenk taşı kadar halis altının ayarını anlayamaz.

Sarhoş olayım da sana iki öpücük vereyim demiştin. Vaadin haddi aştı, fakat biz ne iki gördük, ne bir!

Gülen fıstığa benzeyen ağzını aç da şekerler dök. Ağzın var mı, yok mu? Bu hususta halkı şüpheye düşürme!

Muradımdan gayri bir surette dönerse feleği altüst ederim. Ben çarhı feleğe zebun olacak adam değilim!

Ey engel, mademki sevgilinin, Hafız'ın yanına varmasına mani oluyorsun.. bari sen de ondan bir iki adımcık uzak dur!

Ey dil-i rîş-i merā bā leb-i tu ḥakḳ-ı nemek
Ḥaḳ nigeh dār ki men mîrevem Allāh ma'ak

CCCV *

2550. Binlerce düşmanım olsa da helâkime kasdetse sen dostum olduktan sonra düşmanlardan korkum yok!

Beni ancak vuslat ümidi diri tutmakta.. yoksa benim için her an ayrılığından helâk olma korkusu var

Rüzgârdan nefes nefes kokunu duymasam gül gibi zaman zaman gamdan yakamı yırtarım.

Hayalin varken gözlerime uyku mu girer? Heyhat! Gönül, ayrılığına sabır mı edebilir? Hâşâ!

Senin açtığın yara, başkalarının koyduğu merhemden, senin vereceğin zehir, başkalarının panzehirinden yeğdir!

2555. Beni kılıcınla vurup öldürmen, bence ebedî bir hayattır. Çünkü sana feda olmak canıma pek hoş gelir [*].

Benden dizgin çevirme. Terki bağına öyle bir sarılmışım ki kılıçla vursan başımı siper eder, yine elimi çekmem.

Sen nasılsan, olduğun gibi seni kim görebilir ki? Herkes, seni ancak kendi idrakince anlar.

Hafız, yoksulluk yüzünü kapıda toprağa korsa halkın gözünde cihanın azizi olur.

Hezār duşmenem er mīkunend ķasd-ı helāk
Gerem tu dōsti ez duşmenan nedārem bāk

— L —

CCCVI.

Tanrı sana iyilikler, hoşluklar versin ey şimal rüzgârı, bize vuslat çağı gibi esip gelmektesin.

2560. Selma ne oldu, Zîselem'deki sevgili ne âlemde? Komşularımız nerde, halleri nice?

Meclis yeri şarap içen erlerle dudağına kadar dolu kadehlerden hali kaldı.

---

[*] Sudî, bu beyitteki kaidesizlikleri işaret ve bu gazelin, divanlarda bulunmadığını kaydederek Hafız'ın olmadığı ihtimalini kuvvetle söyler ve ancak şârihler şerh ettiği için aldığını ilâve eder. C. 2, S. 168.

Yurt, mamurken yıkıldı, gitti. Ne halde olduğunu yerde kalan eserlerinden sorun!

Şimdi artık ayrılık gecesi gölge saldı Bakalım, geceleyin giden hayal yolcularından ne doğacak?

Aşk hikâyesinin sonu gelmez. Söz şöyle dursun, hal diliyle bile anlatılmasına imkân yok?

2565. Güzelimiz kimseye bakmıyor. Ah bu azametten, ah bu rütbeden, bu ululuktan!

Sevgili, güzelliğin son derecesine vardın da muradına eriştin. Tanrı senden kem gözleri ırak etsin. Tanrı seni nazardan korusun!

Hafız, ne vakte kadar aşk derdine sabredip duracaksın? Âşıkların feryadı hoştur feryat et, ağla, inle!

Ey koruluğun habercisi rüzgâr, Allah seni korusun, merhaba merhaba, gel gel!

Ḫoş-ḫaber bāş ey nesim-i şimāl
Ki be mā mīresī zemān-ı vişāl

CCCVII.

O boyun, posun, o halin, tavrın tavsifi için ne nükte söyledimse her işiten, Allah için de ne güzel bundan ötesi olamaz dedi.

2570. Aşk ve rintliği elde etmek önce kolay göründü ama nihayet bu faziletleri kazanma uğrunda canım yanıp yakıldı.

Dedim ki: sevgili, zayıf canıma ne vakit acıyacaksın? Dedi ki: Canın, aramızda hail olarak kalmadığı zaman!

Hallâc, bu nükteyi dârın üstünde ne hoş da terennüm etti: Bu çeşit meseleleri Şafiî'den sormayın!

Öyle bir sevgiliye gönül vermişim ki pek şuh, pek nazik, pek güzel.. yaratılışı hoş, huyları mükemmel!

Sarhoş gözün için bir köşeye çekilmiştim, şimdi de kaşların gibi sarhoşlara mail oldum!

2575. Göz yaşlarımdan yüzlerce defa Nuh tufanını gördüm, fakat gönlüme nakşedilmiş olan suretin, asla zail olmadı gitti.

Sevgili, Hafız'ın kolları nazar için bir muskadır. Yarabbi, o kolların, onun boynuna dolandığını ne vakit göreceğim?

Her nükte-ī ki guftem der vaşf-ı ān şemāil
Her kō şinīd guftā lillāhi derru ḳāil

CCCVIII.

Gül vakti şaraba tövbe ettiğimden utanmaktayım. Dilerim kimse yaptığı eğri işten utanmasın!

Benim takvam ve zahitliğim, yol tuzağıdır ve ben, bu bahıste hiç bir suretle ne güzelden mahcubum, ne sâkiden!

Sevgilinin huyu keremdir, belki bizim su-

çumuzu sormaz. Çünkü sualinden halimiz perişan, cevabından da mahcubuz!

2580. Dün gece gözümün saraycığından öyle kanlar aktı ki uykunun gece yolcularından utandık.

Sen güneşten de güzelsin ve Tanrı'ya şükür olsun sana âşık olduğumdan dolayı güneşten hiç de utanmıyorum.

Sarhoş nergis başını önüne eğerse lâyıktır. Çünkü o azarlarla dolu gözün şivesinden utandı.

Hızır'ın içtiği Abıhayat, Hafız'ın şiirinden ve su gibi akıcı ve temiz tabiatından utandı da onun için karanlıklar diyarına girdi!

Be vaḳt-ı gul şudem ez tovbe-ī şerāb ḫacil
Ki kes mebād zi girdār-ı nāşevāb ḫacil

CCCIX.

Sevgi kokusunu da kokladım, vuslat şimşeğini de gördüm. Sen gel ey şimal rüzgârı, senin kokuna kurban olayım ben!

2585. Ey sevgilinin devesini mavallarla süren, dur, konakla. Yüzünün iştiyakiyle sabretmeme imkân yok, fakat takatim de kalmadı. Birazcık dinlenelim.

Vuslat günü, perdesini saldı.. buna şükredelim de ayrılık gecesini anmayalım. O gecenin macerası söylenmese daha hoş!

Sevgili, mademki bizimle uzlaştı, özürler dilemekte.. ne yaparsa yapsın, artık rakibin cevrini çekebiliriz.

Gel, gözün güller seçen yedi perdesini de bu hayalî iş yurdunu bezemek için yaydık, döşedik.

Daralmış gönlümde ağzının hayalinden başka bir şey yok. Dilerim, kimse benim gibi olmayacak hayal peşine düşmesin!

2590. Garip Hafız, senin aşkının şahidi oldu, fakat lûtfet, mezarımıza bir uğra.. kanımız sana helâldir.

Şememtu ravḫ-ı vedādi veşemtu berḳ-ı vişāl
Biyā ki būy-ı turā mīrem ey nesīm-i şimāl

CCCX. t

Civarına ulaşmak imkânını bulursam vuslatının devleti sayesinde işim düzene girer.

O iki güzel nergis kararımı elden aldı.. iki sürmeli sihirbaz göz huzurumu giderdi.

Gönül, sevginin gevheriyle cilâlanırsa elbette hadiseler pasından arınır, temizlenir.

Halim kötü, kendim düşkünüm; gam kılıcınla öldürüldüğüm zamandır ki hayat bulacağım!

2595. Ey huzuruna canımı, gönlümü vakfettiğim sevgili, ne suç işledim ki kulluğum, tapunda kabule geçmiyor?

Bu parasız, pulsuz... bu güçsüz, kuvvetsiz âşık, senin kapındadır. Fakat hiç bir suretle ne girmeme imkân var, ne gitmeme!

Nereye gideyim, ne yapayım, çaremi nerden arayayım? Zamanenin gamından, devranın derdinden usandım artık.

Gamın, gönlümden daha yıkık bir yer bulamadı da bu daralmış gönlümü, kendisine konak yeri yaptı, bu dertli gönüle kondu!

Hafız, aşk derdine alış, sus. Akıllılara aşk remizlerini fâşetme!

Eger be kūy-ı tu bāşed merā mecāl-i vuşūl
Resed be dovlet-i vaşl-ı tu kār-ı men beuşūl

CCCXI. •

2600. Ey yüzü cennet, lâli Selsebil olan sevgili, Selsebil senin yoluna canını da sebil etmiştir, gönlünü de!

Dudağının çevresinde yeşeren tüyler, Selsebil ırmağının kıyısına toplanmış karıncalara benzer.

Gözünün okundan her bucakta benim gibi yüzlerce şehit var!

Yarabbi, ateşi İbrahim Peygamber'e nasıl gülistan haline getirdiysen bu gönüldeki ateşi de öylece soğut, güllük gülistanlık yap.

Dostlar, sevgilinin yüzü pek güzel, fakat gayri benim mecalim kalmadı!

2605. Ayağımız topal, durağımızsa cennet kadar uzak.. elimiz kısa, hurma ağacın ta tepesinde.

Hafız, sevgilinin aşkının pençesiyle filin ayağı altına düşmüş karıncaya döndü!

Âlem Padişahı var olsun, yücelsin nazü naimle bâki olsun. Ne dileği varsa Tanrı versin!

Ey ruḫat çūn ḫuld-u laᶜlet Selsebîl
Selsebîlet kerde cān-u dil sebîl

CCCXII. •

Cihan padişahı, din yardımcısı, kemal sahibi padişahlar padişahı, âlim ve âdil Muzaffer oğlu Yahya.

Yeryüzüne can penceresiyle gönül kapısını açan, herkesin canına can katan, gönlüne neşeler veren, İslâmın sığındığı dergâhındır.

2610. Seni ululamak cana da vaciptir, akla da, nimet ve ihsanların, bütün kevnü mekâna yayılmıştır.

Ezel gününde ayın yüzüne kaleminden bir katra mürekkep sıçradı da o yüzden bütün meseleler halledildi.

Güneş, o siyah beni görünce gönüle dedi ki: Keşki o makbul kara kul ben olsaydım!

Padişahım, felek senin meclisinde rakıs ve semadadır. Sen de neşe elini bu zemzemenin eteğinden kesme, daima neşelen.

Şarap iç, cihanı bağışla. Kötülüğünü isteyenler kement gibi zülfünle zincirlere giriftar oldular.

2615. Feleğin devranı, hep adalet yolundadır. Gönlün hoş olsun, zalim, artık konağına yol alamaz.

Hafız, cihan padişahının kalemi, rızıkları taksim edicidir. Geçim için bâtıl düşüncelere dalma!

Dārāy-ı cihan Nuşret-i din Ḫusrev-i kāmil
Yaḥye-bn-i Muẓaffer Melik-i ʿālim-i ʿādil

— M —

CCCXIII.

Başım hoş ve yüksek sesle söylüyorum: Ben hayat nefhasını kadehten aramaktayım.

Zahitliğin asık suratı şarap içenlerin yüzünde yoktur. İyi huylu sarhoşların müridiyim.

Pirimugan da yüzüme bir kapı açmazsa hangi kapıya başvurayım, nerden bir çare arayayım?

2620. Bu çayırlıkta kendi kendisine bitti diye beni kınama. Nasıl yetiştiriyorlarsa öyle bitmekteyim.

Sen arada hanikahı, meyhaneyi görüp durma. Tanrı şahit ki nerde olursam olayım yine onunlayım.

İstek yolunun tozu, murat kimyasıdır. O amber kokulu toprağın kuluyum.

O yüce boylu sarhoş nergisin iştiyakiyle lâle gibi elimde şarap kadehı, ırmak kıyılarına düştüm!

Sevgilinin kaşları beni top gibi çevgânına çekti ama ben yine avarelikle bir efsane oldum.

2625. Şarap getir.. Hafız'ın fetvasıyle temiz gönülden riya tozunu kadeh feyziyle yıkayıp arıtacağım.

Serem ḫoşest-u bebang-i bulend mīgūyem
Ki men nesīm-i ḥeyāt ezpiyāle mīcūyem

CCCXIV.

Gönlümü kirpiklerinle oklama da hasta gözlerine feda olayım.

Güzelliğin nısabı kemalini bulmuş; ben bir fakir, bir yoksulum; bana zekât ver:

Kadehimi doldur.. aşk devletinin sayesinde ihtiyar bile olsam yine bahtım genç!

Göğsümün sahası sevgiliyle öyle bir doldu ki hatırımdan aşk düşüncesi bile kaybolup gitti!

2630. Amel defterimi yazan kâtip, sakın o deftere çalgı ve şarap hesabından başka bir şey yazmasın!

Kimsenin kimseyi sormadığı bu kavga kıyamet gününde ben pirimuganın ihsanına minnettarım, onun iyiliklerine şükretmekteyim.

Zahit, beni ne vakte kadar çocuklar gibi cennetteki elmayla, bal ve süt nehirleriyle kandırıp duracaksın?

Şarap satanlarla kararlaştırdım: gam günü elime kadehten başka bir şey almayacağım.

Ne hoştur o an ki sarhoşluğun verdiği istiğna ile sultana da aldırış etmez olurum, vezire de!

2635. Davacı beni hor hakir görür ama Hafız gibi benim göğsümde hazineler var!

Ben o kuşum ki sabah akşam ıslığım, arş damından gelmektedir.

Mezen ber dil zi nevk-i ğamze tîrem
Ki pîş-i çeşm-i bîmaret bimîrem

CCCXV.

Elimden gelirse sevgiliyle oturacak, vuslat şarabını içecek, hayat bahçesinden gül dereceğim.

Sofiyi yakıp yandıran acı şarap, vücudümün temelini silip süpürecek.. sâki, dudağını dudağıma koy da tatlı canımı alıver gitsin!

Deli mi oluyorum yoksa? Aşkınla geceleri ayla konuşmakta, rüyada perileri görmekteyim!

2640. Kimi anarsan o andığın kişi, ihsanından bir feyze nail oldu. Bu kulun halini de hatırla, beni de an.. eski bir hizmetkârınım senin.

Dudağın, sarhoşlara şekerler verdi· gözün, sarhoşlara şarap sundu. Mahrumiyetin son derecesine düşen sade benim, ben ne buna nail oldum, ne ona!

Aşk remzini Hafız'dan sor, sarhoşluğun şerhini benden iste. Çünkü ben, her gece sürahiyle, kadehle ayın da hemdemiyim, ülkerin de!

Her şiir düzenin sözü makbul düşmez. Fakat şaşılacak derecede güzel olan sülünü ben tutarım, çünkü şahinim çeviktir.

İnanmıyorsan var, git, Çin ressamından bir sor. Mani bile misk'er saçan kalemimle yazdığım şiirin bir nüshasını istemekte!

2645. Vefakârlık, doğru sözlülük, her yiğidin harcı değil. Ben hem vefakâr, hem de sözünün eri olan Hak ve Din Celâline kulum.

Eger berḫīzed ez destem ki bādildār binşinem
Zicām-ı vaşl mey nūşem zibāğ-ı ʿayş gul çīnem

CCCXVI.

Hiç ucu, sonu olmayan zemane derdine erguvan renkli şaraptan başka bir deva göremiyorum ben.

Pirimuganın hizmetini terketmeye ne niyetim var, ne de böyle bir söz söylüyorum. Neden mi? Çünkü bunu, işime uygun görmüyorum.

Bu sersemliğimi gördükleri halde kimse bana bir yudumcuk şarap bile vermiyor. Bir bak hele, âlemde bir tek gönül ehli bile göremiyorum ki!

İşret irtifaını güneş gibi kadehle al, fırsatı fevtetme. Çünkü zemanedeki talihin birteviye böyle gideceğini, işarete, zevku safaya müsaade edip duracağını ummuyorum.

Tanrı ehlinin nişanı âşıklıktır, onu terketme, kendine gel... Şehir şeyhlerinde bu nişaneyi göremiyorum.

Gönlümü, sevgilinin kıl gibi beline bağladım ama o belin nişanını benden sorma.. ben zaten kendimi göremiyorum, zaten kendimi kaybetmişim!

Boyun gözümün ırmağından ayrılalı selvinin yerinde ancak akıp giden bir ırmak görmekteyim.

Binlerce defa yazıklar olsun bu iki hayran gözlerime. İki ayna ile bile yüzünü apaçık göremiyorum.

Bana Hafız'ın cönkü kâfi... Çünkü bu denizden başka yerde gönüller alan söz matahı yok!

Ġam-ı zemāne ki hīçeş geran nemībīnem
Devāş cuz mey-i çün erğavan nemībīnem

CCCXVII.

Pılımı, pırtımı meyhaneye çekip orada

rahatça oturayım; şimdiki zamanda bunu uygun görüyorum.

Sürahiyle bir kitaptan başka ne dostum olsun, ne hemdemim. Bu suretle de cihanın hilebaz ve gaddar adamlarını az göreyim hiç olmazsa.

Şaraplara bulanmış hırkamla nice mürailik ettim, ne kadar takvadan dem vurdum... gayri sâkinin yüzüyle kızıl şaraptan utanıyorum doğrusu.

Şarap kadehini alıp mürailerden uzaklaşayım.. yani cihan halkının arasından bır temiz yürekli dost seçeyim.

Âlemden elimi eteğimi çekip toplamak nasip olur, elime bir fırsat düşerse selvi gibi ben de halktan başımı kurtarıp hür olayım.

2660. * Benim bu daralmış göğsüm, onun gam yükünü nerden taşıyabilecek? Heyhat! Yoksul gönlüm bu ağır yükün eri değil!

* Zamanın vezirine kulum, gönlümü incitme benim, yoksa felekten bile şikâyet edip halimi ona arzetsem öcümü alır!

Gönlümde sitem tozları var. Yarabbi, güneş gibi âlemi aydınlatan güneşimin tozlanmasını hoş görme, onu tozlandırma!

Ḥaliyā maṣlaḥat-ı vaḳt deran mibīnem
Ki keşem raḫt be meyḫāne vu ḫoş binşīnem

———

CCCXVIII.

Kara kirpiklerinle dilime binlerce rahne vurdun; gel de hasta gözlerinden de binlerce dert devşireyim.

Ey gönlümle düşüp halkan sevgili, dostlarını hatırlamıyor musun? Ben de dilerim seni hatırlamadan yaşadığım günü görmiyeyim!

2665. Âlem ihtiyardır, temelsizdir. Ferhad'ı bile öldüren bu zalimden feryat! Beni de hileleriyle şirin canımdan usandırdı!

Ayrılık ateşinin hararetiyle gül gibi terlere battım, ey geceleri uyumayıp esen rüzgâr, bana sevgilimin bir kokusunu getir!

Fâni olan bu dünya da sevgiliyle sâkiye feda olsun, bâki olan öteki dünya da! Âlem sultanlığını bile aşka feda olmuş görmekteyim.

Benim yerime başka birisini seçer mi, seçer.. hüküm onun.. Fakat eğer ben, sevgili yerine canımı ihtiyar eder, hayatımı ondan üstün görürsem can ve hayat haram olsun bana!

Bülbül sabahı kutlamakta, sâki, nerdesin? Kalk.. dün geceki rüyanın hayali başımda dönüp duruyor!

2670. Can verdiğim gece baş ucumdakı mum sen olursan göçtüğüm gece yatağımdan doğruca hurilerin köşküne giderim.

Bu mektubumda yazdığım iştiyak sözleri, yalan yanlış sözler değildir, hepsi de tama-

mıyle doğrudur. Çünkü bunları bana Hafız telkin etti, yoksa ben nerden bileceğim ki?

Bemujgān-ı siyeh kerdī hezāren raḫne der dīnem
Biyā kez çeşm-i bīmāret hezāran derd berçīnem.

CCCXIX.

Davacıların darılış ve kınayışlarını düşünüp çekinirsem sarhoşlukta, rintlikte, bulunamam, sarhoşluğun ve rintliğin hakkından gelemem ki.

Rintliği yeni öğrenenlerin zahitliği hiç de kötü bir yol değil ama bir kere âlemde adım kötüye çıkmış, artık ne iyilik düşünebilirim?

Bana başı dönmüş, kendinden geçmiş âşıkların padişahı de. Çünkü akıl eksikliği bakımından bütün âlemdekilerden ileriyim ben!

2675. Kanıma parmak ban da alnına bas ey kâfir dinli sevgili, âlem de senin kurbanın olduğumu anlasın!

Sen bana bir itikat et, beni hoş gör de bırak artık Tanrı için olsun... bu hırka içinde dervişlikten ne kadar uzak olduğumu ne bil, ne öğren!

Rüzgâr, şu kanlar yağdıran şiirimi sevgiliye ulaştır... o, kara kirpikleriyle can damarımdan yaraladı beni!

Ben ister rint olayım, ister şeyh. Kimseyle alışverişim yok. Sırrımın Hafız'ıyım, vaktimin ârifi!

Ger men ezserzeniş-i mudde'iyan endîşem
Şîve-i mesti vu rindî nereved ezpîşem

CCCXX.

Sofi, gel de riya hırkasını çıkaralım, şu müraîlik nakşına bir butlan çizgisi çekelim.

2680. Tekkemize gelen nezir ve niyaz paralarını şaraba harcedelim, riya hırkasını sürüyüp meyhane suyuna atalım.

Gayp perdesi altına gizlenmiş olan kaza sırrının yüzündeki örtüyü de sarhoşça çekip açalım.

Sarhoş bir halde sıçrayıp ârifler meclisinden şarabı yağma edelim, meclisteki güzeli de çekelim, kucaklayalım.

Şimdi cihandan kâm almaya bak. Can pılı pırtısını öbür dünyaya çektiğimiz gün Tanrı elbette günahları bağışlar.

Nerde sevgilinin kaşının bir işvesi ki yeni ay gibi felek topunu o altın çevgânla çelelim.

2685. Yarın bize cennet bahçesini vermezlerse cennet köşkünden gılmanı, cennet bahçesinden huriyi çekip alalım.

Hafız, bu çeşit lâflar etmek bizim hakkımız değil. Bilmem neden ayağımızı kilimimizden dışarıya uzatıyoruz?

Sūfî biyā ki hırḳa-i sālūs berkeşîm
Vin nakş-ı zerḳrā ḫāt-ı butlān beser keşîm

CCCXXI.

Dostlar gül vakti işrete koyulmamız daha iyi. Gönül ehlinin sözüdür bu, canla başla dinleyeyim.

Kimsede bir kerem, bir ihsan yok, halbukı zevk ve neşe zamanı geçmekte.. çaresi şu: Seccadeyi şaraba satalım.

Ferahlar bağışlayan ne hoş hava; Yarabbi bir güzel gönder de yüzünü seyrederek gül renkli şarap içelim.

Felek erganuncusu, hüner, ehlinin yolunu vurmakta.. bu gussadan nasıl ağlamayalım, niçin coşmayalım ki?

Gül, coştu, açıldı, bizse onu şarapla teskin etmedik. Hâsılı mahrumiyet ve heves ateşiyle coşmaktayız.

Lâle kadehinden mevhum bir şarap içmedeyiz; kötü göz ırak olsun, çalgısız, şarapsız sarhoşuz!

Hafız, bu şaşılacak hal kime söylenebilir? Öyle bülbülleriz ki gül mevsimi susmaktayız!

Dōstan vaḳt-i gul an bih ki beʿişret kūşīm
Suḫan-ī ehl-i dilıst in ki becan binyūşīm

CCCXXII.

Toz gibi olan tenim, can çehresine hicap olmakta. O yüzden perdeyi attığım an, ne güzel bir andır.

Bu çeşit kafes, benim gibi güzel bir kuşa lâyık değil. Rıdvan gülşenine gideyim, ben o yeşilliğe lâyıkım.

Niçin geldim, nerdeyim? Belli olmadı gitti. Yazık, yazık.. kendi işimden bile gafilim.

Mukaddeslik âlemi fezasını nasıl dönüp dolaşayım? Terkip yurtcağızında ten kaydıyle mukayyedim!

Yüreğimin kanından iştiyak kokusu gelirse taacübetme. Huten ahusiyle derdimiz birdir bir, aynı derde tutulduk!

Altın sırmalarla bezenmiş gömleğime bakma. İçinde gizli hararetler var.

Gel, Hafız'ın varlığını ortadan kaldır da sen varken kimse benden "benim" sözünü işitmesin!

Ḥicāb-ı çihre-i can mīşeved ġubār-ı tenem
Ḥoşā demī ki ezon çihre perde berfukenem

CCCXXIII.

Kırk yıl, hattâ daha ziyade bir zamandır bu sözü söyler dururum. Ben, pirimuganın kullarının en aşağısıyım.

Şarap satan ihtiyarın, lûtfiyle kadehim, sâf ve aydın şaraptan asla boş kalmadı.

Aşkın ve temiz rintlerin devletleri sayesinde daima meyhanelerin baş köşelerinde otururum.

Tortulu şarap içiyor diye hakkımda kötü zanda bulunma; elbisem şaraba bulanmış ama eteğim tertemiz!

2705. Benim gibi bir bülbülün, şu tatlı dille bu kafeste süsen gibi susup durması yazıktır!

Fars diyarının suyu, havası, ne tuhaf.. aşağılık kişileri yetiştiriyor, yüceltiyor. Nerde bir temiz yoldaş, otağımızı buradan söküp götürelim artık!

Hafız, kadehi ne vaktedek hırka altında çekeceksin ki? Hâce'nin meclisinde yaptığın işin perdesini kaldırayım da gör!

Çil sāl reft-u bīş ki in lāf mīzenem
Kez çākerān-ı pīr-i muğam kemterin menem

CCCXXIV.

Dinim, bilgim tamamıyle elimden gitmeden gel de söyle: Aşkından ne fayda gördüm ki?

Derdin, ömrümün harmanını yele verdi ama aziz ayağının toprağına andolsun ki ahdimi bozmadım.

2710. Zerre gibi hor hakirim ama bir bak, aşk devletiyle senin yüzünün havasına düşerek nasıl da ta güneşe kadar yüceldim, ta güneşe ulaştım!

Şarap sun.. bir ömürdür, huzur ve istirahatle afiyet bucağında bir işret etmedim gitti.

Ey öğütçü, akıllı adamlardansan sözünü toprağa salma, beyhude yere öğüt verme; çünkü ben sarhoşum, kulağıma öğüt girmez!

Sevgilinin huzurunda utangaçlığımdan nasıl başımı kaldırayım? Elimden ona lâyık bir hizmet gelmedi ki!

Hafız yandı yakıldı da o gönüller okşayan sevgili "Hatırını kırdım, bari bir merhem olsun yollayayım" demedi!

Beğayr ezan ki bişud din-u dāniş ezdestem
Biyā bigū ki zi'ışķet çi ţarf berbestem

CCCXXV.

2715. Dün gece bir hasta gibi halsiz ve mahmur bakan gözlerin beni benden alır, takatsiz bir hale koyardı; fakat yine dudağının lûtfiyle canlanır, kendime gelirdim.

Miskler kokan ve misk gibi siyah olan hattına bugünden âşık değilim! Nice zamandır bu hilâlî kadehle sarhoşum ben.

Sebatımdan dolayı şu hal bana ne hoş geldi: Cevretsen de yine senden vazgeçmedim, yine senden usanmadım!

Bu meyhane sâkisinden takva umma, ibadet gözleme. Çünkü yaratıldığım andan beri rintlerin hizmetinden dem vurmaktayım.

Âşıkın yolunda ölümden sonra da yüzlerce tehlike var. Bunu düşün de sakın ömrüm bitti, artık kurtuldum deme!

2720. Bundan böyle hasetçinin oku ucundan ne gam.. yay kaşlı sevgilime kavuştum artık!

Akik hokkasına benzeyen dudağını öpmek gayri bana helâldir. Çünkü zulümlerde, cefalarda bulunduğun halde sevginden geçmedim, vefayı bırakmadım,

Hafız'ın ilim rütbesi feleğe kadar yücelmişti.. fakat senin yüce şimşada benzer boyunun gamı, beni böyle alçattı işte.

Bir asker güzeli, gönlümü alıp gitti. Padişahın inayeti, elimi tutmazsa vay halime!

Dūş Bimāri-i çeşm-ī tu biburd ezdestem
Leykin ez lutf-i lebet şūret-i can mībestem

CCCXXVI.

Nice zamandır meyhanede hizmet etmekteyim Yokluk elbisesine büründüğüm halde devlet ehlinin işini işlemekteyim.

2725. Güzel yürüyüşlü sülünü, ne vakit vuslat tuzağına düşüreceğim diye pusuya girmiş, fırsat kolluyorum.

Vaizimiz hak kokusunu bile duymamış, bu sözü iyice işit. Gıybet etmiyorum ha, yüzüne karşı da söylemekteyim zaten.

Civarının toprağı, bundan fazla zahmetimize tahammül etmez doğrusu. Lûtuflarda bulundun güzelim, Allaha ısmarladık, ben de zahmeti azaltıyorum artık.

* Güzelin zülfü belâ tuzağı, bakışı belâ okudur. Güzel, sana ettiğim nasihatleri bir hatırla!

Ey ayıpları örten kerem sahibi, kötü görenlerin gözlerini ört, halvet bucağındaki cüretlerini yüzlerine vurma, sırlarımı açma!

2730. Bir toplulukta Hafız'ım, bir mecliste ayyaş, halkla oynadığım şu oyuna bir bak hele!

Rūzgārī şud ki dermeyḫāne ḫidmet mīkunem
Der libās-ı faḳr kār-ı ehl-i dovlet mīkunem

CCCXXVII.

Ben, güzelleri sevmeyi ve şarap içmeyi terk edemiyorum, yüzlerce defadır tövbe ettim, artık tövbe de edemiyeceğim.

Cennet bağını, Tûba gölgesini, köşkleri, hurileri sevgilinin yurdunun toprağıyle bir göremiyorum.

Nazar ehlinin telkini, dersi, bir işaretten ibarettir. Bir kinayedir söyledim, gayri bunu tekrarlayamam.

Meyhanede baş kaldırmadıkça, meyhaneye varmadıkça başımdan bile haberim yok mu yok!

2735. Şeyhim hiddetle "Haydi, artık bırak aşkı" dedi. Kardeş, savaşa hacet yok, bu işi yapamıyorum!

Öğütçü beni kınadı da "Haramdır, şarap

içme" dedi. Dedim ki: Ben, bir eşeğin sözüne baş üstüne diyemem ki!

Bu takvam yeter... şehir güzelleriyle minber üstünde naza, işveye girişemiyorum.

Hafız, pirimuganın eşiği devlet kapısıdır. Bu kapının toprağını öpmekten vazgeçemiyorum!

Men terk-i ʿışḳ- bāzi vu sāğar nemīkunem
Şed bār tovbe kerdem-u dīgar nemīkunem

CCCXXVIII.

Bir gece elimizi kaldıralım, bir duada bulunalım da ayrılığın derdine bir yerden çare bulalım.

2740. Gönül, yoldaşların elinden hastalandı. Bir yardımcı çıksa da bir doktora götürsek, bir devada bulunsak.

Neşenin kökü kurudu, meyhane yolu nerde? O suyla, o hava ile neşeyi bir geliştirelim, kendine gelsin, boy versin!

Suçsuz olduğum halde beni incitip, kılıçlayıp gideni Allah için olsun yine getirin de bir safa bulalım.

** Nefis yolunda gönlümüz puthane oldu. Bir ah oku atalım, bir savaşta bulunalım.

Gönül, rintlerin gönlünden yardım iste. Yoksa bu pek güç bir iş, bir hatada bulunmayalım sakın!

2745. Anlayışı dar kuşun gölgesinden hiç bir şey elde edilmez. Bir devlet kuşunun kutlu gölgesini isteyelim.

Gönlüm sabır perdesini kaldırdı; güzel sözlü Hafız nerde? Gelsin de gazeliyle zevkü safa edelim:

Mā berārīm şebī dest-u du'āyī bikunīm
Ġam-ı hicrān-ı turā çāre zicāyī bikunīm

CCCXXIX.

Bizden ne iyilik bekliyor, ne ibadet arıyorsun ki? Sarhoşlara salâ dedik, onları işret meclisine çağırdık... sarhoş gözünün hükmettiği şu devirde selâmeti "Hadi, hayra karşı güle güle„ diye dualar ederek yolladık gitti!

Meyhane kapısını aç; çünkü hiç bu tekkede feyz kapısı açılmadı. İster inan, ister inanma; söz bundan ibaret, işte onu da söyledik!

Sâki, gözünden haraboldum, yıkıldım ama dosttan gelen belâya binlerce defa merhaba, hoş geldin dedim.

2750. Boyuna şimşir dedim ama sözümden de o kadar utandım ki.. neden bu benzetişte bulundum, niçin böyle bir bühtan ettim acaba?

Eğer bana acımazsan sonucu pişman olursun, bu söze nişan koy, bunu sana nerde söylediğimi hatırında tut!

Ciğerim nafe gibi kan kesildi, saçını Çin'e benzeterek söylediğim yanlış sözün cezası bundan da aşağı olmazdı elbette.

Hafız, sen ateş kesildin, fakat sevgiliye hiç bir tesiri olmadı ki! Sanki sabah rüzgârına gülün vefasızlığını söylemişiz!

Şalāh ez mā çi mıcüyī ki mestanrā şelā guftīm
Be dovr-i nerkis-ī mestet selāmetrā du'ā guftīm

CCCXXX.

Sen sabaha benziyorsun, ben de seher vaktinde yapayalnız yanıp yakılan muma. Bir gül, bir açıl da gör, nasıl sana can veriyorum.

3795. Gönlümde serkeş saçlarının dağı varken ölsem bile toprağım menekşelik kesilir.

Bir kerecik bak diye gözümü, senin murat eşiğine diktim, gözlerim sende. Sense beni gözden çıkardın gitti.

Ey gam askeri, sana nasıl şükredeyim? Tanrı korusun, bari sen kimsesizlik günümde başımdan ayrılmıyorsun.

Göz bebeklerime kul olayım, gönlü kara, merhametsiz olmakla beraber gönülden çektiklerimi sayıp dökmeye başladım mı bana acıyıp da binlerce katra yağdırıyor, halime ağlayıp duruyorlar!

Güzelimiz herkese görünmekte, cilvelenmekte.. fakat benim gördüğüm bu cilveyi

gören yok, bana göründüğü gibi kimseye görünmüyor!

2760. Sevgili, Hafız'ın toprağına rüzgâr gibi uğrarsa o daracık yerin içinde şevkımden kefenimi paramparça ederim!

Tu hemçu şubḥi vu men şemʿ-i ḫalvet-ī seḥerem
Tebessumī kun-u can bin ki çun hemīsupurem

CCCXXXI.

Bu yıkık konaktan yürüyeceğim, canımın rahatını arayacağım, sevgilinin ardına düşüp gideceğim gün ne kutlu gündür!

Bilirim, gerçi garıp hiç bir yere yol bulamaz. Fakat ben, o dağınık saçların kokusuna uyup gideceğim.

Gitmeye kudretim yok ama seher yeli gibi hasta gönülle, takatsız bedenle o salınan selvinin havasına uyup yola düşeceğim.

Gönlüm, İskender zindanının vahşetinden bıktı artık. Dengimi bağladım, Süleyman ülkesine kadar yollanacağım.

2765. Yolunda kalem gibi başımın kesilmesi bile icabetse yaralı gönülle, ağlar gözle yola düşeceğim.

** Bu gamdan günün birinde kurtulursam nezrettim, meyhane kapısına kadar neşeli ve gazel okuya okuya gideceğim.

Onun aşkıyle zerre gibi raksederek ta

parlak güneş çeşmesinin kıyısına kadar varacağım.

* Atlılar, ağır yüklülerin halini anlamazlar, onlara ne gam var ki? Ey zahitler, bir himmet edin de, hoş kolay, sağ esen gideyim.

Hafız gibi ayrılık çölünden dışarı çıkmaya bir yol bulamazsam devranın vezirine uyar, onun maiyetine karışır, onlarla yoldaş olur da giderim.

Ḫurrem an rūz kezin menzil-i vīran birevem
Rāḥat-ī can ṭalabem derpey-i cānan birevem

CCCXXXII.

2770. Açık söylüyorum, bu sözümden de neşelenmekteyim, gönlüm sevinçle dolu, aşk kuluyum, iki cihandan da hürüm!

Mukaddeslik gülşeninin kuşuyum. Bu hâdise tuzağına nasıl düştüm, bu ayrılığı nice anlatayım?

Ben melektim, cennet de makamımdı, beni bu çok harap yere Âdem getirdi!

Senin civarının havasıyle Tûba ağacının gölgesi de hatırımdan çıktı, hurinin gönül alıcılığı da, havuz kıyısı da!

Gönlümün levhinde sevgilinin elif boyundan başka bir harf yok. Hocam, başka bir harf belletmediyse ben ne yapayım?

2775. Bahtımın yıldızını hiç bir müneccim tanı-

madı. Yarabbi, ben bu cihan anasından ne talihle doğdum ki?

Aşk meyhanesinin kapısına kulağı küpeli bir kul olalı her an yeni bir gam beni kutlamaya gelmekte!

Gözbebeğim, gönlümün kanını içmekte, lâyık da. Neden insanların gözbebeğine gönül verdim?

Hafız'ın yüzünü saçlarınla göz yaşlarından arıt. Yoksa bu daimî sel, temelimi yıkacak!

Fāş mīgūyem-u ezgufte-i ḫod dil-şādem
Bende-ī ʿışḳam u ezher du cihan āzādem

CCCXXXIII.

Ben kim oluyorum ki o güzel hatırından geçeyim, senin gönlüne gelmiş olayım? Ey kapısının toprağı başımın tacı güzel, sen lûtuflarda bulunuyorsun.

2780. Sevgili, kula bakmayı, kulu görüp gözetmeyi sana kim öğretti, söyle. Çünkü ben, yoldaşlardan böyle bir şey ummuyorum doğrusu.

Ey kutsî kuş, himmetini yoluma kılavuz et, çünkü gideceğim yol uzun, ben de yeni sefere çıkmış birisiyim.

Ey seher yeli, selâmımı ona arz et; seher çağlarında beni duadan uutmasın!

O kutlu günü istiyorum ki bu konaktan

göçümü bağlayıp kaldırayım, dostlar, beni artık senin civarından sorsunlar!

Hafız, vuslat devletini dilerken gözümden akan yaşları deniz haline getirsem ve o denizde dalgalanıp yüzsem bile değer.

2785. Nazım mertebesi yüksektir, cihanı istilâ eder.. zamanın padişahına söyle de meydana getirdiğim bu incileri övsün!

Men ki bāşem ki beran ḫāṭır-ı ʿāṭır guzerem
Lūtfhā mīkuni ey ḫāk-i deret tāc-ı serem

CCCXXXIV.

Elimin kısalığı yüzünden yük altındayım. Bu yüzden yüce boylulardan utanıyorum.

Kıl gibi ince belin elime girerse ne âlâ... yoksa başımı şeydalığa verdim gitti!

Kâinatın ahvalini gözümden sor. Çünkü geceleri sabaha kadar yıldız saymadayım.

Beni zemane sırrından agâh etti... bundan dolayı şükrane olarak kadehin dudağından öpüyorum.

2790. Koluma çok şükretmedeyim, ondan çok memnunum... halkı incitmeye kudretim yok!

Şarap satanlara dua edersem ne var ki? Nimet hakkını ödüyorum.

Hafız gibi sarhoş bir kafam var. Fakat yine ondan lûtuf göreceğimi umuyorum.

** Göz yaşı yerine inciler yağdırsam sen yine onları toprağımdan almak bile istemiyorsun!

Zidest-î kûteh-î ḫod zır-i bārem
Ki ezbālā-bulendan şermsārem

CCCXXXV.

Yıllardır aklın fetvasıyle ihtirası zindana kapatmak için rintlerin gittikleri yola gittim, onların izlerini izledim.

2795. Ben Ankanın konağına varmak için kendi kendime yola girmedim ki. Bu konakları Süleyman'ın kuşıyle geçtim.

Neye alıştınsa onları terk et, onlara aykırı olan şeylere yapış da muradına er. Çünkü ben bu cemiyete o dağınık saçlara uydum da eriştim.

Sâkinin dudağını öpmeye tövbe ettim. Fakat şimdi neden bilmezlere kulak astım diye dudağımı dişleyip durmaktayım.

Takva ve sarhoşluk, ne benim elimdedir, ne enin elinde! Ezel sultanı, neyi yap dediyse yaptım!

Bir hayli müddet meyhane kapıcılığında bulundum, ama yine Tanrı lûtfundan ümidimi kesmemekte, yine Firdevs cennetine tamah etmekteyim.

2800. Kocalmış olduğum halde Yusuf, sohbetıyle bu ak saçlı başımı okşamakta, beni ağırlamakta. Bu devlet, Külbei ahzandaki sabrımın ecri.

Kur'an'ın devleti sayesinde nail olduğum

nımete felek mihrabında hiç bir Hafız nail olmamıştır.

Gazel divanının baş köşesinde otursam şaşılacak ne var ki? Yıllardır Sahibdivan'ın kulluğunda bulundum.

Sālhā peyrevi-i meẕheb-i rindan kerdem
Tā be fetvī-i ḫired ḥırs be zindan kerdem

CCCXXXVI.

Akşam garipliği bastı, namaz vakti oldu da ağlamaya başladım mı gariplere lâyık mersiyeler tutturur, efsaneler söylerim.

Sevgilimi ve ülkemi hatırlayıp öyle ağlayayım ki yeryüzünden sefer âdetini kaldırayım!

2805. Sevgilinin diyarındanım, garip elden değil... Tanrı, bir kere daha beni arkadaşlarıma ulaştır!

Yoldaş, Tanrı için olsun bana yardım et de bir kere daha meyhane civarında bayrağımı yücelteyim.

Akıl, ihtiyarlığı nasıl hesaba katabilir ki yine çocukluk çağında bulunan bir güzelle aşk oyununa giriştim.

Azizim, sabah rüzgâriyle şimal rüzgârından başka beni tanıyan yok. Rüzgârdan başka demsazım yok ki!

Sevgilinin konağının havası abıhayatımızdır. Ey sabah rüzgârı, Şiraz toprağından bir esinti getir!

2810. Göz yaşlarım aktı ve ayıbımı yüzüme karşı söyledi, sırrımı faş etti gitti. Kimden şikâyet edeyim? Beni koğulayan evimde, ev halkındandır!

Sabah çağı zührenin çenginden duydum, diyordu ki: Lehçesi ve sesi hoş Hafız'ın kuluyum ben!

Nemāz-ı şām-ı ġarīban çū girye āġāzem
Be mūyehā-yı ġarībāne ḳıssa perdāzem

CCCXXXVII.

Seher çağında şaraptan tövbe etmeyi kurdum. Fakat tövbeleri bozan bahar mevsimi geliyor, ne yapayım?

Dosdoğru söylüyorum; erler şarap içsinler de ben karşıdan bakayım; bunu görmeye tahammülüm yok.

Lâle zamanı musiki meclisinden kaçar, bir kenara çekilirsem aklımdan zorum var, beni tedavi edin!

2815. Mademki sevgilinin yüzünden murat gülü açıldı, artık düşman başını hangi taş pekse ona vursun!

Gül tahtına bir güzeli sultan gibi çıkarıp ona sümbülden gerdanlık, yaseminden bilezik takacağım.

Meyhane yoksuluyum, fakat bir bak, sarhoş oldum mu feleğe nazlanır, yıldızlara hâkim kesilirim.

Padişah meclisini hatırlayıp konca gibi gülümseyerek kadehi alır, neşemden libasımı yırtarım.

Haram lokmadan çekinmemin imkânı ve yolu yokken neden şarap içen rindi kınayayım?

2820. Hafız, gizlice şarap içmekten usandı.. sırrını çenk ve ney sesiyle açığa vuracağım.

Be'azm-i toybe seḥer guftem istiḫāre kunem
Behār-ı tovbe-şiken mīresed çi çāre kudem

CCCXXXVIII.

Ben güzeli ve şarabı terk edecek rint değilim. Muhtesip de bilir ki ben bu işleri pek az yaparım.

Tövbekârları defalarca ayıpladığım halde, deliyim gül mevsimi şaraba tövbe edersem.

Sabah rüzgârı gül mecmuasını lûtuf suyu ile yıkadıktan sonra artık ben defter sayfasına bakarsam bana sapık ve tabiatsız adını tak!

Lâle, eline şarap kadehini almış, nergis sarhoş... Fakat günahkârlıkla sade bizim adımız çıkmış. Davam çok ama Yarabbi, kimi hâkim yapayım?

2825. Aşk bir incidir, meyhane deniz, ben de

dalgıç? O denize bir kere daldım, bakalım nereden başımı çıkaracağım?

Yokluk tozlarına bulandım ama eteğimi güneş çeşmesiyle bile ıslatmak himmete sığmaz!

Yoksullukta bile elimde sultan hazinesi var. Aşağılık kişileri yetiştiren feleğin dönüşüne neye tamah edeyim?

Ey şehri birbirine katan güzelim, bir an olsun dizginini zaptet de yoluna göz yaşlarımı serpeyim, yüzümü döşeyeyim... Yolunu incilerle altınlarla bezeyeyim.

* Göz yaşlarından yakut ve lâle dolu hazinelerim var. Neden yıldıza yüce güneşin feyzine göz dikeyim?

2830. Feleğin ahdü peymanına o kadar itibar edilmez. Bundan böyle ahdedersem de kadehle ederim, şart edersem de!

Sevgili, âşıkların ateş içinde kalmalarını istiyorsa kevser çeşmesine bile bakarsam gözüm kör olsun!

Dün gece lâl dudakları Hafız'a işvelendi ama ben bu masallara inanacak adam mıyım?

Men ne an rinedem ki terk-î şāhed-u sāğar kunem
Muhtesib dāned ki men in kārhā kemter kunem

—

CCCXXXIX.

Gül mevsiminde şarabı terk edeyim... hâşâ, ben akıllılıktan dem vurmaktayım. Bu işi nasıl yaparım?

Nerde mutrıp? Gelsin de bütün zahitlik ve bilgi mahsulünü çenk ve ney sesine feda edeyim?

2835. Gönlüm, medrese kıylükaalinden iğrendi, yeter.. bir müddet de sevgiliye ve şaraba hizmet edeyim.

Sabah rüzgârı habercisi nerde? Gelsin de o talihi kutlu, o kademi yomlu vefadara ayrılık gecesinin şikâyetlerini söyleyeyim.

Zamane ne vakit vefakâr oldu ki? Şarap kadehini getir de Cem ve Kâvus'un maceralarını anlatayım.

Amel defterimin karalığından korkmam. Mahşer günü, onun feyziyle bunun gibi yüzlerce defteri dürer, devşiririm!

Sevgilinin Hafız'a ariyet olarak verdiği bu canı da bir gün yüzünü görüp ona teslim edeceğim.

Hāşā ki men be mevsim-i gul terk-i mey kunem
Men lāf-ı ʿaḳl mīzenem in kār key kunem

CCCXL.

2840. Beni yolunun toprağı gibi cefa ayağının altına alan sevgilinin ayağını bastığı toprağı öpüyor, kademini incittiğinden dolayı özürler diliyorum.

Ben senin cefandan ağlayacak adam değilim. İtimat edilir bir kul, devletini diler bir köleyim.

* Uzayıp giden ümidimi saçlarının büklümlerine bağladım. Allah saklasın da o uzun saçların istek elimi kısaltmasın!

Bir zerre toprağım, senin civarındayım, halim de iyi. Ancak sevgili, ansızın rüzgâr, beni buradan atıverecek.. bundan korkuyorum.

Ben mukaddesler âlemindeki tekkenin sofisiyim; fakat şimdi muğların manastırına yolladılar.

2845. Seher çağı meyhane piri bana cihanı gösteren bir kadeh verdi de o ayna ile senin güzelliğinden âgâh etti.

Bu yolda oturduğuma bakma; kalk, benimle meyhaneye doğru gel de oradakilerin arasında ne makamım var, bir gör!

Sarhoşça geçip gittin, Hafız'ını düşünmedin bile. Ahım güzellik eteğini tutarsa yazık!

** Seher vakti doğu padişahı, "Bütün padişahlığımla beraber Turanşah'ın kuluyum" diyordu, ne de hoşuma gitti bu sözü ya!

An ki pāmāl-i cefa kerd çü ḫāk-i rāhem
Hāk mībūsem-u ʿözr-ī ḳademeş mīḫāhem

CCCXLI.

Her ne kadar ihtiyar, gönlü hasta, kudretsiz bir hale geldiysem de yüzünü andığım zaman yine gençleştim.

2850. Tanrı'ya şükrolsun, Hak'tan ne dilediysem oldu, himmetimin son haddine varıncaya kadar muradıma eriştim.

Ey taze gül fidanı, ben senin sayende cihan bağının bir fidanı oldum, sen de devlet meyvalarını devşir, ye; dilerim Tanrı'dan, muradına eriş!

Evvelce âlemin altından da haberim yoktu, üstünden de. Fakat senin gam mektebinde bu derece âlim, bu kadar ince ve derin şeyleri bilir bir hale geldim.

Ne kadar şöyle böyle olduysam nihayet kısmet, nihayet nasip, beni yine meyhaneye havale etmekte!

Ben yılların, ayların geçmesiyle ihtiyarlamadım ki. Sevgili, vefasız.. bana uğramayıp ömür gibi geçip gitmede.. o yüzden ihtiyarladım ben.

2855. Pirimugan dergâhının salikleri arasına katıldığım günden itibaren gönlüme mana kapısını açtılar.

* Ebedî devletin ana yolunda baht tahtına elimde şarap kadehi olduğu halde tam dostların diledikleri gibi oturdum.

* Gözünün fitnesi eriştiği zamandan beridir ki âhır zaman fitnelerinden emin oldum.

Dün inayet, müjdeledi: Hafız, gel.. günahlarının affedileceğine ben kefil oldum.

Her çend pīr-u ḫaste- dil-u nātevan şudem
Her geh ki yād-ı rūy-i tu kerdem cuvan şudem

CCCXLII.

Gel, gel de güller saçalım, kadehe şarap dökelim, feleğin tavanını yarıp yıkalım da başka bir şekilde yeniden kuralım!

2860. Gam, âşıkların kanını dökmek için asker çeker, akın ederse sâki ile beraber saldıralım, kökünü kazıyalım.

Erguvan renkli şarap kadehine gül suyu karıştıralım, güzel kokulu rüzgârın buhurdanına şeker atalım.

Elinde böyle bir güzel saz varken, ey çalgıcı, güzel bir şey çal da ellerimizi salarak gazel okuyalım, ayaklarımızı vurarak raksedelim!

* Ey sabah rüzgârı, vücudumuzun toprağını o âlicenap sevgiliye savur. Belki bu suretle o güzeller padişahını görmeye muvaffak oluruz.

Birisi akıldan dem vurmakta, öbürü tasavvuf ıstılahları söyleyip durmakta.. gel de bu davaları hüküm sahibine bırakalım.

2865. Ebedî cenneti istiyorsan bizimle meyhaneye gel, seni bir gün küp dibinden Kevser havuzuna atıverelim.

Şiraz'da güzel söz söylemeye, hoş söz okumaya çalışmazlar. Gel Hafız, kendimizi başka bir diyara atalım.

Biyā tā gul berefşānīm-u mey der sāġar endāzīm
Felekrā saķf bişkāfīm-u ṭarḥī nov derendāzīm

CCCXLIII.

Sâki, gel yine.. huzuruna erişmek istiyorum. Kulluğuna müştakım, devletine duacıyım.

Ziyasında kutluluklar olan kadehinin feyziyle bana şu şaşkınlık zulmetinden çıkacak yolu göster.

Günah denizine batmışım ama aşk yüzgeci olalı, aşkla bilişeli merhamete erişenlerdenim ben.

2870. Hakîm, bu rinttir, adı kötüye çıkmıştır diye beni ayıplama. Kısmet divanında alnıma bu yazılmıştı, ne yapayım ben?

Şarap iç, âşıklık, çalışmakla, istemekle kazanılmaz. Bu ihsan, bana yaratılıştan miras.

Vatanımdan ömrümde çıkmamış, gurbete gitmemiş olduğum halde seni görmek sevdasıyle gurbete niyetlendim.

Yolda deniz var, dağ var.. bense hem hastayım, hem zayıf. Ey kademi kutlu Hızır, sen himmet et, sen yardımıma eriş!

Zâhiren senin devlet kapından uzakım ama canla, gönülle daima orada oturanlardanım.

2875. Hafız, senin huzurunda can verecek. Ecel mühlet verirse işte bu hayali kuruyorum.

Bāz āy sāḳiyā ki hevā-ḫāh-ı dovletem
Muştāḳ-ı bendegī vu duʿā-guy-i dovletem

CCCXLIV. t

Yolum yine muğların meyhanesine düşerse hırkayla seccadenin parasını hemen şaraba harcedeyim.

Bugün zahitler gibi tövbe kapısının halkasını çalarsam meyhane hazinedarı yarın bana kapıyı açmaz.

Pervane gibi bir fırsat bulursam çırağa benzeyen o yanaktan başka bir şeyin etrafında uçup dolaşmam.

Hurilerin sohbetini istemem, çünkü senin hayalini kurmak varken başka bir şeyle mukayyed olursam bu, kusurun ta kendisidir.

2880. Kan kesilmiş gönlümün maceralarını kimseye söylemem. Senin derdinin kılıcından başka hiç bir hemdemim yok.

Göz yaşlarım akmasa belki aşkının sırrı gönülde gizli kalır, âleme duyulmazdı.

Belki bir doğan beni avlar ümidiyle kuş gibi toprağının kafesinden uçup havalandım.

* Çenk gibi beni kucağına alıp gönlümün muradını vermesen bile bari bir an olsun ney gibi beni dudağınla okşa!

Hafız'ın teninde her kıl bir baş olsa zülfün gibi hepsini de ayaklarının altına atardım.

Der ḫerābāt-ı muġan ger guzer ufted bāzem
Ḥāṣıl-ı ḫırḳa vu seccāde revan derbāzem

CCCXLV. t

2885. Yıne senin ikiye ayrılmış zülfün elime düşerse çevgânınla top gibi ne başlarla oynardım ben!

Saçların, bana bir uzun ömür ama ne fayda ki o uzun ömürden elimde bir kıl bile yok.

Ey çırağ, bu gece bana bir huzur ve istirahat fermanı ver de huzurunda gönül ateşiyle mum gibi yanıp eriyeyim.

Senin bir gülmene sürahi gibi can verdiğim zaman dilerim, namazımı senin sarhoşların kılsın.

Ben, kötülüklere bulaşmış bir adamım. Namazım da doğru ve makbul bir namaz değil. Onun için meyhanede yanıp yakılmam eksik olmuyor.

2890. Hayalin, mesçitte hatırıma geldi mi iki kaşını mihrab edinirim, meyhanede geldi mi kemençeye yüz tutarım.

Bir gece halvetimizi yüzünle aydınlatırsan sabah gibi başımı tan yerinde yüceltirim.

Eyaz'ın sevdasıyle baştan olursam bu yolda işin sonu Mahmud olur.

Hafız, gönül derdini kime söyleyeyim? Bu yolda sırrıma kadehten başka birisinin hemdem olması yaraşmaz ki!

Ger dest dehed der ser-i zulfeyn-i tu bāzem
Çün gūy çi serhā ki beçevgān-ı tu bāzem

CCCXLVI. t

Âşıklık, gençlik, lâl renkli şarap... ağyarsız bir meclis, hemdem dost ve daimî işret...

2895. Şeker ağızlı sâki, tatlı sözlü çalgıcı, her hali, her hareketi iyi bir arkadaş ve iyi şöhretli bir yoldaş...

Letafette, temizlikte, saflıkta abıhayatı imrendiren güzel bir sevgili.. güzellikte, alımda dolunayın bile hasedettiği bir dilber...

Cennet köşkü gibi gönüller çeken bir meclis yeri, çevresi cennet bağına benzeyen bir gül bahçesi...

Oturanlar herkesin iyiliğini isterler, hizmet edenler edeplidir... sevgililer sır saklarlar; âşıklar, dostların dileğine uyarlar.

Gül renkli şarap keskin, acı, içimi güzel ve baş ağrıtmaz.. mezesi, sevgilinin lâl dudağı.. âdeta halis yakutu andırmada!

2900. Sâkinin gamzesi, akılları yağmalamaya kılıç çekmiştir.. sevgilinin zülfü, gönül avlamaya ağ kurmuştur

Hafız gibi lâtifeci, tatlı sözlü bir nükteci; Hacı Kıvam gibi âleme ihsan nedir öğreten, cihanı aydınlatan bir zat da o mecliste.

Gayri bu işreti istemeyene gönül hoşluğu nasip olmasın. Bu meclisi aramayana hayat haram olsun!

ʿIşḳbāziy-yu cuvāniyy-u şerāb-ı laʿl fām
Meclis-ī uns-u ḥarīf-ī hemdem-u şurb-ī mudām

CCCXLVII. t

Merhaba ey izi kutlu, verdiği haberler mübarek kuş! Hoş geldin, ne haber, sevgili nerde, yol ne tarafta?

Yarabbi, ezelî lûtfun, bu kafilenin kılavuzu olsun, düşman, bu kafile yüzünden tuzağa düştü, sevgili murada erişti.

2905. Benimle sevgilinin macerasına son yoktur. Başlangıcı olmayan şey, sona varabilir mi hiç?

Sevgilinin saçları, bizim zünnar kuşanmamızı emrediyor. Git ey şeyh, artık tenimize hırka haram oldu!

Azim kuşum, Sidre'nin üstünde ötüp dururken nihayet yanağındaki ben, onu tuzağa düşürdü!

Hasta gözlerim nasıl uykuya dalabilir? Uzayıp giden bir hastalığa düşen ve ölüm haline gelmiş olan kişi nasıl uyuyabilir ki?

Sevgiliye dedim ki: Ben âşıkım, fakat sen acımıyorsun bana.. davam bu, işte sen, işte zaman.. bir gün olur, sözümü tasdik edersin elbette!

2910. Gül, ululanmayı hadden aşırdı, bir yüzünü göster de haddini bilsin! Selvi nazlanıp durmakta, fakat nazı hiç de hoş değil, bir salında aklı başına gelsin!

Hafız, kaşlarına mail olsa yaraşır. Çünkü söz ehli mihrap köşesine oturur.

Merḥabā ṭāyir-i ferruḫ- pey-i ferḫunde-peyām
Ḫayr makdem çi ḫaber yār kucā rāh kudām

CCCXLVIII. t

Bize müjdeler olsun; selâmet, Ziselem'e gelip kondu. Büyük nimetleri itiraf eden, Tanrı'ya hamdeder; hamdolsun.

Nerde bu fethi muştulayan muştucu? Ayaklarına altın, gümüş gibi canımı saçayım!

Padişahın geriye dönmesiyle şu acayip zaman gelip çattı. Artık düşman yokluk diyarı harimine hareket etti!

2915. Ahdini bozan, mutlaka günün birinde perişan olur. Çünkü ahitler, akıl ve kemal sahiplerine borçtur.

Düşman, ümit bulutundan bir rahmet umardı ama yalnız ağladı, göz yaşlarından başka aşikâr bir yağmur zuhur etmedi.

Düşman, Firavun gibi gam Nil'ine düştü. Felek de onu kınadı da dedi ki: Şimdi nadim oldun ama nedametin faydası yok gayrı!

* Sâki, ay yüzlü bir güzel, sırra mahrem bir hemdemdi.. Hafız da şarap içti, şeyh de, fakih de!

Buşrā izisselāmeti ḥallet bihin nidem
Lillāhi ḥamde muʿterifin ġāyeten niʿam

CCCXLIX. t

Yüzünün hayali göz gülşenine uğrayınca gönül, bakmak için göz penceresine gelir.

2920. Gel de ayaklarına saçmak üzere gönül hazinesinden göz penceresine lâleler inciler getireyim!

Kurulup oturmana lâyık bir yer görmüyorum. Bütün dünyada karar edeceğin yer, ancak benim, göz bucağım da işte sana lâyık ve hazır bir makam!

Seher çağında eğer ciğerimin kanı gözümün eteğini tutmasaydı akan göz yaşlarım, beni âleme rüsvay edecekti!

Seni daha ilk gördüğüm gün gönül, "Eğer bana bir zarar erişirse kanım, vebalim gözün boynuna" demişti.

Vuslatına erişmek ümidiyle dün gece seher vaktine kadar aydın göz çırağımı rüzgârın yoluna tuttum!

2925. Erlik hakkıyçin Hafız'ın dertli gönlünü erler yıkan göz okunla vurup yaralama!

Ḫayāl-i rūy-i tu çun bugzered begulşen-i çeşm
Dil ezreh-ī naẓar āyed be sūy-i revzen-i çeşm

CCCL. t

Ey yürüyen servi, sensiz gülü ne yapayım, gülşeni ne edeyim? Sümbülün saçlarını ne diye çekeyim, süsenin yanağına niçin bakayım?

Düşmanların kınamasından çekinip yüzüne bakamadım. Ah, ne yapayım? Ayna gibi yüzüm demirden değil ki!

Yürü be öğütçü, şarap içenleri kınayıp durma. Bunu kadere hükmeden yapıyor, ben ne yapabilirim ki?

Gayıp pususundan gayret şimşeği böyle çakıp durdukça sen söyle, bu harmanı yanmış âşık ne yapsın?

2930. Türklerin padişahı münasip gördü, beni kuyuya attı. Rüstem'in lûtfu imdadıma yetişip elimi tutmazsa ne çarem var?

Turdağının ateşi bir çirağ yakıp yardım etmezse Eymen vadisinin karanlık gecesinde ne yapabilirim ki?

Hafız, güzelim cennet, babamdan miras kalan yurdum. Bu viran yuvamda oturup ne yapacağım?

Bītu ey serv-i revan bāgul-u gulşen çi kunem
Zulf-i sunbul çi keşem ʿārız-ı sūsen çi kunem

CCCLI. t

Bu gurbet konağından evime, yurduma varırsam niyetim şu: Oraya bir daha gidersem akıllı, uslu gideceğim.

Bu seferden sağ esen vatanıma kavuşursam yoldan gelir gelmez doğruca meyhaneye gitmeyi nezrettim.

2935. Bu seyirden, bu sülûkten ne keşfe nail oldum? Bunu anlatmak için tekke kapısına utla, kadehle gideceğim

Aşk yolundaki bilişler kanımı döküp içseler bile yabancıya şikâyet edersem namerdim!

Bundan böyle elim, sevgilinin zincir gibi saçlarındadır.. niceye bir divane gönlün dileğine uyacağım?

Mihraba benzeyen kaşlarını bir daha görürsem şükür secdesi edecek, sadakalar vereceğim.

Ne mutlu demdir o dem ki Hafız, Vezir'in sevdasıyle meyhaneden sarhoş olarak çıkar, sevgiliyle köşke giderim!

Ger ezin menzil-i ġurbet besuy ī ḫāne revem
Diger ancā revem-u ʿākıl-i ferzāne revem

CCCLII. t

1940. Niçin ülkemin, yurdumun sevdasına düşüp gitmeyeyim? Neden sevgilimin mahallesine toprak olmayayım?

Mademki gariplik ve mihnet derdine tahammül edemiyorum, bari şehrime gideyim de kendimin sultanı olayım!

Vuslat hariminin mahremlerinden olup padışahımın kulları arasına katılayım.

Ömrümün sonu ne zaman gelecek, belli değil.. bari gideyim de ecel gününde sevgilimin yanında bulunayım, bu daha doğru!

İşim gücüm daima âşıklık ve rintlikti.. artık çalışayım, kendi işime koyulayım.

2945. Ağır bir uykuya dalmış olan bahtımın, hiç de düzgün gitmeyen işimin elinden şikâyet edeceksem kendi sırrımı kendime söyleyeyim!

Belki ezelî lûtuf, yol gösterir, yoksa ey Hafız, ebede kadar kendimden utanır kalırım!

Çirā ne derpey-i ʿazm-ī diyār-ı ḫod bāşem
Çirā zi ḫāk-i ser-i kūy-ı yār-ı ḫod bāşem

CCLIII. t

Öyle ağlayayım ki gözlerim deniz kesilsin. Sabrı da sahralara atayım, bu suretle gönlümü denizlere salayım!

Günahkâr ve daralmış gönlümden bir ah edeyim de Âdem'le Havva'nın bile günahını ateşe yakayım!

Feleğin okunu yedim; sâki, şarap ver. Sarhoş olup cevza tirkeşinin kuşak bağını düğümleyeyim, bir daha kimseye ok atamasın!

2950. Bu tahtırevana içtiğim şarabın bir yudumunu saçayım, şu gök kubbeye çenk nağmelerini yücelteyim.

Sevgili nerdeyse gönül hoşluğu orda. Cehdedeyim de kendimi oraya ulaştırayım.

Ey külâhı güneş olan ay! Elbisenin düğmelerini çöz de bu sevda çeken başımı zülfün gibi ayaklarına koyayım.

Hafız, ömre dayanmak mademki yanlış.. neden bu günün zevkini yarına bırakayım?

Dīde deryā kunem-u şabr beşehrā fukenem
Vanderin kār dil-ī ḫīş bederyā fukenem

CCCLIV. t

Fırsat düşer de sevgilimin tabanının bastığı toprak elime geçerse gözümün levhine güzel bir yazı yazar, bir resim yaparım!

2955. Sevgilinin fermanı gelir de canımı isterse mum gibi hemen bir nefeste canımı teslim ediveririm.

Sevgili, kalp gönlümü beğenmezse yoluna gözlerimden geçer akçe saçarım.

Bu toprak kuldan eteğini silkme, beni çiğneme. Ölümümden sonra yel bile tozumu bu kapıdan savuramaz benim.

Seni kucaklamak ümidiyle göz yaşlarıma gark oldum.. fakat göz yaşımdaki dalganın bir gün beni senin kıyına atacağını umuyorum.

Bugün benim vefakârlığımı hor görme, benden kaçma. Derdimden ellerimi kaldırıp dua edeceğim geceyi düşün de çekin!

2960. İkiye ayrılmış siyah saçların, âşıkların gönüllerini alacaklarına dair seninle ahdettiler, karar verdiler... fakat benim kararımı aldılar!

Ey rüzgâr, o şaraptan bana bir koku getir. Çünkü sersemliğimi, ancak o şifalı koku giderebilir!

Hafız, sevgilinin lâl dudağı benim aziz canımdır. O can dudakları dudaklarıma almak bir ömürdür, ömür!

Ger dest dehed ḫāk i kef-i pāy-i nigārem
Berlevh-i başar ḫatt-ı nigāri binigārem

———

CCCLV. t

Bir ömürdür, sevgilinin vuslatını aramakta, her gün o yolda adım atmakta, her an şefaat elimi bir şöhretli kişiye uzatmaktayım.

Sevgi ateşini günden güne arttıran ay yüzlü sevgilim olmadıkça günümü geçirmek istemem. Bunun için de her gün bir yola tuzak kurar, her an tuzağa bir kuş korum.

2965. Evreng nerde, Gülçehre nerde? Vefa'nın aşkı nerde, sevgilisi Mihr ne yanda? Şimdi âşıklıkta nöbet benim, aşk davasında bulunan yalnız benim, ben!

Bilirim, bu her sabah, her akşam çektiğim kanlar saçıcı ahlar, nihayet derdi sona erdirir, hikâyeyi rengin bir hale sokar elbet.

O usul boylu selvinin gölgesinde âgâh olmak ümidiyle her yanda salına salına yürüyen bir güzele aşk gülbangiyle hitabeder dururum.

Gönüllere huzur veren sevgili, gönül muradını vermez. Bunu bilirim, bilirim ama yine bir hayale kapılır, yine durmadan fala bakar, hayra yorarım!

Kendimden geçmiş, kendimi kaybetmişim, Hafız gibi şaraba da tövbeliyim. Böyle olmakla beraber yine ruhaniler meclisinde arada bir, tek bir kadehcik şarap içmekteyim.

ʿÖmrīst tā ender ṭaleb her rūz kāmī mīzenem
Dest-ī şefāʿat her demī bernīk- nāmī nīzenem

CCCLVI. t

2970. Dün gece uyku yolunu göz yaşı selleriyle keserdim; yüzünü, gözünü, kaşını, saçını anarak su üstüne bir resimdir yapardım.

Sevgilinin kaşları, gözümün önündeydi. Ben de hırkamı yakarak mihrap köşesini anıp şarap içiyordum.

Gözümün önünde sevgilinin yüzü cilve etmekteydi.. ben de âdeta uzaktan mehtabı öpüyordum.

Gözüm sâkinin yüzündeydi, kulağım çengin sözünde. Bu bakış, bu dinleyiş için gözümle, kulağımla tefe'ül etmekteydim.

Sabah çağma kadar uykusuz gözlerimde yüzünün hayali vardı.

2975. Şiir dalından uçup bir yere gitmiş, konmuş olan düşünce kuşlarını senin saçlarından yapılma mızrapla harekete getirir, tekrar havalandırırdım.

Sâki, bu gazelimi okur, bana kadeh sunardı. Ben de bu teraneyle şarap içerdim.

Hafız'ın hali hoştu, iyi bir bahtla dostların ömrü, dostların devleti için hayırlar yorar, hayırlar dilerdi.

Dī şeb beseyl-i eşk reh-ī ḫāb mīzedem
Naḳşī beyād-ı ḫatt ı tu berāb mīzdem

CCCLVII. t

Sen beni her gördükçe derdimi arttırmadasın, benimse seni her gördükçe meylim, sevgim artmada.

Halin nedir diye hiç sormuyorsun. Bilmem başında ne hava var? Derdimi bilmiyor musun ki dermanım için çalışmamaktasın!

2980. Beni topraklar üstünde bırakıp gitmen hiç de doğru bir şey değil. Bir uğra da yine halimi sor, yoluna toprak olayım sevgili!

Ölüp toprağa girmedikçe elimi eteğinden çekmem. Hattâ o vakit bile mezarıma uğrarsan tozum, eteğini tutar.

Aşkının derdinden artık soluk bile alamaz oldum, nefesim bile çıkmıyor. Benden öcünü aldın, hâlâ biraz nefes al, rahatlaş demiyorsun. Bu, ne vakte kadar sürecek?

Bir gece, karanlıklar içinde gönlümü saçlarında arıyordum, fakat aynı zamanda yüzünü de görmekteydim, lâl dudaklarından şarap da içmekteydim!

Nihayet seni ansızın aguşuma çektim, saçların dağıldı, halkalandı. Dudağımı dudağına koydum, canımı da feda ettim, gönlümü de!

2985. Sen Hafız'a vefakâr ol da düşmana "git, öl artık" de. Senden bu sevgiye nail olduktan sonra soğuk sözlü düşmandan ne korkum var!

Merā mībīni vu der dem ziyādet mīkunī derdem
Turā mībīnem-u meylem ziyādet mīşeved her dem

CCCVIII. t

Yeni yetişmiş bir gencin yüzüne âşıkım, bu derdin devletini Tanrı'dan dualar ederek diledim.

Âşıkım, rindim, güzellere bakmaktayım.. bak, ne kadar hünerlerle bezenmişim, bilesin diye apaçık söylüyorum.

Şaraba bulanmış hırkamdan utanıyorum. O hırkayı yüz türlü oyunla dervişler gibi tarikat çeyizleriyle, yamalarla süslemişim!

Ey mum, sevgilinin derdiyle güzelçe yan yakıl; şimdicek ben de geliyorum, kemerimi bu iş için kuşandım!

Öyle bir hayranım ki elimde ne iş kaldı, ne güç! Fakat gönlümde, canımda ne varsa eksilttikçe derdimi, mihnetimi çoğalttım ya!

Hafız gibi elbisemin yakasını, göğsünü yırtar, meyhaneye öyle giderim; belki o yeni yetişmiş sevgili beni sarar, koçar.

ʿĀşıḳ-ı rūy-ı cuvānı ḫoş-i nov-ḫāsteem
Vāz Ḫudā dovlet-i in ġam be duʿā ḫāsteem

CCCLIX. t

Saçlarını rüzgârın eline verip dağıtma da beni havalandırma, perişan etme. Naza başlama da varlığımı kökünden sökme!

Yanağını yalınlandır da beni gülden vazgeçir; boyunu yücelt de selviyi seyretme kaydından geçeyim!

Şehirde meşhur olma da beni deli divane edip dağlara düşürme; Şirin işvelerini gösterme de beni Ferhat etme.

2995. Başkalarıyle şarap içme de ciğer kanım içmeyeyim. Benden baş çekip çekinme de feryadımı göklere yüceltme.

Saçlarını halka halka dökme de beni bağlara, kayıtlara sokma. Yüzünü o kadar güzelleştirme de beni berbadetme!

* Yabancı bir dost gibi durma da beni kendimden geçirme. Ağyarın gamını yeme de neşemi bozma.

Melek gibi dolaşma da Hafız'ı öldürme. Râm ol da kutlu talih bana yardım etsin.

Zulf ber bād medih tā nedehi ber bādem
Nāz bunyād mekun tā nekeni bunyādem

CCCLX. t

Kalk, meyhane kapısından bir feyiz dileyelim, sevgilinin yoluna oturalım, bir murat isteyelim.

3000. Galiba vuslat yoluna gidecek azığımız yok, yoksullukla meyhane kapısına varalım da azık dileyelim.

Kanlı göz yaşlarımız akmakta ama ona elçi olarak yollamak için yüreği temiz birisini arayalım.

Aşkının derdinden bir yardım istersek

derdinin dâğındaki lezzet gönlümüze haram olsun!

Beninin noktasını göz levhine nakşetmeye ne imkân var, ne de lâyık. Fakat göz bebeğinden bir mürekkep istesek belki nakşedebiliriz.

Gamını, ancak neşeli gönülde bulmak imkânı var. Biz de gamına nail olmak ümidiyle neşeli bir gönül arayalım.

3005. Hafız, medrese kapısında ne vakte kadar oturup duracaksın? Kalk da meyhane kapısından bir feyiz, bir fütuh isteyelim.

Ḥiz tā ezder-i meyḫāne guşādī ṭalebīm
Ber reh-ī dōst nişīnīm-u murādī ṭalebīm

CCCLXI. t

Gerçi gönül ateşiyle şarap küpü gibi coşup kaynamaktayım, fakat dudağımı mühürledim, kan yutuyorum da yine sükût etmekteyim.

Sevgilinin dudağına tamah etmekten maksat hayat kazanmaktır. Bir bak bana, bu işte nasıl candan çalışmaktayım.

Gönül gamından nasıl azadolabilirim ki her an kulağımda bir sevgilinin siyah saçları halka, her an bir güzele kul oluyorum.

İbadetime güvendiğim yok, hâşâ.. şu kadar var ki arada bir, bir kadehçik şarap içmekteyim.

5010. Düşmanın rağmine ümidim var, kıyamet gününde Tanrı'nın affının feyzi, günah yükünü sırtımda bırakmaz.

Babam cennet bahçesini iki buğday tanesine sattı; ben neden bir arpaya cihan mülkünü satmayayım?

Hırka giymem pek dindar olduğumdan değil. Yüzlerce gizli ayıbı bir perdeyle örtüyorum.

Şarap küpündeki halis şaraptan başka bir şey içmemek istiyorum; pirimuganın sözünü dinlemiyeyim de ne yapayım?

Meclisteki çalgıcı aşk yolundaki çalgıyı böyle çalıp durursa Hafız'ın şiirini bile aklımdan çıkarır.

Gerçi ez āteş-i dil çūn ḫum-ı mey dercūşem
Muhr ber leb zede ḫun miḫorem-u hāmūşem

CCCLXII. t

5015. Ben güzel yüze, gönüller çeken alımlı saça âşıkım... Sarhoş göze, sâf ve tortusuz şaraba hayranım.

Âşıklıkta sazdan, yanıştan başka bir çare yok. Mum gibi ayak üstünde durmakta, yanmaya hazırlanmış bulunmaktayım. Beni ateşle korkutma!

Ben cennetteki Âdem'im ama şimdi hâlâ ay gibi güzellerin aşkına esirim.

Bahtım yardımda bulunur da pılımı pırtımı sevgilinin civarına çekersem oturup kalkacağım yerden tozu, toprağı, huriler saçlarıyle süpürürler.

Şiraz, lâl dudağın madenidir, güzelliğin çıktığı yerdir. Bense... müflis bir kuyumcuyum, işte bu yüzden hatırım perişan!

3020. Bu şehirde o kadar sarhoş göz gördüm ki hakikaten artık şarap içmiyorum, sarhoşum zaten!

* Altı tarafı da hurilerin işveleriyle dolu bir şehir. Altı taraftaki bu güzellerin hepsini de alırdım, fakat, elde avuçta bir şeyim yok ki!

Bana ezelî ahde ait bir söz söyle dedin... dur hele, iki kadeh çekeyim de söyleyeyim!

Hafız, tabiatının gelini cilvelenmek istiyor. Fakat bir aynam yok ki.. onun için ah etmekteyim.

Men dōstdar-i rūy-i ḫoş-u mūy-i dil-keşem
Medhūş-i çeşm-i mest-u mey-i ṣāf-ı bīğaşem

CCCLXIII. t

Dün gece yüzünün sevdasını başımdan atayım, bu sevgiden gayri vazgeçeyim dedim; sevgili dedi ki: Nerde zincir? Şu deliyi bağlayalım, bir çaresine bakalım bunun!

3025. Boyuna selvi dedim de kızıp çekildi gitti. Dostlar, sevgilim doğru sözden inciniyor, ne yapayım, ne işleyeyim?

Sevgili, vezinsiz bir nüktedir söyledim, beni mazur gör. Lûtfet, bir işvelen de tabiatımevzun bir hale getireyim.

Hiç bir suçum olmadığı halde sevgilinin o nazik tabiatından utangaçlık çekerim, benzim sararıp durur; sâki, bir kadeh sun da yüzümü gül gibi kızartayım.

Ey Selma konağının yeli, Allah için olsun, ne vakte kadar konak yerlerini birbirine katacak, yurt yerlerini göz yaşlarımla Ceyhun'a çevireceğim?

Sevgilinin sonsuz güzelliğinin hazinesine nail olduktan sonra artık kendim gibi yüzlerce yoksulu Karun ederim.

3030. Ey Sahipkıran Padişah, kulun Hafız'ı unutma da o günden güne artan güzelliğinin devletine dua edeyim.

Dūş sevdā-yi ruẖeş guftem zi ser bīrun kunem
Guft kū zencīr tā tedbīr-i in mecnun kunem

CCCLXIV. t

Biz kötü söylemez, bâtıla meyletmez, kimseyi yasa giriftar eylemez, kimseye mor yas elbisesi giydirmeyiz.

Bilgimizin defterine yanıltacak şey yazmayız, Hakk'ın sırrını da oyun ve hokkabazlık kâğıtlarına katmayız.

Yoksulla zengini azla çokla, ayıplamak kötü bir şeydir. En uygun iş şu: Hiç bir suretle kötü işte bulunmayalım.

Felek, hünerlilerin gemisini parçalar. Bu muallak denize dayanmamamız daha doğru ve iyi!

3035. Yoldaşların huzuruna atımızı sıçrata sıçrata bir hoş koşar, yağız atla sırmalı eyeri düşünmeyiz bile!

Padişah rintlerin bir yudumcuk şarabını hürmetle içmezse biz de ona süzme ve halis şarap vererek iltifatta bulunmayız.

Bir hasetçi, hicvederek bir yoldaşı incitirse de ki: Gönlünü hoş tut, biz, ahmağın sözüne kulak asmayız zaten!

Hafız, düşman yanlış bir söz söylerse aldırış etmeyiz, doğru söylerse zaten doğru söze darılmaz, savaşmayız!

Mā negūyīm bed-u meyl be nāḥaḳ nekunīm
Ḫāne-ī kes siyeh-u delḳ-ı kes ezraḳ nekunīm

CCCLXV. t

Yüzünün hayalini gözümün iş yurduna nakşettim Senin gibi bir güzeli ben, ne gördüm, ne de işittim!

3040. Seni aramakta şimal rüzgârına eş oldum, onunla at başı bir koşmaktayım ama o salına salına yürüyen selvi boyunun tozuna bile erişmedim!

Benim böyle vahşî ceylân gibi dağlara düşüp adamlardan ürkmeme sebep, kara gözlerinle gönüller çeken gerdanındır; suç hep onlarda!

Bal çeşmesine benzeyen ağzının iştiyakıyle ne göz yaşı taneleri saçtım; şarap satan lâl dudaklarından ne işveler satın aldım!

Bakışlarınla yaralı gönlüme ne oklar attın, civarında ne mihnet yükleri taşıdım!

Ey seher yeli, sevgilinin civarından bir toz getir bana... yaralı gönlümden gelen kan kokusunu o toprakta duydum.

3045. Civarından bir rüzgâr geldi geçti. O rüzgârın getirdiği kokuyla konca gibi kanlı gömleğimi yırttım!

Vuslat gecesine ererim ümidiyle dert ve mihnet gününde oturdum ama ağzının hükmettiği bir devirde gönlümün muradından tamahı kestim ben!

Ayağının toprağıyle Hafız'ın gözünün nuruna andolsun... yüzün olmadıkça göz çırağından bir aydınlık bile görmedim.

Ḫayāl-i rūy-ı tu der kārgāh-ı dīde keşīdem
Be ṣūret-i tu nigārī nedīdem-u neşinīdem

———

CCCLXVI. t

Sevgiliyle ahdim var: Can, bedenimde oldukça civarını arzulayan âşıklarını kendi canım gibi aziz tutacağım.

Gönlümün dileğince bir halvetim var, artık kötü söyleyenleri ne düşüneyim, ne derlerse ko desinler!

3050. Evimde bir selvim var ki boyunun sayesinde bahçedeki selviden de fariğim, çayırlıktaki şimşirden de.

** Güzellerden yüz bölük asker gönlüme kastederek pusuya girse yine korkum yok. Tanrı'ya şükürler, minnetler olsun, benim ordular bozan bir gönlüm var.

** Lâl dudaklarının hatemiyle Süleymanlıktan dem vursam yeri var. İsmi âzam benimle olunca Şeytan'dan korkar mıyım?

* Ey ârif pir, beni meyhaneye gidiyor diye ayıplama. Kadehi terketmeme imkân yok. Tövbe etsem bile tövbe tutmayan bir gönlüm var!

Ey rakip, Allah için olsun bu gece gözünü yum. Onun sükût eden lâl dudaklarıyle gizlice konuşacağım yüzlerce bahis var!

3055. Hamdolsun Allah'a, sevdiğim ikbal gülşeninde salınıp gezdikçe ne lâleye meylim var, ne Van gülüne, ne de yaban gülünün yaprağına!

Hafız, yüzlerce mihnetten, yüzlerce meşakkatten sonra şehirde rintlikle meşhur oldu, fakat mademki âlemde Emineddin Hasan'ım var, ne gam!

Merā ʿahdīst bā cānan ki tā can derbeden dārem
Hevādārān-ı kūyeşrā çū cān-ı ḫişten dārem

CCCLXVII. t

Gizli işret yolunda hoş bir güzelim var ki zülfüyle yanağı yüzünden âdeta ateşte nalım var!

Âşıkım, rindim, pervasız şarap içmekteyim. Bütün bu rütbe ve mevkileri o periye benzer huri yüzünden kazandım.

Rintlerin köşküne bir adım atsan yok mu? Şeker gibi şiirden mezem var, tortusuz sâf şarabım!

3060. Sen, beni böyle hor, hakir tutar, bana cefa edersen ben de seher çağında ah eder, zülfünü perişan bir hale korum!

Sevgilinin bu pas renkli hattı, bu çeşit yüz gösterip durursa sarı yüzümü kanlı göz yaşlarıyle bezeyeceğim.

Bakış oklarınla saçlarının ipini getir ki benim mecruh ve belâlar çeken gönülle savaşlarım var!

Hafız, mademki âlemin gamı da geçer, neşesi de.. hatırını hoş tutman daha iyi! *

Der nihanḫāne-i ʿişret şanemī ḫoş dārem
Kezser-ī zulf u ruḫaş naʿl derāteş dārem

CCCLXVIII. t

Gerçi saçlarından işim düğümlendi ama düğümlendiği gibi keremiyle açılacağını da umuyorum.

3065. Yüzümün kızıllığını neşeden sanma. Şarap kadehi gibi gönlümün kanı yanağıma aksetmiş!

Çalgıcının çaldığı perde ihtiyarımı elden alacak. Ah eğer bu perdeye girmeme müsaade etmezlerse!

Ben öyle bir sihirbaz şairim ki söz afsunıyle kamış kaleminden daima ballar, şekerler yağdırmadayım.

** Yüzlerce ümitle bu çöle ayak bastık, ey kaybolan gönlümün kılavuzu, bizi terketme!

Öyle hızlı gitmektesin ki seni yel uğrağında bile görmeme imkân yok. Bilmem ki sevgiliye kiminle bir haber göndereyim, kime şunu söyle diyeyim?

3070. Bahtımın gözü, sevgilinin efsanesiyle uykuya daldı. Nerde bir inayet rüzgârı ki beni uyandırsın!

Geceleyin bu perdeden içeriye onun düşüncesinden başka kimse girmesin diye bütün gece gönül hareminin bekçisi oldum.

Dün gece, "Hafız, baştan başa riyadan ibaret" diyordu. Fakat kapısının toprağından

başka neyle, ondan gayri kiminle uğraşıyorum,. başka ne işim gücüm var ki?

Gerçi uftād zizulfeş girehī derkārem
Hemçunan çeşm-guşād ezkeremeş mīdārem

CCCLXIX. t

Maddî manevî, elimizdekini, avucumuzdakini hep meyhane yoluna sarfettik. Ettiğimiz duaların hepsini sevgiliye bağışladık!

Deli gönle vurduğumuz şu dağ, yüzlerce akıllı zahidin harmanına ateş salar.

3075. Yüzümüzü bu virane dünyaya koduğumuz gündenberi ezel padişahı, aşk gamının hazinesini bize verdi.

Hırka giyip ona göre amelde bulunmayanlardan daha ziyade münafık kimse yok.. münafıklıktan kaçınmak için hırka giymekle beraber bu rindane şiveye büründük.

** Bu başı dönmüş gemi nasıl gidebilir, imkân mı var? Canımızı o tek incinin sevdasına verdik!

Tanrı'ya şükrolsun ki akıllı, anlayışlı diye lâkap taktığımız da bizim gibi âşıkmış, bizim gibi dinsizmiş!

Hafız gibi senin bir hayaline razıydık. Fakat Yarabbi, ne yoksulca himmete, ne bigâne meşrebe malikiz ki!

3080. * Bundan böyle güzel sevmeme, onların sevgisini gönlüme almama imkân yok; bu evin kapısını sevgilinin dudağıyle mühürledik.

Mā ḥāṣıl-ı ḫod ber der-i ḫumḫāne nihādīm
Maḥṣūl-i du'a derreh-i cānāne nihādim

CCCLXX. t

Yolunun toprağına yüzlerce defa yüz koyduk. Halkın teveccühünü de bir tarafa attık, nefretini de.

* Zayıf gönlümüze cihanın yükünü yüklemedik. Bu bağlanmış yükü, dengi bir kenara koyuverdik.

Medresenin damını, kemerini, kıylükaalini, mübahasesini kadeh ve ay yüzlü sâki yolunda terk ettik.

Takva mülkünü askerle almadık, saltanat tahtını güçle kuvvetle elde etmedik.

3085. Sevgilinin gözünün denizindeki dalga ne oyun oynayacak acaba diye sihirbaz gözlerinin işvelerine vurulmuşuz.

Serkeş zülfü olmayınca kara sevdalı başımızı, aşk sersemliğiyle menekşe gibi dizimize koymuşuz.

Ümit bucağında hilâl gözleyenler gibi istek gözünü o mukavves kaşa tuttuk.

** Bir işarette bulun, bir emret.. iki ümitli gözümüzü o mukavves kaşlara diktik, beklemekteyiz.

Hafız, kaybolmuş gönlün nerde? dedin.. nerde olacak? O büklüm büklüm saçların halkalarında!

Mā piş-i ḫāk-i rāh-ı tu şed rū nihādeim
Rūy-u riyā-yı ḫalk beyek sū nihādeim

CCCLXXI. t

3090. Biz gamsız sarhoşlar, gönlümüzü aldırmışız, aşkla haldaşız, şarap kadehiyle solukdaş!

İşimiz, sevgilinin kaşlarıyle açılalıdan beri bize nice melâmet yayları çektiler!

Ey gül, sen daha dün gece sabah şarabı dağını göğsüne dağladın, fakat biz, o şekayıklarız ki bağrımız dağlı doğduk!

Pirimugan, tövbemizden incindiyse de ki: Şarabını bulandırma, sâf tut.. özür dilemek için huzurunuzdayız.

Ey yol kılavuzu, iş senden biter, medet et, insafa gel; çok düşkünüz biz!

3095. Lâle gibi ortada yalnız şarapla kadehi görme... yıkık gönlümüze vurduğumuz şu dağı da gör!

Hafız, şiirindeki bu renk, bu hayal ne dedin. Yanlış bir şey görme, biz yine aynı kuluz ve sade bir levhten ibaretiz!

Mā bigamān-ı mest dil ezdest dādeim
Hem-rāz-ı ʿışk-u hem-nefes-ī cām-ı bādeim

CCCLXXII. t

Biz bu kapıya rütbe, mevki sahibi olmak için değil, kötü hadiselerden sığınmak, emin olmak için gelmişiz.

Aşk konağının yolcularıyız, yokluk sınırından varlık ülkesine kadar bunca yolu, hep aşka ulaşmak için aşmışız.

Hattının yeşilliğini gördük de cennet bahçesinden kalktık, bu mahabbet otunu elde etmek için geldik!

3100. Hazinedarı Ruhulemin olan bu kadar hazineye sahip olduğumuz halde padişah sarayının kapısına yoksullukla gelmişiz.

Ey tevfik gemisi, hilim lengerin nerde? Biz bu kerem denizine günahlara gark olarak geldik.

Yüz suyumuz gitmede.. ey hataları örten bulut, gel, bir rahmet yağmuru getir.. çünkü sorgu hesap divanına defterimiz kapkara geldik.

Hafız, bu yün hırkayı çıkar, at... çünkü kervan izini izleyerek ah ateşiyle geldik.. sonra hırkan da yanar, sen de yanarsın!

Mā bedin der ne pey-i̇ ḥaşmet-u cāh āmedim
Ezbed-i̇ ḥādise incā bepenāh āmedeim

CCCLXXIII. t

Bırak da meyhane sokağından geçelim, çünkü bir yudumcuk şarap için hepimiz bu kapıya muhtacız.

3105. Mademki ezel gününde aşktan, rintlikten dem vurduk. O yoldan başka bir yola gitmememiz lâzım!

Cem'in tahtının yele gittiği bir yerde gam yemektense şarap içmek yeğdir.

Belki bir gün beline sarılırız, kemerine ulaşırız diye kızıl yakut gibi gönül kanına bulanmışız.

Vaiz, perişan âşıklara nasihat verme; biz, dostun civarındaki toprağı bulmuşken artık cennete bakamayız.

Sofiler bile vecit ve hale düşüp raksa girmişler.. biz de kalkıp raksa koyulalım.

3110. İçtiğin şaraptan yere saçtığın yudumla yeryüzü, kıymetlendi, inciye, lâle sahiboldu. Vah bize ki senin yanında topraktan da horuz.

* Hafız, mademki vuslat köşkünün yücesine yol yok, bu kapının eşiğinin toprağına baş koyalım, bunu yeter görelim.

Bugzār tā zişāriᶜ-i meyḫāne bugzerīm
Kez behr-i curᶜa-ī heme muḥtāc-ı in derīm

CCCLXXIV. t

Kalk da sofi hırkasını meyhaneye, bu yamalı hırkayla tasavvuf hezeyanlarını bitpazarına götürelim.

* Bistami hırkayla sofi âdetlerini, tasav-

vuf lâflarını rint kalenderlere sefer armağanı sunalım.

Hadi, sabah çengini münacaatta bulunan pirin kapısına götürelim de bütün halvettekiler sabah şarabını içmeye koyulsunlar.

5115. * Seninle Eymen vadisindeki ahdimize vefa ederek Musa gibi "Rabbim, bana görün, seni göreyim" diye diye buluşma yerine gidelim.

Senin şöhret davulunu ta arş üstünde çalalım. Aşk âlemini ta göklerin üstüne çıkaralım.

Senin civarının toprağını başımızın üstüne alalım da övünmek için yarın kıyamet sabahında mahşer sahrasına götürelim.

Gönül, eldeki vakti fırsat bilip bir işe koyulmazsa bütün bu vakitlerden elimize ancak utangaçlık geçer, ancak onu elde edebiliriz sonra!

Bu pisliklere bulaşmış hırkayla, bu fazilet ve keremle yine kerametlerin adını anar, evliyalıktan bahsedersek ayıptır doğrusu!

5120. * Bu gök kubbeden, bu felekten fitneler yağmakta.. kalk da meyhaneye gidelim, bütün âfetlerden oraya sığınalım.

İstek çölünde kaybolmak niceyedek sürecek? Bir yol soralım da gidilecek yerlere gidelim artık.

Zahit, yolumuza melâmet dikenleri korsa biz de onu gül bahçesinden çıkarıp melâmet zindanına hapsederiz.

Hafız, her alçak kişinin kapısına yüzsuyu dökme. Haceti hacetler reva eden, muratlar veren Tanrı'ya arzetmemiz daha doğru, daha yerinde bir iş!

Ḫīz tā ḫırka-i sūfī be ḫerābāt berīm
Delḳ-u ṭāmāt bebāzār-ı ḫurāfāt berīm

CCCLXXV. t

Elimde pirimugandan fetva var, hem bu fetvanın mazmunu çok eski bir söz: Sevgilinin bulunmadığı yerde şarap haramdır.

3125. Bu müraililik hırkasını yırtacağım. Ne yapayım? Ruha ağyarın sohbeti elîm bir azap.

Sevgilinin dudağı belki bana da bir cür'a saçar diye yıllar oldu, meyhane kapısında oturup durmaktayım.

* Galiba eski hizmetim hatırından çıktı.. ey seher rüzgârı, eski ahdi bir hatırlat, ne olur?

* Ölümümden yüzyıl sonra bile olsa mezarıma uğrarsan çürümüş kemiklerim, toprağımdan raksederek baş gösterir!

Dilber, önce bize yüzlerce ümit vererek gönlümüzü aldı. Elbette ahlâkı güzel kişi ahdini unutamaz.

3130. Konca de ki: Kapanmış, bir türlü açılmaz olmuş iş yüzünden gönlünü daraltma. Sabah çağından ve rüzgârın nefeslerinden yardım görür, açılırsın.

Gönül, iyileşme ümidini başka kapıdan ara. Âşıkın hiç bir derdi, doktorun tedavisiyle iyileşmez.

Marifet gevherini elde et ki kendinle beraber götüresin; altın ve gümüş, başkalarının nasibidir.

Şiddetli bir tuzak.. meğer ki Tanrı'nın lûtfu mededetsin. Yoksa hiç kimse mel'un Şeytan'ın hilesinden kurtulamaz.

Hafız, altının, gümüşün yoksa ne çıkar? Şükret. Şairlik kapısından ve tab'ı selimden daha iyi ne devlet var?

Fetvi-i pīr-ī muġan dārem-u ḳavlīst ḳadīm
ki ḥerāmest mey ancā ki ne yārest nedīm

CCCLXXVI. t

3135. Derdim de sevgiliden, dermanım da... gönül de ona feda oldu, can da.

Hani alım, güzellikten daha hoştur derler ya; sevgilimizde bu da var, o da!

Aşk hikâyesini gizli söylüyorum ama nihayet aşikâre de söyleyeceğim!

İki âlem de onun yüzünün bir ziyasından ibaret. Bunu sana gizli de söyledim, aşikâr da.

Anılsın o sevgilinin kanımıza kastederek ahdi de bozduğu, peymanı da.

3140. Cihanın işine dayanılmaz, hattâ dönek feleğe de dayanmak caiz değil.

Mademki vuslat geceleri sona erdi, hicran günleri de geçer elbet.

Muhtesip de Hafız'ın âşık olduğunu bilir, Süleyman ülkesinin Asaf'ı da!

Şarap getir. Âşık değil kadıdan, padişah yasağından bile korkmaz.

Derdem ezyārest-u derman nīz hem
Dil fedā-yı ō şud-u can nīz hem

CCCLXXVII. t

Görüşmek de müyesser oldu, öpüp koçmak da.. bahtımdan da hoşnudum, zamandan da.

3145. Yürü zahit, talih bana yâr oldukça kadeh de elimden düşmez, sevgilinin saçları da.

Biz, kimseyi rintlikle, sarhoşlukla ayıplamayız.. güzellerin lâl dudakları da hoş, tatlı ve lezzetli şarap da.

Gönül, sana müjde vereyim: Muhtesip öldü.. dünya şarapla, şarap içen güzellerle dopdolu.

Kötü göz, pusuda bizi gözleyip dururdu, nihayet düşman da aradan kalktı, göz yaşlarımız da akmaz oldu.

Gönlü perişan etmek hiç de akıl kârı değil; bir cönk iste, sürahiyi de getir.

3150. Aşk toprağındakilere dudağından bir katra şarap saç da toprak lâl rengine girsin, misk haline gelsin.

Mademki bütün âlem sana ulaşmak ümidiyle diri. Ey güneş, üstümüzden gölgeni eksik etme!

Lâlenin de yüzsuyu, güzelliğinin feyziyle, gülün de. Ey lûtuf bulutu, bu toprak kula da bir feyiz rahmeti ver!

* Mülk ve dinin Bürhanı.. vezirliği sayesinde zaman, hem devlet ve kudret hazinesi haline geldi, hem deniz zenginleşti!

* Yeryüzü, adalet çevgânına kapılmış bir top.. hattâ bu yüce gök kubbe bile!

3155. Âdet olduğu veçhile aylar, yıllar gelip geçtikçe, güzler, baharlar birbiri ardından geldikçe

* Ululuk köşkü, ululardan da hali kalmasın, selvi boylu, gül yanaklı sâkilerden de!

Hafız, saçlarına esir oldu, Tanrı'dan da kork, Süleyman iktidarına malik vezirin adaletinden de!

Dīdār şud muyesser-u būs-u kinār hem
Ezbaht-ı hod beşukrem-u ezrūzgār hem

CCCXXVIII. t

Sevgililerden dostluk umuyor, vefa gözetiyorduk. Zaten bu zannımız yanlıştı bizim.

Şimdilik dostluk tohumunu ektik, gittik.. bakalım bu ağaç ne vakit meyva verir?

3160. Dedikodu dervişlerin âdeti değil, yoksa seninle ne maceralarımız var!

* Gözünde savaş hileleri varmış.. biz yanıldık, sulh edecek sanmıştık!

* Güzellik fidanın kendi kendine gönüller parlatır bir hale gelmedi. Onu himmet nefesiyle biz yetiştirdik.

Ne zulümler gördük de kimseciklere şikâyet bile etmedik; hiç bir suretle hürmeti bırakmadık.

Sevgili dedi ki: Hafız, bize sen gönül verdin.. hulâsa biz kimseyi zorla kendimize âşık etmedik ki.

Mā zi yāran çeşm-i yārī dāştīm
Ḫod ġaleṭ būd ançi mā pindāştīm

CCCLXXIX. t

3165. Beni kılıçlayıp öldürse elini bile tutmam. Oklasa bile bunu canıma minnet bilirim.

Yay kaşlı sevgiliye söyle; beni oklasın da onun eliyle, onun kolıyle öleyim bari!

Âlem derdi beni elden, ayaktan düşürürse kadehten başka kim elimi tutar ki?

Ey ümit sabahının güneşi, doğ, doğ ki ayrılık gecesinin elinde esir kaldım ben.

Harabat piri feryadıma yetiş, ihtiyarım. Bir yudum şarapla beni gençleştir!

3170. Dün gece ayağından başımı kaldırmayacağıma dair zülfüne andiçtim.

Ben o kuşum ki her sabah, her akşam nağmelerim, arşın yücesinden duyulmaktadır.

Hafız, şu takva hırkasını yak, yandır da ateş haline gelince onu yakmayayım; yoksa sonra sen de yanarsın!

Betīrem ger kuşed desteş negīrem
Ve ger tīrem zened minnet pezīrem

CCCLXXX. t

Vuslatının müjdesini ver de candan geçeyim.. kutsî bir kuşum ben, bu cihan tuzağından sıçrayıp çıkayım.

Sevgili, bana "kulum" dersen mahabbetinle kevnü mekân efendiliğinden vazgeçerim.

3175. Yarabbi, beni ortadan kaldırmadan lûtfet, hidayet bulutundan bir rahmet yolla.

Mezarımızın başında şarapsız, çalgısız oturma da seni görmek ümidiyle, senin kokunla mezarımdan raksederek kalkayım.

Ey salınışı tatlı güzelim, kalk, yüce boyunu göster de Hafız gibi candan da geçeyim, cihandan da!

İhtiyarım ama bir gece sen beni adam akıllı bir sar da seher çağında koynundan genç olarak çıkayım.

Mujde-ī vaşl-ı tu dih kez ser-i can berḫīzem
Ṭāyir-ī kudsem-u ez dām-ı cihan berḫīzem

CCCLXXXI. t

Gerçi padişah kullarıyız ama sabah çağı ülkesinin de padişahlarıyız.

3180. Hazine koynumuzda, kesemiz bomboş.. fakat dünyayı gösteren kadehimiz, yolların toprağı!

Huzur ayıklarıyız, gurur sarhoşları.. tevhit deniziyiz, günaha gark olmuşuz.

Baht güzeli cilvelenirse biz ona yüzü ay gibi apaydın bir aynayız.

Her gece uyanık baht padişahının tacını, külâhını gözetmekte, korumaktayız.

Sevgiliye, himmetimizi ganimet bil.. çünkü sen uykudasın, uyanık olan biziz, gözcülük eden biziz de!

3185. Şah Mansur, bilir ki biz himmet yüzümüzü nereye koysak,

Düşmanları kandan kefenlere sarar, dostlara da fütuhat elbiseleri hazırlarız.

Riya ve tezvir, bizde yok. Biz kızıl arslanlarız, kara yılanlarız.

Söyle de Hafız'ın borcunu versinler. Vereceğini itiraf etmişsin, biz de şahidiz.

Gerçi mā bendegān-ı Pādşehīm
Pādşāhān ı mülk-i şubhgehīm

CCCLXXXII. t

Seher çağında cevza burcu, hamailini önü-

me koydu da dedi ki: Padişahın kuluyum, buna andiçiyorum.

3190. Sâki, gel.. yaver talihimden ne murat istediysem Tanrı müyesser etti.

Bir kadeh ver de padişahın aşkına içeyim. Yine ihtiyar başımda gençlik ateşi var!

Hızır'ın abıhayatını anıp yolumu kesme. Ben, padişahın kadehinden Kevser havuzunun şarabını içmekteyim.

Padişahım, fazilet ve hüner tahtım göklere yüceltsem yine bu tapının kuluyum, yine bu kapının yoksulu!

Yıllarca meclisinde şarap içtim. Ona alışan tabiatımın bu huyunu terketmesine, bundan vazgeçmesine imkân mı var?

3195. Eğer bu sözüme inanmazsan Kemali Isfahânî'nin sözünden bir delil getireyim; o der ki:

"Gönlümü senden alır, sevgini terkedersem kimi seveyim, o gönlü nereye götüreyim, ne yapayım?"

Hamailim, Muhammed oğlu Gazi Mansur'dur! Bu kutlu adla düşmanlara muzafferim ben.

Elest gününde Padişahın aşkına düştüm. ömrümce de bu ahde vefa edecek, bu sevgiyle geçip gideceğim.

* Felek, Süreyya dizisini padişahın adına dizmişse ben inci gibi şiirlerimle onu neden methetmeyeyim, kimden aşağıyım, kimden küçüğüm ki?

3200. Şahin gibi, Padişahın elinden lokma yedim; gayri güvercin avlamaya tenezzül mü ederim?

Ey arslanlar tutan, arslanlara galip gelen Padişahım, sayende huzur ve istirahat ülkesine yerleşsem nem eksilir ki?

Kolum, kanadım yok, böyle olduğu halde şaşılacak şey şu: Başımda Simurgun konağına ulaşmaktan başka bir hava yok.

Şiirim, senin methinin bereketiyle yüzlerce gönül illkesi zaptetti, sanki bu hünerli dilim, senin kılıcın.

Sabah rüzgârı gibi bir gül bahçesinden geçtiysem selviye âşık olduğumdan, çama müştak bulunduğumdan geçmedim.

3205. Senin kokunu duymuştum, neşe meclisindeki sâkiler de yüzünü hatırlatıp bana bir iki kadeh şarap sundular.

Fakat ben, bir iki üzümün suyu ile sarhoş olmam ki.. meyhanede yetişmiş kart bir adamım ben!

Feleğin dönüşüyle birçok dâvâlarım var. Bu hususta Padişahın insaf ve adaleti hüküm versin!

Tanrı'ya şükrolsun yine bu tapının yücesindeyim; yine arş tavusu, iri kanatlarımın sesini duymada.

Sevginden başka bir şeyle uğraşırsam adım âşıklar divanından silinsin.

3210. Arslan yavrusu, gönlümü kapmak için üstüme saldırdı; fakat ben zayıf olsam da,

olmasam da zaten bir kere arslana avlanmışım, onun avıyım.

Padişahım, yüzüne âşık olanlar, zerrelerden çok.. ben nerden vuslatına erişeceğim' Zerreden de aşağıyım ben!

Güzelliğini inkâr eden kim? Göster bana.. göster de gözünü bıçakla oyayım!

Bana saltanat güneşinin gölgesi vurdu.. artık doğu güneşiyle işim yok.

Bu sözlerden maksat, alışverişi kızıştırmak değil ha.. ne cilve satmaktayım, ne işve almakta!

3215. Hafız, Peygamber'i ve Ehlibeytini candan sever. Hüküm sahibi Padişah da buna şahittir [*].

Cevzā seḥer nihād ḥemayil berāberem
Yaʿnī ġulām-ı Şāh'em-u sovkend miḫorem

CCCLXXXIII. t

Defalarca söyledim, yine de söylüyorum: Ben âşıkım, fakat bu yola kendiliğimden koşmuyorum ki, Tanrı takdiri bu!

Dudu gibi beni aynanın önüne koydular. Aynanın ardındaki ezel üstadı neyi söylediyorsa onu söylüyorum.

[*] Bu beyit Halhalî'de yok. Sûdî şerhinden (C. 2, s. 227) ve bizdeki iki yazmadan aldık. Bu kaside, Ayasofya nüshasında "H" harfinin sonunda yazılmış. Bu beyit, o nüshada da yok.

İster diken olayım, ister gül.. yeşilliği bezeyen birisi var, o beni nasıl yetiştiriyorsa öyle bitmekteyim.

Dostlar, hayran bir âşıkım.. ayıplamayın, bir incim var, değer bilen bir müşteri arıyorum.

3220. Gerçi şaraba bulanmış hırka giymem ve şarap içmem ayıptır ama yine siz tayip etmeyin, şarapla hırkamdaki kiri, riyayı yıkamaktayım.

Âşıkların gülmesi de başka bir yerdendir, ağlaması da. Geceleri terennüm etmekteyim, seher çağları mersiye okuyup ağlamakta.

Hafız, bana meyhane kapısının toprağını koklama dedi. Ona de ki: Ayıplama, ben o topraktan Huten miskinin kokusunu almaktayım.

Bārhā gufteem-u bār-i diğer mīguyem
Ki men ī dil-şude in reh ne behod mīpūyem

CCCXXXIV. t

Güzelim, aşkının derdine ne çare bulayım? Ne vakte kadar derdinle geceleri feryadedip duracağım?

Divane gönül, nasihat duyacak, öğüt alacak dereceyi aştı. Saçlarını zincir yapar da bağlarsam belki uslanır.

3225. Ayrılık zamanında neler çektiğimi bir mektupta yazmak imkânı yok, heyhat!

Saçlarının yüzünden ne perişan oldum.. nerde o mecal ki bunların hepsini anlatayım?

Canı görmek arzusuna düştüm mü gözümde senin güzel yüzünü tasvir eder, nakşeylerim.

Vuslatına bu suretle erişeceğimi bilsem yolunda dini de oynar, gönlü de oynar, vuslatına erişirdim.

Vaiz, yanımdan uzaklaş, beyhude sözler söyleme.. ben artık tezvirlere kulak asacak adam değilim.

3230. Hafız'ın bu bozuk düzen halden kurtulmasına, ıslah olmasına imkân yok. Mademki takdir böyle, ne tedbirde bulunabilirim ki?

Şanemā bā ġam-ı ʿışk-ı tu çi tedbīr kunem
Tā bekey derġam-ı tu nāle-ı şeb-ġīr kunem

CCCLXXXV. •

Muğların meyhanesinde Tanrı nurunu görüyorum. Ne şaşılacak şey, bir bak, nerden nasıl bir nur görmekteyim.

Ey emîri hac, bana cilvelenme, övünme. Çünkü sen evi görüyorsun, ben ev sahibini görüyorum!

Güzellerin saçlarından misk elde etmek ümidindeyim, ne olmayacak şey, ne abes düşünce! Mutlaka yanlış görüyorum.

Gönül yanışı, akıp duran göz yaşı, seher

çağındaki ah, geceleyin feryat.. bütün bunları sizin lûtfunuzla görmekteyim.

3235. Her an yüzünün başka bir nakşı, başka bir tecellisi hayalimin yolunu vurmakta.. seni görünce aklım, hayalim dağılmakta. Bu perdede neler görüyorum, kime söyleyeyim?

Her seher çağı sabah rüzgârından gördüklerimi kimse, ne Huten miskinden gördü, ne Çin nafesinden!

Dostlar, Hafız'ın size baktığını ayıplamayın; ben görüyorum ki o, sizin dostlarınızdan, âşıklarınızdan!

Derḫerābāt ı muġan nūr-ı Ḫudā mībīnem
İn ʿaceb bin ki çi nūrī zi kucā mībīnem

CCCLXXXVI.

Benim uzun boylu işveci, hilebaz sevgilim, uzayıp giden zahitlik hikâyemi kısalttı, beni zahitlikten vazgeçiriverdi [*]!

Gönül, gördün mü? Bu kadar yaş yaşadıktan, zahitlik ettikten, ilim öğrendikten sonra sevgiliyi gören gözün, bana neler etti, başıma ne işler açtı?

3240. Riya hırkasıyle aşkımı gizleyeyim dedim ama göz yaşları gammaz.. nihayet sırrımı faş etti gitti!

---

[*] Ayasofya nüshasında "Tetimme" de bu gazelin yalnız ilk beyti var. Diğer beyitleri yok.

Sevgili sarhoş, âşıkları anmıyor bile.. yoksullara iltifat eden sâkimin kulakları çınlasın. Allah ona hayırlar versin!

Yarabbi, nefhasıyle kerem kokusunu getirecek, işlerimi düzene koyacak olan o seher rüzgârı ne vakit esecek ki?

İmanın da harap olacağından korkuyorum.. nihayet kaşların, namazımın huzurunu bozmakta.

* Zahit, senin niyazın da bir işe yaramıyor, benim geceleri sarhoşluğum ve yana yakıla niyaz edişim de!

3245. Hafız, ağlamadan yandı. Ey seher yeli, halini, dostları görüp gözeten, düşmanları yakıp yandıran padişahıma arz et!

Kendime mum gibi gülerek ağlıyorum. Bakalım taş yürekli sevgili, bu yanıp yakılmam sana neler edecek?

Bālā bulend i ʿişve-ger-i naḳş-bāz-ı men
Kūtāh kerd ḳıṣṣa-i zuhd-i dırāz-ı men

———

CCCLXXXVII. t

Bir cilveden de sihirbazların alışverişini kesada ver.. bir göz ucıyle bak da Samiri pazarının parlaklığını söndür!

Âlemin başını, sarığını yele ver, dilberlik usulünce külâhının köşesini bir yık hele!

Zülfüne söyle, âdeti olan serkeşliği bırak-

sın; bakışına söyle, sitemkârlığın kalbini kırsın!

3250. Dışarı çık, salına salına yürü de güzellik topunu kap, kimseye bırakma.. hurilere, müstahak oldukları şeyi ver, perilerin güzelliğini hiçe indir.

Ceylân bakışlarınla güneş arslanını teshir et.. iki büklüm kaşlarınla müşterinin yayını kır!

Rüzgârın nefesiyle sümbülün zülüfleri koku salarsa sen, amber kokulu saçlarınla ona lâyık olduğu değeri veriver!

Hafız, bülbül fesahattan dem vurursa Farsça şiirlerinle haddini bildiriver!

Kirişme-i kun-u bāzār-ı sāhiri bişiken
Beġamze revnaḳ-ı bāzār-ı Sāmiri bişıken

CCCLXXXVIII. t

Rintlere bundan daha iyi bir bakışla bak.. meyhane kapısına bundan daha iyi bir tarzda uğra!

3255. Dudaklarının hakkımda şu lûtfu pek, ama pek güzel... fakat bundan biraz daha güzelini, biraz daha iyisini bekliyorum.

Sihriyle cihan işlerinin düğümünü çözen sevgiliye de ki: Bu mühim ve ince işe biraz daha iyi bak, hele bir parça daha himmet et!

O güzele gönül vermeyeyim de ne yapa-

yım? Zaman anası bundan daha iyi, bundan daha güzel bir oğul doğuramaz ki!

Öğütçü bana dedi ki: Aşkın gamdan başka ne hüneri var? Yürü be akıllı hocam, senin bundan daha âlâ bir hünerin var mı ki?

Sana kadehi eline al, sâkinin dudağını öp diyorum ya.. canım, efendim, dinle.. başka kimse bundan daha iyi bir söz söyleyemez.

3260. Hafız'ın kalemi, şeker gibi meyvalar veren bir nebattır, bu meyvaları da devşirmeye bak.. çünkü bu bahçede bundan daha iyi meyva yok!

Mîfuken berşaf-ı rından nazeri bihter ezin
Berder-i meykede mikun guzeri bihter ezin

CCCLXXXIX. t

Yolunun toprağı olsam benden eteğini silker, gönlünü ver bana desem yüzünü çevirir.

Rengin yüzünü gül gibi herkese gösterir; ört, saklan desem benden örtünür, benden saklanır.

Gözüme "Bir an doya doya bak artık" dedim, dedi ki: Benden kanlı ırmaklar mı akıtmak istiyorsun?

O kanıma susamış, ben dudağa susuzum. Bakalım sonu neye varacak? Ya o benden maksadına erişir, ya ben ondan!

3265. Ferhat gibi acılıkla, elemle can versem de korkum yok. Benden birçok şirin hikâyeler kalacak ya!

Huzurunda mum gibi eriyıp can versem sabah gibi elemime güler; bu halinden alınıp incinsem nazik hatırı incinir.

* Dostlar, ağzından bir öpücük almak için can verdim, fakat razı olmuyor. Bakın, cüzi bir şey için bu alışverişte nasıl geri kalıyor!

Hafız, sabret, eğer gam dersini bu çeşit alırsam aşk, her köşede, her bucakta benden efsaneler söyleyip duracak, beni âleme destan edecek.

Çün şevem ḫāk-i reheş dāmen biyefşāned zimen
Ver bigūyem dil bigerdan rū bigerdāned zimen

CCCXC. t

Lâl renkli şarabı çek, ay alınlı güzellerin yüzüne bak.. şu zahitlerin mezhebine aykırı hareket et, bu güzellerin güzelliklerini seyret!

3270. Şu yenleri kısa sofilerin el uzunluğuna bir bak hele.. bulaşık harflerinin altında adam avlamak için nükteleri var!

İki cihanın harmanına da baş eğmiyorlar. Yoksulların başak devşirenlerin ululuğuna bak!

Sevgili, misk gibi siyah ve kokulu kaşlarını çatmış, o kaş çatılışı bir türlü düzelmiyor.. gönül ehlinin niyazına bak, nazeninlerin nazını seyret!

Vefaya dair kimseden bir söz duymuyorum. Dostların, hemdemlerin sohbetindeki vefakârlıklarına bak hele!

Benim için kurtuluş çaresi aşka esir olmaktır. İşin önünü görenlerin sonunu görüp gözetmemelerine bak!

Aşk cilâsı, Hafız'ın hatırındaki tozu, pası giderdi. Temiz dinlilerin ve temiz kişilerin niyetlerindeki temizliği seyret!

Şerāb-ı laʿl keş-u rüy-ı meh-cebinan bin
Ḫilāf-i meẕheb-i inan cemāl-i ānan bin

CCCXCI. t

Allah için olsun hırka giyen zâhitlerle az otur; varını yoğunu elden aldırmış rintlerden yüzünü gizleme!

O hırkada ne kirler var, ne kirler! Ne hoştur, ne mübarektir şarap satanların elbiseleri!

Tabiatın nazik; hırka giyenlerin kabalıklarına tahammül edemezsin sen!

Gel de şu mürayilerin hilesine bak. Sürahinin gönlü kan kesildi; çenk coştu, kükredi!

Mademki beni sarhoş ettin, çekingen durma . . mademki bana ballar, şerbetler sundun, zehir içirme!

Ben, sofiye benzeyen şu adamlarda bir dert bile görmedim. Tortulu şarap içenlerin işretleri sâf olsun!

Hafız'ın yüreğinin yanıklığından çekin . . kaynıyan bir çömlek gibi göğsü var!

Ḫudārā kem nişin bāḫırḳa-pūşan
Ruḫ ezrindān-ı bisāman mepūşan

CCCXCII. t

Aşk uğrunda uğraşmakla şehirde şöhret buldum, kimsenin kötülüğünü görmekle gözümü bulaştırmadım.

Kendime tapma suretini yıkmak için şaraba taparak varlığımı su üstündeki suret gibi sebatsız ve kararsız bir hale getirdim.

3285. Vefakârlıkta bulunalım, halkın kınamasını hoş görelim, hoş olalım. Çünkü yolumuzda incinmek kâfirliktir.

Meyhane pirine "Kurtuluş yolu nedir?" diye sordum. Şarap kadehini istedi, "Sır örtmek" dedi.

Güzel yüze sevgiyi, sevgilinin hattından öğren. Güzellerin yanakları etrafında dönüp dolaşmak ne hoş!

Bu meclisi bırakacak, meyhaneyi tavaf edeceğim. Çünkü amelsizlerin vaızını işitmemek vaciptir.

Hafız, sâkinin dudağıyle şarap kadehinden başka bir şey öpme. Zâhitlik satanların ellerini öpmek hatadır.

3290. Gönlün âlem bağını dilemekten maksadı ne? Göz bebeği eliyle yüzünden gül dermek.

Menem ki şöhre-i ʿışḳem beʿışk verziden
Menem ki dide neyālūdeem bebed diden

CCCXCIII. t

Yarabbi, o miskler kokan ceylânı yine Hutun'e getir . . o usul boylu ve salma salına gezen selviyi yine çimenliğe ulaştır.

Pörsümüş, perişan olmuş bahtımızı bir rüzgârla okşa, yani o tenden çıkıp gitmiş olan canı yine tenimize ver!

Ayla güneş bile konak yerine senin emrinle erişir . . ay yüzlü sevgilimi de yine bana eriştir.

Taşla kil, gözyaşlarımın tesiriyle akik haline geldi Yârabbi o kutlu yıldızı yine Yemen diyarına getir!

3295. Ey kutlu kuş, gördün ya halimi; lûtfet, o ankaya bu kuzgunun, bu karganın halini söyle!

Söz bundan ibaret: Sensiz yaşamayı istemiyoruz. Ey haberler getirip götüren rüzgar, bunu duy da sevgiliye arzet!

Onun vatanı, Hafız'ın göğsüydü . . yârabbi, gariplikten kurtar, muradına eriştir de yine vatanına ulaştır!

Yā Rab an āhū-yı muşkin be Ḫuten bāz resan
Van sehi serv-i Ḫırāman beçemen bāz resan

CCCXCIV. t

Şimşir boyluların, şirin ağızlıların husrevi, tersine kıvrılmış kirpikleriyle saflar bozanların kalplerini kıran sevgili,

Sarhoş bir halde geçti. Geçerken bu yoksula bir baktı da dedi ki: Ey bütün tatlı sözlü şairlerin gözü, gözlerinin nuru,

3300. Ne vakte dek kesende altın, gümüş bulunmayacak? Benim kulum ol da bütün gümüş bedenli güzeller, sana muti olsunlar!

Zerreden de aşağı değilsin ya . . alçalma, sevgiyle uğraş da çarh vurarak güneşin halvet yurduna eriş!

Âleme dayanma . . bir kadeh şarabın varsa zühre alınlı, nazik bedenli güzellerin aşkına çek!

Ruhu şâd olsun, benim sarhoş pirim dedi ki: Ahdinde durmıyanların sohbetlerinden çekin!

Seher çağı, sabah rüzgârına lâlenin gönlündeki derdi söylüyordum. "Bu kanlı kefenliler, kimin şehitleri?" diye sordum.

3305. Dedi ki: Hafız, sen ve ben, bu sırrın mahremi değiliz. Lâl renkü şarapla ağızları tatlı güzellere kani ol!

Sevgilinin eteğini eline geçir, düşmanlıktan vaz geç. Tanrı eri ol, şeytanları bırak!

Şāh ı şimşād- ḳadan husrev-i şirin-dehenan
Ki bemujgān şikened ḳalb-i heme şaf-şikenan

CCCXCV.

Gül yaprağına misk kokulu sümbülden nikap ört, yani yüzünü saçlarınla gizle de bütün âlemi harap et.

Uykulu sarhoş nergısleri işvelerle aç, güzel nergisin gözlerini hasedinden kapat.

Yüzündeki terleri saç, bahçenin her yanını göz çanaklarımız gibi gül suyuyle doldur.

Gül mevsimi ömür gibi gelip geçmekte . . sâki, gül renkli şarabı döndürmede acele et.

Menekşenin kokusunu duy, sevgilinin saçlarına sarıl . . lâlenin rengine bak, şarap içmeye koyul!

* Senin âşıkları öldürmek âdetindir, âdetine başla da düşmanlarla şarap iç, bizi de azarla!

Hafız dualarla vuslat istemekte.. yârabbi, hasta gönüllü âşıkların duasını müstecab et.

Habbeler gibi gözünü kadehe aç; bu yıkık dünyayı habbeye benzet, âlemin yokluğu, geçiciliği hususunda onlardan ibret al!

Gul -berkrâ zisunbul-i muşkin-nikâb kun
Ya'ni ki ruhû bipû-u cihani herâb kun

CCCXCVI. t

Kapıdan içeri gir, gece yurdumuzu aydınlat, ruhaniler meclisinin havasına güzel kokular saç!

Gönlümü, canımı sevgilinin gözüne, kaşına verdim. Gel gel de kemere bak, pencereyi seyret.

Ayrılık gecesi yıldızı, nur saçmamakta. Köşkün üstüne çık, yolu aydınlat.

Cennet haznedarına de ki: Bu meclisin toprağını al, firdevs buhurdanlığına ödağacı olarak hediye götür.

Boşboğaz nefis çok hikâye bilir, söyler durur, sonu gelmez ki. Sâki, sen işini boşlama, kadehe şarap doldur.

3320. Fakih, nasihat eder, aşkla oynama derse ona bir kadeh sun da aklı başına gelsin.

Yeşillikteki güzellerin hepsi, senin güzelliğine meftundur. Yasemine işveler sat, çama cilveler göster.

Bu taçtan, bu hırkadan canım sıkılıyor. Sofiyane bir işveyle artık beni kalender et.

* Güzellik şuaı, anlayış gözüne perde çekti. Gel de güneş otağını nurlandır!

* Senin vuslat şekerine tamah etmek haddimiz değil. Bari bizi şeker gibi lâline havale et.

3325. * Kadehin dudağını öp de sonra sarhoşlara ver ve bu nazikâne hareketle seninle konuşup görüşenleri neşelendir.

İşrete ve ay yüzlülerin aşkına düştükten sonra yapacağın işlerden biri de şu olmalı: Hafız'ın şiirini ezberlemek.

Zider derā vu şebistan-ı mā munevver kun
Hevā-yı meclis i rūḥāniyan muʿaṭṭar kun

CCCXCVII. t

Gözümün nuru, bir sözüm var, dinle: Kadehin doluysa durma, içir, iç!

İhtiyarlar, sözü tecrübelerine dayanırlar da söylerler. İşte ben de söylüyorum: Oğul, kendine gel, öğüt dinle, sen de bir gün olur, ihtiyarlarsın.

Merak etme, aşk akıllı kişiye nasib olmaz.. Sevgilinin zülfünü elde etmek istiyorsan akıldan vaz geç, bırak aklı!

3330. Tespihle hırka sarhoşluk lezzetini vermez sana.. bu işte şarap satanın himmetini dinle!

Musiki esbabı perişan oldu, saz ve çalgı kalmadı, ey çenk, feryat et, ey def, coş!

Aşk yolunda Şeytan vesvesesi çoktur. Beri gel de gönül kulağın meleğe ver!

* Dostlara ömrünü, malını bağışlamaktan çekinme, bunlardan ne çıkar ki? Öğüt dinliyen sevgiliye yüzlerce can feda et!

* Sâki, kadehin boş kalmasın, hep saf şarapla dolsun.. bu tortulu şarabı içene de inayet göziyle bir bak!

3335. Altınlarla dokunmuş elbiseler giyerek sarhoşça geçip giderken şu yün hırkaya bürünmüş olan Hafız'a da bir öpücük nezret!

Ey nūr-ı çeşm-i men suhanī hest gūş kun
Çün sağarat purest binūşān-u nūş kun

CCCXCVIII. t

Sana nail olurum ümidiyle her zaman bedenimdeki elbiseyi gül gibi yakamdan tâ eteğime kadar yırtarım.

Gül, sanki gülşende tenini gördü de sarhoşlar gibi üstündeki elbiseyi yırtıverdi.

Ben derdinden canımı güç kurtarıyorum ama sen, gönlümü ne kolay da aldın!

Düşmanların sözüyle dosttan yüz çevirdin. Halbuki hiç kimse dosta düşman olmaz.

3340. Elbise içinde vücudün, kadehteki şaraba benziyor. Göğsündeki gönül de gümüş içindeki demir gibi!

Ey kızıl gözyaşları, gözden kan gibi ak.. gönüldeki ateş. zaten halka malûm oldu artık!

Yapma.. sonra ciğerler yakan ah, bacadan duman çıkar gibi göğsümden çıkar!

Gönlümü kırıp ayaklar altına atma.. O, senin saçlarında yurt tutmuş.

Hafız, gönlünü saçlarına bağışlamıştır. Onu kırıp da ayaklar altına atma sakın!

Çū gul her dem bebūyet cāme derten
Kunem çāk ez giriban tā bedāmen

CCCXCIX. t

3345. Gül padişahının bayrağı, çimenlikten göründü. Yârabbi, kudumu selviye de mübarek olsun, yasemine de!

Bu tahta oturuş, hakikaten hoş, hakikaten tam yerinde.. artık bu suretle herkes de yerine oturur, yerleşir, haddini bilir.

Süleyman hatemine âkibetinin hayrolduğunu müjdele. İsmi âzam, onu Şeytan'ın elinden kurtardı.

Bu ev ebediyen mâmur olsun.. Kapısının toprağından her an rahmanî kokusiyle Yemen rüzgârı esip durmakta.

Peşengoğlu'nun şevketi ve dünyayı teshir eden kılıcı, bütün şehnamelere yazıldı, meclislerin hikâyesi oldu.

3350. Yağız felek atı, özenginin altında sana râm oldu.. ey tek binici, meydana ne hoş da geldin; çevgânınla vur, çel topu!

Kılıcın ülke ırmağına akan sudur. Adalet ağacını dik, kötü isteklilerin kökünü sök!

Bundan sonra senin güzel kokulu huyun yüzünden Huten miski, İrec ovasında meydana gelse hiç de şaşılmaz.

Halvettekiler, senin güzel cilveni bekliyorlar. Külâhının kenarını yık, yüzündeki nikabı kaldır, kendini göster!

Akılla meşverette bulundum, dedi ki: Hafız, şerap iç. Sâki, emin meşveretçinin sözüne uy da sun kadehi!

Rāyet-ī sulṭān-ı gul peydā şud ezṭarf-ı çemen
Maḳdemeş yā Rab mubarek bād berserv-u semen

———

CD. t

3355. Bilir misin devlet nedir? Sevgiliyi görmek, onun civarında yoksulluğu padişahlıktan üstün tutmak!

Cana tamah etmemek kolaydır ama can dostlarından ayrılmak güç.

Konca gibi bu daralmış gönülle bağa gitmek, orada iyi bir ad san kazanmak için gömleğimi paralamak istiyorum.

Orada gâh rüzgâr gibi gülle gizlice konuşmak, gâh sevda sırlarını bülbüllerden duymak arzusundayım.

Sevgilinin dudağını öpme fırsatı elindeyken fevt etme. Yoksa sonra pişman olur, elini dudağını ısırır, durursun.

3360. Sohbeti gantimet bil. Çünkü bu iki konaklık duraktan geçip gittin mi bir daha buluşmamıza imkân yok!

Hafız, Mansur Padişahın hatırından çıkmışa benzer. Yârabbi, ona yoksulları görüp gözetmeyi sen hatırlat!

Dānī ki çīst dovlet dīdār-ı yār dīden
Derkūy-ı ō gedāyī berḫusrevī guzīden

CDI. t

Derdimi doktorlara ne kadar söylediysem de yoksul garipler, bir derman bile edemediler.

Mahabbet hokkası, eskisi gibi eski mührüyle, eski nişaniyle durmuyor. Aman yârabbi, rakiplerin muradı hasıl olmasın!

Her an, rüzgârın elinde bulunan güle "Yapma, bülbüllerden utan" de!

3365. ** Gizli derdimizi sevgiliye söyledik, zaten derd, doktorlardan gizlenemez ki!

Yârabbi, ecelden aman ver de âşıkların gözleri yine sevgililerin yüzünü görsün.

Ey ihsan sahibi, niceyedek lûtuf sofranda nasipsizlerden olacağız biz?

Hafız, edepli kişilerin öğütlerini dinleseydin sen de âlemin divanesi olmazdın?

Çendan ki guftem ğam bā ţebiban
Derman nekerdend miskin ğerīban

CDII. t

Ayrılığından yanıyorum, artık yüzünü cefadan çevir.. ayrılık bize bir belâ oldu; Yârabbi, belâyı sen defet,

3370. Ay, yağız felek atına binmiş, cilvelenmekte; atına bin de ay, tepetaklak gelsin!

Bir gece külâhını yık, kaftanının bir düğmesini ilikleyip kollarını giymeden şöyle bir sırtına at, salına salına yürü de aklı da yağmala, dini de!

Sümbülün inadına halka halka saçlarını dök. Çayırlığın çevresini sabah rüzgârı gibi bir tütsüle, kokulara boğ!

Ey sarhoşların gözlerinin nuru güzel, bekliyorum işte. Hadi, ya güzel bir çenk nağmesi çal, yahut şarap kadehini doldur!

Felek, yanağına ne güzel bir yazı yazmakta. Yârabbi, sen sevgilimize kötü yazı yazma, yazdınsa da boz!

3375. Hafız, güzel yüzlülerden nasibin ancak bu kadar. Razı değilsen kaza ve kaderin hükmünü değiştir!

Misūzem ezfirāḳet rūy ezcefā bigerdan
Hicran belā-yı mā şud yā Rab belā bigerdan

CDIII. t

Sana gönüller alan bir nükte söyliyeyim; O ay yüzlü güzelin benine bak; o zincir gibi saçlara bağlanmış olan aklı, canı gör!

Gönlü ayıpladım da dedim ki: Vahşiye benzeme, sahralara düşme. Dedi ki: O ceylânın, aslanları bile teshir eden gözlerine, işvesine bak da bu sözü sonra söyle!

Saçlarının halkası sabah rüzgârının seyran yeri. Bir bak, gönül sahiplerinin canları, orada bir tek tele bağlanmış!

Güneşe tapanların sevgilimizden haberleri bile yok. Ey bizi kınayan, Allah aşkına git de bir o yüzü seyret!

3380. Gönül çalan saçları, sabah rüzgârının bile boynunu bağladı. O Hintlinin, onu seven yolcuya yaptığı hiyleye bak hele!

Onu araştıra araştıra kendimden geçtim. Benzerini ne kimse görmüştür, ne de görür; hele bir iyice seyret!

Hafız, mihrap bucağında ağlayıp inlese yeri var. Ey kınayan, Allah aşkına o mukavves kaşlara bak!

Felek, Şah Mansur'un muradından baş kaldırma. Kılıcının keskinliğine bak, kolunun kuvvetini gör!

Nukte-ı dil-keş bigūyēm hāl-i an meh-rū bibin
ʿAḳl-u canrā ḫaste-i zencir-i an giysū bibin

CDIV. t

Şarap ve kadeh düşüncesinden daha hoş ne düşünce olabilir ki? Bakalım, bu işin sonu neye varacak hele!

3385. Anlayışı dar, düşünüşü kıt kuşa de ki: Yürü, kendi derdine düş.. tuzak kuran adamın merhameti ne olabilir ki?

Gönül derdi, ne vaktedek sürecek, bu derdi ne zamana kadar çekeceğiz? Zevkımız, huzurumuz kalmadı. Ne gönül olsun de, ne ömür.. ne olacak ki?

Şarap iç, gam yeme. mukallidin öğüdünü dinleme. Avam sözünün ne değeri olabilir?

Elinin emeğini meramına sarfetmek daha iyi. Sonunda ister istemez, ne olacak; bilirsin ya!

Meyhane piri, dün gece kadehin yazısın-

dan âkıbetin ne olacağına dair bir muamma okuyup duruyordu.

3390. Hafız'ın gönlünü defle, çenkle yoldan çıkardım. Acaba cezam nedir, ne mücazata uğrayacağım ki?

Ḥoşter ezfikr-i mey-u cām çi ḥāhedbūden
Tā bibinem ki serencām çi ḫāhedbūden

CDV. t

Sabah çağı.. sâki, kadehi şarapla doldur. Çabuk ol, felek durmuyor.

Fâni âlem harap olmadan bizi gül renkli şarap kadehile harap et.

Şarap güneşi, kadeh meşrıkından doğdu. Eğer biraz zevk ve huzur diliyorsan uykuyu bırak.

Bir gün felek toprağımızdan testiler yapacak. O günden önce sen kafamızı şarapla doldur, bizi sarhoş et!

3395. Biz, zahitlik, tövbe ve uydurma şeylerin ehli değiliz. Bize saf şarap kadehinden haber ver!

Hafız, doğru iş şaraba tapmadır. Kalk, doğru işe sağlam bir yürekle sarıl!

Şubhest sāḳiyā ḳadeḥi pur şerāb kun
Devr-i felek direng nedāred şitāb kun

CDVI.*

Bahar mevsimi geldi. Gül insana neşe vermekte, adeta şarabın parlaklığını gidermekte. Gülün yüzüne bakıp neşelen, gönülde gamı kökünden sök, çıkar!

Sabah rüzgârı esmeye başladı; konca havalandı, kendisinden geçti, elbisesini yırttı, açıldı.

Gönlü saf sudan doğruluk yolunu öğren.. hürriyeti de saf bir gönülle selviden iste!

3400. Sabah rüzgârının yüzünden sevgilinin gül gibi cemalinin etrafındaki halka halka dağınık saçlara bak.. yasemin gibi yüzüne dökülen sümbül saçları seyret!

Kutlu bir talihle konca gelini haremden çıkıp geldi.. bu güzellikle şüphe yok, gönlü de alır, dini de!

Âşık bülbülün Beytihazenden duyulan feryat ve figanı, hep gülün vuslatına erişmek içindir.

Hafız'ın sözüne uyup hüner sahibi ihtiyarın fetvasile güzellerden ve şarap kadehinden bahset!

Behār-u gul tareb-engīz keşt u bādeşiken
Beşādi-i ruḫ-i gul bīḫ-i ġam zidil berken

CDVII.*

Sevgili ay gibi parlak yüzün, güzellik ilk-

baharıdır. Benin güzelliğin merkezi, hattın güzelliğin medarıdır.

3405. Mahmur gözlerinde sihir afsunu gizli.. kararsız saçlarında güzellik karar etmede.

Güzellik burcundan senin gibi bir ay doğmadı. Güzellik ırmağının kıyısında boyun gibi bir selvi serpilip yüselmedi.

Gönül alıcılığın hüküm sürdüğü devir, alımınla neşelendi. Güzellik zamanı, güzelliğinle kutlulandı.

Cihanda, saçının tuzağıyle beninin tanesi yüzünden güzelliğe avlanmayan bir tek gönül kuşu bile kalmadı.

Tabiat vadisi, seni daima canla, gönülle güzellik kucağında büyütür, nazü naimle besler, yetiştirir.

3410. Dudağının çevresindeki menekşe, güzellik kaynağından Âbıhayat içmiştir; bu yüzden de zaten terü tazedir.

Hafız, benzerini görmekten ümidini kesti. Güzellik ülkesinde senden başka hiç bir kimse yok!

Ey rūy-ı māh-ı manẓar-ı tu nev- behār-ı husn
Ḫāl-u ḫat-ı tu merkez-i ḥusn-u medār-ı ḥusn

CDVIII.*

Mademki geldin, hastanın baş ucunda bir fatiha oku.. dudaklarını aç, lâl dudakların ölüye bile can bağışlamakta.

Hal hatır sormıya gelip Fatiha okuyarak giden dosta söyle, bir nefesçik sabretsin de ardından ruhumu da yollayayım!

Ey hastaya doktorluk eden sevgili, dilime bir bak.. göğsümden çıkan duman, dilime bir gönül yükü kesilmiş (o kadar halsizim ki o duman bile bana yük olmada)!

3415. Sıtma, kemiklerimi güneşten daha hararetli bir hale getirip gitti ama kemiklerime kadar işlemiş olan sevgi ateşi sıtma gibi beni bırakıp gitmiyor ki!

Gönlümün hali de, benim gibi.. o da ateşte vatan tutmuş.. onun yüzünden gözlerim, gözlerin gibi hasta ve halsiz bir hale gelmiş!

Hararetimi göz yaşlarıyle söndür, nabzıma da bir bak, hiç hayattan eser var mı ki?

Bana daima işret etmem için bir şişe veren, şimdi neden şişemi her an doktora göstermekte aceba?

Hafız, şiirin bana Âbıhayat içirdi. Gel, doktoru bırak da benim şiirimi oku!

Fātiḥaı çū āmedī berser-i ḫasteı biḫan
Leb biguşā ki midehed lâ'l-i lebet bemurde can

— V —

CDIX.

3420. Sevgilinin yanağını kaplayan ve ayın tutulmasına sebep olan hat, hoş bir halka ama ondan kimseye yol yok!

Kaşı devlet mihrabı.. oraya yüz sür, ondan hacetini iste!

Ey Cem meclisinde şarap içen, gönlünü temiz tut.. çünkü o kadeh, cihanı gösteren öyle bir ayna ki ah onun elinden!

Gam padişahı, elinden ne geliyorsa yaptı, fakat benim korkum yok.. çünkü şarap satanlara sığınmışım ben!

Sofi beni aşk yolundan çıkardı da meyhane yoluna soktu.. şu dumana bak, amel defterim bu yüzden kapkara bir hale geldi,

3425. Sâki, şarap çırağını güneş yoluna tut da de ki: Hadi, sabah çağı şulesini bununla nurlandır.

Sâki, amel defterimize bir su serp, bu suretle belki ondaki günah harflerini arıtırız.

Hafız, uşşak meclisinin sazını rastetti (âşıklar meclisine ne lâzımsa hepsini düzdü, koştu); dilerim bu meclis sahasından eksik olmasın, hep bu hizmette bulunsun dursun!

Şehir yoksulu, bu hayali kurup duruyor, fakat bilmem bir gün olur da padişah onu hatırlar, anar mı?

Ḫatt-ı ʿizār-i yār ki bigrift māh ezō
Ḫoş ḫalḳaist leyk beder nist rah ezō

CDX.

Harabat pirinin canına ve onun üzerimizdeki nimeti hakkına andolsun ki başımda ona hizmet etmek havasından başka bir şey yok!

3430. Cennet, suçluların yeri değil.. doğru, doğru ama sen getir şarabı, yine onun lûtfuna güvenmekteyim ben!

Bu bulutun yıldırım çırağı aydın olsun Harmanıma onun sevgi ateşini saldı, beni yakıp yandırdı!

Şarap sun.. dün gece gayıp âleminin meleği müjde verdi: Onun rahmetindeki feyiz, umumîdir.

Meyhane kapısında bir baş gördün mü, sakın ayağınla basma. Niyeti nedir, bilinmez ki!

Ben sarhoşum, fakat yine hor bakma. Çünkü günah da onun dileği olmadıkça yapılamaz, zâhitlik de!

3435. * Gönlüm, bir türlü zâhitliğe, tövbeye akmıyor ama yine Hâce'nin kutlu adiyle, onun devletindeki kuvvete sığınarak hele bir çalışalım, gayret edelim bakalım!

Hafız'ın hırkası, daima şarap için rehinde.. mayası meyhane toprağiyle mi yoğurulmuş yoksa?

Becān-ı pīr-i ḫerābāt-u ḥaḳḳ-ı niʿmet-i ō
Ki nīst der ser-i men cuz hevā yı ḫidmet-i ō

CDXI.

O yay kaşlı güzelin elinden gözlerimden kanlar akmakta.. bu gözlerin, o kaşların yüzünden cihan, baştan başa fitnelerle dolacak!

O güzelin gözlerine köleyim ki gülşeni, güzelim sarhoşluk uykusu ile bezenen yüzü, miskler saçan sayvanı da kaşları!

Onun tuğra gibi kaşları varken ay, kim oluyor ki gök kubbeden kaşını göstermekte? Bu dertle vücudum hilâl haline geldi!

3440. Yoldaşlarımızın haberleri bile yok.. halbuki bize o gözlerden, o alından her an binlerce haber gelmekte, aradaki vasıta da kaşları!

Bir bucağa çekilip halktan kesilenlerin canlarına, sevgilinin alnı, ne de tuhaf bir gül bahçesi! Kaşları, çayırlığa benziyen hattına doğru salınıp durmada!

Artık bunun güzelliği şöyle, şunun kaşı böyle diye hiç kimse huriyi, periyi öğmez, söylemez.

* Ah kâfir gönüllü sevgili, saçlarının nikabını örtmüyorsun; korkuyorum, o gönüller alan mukavves kaş, benim kıblemi, mihrabımı döndürecek!

Hafız, sevgide akıllı, uslu bir kuştu ama o yay kaşlı güzelin ok bakışları, onu avladı gitti!

Merā çeşmist ḫūn-efşan zidest-i on kemān ebrū
Cihan pur fitne ḫāhedşud ezin çeşm-u ezon ebrū

CDXII.

3445. Padişahım, padişahlık tam senin hakkın.. sultanlık elbisesi, boyuna, posuna göre biçil-

miş.. padişahlık tacı, senin eşsiz bir inciye benzeyen zatından ziyalanmakta!

Ay gibi yüzün, padişahlık külâhından görünerek fütuhat güneşine her an yeni bir tulû bahşetmede.

Gökyüzündeki güneş, âlemin gözü ve çırağı ama onun gözünü ışıklandıran da senin ayağının toprağı!

Feleğe benziyen Anka çadırın, nereye gölge salarsa orasını devlet kuşunun cilvegâhı yapar!

Şeriat ve hikmet kaidelerinde binlerce ihtilâf olduğu halde senin bilgili gönlünden bir nüktesi bile fevt olmadı, hepsini de biliyorsun.

3450. • Güzel ve tatlı sözlü dudunun, yani senin şekerler çiğneyen kaleminin belâgat gagasından abıhayat damlamakta.

• İskender'in istediği, fakat feleğin vermediği abıhayat yok mu? Senin canlara can katan kadehindeki şaraptan bir yudumdu o!

Padişahım, Hafız bu kocalıkta senin suçları bağışlayan ve insana canlar veren affını umarak gençliğe, gençlik işlerine koyuldu!

Ey kabā-yi pādşāhi rāst berbālā-yı tu
Tāc-ı şāhirā furūg ez lu'lu-i lālā-yı tu

CDXIII. t

Ey güneş, yüzüne bir ayna olan sevgili, siyah misk, senin benine buhurdan tutmakta!

Göz evimi yıkadım, arıttım ama ne fayda.. bu bucak, hayaline lâyık bir yer değil ki!

3455. Ey güzellik güneşi, nazü naimin en yüce makamına erişmişsin.. dilerim Tanrı'dan, kıyamete kadar zeval bulma!

Ey dertli gönül, sabah rüzgârı, halinin pek perişan olduğunu anlattı! Sevgilinin saçlarının büklümlerinde ne haldesin, ne âlemdesin?

Gül kokusu yayıldı, bahar geldi.. sen de artık barış kapısından gir! Bizim baharımız, senin kutlu yüzün!

* Nerde hilâle benziyen kaşlarının bir işvesi ki gökyüzü, kulağı küpeli kullarımızdan olsun!

* Nerde vuslatının bayramına ait bir müjde ki bahtımı tebrike gideyim!

3460. * Nura merkez olan bu siyah gözbebeğim yok mu? Görüş bahçesinde beninin bir aksinden ibaret!

Hâce'ye hangi sevri, hangi cefayı arzedeyim? Benim niyazımı mı, senin küskünlüğünü mü?

Hafız, bu aşk kemendinde nice serkeşlerin başları var. Ham sevdaya kapılma; bu aşk, senin harcın değil!

Ey āftāb āyine dār-ı cemāl-i tu
Muşk-i siyāh mecmere-gerdān-ı ḫāl-i tu

CDXIV. t

Miske benzeyen saçların menekşeyi hasedinden kıvram kıvram kıvrandırır... gönüller açan gülüşün, koncanın perdesini yırtar, şerefini giderir!

Güzel kokulu gülüm, bülbülünü yakıp yandırma.. sâf bir gönülle her gece sabahlara kadar sana dua edip durmakta.

3465. ** Meleklerin nefeslerinden bile usanmış olduğum halde senin uğrunda bütün âlemin dedikodusunu çekmekteyim.

** Yüzüne olan aşkım, vücudumun mayası.. kapının toprağı cennetim.. aşkın başımın yazısı, rahatım da rızanı tahsilden ibaret!

** Aşk yoksulunun hırkasının yeninde hazine vardır. Kim, senin yoksulun olursa tez saltanata erişir.

Gözümün şahnesi, hayalinin kurulup yaslandığı yer.. orası, bir dua yeri, senin yerin.. dilerim, sensiz kalmasın!

Başımdaki şarap kavgasıyle aşk ateşi, ancak bu heveslerle dolu kafam, sarayının kapısına toprak olursa gider!

3470. * Aşk devletine bak ki senin yoksulun, yokluk ve ululuk devletiyle saltanat tacına bile ehemmiyet vermemekte, onu bile yerlere çalıp kırmakta!

* Zahitlik hırkasıyle şarap kadehi, birbirine hiç de uygun değil.. değil ama bütün bunları seni razı etmek için yapmaktayım.

Yanağın ne de güzel bir çimenlik.. hele güzellik baharında olursa. Güzel sözlü Hafız da bülbülün olmuş!

Tāb-ı benefşe midehed ṭurra-i muşk-sāy ı tu
Perde i ġonce midered ḫande-ı dil-guşāy-ı tu

CDXV. t

Sevgili, Çin nafesinin kan diyeti, senin yolunun toprağı.. güneş, külâhının köşesinin gölgesinden gelişip yetişmede.

Nergis, niyaz ve işvede hadden aştı; çık, bir salın ey kara gözlerinin işvesine canlar feda olasıca güzel!

3475. Kanımı iç.. çünkü sende bu güzellik varken hiç bir meleğin gönlünden sana günah yazmak gelmez!

Cihan halkının huzuruna da sebep sensin, rahatça uyumasına da.. onun için de gözle gönül, senin dayanıp yaslandığın yerdir.

Ay gibi yüzünün aydınlığına hasretim, bu yüzden her gece, yıldızlarla işim, gücüm alışım verişim var.

* Beraber oturup kalkan dostların hepsi nihayet birbirlerinden ayrıldılar. Fakat biz, ikbal ve devletin bile sığındığı eşiğinden bir türlü ayrılmadık gitti!

Hafız, ümidini kesme.. nihayet ahının dumanı, günün birinde gam harmanını ateşler elbette!

Ey ḫun-behā-yı nāfe-i Çin ḫāk-i rāh-ı tu
Ḫorşid sāye-perver-i ṭarf-ı kulāh-ı tu

CDXVI. t

İşretin gül fidanı yeşerip yetişmekte, gül yanaklı sâki hani? Bahar yeli esmekte, lezzetli, zevkli şarap nerde?

Her yeni gül, bir gül yüzlüyü andırıp duruyor.. fakat söz duyan kulak nerde, kimde ibret gözü var?

İşret meclisinin galiyesi yok, ey nefesi hoş sabah rüzgârı, sevgilinin misk kokulu zülfü nerde?

Sabah rüzgârı, gülün güzellik çalımına tahammülüm yok; gönül kanına el bandım. Tanrı hakkıyçin nigâr ne yanda?

Seher mumu, bazan yanağından dem vuruyor; dili uzadı. Cevheri has hançer nerde?

Sevgili "Lâlimden öpmek istemez misin?" dedi. Bu istekle öldüm ama kudret nerde, ihtiyar hani?

Hafız, şirinlik bakımından hikmet hazinesinin hazinedarıysa da aşağılık zamanenin gamından şiir söyleme kabiliyeti nerde ki?

Gulbun-i ʿayş midemed sāḳi-i gul-ʿizār kū
Bād-ı behār mizeved bāde-i hoş-guvār kū

CDXVII. t

Feleğin yemyeşil tarlasıyle hilâl orağını gördüğüm zaman hatırıma kendi ektiğim geldi.. devşirme zamanını düşündüm!

Oğru gece yıldızına dayanma ki bu ayyar, Kâvus'un tacını da çaldı, Keyhusrev'in kemerini de!

Dedim ki: Ey baht, uyumaktasın. Halbuki gün doğdu. Dedi ki: Bütün bunlarla beraber Tanrı'nın ezelî rahmetinden ümit kesme!

3490. Gök gecesi Mesih gibi pak ve mücerret olarak dünyadan gidersen çırağından güneşe bile yüzlerce ışık erişir.

De ki: Ey gökyüzü, ululuk satma ki aşk meydanında ayın harmanı bir arpaya, Pervinin salkımı iki arpaya!

Altın ve lâl küpe kulağa ağırlık verirse de sen yine bu nasihatı kulağına küpe et: Fırsatı kaçırma, güzellik çağı geçicidir.

Yanağındaki benden kem göz uzak olsun; güzellik sahasında öyle bir beydak sürdü ki aydan da öndülü aldı, günden de!

Zahitlik ve riya ateşi dın harmanını yakacak.. Hafız, şu yün hırkayı at da yürü!

Mezra'-i sebz-i felek didem-u dās-ı meh-i nov
Yādem ezkışte-i ḫış āmed-u hengām-ı dırov

CDXVIII. t

3495. Sevgilim dedi ki: Yeni ay görmeye dışarı çıktın ha... ay kaşlarımdan utan, hadi git!

Bir ömürdür gönlün ülkemizde esir.. dostlarının halini, hatırını görüp gözetmekte gaflet etme!

Siyah saçlarımıza akıl kokusunu satmaya kalkma. Orada binlerce misk nafesi yarım arpaya!

Bu çok eski tarlada vefa ve sevgi tohumunun değeri, hasat zamanı gelince belli olur.

Sâkı, şarap sun da sana yıldızların seyrine, ayın gedilip yenilenmesine dair bir remiz söyleyeyim!

3500. Her ay başında hilâlin şeklı, Siyâmek'in tacından, Zev'in külâhının parçalarından nişan vermektedir.

Hafız, pirimuganın tapısı, vefa ve aman yurdudur. Aşk sözünün dersini ondan oku, ondan duy!

Guftā birun şudī betemāşā-yı māh-ı nov
Ezmāh-ı ebruvān-ı menet şerm dār rov

CDXIX. t

Ey doğrular habercisi, selvimizden habeı ver; gülün ahvalini şakıyan bülbüle söyle!

Bu yoksula o varlık sahibinin hikâyesini oku; bu dilenciye o padişahın hikâyesini söyle!

Biz, elest sesinin mahremleriyiz.. âşina dosta âşina sözünü arz et!

3505. * Sevgili, o ikiye ayrılmış miskler saçan saçlarını dökünce söyle, bize neler etmek istedi?

Kim, onun yolundaki toprak tutya değildir derse ona de ki: Gel de bu sözü yüzümüze, gözümüze karşı söyle bakalım!

* Bizi meyhaneden menedene de ki: Gel de bu macerayı pîrimin huzurunda söyle!

** Bülbül, dün gece gözümün önünde ağlayıp duruyordu. Ey seher yeli, bilmiyor musun ki.. başından neler geçti acaba, bir söyleyiver!

Bir kere daha o devlet kapısına yol bulur, uğrarsan selâmımızı, dualarımızı arzet de de ki:

3510. * Biz kötüysek de kötülüğümüze karşı mücazatta bulunma; yoksulun suçunu söylersen bile padişahçasına söyle!

** Aşk yolunda zenginle fakirin arasında bir fark yoktur; ey güzellik padişahı, yoksullarla da konuş!

* Zülfünün tuzağından canları silkip de azat edince acaba o garip gönlümüzün başına neler geldi? Söyle ey seher yeli, söyle!

* Marifet erbabının hikâyesi canlara can katar. Var, bir remiz sor.. gel bir söz söyle!

** Testideyken işvelenip sofinin gönlünü kapan şarap, ey sâki, söyle... ne zaman kadehte cilvelenecek!

3515. Hafız, eğer onun meclisine varmak için sana müsaade ederlerse Allah için olsun şarap iç, riyayı bıraktım artık de!

Ey peyk-i rāstan ḫaber-i serv-i mā bigū
Ahval-i gul bebulbul-i destan-serā bigū

— H —

CDXX.

İnce keten libaslar giyinip eteğini çekerek gitti. Yüzlerce ay yüzlü güzel, hasedinden keten gömleklerinin yenini, yakasını yırttı!

Şarabın verdiği hararetle yanağındaki ter taneleri, gül yaprağına damlamış çiğ tanelerine benziyordu.

Yakut gibi cana can katan dudakları, letafet suyundan doğmuş.. güzel ve salına salına yürüyen şimşir boyu, nazü naimle beslenip yetişmiş!

Fasih ve tatlı bir söz, yüce ve usul bir boy, lâtif ve gönüller çekici bir yüz, süzgün gözler...

3520. Bir o gönüller çeken lâl dudaklarına bak; bir o gönüllere ıstıraplar veren gülüşü seyret.. güzel yürüyüşünü gör, o mevzun adımlara bak!

O, kara gözlü ceylân, tuzağımızdan gitti.. dostlar, bu ürküp kaçan gönüle ne çare edelim?

Elinden geldikçe nazar ehlini incitme sakın ey seçilmiş sevgili.. dünyanın vefası yoktur.

O gönül aldatan gözünün azarını niceye bir çekeyim? Ne olur ey iki gözümün nuru, bir gün de bir göz ucuyle, bir işveyle bakıver!

Eğer mübarek hatırın Hafız'dan incindiyse lûtfet, söylediklerimize, duyduklarımıza tövbe ettik, yine gel!

Dāmen keşan hemīreft derşerb-i zer-keşide
Şed māh-rū zireşkeş ceyb-i ḳaşab deride

CDXXI. t

3525. Vuslatı ebedî ömürden daha iyi.. Yarabbi, hakkımda hayırlısı neyse onu ver!

Beni ḳılıçladı da yine kimseye bir şey söylemedim. Dostun sırrının düşmandan gizli tutulması iyidir.

Bir gece, "Kulağımdaki inci küpeden daha iyi bir inciyi âlemde kimse görmemiştir" diyordu.

Gönül, devletin ebedîsi iyidir mazmununca daima sen de onun civarının yoksulu ol!

Zahit, beni cennete çağırma, bu elma gibi çene topağı, o bahçeden daha güzel bence!

3530. Bu yurtta kulluk dağıyle ölmek, sevgilinin canına andolsun, cihan mülküne sahip olmadan yeğ!

Selvi boylumuzun ayağıyle ezilen gülün toprağı bile erguvanın kanından iyi.

Allah için doktorumuza sorun: Bu hasta ne vakit iyi olacak ki?

Ey genç sevgili, ihtiyarların öğüdünden baş çevirme. İhtiyarların tedbiri, gencin bahtından daha iyidir.

* Zinderûd, abıhayattır ama bizim Şiraz'ımız, Isfahan'dan da güzel!

3535. Söz, sevgilinin ağzında incidir ama Hafız'ın şiirleri ondan da hoş!

Vişāl-i ō zi ʿōmr-i cāvidan bih
Ḫudāvendā merā an dih ki an bih

CDXXII. t

Muğların sarayının kapısı silinmiş, süpürülmüş, sulanmış.. oraya bir pîr oturmuş; ihtiyarı, genci çağırmaktaydı.

Testi taşıyanların hepsi, kulluk kemerini bağlanmışlar, hepsi ona kul olmuşlardı.. fakat pirimuganın külâhının dilimi buluta çadır kurmuştu, onun kadri gökler kadar yüceydi.

Kadehin, sürahinin ziyası, ayın yüzünü örtmüş; muğbeçelerin yanakları, güneşin yolunu kesmişti.

* Rahmet meleği, işret kadehini eline almış, hurilerle perilerin yüzlerine şarap katralarından gülsüyü serpmişti.

3540. ** Baht gelini, o gelin odasında binlerce nazü eda ile perçemlerini kesmiş, gül yaprağına gülsuları saçmıştı.

Edalı güzellerin kopardıkları kavgadan, kıyametten şeker kırılmış, yasemin dökülmüş, rebap çalınmıştı.

Selâm verdim, bana güler bir yüzle dedi ki: Ey şaraba düşkün müflis mahmur!

Himmetin de zayıf, tedbirin de.. bu yüzden senin şu yaptığın işi kim yapar? Onun bucağından çıktın da harap bir yazıya çadır kurdun!

** Beni bir yudum şarapla neşelendirdi de sonra dedi ki: Uykulara dalmış bahtın kucağında ne uyuyorsun?

3545. Felek, Şah Nusretüddin'in yedekçisidir. Gel, bak da gör; felek, nasıl atının özengisini tutmakta.

Aklı bile gayıp âleminden ilham aldığı halde şeref bulmak için arşın yücesinden onun eşiğini yüzlerce defa öpmekte.

Hafız, meyhaneye gel de sana duaları kabul edilmişlerden yüzlerce saf göstereyim!

Der-i serāy-ı muğan ruftebūd-u āb zede
Nişeste pir-u şelāyi beşeyḫ-u şāb zede

CDXXIII. t

Dün gece yarı uykulu. mahmur.. hırkayla

seccade ıslak ve şaraba bulanmış bir halde meyhane kapısına gittim.

Şarap satan muğbeçe hayıflanarak geldi. dedi ki: Ey uyuklayarak yola giden, uyan!

3550. Bir yıkan, arın da ondan sonra salına salına meyhaneye gel ki bu harap tekke senin yüzünden pislenmesin.

Niceyedek dudakları tatlı dilberlerin havasına uyacaksın; niceyedek ruh cevherini erimiş yakuta bulayacaksın?

İhtiyarlık konağından tertemiz geç, kocalık elbisesini de gençlik elbisesi gibi bulaştırma

Aşk yolunun yüzgeçleri, bu derin denize garkoldular da yine suya bulanmadılar, yine ıslanmadılar.

Temizlen, arın, tabiat kuyusundan çık. Çünkü toprakla su berrak görünmez, neşe vermez.

3555. Dedim ki: "Ey cihanın canı, bahar mevsiminde gül defteri halis şarapla ıslansa, berrak şaraba bulansa ayıplanmaz.

Dedi ki: Hafız, dostlara muamma satmaya, nükte yapmaya kalkışma. Ah bu çeşit itaplarla bulanık lûtuftan!

Dūş reftem beder-i meykede ḫāb-ālūde
Ḫırḳa ter dāmen-u seccāde şerāb ālūde

CDXXIV. t

Benden ayrılma, çünkü gözümün nûrusun, canımın sevgilisi, ürkmüş kalbimin munisisin.

Âşıklar senin eteğinden el çekmezler. Onların sabır gömleklerini yırttın sen!

Kem gözlerden zarar gelmesin, nazar değmesin sana. Çünkü güzelliğin son haddine varmışsın.

3560. Ey zemane müftüsü, onu sevme diye beni menediyorsun, seni mazur tutarım, çünkü görmedin onu!

Hafız, dostun sana ettiği serzenişler ne? Yoksa ayağını yorganına göre uzatmadın mı ki?

Ezmen cudā meşov ki tuem mūr-ı didei
Maḥbūb-ı cān-u mūnis-i ḳalb-i remidei

CDXXV. t

Ansızın perdeden çıktın; ârı, hayayı bıraktın... yani ne yapmak istiyorsun? Sarhoş olup evden dışarı fırladın, meramın ne?

Saçlarını sabah rüzgârının eline vermiş, kulağını engelin sözüne asmışsın.. böylece herkesle görüşmekte, öpüşmektesin, maksadın ne yani?

Güzeller padişahısın, yoksullarla düşüp kalkıyorsun. Mertebenin kadrini anlamadın mı yoksa ki?

3546. Saçlarını evvelce sen, benim elime vermedin mi? Sonra neden beni ayaklar altına düşürüyorsun, ne istiyorsun ki?

Sözün, ağzının varlığını.. kemerin, belinin mevcudiyetini bildirdi. Sense bana kılıç çekmişsin; ben ne yaptım sana?

Herkes, güneş yüzünün bir çeşit nakşıyle meşgul.. nihayet herkese bir yaman oyun oynamışsın, meramın ne yani?

Hafız, sevgili, senin dar gölüne gelip kondu Halbuki sen, evden ağyarı silip süpürmemişsin, yani bu ne?

Nâgehan perde berendāhtei y'ni çi
Mest ezhāne birun tāhtei ya'nî çi

CDXXVI. t

Sevgilinin, gönlümün dilediği lâl dudaklarından kâm almaktayım.. işretim, neşem daimi.. Tanrı'ya hamdolsun, işim muradımca!

3570. Ey serkeş bahtım, sevgiliyi sıkıca sar.. gâh şarap kadehini çek, gâh gönlün dilediği lâl dudakları em!

Cahil pirlerle sapık şeyhler, bizi kınaya kınaya efsane ettiler gitti!

* Zahidin sözlerini tutmaya tövbeler olsun, ibadet edenin işlerini işlemeye de estağfirullah!

Sevgili, ayrılığını nasıl anlatayım? Bir göz, yüzlerce göz yaşı.. bir can, yüzlerce ahü feryat!

Dudağının iştiyakı, Hafız'ın aklmdan gece virdini de çıkardı, seher çağındaki dersi de!

ʿAyşem mudāmest elḥamdulillāh
Kārem bekāmest elhamdulillāh

CDXXVII. t

O ay yüzlünün civarında gökten kılıçlar yağsa yine boynumuzu koymuş, teslim olmuşuz.. hüküm Tanrı'nındır.

Takva yolunu, yordamını, ben de bilirim ama sapık bahtla başa çıkamıyorum, elde ne çarem var ki?

Ben rint ve âşık olayım, sonra da tövbe edeyim ha? Estağfirullah, estağfirullah!

Biz, şeyhi, vaizi pek az tanırız. Ya şarap kadchi sun, ya hikâyeyi kısa kes!

Sabır acı, ömür de fani. Ah ona kavuşmak nasıl mümkün olacak? Bunu bilseydim!

Sevginden bize bir akis bile düşmüyor, ey ayna yüzlü sevgili, ah elinden, ah!

* Hafız, ne ağlayıp inliyorsun? Eğer vuslat istiyorsan her an kan yutman gerek!

Ger tiyg bāred derkuy-ı an māh
Gerden nıhādim elḥukmu lillāh

CDXXVIII. t

Sevgiliye yüreğimin kanıyle mektup yazdım, dedim ki: Sevgili, ayrılığınla dünyayı bir kıyamet gördüm.

Ne türlü sınadımsa çaresi olmadı, bir fayda elde edemedim. Zaten sınanmış şeyi sınayan, ancak nadim olur.

Bir doktordan sevgilinin ahvalini sordum, dedi ki: Yakınlığında azap vardır, uzaklığında pişmanlık!

3585. Ayrılığınla gözümde yüzlerce alâmet var; aşkıma alâmet, sade bu akıp duran göz yaşlarım değil ki!

Dedim ki: Civarında dönüp dolaşsam beni kınıyorlar. Dedi ki: Vallahi zaten biz, kınanmadık bir sevgi görmedik ki.

Hafız mademki seni istiyor, sevgili, tatlı canın için ona bir kadeh sun da ihsanından tatsın.

Ezḫūn-ı dil nubiştem nezdiyk-i yār nāme
İnni ra'eytu dehren min hecrikel ḳıyāme

CDXXIX. t

Bir seher çağı, gecenin sarhoşluğundan mahmur bir halde çeng ve çegane nağmeleriyle şarap kadehini ele aldım.

Akla şaraptan yol azığı verdim, onu varlık şehrinden yola saldım.

3590. Şarap satan sevgilim bana öyle bir yudum şarap verdi ki zemanenin hilesinden emin oldum.

Yay kaşlı sâkiden duydum, dedi ki: Ey melâmet okuna hedef olan,

Eğer arada kendini görürsen kuşak gibi sevgilinin beline sarılsan bile bir fayda elde edemezsin!

Yürü, bu tuzağı, başka bir kuşu avlamak için kur. Çünkü ankanın yuvası çok yüksekte!

Nedim, çalgıcı, sâki.. hepsi o. Su, toprak hayali, yolda bir bahaneden ibaret!

3595. Şarap gemisini ver de bu kenarı görünmeyen denizden kurtulalım.

Hafız, varlığımız bir muammadan ibaret. Hakikati de ancak afsun ve efsane!

Seḥergāhi ki maḫmūr-ı şebāne
Giriftem bāde bāçeng-u çeġāne

CDXXX. t

Ne kutludur gönlün dilediği amber kokulu rüzgâr ki senin havanla seher çağı erkenden esip tozdu.

Ey vuslatı mübarek kuş, yola kılavuz ol. O kapının toprağına iştiyakımdan gözlerim eridi, su oldu.

Gönül kanına garkolan bu zayıfı hatırlayarak ufuktaki hilâle bakın!

3600. Sensiz yaşıyorum, bu ne utanılacak şey. Meğer ki sen affedesin, yoksa bu günahın özrü ne olabilir?

Sabah rüzgârı seher çağında aşka düşerek kara elbisesini yırtıp atmayı âşıklarından öğrendi.

Yüzünün aşkıyle bir gün âlemden gidersem toprağımdan yeşil ot yerine kızıl güller biter.

Senden uzağım. Bundan dolayı şikâyet etmekteyim, nazik hatırın incinmesin. Dur bakalım, Hafız'ın şikâyete daha yeni başladı.

Ḫunuk nesim-i muʿanber şemāme-i dilḫāh
Ki derhevā-yı tu berḫāst bāmdād begāh

CDXXXI. t

Yüzünün çırağına mum bile pervane kesildi, yanağındaki ben, beni benden aldı!

3605. Akıl, aşk delilerinin bağlanmasını emrederken saçının halkasına düşmek ümidiyle deli divane oldu!

Pervane, yüzünün çırağından haber getirince mum, muştuluk olarak hemencecik canını, sabah rüzgârına veriverdi.

Saçının ümidiyle can, yele giderse ne çıkar? Sevgiliye binlerce aziz can feda olsun!

Ateşe benzeyen yüzünde, o güzele nazar değmesin diye üzerlik yerine siyah beninden başka daha iyi bir şey yakıldığını kim gördü ki?

Dün gece sevgilimi yabancının elinde görünce kıskançlığımdan elden ayaktan düştüm, yerlere yıkıldım!

3610. Ne oyunlar yaptım ama fayda vermedi gitti; afsunumuz ona efsane geldi!

Sevgilinin dudağının hüküm sürdüğü zamanda sevgiliyle ahdim var: Ağzıma kadeh sözünden başka bir söz almayacağım!

Medreseden, tekkeden bahsetme... Hafız'ın başına yine meyhane havası düştü!

Çerāğ-ı rūy-ı turā şemᶜ keşt pervāne
Merā ziḥāl-i tu bāḥāl-i hīç pervā ne

— Y —

CDXXXII.

Ey uzun saçlarının zinciriyle gelen sevgili, dilerim, fırsatın fevt olmasın.. çünkü belli ki divaneyi okşamaya, halini hatırını sormaya gelmişsin!

Mademki niyaz ehlini görmeye, gözetmeye, hatırını sormaya geldin, bir an olsun âdetini terket, nazı bırak!

3615. İster barış, ister savaş, herhalde senin uzun boyuna kurban olayım. Sana barışta da naz yaraşıyor, savaşta da!

Lâl dudaklarında su ile ateşi birbirine katmışsın.. kem göz değmesin, ne güzel hokkabazlıkların, ne hoş oyunların var!

Aferin merhametli yüzüne, sevaba nail olmak için bakışlarınla öldürdüğün âşıka namaz kılmaya gelmişsin!

Sana karşı zahitliğimin ne ehemmiyeti olabilir ki? Gönlümü yağma etmek için o hal-

vet yurduna sarhoş, perişan bir halde geliyorsun.

Sevgili dedi ki: Hafız, yine hırkan şaraba bulanmış.. yoksa sofiler mezhebinden çıktın mı ki?

Ey ki bā silsile-i zulf-i dirāz āmedeti
Fırşatet bād ki divāne-nevāz āmedei

CDXXXIII.

3620. Gönül, sevgilinin kuyuya benzeyen çene çukurundan çıkarsan nereye gidersen git, pek tez pişman olur çıkarsın!

Aklını başına al. Eğer nefis vesvesesine kulak asarsan Âdem gibi cennet bahçesini terketmek mecburiyetinde kalırsın.

Abıhayat çeşmesinden susuz çıkarsan felek, sana bir katra su bile vermese yeri var!

* Âlemi aydınlatan güneş gibi belki evinden çıkarsın diye hasretinle sabah gibi can vermekteyim.

Koncanın açılıp gül haline gelmesi gibi sen de açılasın diye seher yeli gibi sana ne vaktedek himmet nefesini yollayıp duracağım?

3625. Ayrılığının karanlık gecesinde canım dudağıma geldi. Parlak ay gibi doğmanın tam zamanı artık!

Salına salına yürüyen selvi gibi belki çıkarsın diye kapının toprağına göz yaşlarımdan iki yüz ırmak akıttım.

Hafız, gam yeme.. ay yüzlü Yusuf, elbette yine gelir ve sen de de elbette Külbeiahzanından çıkar, kurtulursun!

Ey dil ger ezan çāh-ı zenehdan bederāyi
Her cā ki revi zōd peşİman bederāyi

CDXXXIV.

Seher çağında sevgiliye olan iştiyakımı rüzgâra söylüyordum. "Tanrı'nın lûtuflarına emin ol" diye hitab geldi.

Sabah zamanı edilen dua ile geceleri çekilen ah. maksat hazinesinin anahtarıdır. Bu yolda böyle yürü de sevgiliye kavuş!

3630. Kalemde, aşk sırrını izhar edebilecek dil ne gezer? İştiyak sözü, anlaşılamaz ki. O söz, anlatılmadan da ötedir!

Ey Mısır Yusuf'u, seni saltanat işleri meşgul etti. Oğul sevgisi, seni ne hale getirdi diye ne olur.. babanın halini de bir sor!

İki yüzlü kart cihanın yaratılışında merhamet yoktur. Onu sevmekten ne istiyor, ne umuyorsun ki? Neye ona düşüyor, neye ona bağlanıyorsun ki?

Senin gibi himmeti yüce devlet kuşu, ne vaktedek kemik hırsına düşecek? Ehil olmayanların üstüne saldığın devlet gölgesine yazık!

Bu dünya pazarında bir fayda varsa yine kanaatkâr derviş elde eder. Yarabbi, sen bana nimet olarak dervişliği, kanaati ihsan et!

3635. Hafız, güzellere gönül verme, Semerkand Türklerinin Harezmlılere yaptıkları vefasızlıkları gör de ibret al!

Seḥer bābād miguftem ḥadis-ı ārzūmendī
Ḫitāb āmed ki vās̱ıḳ şov beelṭāf-ı Ḫudāvendi

CDXXXV.

Bir ay yüzlü güzelin kaşıyle yanağında yeni biten tüylerinin hayaline düştüm, yine yeniden bir genç sevdim

Gönlümün dizginini öyle birisine verdim ki ne taç için kimseye rağbeti var, ne taht için!

Meclisleri bezeyen bir güzelin başıyle gözü arzusuna düştüm de başım elimden gitti, gözlerim de beklemeden yandı yakıldı.

Güzelleri sevme fermanım o yay kaşlının tasdikına mazhar olur diye ummaktayım; bu ne hayâl!

3640. Gönül gamlandı. Hırkamı ateşlere atacağım. Gel de gör.. çünkü bu, seyre değer!

Ölüm günümde tabutumu selvi ağacından yapın. Çünkü bir yüce boylunun dağıyle gitmekteyim!

Güzellerin bakış kılıçlarını çektikleri yerde bir başın ayaklar altına düşmesine şaşma!

* Geceleyin yüzü, bana ay olurken yıldızın aydınlığına ihtiyacım mı olur?

Ayrılık nedir, buluşma ne? Sen sevgilinin rızasını iste.. zira ondan, kendisinden başka bir şey dilemek yazıktır!

3645. Hafız'ın cöngü bir denize düşse, balıklar, şevklerinden o şiirlere saçmak için inciler çıkarırlar.

Beçeşm kendeem ebru-yı māh-sīmāyī
Heyāl-i sebz-hati nakş besteem cāyī

CDXXXVI. t

Bütün muğ mabetlerinde benim gibi bir şeydâ yok: Hırka bir tarafta şeraba rehin olmuş, defter bir yanda!

Gönül, padişahın aynası ama tozlanmış. Tanrı'dan tedbiri isabetli ve aydın birisiyle arkadaşlık etmek istiyorum.

Bir daha meclisi bezeyen bir güzel olmadıkça şarap içmemeye şarap satan dilberin huzurunda tövbe ettim.

Eteğime, gözümden dereler, ırmaklar akıttım. Belki kucağıma bir suna boylu selvi dikerler!

3650. Getir şarap gemisini.. sevgilinin yüzü olmadıkça gözümün her köşesi, gönül gamından bir deniz kesildi.

Bu hikâyeyı belki mum. dile getirir. Yoksa pervanenin söz söylemeye meyli yok!

Nergis, gözünün şivesinden bahsettiyse incinme. Nazar ehli, bir körün ardına düşmez ya.

Seher çağı meyhane kapısında bir hıristiyanın defle, neyle söylediği şu söz ne kadar hoşuma gitti:

Eğer müslümanlık, Hafız'ın müslümanlığı ise vay bugünün ardında bir yarın varsa vay!

Derheme deyr-i muġan nīst çū men şeydāyī
Hırḳa cāyī girov-i bāde vu defter cāyī

CDXXXVII. t

3655. Sen bir su kıyısında heva ve hevesine uyup oturmaya gör, yoksa suda ne görürsen kendini görürsün; her gördüğün, yaptığının aksidir.

Sen Tanrı'nın seçilmiş kulusun, kullar arasından seni seçen Tanrı hakkıyçin sen de bu eski kulun üstüne kimseyi seçme!

Edep ve haya, seni ay yüzlülerin padişahı yaptı. Aferin sana, sen bunun gibi daha yüzlerce mertebelere lâyıksın.

Rakibin cefasına sabretmeyeyim de ne yapayım? Âşıklara sabırdan, tahammülden başka çare yok ki!

Ne şaşılacak şey, sen bir gül olduğun halde dikenle oturmaktasın. Olsa olsa bunu zamana uygun görüyorsun da ondan!

3660. Emaneti, iman selâmeti ile verirsen kayırmam. Ardında dinsizlik olmazsa âşıklık kolay!

Bu ihlas sahibi kuldan garezsiz bir söz işit; çünkü sen hakikati gören büyüklerin makbulü bir güzelsin.

Sen gülden daha hoş, nesrinden daha tazesin. Böyle olduğu halde seyr için bahçeye salına salına gidişine hayıflanıyorum doğrusu.

Bu seyrangâhta bir an oturursan sağdan, soldan göz yaşlarımın nasıl habbelerle oynadığını görürsün.

Sen gönlü pak, tabiati pak bir zahitsin, kötü kişilerle oturmaman daha iyi.

3665. Bu akan göz yaşı seli Hafız'ın gönlündeki sabrı alıp götürdü. Takatim kalmadı gayri, ey göz bebeğim, ayrıl benden!

Ey, Çigil güzeli, sen bu naziklikle, bu güzellikle Hâce Celâleddin'in meclisine lâyıksın.

Tu meger derleb-i ābī beheves binşīnī
Verne her fitne ki bīnī heme ezḫod bīnī

CDXXXVIII. t

Sevgili, senin âşıkınım, seni istemekteyim.. biliyorum ki bunu bilirsin. Zira öyle zekisin ki hem görülmedik şeyleri görmekte, hem yazılmadık şeyleri okumaktasın!

Âşıkları kınayan, âşıkla mâşuk arasında ne var, ne bilir ki? Görmeyen göz, bir şey göremez ya, hele gizli sırları hiç göremez!

Saçlarını döküp gel de sofiyi raksa sok.. hırkasının her parçasından binlerce put dök!

* İştiyak çekenlerin işleri o gönüller bağlayan kaşların yüzünden açılır, düzene girer. Allah için olsun bir nefes otur, kaşlarını çatma, ne olur ki!

Melek, Âdem'e secde ederek senin tapını öpmeyi, sana tazimde bulunmayı niyet etti.

Çünkü senin güzelliğine insanlıktan da öte ve hiç bir insanda bulunmaz bir şey buldu.

Gözümüzün ışığı, sevgilinin saçlarından esip gelen rüzgârla aydınlanmakta. Yarabbi, dilerim bu topluluk, dağınık rüzgârından gam görmesin!

Yazıklar olsun.. gece işreti, seher yeli gibi gelip geçti. Gönül, ayrılışa düşersen, o zaman vuslatın kadrini bilir, anlarsın.

Yoldaşlardan usanmak iş bilirlik değildir. Kolaylık zamanını düşünerek yol zahmetlerini çek!

Hafız, sevgilinin saçlarının halkası seni aldatmakta.. sakın ha olmayacak ikbal halkasını harekete getirme!

Hevā-ḫāh-ı tuem cānā vu mīdānem ki mīdāni
Ki hem nā-dīde mībīniyy-u hem nenvişte mīḫānī

CDXXXIX. t

Gül, seher çağı şu sözleri söyledi: Şarap iste, gülleri saç, felekten ne şikâyet edip durur, ne istersin? Ey bülbül, sen ne diyorsun?

Gül bahçesine git, orada otur da güzelin dudağını em, sâkinin yanağını öp, şarap iç, gül kokla!

Sevgili, şimşad boyunla salın, gül bahçesine doğru yürü de selvi, boyundan gönül alma tarzını öğrensin!

3680. Ey gülü rânâ fidanı, bakalım, gülümseyen koncan kimi devlete erdirecek; kimin için boy atmakta, kimin için yetişip gelişmedesin!

Güzellik mumu, rüzgâr uğrağı olan bir yerdedir, bir nefeste sönüp gider. Kendine gel de iyilik sermayesiyle bir hüner elde et!

Bugün alışveriş pazarın revaçta, alıcılar kaynaşıp duruyor.. ticaret etmeye bak, iyilik sermayesiyle bir hazine elde et!

Her büklümü yüzlerce Çin miskine değen o saçların güzel huydan da bir nasibi olsaydı ne hoş olurdu!

Her kuş padişahın gülşenine bir nağmeyle geldi: Bülbül şakıyarak, Hafız dualar ederek!

Mey ḫāh-u gul efşan kun ezdehr çi mīcūyī
İn guft seḥergeh gul bulbul tu çi mīgūyī

CDXL. t

3685. O aydın ve parlak göz bebeğine, o gözümüzün bebeği dilbere güzel âşinalık yeli gibi selâm!

O zahitlik halvetinin mumuna zahitler gönlünün nuru gibi dua!

Bizimle düşüp kalkanların hiç birisini yerinde görmüyorum; hepsi de bizi bırakıp gitmiş.. sâki, nerdesin? Gönlüm dertten kan kesildi!

Pirimuganın civarından yüz çevirme, müşkülleri açma anahtarını orada satarlar, orada!

Gösterin, sofiyi yere yıkan şarabı nerde satıyorlar? Riyakârane zahitliğin elinden ıstıraplara düştüm.

3690. Yoldaşlar, sohbet hukukunu öyle bozdular ki hiç bizimle bildik değillermiş sanki!

Âlem gelini tam güzel, her şey yerinde ama vefasızlığı hadden aşırı!

Hasta gönlümün bir himmeti varsa o da şu: Taş yüreklilerden hiç mumya dilemez!

Ey tamahkâr nefis, beni bırakırsan şu yoksulluğumda bile çok padişahlık ederim ben!

Sana kutluluk kimyasını öğreteyim: Kötü arkadaştan ayrılık, ayrılık!

3690. Hafız, feleğin cefasından şikâyet etme. A kul, Tanrı işini ne bilirsin sen?

Selāmi çü bād.ı ḫoş-ı āşināyi
Bedan merdum-i dīde-ī rūşeyāyī

CDXLI. t

Gel, bize bu kin güdüşü bırak.. aramızda eski bir sohbet hakkı var.

Öğüt dinle, bu inci, hazinendeki mücevherattan çok iyidir.

Müflisler mahmur. Allah için olsun eğer dün geceden kalma şarabın varsa, feryatlarına yetiş!

Fakat sen rintlere nasıl olur da görünürsün ki? Ayla güneş bile senin aynaların!

3700. Ey şeyh, rintlerin kötülüğünü söyleme, aklını başına al.. Çünkü Tanrı dostuna kin güdüyorsun!

Ateşli ahımdan korkmuyor musun? Bilmiyormusun ki yün hırkan var!

Hafız, göğsündeki Kur'an'a andolsun, senin şiirinden daha hoş bir şey görmedim ben!

Biyā bāmā mekun in kīnedārī
Kı ḥaḳḳ-ı ṣoḥbet-i dīrīne dārī

CDXLII. t

Hayli zamandır bizi bekletiyorsun, sana ihlâsı olanlara, başkalarına yaptığın muameleyi yapmıyorsun!

Bana, hoşnutluk gözünün ucuyla bile bakmadın.. nazar sahibi âşıklara iltifatın böyle mi senin?

3705. Mademki elini hüner sahiplerinin gönül kanlarıyle kınaladın, kimse görmesin, bileğini örtmek daha doğru!

Seher yeli, gülle bülbüle güzelliğinden bir yaprak okudu, ondan itibaren hepsinin elbiselerini yırttırdın; hepsini feryadü figana getirdin!

Gönül, sen tecrübe babasısın, öyle olduğu halde niçin bu oğlanlardan sevgi ve vefa tamahına düşüyorsun?

Gerçi rintlik ve yıkıklık bizim suçumuz Suçumuz ama bir âşıktan duydum: Kulu rint eden de senmişsin, yıkıp harap eden de!

Ey gözüm, ey gözümün ışığı, nazar bahçesinin nergisi sensin.

3710. Öyle olduğu halde bu gönlü hasta âşıka neden iltifat etmiyorsun?

Riya ile bulaşmış hırka giyenlerden huzur zevkı istiyorsun ha.. acayip şey, haberi olmayanlardan bir sır ummaktasın!

Cem kadehinin aslı, başka bir âlemin madenindendir. Halbuki sen, onu testiciler çamurunda sanıyorsun!

* Mademki gümüş bedenlilerden vuslat tamahındasın, altın ve gümüş kesesini tertemiz etmelisin!

Hafız selâmet gününü melâmetle geçirme, kendini zahmetlere sokma. Bu gelip geçen felekten ne umuyor, ne bekliyorsun ki?

Rūzgārīst ki mārā nigeran mīdārī
Muḫlisanrā ne bevaz'-ı digeran mīdārī

CDXLIII. t

3715. Ey seher yeli, sende o misk kokulu saçların kokusu var, o sevgilinin kokusunu getiriyorsun. Dilerim bir armağan olarak ebedî ol, zeval bulma!

Güzellik ve aşk sırlarının incisi gönlümde. Hoş tutarsan eline teslim edebilirim.

Boyuna bosuna, kaşına gözüne, huyuna husuna hiç bir şey demeye imkân yok. Yalnız şu kadar var: Arkadaşların kaba huylu!

Ey gül, can kulağını saçma sapan sözler söyleyen kuşlara vermişsin, bülbülün nağmelerini nerden beğeneceksin sen?

Bir yudumuyla sarhoş oldum, afiyetler olsun.. testindeki bu şarap hangi küpten böyle?

3720. Ey ırmak kıyısındaki selvi, serkeşliğine nazlanıp durma.. ona rastlarsan utancından başın aşağı iner.

* Güneş gibi, güzellik ülkelerinden dem vurmak sana düşer. Ay yüzlü kölelerin var senin!

* Güzellik satma elbisesi ancak sana yaraşır; gül gibi tamamıyle renkten, kokudan ibaretsin

Hafız, aşk incisini tekke bucağında arama... arama fikrindeysen dışarıya ayak at!

Şabā tu nukhet-i an zulf-i muşk-bū dārī
Beyādgār bimānī ki būy-ı ō dārī

CDXLIV. t

Ey âşıkların hicrana düşmesini reva gören sevgili, sen onları daima kendinden ayrı tutmaktasın.

3725. Bu yolda Tanrı'dan lûtuf ummaktasın ya. O lûtuflar için olsun sen de lûtfet de aşk çölündeki susuzları vuslat suyunla kandır!

Gönlümü aldın, götürdün.. canım, güzelim, helâl ettim ama onu, beni görüp gözettiğinden daha iyi gör gözet, benden doha hoş tut!

Kadehimizden, başkaları içip duruyor. Reva görüyorsan ne yapalım, hoş, tahammül ederiz biz!

Ey sinek, Simurgun tapısı senin uçup dolaşacağın yer değil. Hem kendi namusunu berbat etmektesin, hem bize zahmet vermekte.

Sen, bu kapıdan kendi kusurun yüzünden mahrum kaldın, kimden ağlıyor, neden feryat ediyorsun?

3730. Hafız, padişahlardan hizmet karşılığı rütbe isterler. Çalışmadan, bir iş yapmadan ne ihsan ummaktasın ki?

Ey ki mehcûri-ı uşşâk revâ mîdârî
Aşıkanrâ ziber-î hîş cudâ mîdârî

CDXLV. t

Ey meyhanede konak tutan, elinde bir kadeh var mı, zamanının Cem'isin!

Geceyi, gündüzü, sevgilinin saçıyle, yüzüyle geçiren! Fırsatın fevt olmasın, ne hoş bir sabahın, ne güzel akşamın var!

Ey seher yeli, gönlü yanmış âşıklar yol üstünde beklemekteler.. eğer o sefer eden sevgiliden bir haberin varsa lûtfet!

* Yeşil ve terütaze benin ne de hoş bir işret tohumu; fakat yazıklar olsun, çimenliğinin kenarında ne tuhaf bir tuzağın var!

3735. Kadehin gülümseyen dudağından can kokusunu alıyorum, koku alacak burnun varsa sen de duy hocam!

* Bir garip de senden adını sorarsa ne olur ki? Bugün bu şehirde zaten ad san sahibi yalnız sensin!

Hafız gibi geceleri uyumayan bir kulun var, birçok seher duaları canına munis olacak elbette.

Ey ki derkūy-ı ḫerābāt maķāmī dārī
Cem-i vaķt-ī ḫodi er dest becāmi dārī

COXLVI. t

Savaş günü, felek sana, ne güzel de yardım, etti. Bakalım, nasıl şükredecek, ne şükrane vereceksin?

Aşk diyarında padişahlık şevketini satın almazlar! Kulluk göster, kölelik izhar et!

3740. Tevazu gösteren kişinin elini Tanrı tutar. Bu çeşit adama de ki: Senin de düşkünlerin gamını yemen, senin de onlara acıman lâzım!

Sâki, işret müjdesiyle kapıdan gir de bir an olsun gönlümden dünya gamım gider!

Ululuk ve rütbe caddesinde tehlikeler çoktur. Bu belden, yükü hafif olarak geçmen daha iyi!

Sultanda asker düşüncesi, taç ve hazine sevdası. Dervişteyse gönül istirahati ve kalenderlik bucağı!

Müsaade edersen sana sofice bir söz söyleyeyim: Gözümün nuru, barış, padişahlık kavgasından iyidir.

3745. Murada erişme, fikir ve himmete göredir. Padişahtan hayırlı nezirde bulunmak, Tanrı'dan da muvaffakıyet!

Hafız, yüzünden yoksulluk ve kanaat tozunu yıkama. Çünkü bu toprak, kimyagerlikten de daha iyi.

Ḫoş kerd yāverī feleket rūz-ı dāverī
Tā şukr çun kunīyy-u çi şukrāne āverī

CDXLVII. t

İnsan da aşka tabidir, peri de. Sen de iradeni aşka ver de saadete nail ol!

Nazara istidadın yoksa vuslat arama. Çünkü körlük zamanında Cem kadehi fayda vermez!

Hocam, çalış, aşktan nasipsiz kalma. Çünkü bir kulda hünersizlik ayıbı olursa o kulu kimse satın almaz.

3750. Sabah şarabı içmek ve seher çağının şeker gibi tatlı uykusuna dalmak ne vakte dek sürecek? Gece yarısı tövbe edip suçlarının özrünü serdetmeye, seher vakitleri ağlamaya koyul!

Gel de bizden güzellik sermayesiyle saltanat al, bu alışverişten gaflet etme, sonra nedamet eder, vah yazıklar olsun der durursun!

Halvettekilerin duaları belâyı defeder. Neden bize bir göz ucıyle olsun bakmıyorsun ki?

Hicranına da şaşıyorum, vuslatına da, bilmem ne çareye baş vurayım? Ne göz önündesin, ne gözden gaipsin?

Her sabah, her akşam başka birisinin meclisine mum olmakta, başka bir yabancının meclisini aydınlatmadasın, bu kıskançlıkla binlerce mukaddes can yandı, yakıldı!

5755. * Asaf'ın tapısına benden kim haber götürür de der: Benim Fars diliyle söylediğim şu iki mısraı duy ve ezberle!

** Aşka dair duyduğum her haberin kapısı, hayrete açılmakta... Mademki hiç bir şeyden haberim olmayacak, gayri bundan böyle sarhoşluğa vurayım da hiç haberin olmasın bari!

Gel.. cihanın vaziyetini sen de benim gibi görür, sen de benim gibi sınarsan şarap içer, gam yemezsin!

Güzellik başındaki ululuk külâhın hiç eğrilmesin... Çünkü talihin ziynetisin, tahta ve altın taca lâyıksın.

* Sabah galiye ezerek, gül salınıp kendisini göstererek gelir gider ama ancak saçını görmek, ancak yüzünü seyretme için.

3160. • Aşk yolu, son derecede tehlikeli bir yoldur. Bir emin yere varamazsan eyvahlar olsun!

Hafız'ın himmeti bereketiyle ümidim var, elbette yine bir mehtaplı gecede Leylâmı görür, sevgilime kavuşurum!

Ṭufeyi-i hesti-i ʿışḳend ādemiyy-u perī
İrādetī binemā tā seʿadetī biberī

CDXLVIII. t

Misk gibi siyah ve kokulu hattiyle ay gibi yüzüne nikab salan güzel, lûtfettin, güneşe bir gölgedir saldın!

Bakalım, yanağının parlaklığı ve rengi ileride bize neler edecek? Daha yeni güzelleşmeye başladın!

Hallûh güzellerinden güzellik topunu çeldin, şad ol! Keyhusrev kadehini iste gayri. Efrasyab'ı alt ettin!

3165. Yanağının mumuyla herkes bir çeşit aşk oyununa girişti; fakat onlardan yalnız pervaneyi yaktın, yandırdın.

Sarhoşluktan harabım ama yine ibadetimi reddetme.. çünkü beni sevap ümidiyle bu aşka giriftar ettin!

• Aşk hazineni yıkık gönlümüze kodun; bu yıkık bucağa devlet gölgesi saldın.

• Kılıcının suyundan el-aman; onunla aslanları susuz öldürdün, yiğitleri suya attın!

* Yüzünü rüyada bile kimse görmesin diye uyanıkların uykusunu aldın da sonra kabahati uyku askerlerinin üstüne attın!

3670. * Bir cilvelendin, yüzünden nikabını attın... hurilerle perileri utançlarından hicaplara düşürdün!

Süleyman tahtına kurulmuş, maksat güzelinin yüzündeki nikabı açmış, ona erişmişsin; gayri âlemleri gören kadehle şarap içmene bak!

Mahmur nergislerinle ve şaraba tapan lâlinin hileleriyle halvet bucağında olan Hafız'ı şaraba düşkün bir hale getirdin sen!

* Gönlümü avlamak için tebaasının hâkimi olan padişahlar gibi saçlarının zincirini boynuma saldın!

* Dârâ şevketine sahip olan padişah, uluğunu bildirmek için güneşin tacını kapının toprağına attın!

3675. Ey Nusretüddin Şah Yahya, mülk ve saltanatının düşmanını ateş gibi kılıcın hararetiyle sulara atıp garkettin!

Ey k bermāh ezḫaṭ-ı muşkin nikāb endāḫtī
Lūṭf kerdī sāye-i berāftab endāḫtī

CDXLIX. t

Sevgilinin canına ahdolsun, eğer canımı vermeye imkân bulsaydım, eğer canım elimde olsaydı can bile, kullarına en adî bir peşkeş olurdu.

Saçları, gönlümün, ayağını bağlamasaydı bu kapkara toprak yurdunda karar mı ederdim?

Güzellikte yüzü, gökyüzündeki güneş gibi benzersiz, bir tane.. fakat ne yazık, keşke gönlündeki bir zerre sevgi olsaydı!

Değeri bulunmaz ömür, ebedî olsaydı ayağının toprağının pahası nedir, söylerdim!

3780. Ne olurdu, nur ışığı gibi kapımdan girseydi de gözlerime hükmü yürüseydi!

Hür süsen gibi selvinin de dili olsaydı boyuna bosuna kul olduğunu itiraf ederdi!

Seher çağında şakıyan bülbüllere hemdem olmasaydı Hafız'ın feryadı perdeden dışarı mı çıkar, âleme mi yayılırdı?

Vuslat nerde? Ondan vazgeçtik, hayalini rüyada bile göremiyorum.. vuslatı nasip olmuyor, bari hayalini görmek nasip olsaydı!

Becān-ı ō ki gerem dest-res becan būdī
Kemîne pîşkeş-ī bendegāneş an būdī

CDL. t

Sevgililerle dolu bir şehir, her tarafta bir dilber. Dostlar, âşık olacaksınız aşka salâ!

3785. Feleğin gözü bundan daha güzel bir genç göremez, kimsenin eline bundan daha güzel bir sevgili düşemez.

Kim candan terekkülp etmiş bir cisim görmüştür ki? Dilerim, eteğine bu topraktakilerin tozu konmasın!

Benim gibi bir düşkünü neye huzurundan sürüyorsun? Nihayet dileğim bir öpüş, yahut bir kucaklama!

Şarap sâf, hemen içe gör. Hoş bir vakitteyiz, acele et. Başka bir yıl bir bahara daha erişme ümidi kimde var?

Gül bahçesindeki erlerin her bireri, sevgilinin yüzünü hatırlayarak lâle ve gül gibi ellerine birer kadeh almışlar.

3790. Bu düğümü nasıl çözeyim; bu sırrı nasıl açayım? Bu bir dert ama pek yaman bir dert.. bir iş ama pek güç bir iş!

Hafız'ın saçlarının her teli, bir şuh zülfünün elinde.. böyle bir diyarda oturabilmek müşkül!

Şehrîst pur harîfan vezher taraf nigārī
Yāran şelā-yı ʿışkest ger mīkunīd kārī

CDLI. t

Nevruz rüzgârı, sevgilinin civarından esip gelmekte.. eğer bu rüzgâradan yardım dilersen gönül çırağını aydınlatır, parlatırsın!

Gül gibi sen de altın kırıntılarına maliksen hiç durma, Allah için olsun işrete harcet.. çünkü altın kazanma sevdası Karun'u yanılttı, perişan etti!

Sana gizlice bir nasihattir ediyorum; konca gibi kendinden geç, ululuğu bırak.. çünkü Nevruzu sultanînin hükmü beş günden fazla bir müddet sürmez!

3795. Can gibi sâf bir şarabım varken sofi bahane bulup durur. Yarabbi, dilerim hiç bir akıllı uslu kişiye kötü baht nasip olmasın!

Murat vermenin yolu nedir? Muradını terketmek. Asıl serverlik külâhı, dünya ile ahireti bırakma terkilerinden dikip giydiğin külâhtır.

Bilmem ki kumru, ırmakların kıyısında neden feryat edip durur? Acaba o da benim gibi gece gündüz dertli mi ki?

Tatlı dilli güzel sevgilim benden ayrıldı.. ey mum, artık yalnız oturadur! İster yan, ister yakıl, feleğin hükmü bu!

Gül bahçesine git de bülbülden aşk remizlerini belle.. meclise gel de Hafız'dan gazel söylemeyi öğren!

Zi kūy-ī yār mīyāyed nesīm-i bād-ı nev-rūzī
Ezın bād er meded ḫāhī çerāğ-ı dil berefrūzī

CDLII. t

3800. Ey daima kendisini beğenen, mağrur olup duran kişi, sende aşk yoksa mazursun.

Aşk delilerinin etrafında dönüp dolaşma, sen şerefli bir akılla şöhret bulmuş kişisin.

Sende aşk sarhoşluğu yok; şarap sarhoşusun sen!

Âşıkların hastalığına alâmet sapsarı bir yüzle dertli dertli ah edişti̇r.

Hafız, addan sandan geç, şarap kadehini iste, çünkü sen mahmursun, mahmur!

Ey ki dāyim beẖīş mağrūrī
Ger turā ʿışḳ nist maʿzūrī

CDLIII. t

3805. Aşk ve sarhoşluk sırlarını davacı kişiye söylemeyin de kendine tapma derdinden kurtulmasın, aşktan, sarhoşluktan haber almadan ölüp gitsin!

Rüzgâra benzer, zayıflığı, kudretsizliği hoş gör. Bu yolda hastalık, sağlıktan yeğdir.

Faziletini, aklını gördükçe marifetten mahrumsun, irfanın yok, öylece otur dur.. bak, sana bir nükte söyleyeyim: Kendini görmedin mi kurtuldun gitti!

Sevgilinin eşiğindeyken kökü düşünme, yoksa yüceliğin en yücesinden alçaklık toprağına düştüğün gündür.

Âşık olmaya bak, çünkü cihan, günün birinde varlık iş yurdunda maksat nakşı okunmadan sona eriverir!

3810. Tarikat mezhebinde hamlık, kâfirlik alâmetidir. Evet, devlet yolu çeviklikir, çabukluktur.

Selâmet bucağında gizlice oturmaya imkân mı var? Nergislerin, bize aşk remizlerini söyleyip duruyor.

Serkeşlikten bizimle bir zamancağız bile oturmamıştın hani işte biz, daha o gün bu fitnelerin koptuğunu görmüştük!

Diken canı üzer, insana elem verir ama gül, bu eleme karşılık özür diler, insanı neşelendirir.. sarhoşluğun zevkine karşılık şarabın acılığının ehemmiyeti yoktur.

Hafız, sarhoş saçlarını gözleriyle gördü de o kadar yüceliğiyle beraber alçaklık ayağına düştü, ayaklar altında kaldı!

3815. Sofi kadehle şarap içmede, ibadet eden sürahiyle, ey yenleri kısa zahitler, ne vaktedek sürecek bu uzun ellilik.

Bā mudde'ī megūyid esrār-ı ʿışḳ-u mestī
Tā bīḫaber bimīred derderd-i ḫod-perestī

CDLIV. t

Şu nükteyi duy da kendini gamdan kurtar: Sana ait olmayan, senin nasibin bulunmayan rızkı istersen kanlar içmiş olursun!

Mademki nihayet testicilere toprak olacaksın, bari şimdi testiyi şarapla doldurmaya bak!

Cennet isteyen adamlardansan periden doğmuş gibi güzel birkaç kişiyle işret et!

Ulular makamına lâfla dayanılmaz. Meğer ki bütün ululuk sebeplerini hazırlamış, elde etmiş olasın.

3820. Ey şirin ağızların Husrev'i, bu sana gönül veren Ferhad'a bir baksan sevaba girersin.

Gönlün, feyiz yazısını ne vakit kabul ede-

cek? Heyhat! Meğer ki karmakarışık nakışlardan arınsın.

Hafız, işini Tanrı keremine bırakırsan Tanrı vergisi olan bahtla nice işretlerde bulunursun.

** Ey seher yeli, Hace Celâleddin'in kulluğunda bulun, ona hürmet et de âlemi yaseminler, hür süsenlerle doldur.

Bişnov in nukte ki ḫodrā z'ġam āzade kunī
Hun ḫorī ger ṭaleb-ī rūzi-i nenhāde kunī

CDLV. t

Ey hiç bir şeyden haberi olmayan, çalış çabala da aşktan haberdar ol.. yolcu olmadıkça nerde kılavuz olacaksın sen?

3825. Oğul, kendine gel de çalış, hakikatler mektebinde bugün aşk edibi olasın!

Yol erleri gibi varlık bakırından elini yıka, arın da aşk kimyasını bulup altın ḫaline gel!

Uykun, yemeğin.. huzur ve istirahatin, seni kendi mertebenden uzaklaştırdı gitti!

Huzurunu, istirahatini terk edersen kendine gelir, mertebeni bulursun.

Tanrı aşkının nuru gönlünle canına aksederse Tanrı'ya andolsun, gökyüzündeki güneşten daha parlak, daha güzel bir hale gelirsin!

3830. Bir an Tanrı denizine dal, yedi denizin suyu, bir tek kılını bile ıslatır sanma!

Ululuk sahibi Tanrı'nın yolunda başsız, ayaksız bir hale geldin mi baştan ayağa kadar Tanrı nuru olursun!

* Her bakışta Tanrı cemalini görürsen gayri hiç şüphe etme, nazar sahibi oldun gitti.

Varlığının yapısı, mevhum varlığın, benliğin alt üst olursa ben de alt üst olur, yıkılır, mahvolurum sanma, gönlüne böyle bir şüphe getirme sakın!

Hafız, başında vuslat havası varsa hüner ehlinin kapısına toprak olman gerek!

Ey bīḫaber bigūş ki şāhib-ḫaber şevī
Tā rāh-rev nebāşiyi key rāhber şevī

CDLVI. t

3835. Gönül, aşk civarında bir kere bile uğramıyorsun; bütün sebepler elinde, fakat hiç bir işe girmiyorsun.

Bu kadar güzel bir meydanın var da bir top bile çelmiyorsun, böyle bir doğan elinde de bir av bile avlamıyorsun!

Lâtif ve şarapla dolu kadehin var, şarabı toprağa döküyorsun, mahmurluk belâsını düşünmüyorsun bile!

Senin maksat yeninde yüzlerce misk gizli.. fakat sen onu bir sevgilinin saçlarına feda etmiyorsun ki!

Ciğerindeki bu kan dalgalanıp durmakta, öyle olduğu halde onu bir sevgilinin yüzünü boyamaya sarfetmiyorsun.

3840. Sabah rüzgârı gibi bir dostun cıvarından geçmiyorsun ki.. onun için huyun misk gibi kokmadı gitti.

Korkarım bu gül bahçesinde bir gül bile dermiyeceksin.. sevgilinin bağındaki bir dikene bile tahammül etmiyorsun, ne yapayım?

Yürü be Hafız, sevgilinin kapısında bütün âşıklar kulluk ediyorlar da sen etmeyeceksin ha!

Ey dil bekū-yı ʿışḳ guzārī nemīkunī
Esbāb cemʿ dāriy-u kārī nemīkūnī

CDLVII. t

Aşk kadehinin mahmuruyum, Sâki bir şarap sun.. kadehi doldur; rintler meclisinin şarapsız bir parlaklığı bir neşesi yok!

Ay gibi yüzüne perde ardından âşık olmak yakışmıyor, onu gizlice sevmek hoş değil. Çalgıcı, bir şey çal, sâki, bir şarap sun!

3845. • Boyum halka şekline girdi; bundan böyle engel, beni başka bir kapıya sürmez elbette!

Bekliyoruz, ümidimiz var, bir gün elbette yüzünü göreceğiz... vuslatına da elbette bir gece düşümüzde olsun erişeceğiz.

O iki gözün mahmuruyum ben, bu mahmurluğum nihayet bir kadehe de değmez mi?

O iki lâl dudağın hastasıyım ben, hastalığım nihayet bir cevaba da değmez mi?

* Hafız, güzellerin hayaline neden gönül verirsin ki? Susuzun bir serap ışıltısıyle suya kandığı nerde görülmüş?

Maḥmūr-ı cām-ı ʿışḳem sāḳī bidih şerābī
Purkun ḳadeh ki bīmey meclis nedāred ābī

CDLVIII. t

3850. Bülbül, dün gece selvi dalından Pehlevî gülbangiyle mana makamlarının dersini vermekte,

"Gül, tevhit nüktesini ağaçtan duyman için Musa ateşini gösterdi" demekteydi.

Bahçedeki kuşlar; vezir, Farsça gazeller dinleyerek şarap içsin diye kafiyeli nağmeler okuyorlar, lâtifeler ediyorlardı.

Gözün, bir bakışla halkın evini, barkını yıktı. Mahmurlaşma, ayılma. Sarhoşluğun daha hoş.

Koca köylü, çocuğa ne güzel de dedi: Gözümün nuru, ektiğinden başka bir şey biçemezsin ki.

3855. Bu tersine dönmüş bahttan şu acayip hikâyeyi duy: Sevgili, bizi İsa nefesleriyle öldürdü!

Cemşid bile dünyadan bir kadeh hikâyesinden başka bir şey götürmedi. Sakın, sakın dünyaya gönül verme!

Bir hasır, yoksulluğum ve emin olarak uyumam ne de hoş, ne de güzel. Bu çeşit yaşayış, padişahların harcı değil!

Sâki, galiba Hafız'a fazla şarap sundu ki başındaki molla sarığının ucu yine perişan oldu!

Bulbul zi şāh-ı serv begulbang-ı Pehlevī
Mīhand dūş ders-i maḳāmāt meʿneuī

CDLIX. t

Güzelim, cennet, senin civarından bir hikâye. Hurilerin güzelliğini övüp, anlatış, yüzünden bir rivayettir.

İsa'nın ölüleri dirilten nefesleri, lâl dudaklarına mahsus bir huy, Hızır'ın içtiği Abıhayat, tatlı dudağından bir hikâyedir.

Gönlümün her parçası bir dert, bir gam hikâyesidir; huylarından her satır, rahmetten bir ayettir.

Gülü senin güzel kokun yetiştirmeseydi, gül senin kokunla kokmasaydı ruhaniler meclisine nerden koku salardı?

Sevgilinin kapısının toprağı isteğiyle yandım yakıldım da ey seher yeli, beni korumadın, bunu unutma sen!

Gönül, ömrün ve bilgin saçma sapan şeylere sarfoldu gitti.. yüzlerce hünerin vardı, fakat hiç biriyle muradına nail olamadın vesselâm!

* Yanmış, kebap olmuş gönlümün kokusu bütün dünyayı tuttu. Gönlümün bu ateşi de elbette âleme sirayet edecek.

* Ateşler içinde yüzünün hayali gelecekse sun sâki kadehi, cehennemden bir şikâyetimiz yok!

Hafız'ın bu dert ve mihnet dersinden maksadı nedir, bilir misin? Senden, bir naz, bir işve, padişahtan da bir lûtuf, bir ihsan elde etmek!

Ey ḳıṣṣa-i behişt zi kūyet ḥikāyetī
Şerḥ-i cemāl-i ḥūr zi rūyet rivāyetī

CDLX. t

O yüzündeki ayva tüyleri miske benzeyen güzel, bize bir mektup yazsaydı felek, varlık bayrağımızı dürüp bükmez, bizi mahvetmezdi!

Ayrılık, vuslat meyvası verir; verir ama ne olurdu âlem ekincisi, bu tohumu hiç ekmeseydi!

9870. Birisinin bu dünyada huri gibi bir sevgilisi, cennete benzer bir sarayı var mı, veresiye olmayan peşin yarlıganmayı buldu gitti!

Gönül kâbesini puthane haline sokan yalnız ben değilim ya.. her adım başında bir tekke, bir kilise var!

Aşk meyhanesinde zevk etmenin imkânı yok.. altınlarla bezenmiş yastık yoksa ne yapalım? Bir kerpiç parçasını yastık edininiz, olur gider.

Bir şişe şarapla tatlı dudaklı bir sevgiliyi ve çayır, çimeni İrem bağıyle Şeddad'ın gururuna bile satma!

Ey akıllı, bilgili gönül, bu alçak dünyanın derdi ne vaktedek sürecek? Bir güzelin çirkin birisine âşık olması yazık doğrusu!

3875. Hırkanın kötülüklere bulanması, cihanın yıkılmasına sebeptir. Nerde bir yol eri, bir gönül ehli, bir temiz yaratılışlı?

Hafız, elinden senin saçlarını yine bıraktı, bilir misin? Takdir böyleydi, bırakmasın da ne yapsın?

An ġāliye ḫaṭ ger ber-i mā nāme nuviştī
Gerdun varaḳ-ı hesti-i mā der nenuviştī

CDLXI. t

Sevgili, güle benzeyen yanağına çektiğin bu güzel yazı yok mu, onunla güle de butlan çizgisi çekmektesin, gül bahçesine de!

Göz evimin hareminde gizlice oturmakta olan göz yaşlarımı o yedi kat perdeden pazarlara çekmekte, onu da, beni de rüsvay etmektesin!

Sabah rüzgârı gibi aheste aheste yürüyüp gidenleri, saçlarının kokusuyla tatlı bir surette zincirlere bağlayıp yavaş yavaş çekmekte, yürütmektesin!

3880. Her an o şarap renkli dudakların, o sarhoş gözlerin yadıyle beni halvet bucağından meyhaneye çekiyorsun!

Başımı, terkimizde olması gerek dedin.. bu gayet kolay, eğer bu yükü çekmek zahmetine katlanırsan pekâlâ!

Gözüne, kaşına karşı ne tedbirde bulunayım, bilmem ki? Bu hastaya çektiğin şu yaydan eyvah eyvah!

Ey terü taze gül, bu dikenden eteğini çekiyorsun, fakat gel, gel de yüzünden kötü gözlerin mazarratını defedeyim, sana nazar değmesin!

Hafız, şarap içiyorsun, sevgilinin saçlarını çekip okşuyorsun, dünyada bundan başka ne zevk, ne nimet istersin ki?

İn ḫoş-raḳam ki bergul i ruḫsār mīkeşī
Ḫat bersaḥīfe-i gul-u gulzār mīkeşī

CDLXII. t

3885. Ömür, hiç bir şey elde etmeden hava ve hevesle geçti gitti. Oğul, şarap kadehini sun, dilerim ömrün uzun olsun, ihtiyar olasın.

Bu şehirde ne şekerler var ki tarikat doğanları bile sinek avlamaya razı oldular, bununla kanaat ettiler!

* Dün gece kapısının köleleri arasına katılmış, gidiyordum. Beni gördü de dedi ki: A biçare âşık, hele sen kimsin, kim oluyorsun?

Âlemde misk nefesli olmakla, bilgi, hüner ve faziletle şöhret kazanan kişinin, nafe gibi kan kesilmiş bir gönle sahip olması, kanlar yutup ıstıraplara tahammül etmesi, bunu hoş görmesi lâzım!

Kanadını aç, Tubâ ağacında öt.. senin gibi bir kuşun kafeste esir olması ne yazık!

3890. Kervan gitti, sen hâlâ pusu yerinde uyuyup duruyorsun! Vah yazıklar olsun, bunca çan sesinden haberin bile yok!

Tur dağından bir şimşektir parladı, ben gördüm.. gideyim de sana bir yanar ateş parçası getireyim!

* Güzel kokmak ve buhurdan gibi bir an olsun sevgilinin eteğini tutmak için canımızı ateşlere attık!

Hafız, senin havanla niceye bir her yana koşup duracak? Ey maksadım, ey meramım sevgili, Tanrı bana, sana ulaşacak bir yol müyesser etsin!

ʿÖmr bugzeşt bebīḥaşıli vu bulhevesī
Ey puser cām-ı meyem dih kı bepīrī biresī

CDLXIII. t

Ey kutluluk sabahının rüzgârı, bildiğin tarzda, münasip gördüğün bir zamanda sevgilinin civarına uğra!

3895. Sen sır habercisisin, gözümüz yolunda. Erlikle, buyrukla değil de bildiğin gibi var da

Sevgiliye tarafımdan de ki: Zayıf .canım elden gitti. Tanrı hakkıyçin cana can katan lâl dudaklarından bildiğin tarzda bir lûtfet!

Ben, şu iki harfi öyle yazdım ki senden başka kimse bilmiyor. Sen de kerem et de öyle oku ki kimse duymasın!

* Sevgili kılıcının hayali, bize susuzla su gibi.. kılıca o kadar iştiyakımız var. Sen, kendi esirini tuttun, bildiğin gibi öldür!

Altınlarla bezenmiş kemerine nasıl ümidimi bağlayayım? O arada bir ince hayal var sevgili ki onu ancak sen bilirsin, belin o kadar ince senin!

3900. Hafız, bu aşk alışverişinde, bu aşk dilinde Türkçe de bir, Arapça da.. bildiğin dille şu sözünü anlatmana bak!

Nesîm-i ṣubḥ-ı seʿādet bedan feşan ki tu dānī
Guzer bekū-yı fulan kun deran zeman ki dānī

CDLXIV. t

Gönül, gül renkli şaraptan harap oldun mu paran, pulun, malın, hazinen olmadığı halde Karun'dan yüzlerce mertebe daha ulu bir makama erersin!

Yoksullara sadaret bağışlayan yerde mertebe bakımından herkesten üstün olmanı ummakta, bunu gözetmekteyim.

Leylâ konağının yolunda nice tehlikeler var.. daha ilk adımda Mecnun olman şart!

Sana aşk noktasını gösterdim, aklını başına al, şaşırma.. yoksa dikkat edersen daireden çıktığını görürsün.

3905. Kervan gitti, sen uykudasın, önde de bir çöl var. Nasıl gideceğini, ne yapacağını, ne edeceğini kime soracaksın?

Padişahlık tacını istiyorsan içindeki cevheri göster! Yoksa ister Cemşid'in soyundan ol, ister Feridun'un.. para etmez.

Bir kadeh iç, bir yudumcuk da feleklere saç! Ne vakte kadar zamanın gamından, gussasından ciğerinin kanını içip duracaksın?

Hafız, yokluktan feryat etme. Eğer şiir, bu feryattan ibaretse hiç bir iyi kalpli, senin mahzun olmanı istemez.

Ey dil an dem ki ḫerāb ezmey-i gulgun bāsī
Bīzer-u genc beşed ḫaşmet-ı Ḳārun bāşī

CDLXV. t

İlkbahar geldi, gönlünü hoş etmeye çalış. Çünkü daha nice güller açılır, fakat sen toprak altında olursun.

3910. Çenk de nağmeleriyle sana bu nasihatı verip duruyor ama vaız, eğer kabiliyetin varsa fayda verir!

Bu zamanda kiminle oturmalısın, ne içmelisin, bunu ben söylemiyorum. Eğer akıllıysan, anlayışın varsa kendin bilir, anlarsın!

Yeşillikte her yaprak, Tanrı'nın kudretini anlatan bir defterdir. Hepsinde de gafil olursan yazık doğrusu!

Bizim yerimizden sevgiliye kadar korkularla, tehlikelerle dolu bir yol var. Fakat konakları bilirsen gitmesi kolay!

Gece gündüz dünya derdine kapılırsan bu dert, ömrünü beyhude şeylerle heder edip gider!

3915. Hafız, yüce bahtın yardım ederse o ahlâkı güzel güzeli avlarsın elbette!

Nevbehārest deran gūş ki ḫoş-dil bāşī
Ki besī gul bidemed bāz-u tu dergil bāşī

CDLXVI.

Binlerce cehit ettim ki benim sevgilim olasın, kararsız gönlümün muradını veresin!

Geceleri uyumayan gözlerinin ışığı, seni arzulayan hatırıma enis olmanı umdum durdum.

İstedim ki güzellik ve alım padişahları, kullarına nazlanırsa sen, onların içinde benim efendim, benim padişahım olasın!

Âşıklar, güzellerin ellerini tuttukları çimenlikte elinden gelirse sen de benim elimi tutasın!

3920. * Bir gececik olsun âşıkların külbeiahzanına gelesin, bir an olsun yaslı gönlüme yar olasın.

İşvesinden gönlümün kan kesildiği o akik dudaklardan şikâyet edersem sırdaşım olasın!

Senin gibi bir ahuyu bir an bile olsa avlarsam güneş ceylânı bile benim adi bir avım olur.

İki dudağından üç öpücük vermeyi kararlaştırmışsın, bak, eda etmezsen borçlum olursun.

* Bir gece yarısı hiç olmazsa rüyada görecek miyim? Akan göz yaşlarım yerine kucağıma sen gelmiş oturmuşsun!

Ḥezār cehd bikerdm ki yār-ı men bāşī
Murād-baḫş-ı dil-ī bīḳarār-ı men bāşī

CDLXVII. t

3925. Kudretin yettikçe vakti ganimet bil... canım, efendim; eğer anlarsan hayattan maksat bu fırsat, bu sıhhat anından ibarettir.

Felek, birisine muradını verdi mi karşılığında ömrünü alır. Cehdet de devletten zavk al.

Âşıkların öğüdünü duy da neşe kapısından gir. Çünkü bütün bu devlet fani dünyanın zahmetine değmez!

Zahidin yanında rintlikten dem vurma.. namahrem doktora gizli derdin hali söylenilmez.

Ey bahçıvan, ben, bu âlemden geçince toprağıma sevgiliye benzer bir selviden başka bir şey dikersen haram olsun!

* Pişman zahidi şarap zevki öldürecek. Ey akıllı kişi, sonu pişmanlık olacak bir iş işleme!

Ey şeker ağızlı sevgili, inat etme de geceleri uyumayan âşıkların duasını al.. Süleyman Peygamber'in hatemi bile bir ismin penahındadır.

Aziz Yusuf'um gitti. Kardeşler, bir merhamet edin, Kenan Pîrinin halini pek perişan gördüm.

Küpleri kıran muhtesib bilmez ki sofinin evde çekilmiş kıpkızıl şarabı var.

Sevgili, sen gidiyorsun ama kirpiklerin halkın kanını döküyor. Pek hızlı gidiyorsun. Korkarım yorulup kalacaksın.

3935. Gönlümü gözünün okundan sakladım, fakat okçu kaşların onu alıp gözlerinin önüne getiriyor!

Perişan Hafız'ı ihsanınla derle, topla ey saçlarının büklümleri perişanlığın toplantı yeri olan sevgili!

Vaḳtrā ġanīmet dan an ḳader ki bitvānī
Ḥaṣıl-ı ḥeyāt ey can ın demest tā dānī

CDXVIII. t

Seher çağı bir yolcu, bir yerde yoldaşın birine bu muammayı söyleyip duruyordu:

Sofi, şarap şişede bir erbain çıkardı mı sâf olur.

Süleyman Peygamber'in parmağı onun olmadıkça yüzük kaşının ne haysiyeti olur ki?

Tanrı, yeninde yüzlerce put bulunan hırkadan yüzlerce defa bizardır.

Mürüvvet gerçi ismi var, cismi yok bir şeydir. Fakat ister kabul etsin, ister etmesin, sen bir nazenine niyaz edegör!

Ey harman sahibi, bir başak devşirene merhamet edersen sevaba girersin.

Gönüller karardı, belki halvette oturan birisi gayb âleminden bir çerağ uyarır.

Ne kimsede yücelme ümidi var, ne dertli bir gönülde derman, ne de birisinde din derdi!

* Gerçi güzellerin âdeti kötü huyluluktur, fakat sevgili, bir dertli âşıka iltifat etsen ne çıkar ki?

* Meyhane yolunu göster de sonum ne olacak, akibeti gören birisinden sorayım!

Ne Hafız'da ders ve halvet için bir huzur kaldı, ne âlimde yakın bilgisi!

Seḥergeh reh-revī derserzemīnī
Hemīguft in mu'ammā bāḳarīnī

CDLXIX. t

Hırkamın şaraba rehin olması daha doğru.. bu manasız defterin halis şaraba garkolmuş bulunması daha hoş!

Zaten hayatımı heder ettim gitti. Gayri anladım: Hiç olmazsa kalan ömrümü meyhane bucağında geçireyim. Orada harap olup yıkılmak daha iyi!

3950. Mademki iş güç düşüncesi dervişlikten uzak. Hem gönül ateşlerle dopdolu, hem göz, yaşlarla.. bu daha hoş!

Zahidin halini halka söylemem. Bu hikâyeyi nakletsem bile çenk ve rebapla nakletmemem daha yerinde.

Feleğin ahvali, şimdiki gibi böyle başsız ayaksız oldukça başta sâkinin hevesi bulunması, elde de şarap olması yeğ!

Evet, senin gibi bir sevgiliden el çekemem. Mademki naza katlanıyorum, o büklüm büklüm ve parlak zülfün nazını çekmem daha münasip!

Hafız, mademki ihtiyarladın. meyhaneden çık. Rintlik, nevheveslik çağına daha uygun.

İn hırka ki men dārem derrehn-i şerāb evlī
Vin defter-i bīma'nī ğarḳ-ı mey-i nāb evlī

CDLXX. t

3955. Selmacık Irak'a konalı uğrayacağım, dertlere, zahmetlere uğrar dururum!

Ey sevgilinin yükünü taşıyan sarban, develerinize binenlere iştiyakım arttı!

Irak gençlerinin nağmeleriyle aklını Zinderud'a at, şarap iç!

Sâki, yarım batmanlık kadehimi ver, Tanrı seni şarapla dolu kadehle suvarsın!

Çenk sesiyle sâkinin ellerini çırparak usul tutuşu, yine bana gençliğimi hatırlatıyor.

3960. Şu kalan şarabı ver de sarhoş olup kendimden geçeyim; geri kalan ömrümü dostlara feda edeyim!

Sevgiliyi göremediğimden içim kan kesildi; dilerim ayrılık günleri mahvolsun!

Bır zamancağız dostlara uy, bu uygunluğu ganimet bil!

* Ey güzel sesli çalgıcı, farsça şiiri Irak nağmesiyle bir güzelce oku!

* Ey üzüm kızı, sen pek güzel bir gelinsin; fakat arada bir de boşanmaya lâyıksın.

3965. * Güneşle aynı yerde oturmak, her şeyden mücerret olan Mesih'e yaraşır.

Vuslat zamanı gelip geçti de haberimiz bile olmadı; Hafız, gayri ayrılık gazelleri söyle!

Göz yaşlarım, ardınızdan akıp gidiyor, onları hor görmeyin, azımsamayın, ırmaklardan nice denizler meydana gelir.

Suleymā munzu ḥallet bil ʿIrāḳī
Ulāḳī minhevāhā mā ulāḳī

CDLXXI. t

Gözlerimden yaşlar akarak iştiyakımı yazdım. Gel, gel ki sensiz gamdan ölmek üzereyim ben.

Çok zamanlar gözlerime "Ey Selma'nın konak yerleri. Selmanız nerede?" dedim.

3970. Ne şaşılacak vak'a, ne garip hadise: Ben öldürüldüğümden çabalayacağım, muztarip olacağım yerde sabır ediyorum da katilim şikâyette bulunuyor!

Seni kim tayip edebilir? Gül yaprağına damlayan çiğ tanesi gibi tertemizsin.

Tanrı'nın sanat kalemi, suya, toprağa mensup olanları meydana getirince lâleyle güle de senin ayağının toprağından şeref verdi.

Sabah rüzgârı amberler saçıyor. Sâki, kalk da temiz ve güzel kokulu üzüm şarabını getir!

Uyuşukluğu bırak, fırsatı ganimet bil. Yolcuların azığı çeviklik tir diye bir atalar sözü vardır.

3975. Senin yüzünü görmezsem benden eser kalmaz. Evet.. Hayatta olduğumu yüzünden anlamaktayım.

Hafız, senin güzelliğini nasıl tavsif edebilir? Tanrı sanatı gibi idrakten ötesin.

Ketabetu kışşatı şevkī ve madmaᶜī bākī
Biyā ki bītu becan āmedm ziğamnākī

CDLXXII. t

Ey incilerle dolu bir hokkayı andıran tebessüm yeri, ey ağız. Etrafını çeviren ve hilâle benzeyen hat ne de yaraşmış, aman yarabbi!

Şimdilik vuslat hayali.. pek hoş geliyor bu hayal, sonunda bakalım bize ne işler edecek?

Gönül, elden gitti, göz kanlara bulandı, ten mecruh oldu, can zebun.. aşk yolunda birbirinin ardınca gelen ne şaşılacak şeyler var, ne şaşılacak şeyler!

3980. Şarap sun, âlemin en günahkârı oldum ama Tanrı'nın ezelî lûtfundan ümit kesilir mi hiç?

Sâki bir kadeh sun da beni halvet bucağımdan çıkar, âlemi rint ve pervasız gezip dolaşayım hele!

Âlemin hali madem ki bir kararda durmaz... Hafız, şikâyet etme de şimdilik şarap içmeye koyulalım.

Zamanın Asaf'ının devrinde hatır kadehi sâf, gönlümüzde keder yok... kalk sâki, beni arı duru ve sudan sâf cennet şarabıyle suvar!

• Ülke, onun devletiyle, onun iştiyakıyle övünmektedir. Yarabbi, bu ulukları ebedî kıl!

3985. O Asaf, devlet tahtına ışıklar veren, uluk ve heybet madeni olan mülk ve milletin Burhanı Ebülmeâlî oğlu Ebû Nasr'dır.

Yā mebsemen yuḥākī dercen minelle'ālī
Yā Rab çi derḫor āmed gerd-i ḫatet hilālī

CDLXXIII. t

Geceler gelip geçtikçe, iki telli, üç telli sazlar çalındıkça Tanrı'nın selâmı.

Erâk vadisine, o vadide olana, kum yığın-

larının yukarı tarafında bulunan Livâ vadisindeki eve olsun!

Ben, cihandaki gariplere duacıyım; durmadan, dinlenmeden biteviye onlara dua edip dururum.

Gönül, onun saçlarının zincirine düştüm diye ağlama, inleme! Çünkü oradaki perişanlık, topluluğun ta kendisidir.

3990. İştiyakımdan ölüyorum, bir müjdeci, vuslat haberini ne vakit getirecek? Bilseydim!

Yarabbi, hangi durağa yüz tutarsa onu daimî fazıl ve ihsanınla koru, gözet!

Her an sevgin rahatımdır... Her halimde zikrin munisimdir.

Hattından aslî güzelliğinden başka daha yüzlerce güzellik meydana geldi. Yüzlerce yıl yaşa!

Kalbimin süveydası, kıyamete kadar sevdandan, iştiyakından hali kalmaz!

3995. O kudret nakkaşına aferin! Ay gibi yüzünün çevresine hilâlî bir hat çekti.

Senin gibi bir padişahın vuslatını nerde bulacağım? Ben, adı kötüye çıkmış lâübali bir rindim!

Hafız, senden ne istiyor, maksadı ne? Tanrı bilir, Tanrı bilirken dilememe ne hacet?

Selāmullāhı mā kerrel leyālī
Ve cāvebetil maşānī vel meşālī

CDLXXIV. t

Güzelliğin, aşkın gibi kemal buldu... Gönlünü hoş tut, hiç kaygılanma; çünkü bu güzelliğe zeval olamaz!

Akıl, bundan daha güzel bir güzellik tasavvur edebilsin? İmkânı yok, bu benim vehmime sığmıyor!

4000. Bütün ömrümde bir günceğiz olsun vuslatına erişirsem bütün ömrümden haz aldım demektir.

Seninle olduğum zaman bir yıl, bana bir gün gibi gelir.. fakat sensiz olursam bir an, bir yıl oluyor!

Sevgili, yüzünün hayalini nasıl olur da uykuda görebilirim? Gözüme uyku girmiyor ki? Ben, ancak uykunun hayalini görmekteyim!

Gönlüme acı, güzel yüzünün sevgisiyle zayıf bedenim bir hilâl gibi inceldi!

Hafız, şikâyet etme. Sevgilinin vuslatını istiyorsan ayrılığa bundan fazla tahammül etmen gerek!

Bigrift kār-ı ḥusnet çün ʿışḳ-ı men kemālī
Ḫoş bāş ezan ki nebved in ḥusnrā zevālī

CDLXXV. t

4005. Sevgilimden kim bana bir kalem iltifatı, bir mektup getirecek ki? Nerde sabah rüzgârı? Yine bir kerem ederse o eder.

Şöyle bir mukayesede bulundum, aşk yolunda aklın tedbiri, ancak deniz üstündeki çiğ tanesi gibi!

Gel, gel.. hırkan meyhanelere vakfolmuş ama bende vakıf malından bir akça bile bulamazsın!

Kamış kaleminden şekerler saçıp duran bir şairi, neden bir şeker kamışına bile almazlar bilmem ki?

Gönlüm, riyadan kilim altında davul çalmaktan usandı artık.. böyle gizli ve riyakârane işten meyhane kapısına bayrak dikmem daha yeğ!

4010. Gel, zevk zamanının kadrini bilenler, iki âlemi bile bir kadeh şarapla bir güzellik sohbetine satmazlar!

Sürüp giden zevku safa, aşk âdeti değildir, aşk böyle bir şey olamaz. Eğer bize uygun bir yoldaşsan dert ve mihnet çekmen gerek!

Yollarda oturup halkı tedaviye kalkışan doktor, aşk sırrını anlayamaz. Yürü ey gönlü ölmüş kişi, bir Mesih nefesli kâmili ele geçir!

Şikâyet etmiyorum ama sevgilinin merhamet bulutundan ciğeri yanmışların tarlasına bir katra bile damlamadı gitti!

Nasıl, niçin sözleri baş ağrısı verir, gönül, şarap kadehini ele al da ömründen kâm al, bir an olsun zevk ve huzura eriş!

4015. Padişahım, Hafız'ın elinde geceleri yalva-

rış, sabah çağları dua edişten başka sana lâyık hiç bir şey yok ki!

Zidilberem ki resāned nevāziş-ī ḳalemī
Kucāst peyk-i şabā ger hemīkuned keremī

CDLXXVI. t

Halk, sana "İkinci Yusuf'sun" dedi. Fakat ben iyice dikkat ettim, gördüm ki Yusuf'tan da güzelsin.

Ey güzeller husrevi, sana zamanın Şirin'i diyorlar ya.. o tatlı gülümsemeyle, ne diyeyim? Ondan da şirinsin sen!

* Ağzını koncaya benzetmenin imkânı yok. Konca asla bu derecede dar, bu kadar küçük değildir.

Yüz kere o ağızdan muradını veririm dedin, fakat niçin süsen gibi baştanbaşa dilden ibaretsin, niçin yalnız söz verir, fakat sözünü tutmazsın?

4020. Muradını veririm ama canını alırım dersin.. korkarım muradımı vermez, canımı alırsın!

Gözün attığı oku can siperinden bile geçirmekte.. kim bu derecede kuvvetli yay çeken bir hasta görmüş ki?

Bir an gözden düşürdüğün kişiyi halkın gözünden de göz yaşı gibi akıtır, halkın gözünden de düşürürsün!

Hafız, yolunda kalem gibi başıyle yürür, sen neden lûtfedip de bir kerecik olsun onu mektup gibi okumazsın [*]?

Guftend ḫalâyık ki tuyî Yūsuf-ı sānî
Çün nîk bidîdem beḥaḳîḳai bih ezānî

CDLXXVII. t

Selvi gibi gül bahçesine salına salına geldin mi güller, yüzünü kıskanır da her birinin bağrına bir diken saplanır!

4025. Saçlarının küfrünün her halkasında bir fitne var, gözünün sihri yüzünden de her bucakta bir hasta!

Ey sevgilinin sarhoş gözü, bahtın gibi uykuya dalma.. her yanda ardından bir uyanık âşıkın ahı gelmede!

Geçer akçanın sence hiç bir değeri yok, yok ama yine can nakdim, yolunun toprağına feda olsun!

Gönül, daima güzellerin saçlarını düşünüp durma. Kara düşüncelere, olmaz tedbirlere daldın mı nerde bir daha işin düzelecek?

Başım gitti de bir zaman gelip bu iş başa çıkmadı. Gönlüm elden çıktı da gönlümün derdiyle mukayyet olmadın!

---

[*] Halhali'de 7 inci beyitte Hafız mahlası yok. Ayasofya'da da tercümemiz gibi. Son beyti Sudi'den aldık.

4030. Dedim ki nokta gibi aşk dairesinin noktasına gel; güldü de dedi ki: Hafız, bu ne baş dönmesi ki?

Çü serv eger bihırāmī demī be gulzārī
Ḫored zi ġayret-i rūy-i tu her guli ḫārī

CDLXXVIII. t

Ey sâki, bulut gölgesi, bahar, ırmak kıyısı.. artık ben ne yapmam gerek, söylemeyeyim de gönül ehliysen sen söyle!

Bu suretten birlik ve ihlâs kokusu gelmiyor; sofinin bulaşık hırkasını halis şarapla yıka.

Dünya, aşağılık tabiatlıdır, keremine dayanma.. ey dünyayı görmüş, anlamış tecrübeli kişi, aşağılık adamdan vefa ve sebat umma!

Kulağını aç, bak, bülbül feryat ederek ne diyor: Hocam, tevfik gülünü kokla, ihmal etme!

4035. Eğer sevgilinin yüzünü görmek istiyorsan gönül aynasını cilâla. Yoksa demirden, tunçtan asla ne gül biter, ne nesrin!

* Sana iki nasihat vereyim de dinle, yüz hazine elde et: Zevk ve işret kapısından gir, kimseyi, ayıplama peşinden koşup durma!

* Bak, yine bahara eriştin, buna şükrane olarak iyilik fidanını dik, tevfik gülünü kok!

Hafız'ımızdan riya kokusu geliyor dedin.. aferin nefesine, ne de güzel koku aldın!

Sākiyā sāye-i ebrest-u behār-u leb-i cūy
Men negūyem çi kun er ehl-i dilī ḫod tu bigūy

CDXXIX. t

Bülbül ve kumru sesiyle şarap içmezsen seni nasıl tedavi edebilirim ki? İlâcın sonu dağlamadır, en son ilâç budur!

4040. Bahar mevsiminin renginden, kokusundan bir azık sakla. Çünkü ardında kış haramileri var, hemen gelip çatarlar!

Gül nikabını kaldırıp bülbül hu hu demeye başladı mı elden şarap kadehini bırakma, hey gidi hey, ne yapıyorsun ki?

Çalgıcıyle sâkinin sözüne, defle neyin fetvasına göre mirasçılara hazinedarlık etmek küfürdür!

* Saltanat ve güzellik azametinin sebatı ne zaman görülmüş ki? Süleyman'ın tahtıyle Key'in tacından kalan ancak bir sözden ibarettir!

Elde Abıhayatın var mı, susuz ölme.. sana demedim mi? Her şey sudan dirilir, her şeyin hayatı sudandır!

4045. Zamane hiç bir şey bağışlamamıştır ki sonradan onu almasın. Aşağılık kişiden mürüvvet umma, onun vereceği şey de hiç bir şey değildir.

Sığınılacak bir yer olan cennet sayvanına "kim dünya işvesine aldanır kalırsa vay haline" diye yazılmıştır.

Sâki, cömertlik kalmadı.. sözü keselim, gel Hâtemi Tayy'ın ruhu şad olsun, onun ruhu için şarap sun!

Hafız, nekes kişi, Tanrı'nın kokusunu bile duymaz. Sen kadehi al, kerem yoluna koyul, ihsan et, Tanrı suçları affeder, ben kefilim buna!

Beşavṭ-ı bulbul-u ḳımrī eger nenūşī mey
ʾİlāc key kunemet āhıruddevā elkey

CDLXXX. t

Halden anlar iki dostla iki batman eski şarap.. herkesle ve her şeyle alışverişi kesmek... Bir kitap ve bir yeşillik bucağı.

4050. Her an bir bölük halk beni kınasa da sözümden dönmem: Bu durağı dünyaya da değişmem, ahirete de!

Kanaat köşesini dünya hazinesine değişen, Mısır Yusuf'unu ucuz bir fiyatla satmış demektir.

Gel, bu iş yurdunun parlaklığı ne senin gibi bir zahidin zahitliğiyle eksilir, ne benim gibi bir fasıkın fasıklığıyle.

Gayp nakışlarıyle bezenmiş kadeh aynasından seyret: Hiç kimse böyle şaşılacak zamanı hatırına bile getirmez.

Hadiseler kasırgasından bu çimenlikte bir gül mü kaldı, bir yasemin mi? Görülmüyor ki.

4055. Gül bahçesinden esip geçen sam yelinden sonra bir gül kokusu kalır, bir nesteren rengi görülürse şaşarım doğrusu!

Gönül, sabret.. Tanrı böyle değerli bir yüzüğü Şeytan elinde bırakamaz elbette!

Hafız, bu belâ yüzünden zamanın mizacı bozuldu. Nerde bir hakîmin fikri, nerde bir berehmenin tedbiri!

Du yār-ı zīrek-u ez bāde-i kuhen du menī
Ferāğatiyy-u kitābiyy-u gūşe-i çemenī

CDXXXI.

Bu yoksuldan padişahlar' meclisine kim şu haberi götürür: Şarap içenler mahallesinde öyle erler var ki iki bin Cem'i bir kadeh şaraba bile almazlar!

O şarap ham da bu şarap içen olgunsa bir ham, binlerce olgundan bin kere yeğdir!

4060. Ey pîr, beni tespih taneleriyle yolumdan alıkoyma.. ben, halis şarap içtim, bende ne ar kaldı, ne ad san kaygısı!

Harap oldum. Adım kötüye çıktı... fakat hâlâ ümidim var, azizler himmetiyle iyi bir ada sana ulaşırım elbet.

Sen kimya satmaktasın, bizim kalp akçamıza da bir bak... Çünkü elimizde bir hüner, bir sermaye yok, ancak bir tuzak kurmuşuz, o kadar!

Nereye gidip de şikâyetleneyim, bu hali kime hikâye edeyim? Dudağın bizim hayatımızdı ama dudağını tez aldın, birteviye bize vermedin ki!

Sevgilinin vefasına hayretteyim; bizi ne bir mektupta selâmla andı, ne bir yazıda haber göndererek yâd etti!

4065. Sana hizmet etmek, sana kulluk eylemek isterim, lûtfet, beni satın al, satma sakın.. çünkü bu kutlulukta bir kul nadir düşer!

Kirpik oklarını at, Hafız'ın kanını dök.. böyle bir kaatilden kimse öç almaz zaten!

Ki bered be bezm-i şāhan zimen-ī gedā peyāmī
Ki bekūy-ı bāde-nūşan du hezār Cem becāmī

CDLXXXII. t

Göğüs, ağzına kadar dertle dolu.. Yazık, bir merhem olsa bari. Gönül, yalnızlıktan ölüm haline geldi, Yarabbi bir hemdem!

Bu çabucak gelip geçen kâinattan emniyet ve istirahate kavuşmayı kim umabilir? Sâki, bir kadehcik sun da bir an olsun rahata kavuşayım!

Kalk da rüzgârından huriler huyunun kokusu gelip duran şu Semerkand güzeline gönül verelim.

4070. Anlayışlı birisine "şu ahvale bak" dedim; güldü de dedi ki: "Pek güç bir gün, çok şaşılacak bir iş ve perişan bir âlem!"

Çigil güzeli için sabır kuyusunda yandım yakıldım da Türklerin padişahı halimi bilmiyor. Nerde bir Rüstem?

Âşıklık yolunda emniyet ve istirahat, bir belâdır. Senin derdine düşüp derman arayan gönül büsbütün yaralansın!

Kendi emelleri için çalışanlarla, naz ehli olanlara rintlik civarına yol yok. Bu yola öyle bir yolcu gerek ki cihanı yaksın yandırsın.. ham ve gamsız kişi değil!

* Topraktan yaratılan bu âlemde bir tek adam bile ele geçmiyor. Başka bir âlem yaratmak, yeniden bir insan halketmek lâzım!

4075. Aşk istiğnasına karşı Hafız'ın tövbesinin ne değeri var ki? Bu deniz, öyle bir deniz ki burada yedi derya bile çiğ tanesi gibi ehemmiyetsiz görünmekte!

Sīne mālāmāl-i derdest ey drīġā hemdemī
Dil zitenhāyī becan āmed Ḫudārā hemdemī

CDLXXXIII. t

Selma, iki zülfiyle gönlümü esir etti. Ruhumsa ona her gün şikâyet edip durmada!

Tanrı için olsun sevgili, bu âşıkın suçunu bağışla, düşmanlara rağmen beni kendine ulaştır!

Sen, Selma'ya olan aşkımı inkâr ediyor, hoş görmüyorsun ha! Sen de evvel emirde bir sevgiliye kapılsaydın,

Benim gibi gönlün sevgi denizinde aşka gark olsaydı o vakit halimi anlardın!

Sevgili, yüzünün sevdasına düştük. Derdinden kulların Rabbine dayandık!

Hafız'ın gönlü, zülfünün büklümlerinde kayboldu gitti. Karanlık gecede kılavuz ancak Tanrı'dır!

Eğer bizden edebe uygun olmayan bir hareket gördüysen karşılık olarak canımızı ayağına feda edelim sevgili!

Sebet Selmā bişudġeyhā fu'ādī
Ve rūḥī kulle yemin lī yunādī

CDXXXXIV. t

Ey yüzünde padişahlık nurları görünüp duran padişahım, fikrinde yüzlerce Tanrı hikmeti gizli!

Allah mübarek etsin, nazar değmesin; kalemin, bir katra kara mürekkepten din ülkesine yüzlerce Abıhayat kaynağı akıttı.

İsmiâzamın nurları Şeytan'da zuhur etmez. Ülke de senindir, hâtem de dilediğini buyur!

Süleyman'ın ululuğuna şüphe edenin aklına, irfanına kuş da güler, balık da!

Doğan, arada bir, başına bir külâhtır koyar ama padişahlık usulünü yine Kafdağındaki kuşlar bilir!

Gökyüzünün, kendi feyziyle suvardığı kı-

lıç, askere minnet çekmeden yalnız başına bütün dünyayı zaptedebilir.

Kalemin, yâr-ü ağyar hakkında cana canlar katan muskayı da güzelce yazar, ömür eksilten, insanı helâk eden afsunu da!

4090 Ey şeref ve ululuk kimyasından halk edilmiş olan, ey devleti zeval sademesinden emin bulunan padişahım,

Kılıcının ışığından bir parıltı madene düşse kızıl benizli yakuta saman sarılığı verir.

Bir ömürdür kadehimde şarap yok.. ben şu davada bulunuyorum ya, işte muhtesip de şahidimdir.

Bilirim, halimi sabah çağından sorarsan gönlün, geceleri uyumayanların aczine mutlaka merhamet eder.

Sâki, meyhane çeşmesinden su getir de hırkalarımızı tekke riyasından yıkayalım.

4095. İsyan şimşeği Âdem Safî'yi bile yakarsa gayri bize nasıl olur da günahsızlık davası yaraşır ki?

* Hafız, padişahın, senin adını arada bir anıyor ya, gayri bahtından şikâyet etme de özür dilemeye gel!

Ey derruḫ-ı tu peydā envār-ı Pādşāhī
Derfikret-ī tu pinhan şed ḥikmet-ī ilāhī

CDLXXXV.

İlhâniler'den Hasan oğlu Şeyh Üveys'in

oğlu Sultan Ahmed'in adaleti yüzünden Tanrı'ya hamd etmekteyim.

Han oğlu han, esasen padişah olarak yaratılmış padişahlar padişahı.. Ona cihanın canı desen yaraşır.

Göz senin ikbalini görmeden iman getirdi. Tanrı'nın bunca lûtuflarına mazhar padişah kutlu olsun!

4100. Ay, sen olmadıkça doğarsa Ahmed'in devletiyle Tanrı'nın mucizesi, onu ikiye böler.

Bahtının cilvesi, padişahın da gönlünü almaktadır, yoksulun da.. Nazar değmesin, hem cansın, hem canan!

Kâhküllerini Türkler gibi kıvır! Talihinde hem hakanlık ihsanı var, hem Cengiz Han'ın gayreti!

Senden uzakız ama yine yadınla kadehi ele almaktayız. Ruhanî seferde konak uzaklığı olamaz

Fars toprağında işret bahçem açılmadı gitti. Ne mutlu Bağdat'taki Dicle'yle reyhanî şarap!

4105. Âşıkın başı, maşukun kapısına toprak olamazsa avarelik mihnetinden nasıl halâs bulur?

Ey seher rüzgârı; sevgilinin kapısının toprağını getir de Hafız, onunla gönül gözünü nurlandırsın!

Aḥmedullāhi ʿalā maʾdeletis sulṭānī
Aḥmed-i Şeyḫ ʾUveys-i Ḥasen-i Ilhānī

CDLXXXVI.

Dünyada ne muradın varsa hepsini elde ettin.. artık kudretsiz zayıf âşıkların halinden sana ne.. elbette onların derdiyle dertlenmez, elbette onlara aldırış bile etmezsin.

Bu kulun canını da iste, gönlünü de.. hem de hiç durmadan alıver. Çünkü âşıklara buyruğun yürür!

Miyanın (belin) olmadığı halde şuna şaştım ki her güzeller topluluğunda miyancılık eder, durursun!

4110. Yüzüne nakış lâyık değil.. çünkü erguvan gibi yanağında misklere benzer siyah hattın bir kudret nakşı!

Sen hafif ruhlu, lâtif bir güzelsin, daima şarap iç; hele şimdi büsbütün şarap içmeye koyul.. çünkü mahmurluğun var!

Gayri bizi bundan fazla incitme, gönlümüze bundan fazla cevretme.. her dilediğini yapabilirsin.. bu, sana lâyıktır da, fakat yapma!

Bu hasta âşıkın canına kastedip yayına bu niyetle yüz binlerce cefa okunu korsan elindedir, dilersen oklarsın, dilersen bağışlarsın!

Sevgilin merhametliyse rakiplerin cefasını da çek, hasetçinin de.. çünkü bu, dost merhametli olunca kolay gelir!

4115. Bir an bile olsa sevgilinin vuslatına eriş-

tin mi yürü, var.. cihanda bundan muradını elde ettin demektir.

Hafız, bu bahçeden eteklerle gül devşirmedesin.. artık bahçıvanın feryadü figanından sana ne gam?

Turā ki her çi murādest dercihan dārī
Çi ġam ziḥāl-i men-ī zār-ı nātevan dārī

CDLXXXVII. *

Sâki, gel! Lâlenin kadehi şarapla doldu.. sofi âdetleri niceyedek sürecek, gece masalları ne vakte kadar söylenip duracak?

Kibri bırak, nazdan vazgeç.. zaman Kayser'in elbisesinin dürüldüğünü de görmüştür, Keylerin külâhının terkedilişini de!

Ayıl, aklını başına al; bülbül sarhoş oldu.. kendine gel, uyan; yokluk uykusu ardımızdadır!

Ey ilkbahar dâlı, ne de nazikçe, ne de hoş sallanmadasın.. dilerim, kış rüzgârları sana zarar vermesin!

Feleğin sevgisine de güvenilmez; nazına da.. vay onun hilesinden emin olana!

Yarın kevser şarabıyle huriler bizim, bu gün de ay yüzlü sâkiyle şarap kadehi!

Sabah yeli gençlik çağını hatırlatıyor. Yavrum gamımızı unutturan o can ilâcını sun!

Gülün ululanmasına, saltanatına bakma.. zamanı tez gelip geçer; rüzgâr, onun her yaprağını ayaklar altına döşeyip gider.

4125. Sun sâki, Hâtemi Tayy'ın hatırasıyle bir batmanlık kadehi.. sun da nekeslerin kara defterlerini dürelim!

Sun, erguvana güzellik ve letafet veren şarabı.. sun, erguvanın mizacındaki letafet yüzünden terlerle yanağından o rengi, o güzelliği izhar eden şarabı sun!

Bahçeye git, orada otur, yaslan.. selvi kullar gibi ayak üstünde bekliyor. Kamış, beline kulluk kemerini bağlamış!

Hafız, senin sihri bile aldatan güzel şiirlerinin şöhreti, Mısır ve Çin sınırlarına, Rum ve Rey uçlarına kadar vardı, her tarafa yayıldı!

Sāḳī biyā ki şud ḳadeh-i lāle pur zimey
Ṭāmāt tā beçend-u ḫurāfāt tā bekey

CDXXXVIII. •

Sâki, ramazan içinde de olsak aldırma; her ham kişiyi olgunlaştıran şaraptan bir kadeh sun!

4130. Nice günler gelip geçti de bu yoksul âşıkın eli, ne bir şimşir boylu güzelin saçlarını tuttu, ne bir gümüş endamlı dilberin bileğini!

Oruç, aziz bir konuktur ama gelişini Tanrı vergisi bil, gidişini de Tanrı ihsanı!

Akıllı, anlayışlı kuş, bu zamanlarda tekke kapısında uçmaz. Çünkü her vaız meclisinde bir tuzak kurulmuştur.

Kötü huylu zahitten şikâyet etmeme mahal yok.. âdet budur, her sabahın ardından bir akşam gelir!

Sevgilim, çayırlığa, çimenliğe seyre çıkınca, ey seher yeli, benden ona şu haberi ulaştır:

4135. Gece gündüz kendisi sâf şarap içmede.. Bu tortulu şarabı içeni de bir ansa, bir hatırlasa olmaz mı ki?

Hafız, gönlünün muradını zamanın veziri vermezse sen istediğin kadar uğraş, muradını güç elde edersin!

Zan mey-i̇ ʿışk kezo puḫte şevet her ḫāmi
Gerçi māh-ı ramażanest biyāver cāmi̇

CDXXXIX. *

Ne olurdu o ay yüzlü güzelin gönlünde merhamet olsaydı.. Öyle olsaydı halimiz böyle olmadı ya!

Her kılımın ucunda binlerce canım olsaydı sevgilimin saçlarındaki kokunun değeri nedir, o zaman söylerdim sana!

Gönlümüzün zevku safası daimî olsaydı, bu neşeye zemanenin kötülüklerinden bir zarar dokunmasaydı ne eksilirdi ki, ne ziyan olurdu ki yarabbi!

4140. Felek beni yüceltmek, ağırlamak isteseydi yücelik tahtım, sevgilinin eşiğindeki toprak olurdu!

Keşke sevgili, göz yaşı katraları gibi perdeden çıkıp görünseydi de iki gözlerimize hükmü yürüseydi!

Aşk dairesi yolumuzu bağlamasaydı, bize bu daireden çıkmaya müsaade etseydi Hafız, bu dairenin ortasında nokta gibi dönmez, halâs olur giderdi [*]!

Çi būdī er dil-i an māh mihriban būdī
Ki ḥal-i mā ne çunin būdi er çunan būdī

CDXC. *

Gönül, bir an bile aşktan ve sarhoşluktan geri kalma. Ondan sonra yürü.. yokluktan da kurtuldun demektir, varlıktan da!

Bir hırka giymiş kişiyi görürsen aldanma, işine bak. Hangi kıbleyi görürsen gör, hangisine taparsan tap. Çünkü bir kıbleye tapmak, kendine tapmaktan yeğdir.

4145. Padişahım, Allah için olsun medet et, saçlarının sevdası, beni perişan etti. Bir kara kul, ne vakte kadar bu uzun ellilikte bulunacak?

---

[*] Halhâli'de bulunan bu gazeldeki (S. 228. gazel 442) 3,5 ve 6 ncı beyitler, yine Halhâlî'de bulunan ve matlaı ayrı, fakat vezin ve kafiyesi aynı olan başka bir gazelin (S. 247, gazel 478) 2, 4 ve 6 ncı beyitleridir. İlk gazel, bizde CDXLVII. t nci gazeldir. Bu üç beyti, o gazelde geçtiğinden bu gazele almadık.

Aşkın, Hafız'ı tufanlara gark edecek. Halbuki sen, bu kargaşalıktan şimşek gibi bir çaktın mı kurtuldun sandın ha [*]!

Ey dil mebāş yek dem ḫālī zi‘ışḳ-u mestī
Vangeh birov ki restī ez nīstī vu hestī

CDXCI. *

Korudaki ödağacının kokuları geldi, aşkımı arttırdı. Aziz can, sevgilinin kapısındaki toprağa feda olsun!

Sevgilinin haberini duymak saadettir. Kim selâmımı Suad'a ulaştıracak?

Şamıgaribana gel de göz yaşlarımı gör. Şam'da yapılma sırça şişedeki sâf şaraba benziyor.

4150. Misvak ağaçlarının bulunduğu yerden bir yomlu kuş uçup yaklaştı mı, Suad'ın bahçelerindeki güvercinler bile ötmez, dikkat kesilirler.

Sevgilinin ayrılık günlerinin bitmesine çok bir zaman kalmadı. Koruluktaki tepelerde çadırların kubbelerini gördüm.

Ne hoştur o gün ki gelesin de sana "Selâmetle geldin, safalar getirdin; kademin ne

---

[*] Bu gazel, Halhâlî'nin (S. 234, gazel 455 notuna bakınız) ve Sûdî'nin (C. 2, S. 552) dedikleri gibi aynı kafiye ve vezinde diğer bir gazelle (Halhâlî, gazel 455, S. 229) karışıktır (tercümemiz, S. 451, gazel CDLIII. t). Orada geçen beyitleri hazfettik.

hayırlı kadem, ne de hayırlı bir konağa kondun" diyeyim!

Senden ayrıldım da ay gibi yüzünü tamamıyle göremediğimden eridim, hilâle döndüm!

Necid'de benden ayrıldın, ahdini bozdun, vefasızlık ettin de o andanberi ne uykumda bir huzur kaldı, ne yattığım yerde bir zevk!

4155. Ümidim var, bahtım yaver olur da seni yakında görürüm.. sen bana buyruk yürütür, neşelenirsin, ben de kullukla iftihar ederim!

Hafız, şiirin lâtif bir inci dizisine benzemekte. Letafet saçmaya başladı mı öndülü, Nizamî'nin şiirinden bile alıyor.

ʾEtet revāyiḥu rend el ḥımā ve zāde ġarāmī
Fedā-ı ḫāk-i der-i dōst bād cān-ı gerāmī

CDXCII. *

Seher çağı meyhane hatifi, iyiliğimi isteyerek dedi ki: Beri gel, sen bu kapının eski kulusun!

Cem gibi cür'amızı iç de cihanı gösteren kadeh, seni iki cihanın sırrından agâh etsin.

Meyhane kapısında öyle kalenderler var ki padişahlık tacını alırlar da, verirler de!

4160. Başlarının altında kerpiç var ama ayakları, yedi yıldızın da üstünde.. kudret elini gör, rütbe ve makamı seyret!

Başımız meyhane kapısında. Çünkü meyhanenin damı, duvarı bu alçaklığiyle beraber feleğin bile üstünde!

Hızır kılavuz olmadıkça bu konağı aşmaya kalkışma, çünkü kapkaranlık bir yol.. yol yitirmeden kork!

Gönül, sana yokluk saltanatını bağışlarlarsa o saltanatın en ehemmiyetsiz hududu aydan balığa kadardır.

Yolun karanlıklar diyarına gitmekte; bir Hızır bul. Çünkü bu yolda yolsuzlar çoktur.

Mademki yokluktan bahsetmeyi bilmıyorsun.. bari Vezirlik mesnediyle Turanşah'ın makamım elden bırakma, Vezir'in mülâzemetini terk etme.

Ham tamaha düşmüş Hafız, şu işten utan! Amelin nedir ki ona karşılık cennet istemektesin?

Seḥerem hātif-i meyḫane bedovlet-ḫāhī
Guft bāz āy ki dīrīne-i in dergāhī

CDXCIII. *

Dudağını öpmekte ve şarap içmekteyim. Âdeta Abıhayata yol bulmuş, Abıhayatı elde etmişim!

Ne sırrını kimseye söyleyebilirim, ne onunla birisini görmeye tahammülüm var!

Kadeh, dudağını öpüp kanlar içmekte.. gül, yüzünü görüp terlemekte!

Sâki, şarap kadehini sun, Cem'i hatırlama. Kim bilir, Cem ne oldu?

Ey ay yüzlü çalgıcı, çengi çal, perdelerine dokun da feryadından coşayım!

Gül, halvetten çıktı, tahtını bahçeye kurdu.. sen de zahitlik yaygısını konca gibi dür artık!

Sâki, sarhoşu, sevgilinin gözleri gibi mahmur bırakma.. onun dudaklarını an da şarap sun!

Kadehin kanı, iliğinde damarında olan tenden can, ayrılmak istemez.

4175. Hafız, bir zaman dilini tut da neyden dilsizlerin dilini işit!

Lebeş mîbûsm-u dermîkeşem mey
Be Âbızindegânî burdeem pey

CDXCIV. *

Dün gece rüyada gördüm, bir ay doğuyordu. Yüzünün aksiyle hicran gecesi sona erişmekteydi.

Tabir ettim de sefere giden sevgili geliyor dedim. Daha pek tez, pek erken ama ah ne olur kapıdan giriverse!

Allah selâmetler versin, benim kutlu sâkim daima kapıdan kadehle, şarapla gelirdi!

Ne hoş olurdu, rüyada diyarını görseydi de bizimle sohbet ettiği demleri hatırlasaydı ve bu hatırlayış onun bu tarafa gelmesine kılavuz olsaydı!

Ezelî feyiz, zorla ve altınla elde edilseydi Abıhayat, İskender'e de nasip olurdu!

Anılsın o demler ki kapımdan, bacamdan her an sevgilinin haberi, güzelimin mektubu gelirdi!

Mazlumun biri bir gece âdil padişahın kapısına baş vursaydı rakibin, bu kadar zulmetmeye nerden mecal bulurdu?

Yola düşmemiş hamlar, aşk zevkını ne bilsinler? Sen bir deniz gibi geniş ve tahammüllü gönül sahibi, bir er, bir yiğit ara!

Sana taş yüreklilikte kılavuzluk edenin de ne olurdu, ayağı bir taşa dokunaydı!

Başka bir şair de Hafız gibi şiirler söyleseydi elbette hüner ehlini koruyup yetiştiren padişahın makbulü olurdu!

Dīdem beḫāb dūş ki māhī berāmedī
Kez ʿaks-i rūy-i ō şeb-i hicran serāmedī

CDXCV. •

Bir batmanlık şarap kadehini iç de gönlündeki gamı kökünden söküp çıkar!

Şarap kadehi gibi gönlü açık, neşeli ol. Ne vakte kadar dibi dar küp gibi üstü kapalı, bağlı.. dert ve mihnete düşmüş bir halde kalacaksın?

Kendinden geçme küpünden bir batmanlık kadehi çektin mi artık benlik lâfından az dem vurursun!

Taş gibi ayaklar altında kal, su gibi renkten renge girip eteğini ıslatma!

4190. Gönlünü bize ver ki ercesine riyanın da boynunu kırasın, takvanın da!

Kalk, Hafız gibi bir cehdet.. belki kendini sevgilinin ayakları altına atarsın!

Nūş kun cām-ı şerāb ı yek menī
Tā bedan bīḫ i ġam ezdil berkenī

CDXCVI. *

Ey bizi öldürmede müdarası olmayan sevgili, bizim kârımızı, sermayemizi yakıyor da perva bile etmiyorsun.

Belâya düşmüş dertliler aşkın öldürücü zehrine sahiptirler.. bu kavme kastetmek hatadır, kendine gel, bu niyete düşme sakın!

Bir göz ucıyle derdimize deva etmene imkân varken tedavi etmezsen bu insafa sığmaz doğrusu!

4195. Gözümüz, seni görmek ümidiyle deniz kesildi.. niçin gezmeye çıkmaz, deniz kıyısına gelmezsin?

Senin kerim huyuna ait birçok cevrü cefalar hikâye ettiler ama bu sözler garezkârların sözleri olacak, sen yapmazsın bu işleri!

Zahit, güzelimiz sana bir cilvelense sen de Tanrı'dan şarapla sevgiliden başka bir şey istemezsin!

Hafız, mihraba benzeyen kaşlarına secde et.. çünkü oradan başka bir yerde gönül doğruluğuyla dua edemezsin sen!

Ey ki derkuşten-i mā hīç mudārā nekunī
Sūd-u sermāye bisūzī ve muḥābā nekunī

CDXCVII. •

Ey güzeller padişahı, medet yalnızlıktan, medet. Gönül sensiz cana geldi. Artık geri gelmenin zamanı.

4200. Bu gül bahçesinin gülü daima taze kalmaz. Kudretin varken yoksullara yardım etmeye bak!

Dün gece rüzgâra zülfünden şikâyet ediyordum. Dedi ki: Yanlışın var, sen bu malihulyadan vazgeç!

Yüzlerce sabah rüzgârı bile zincirlere vurulmuş, raksedip durmada. Gönül, sevgili işte bu. Kendine gel de beyhude havalara düşme!

İştiyak ve ayrılık beni sensiz öyle bir hale getirdi ki elimden sabır da gitti, takat da!

Yarabbi, bu nükteyi âlemde kime söylemeli: O hercayı güzel, hem hercayi, hem de yüzünü kimseye göstermedi gitti.

4205. Sâki, yeşillikte açılan gülün sen olmadıkça bir rengi yok. Şimşat boyunla salına salına gel ki gülüstanı bezeyesin.

Ey hastalık döşeğinde derdi, dermanım.. ey yalnızlık bucağında yâdı munisim olan sevgili!

Biz, kısmet dairesinde teslim noktasıyız, sana tabiiz. Lûtuf, ne düşündüysen odur; hüküm, ne buyurursan o!

Kendini düşünmek, reyini söylemek, rintlik âleminde olamaz. Bu yolda kendini görmek, reyini söylemek küfürdür.

Bu mavi daire yüzünden ciğerim kanlı.. şarap ver de bu müşkülü yine kadehle halledeyim.

4210. Hafız, ayrılık gecesi geçti, vuslatın güzel kokusu geliyor. Neşen mübarek olsun ey şey dalığa âşık!

Ey pādşeh-i hūban dād ezğam-ı tenhāyī
Dil bītu be can āmed vaktest ki bāz āyī

CDXCVIII. •

Bir seher çağı, gül dermek için gül bağına gittim; ansızın kulağıma bir bülbül sesi geldi.

Zavallı, benim gibi bir gülün aşkına düşmüş çimenliği feryadü figanla doldurmuş.

O bağda, o yeşillikte hem gezer, hem de zaman zaman o gülle bülbülün halini düşünürdüm.

Gül, güzelliğin dostu olmuş, bülbül aşkın dostu.. ne bunda bir fazlalık var, ne onda bir değişiklik!

4215. Bülbülün sesi, gönlüme öyle bir tesir etti ki tahammülüm kalmadı.

Bu bağda nice güller açılır.. fakat hiç kimse diken cefasını çekmeden bir gül bile koparamaz!

Hafız, feleğin dönüşünden ferah umma.. bin aybı vardır da bir ihsanı bile yok!

Reftem bebāğ tā ki biçīmen seher gulī
Āmed begūş nāgehem āvāz-ı bulbulī

CDXCIX. •

Sabah çağı.. ikincikânun bulutundan kırağı taneleri damlamakta. Tam içki zamanı.. sabah şarabını içmeye hazırlan, bir batmanlık kadehi sun!

Bizlik, benlik denizine düşmüşüm. Şarap getir de bu bizlik, benlik denizinden, bu varlıktan kendimi kurtarayım.

4220. Kadehin kanını iç, onun kanı helâldir.. Kendi işine bak, yapılacak iş bundan ibarettir.

Sâki, çabuk ol, şarap sun.. gam pusuda. Çalgıcı, vurmakta olduğun perdeyi göster, bırakma.

Şarap ver, çünkü çenk, başını kulağıma eğdi de dedi ki: Vaktini hoş geçir. Bu beli bükülmüş ihtiyarın nasihatini dinle.

Hafız, rintlerin niyazsızlığı hakkiyçin şarap ver de muganniden "Tanrı ganîdir" sesini duy!

Şubḥest-u jale miçeked ez ebr-i behmenī
Berk-i şabūḥ sāz-u bidih cām-ı yek menī

TERKİPLER

TERKİBİ BENT

Öyle bir padişahtır ki saltanat da ona dayanır, ona sığınır, din de. Binlerce takdire, tahsine lâyıktır.

Saltanat hanedanının yeni yetişmiş fidanıdır, din bostanının bir deste gülü.

Hem zamanın padişahlar padişahının soyundandır, hem yeryüzü halifesinin canı, ruhudur.

Kutluluk eserleri, mutluluk delilleri, yüzünün nuru gibi alnında parlayıp durur.

Cihan mülkünde adalet ve insafın padişahlık ziyasıyle yakıyn yıldızı gibi parlamaktadır.

Felek firuzesi, onun yüce kadrinin yüzüğünde bir yüzük taşına benzer.

Kılıcı, kâfirlikle müslümanlık arasında bir settir ama demirden bir set!

Kalem, onun elinde inciler saçar, kılıç da ancak koluna lâyıktır.

*
* *

Ey Tanrı rahmetinin gölgesi, ey padişahlık bahçesinin koncası!

10. Padişahlık bağında senin ahlâkına malik bir selvi asla yetişmemiştir.

Hem güzellik gökünün güneşisin, hem ululuk burcunun ayı.

Sabah çağlarında hikmetinden sual edilmeyen Tanrı'dan senin devlet ve ikbalin niyaz edilmektedir.

Felek, emir ve nehiyler fermanını senin adınla mühürlemektedir.

Saltanatına, temkinin, tekellüfsüz bir surette şahadet etmektedir.

15. Şüphe yok ki aydan balığa kadar her şey senin adını anmaktadır.

Felek, birçok güzel şeyler meydana getirdiği halde sedefinde senin gibi bir inci yoktur.

Ey saltanat elbisesi, zatıyle bezenen, ey devletinin nuranî yüzü parlayıp duran Padişah!

Devlet gelini, senin güzelliğine, senin ahlâkına çılgınca âşıktır.

Padişahlık ululuğundaki nurlar, mübarek yüzünde görünüyor.

20. Bu yüce ve mavi atlas, senin ululuk boyuna posuna kısa gelir.

Adaletinin şöhreti, gök kubbenin dokuzuncu katını da aşmıştır.

Güneş, meclisindeki neşeyle her an şarap kadehini çekip durmakta.

Nergis, kutlu yüzünü görmek için tamamıyle göz kesilmekte,

İnci, senin tarafından kabul edilmesi için kulak yumuşağında lâtif bir hale gelmektedir.

Felek, kasrında bir kapıcı; zuhal yıldızı, kapında bir bekçidir.

Tanrı, sana daima yardımcı olsun, zevku safadan, ayşu işretten başka bir işin gücün olmasın!

Gönlünde ne istek varsa zaman, kucağına getirmiştir.

Muvaffakiyet, sağ yanında yoldaşın, Tanrı'nın kuvvet ve yardımı, sol yanında nedimindir.

Tanrı yardımı daima seninle olsun. Seninledir de; hattâ savaşlarda aşağılık bir hizmetçindir senin!

Abıdar kılıcının gayretiyle âlem cennet gibi bezenmiştir.

Dünya durdukça devir, senin devrin.. zaman durdukça hüküm, senin hükmün olsun!

Makamın, yüceliğin ebedî ve her şey muradınca hâsıl olsun.

Halk, umumiyetle Hafız gibi, senin meramına erişen bahtının sayesinde emniyet ve istirahattedir.

İşin, daima ülkeyi ve dini korumak olsun.. dünya durdukça bu tarzda ebedî ol, yaşa!

35. Gökyüzünde senin gibi bir ay, bağda, bahçede senin gibi bir selvi yoktur.

Yüzünle güneşi mukayese ettim de baktım, gördüm ki güneş de hoş ama yüzün kadar alımı yok!

Güzelliğinden nasıl bahsedeyim? Hiç bir noksanı yok ki!

Şaşırdım kaldım doğrusu, hiç bir övüş, yüzüne lâyık değil senin.

Senin civarına uçan kuş, gayri yuvasına dönmeyi istemez.

40. Seni candan sevmeyen gönül, şüphesiz bil ki cansızdır.

Kaşlarının yayında durmayan binlerce ok var ki hepsi de gönlüm için!

Gözün bize bir kerecik olsun bakmadı gitti.. ne yapalım, sarhoş.. bütün cihana bakmaya tenezzül etmiyor!

Padişahın nazlısı, nazenini, nazü edası yüzünden âcizlere, biçarelere aidırış etmemekte!

Zamanın sultanı Nâsirüddin, yücelikle, temkinle âleme buyruk vermekte!

*
* *

45. Sâki, eğer bizimle yâr olma sevdasındaysan bize şaraptan başka bir şey sunma!

* Seccadeyle hırkayı meyhanede sat da bir katra şarap getir!

* Gönlün uyanıksa can gülşeninde sarhoşlardan yahey sesini işit!

* Derman ümidiyle derde katlan.. iki âlemi de aşka karşı hiç bir şeyden ibaret gör!

* Rebap sesiyle ney feryadı, aşk yolunda gönül esrarından haber verir!

50. Aşk yolunda her şeyini vermiş, tertemiz olmuş bir müflis, binlerce Hâtemi Tay'dan yeğdir.

O güzel yüzlü sevgili, sultanlar gibi gelmekte, şehir halkı da ardına düşmüş!

Halk, güzel yüzüne hayran hayran bakmakta, onun da hicabından yanakları terlemiş!

Hafız, senin derdinden niceyedek feryat edecek; gönlüm niceye bir kırık kalacak?

** Oturursam bile derdinle uğraşır, canla, başla canımla, başımla oynar, aşk oyununa girişirim [1]!

Şāhī ki penāḥ-ı milk-u dīnest
Derḫord-ı hezār-āfırīnest

---

[1] Altı bentten meydana gelen bu terkibi bendin birinci, ikinci ve dördüncü bentleri sekizer, üçüncü, beşinci ve altıncı bentleri onar beyittir. Ya sekiz beyitli bentlerde ikişer beyit noksan, yahut onar beyitli bentlerde ikişer beyit fazla ve ilâvedir. Son beyit, Halhâli'de şüpheli gazeller arasındadır ve terkip beyti olan son beyit yoktur (şüpheliler: S. 42. gazel 83). Ayasofya nüshasında da bu son beyit, tetimme kısmında ve gazeller arasında bulunmakla beraber terkip beytini de muhtevidir. Biz, bütün terkibi, bizdeki iki yazma ile Ahmed ibni Huseyn hattıyle 1315 hicride Tebriz'de güzel bir surette basılan nüshayı karşılaştırarak tercüme ettik.

TERCİ-İ BENT

55. Ey dostluğu, sevgiyi yele veren sevgili, bumuydu vefa, bumuydu ahdinde durma?

Nihayet dertli ve mecruh gönlümü ne vakte kadar gam eliyle horlayacaksın?

Zülfünden, perişanlıktan, kararsızlıktan başka hiç bir şey elde etmedim.

Ey aziz can, zayıflara niceyedek cevrücefa edeceksin ki?

Belki acırsın, merhamete gelirsin de sitemden, cefadan el çekersin dedim,

60. Sen, beni cevrücefa ile yaktıkça ben sana düştüm, vefakârlıkta bulundum.

Mademki bitkin âşıka acıyacağın bir gün gelmeyecek, mademki böyle bir şey ummaya imkân yok!

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradını elde ederim!

Sâki, o geceden kalma şaraptan iki üç âşıkane dolu sun!

Başımda bir parçacık akıl varken muğların şarabını elden bırakma!

Çayırlıktaki kuşlar, yuvalarından davudî seslerini yüceltttiler, ötüşüp şakımaya başladılar.

Çalgıcımız, sen de bir nefes bile elinden defi, çengi atma!

Sevgilinin vuslatını anarak ödağacı gibi gönül yanıklığıyle terennüm et!

Hafız, neşeyle şarap iç, ne vakte kadar zemanenin gamını yiyeceksin ki?

Nice zamandır gönül derdinin ateşi göğüste alev alev yanmada!

Mademki ayrılık denizinin ne ucu var, ne kıyısı..

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradını elde ederim!

Aşkın cevrücefasıyle, aşkın elem ve zahmetiyle ölsem bile yine gamından vazgeçmem, yine gönlüm aşkından vazgeçmez.

Feryadım gökyüzüne erişirse şüphe yok ayın da gönlünü elemlendirir, günün de!

Yay kaşları, bakışlarla beni oklayıp durmadadır.

Kâtibim, ihtiyar felek olsa yine aşk ve iştiyakımı kalemle ifadeye imkân yok.

Çocuğum ama aşk derdiyle ihtiyarım.. ihtiyarım ama aşk derdiyle çocuk!

Sadi gibi oturup sabretmeyi kuruyorum.

Mademki sitemkâr zaman beni, senden uzaklarda gam bağına bağladı, esir etti..

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradım elde ederim!

80. Ey işveli, edalı güzellerin hasedini çeken sevgili, ay gibi yüzünden peçeyi kaldır.

Da bütün cihandan geçeyim, yine tövbemi bozayım!

Sevgili, sırrım, göz uğrağı olan yollardan faş oldu, sırrım göz yaşlarımla halka yayıldı gitti!

Aşkta ayrılık zamanı geldi çattı, bilmem sonum nereye varacak?

Gamınla eş olan herkes, ömrünün sermayesini yele verdi!

85. Aşk ateşiyle gam buhurdanında ödağacı gibi yan yakıl ey gönül!

Mademki o yüce boylunun ayağım öpmek için elime bir fırsat düşmüyor;

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradını elde ederim!

Ey yasemin bedenli, gül endamlı sevgili, akşam güneşi, senin yüzünü görüp utanmada.

Yine gel ki canlar yakan ayrılık, gönlümden kararı da aldı, huzuru da.

90. Tane gibi olan beninle tuzağa benzeyen zülfün yüzünden gönlümün kuşu tuzağa düştü!

Çalışıp çabalamayla muradımı elde edemeyince çaresiz ayrılığa razı oldum.

Şimdilik ayrılık derdiyle başbaşayız.. bilmem sonu nereye varır?

Sensiz olunca sanki âlemde nasibim, ancak mihnet ve dert!

Hafız, sevgiliyle sohbetten, şaraptan ve kadehten başka şu varlığın ne gayesi, ne maksadı var?

95. Ey gönlümün huzuru sevgili, mademki şimdilik gönlümün muradına erişmem mümkün değil..

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradını elde ederim.

Ey kararsız canımın rahatı, ey ümitlerle dolu gönlümün ümidi.

Gamınla şâdım.. her halimde gamımın yanıklığı, bana munis olmada.

Yanımdan ayrılıp gideli âdeta kendimden geçmişim..

100. Şimdilik vuslat arzusuyla ömrümü ayrılıkta geçirmedeyim.

Bu gece, dün geceden fazla ağlamakta. göz yaşlarımı tufan gibi akıtmaktayım.

Ecel, yakamı tutmadıkça elimi eteğinden çekmem.

Bu bitkin, bu yaralı gönlümün muradı, mademki çalışmakla hasıl olmadı..

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradını elde ederim!

Ey açtığı yara gönül derdine merhem.. ey aşkı, gönle munis ve mahrem olan sevgili,

Zülfün, can boynuna kement.. lâlin, gönül yüzüğüne taş.

Kaşın, can şahnesiydi, o da gözün gibi gönül diyarına hâkim kesildi.

O gönlümüzde, biz ateşler içinde.. fakat gönlümüzün kaydında değiliz, onun derdiyle dertlenmekteyiz!

Bu ayrılık yüzünden başımı alıp bu cihandan gideceğim gün, yahut gönlümü kaybedeceğim an yaklaştı!

Hafız, gönül âlemindeki huzurdan bir nur bulsan ne olurdu ki?

Mademki onun vuslat diyarı kolay kolay gönle müsahhar olmuyor..

Sabırdan yüz çevirmemem daha iyi.. olur ya, belki gönlümün muradını elde ederim [*]!

Ey dāde bebād dōst-dari
İn būd vefā vu ʿahd-ı yārī

---

[*] Tebriz basmasını esas ittihaz ederek tercüme ettiğimiz bu terciibendin ikinci ve beşinci bentleri dokuzar, diğer bentleri sekizer beyitlidir. Herhalde dokuz beyitli bentlerde birer beyit ilâvedir. Hafız edasını taşıyan ve bilhassa beşinci bendin ilk beytinde, kendisinin ölümünden sonra divanını tertip eden Gülendam'a da, adıyle hitap eyleyen bu terciin Hafız'a aidiyetini zannediyoruz.

MESNEVİLER

I

Eyvah vahşî ceylân, nerdesin? Seninle çok aşinalığım var!

* Biz, seninle iki kimsesiz, iki perişan, iki garibiz.. önümüzde de, ardımızda da yırtıcı hayvanlar ve tuzak var!

Gel de birbirimizin halini bilelim, gel de dertleşelim, mümkünse muradımızı elde etmeye uğraşalım.

Çünkü görüyorum ki bu uygunsuz çölün emin ve hoş bir çayırlığı, çimenliği yok!

5. Söyleyin dostlar, kimsesizlerin yoldaşı gariplerin dostu kim olacak?

Meğer kademi kutlu Hızır zuhur ede de himmeti bereketiyle bu yol tükene!

Yoksa ihsan ve mürüvvet zamanı geldimi ki? Çünkü falımda "Lâ tezernî ferden" ayeti çıktı.

Bir yolcu, günün birinde bir yerden geçiyorken yol üstünde oturmuş olan bir rint ona iltifat etti de dedi ki:

Ey salik, dağarcığında ne var? Tanen varsa gel, bir tuzak kur bakalım!

10. Yolcu cevap verdi: Tuzağım var ama avım Simurg olmalı!

Rint, "İyi ama nişanını nasıl elde edeceksin? Bizce yuvasının bir nişanesi yok ki" dedi.

Bunun gibi o usul boylu selvi de mademki kervana katılıp gitti. Bir selvi dalına çık da yolunu, izini gözle!

** Gitti, gitti de neşemi hüzne çevirdi. Hiç kardeş kardeşe böyle şey yapar mı?

Şarap kadehini elden bırakma, güll dibinden ayrılma.. fakat bu kötü sarhoş zemaneden de gafil olma!

15. Güneş bile onun yoluna saça saça kesesini boşaltmışken benim bu saçtığım şeyler tartıya mı gelir, değeri mi olur?

O, ayrılıp gittikten sonra teselli bulmak için artık bir kaynak başı, bir ırmak kıyısı, göz yaşları ve kendi kendine konuşup görüşme gerek!

Sevgililer, gidenlerini anarak bahar bulutlarına uymalı.. bu lâzım!

Sevgili, bana ayrılık kılıcını öyle bir vurdu ki sanki benimle hiç aşinalığı yokmuş!

* Akar sular, önüne ağlayıp çağlayarak geldi mi sen de göz yaşlarınla onlara yardım et!

20. * O eski hemdem, bize hiç müdarada bulunmadı. Aman müslümanlar, aman.. Tanrı için merhamet edin!

Belki kademi kutlu Hızır, bu garibi o garibe ulaştırabilir.

Sen de artık inciyi gör, katır boncuğundan vazgeç; şöhreti olmayan, duyulmayan yolu bırak!

Ben balığa benzeyen kalemimle yazmaya başladım mı, bana "Nun velkalem" ayetinin tefsirini sor!

Dostlar, birbirinizin kadrini bilin. Şerhi biliyorsunuz; metni ezbere okuyun!

25. Size öğüt verenin sözü bundan ibaret; ayrılık hakimi pusuda.

Ruhumu sözümle yoğurdum, ondan meydana gelen tohumu da ektim.

Ruhla sözün birleşmesinden meydana gelen bu terkip, insana ferah verir. Çünkü şiirin de mayasıdır, canın da!

Bu ümit miskinin kokusunu alın.. bu kokuyla canınızı ebedî bir surette güzel kokulu bir hale getirin!

Çünkü bu misk, hurilerin yakaları Çin'inden meydana gelir, insanlardan kaçan ahudan değil!

30. ** Niçin bahtımla bu kadar uğraşıp savaşayım, neden talihimden, kaderimden kaçıp durayım?

** Ayrılık seli başımdan aştı.. artık bu halimle müdaraya imkân yok!

** Şimdi sevgilinin bulunduğu şehrin yolunu tutacağım, ölsem bile hiç olmazsa o yolda öleyim.

** Garipler, mezarımı görünce bir an olsun baş ucumda oturur, dinlenirler ya!

** Garipleri, yine garipler anar, garipler hatırlar. Çünkü onlar, birbirlerine armağandır.

35. ** Yarabbi, çaresizlere sen çare edersin.. benim çaremi de sen bilirsin, benden başka çaresizlerin çaresini de sen!

** Geceden aydın gündüzü nasıl izhar ediyorsan bu kederden de benim neşemi öyle izhar et!

** Sevgili, senin ayrılığından çok şikâyetim var; fakat bu hikâye, buraya sığmaz ki!

Bu vadide akan selin sesini duy; yüzlerce masumun yüzlerce batman gelen kanı bir arpaya!

Çocuklar, onunla ateşlerini parlatsınlar diye burada Cebrail'in bile kanadını yakarlar!

40. Gayri bu makamda kimin söz söylemeye mecali vardır? Aman yarabbi, bu ne istiğna?

Yürü Hafız, bu makamdan bahsetme, sözünü kısa kes; Tanrı daha iyi bilir [*].

Elā ey āhu-yı vahşī kucāyī
Merā bā tust bisyār āşınāyī

II

SÂKİNAME

Gel ey sâki, bana, insana hal veren, kerametini arttıran kemal bağışlayan şarabı sun!

[*] 30-37 inci beyitler, Ayasofya nüshasında "Sâkiname" den sonra yazılmıştır. Son dört beyti Sudî şerhiyle bizdeki iki yazmadan aldık.

Çünkü çok perişan düştüm; ne halim var, ne kemalim; ikisinden de bir sermayem yok.

Sâki, o şarabı sun ki Cem'in Camı, yokluk diyarında bile onunla her şeyi gördüğünü iddiâ etmektedir.

Gel ey sâki, insana Karun hazinesiyle Nuh ömrü bağışlayan o fütuhat kimyasını

Sun da murada erişme ve uzun bir ömre nail olma kapısını açsınlar.

* Gel ey sâki, kadehten vuran aksiyle Keyhusrev'e, Cemşid'e selâm gönderen şarabı

Sun da ney sesiyle sana söyleyeyim: Cemşid nerde, Kavus ne âlemde?

* Sun o şarabı da kadehin feyziyle Cem gibi bütün âlem sırlarından agâh olayım.

Bu köhne kilisenin devrinden bahset, geçmiş padişahlara seslen!

Bu yıkık dünya, Efrasyab'ın sayvanını gören konaktır.

* Onun kumandanı Pîran ne oldu; Şîde, o kahraman Türk ne âlemde?

* Yalnız sayvanı, köşkü yele gitmedi; lâhdini bile hatırlayan yok!

* Bu ucu bucağı olmayan çöl, Selm ve Tûr'un askerlerinin kaybolduğu çöldür.

* Sun sâki, sun kadehteki aksiyle Keyhusrev'e ve Cem'e selâm gönderen şarabı.

Cemşid, tacına, tahtına rağmen ne hoş da söylerdi: Bu iki kapılı saray bir arpa tanesine bile değmez!

Sun şarabı ey sâki, sarhoş rintlerin mezhebinde ateşe tapanla dünyaya tapan arasında bir fark yoktur.

Sun sâki o harabatta oturan gizlenmiş sarhoş kızı!

Sun şarabı; rüsvay olmak, şarapla, kadehle yıkılmak isterim.

60. Gel ey sâki, düşünceyi yakıp mahveden şarabı sun.. sun o şarabı ki arslan bile içse ormanı yakıp yandırır.

Sun o şarabı da gökyüzündeki arslanı bile tutayım, bu ihtiyar kurdun tuzağını paralayım, karma karışık bir hale getireyim.

* Sâki, sun o şarabı ki cennet hurileri, meleklerin kokusunu o şarapla terbiye etti.

* Sun da ateşe ödağacı atayım, aklın dimağını ebediyete kadar güzel kokulara bürüyeyim.

* Sâki, insana padişahlık bağışlayan; gönül, temizliğine şahadet eden şarabı sun.

65. * Bana şarap sun, belki ayıplardan arınır, bu çukur yerden işret ve zevk âlemine yükselirim.

* Yurdum, meleklerin bahçesiyken neden burada mahpus kalayım?

* Şarap sun da devlet yüzünü seyret; beni harap et de hikmet hazinesine bak!

* Ben o kişiyim ki kadehi elime aldım mı âlemde ne varsa hepsini o aynada görürüm.

* Sarhoşken padişahlıktan dem vurur, yoksulken sultanlıktan bahsederim.

70. Sarhoş olunca sır incileri delinebilir. Çünkü insan kendisinde olmayınca sır gizleyemez.

* Hafız, sarhoşça nağmeye başladı mı zühre bile gökyüzünden onun nağmesini dinler, beğenir.

* Hanende, nerdesin? Rud sesiyle o husrevani nağmeyi hatırlat

* Da vecde geleyim, raksa gireyim, hırkamı çıkarıp atayım.

* Kutlulukla o taca, tahta sahip olanı, o padişahlık ağacının en iyi meyvasını öveyim.

75. * Padişahlık tacının temkini onunla.. kuşun da huzuru onun yüzünden, balığın da!

* İkbal sahiplerinin gönülleriyle gözlerinin ziyası o.. gönül erbabının candan velinimeti o.

* Ey kutlu nazarlı hüma, ey mübarek haberler veren felek,

* Felek sedefinde senin gibi bir inci yoktur. Feridun'la Cem'e senin gibi bir halef bulunamaz.

* İskender'in makamında yıllarca dur. Gönül bilgisiyle ahvali keşfet.

80. * Feleğin yine bir fitneye girişmeye niyeti var. Fakat ben sarhoşluktan ve sevgilinin gözlerinin fitnesinden ayrılmam ki.

* Birisi, savaş günü kılıç vurmasını bilir.. felek bir başkasını da kalem sahibi eder.

Çalgıcı, o yeni nağmeye giriş, dostlara Rud sesiyle de ki:

* Nihayet düşmana fırsat bulduk, gökyüzünden yardım müjdesi geldi.

* Çalgıcı, saza başla, şiirle, gazelle hikâyeye giriş!

85. * Gam yükü, ayağımı yere dikekoydu; usullü vuruşlarla yerinden kaldır!

* Ulularırn ruhlarını bu suretle şâdet, Perviz'i, Barbed'i hatırlat.

* Hanende, o perdeden bir nakış çal da perde ardındaki ne diyor, bir bak, dinle!

* Hanende, nağmelerine başla da çenk çalan Nahidi bile raksa sok!

* Bir nağme çal ki sofi hallensin, vuslat sarhoşluğuna ulaşsın!

90. * Çalgıcı, defi döv, çengi çal, güzel nağmelerle şarkı söyle.

* Cihanın hilesi apaçık bir hikâye. Bak bakalım, ne doğacak? Geceler gebedir.

* Çalgıcı, elemliyim.. Tek Tanrı hakkiyçin iki telli, üç telli sazı.. hangisi eline geçerse onu çal!

* Feleğe hayretteyim. Bilmem sıra kimde; kimi toprak altına alacak?

* Rint muğ bir ateş yaksa bile bilmem onun yerine kimin çırağı sönecek?

95. * Bu kanlar saçan kıyamet sahasında sen, sürahiyle kadehin kanını dök bari!

* Sarhoşlara nağmelerle bir haber yolla, bir müjde ver. Geçmiş dostlara bir dua, bir selâm gönder!

Biyā sāḳi an mey ki hāl āvured
Keramet fezāyed kemāl āvured

KITALAR

I.

Canlarıyle oynayan âşıklar pazarının başında tellâllar şöyle bağırmaktaydılar: Duyun ey rintler mahallesinde oturanlar, duyun!

Üzüm kızı, kendi başının kaydına düşüp gitti, nice gündür gözümüzden kayboldu. Kendinize gelin, amanın, onu bir arayıp tarayalım!

Lâl bir elbisesi, habbelerden de yarım bir tacı var. Aklı da alıp götürür, bilgiyi de. Ondan emin olup uyumayın!

Bana o acı şarabı verene helva parası olarak tatlı canımı veririm. Cehenneme gitmiş, sinmiş, gizlenmiş bile olsa aldırış etmeyin, siz de gidin!

O geceleri gezen acı, sert, gül renkli ve sarhoş bir kızdır; bulursanız tutup Hafız'ın evine getirin!

Berser-i bāzār-ı can-bāzan munādī mīzened

II.

Adalet sahibi, deniz avuçlu, arslan yürekli

padişahlar padişahı, ey ululuğu bütün hünerlerle bezenmiş sultanım.

Mesut ünün, Şah Sultan diye anılan adın bütün âleme yayıldı, her an söylenip durmakta.

Herhalde gayp ilhamcısı ahvalimi sana söylemiş, aydın günümün kapkaranlık bir geceye döndüğünü anlatmıştır.

Felek, üç yılda padişahla vezirden derip devşirdiğim, kazanıp biriktirdiğim şeylerin hepsini bir anda bir çevgân oyunuyla kaptı, gitti!

Dün gece rüyada seher vakti, gizlice padişahımın ahırına gittiğimi gördüm.

Katırım orada bağlıydı, arpa yemekteydi. Torbasını başından attı da bana dedi ki: Tanıdın mı beni?

Bu rüyanın tabiri nedir? Hiç bilmiyorum. Anlayışta senin ikincin yoktur, teksin.. sen tâbir buyur.

Ḫusreva dad-gerā baḥr-kef-u şīr-dilā

III.

Sana ahlâk defterinden vefa ve ihsana ait bir ayet okuyayım:

Kim cefa eder, ciğerini tırmalarsa kerem sahibi maden gibi ona altın bağışla.

Yere gölge salan ağaçtan aşağı olma. Kim sana taş atar, incitirse ona ağaç gibi meyva ver!

Mülâyimlik nüktesini sedeften öğren de hatırında tut! Başını kesene inci ihsan et!

Bertu ḫānem zidefter-i aḫlāḳ

IV.

Ey yüce aslında, neslinde hırs ve kin bulunmayan, ey kutlu yıldızında hile ve riya olmayan!

İhsanını melekten alasın da Şeytan'a veresin.. bu, nasıl olur da büyüklüğe yaraşır?

Ey muʿarrā aṣl-ı ʿālī cevheret ezḥıkd-u ḫırṣ

V.

Yazıklar olsun.. ne olurdu gençlik gününün elbisesi, ebedîlik süsleriyle bezenmiş olsaydı!

Fakat eyvah, ne acınacak, ne dertlenecek hal! Bu ırmaktan hayat suyu akıp gidecek!

Nihayet eşten dosttan ayrılmak gerek.. Tanrı'nın takdiri böyle!

Babanın ömrüne andolsun ki Ferkad'den başka bütün kardeşler birbirlerinden ayrılacaklar!

Dirīġā ḫilʿat-i rūz-i cuvanī

VI.

Kendi iyiliğini, kötülüğünü kendinden sor, soruştur. Sana senden başka bir sorucuya ne lüzum var?

Tanrı, kendisinden korkan, kötülükten çekinen kişinin işine kolaylık verir, ona hesaplamadığı, ummadığı yerden rızık ihsan eder!

Tu nīk-u bed-ī ḫod hem ezḫod bipurs

VII.

Ferhat'la Şirin'e ait söylenip duran hikâyeler, bizim dünyaya kavgalar salan, âlemi birbirine katan aşkımızın cüzi bir miktarından ibarettir.

O siyah saçlarla misk gibi siyah ve güzel kokulu benin yaptıklarını hiç bir uzun kirpik, hiç bir sihirbaz göz yapmadı!

Sâki, şarap sun.. ezelî takdire tedbir fayda vermez. Ezelde takdir edileni bozmaya imkân yoktur.

Rintlerin kırık dökük kâselerini hor görmeyin.. bu erler, cihanı gören kadehe hizmet etmişlerdir.

Güzeller mahallesinin toprağında cana canlar katan bir koku vardır. Arifler, can burunlarını orada miskle kokan bir hale getirmişlerdir.

Kargayla kuzgunun kanadı bağlanmaz; onlar avlanmazlar ki. Bu kerameti doğanla şahine yoldaş etmişler.

Sâki, nerede nikâhı akıl akçesi olan üzüm kızını kucağına çeken, sana kaçan benim gibi bir divane?

Topraktakiler, kerem sahiplerinin içtiklerinin bir yudumuna bile nail olamıyorlar; bak şu yoksul âşıklara ettikleri zulme!

Şemme-i ez dāstān-ı ʿışk-ı şūr-engīz-i mā

VIII.

Bülbül feryat etmekte, gülse tatlı tatlı gülmekte.. sevgilinin yüzüstü ateşe attığı bir gönül, nasıl olur da yanmaz ki?

Ben, yüce hırka giyen zahitten hoşuma gitmeyen şeyler gördüm. İbrişim tele güzel güzel vurup nağmeler çıkaran çalgıcının kuluyum ben!

Kirpiklerinin okundan çekinmeden ne fayda var ki? Okçu kaşlarıyle gizli yaramı oklayıp duruyor!

Bulbul ender nāle-vu gul ḫande-ī ḫoş mīzened

IX.

Medrese binasına sahip olmanın, ilimden bahsetmenin, kemer ve çardağı bulunmanın ne faydası var? Sahibinde bilgili bir gönül, gören bir göz olmadıktan sonra bunlar neye yarar?

Yezd Kadısının sarayı, ilim kaynağı ama kendisinin basireti yok; bu, hiç söz götürmez!

Serāy-ı medrese vu baḥs-i 'ilm-u ṭāḳ-u ruvāk

X.

Sâki, kadehi doldur.. çünkü meclisin sahibi dilekleri verir, sırları saklar.

Burası, elde bulunan peşin cennet.. işreti, zevku safayı tazele. Zira Tanrı, kula cennette günah yazmaz.

Sevgililer, âşıkların muradına râm olmada, âşıklar edepli.. baş köşede oturan ünlü kişiler, mecliste saf kuranlar hep iyi ve uygun adamlar.

Çenk, meclise uygun, meclisin sahası rakıs yeri, sevgilinin beni gönül tanesi, sâkinin saçı yol tuzağı!

Bundan iyi bir zaman olmaz; sâki, işrete koyul.. bundan daha hoş bir hal olamaz; Hafız, şarap iste!

Sāḳiyā peymāne pur kun zan ki ṣāhib-mecliset

XI.

Ey padişahlar padişahı, felek topu, çevgânına râm olsun.. varlık ve mekân sahası, senin gezip tozmana mahsus bir meydan olsun!

Zafer hatanunun saçları, perçemine tutuldu, ebedî fetih gözü de salınıp gezmene âşık olsun!

Utaridin inşası, şevketinin sıfatıdır. Aklıkül, divanında turakeş olsun!

Tûba ağacının cilvesi, senin selvi boyuna gıpta etmekte.. cennet de sarayına haset etsin!

Yalnız hayvanlar, nebatlar ve cansız şeyler değil.. emir âleminde ne varsa hepsi, fermanına muti olsun!

Ḫusrevā kūy-ı felek derḫam-i çevgān-ı tu bād

XII.

Dünyaya ve dünya sebeplerine gönül verme, güvenme, çünkü kimse ondan vefakârlık görmedi.

Bu dükkândan, arıya sokulmadan kimse bal yemedi, bu bahçeden dikenle incinmeden kimse bir taze hurma devşirmedi!

Birisi günlerce çalışıp bir çırağ yaktı mı tam parlayınca hemen bir rüzgâr çıkar, onu söndürüverir!

Ona, düşüncesiz gönül veren kişi bir baksa görür ki düşmanını besleyip büyütmektedir!

Dünyayı zapteden padişahlar padişahı Şah Gazi yok mu? Hani kılıcından kan damlardı;

Hani bazan bir saldırışta bir orduyu bozguna uğratır, bazan bir narayla bir ordunun kalbini paralar, ödünü koparırdı...

Hanı ululan sebepsiz hapseder, başları sebepsiz kopartırdı.

Hani çöldeki arslan bile adını duydu mu korkusundan yavrusunu bırakır, kaçardı..

Nihayet Şiraz'i, Tebriz'i, Irak'ı zaptedince vakit geldi, mukadder zuhur etti;

Gözünün ışığı olan oğlu, onun dünyayı gören gözüne mil çekti gitti!

Dil mebend berdunyı vū esbāb-ı ō

XIII.

Ey akıllı adam, amrın, zeydin ihsanına gönül bağlama. Kimse, işinin neden açılacağını bilmez.

Yürü, Tanrı'ya dayan.. kaleminin ucu, ne nakış çizdiyse başka bir renk göründü, bilmez misin?

Şah Hürmüz.. beni görmeden, ben, onu methetmeden bana yüzlerce lûtuflarda, ihsanlarda bulundu da Yezd Şahı, kendisini methettiğim halde hiç bir şey vermedi!

Hafız, incinme, padişahların işi böyledir. Hemen âleme rızık veren Tanrı onlara da muvaffakiyet versin, yardım etsin!

Dil mebend ey merd-i behred berşafa-yı ʿamr u zeyd

XIV.

Ey vakitleri tanıyan, bilen arkadaş, sabah rüzgârının bile bulunmadığı bir halvette Hace'nin kulağına eriştir!

Önce araya bir lâtife sokuştur, bir nükteyle gönlünün rızasını ele alıp onu tatlı tatlı bir güldür de

Sonra şuncağızı arzet: Kereminden geçinecek bir aylık istersem caiz mi?

Be semᶜ-i Ḫāce resan ey ḥarīf-i vaḳt-şinās

XV. **

Bu manzumenin güzelliği, hakkında söz söylemeye hacet bırakmayacak bir derecede.. ziyası meydanda durup dururken hiç kimse güneşe delil istemez!

Aferin o nakkaşın kalemine ki dokunulmamış mana güzeline bu kadar bir güzellik verdi.

Akıl, güzellikte eşini bulamaz; tabiat, letafette benzerini göremez.

Bu mucize mi, sihri helâl mi? Hatif mi ilham etti, Cebrail mi vahyetti?

Kimse bu çeşit bir remiz söyleyemez, kimse bunun gibi bir inci delemez!

Ḥusn-i in naẓm ezbeyan mustağniyest

XVI. **

O ay yüzlü güzelin yüzü, rebiülevvel ayının altıncı cuma sabahıydı ki gözümden de kayboldu, gönlümden de.

Hicretin yedi yüz altmış dört yılında o müşkül hikâye su gibi halloldu gitti!

Hayıflanmak, dertelenmek ve acılara düşmek nerde fayda verecek? Ömür, bir oyuncakla hiç bir şey elde edemeden geçip gittikten sonra [1]!

XVII.

Sarıklıların ulusu, toplulukların ışığı sahipkıran vezir Hâce Kıvameddin Hasan,

İnsanların hayırlısı Muhammed'in hicretinin yedi yüz elli dördüncü yılında, güneş cevza burcunda, ay da sümbüledeyken..

Rebiülâhırın [2] altıncı cuma gününün tam zeval vaktinde Tanrı emriyle vefat etti.

Melekler âlemi yuvasının hüması olan ruhu, bu nimetler diyarından cennet bağına uçup gitti.

Server-i ehl-i ʿamāyim şemʿ-i cemʿ-i encumen

XVIII. **

Ebedî Tanrı, bu padişahın daima hayır işlediğini, hiç bir hayrı fevtetmediğini gördü ve

---

[1] Sudî, bu kıtayı oğluna mersiye olarak kaydediyor (C. 2, S. 715).

[2] Ayasofya ve Sudî'de, Halhâlî'de rebiülevvel: S. 267.

Bu alışverişin tarihi de "Rahmân-ı Lâyemût" (H. 785) olsun diye ruhunu, rahmetine eşetti.

Raḥmān-ı Lāyemūt çü in Pādşāhrā

XIX.

Devrin âsafı, cihanın canı Turanşâh, bu dünya tarlasına hayır tohumundan başka hiç bir şey ekmedi.

Safer [1] ayının yirmi birinde ve haftanın tam ortasında [2] bu dumanlarla dolu külhanı bırakıp cennet bağına gitti.

Daima hak görmeye, hak söylemeye meyli vardı, vefat yılının tarihini de "Meyl-i behişt" (H. 787) terkibinden bul!

Āṣaf-ı ʿahd-u zeman cān-ı cihan Tūranşāh

XX.

Durağı cennet olsun, kardeşim Hâce Âdil, ömründen elli dokuz yıl geçince

Cennet bahçesine sefer etti, Tanrı işlerinden, huylarından razı olsun!

---

[1] Recep: Halhâlî, şüpheli kıtalar. S. 62.

[2] İranlılara uyup haftanın ilk gününü cumartesi sayarsak ortası salı, Araplara uyup pazar sayarsak ortası çarşamba olur.

"Halîl-i Âdil" (H. 775) terkibini oku da ölüm yılını anla!

Birader Ḫāce ʿĀdil ṭābe meşvāh

XXI.

Gönül, gördün mü bu akıllı, bu fikirli oğul, şu renklerle bezenmiş felek kemerinden neler gördü, nelere uğradı!

Felek, kucağına gümüş bedenli bir sevgili verecekken başına bir mermer taş dikiverdi!

Dilā dīdī ki in ferzāne ferzend

XXII.

Canım, o cennet meyvası eline geçti de niçin gönlüne ekmedin, neye elinden saldın?

Bu hikâyenin tarihini sorarlarsa "Meyve-i behiştî" (H 779) terkibini oku!

An meyvei behiştī kāmed beşestet ey can

XXIII.

Kadıların ulusu Mecdeddin İsmail'in fasih kalemi, daima şeriattan dem vururdu.

Haftanın ortasında [1] recep ayının on yedisinde [2] bu düzensiz, nizamsız âlemden çıkıp gitti!

[1] XIX. uncu kıt'anın üçüncü notuna bakınız.

[2] Ayasofya böyle. Halhâlî'de "yirmi birinde" (S. 267), Sudî'de on sekizinde (C. h, S. 717).

Bil ki Tanrı rahmetinin sığınılacak yeri, ona konak oldu. Ölüm yılını da "Rahmet-i Hak" (H. 756) terkibinden anla.

Mecd-ı Din server-ı sulṭān-ı ḳużāt İsmāʿīl

XXIV.

Bu kulun can kulağına Tek Tanrı'dan bir hatif şöyle bağırdı:

Azizim, bir kimsenin nasibi horluk olursa hakikaten ne kadar çalışsa, zorlasa rütbe ve mevki elde edemez!

Birinin baht kilimini kara dokudular mı onu zemzemle, kevserle yıkansa da ağarmaz!

Begūş-i cān-ı rehī munhiī nidā derdād

XXV. •

Bugün bana bir dost selâm gönderdi; demiş ki: Ey şiirleri, basiret gözünün bebeği şair,

Baht, iki yıl sonra seni yine evine barkına döndürdü, neden vezirin evinden dışarı çıkmazsın?

Cevap verdim de dedim ki: Beni mazur gör. Bu, ne kibrimden, ne gururumdan.

Kadının vekili elinde dava senedi olduğu halde engerek yılanı gibi yoluma pusu kurmuş.

Vezirin eşiğinden çıkar çıkmaz hemen beni yakalayıp rüsvay edecek, zindana tıkacak.

Birisi, beni borç için sıkıştırdı mı kal'am, vezirin kapısı..

Kullarının kollarındaki kuvvet yardımıyle çille, tokat, o herifin kafasını yararım.

Dilerim, o kapı, âlemde daimî olsun. Vezir, daima muradına erişsin ve bu gök kubbe, kulluğu için kemer kuşansın!

Bemen selām furustād dōstī imrūz

XXVI. •

Yut o yeşil esrar hapını.. kim bir arpa kadar yutarsa dalgaya düşer de Simurgu bile şişe geçirir!

Yut, o sofiyi marifet deryasına atan hapı! Sofi, ondan bir zerrecik yer de yüzlerce sarhoşluğa düşer.. bir tanecik yutar da yüzlerce Simurg tutar.

Zanḫabbe-i ḫażrā ḫor kez rūy-ı sebuk-rūḥī

XXVII. •

Yılın, talihin, malın, hâlin, aslın, neslin, tahtın, bahtın padişahlıkla daimî olsun!

Yılın kutlu, talihin yaver, malın çok, hâlin hoş.. aslın sabit, neslin bâki, tahtın yüce, bahtın da sana râm olsun!

Sāl-u fāl-u māl-u ḥāl-u aṣl-u nesl-u taḫt-u baḫt

XXVIII. *

Padişahım, muvaffakiyet askeri, senin yoldaşındır. Kalk, âlemi bile zaptetmek istiyorsan yürü, zaptet!

Bu kadar yücelikle, bu kadar ululukla yine de yoksulların halini biliyor, düşkünlerin gönüllerine hizmet ediyorsun.

Bu çıvit renkli gök kubbe, hileler düze dursun.. sen, işini Tanrı boyasına boyamakta, Tanrı iradesine uydurmakta, ona göre hareket etmektesin.

Alışveriş ederek yedi buçuk kuruşunu on kuruş yapan, pek o kadar kâr etti sayılmaz. Tanrı sana fırsat versin, on kuruşla yedi buçuk kazan!

Pādşāhā leşker-i tovfiḳ hemrāh-ı tuend

XXIX. *

Ruhül Kudüs, o kutlu melek, zebercet kubbenin üstünde

Bir seher çağı "Yarabbi, ebedî bir devletle

Muhammed oğlu Muzaffer'in oğlu Mansur, padişahlık tahtında dünyalar durdukça dursun" diyordu.

Ruḫ-ul ḳudus an surūş-ı ferruḫ

XXX. •

Sâki, hayat iksiri olan şarabı sun da şu topraktan yapılan tenimi ebedî bir yaşayış kaynağı, bir Abıhayat membaı haline getir!

Gözüm, kadehin devrinde, canım avucumda, Vezirin başına and olsun, onu vermedikçe bunu alamazsın!

Gülün, çayırlıkta rüzgârdan etek silkmesi gibi sen de benden etek silkme.. çünkü ayağına canlar saçmak istiyorum.

Çalgıcı, sen de güzellikte ikincisi olmayan o ay yüzlü sevgiliyi iki telli, üç telli sazlarla neşelendir, hadi!

Sākiyā bāde ki iksīr-i ḥeyatest biyār

———

XXXI. •

Seher çağı, şairlik kudretim, pek daralıp sıkıldı da perişan bir halde benden kaçıp gitmeye koyuldu.

Harzem diyarını düşünerek, Ceyhun kıyılarını hayal ederek Süleyman ülkesinden binlerce şikâyetler ede ede gidiyordu!

Sözün ruhunu anlayan bir tek kişi vardı, o da gidiyordu. Ardından bakıyordum, âdeta benim de canım, bedenimden gitmekteydi.

"Ey benim eski dostum" dedim ama beni azarladı; kalbi kırık bir halde ağlaya ağlaya yollara düştü!

"Şimdi benimle tatlı tatlı kim konuşacak, şimdi benimle kim dertleşecek? O şeker sözlü, o güzel sesli gidiyor işte" dedim.

Pek çok yalvardım ama fayda vermedi. Çünkü artık bana padişahın merhamet nazarı kalmamıştı ki!

Padişahım, lûtfet, kerem eyle de onu geriye çağır. Ne yapsın, o çaresiz âşık, pek büyük bir mahrumiyete uğradı da o yüzden gidiyor!

Ḳuvvet-i şāʿire-i men seḥer ezfarṭ-ı melāl

XXXII. *

Bu kapkaranlık yurtta gâh hayretten parmağımı dişleyerek, gâh ıstıraptan başımı dizime koyarak niceyedek sevgiliye ulaşırım ümidiyle oturacağım?

Ey devlet kuşu, gel.. gel de bir vuslat müjdesi ver. Ümidim var, yine eski zamanlar gelecek, kavim eski birliğe dönecek elbet!

Derin ẓulmet-serā tā key bebūy-ı dōst binşīnem

XXXIII. *

Ehli sünnet velcemaatın imamı ve şeyhı, hak ve dinin bahası, Bahaeddin, durağı cennet olsun..

Dünyadan göçerken fazilet ehliyle akranı

arasında yücelmiş olanlara şu beyti okumaktaydı:

Tanrı'ya ibadetle yaklaşılabilir. Kudretin varsa ibadette ayak dire!

İşte bu yüzden ölüm tarihini de "Kurb-ı tâat" (H. 782) terkibinin harflerinden hesapla!

Behā-ul Hakk-ı ved Din ṭābe meşvāh

XXXIV. *

Yoksulun temiz bir yaratılışı olsaydı hayâ yüzsuyunun etrafında döner, dolaşır, dilenmekten utanırdı.

Güneş, şununla bununla alay etmeseydi altın kadehi boş mu kalırdı, tatlı şarap konmazmıydı o kadehe?

Cihan sarayı, yıkılmak için yapılmamış olsaydı temeli bundan daha sağlam olurdu elbette.

Zamanenin işi kalpazanlık olmasaydı ayar sahibi Vezirin eline geçerdi.

Zamanede bu azizden başka izzet sahibi kimse yoktu.. zamanın ona mühlet vermesi, onun daha uzun yıllar yaşaması lâzım değilmiydi?

Gedā eger guher-i pāk dāşti der aşl

XXXV. •

Şah Şeyh Ebû İshak zamanında Fars mülkü, beş kişi yüzünden öyle bir mamurdu ki..

Binicileri Ebû İshak gibi ülkeler bağışlayan bir padişahtı. Ömrünü zevku safa ile geçirip gitti!

Biri islâmın mürebbisi Şeyh Mecdeddin'di.. gökyüzü, ondan daha yeğ bir kadı hatırlayamaz.

Biri de Tanrı Ebdalinin piri Şeyh Emineddin'di. Himmeti bereketiyle bağlı işler açılır, olmaz sanılan şeyler olurdu.

Birisi de bilgi ülkesinin padişahlar padişahı olan Adud'du ki Mevakıf'ı Ebû İshak adına yazmıştı.

Bir diğeri de Hacı Kıvam gibi deryadil bir vezirdi ki kerem ve ihsanıyle âlemde iyi bir ad san kazandı.

Benzerlerini bırakmayıp gittiler. Ulu ve yüce Tanrı hepsini de yarlıgasın!

Beʿahd-ı salṭanat-ı Şāh Şeyḫ Ebū İsḥāḳ

XXXVI. •

Ey adalet sahibi, felek, kadehindeki bir yudumcuk şarabı içsin.. kara yürekli düşmanın, lâle gibi kanlara batsın, boğulsun!

Rütbe ve mevki köşkün o derecede yüce olsun ki vehim yolcularına bile bin yıllık yol haline gelsin.

Ey yücelik ayı, sen, bütün âlemin gözüsün, ışığısın, benzerin yok.. tortusuz zevk ve huzur şarabı, dilerim, kadehinden eksik olmasın.

Medhinin havasıyle zühre nağmelere başlayınca sana hased eden duysun da feryadü figana koyulsun!

Dokuz kat gökle ay ve güneş, senin kısmet sofranın alelâde çerezi olsun!

Bakir fikir kızım, medhine mahrem oldu.. öyle bir gelinin nikâh akçasını vermek de sana havale edilsin!

Dād-gerā turā felek curʿa-keş-i piyāle bād

———

RUBAİLER

I.

Benim gibi sen de bu tuzağa tutulursan bana döner, şarapla, kadehle çok harap olursun Biz âşıkız, sarhoşuz, rindiz, âlemi yakmadayız.. bizimle oturma, yoksa senin adın da kötüye çıkar!

Ger hem çümen uftāde-i in dām şevı

II.

Niyaz ederek sümbül gibi saçlarına yapıştım da, bu sevdalı âşıkın bir çaresini bul, dedim. Dedi ki: Dudağıma yapış, saçlarımı bırak.. Güzel bir geçime sarıl, uzun ömre değil!

Der sunbuleş āvīhtem ezrüy-ı nıyāz

III.

Önce vefakârlık ederek bana vuslat şarabını sundu, sarhoş oldum mu cefa kadehini vermeye başladı.. gözlerim yaşlarla, gönlüm ateşle dolu bir halde yoluna toprak oldum, yele verip savurdu!

Evvel be vefā mey-i vişālem derdād

IV.

Gül koncası tabak gibi açılıp nergis, şarap hevesiyle kadeh haline gelince şarap habbeleri gibi şarap havasıyle canından, başından geçen kişinin gönlü, her türlü gamdan, her türlü elemden kurtulur.

Çūn ġonce-i gul ḳırābe- perdaz şeved

V.

Sevgilinin yüzüne âşık olduğumdan dolayı beni kınama. Mahmur ve gönlü mecruh rintleri hoş gör. Sofi, mademki yolcuların âdetlerini bilirsin, rintlere fazla nükte satmaya kalkışma.

ʿIşḳ-ı ruḫ-ı yār bermen-ī zār megīr

VI.

Tatlı ağızlı güzeller, ahidlerini sona götürmezler, sözlerinde durmazlar.. güzelleri sevenler de canlarını âşıklıktan kurtaramazlar. Sevgili, senin muradına ram oldu mu âşıklar arasında artık adını bile anmazlar senin!

Şīrin-dehenan ʿahd bepāyan neberend

VII.

Gönlüm, her gün başka bir yükün altında. Gözümde de her gün ayrılıktan ayrı bir diken

var. Gözümden bu dikeni çıkarmaya çalışıp çabalamaktayım ama kaza ve kader, "Bu, senin başaramayacağın bir iş" demekte.

Her rūz dilem bezīr-i bārī digerest

VIII. *

Erliği, Hayber kapısını koparandan, kerem sırlarını Kanber'in efendisinden sor. Hafız, Hak feyzini sadakatle istiyorsan kaynağını Kevser Sâkisinden sor!

Merdi zikenende-ī der-ī Ḫayber purs

IX. *

Şuh, şen güzelle, berbat ve neyi alıp bir bucak, kimsenin karışıp görüşmediği bir yer, bir şişecik de şarap bulduk da iliğimiz, damarımız şaraptan kızıştı mı Hâtem-i Tâyy'ın ihsan ve kereminden bir arpa tanesine bile minnetimiz kalmaz.

Bāşāhed-i şūḫ u şeng-u bāberbaṭ-u ney

X. *

Gözümüze suretinden başka bir şey görünmemekte; civarından başka bir yere uğrayamıyoruz. Uyku, herkese hoş gelir ama se-

nin hükküm sürdüğün bu zamanda ne çare ki bizim gözümüze bile girmemekte!

Cuz nakş-ı tu dernazar neyāmed mārā

XI. *

Ne o Çigil mumunun hikâyesini söylemeye imkân var, ne yanan gönlümün halini anlatmaya kudret! Gönlümün gamını anlatabilecek bir tek dostum bile yok da o yüzden gam gelmiş, bu daralmış gönlümde mekân tutmuş!

Nī kışşa-i an şemᶜ-i Çigil bitvangult

XII *

Ey dost, gönülden düşmanlara cefa etmek isteğini çıkar, vazgeç bu sevdadan, onlara aldırış etme. Bir güzel yüzlüyle, aydın şarap çekedur. Hüner ehline bağrını aç, naehillerden eteğini çek!

Ey dōst dil ezcefā-yı duşmen derkeş

XIII. *

Şarap gibi gamdan coşmaya, gam askeriyle savaşmaya ne lüzum var? Bıyığın yeni terlemiş, dudağından şarabı uzaklaştırma.. yeşillikte şarap içmek pek hoştur!

Çūn bāde ziğam mebāyedet cūşīden

XIV *

Ey rüzgâr, ahvalimi ona gizlice söyle, gönlümdeki sırrı yüzlerce dille anlat. Fakat usandıracak tarzda söyleme sakın; söz arasında şöyle bir gelimine getir de söyle!

Ey bād ḥadīs̱-i men nihāneş mīgū

XV. *

Bu gece derdinle kanlar içinde uyuyacak, huzur ve istirahat yatağına girmeyeceğim. İnanmıyorsan hayilini yolla da görsün, sensiz nasılım, ne halde uyuyorum?

İmşeb zigamet miyān-ı hon ḫāhemḫuft

XVI. *

Vefadan dem vuran her dost düşman kesildi; temiz geçinenlerin etekleri bulaştı. Gece gebedir derler ama ne acayip şey! Hiç bir er yüzü görmediği halde kimden gebe kaldı acaba?

Her dōst ki dem zed zivelā duşmen şud

XVII. *

Sihirde üstadı Bâbil sihirbazları olan gözünün hatırından sihirler, afsunlar gitmesin.

Güzelliği, kendisine kulağı küpeli bir köle yapan kulağına da dilerim, Hafız'ın inci gibi şiirleri küpe olsun!

Ceşm-i tu ki siḥr-i Bābulest ustādeş

XVIII. •

Boyu, hakikaten bir selviye benzeyen ay yüzlü güzel, eline ayna almış, yüzünü bezemekteydi.

Kendisine bir mendil hediye ettim, dedi ki: Bununla vuslatımı mı istiyorsun, sendeki bu hayal, ne olmayacak hayal?

Māhī ki ḳadeş beserv mīmāned rāst

XIX. •

Muradıma erişmek için bütün ömrümü zayi eder dururum. Felekten ne kazandım, ne fayda elde ettim ki? Kime sana dost oldum dediysem bana düşman kesildi, vah ne de yaman talihim varmış!

ʿÖmrī zipey-i murād zāyiʿ dārem

XX.

Gençlik çağları.. şarap içmek, bıyıkları yeni terlemiş gençlerle zevku safaya dalmak daha doğru, daha münasip. Dünya, baştan

başa yıkık bir kervansaraydan ibaret.. yıkık yerde harap olmak daha doğru!

Eyyām-ı şebābest şerāb evlīter

XXI. *

Senin olurum, gönlünü hoş tut, sabret, düşünme dedin. Fakat sabır nerde ki? Gönül dediğin de bir katra kan ve binlerce endişeden ibaret bir şey!

Guftī ki turā şevem medār endīşe

XXII. *

Güzellikte benzeri olmayan o ay, o misk benli dilber, elbisesini soyununca şeffaflıktan göğsündeki gönlü bile görmek mümkün: Sâf ve berrak suda mermer parçasına benzer katı bir şey!

Māhī ki naẓīri ḫod nedāred becemāl

XXIII. *

Ömür viranesinin çevresine sel bastı, hayat kadehi de dolmaya başladı. Hocam, uyan.. zamane hammalı, ömür evinden pılıyı pırtıyı tatlılıkla çekip durmada!

Siylāb girift gerd-i virāne-i ʿōmr

XXIV. *

O neşeyi avlayan kadehi elime sun, o sevgiliye benzeyen kadehi ver! Çıldırdım ben; o zincir gibi kendi kendisine kıvranıp bükülen şarabı getir, sun elime!

An cām-ı ṭarab-şikār berdestem nih

XXV. *

Halkı cennetle cehenneme bölüştüren, o halledilmez düğümleri halleden Ali, elbette bizi elden ayaktan düşmüş bir halde bırakmaz. Bu kurt gibi kapıcılık, bu zulüm, ne vakte kadar sürecek? Ey Tanrı Arslanı, kendini göster, düşmanı kahreden pençeni izhar et!

Ḳassam-ı behişt-u dūzah an ʿuḳde-guşāy

XXVI. *

Seni öpmek, kucaklamak isteğiyle öldüm, taze ve lâtif lâl renkli dudaklarının hasretiyle bittim. Hikâyeyi uzatmayalım, kısa keseyim. Gel, tekrar gel.. seni bekleye bekleye mahvoldum!

Der ārzu-yī būs-u kināret murdem

XXVII. *

Ey açılmamış koncayı utandıran, mahmur nergisi hayran eden güzel, gül nasıl olur da

seninle beraberlik davasına kalkışır? O aydan nurlanmakta. Ayşa senden!

Ey şerm zede gonce-ı mestür eztu

XXVIII. *

Şarap alıp bir ırmak kıyısına gitmek, gamdan bir tarafa savuşmak gerek.. Ömrümüz, gül gibi on günceğizden ibaret.. bu müddet içinde dudağımızın gülümser, yüzümüzün terü taze olması lâzım!

Bāmey bekenār-ı cūy mībāyedbūd

XXIX. *

Belindeki kemere el attım; sandım ki orada bir şey var. Fakat kemerin o belden elde ettiği meydandayken ben kemerden ne elde edebilirim ki?

Men bākemer-ī tu dermiyan kerdem dest

XXX. *

Ay yüzlünün yüzü, güneş gibi parlamaya başladı. Dudaklarında terleyen bıyıklar Kevser kaynağını tozlandırdı. Bütün gönülleri çene çukuruna attı da sonra o kuyunun ağzını amberle kapattı!

Māhem ki ruḫeş rūşeni-ī ḫor bigirift

XXXI. *

Sevgili, sümbül saçlarının gölgesinde yasemin yetişmiş, yakut dudağın, Aden incisini meydana getirmiş. Dudağın gibi sen de küpte beslenmiş olan ve bir ruha benzeyen şarapla can besle, daima şarap içmeye koyul!

Ey sāye-i sunbulet semen perverde

XXXII*.

Neşe veren şarabı al, gel. Aşağılık rakipten kaç, gizlice gel. Düşman, otur, gitme derse dinleme! Sen benim sözüme bak, hadi gel!

Bergīr şerāb-ı ṭarab-engīz biyā

XXXIII. *

Seher yeli, bahçede güle dadılık etmeye başlayınca gülü, gelin bezeyen kadın gibi bezedi. Elinde gölgeden güneşe gidecek kadar bir aman varsa durma, hemen bir güneş yüzlü dilberle bir gül gölgesi ara!

Derbāġ çü şud bād-ı ṣabā dāye-i gul

XXXIV. *

Bu gül, bir sevgilinin, bir solukdaşın göğsünden gelmekte; gönlüm, ondan pek neşele-

niyor. Renginden de birisinin kokusunu duymaktayım, o yüzden daima onunla hemdem oluyorum.

İn gul ziber-î hem-nefesî mîyāyed

XXXV. *

Felekten her hususta ümitlen, meyus olma. Fakat aynı zamanda da âlemin dönüşünden kork, söğüt gibi titre. Dedin ki: Kara renkten öte bir renk yok, ondan daha iyi bir renk olamaz.. âlâ ama neden kara saçlarım ağardı öyleyse?

Ezçerḫ beher gūne hemîdār umîd

XXXVI. *

Dünya güzellerini altınla avlamak, meyvalarını altınla güzelce elde etmek mümkün, âlemin sultanıyken bak, nergis bile nasıl altına baş eğmiş!

Ḫūbān-ı cihan şeyd tevankerd bezer

XXXVII. *

Gözlerinden sihir ve hile yağmakta. Ne yazık, o gözlerden savaş okları yağıyor. Dostlardan ne tez usandın, ah senin gönlünden.. o gönülden daima taş yağmakta!

Çeşmet ki fusūn-u reng mîbāred ezō

XXXVIII. *

Ālemden murad almak istersen dudağını, kadehin dudağından bir an bile ayırma. Cihan kadehinde acıyla tatlı karışıktır. Acıyı kadehin dudağından dile, tatlıyı sevgilinin dudağından!

Leb bāzmegîr yek zeman ezleb-i cām

XXXIX. *

Sen öyle bir dolunaysın ki güneş bile sana kul olmuş; sana kul olalı da parlak bir hale gelmiş.. parlak güneş ve ay, senin yüzünün ziyasından ziyalanmış!

Tu bedri vu ḫorşîd turā bende şudest

XL. *

Ne dünyanın devleti sitem çekmeye değer, ne sarhoşluğundaki lezzet, elem çekmeye! Hattâ ne de cihanın yetmiş yıllık neşesi. bu yedi günlük gama!

Nî dovlet-i dunyî besitem mîerzed

XLI. *

Keşke baht uygun olsaydı, yahut zaman yardım etseydi! Mademki kocalık, gençliği-

min elinden dizgini kaptı; bari o, özengi gibi yerinde dursaydı!

Ey kāşki baḫt sāz-kārī kerdī

XLII. *

Sevgiliye dedim ki dudağın nedir? Abıhayat dedi. Ya ağzın dedim; âlâ ve lezzetli bir şerbet dedi. Dedim ki: Hafız da senin sözünü söyledi. Ne hoş, ne hoş, diye cevap verdi!

Guftem ki lebet guft lebem Āb-ı Ḥeyāt

***

MÜFRETLER

I.

Allah bilir vücudümden ancak bir hayal kaldı. Hayal sanıyorum ya, hatta hayalin de bir hayali!

ʿAlimallāh ḫeyālī zitenem bīş nemand
Bel kezan nīz ḫeyālīst ki mīpındārem

II.

Hicran hikâyesiyle ayrılık destanı henüz bitmedi, fakat ömrümün tomarı dürüldü, sona erdi!

Henüz ḳışşa-i hicran-u dāstān-ı firāḳ
Beser nereft-u bepāyan resīd ṭōmārem

III.

O taraftan bu aşktan vazgeçmeyi ne kadar istersen bu taraftan sevgi o kadar çoğalıp durmada!

Ferāğat zan ṭaraf çendan ki ḫāhī
Vezin cānib maḥabbet mīfezāyed

MUAMMALAR

I.

Oğul, dünya anasından gönlünü çek, kocasının yarısının sonuna ulaş. Fakat bu derece inceliği, Hafız gibi onun yüzüyle neşelensen ömrünü zevku safada geçirsen bile kalb sanatı yapmadıkça bilemezsin [*].

Berdār dil ez māder-i dehr ey ferzend

---

[*] Dünya anası, insan cinsinin umumî anası olan Havva'dır. H, v, a harflerinden meydana gelen bu kelimenin gönlü, yani tam ortasındaki harf "V" dir. Bu harf kalkar ve kocası olan Âdem kelimesinin son yarısıyle, yani "d, m" harfleriyle birleşir ve her iki cüzü kalbedilirse "Ahmed" kelimesi meydana çıkar. Bu muammayı Ankara Üniversitesi Şarkiyat Profesörü Necati Lügal halledip bize bildirmek lûtfunda bulundular, ruhları şâd olsun.

II.

Ey meclisteki çalgıcı, bizim o güzel sesli sazımızı düzene koy, çal da Sadi'den halimize uygun bir iki beyit oku!

Hafız'ın, yüzüne hayran olduğu sevgilinin adını öğrenmek istersen "Saf" a bak, sonra da "Min ba'dî" nin sonunu oku [*]!

Ey muṭrıb-ı ḫoş-ḫan biyār an sāz-ı ḫoş-āvāzār

Mütercimin sözü

Ayasofya nüshasında bu iki beyitlik muammadan sonra bir rubaî vezninde, bir de bahri hafiften ve dört beyitlik iki muamma daha var. Bunları fotoğrafiden iyi okuyamadım. Tabiî hal de edemedim. Zaten lüzumu da yok. Bu iki tanesini de nümune olmak üzere aldım. Onlardan sonra Hafız'a aidiyeti çok şüpheli olan şu müfretle divan bitiyor:

Perde ber kerdehā-yı men sed ren
Her çi güftem befażl derguzeran

Yaptıklarımızı ört, yarlığa.. ne söylediysem onlardan da fazıl ve rahmetinle geç, affet!

---

[*] Saf, Kur'an'ın 61 inci suresinin adıdır. Bu surenin 6 ncı ayetinde "Meryem oğlu İsa, ey İsrailoğulları, ben size Tanrı elçisiyim, Tevrat'ı tasdik ediyor ve benden sonra Ahmed adlı bir peygamberi muştuluyorum, dedi ya.. Ahmed onlara apaçık delillerle gelince bu açık büyü dediler" denmektedir. "Min ba'dî", benden sonra demektir ve bu ayette geçer. Bu kelimeden sonra da "Ahmed" kelimesi gelir ki Hafız'ın maksadı da bu kelimedir

ŞÜPHELİLER

ŞÜPHELİLER

A

I.

İşte gönül, işte sen. Artık siz bilirsiniz; ne yaparsanız yapın.. biz gittik, bakalım, kötü baht, nasibimizi nereye kadar götürecek?

Senden selâm getirecek kişinin, ayağını kirpiklerimin saçtığı göz yaşlarıyle, zülfün gibi altınlara garkedeyim.

Sana dua etmeye geldim, yine dua ederek gidiyorum: Vefa senin hemdemin olsun, Tanrı da bizim yaverimiz!

Bütün cihan halkı, benimle sana zulüm etse bir şeycik demem, hepsinden de acığımızı Tanrı alsın!

Başına andolsun, bütün dünya başıma toplansa başımdan senin sevgini yine çıkaramaz.

Bilirsin ki felek, bizim seninle olan ve cana canlar katan sohbetimizi kıskandı da beni avare bir halde her yana gezdirip durur.

Senin güzel yüzünden bahsedeli gül yaprağı bile defterimizin yapraklarının güzelliğinden utanmakta.

Sevgilim acaba çabucak selâmetle gelir mi ki? Ne mutludur o gün ki sağ esen bize gelip ulaşır!

Kim, "Allah aşkına Hafız nereye gitti?" derse de ki: Ağlayıp inleyerek yola düştü, bizi bırakıp yollandı!

Mā bireftīm-u tu dāniyy-u dil-ī ġam-ḫor-ı mī
Baḫt-ı bed tā bekucā mībured ābişḫor-ı mī

II.

10. Güzelliğin, âşıkları vuslatına çağıralı can da zülfünle beninden belâya düşmüştür, gönül de!

Ayrılığından âşıklarının canlarının çektiğini âlemde Kerbelâ Şehitlerinden başka kimse görmemiştir.

Cancağızım, güzelimiz, kendisini rintliğe, sarhoşluğa vurdu mu önce senin de takvayı, zahitliği bırakman gerek

Gül mevsimi, işret zamanı, neşe çağı.. gönül beş günlük işret fırsatını ganimet bil.

Hafız, padişahın ayağını öpmek fırsatı eline düşerse iki cihanda da yücelik ve ululuk makamını elde ettin demektir.

Tā cemālet āşıḳanrā zed bevaşl-ı ḫod şelā
Cān-u dil uftādeend ez zulf-u ḫālet derbelā

III.

15. Gönlü şen olsun, gece, çalgıcıdan neyin canlar yakan feryadını duydum.

Sazı, benim yanışıma öyle tesir etti, beni öyle yaktı yandırdı ki rikkatsiz hiç bir şey göremedim.

Sâki, tam benim harcımdı. O gece çağında zülfüyle, yüzünde gölgeyle güneşi göstermekteydi.

Şevkımı gördükçe kadehime şarap dökmekteydi. Dedim ki: Ey kademi kutlu sâki,

Kadehi, birbiri üstüne döndürdükçe beni varlık kaydından kurtardın;

20. Tanrı, seni musibetlerden korusun.. Tanrı sana iki dünyada da hayırlar versin!

Hafız, kendisinden geçti mi, Kâvus'la Key'in saltanatını bir arpaya mı sayar?

Şeb ezmuṭrıb ki dil ḫoş bād neyrā
Şınīdem nāle-i cansūz-ı neyrā

B

IV.

Güneş, yüzünden utandı Elbette gölgeye güneşten utanmak düşer.

Benim merhametli ay yüzlü güzelim, nikabını açtı mı güzelliğiyle ayın da elini bağlar, güneşin de.

Zayıflıktan âdeta hayale döndüm. Birisi, beni rüyada bile onun kucağında görse tanımasına imkân yok!

25. Güzeller nazü istiğnada, sarhoşlar sabırsız.. hanikah mamur, fakat dervişler harap!

Sarhoşların gönülleri nasıl yanmakta.. muhtesip bilse her an, onlara şarap sunar, şarapla ateşlerini sular, söndürmeye çalışırdı!

Kan ağladım ve gönlümün kanını göz yaşlarımla dolu kadehte gördüm; yüzümün suyunu da şarap yüzünden yele verdim.

Kim, gözlerinden göz yaşlarını yağmur gibi yağdırmazsa habbe gibi eteğinin altında ancak yel var.. boş, sonsuz ve asılsız bir gurura kapılmış!

Muhtesibe, şarabı menettiğinden dolayı sayısız hesapsız had vurmak gerek.

30. Hafız, kendine öğüt ver de de ki: Hıta güzellerinin sevdasından vazgeçme, vazgeçersen bu iş, hatadır, doğru değil!

Āftāb ezrūy-ı ō şud derḥicāb
Sāyerā bāşed ḥicāb ezāftāb

V.

Tanrı nazardan korusun, bu gece ne kutlu devletim var. Sevgilim ansızın geliverdi.

Güzel yüzünü görür görmez secdeye vardım. Allah'a hamdolsun, bu gece ibadetim de iyi!

Sabır fidanı, vuslat yemişi verdi. Bu gece bahtımdan kâm almaktayım.

Uyanık talihim, bu gece Kadir gecesi beratını bana sundu, o berat elime geçti.

35. Başım bile elden gitse yine şu niyetteyim: Bu gece tabağın üstünü açacak, sırlarımı açığa vuracak, istediklerimi arzedeceğim.

Bu gece Mansur gibi dâra çekilsem kanım, yere Enelhak yazısını yazacak.

Sen, devlet sahibisin, ben de ihsana müstahak bir yoksulum. Bu gece beni hoş tut, güzelliğinin zekâtını ver.

Bu gece başımda öyle fikirler, öyle fitneler var ki Hafız bu yüzden mahvolacak diye korkup duruyorum.

Ta'ālallah çi dovlet dārem imşeb
Ki āmed nāgehan dildārem imşeb

T

VI.

Lûtfeder, bizi çağırırsan ne lûtuf. Fakat kahreder, kovarsan da yine darılmayız, gönlümüz sâftır, bulanmaz ki!

40. Seni yazıyle, şiirle övmeye imkân mı var? Çünkü vasıfların övülmeden hariç!

Güzelimizin yüzünü ancak aşk gözüyle görmek mümkün. Çünkü âşıkın gözü kaftan kafa bütün âlemi görebilir.

Sevgilinin yüzü mushafından bir ayet oku ki o, Keşşaf'taki müşkülleri de halleder, haşiyesindeki müşkülleri de.

Ey taş yürekli sevgili, bizden selvi gibi

baş çekmedesin ama etrafta seni gören, gözleyen nice gözler var!

Düşman da Hafız'ın şiirine tamah ediyor, ben de onun gibi şiir söylüyorum diyor ama bu hüma kuşu ile kırlangıcın hikâyesine benzer. O nerde, bu nerde?

Eger belūṭf biḫānī mezīd-i e'ṭāfest
Ve ger beḳahr birānī derūn-ı mā ṣāfest

VII.

45. Yürü be zahit, beni cennete çağırıp durma. Tanrı ezelde beni cennetlik olarak yaratmadı ki!

Yokluk yurdunda Tanrı için tohum ekmeyen kişi, varlık harmanından bir arpa bile mahsul devşiremez.

Zahit, sana tespih, seccade, zahitlik yolu ve iyilik verilmiş.. bana meyhane, çan, manastır ve kilise yolu!

Ey sâf sofi, beni şarap içmeden menetme. Hakîm Tanrı, ezelde hamurumuzu halis şarapla yoğurmuş.

Hırkasını meyhanelerde şaraba rehin etmeyen, benim gibi cennetlik sâf bir sofi olamaz.

50. Sevgilisinin eteğini elinden bırakan, ne cennet yaşayışıyle hurilerin dudağından bir zevka erer, ne bir huzura ulaşır!

Hafız, eğer Tanrı, lûtfunu sana inayet ederse cehennem korkusunu da bir yana at, cennet ümidini de!

Birov ey zāhid-i da'vet mekunem sūy-i behişt
Ki Ḥudā der ezel ezbehr-i behiştem nesirişt

VIII.

Kırık gönlümüzdeki istekler yüzünden nice zamandır canımızda sevgilinin sevda ateşi var.

Gözbebeklerim, ciğerimin kanına gark oldu. Onun için güneş çeşmesine benzeyen yüzü de bu feryat eden gönlümde.

Abıhayvan, o şeker gibi lâl dudaktan bir katra.. güneşin kursu, o güzelin parlak aya benzeyen yüzünün bir aksi!

55. Nefahtu min ruhî hitabını işitelidenberi yakıyn hâsıl ettim ki biz onunuz, o bizim.

Her gönül aşk sırlarını bilemez. Bu yüce mânalı sırrın mahremi, yine bizim canımız.

Ey Hafız, son güne kadar bu nimete şükret: O güzel, ilk günden beri derdimizin dermanı.

Muddetī şod kāteş-ī sevdāy-ı ō dercān-ı māst
Zan temennāhā ki dāyim der dil ī virān-ı māst

IX.

Saadet dileyen her nazarı kutlu kişi, meyhane bucağına ve teslim yurduna gitmiş, sığınmıştır.

Hakikat yolunun yolcusu, şahadet âlemindeki gayp remizlerini yarım batmanlık bir kadeh şarapla keşfetmiştir.

60. Gel de marifeti benden duy, sözümdeki nükte, ruhülkudüs'ün feyzindendir, ondan istifade ettim ben.

Talihimden, rintlikten başka birşey isteme, zira bana bu rintlik, tesiri altında doğduğum burcun hükmündendir.

Sabahleyin sol tarafından kalkmışsın galiba; sanırım geceki şarap fazlaca geldi.

İsa nefesli doktor, bir mucize gösterirse ne âlâ.. yoksa öyle hastayım ki hastalığım, halimin, hatırımın sorulacağı zamanı çoktan aştı.

Binlerce şükür olsun ki Hafız, dün gece meyhane bucağından kalktı, ibadet ve taat hanikahı bucağına gitti.

Her an ḫuceste naẓar kez pey-i se'ādet reft
Bekunc-i meykede vu ḫāne-ī irādet reft

X.

65. Sevgilinin derdi, gönlümü yurt edineli başım, zülfü gibi sevdalandı.

Ateş gibi dudağı Abıhayattır ama biz onun suyundan ateşlendik, yandık.

Himmetimin hüması nice zamandır o yüce boyun havasına kapılmıştır.

Yüce boyuna âşık oldum. Zaten âşıkların işi, yücelikledir, yücedir.

Biz onun lûtfuna sığınmış, lûtfiyle gölgelenmişiz. Böyle olduğu halde neden o, bizden gölgesini sakınmakta acaba?

70. Bugün seher yelinde amber kokusu var. Olsa olsa sevgilim sahraya çıktı.

Ey yasemin göğüslü güzel, Hafız'ın sözü, boyun gibi uzayıp gitmede!

Gameş tā derdilem me'vā giriftest
Serem çūn zulf-i ō sevdā giriftest

XI.

Yazıklar olsun.. Sevgili, beni dert içinde, elem içinde bıraktı da, duman gibi ateş üstünde terk etti gitti.

Aşkın neşeli şarabından mahmur olmuş âşıka bir kadehçik bile vermedi, ayrılık zehrini tattırıp gitti.

Bu yaralı, yorgun kulu avladı, sonra, gam denizine fırlatıp attı, kendisi atını sürdü gitti.

75. Hile ile elde ederim dedim, fakat benden ürktü, bahtımın atım da ürkütüp kaçtı.

Gönül kanım, baktı ki gönlüm daralmış, oraya sığmadı, o gül renkli kanı göz yolundan sahralara sürdü, gitti!

Bu kula, tapısında hizmet etme saadeti nasip olmayınca eşiği öptü, hürmetlerde bulundu, yürüdü gitti.

Gül, henüz perde ardındaydı. Seher çağında bülbül, Hafız'ın bahçesine gelip feryatlar etti ve uçup gitti!

Derdā ki yār derğam-u derdem bimand-u reft
Mārā çü dūd berser-i āteş nişand-u reft

XII.

Pirimuganın nazarı, işrete, eğlenceye sebeptir. Meyhane bahçesinin acayip bir suyu, acayip bir havası vardır.

80. Kerem. erbabının başları, onun ayağında olmalı.. bu hususta bundan fazla söz söylemek cürettir, edepsizliktir.

Cennet hikâyesiyle Beytülmamurun şöhreti, üzüm kızının cilvesinden bir hikâye, meyhaneden bir kinayedir.

Güzel kokulu hatırımız, lâl renkli şarap istiyor; hasis kişiyse gümüş istemekte, altın çekmeye savaşmakta.

Ezelde herkesin alnına bir çeşit yazı yazılmıştır, sus. Kâbe de bir bahane. meyhane de; cennet de, cehennem de!

Define yılansız olmaz, kolay elde edilmez. Masal okuma.. Mustafa'nın devleti bile Ebüleheb'in yalımıyle beraber yürür.

85. İyi yaratılış yüceliğe sebeptir ama sen yine amel etmeye savaş. Çünkü yücelik, soyla sopla değil.

Hafız'ın gönlü, bu yolda Tanrı tevfikıyle ebedî bir surette çalışmakta, gece gündüz hakikati araştırmaktadır.

Nażar-ı pīr-i muğan mūcib-i ʿayş-u ṭerebest
Rovża-i meykederā āb-u hevā-yī ʿacebest

XIII.

Gönlüm âlemden de usandı, âlemdeki şeylerden de. Gönlümde yalnız sevgili var, hatırıma dosttan başka bir şey gelmiyor.

Vuslat gülşeninden bize bir koku erişirse gönlüm, neşesinden konca gibi derisine sığmaz.

Ben divaneyim, aşk yolunda bana nasihat, divane kişiyle taş ve testi hikâyesine benzer!

90. Halvette oturan zahide söyle: Sevgilinin yaya benzeyen kaşlarını mihrap edindik Bu yüzden bizi ayıplamasın.

Kâbe'yle meyhane arasında hiç bir fark yok. Nereye baksan ancak o var, o görünür.

Kalenderlik, sakalla, bıyıkla, kaşla, saçla değil.. kalenderlik yolu, bil ki kıldan kıla hesaplanır, o kadar incedir.

Baştaki saçtan geçmek kolay. Fakat asıl kalender; Hafız gibi başından geçen kişidir.

Dilem melāl girift ez cihan-u herçi derōst
Derūn-ı ḫātır-ı mā kes nekunced illā dōst

XIV.

Sevgilinin boyuna karşı selviden kim bahseder? Usul boylu selvinin şerefi, yüceliği de onun boyuna benzediğindendir.

95. Onun boyuyle selvinin boyunu mukayese etmeyi hayalimden bile geçirmem. Selvi de yücedir ama yabanidir!

Selvinin selvi boyunun hayali gözümüzdedir. Çünkü yüce selvi, ırmak kıyısında olur.

Sabah rüzgârı, miske, onun zülfüne, hattına ve benine ait birkaç söz söyledi. Misk, bu yüzden böyle güzel kokulu.

Aydın bedre benzeyen yüzünün üstündeki bir hattan ibaret ama kimse anlamıyor, hilâl mi, bükülmüş kaşı mı?

Binlerce can feda olsun o kişiye.. başı, zülfünün çevgâna benzeyen büklümü önüne bir top gibi düşmüş!

100. Eğer gönül dileğini elde etmek istiyorsan ağzından dile. Hafız gibi gözünün ardından koşma. Çünkü gözü, fitneci ve dövüşken.

Ḥadîs̱-i serv ki gūyed bepîş-i ḳāmet-i dōst
Ki ser-bülendi-i serv-i sehî ziḳāmet-i ōst

XV.

Bugün dilberler meclisinin padişahı bir. Güzel binlerce ama o güzel bir tane.

Ben o bir tek güzel için cihanı da yele verdim, ayıplama beni.. iki cihanın sermayesi de bir şeyden ibaret.

Zan âleminde alışverişte bulunan tacirlere söyle: Sermayeyi kaybedin; ziyan da bir, fayda da!

Bir bölük halk, ona âşıkım diye dava edip durmakta. Gönlüyle sözü bir olana kurban olayım.

105. Hafız, Devlet eşiğine baş koymuştur. Devlet, o eşikle bir olan başındır.

İmrzūz şāh-ı encumen-i dilberan yeḳīst
Dilber eger hezār buved dilber an yekīst

XVI.

Benim sâkim Hızır'dır, şarap da Abıhayatım. Böyle olduğu halde nasıl olur da şaraba tövbe edebilirim? Heyhat! Getir şarabı!

Tatlı dudaklı dilberlerin dudağından içilen acı şarap, tatlılıkta şeker kamışını bile unutturur.

Onun kokusu, letafetle İsa nefesi gibi yüz yıllık ölüye bile can bağışlar.

Ateş gibi sudan, yani şaraptan başka bu müşkülleri hiç bir şey hal edemez.

110. Kısmetimize bak ki aşk divanında bize şaraptan başka bir şey için berat vermediler!

Muğların mahallesinde ölen rindin ruhu şad olsun!

Hafız, cihanda ömrünün sermayesi sâf şaraptır.. ondan ötesi hezeyandan ibaret!

Sāḳiyem Ḥıżr'est u mey Āb-ı Ḥeyāt
Tovbe ezmey çun kunem heyhāte hāt

XVII.

Senin isteğinle uyumamıza imkân yok. Senin gönül aldatan yüzünden ayrı düşmek doğru değil.

Sarhoş gözünün hükmettiği bu devirde kimse bir ayık kişi görmedi gitti. Nerde o göz ki gözünün tasavvuruyla kendinden geçmesin, mahmurlaşmasın!

115. Kime baksan senin yüzünden bir derde müptelâ.. bir gönül bile görmedim ki gözünden harap olmasın!

Aşkının eliyle kapında öldürülene ahrette ne sual var, ne cevap!

Hafız, altın gibi potaya düştü de parladı. Altın gibi parlamayan âşık değildir.

Mārā ez ārzū-yı tu pervā-yı ḫāb nist
Bī rūy-ı dil-firīb-i tu būden şevāb nist

— Ş —

XVIII.

Medet ey canımın eğlencesi, ömrümün sermayesi! Zülfünün küfrü imanımı aldı, medet!

Hepimiz susuzluktan dudaklarımızı yummuşuz, ölüm halindeyiz. Abıhayat senin dudaklarında, aman!

120. Nerde vuslatının şerbeti? Medet, âşık, hicran acılığını çekip durmakta.

Hasta gözün beni hasta etti, lâl dudağından başka bir derman yok, merhamet!

Biz ağlamadan kanlara boğulduk, senin dudağınsa gülüp durmakta, el aman!

Medet.. kirpiklerinin okundan can, delik deşik oldu.

Gönül, çevgân gibi zülfünün tuzağında, top gibi her tarafa düşüp kalkmada.. medet!

125. Aman.. Bu dönek feleğin hareketi, bizi ikiye ayrılmış zülfün gibi perişan etti!

Feleğin çevgânının vuruşundan top gibi her yana yuvarlanıp durmaktayız.

Zülfünün kıvrımları benim de canıma düştü. Ah, ömrümün ipi ıztırapla kıvranıp durmakta!

Hafız, senin çene çukuruna düşüp kaldı.. Aman, zülfünün ipiyle çekip çıkar!

Ei ġıyāṣ ey māye-i can el ġıyāṣ
Kufr-i zulfet burd īmān el ġıyāṣ

XIX.

Medet, medet! Yine o gülüirananın havasına düştüm; gönlüm daima ürküp kaçmada, şeyda bir halde..

130. Afiyet bucağını seçmiş olan gönül, aman; şimdi dertlere; belâlara düşme niyetinde!

Namus ve ad san derdine gark olan zahit, sevda kınanmalarına düşmüş, medet!

Her an sâf şarap kadehini çeken sofi, ona hayran olup rusvay olmuş, aman.

Medet, Hafız'ın zayıf canıyle aşk şehitlerinden feryadüfigan yüceldi!

Bāzem hevā-yı an gul-i reʿnāst el ġıyāṣ
Dāyim dilem remîde vu şeydāst el ġıyāş

C

XX.

Su içinde bir ateş parçası donup kalmış; yahut sırça kadehte şarap. Yahut da Abıhayat kaynağında bir sırça parçası parlamakta!

135. Hür kişilerin elinden o kadehi alma. Çünkü gönül ehli, onunla işrete revaç verip durmada.

Sâki, ruha ve gönül ehline canla, başla karışmış olan o şarabı sun!

Ben, yaratılıştan beri böyle âşıkım, böyle sarhoşum. Yokluk vaktine kadar da bu yoldan yüz çevirmem.

Yüzünden nikabı kaldır. Çünkü naziklikle geceleri uyumayan rüzgârın haraç aldığı taze güle benziyorsun.

Bildin ki vuslatına muhtacım.. dostların ihtiyaç vaktinde ellerini tut!

140. Sevgilinin civarındaki âşıkların yoksullukla başları hoş. Böyle bir padişahın tahtta, taçta gözü olur mu hiç?

Bu nükteyi Hafız'dan duy da faydalan: Şarap iç, iyilikte bulun, çünkü bu, emirhaccın malından, mülkünden yeğ!

Āteş ender āb efsurdest yā mey der zucāc
Yā dırahşan dermiyān-ı çeşme-i Ḥeyvan zucāc

Ḥ

XXI.

Muharrem hilâline bak, şarap kadehini iste. Çünkü bu ay, emniyet ayıdır, bu yıl, sulh yılı.

Bu alçak dünya için, er olan kavgaya girişmez. Gözümün nuru, kurtuluş topunu, sulh ve asayişle kap!

Vuslat zamanını aziz tut. Çünkü o dem Kadir gecesine ve recebin on beşinci gününe muadildir.

145. Şarap getir. Çünkü şarap kadehini seher kandili yapan kişinin günü hayırla biter.

Sarhoşum, benden Tanrı'ya lâyık nasıl bir ibadet meydana gelebilir? Akşam ezanını sabah ezanından farkedemiyorum ki!

Gönül, sen kendi işinden gafilsin. Korkuyorum, anahtarı kaybedersen kimse sana kapı açmayacak.

Hafız gibi bir geceyi vuslat ümidiyle sabaha ulaştır da kapalı kapıları açan Tanrı inayetiyle bahtının gülü açılsın.

Şah Şüca'ın zamanı, hikmet ve şeriat devridir. Akşam, sabah gönlünün, canının huzur ve istirahatine çalış!

Bibin hilāl-i muḥarrem biḫāh sāğar-ı rāḥ
Ki māh-ı emn-u emānest-u sāl-ı şulḥ-u şelāḥ

D

XXII.

İçinde şimşekten başka bir şey olmayan bir sevgide, sırf ateşten ibaret olan, yanıp yakılmadan başka bir dilek güdülmeyen aşkta ömür ve varlık harmanı bile yanarsa o kadar şaşılacak bir şey değildir.

Gönül gamına alışan kuşun ömür ormanında elbette bir neşe yaprağı bulunmaz.

Aşk iş yurdunda kâfirlikten kurtulmaya imkân yoktur. Ebuleheb olmasa ateş kimi yakacak?

Can satanlar mezhebinde fazilet ve edebin lüzumu yok. Oraya ne hasep sığar, ne nesep!

Güneşin bile bir zerre sayıldığı bir mahfilde kendini büyük görmek edebe uyar bir şey değil!

Şarap iç. Âlemde ebedî bir ömre nail ola-

bileceğini bile farzetsen, bu ömre cennet şarabından başka bir şey sebep olamaz.

Hafız, geceye erişmeyen bir gün varsa senin gibi eli dar kişi, ancak o gün sevgilinin vuslatına erebilir.

Derher devā ki cuz berk ender ṭaleb nebāşed
Ger ḥırmenī bisūzed çendan ʿaceb nebaşed

XXIII.

Şarap, bir kere daha beni benden aldı.. yine bana saldırdı.

Kızıl şaraba binlerce aferin.. yüzümden sarı rengi giderdi.

Üzüm toplayan ele kurban olayım.. onu ezen ayak çürüyüp düşmesin.

160. Takdir, alnıma aşk yazısı yazmış.. yazılan yazıyı bozmaya imkân yok.

Hikmetten bahsedip durma. Aristo da, bir zavallı gibi can verir!

Hadi be zahit, git işine, bize çatma; halimizi ince eleyip sık dokuma. Tanrı işi, senin bildiğin gibi öyle ehemmiyetsiz bir iş değil!

Öyle yaşa ki sana sağken öldü demesinler.

Hafız gibi sâf şarap içen, Elest kadehinden vahdet sarhoşu olmuştur!

Merā mey diger bāre ezdest burd
Bemen bāz binmūd mey destburd

XXIV.

165. Halis şarap kadehini kime sunarlarsa bil ki ona, namahremlerin giremeyeceği mahalde yer verirler.

Sofi, rintleri inkâr etme. Aşk sırrını ezel gününde kalleşlere nasip ettiler.

Sâki, gül renkli, misk kokulu şarabı sun. Akıllılar, bize külhanbeylerin verdikleri zahmeti veriyorlar!

Kim, bugünü yarına kor, yarının vadesiyle bugünü elden çıkarırsa yaşayış lezzetinden ne bir nasip alır, ne de bir zevk!

Hafız'a, vuslatının hariminde yurt verirlerse cenneti de terkeder. firdevsi de!

Anrā ki cām-ı şāfi-yi şahbāş midehend
Mīdān ki der ḥarīm-i ḥarem cāş mīdehend

XXV.

170. Gönül, daima dudağına iştiyak çekmekte.. Yarabbi, dudağından ne istiyor ki?

Can, gönül kadehine sevgi şerbetiyle iştiyak şarabını dudağına kadar doldurmuş!

Sevgilinin zülfüne sevdalananın konağı, daima belâ tuzağıdır.

Şuhlukla bir gönül avlamak için, gül gibi yanağına, menekşe gibi tüylerle tuzak kurmuş!

"Sevgilimizin adı ne?" diye sormak bana düşer mi, hem de lâyık mı?

179. Havastan, Avamdan çekinen, ehil, naehil kaydına düşen, nerde sevgiliyle oturacak? Sevgiliyle gece gündüz sohbet eden gönüle ne mutlu!

Dil şevḳ-i lebet mudām dāred
Yārab zi lebet çi kām dāred

XXVI.

Ben islâh olacağım, bu halden kurtulacağım ha.. kimse bunu ummaz, meyhane rindi hakkında kimse böyle bir zanda bulunmaz.

Bu yamalı hırkayı neye giyiyorum, bilir misin? Altında gizlice şarap taşıyorum, kimse şüphelenmiyor da ondan!

Ey fakih, daima ilme, amele güvenip ululanma. Tanrı takdirinden kimse canını kurtaramaz.

180. Âlemin rengine, kokusuna aldanma, çek kadehi. Çünkü gönlündeki gam pasını muğların şarabından başka bir şey silemez.

Gönül, gerçi göz, senin gözçün, bekçin ama sen yine aklını başına al da bekçi, varını, yoğunu elinden almasın.

Gönül, ecre nail olmak istiyorsan çalış, çabala. İş görmeyene havadan para vermezler ki!

Hafız, söz bilirler yanında söz söyleme. Kimse, hediye olarak denize inci, madene mücevher götürmez.

Men-u şelhā-u selāmet kes in guman nebered
Ki kes berind-i ḫerābāt zann-i an nebered

XXVII.

Güzelim, seni ne de hoş bezemişler. Sanki dudağını, tatlı candan halk etmişler.

185. Yüzünde yeşilliğe benzeyen tüylerle bezenmiş yanağını pek güzel, pek gönül alıcı buldum. Nesrinin etrafına amber tozundan sayvan çekmişler.

Hayalin gelecek diye gözbebekleri, gönül ülkesini kızıl göz yaşlarıyle süslemiş.

Zülfün işi gücü miskler saçmadır ama şimdi bunu Çin nafesine isnadetmeyi muvafık bulmuşlar.

Yarabbi, bu, etrafı külâh bağıyle çevrilmiş yüz mü, yoksa parlak ayın etrafına pervin dizisini mi takmışlar?

Bundan önce Ferhat'la Şirin hakkında söylenilen şeyler yok mu? Hepsi benim aşkımla onun yüzünün güzelliğini tavsif için söylenmiş sözler.

190. Hafız, tam doğruyu söyle, yani aşk sırrından bahset. Bundan başka ne söylenirse hayalden ibaret, hepsini de tahmin yollu söylemişlerdir.

Şūret-ī ḫūbet nigārā ḫoş beāyin besteend
Gūyiyā naķş-ı lebet ezcān-ı şīrin besteend

XXVIII.

Seher yelinden Huten miskinin kokusu gelmekte.. bu ne rüzgâr? Ondan sizin kokunuz geliyor!

Rüzgârın yeninden, yakasından Huten miskinin kokusu duyuluyor. Yoksa Hıtay mülkünden bir kervan mı geliyor ki?

Can, tenimden çıkmadıkça gönlüm onda. Dinle, bak, sözümden vefa kokusu geliyor!

Kaşının aşkı daima halimi, hatırımı soruyor. Bir padişah ki yoksulu anmakta!

Būy-ı muşk-i Ḫuten ezbad-ı şābā miyāyed
İn çi bādest ki kez būy-ı şumā miyāyed

XXIX.

195. Tenim, bu pek fazla eziyetlerden bir an olsun huzura ermemekte. Gönlüm, bu sonu gelmez kederlerle ezilip gitmekte.

Tahassürünün dumanı, gönlümden çıkıp başımı sarınca gözlerimden gam yağmuru yağmaya başlamakta.

Gözlerim, yüzümü sarı gördü de dayanamadı, gönül kanıyle boyadı, bezedi;

Hattâ kötülüğümü isteyen düşmanım bile bir gün yüzümü görse gözüne sarı görünmememi istedi.

Kötü zamane nerde bir fitne varsa yeni gelin gibi benim gözüme süslü, ziynetli göstermekte.

200. Zamane, bende ne varsa alıp götürdü, sevgilinin muhabbeti kaldı. O ebedî, o bâki!

Gözlerim neden ağlamasın, can niçin feryat etmesin? Sabrım nasıl eksilmesin, gam nasıl artmasın?

Felek, neşemi görünce birer birer saydı. Neşeyi sayıyla, ölçüyle verdi. Fakat şimdi gamı gussayı ölçmeden vermekte!

Dostu bile bu âşıktan usanır, yüz çevirirse düşmanı nerden vefa gösterecek, acıyacak?

Ağlamasam der ki ihtiyacını arzetmiyor, muhtaç değil.. ağlasam abes, saçma derler, kimse şikâyetimi dinlemez!

205. Hafız, kederlenme.. Ulu Tanrı bir kapıyı açmadıkça bir kapıyı kapamaz.

Tanem zirenc-i firāvan demî neyāsāyed
Dilem zienduh-i bīḥad hemībifersāyed

XXX.

Dedim ki: Hata ettik, tedbirimiz böyle değildi. Dedi ki: Ne yapabiliriz ki? Takdir böyleymiş!

Dedim ki: Sende nice hatalar buldular. Dedi ki: Alnımıza yazılmış da ondan!

Dedim ki: Bugün kötü bir arkadaşa düşmüşsün. Dedi ki: zaten bana arkadaş kötü talihim!

Dedim ki: Ey ay yüzlü, beni evvelce se-

verdin, neye soğudun? Dedi ki: Felek bana kinlenmişti, ondan.

210. Dedim ki: Bundan önce neşe şarabı içtik. Dedi ki: Doğru, fakat şifa son kadehteydi.

Dedim ki: Sen ömrümsün benim. Niçin gittin? Dedi ki: Arkadaş, ne yapalım? Ömrün bu kadarmış!

Dedim ki: Bu kadar acelen ne, daha sefer vaktin gelmemişti. Dedi ki: Öyle deme.. muvafık olan buymuş!

Dedim ki: Hafız'dan neden uzaklaştın? Dedi ki: Zaten her zaman bunu düşünmekteydim [*]!

Guftem ki ḥata kerdi vu tedbīr ne in būd
Guftā çi tevankerd ki taḳdīr çunin būd

XXXI.

Güzelim, o misk kokulu siyah kıvırcık saçlarını döktü mü lâlenin gönlünü dağlar, sümbülün revacına kesat verir.

215. Gül bahçesinin selvisi olan usul boyu salınarak yeşilliğe meyletti mi selviyi yere yıkar, güle haset verir, gönlünü incitir!

Sevgilinin kaşlarının hayali gözümden uzaklaşalı bu yola öyle seller saldı ki yüzlerce köprüyü yıkar.

[*] Sudi, bu gazelin aynen Selman divanında bulunduğunu, yalnız mahlâs beyti olmadığını, Hafız divanlarının çoğunda da mahlâs beyti bulunmadığını kaydediyor. C. 1, S. 767.

Seher yeli, gülün perdesini yırttı mı bülbülün mecruh gönlüne gam dikenleri sancar!

Hafız, bu vahdet sırrını elden bırakma da tevekkül, zahitlik ve takva hayalini mahvetsin!

Turk-i men çün caʿd-ı muşkin gerd-i kākuı
bişkened
Lālerā dil ḫon şeved bāzār-ı sunbul kişkened

XXXII.

Aşkın serseri değil ki baştan gitsin. Sevgin arızî bir sevgi değil ki başka birisine de âşık olayım?

220. Aşkın içime öyle yerleşmiş, sevgin gönlümde öyle karar kılmış ki.. onlar, ben süt emerken sütle bedenime girmişler, mayam olmuşlar.. ancak canımla çıkarlar!

Aşk derdi, öyle bir dert ki ilâcına ne kadar çalışılırsa o kadar beter olur.

Bu şehirde feryadı, her gece feleklere kadar yücelen birisi varsa o da benim!

Göz yaşlarımı Zinderud'a saçsam bütün Isfahan ovası sulanır!

Dün gece zülfünün arasında sevgilinin yüzünü gördüm. Sanki ayın çehresini bulut kaplamıştı!

225. Dedim ki önce öpüşle işe girişeyim mi? Dedi ki: Bırak, ay akrep burcundan çıksın da öyle!

Hafız, onun dudağını anarak şarap içiyorsan aman sakın, engeller haberdar olmasınlar!

ʿIşḳet ne serserīst ki ezser bederşeved
Mihret ne ʿārıżīst ki cāy-ı diğer şeved.

XXXIII.

Tanrı, insana her suç yüzünden azap verseydi yer feryatla dolar, zamane ahlar çekerdi!

Tanrı yanında, saman çöpüyle dağ birdir. Bazan adamın dağ gibi suçunu bağışlar, bazan adamı bir saman çöpü kadar günah yüzünden azaplandırır.

Bütün günahları işleyip duruyorsun. Bilmiyormusun ki ay gökyüzünde olduğu halde yeryüzündeki insanların günahları yüzünden tutulur.

230. Sen temizsin, suçsuzsun; pekâlâ.. fakat yarın zulmüne uğrayanlar adalet isteyerek geldiler mi günahlarının hepsi meydana çıkar, istediğin kadar burada temizlik sat!

Günahımdan haya ederek bir gece öyle ağlayayım ki o gece secde yerimi çimenler kaplasın!

Veda zamanı öyle yaşlar dökeyim ki sevgili nereye gidiyorsa göz yaşlarım o yolu tutsun, gitmesine mani olsun!

Hafız, padişah birisini helâk etmeye kasdetti mi kimin ne haddi var ki onu padişahın elinden kurtarabilsin!

Eger Ḫudāy kesīrā beher gunāh bigīred
Zemin benāle derāyed zemāne āh bigīred

XXXIV.

Başımızda sevdanın havası dönüp duruyor. Bak hele şu divane başta neler dolaşmada!

235. Kim, senin zülfünün çevgânına gönül verdiyse gayri top gibi başsız, ayaksız aşk meydanında yuvarlanır durur.

Sevgilim zulmeder, cefa eder ama gönül, yine vefa umarak ardından koşar.

Feleğin cevrinden, devranın derdinden vücudumda yüz kere sabır kaftanı yırtıldı!

Zavallı vücudum, zayıflıktan öyle bir hale geldi ki parmakla gösterilen hilâle döndü.

Tabiatımın bülbülü, nice demdir yüzünün gülzarından ayrılmış, o tahassürle yemsiz bir halde dönüp dolaşmada.

240. Ne vakte kadar ey gönül, nefis ve heva peşine düşme diyeyim. Çünkü bu hava, öyle bir havadır ki daima hata etrafında döner, dolaşır.

Ey selvi boylu, lâle yanaklı sevgili, senin sevginle bizim gibi nice kişiler perişan, sersem bir hale gelmişler.

Hafız'ın gönlü, sabah rüzgârı gibi senin civarında konaklamış bir dertlidir. Deva ümidiyle dönüp durmada!

Ser-i sevdā-yı tu ender ser-i mā mīgerded
Bin ki ender ser-i şūrīde çihā mīgerded

XXXV.

Senin ayrılığınla her an feryat etmekteyim. Ah eğer feryat ve figanımı rüzgâr sana ulaştırmazsa!

Feryadü figan etmeyeyim de ne yapayım? Senin ayrılığınla öyle bir haldeyim ki dilerim, hakkında kötü düşünen, kötülüğünü isteyen de o hale düşsün!

245. Gece gündüz dert ve gussa çekip duruyorum. Çekmeyeyim de ne yapayım? Senden ayrıyım, nasıl şad olayım?

Sen bu gönlü yanık âşıkın gözünden uzaklaşalı gönül, gözünden nice kanlı çeşmeler akıttı.

Gönlüm, ayrılığın elinden feryada geldi mi her kirpiğin dibinden yüzden fazla kan damlası damlar.

Âşık Hafız, gece gündüz senin yâdına müstağrak. Halbuki, sen, bu gönlü alınmış kuldan tamamıyle fâriğsin.

Mīzenem her nefes ezdest-i firāḳet feryād
Āh eger nāle-i zārem neresāned betu bād

XXXVI.

Vuslatına erişmek imkânını bulursam artık talihimden, başka ne isteğim kalır ki?

250. Eşiğine âşıkların üşüşmesine şaşılmaz. Nerde bir şeker diyarı olsa oraya sinekler üşer.

Âşıkı, kılıçla öldürmeye ne hacet. Benim yarı ölmüş canımı büsbütün öldürmeye bir kaş, bir göz işareti yeter!

İki âlemde de dostla bir nefescik alsam iki âlemden elde ettiğim tek zevk ve huzur, işte o bir nefesten ibarettir.

Heveslendim ama bahtımın eli kısa. Ben kim oluyorum ki senin yüce selvi boyuna el uzatabileyim?

Aşkın mihnet seli önünden, ardından gelip dururken boğulana kurtuluş yolu mu bulunur?

255. Bin keredir tanışıyor, bilişiyoruz da bin birinci kere yine beni gördü mü "kim ki" diye soruyor [*]!

Merā bevaṣl-i tu ger żan ki destres bāşed
Digr ziṭāliʿ-i hişem çi multemez bāşed

---

[*] Sudî, bu gazelin mahlâsı beytinin olmadığını, şarihlerin de müracaat ettikleri divanlarda bulamadıklarından şerh etmediklerini kaydedip Hafız'a aidiyetinde haklı olarak şüphe ediyor: C. 1, S. 739.

XXXVII.

Bahar rüzgârının hevesi, beni sahralara saldı.. rüzgâr, senin kokunu getirdi de kararımızı alıp götürdü.

Nerde bir gönül varsa gözün, yoldan çıkardı.. Sade benim yorgun ve hasta gönlümü değil!

Gümüş gibi göz yaşları geldi, yüzümün suyunu tamamıyle alıp götürdü. Kim gelip bu yüzsuyu kumaşım aldıysa parayı paraya verdi; tam yerine harcetti demektir.

Göz yaşım, taş gibi yüreğini yola getirdi. Elbette.. sel, taşı deniz kıyısına götürür mü, götürür!

260. Dün gece iştiyak silsilen neşemi bağladı, zevkıma mani oldu.. gam askeri de akıl alayımın ayağını yerinden kaydırdı, mağlûp ve münhezim etti!

Dün şarap kadehi, dudağınla ruh bağışlama bahsine girişti de can bağışlayan, ruha ruh katan dudağın, şarabın revnak ve letafetini gideriverdi!

Hafız, güzel söz söyleme hususunda bülbülden bahsetme. Dudunun yanında bülbülün adı mı anılır?

Heves-i baā-ı behārem besuy-ı sehrā burd
Bād būy-ī tu biyāvurd-u ḳarar ezmā burd

XXXVIII.

Gönlümle ömrüm tükendi de işim hâlâ düzelmedi. Kendimden geçtim gittim de sevgili, hâlâ gelmedi!

Bu hayalle ömrüm sona erdi de uzun zülüflerinin belâsı hâlâ bitmedi!

265. Seher yeline söylenecek ne hikâyelerim var. Fakat bahtıma bu gece bir türlü seher olmuyor ki!

Seher çağlarında ettiğim ahlar hata etmez, mutlaka tesiri görülürdü. Bilmem şimdi ne oldu ki bir tanesi bile tesir etmiyor!

Ömrümüzü, malımızı sevgiliye feda etmedik.. yazıklar olsun, aşk yolunda elimizden bu kadarcık bir iş bile gelmiyor!

Nice demdir Hafız'ın gönlü, herkesten ürkmuş, usanmıştı. Şimdi sevgilinin zülfünün halkalarında karar etti, oradan bir yere ayrılamıyor!

Zidil berāmedem-u kār bernemīyāyed
Ziḫod bederşudem-u yār der nemīyâyed

XXXIX.

Sâki, yine kadehime gül renkli şarap koydu, yine bizim eski şarabımıza afyon kattı!

270. Başkalarına eski şarabı kaldırabilecekleri kadar verdiği halde bu yorgun âşıka gelince fazlasıyle sundu.

Bu kadeh aklımı tamamıyle aldı.. bu şarap, bu sefer beni, tamamıyle benden geçirdi!

Taş yürekli güzelimiz, zannetme ki kadehimize ciğer kanını sadece şimdi döktü!

Mecruh göğsümdeki gönül dediğin şey yok mu? Öyle bir aşk yanışı ki ciğer kanıyle yoğurulmuş, mayalanmış!

Beni üstada verdikleri zaman üstat, başkalarına akıl öğretti, beni daha ilk günden mecnun etti, çıktı!

275. Hafız'ın gönlü, dudağının afsunundan emindi. Fakat sihirbaz gözün onu bir kere daha afsunladı gitti!

Sāki ender ḳadehem bāz mey-i gulgun kerd
Demrey-i kōhne-i dīrīne-i mā efyon kerd

XL.

Eğer rüzgâr, bana senden bir koku getirirse cihanın canını müjde olarak rüzgâra vereceğim.

Rüzgâr, beni kurutur, savurur, varlığımdan bir toz koparırsa dilerim, toprağımdan eteğine bir toz erişmesin!

Gözümün nuru, sen, yüzüme kapı kapayalı cihan, gayri yüzüme neşe kapısını açmadı gitti!

Yüzünün hayali, gözümü kanlara gark etmede.. zülfünün havası ömrümü yellere vermede!

280\. Ne gözümün önündesin, ne nazarımdan gaip.. ne beni yadediyorsun, ne hatırımdan çıkıyorsun!

Düşman, taan edeceği yerde kılıç vursa yine dosttan el çekmem.. ne olursa olsun!

Hafız, aşkının elinden canını kurtaramıyor. Ferhat, Şirin'in mihnetinden nerde can kurtaracak, imkân mı var?

Eger ziküy-ı tu buyī bemen resāned bād
Bemujde cān-ı cihanrā bebād ḫāhemdād

XLI.

Cemalin olmadıkça gönlümün hiç bir safası yok. Âdeta hiç bir âşinası olmayan garibe benziyor.

Güzelliğinin pazarında yoksul âşıkların tertemiz gönül matahları, hiç bir değere malik değil!

285\. Gönül, kadehi ve gül yüzlü sâkiyi iste. Çünkü zamane de güle benzer, onun da bakası yoktur.

Gönlüm gitti ama hiç bir derdi yok, çünkü o zülfün kıvrımından başka bir yerde mekân tutmaz.

Fakat korkuyorum, oku, bir gün bu daralmış gönülden öyle bir yere gidecek ki artık bu gönle bir deva bulunmayacak!

Sevgilinin her şeyi var, yalnız ne yazık ki bize vefası yok!

Bu aydın ay gibi meydanda: Yüzünün güneşi yoksa Hafız'ın gönlünde de bir safa yok, canında da!

Dilem bicemālet şafāī nedāred
Çūbīgānei kāşīnāī nedāred

— —

R

XLII.

290. Gönül, ne vakte kadar kan dökeceksin? Artık gözden utan. Sen de ey göz, biraz uykuya dal da gönlünün muradını elde et!

Yarabbi, sevgilinin bileğini öpen ben miyim? Gördün mü, nihayet sabah çağlarındaki dua nasıl da işe yaradı!

Kısmetleri veren Tanrı, dünya muradımı da verdi, ahret muradımı da! Önce çengin nağmeleriyle kulağımın pası açıldı, sonra da elime sevgilinin zülfü düştü!

Alçakların harmanından yel gibi başak kapmak niceye bir? Himmet et de azığını sen elde et, tohumunu kendin ek!

Sarayın Çin Nigâristanı olamaz, bunu ben de biliyorum ama misk kaleminin ucuyle nihayet sen de bir resim yap!

295. Gönül, geceleri uyanıklık mülkünde gamdan, gussadan ürküp kaçmazsan sabah çağı, nihayet sana o ülkeden müjdeler verir.

Ay gibi bir güzel gelip diz çöktü, lâl gibi bir şarap sunmada.. Hafız, senmisin ben tövbe ettim diyen? Bari sâkiden utan yahu!

Dilā çendem birīzī ḫon zidīde şerm dār āḫır
Tu nīz ey dīde ḫābī kun murād-ı dil berăr āhır

———

XLIII.

Sâki, gençlik mayasını getir; bir iki kadeh şarap sun!

Aşk derdinin ilâcını, şarabı.. ihtiyarın, gencin derdinin dermanını ver!

Şarapla kadeh, güneşle aydır. Ay gibi kadehte güneş gibi şarabı sun!

500. Akıl, tamamıyle serkeşlik etmede. Çadır ipine benzeyen şarapla aklı boynundan bağla!

Bu ateşime bir su serp.. O su gibi ateşi sun!

Gül gittiyse güle güle de. Gülsuyu gibi halis şarabı ver!

Bülbülün gulgulü kalmadıysa ne gam? Şarap şişesinin gulgulünü izhar et!

Sarhoşum ama üç dört kadeh daha ver de tamamıyle harap olayım!

505. Hafız'a bir iki büyük sağrak sun.. günahsa da getir, sevapsa da!

Sākıyā māye-ī şebāb biyār
Yek du sāğar şerāb-ı nāb ƀiyār [*]

———

[*] Sudî, bu gazelin kendi nüshalarında bulunmadığını, fakat şarihler yazdığı için şerbettiğini söylüyor (C. II, S. 41).

XLIV.

Yürüyüşü güzel, boyu usul, nazlı ve gül yanaklı güzel,

Gönlümüzü ayyarlıkla aldın, bari Allah için hoş tut, gör, gözet!

Sihirbaz gözlerini göreli gönlümde ne sabır kaldı, ne karar!

Sümbül zülüflerini dökersen artık miskin hiç bir değeri kalmaz.

Vefasızlığı sanat edinme ayyar güzelim, vefakâr olmaya çalış!

Bazı bazı bir öpücükle bana iltifat et de ömründe berhüdar ol!

Dertli Hafız, sana hayrandır. Sana parasız, pulsuz bir kuldur!

Serv-ı bālā bulend-i ḫoş-reftār
Dilber-i nāzenīn-i gul- ruhsar [*]

Z

XLV.

Ne güzeldir o gece ki yüzlerce işveyle, yüzlerce nazla gelesin.. sen şuhça naz ettikçe ben niyaz edeyim!

Gönlüme mahrem olan seher yelidir. Nasıl olur da içindeki sır konca gibi gizli kalır?

[*] Bu gazel hakkında da aynı mütalâayı yürütüyor (C. II, S. 41).

315. Yüce bahıttan boyuna erişmeyi umuyordum.. uzun ömrümden zülfünün kokusunu istiyordum.

Vuslat gününe erişirim diye uzun gecelerde gönül kapısına ne halkalar vurdum, kaç gönül ehlinin kapısını dövdüm!

Senin cevrinden, rakıbin cefasından ne kaygım var. Aşk esiri, uzun süren belâlardan gam yemez ki!

Kaza ve kader bezeyicisinin uyandırdığı bu fitne, ne fitneydi ki sevgilinin sarhoş nergisi, yüzlerce işveler, yüzlerce nazlar, edalarla açıldı.

Hatırımızdaki toz, düşmanın gözünü kör eder.. Hafız, hemen sen yüzünü toprağa koy, hemen sen yan, yakıl!

Ḫoş an şebī ki derāyī beşed kirişme vu nāz
Kunī tu nāz be şūḫiyy-u men kunem beniyāz

XLVI.

320. Hacılar, Hicaz yoluna nasıl canla başla koşarlarsa âşıklar da meyhane yoluna o çeşit koşarlar!

Tenim, ayrılığınla cihandan gözünü yummuştu.. fakat vuslat devletinin ümidi yine bana can verdi.

Bundan böyle dost kapısından başka hiç bir kapıya gitmem. Kâbe'yi buldum, artık puta tapmadan vazgeçmem gerek!

Maksat, bir güzellik işvesinden ibaret. Yoksa Mahmud'un devletinin cemali, Eyaz'ın zülfüne muhtaç değil!

Talihimden bir gece isterim ki seher çağına kadar sana maceramı anlatayım

325. O göçer evli ayın meclisinin iştiyakiyle Hafız, seni mum gibi yaksalar da ayak dire,. yan da ondan vazgeçme!

Berāh-ı meykede uşşāķrāst dertek-u tāz
Heman niyāz ki ḥuccācrā berāh-ı Ḥicāz

XLVII.

Seher yeli, gül gelince yine ruha ruh bağışlıyor Güzel sesli bülbül nerde? Söyle, şakımaya başlasın!

Gönül ayrılığından ağlama! Âlemde gamın sonunda neşe, dikenin yanında gül.. her yokuştan sonra da bir iniş vardır.

Dertten yay gibi iki büklüm oldum da hâlâ o ok atıcı yay kaşları terkedemiyorum.

Saçlarının yüzünden gönlümün perişanlığını âlem duydu. Evet.. misk, gammaz olursa şaşılmaz, elbette kokusunu izhar edecek!

330. Bu perişan âşık senin eşiğine şimdi yüz koymadı.. tâ ezelde yanıp yakıldı, o eşiğe secde etti!

Ayrılık gecesini düşmanlara anlatmayın, kin ehlinin gönlü sırra mahrem olamaz.

Yüzüne binlerce göz dikilmiş de sen hâlâ nazlanıyor, bir tek âşıkın olsun, yüzüne bakmıyorsun.

Gönül, seni dertle yakıp yandırsalar bile feryadetme.. sevgisinden dem vur, derde alış!

Hatırımdaki toz toprak, düşmanın gözünü kör eder, Hafız, sen hemen yüzünü toprağa koy, namaza koyul!

Şabā be maḳdem-i gu rāḥ-ı rūḥ baḫşed bāz
Kucāst bulbul-i ḫōş-gū berāvured āvāz

Ş

XLVIII.

335. Mademki hiç bir iş, çalışıp çabalamakla olmuyor.. işlerini Tanrı'ya bırakmak daha iyi.

Yoksul, kanaat sırrından haberdar olsa âlem padişahlığına bile baş eğmez.

İster misin, hâdise taşlarından belin bükülmesin? Terazi gibi azın, çoğun peşine düşme!

Riyakâr zahidin riyası canımı üzdü, yaraladı. Bir kadeh şarap sun da yaralı gönlüme merhem koy!

Şarap içmeye bak. Her şeyi taksim eden Tanrı, daha yaratışta çeşit çeşit tatlı şeylerde bir acı da, bir elem de yarattı.

340. Riyayı helâl sayıyorlar da şarabı haram ha.. ne acayip yol, ne garip millet, ne çeşit şeriat, ne tuhaf mezhep bu?!

Gönül çalmada ileri gidersen şaşılmaz. Çünkü senin güzelliğinin nuru, âlem yaratılmadan önce de vardı, daha o vakit de güzeldin!

O küçücük ağzını Hafız'ın canı özleyip durmada. Bu olmayacak şeyler düşünen gönülden canım tehlikede!

Becidd-u cehd çü kārī nemīreved ez piş
Begirdigār rehākerde dih meşālih-i ḫīş

XLIX.

Gönül, âlem padişahına kul ol da âleme padişah kesil, daima Tanrı'nın lûtfunda, himayesinde ol!

Tanrı'yı tanıyan er, takva diler, ister ak sâdeler giyinsin, ister kara çullar!

345. Binlerce hariciyi bir arpa tanesine bile almazlar. İsterse âlem dağdan dağa münafık askeriyle dolsun.

Kıyamet günü şefaatçım Ahmed olduktan sonra bu belâlar çeken beden isterse günahlarla dopdolu bulunsun, ne çıkar?

Kimde Ali muhabbeti yoksa kâfirdir.. ister zemanenin zahidi olsun, ister tarikat şeyhi!

Ya Ali, bugün senin sevginle diriyim, yarın da bu sevgiye imamların ruhu şahit olsun.

Sekizinci imam din sultanı İmam Rıza'nın kabrini canla başla öp, o kapıda bulun.

350 Daldan bir gül koparmak imkânını bulamazsan bari onların gül fidanlarının ayağı altında bir ot ol!

Hafız, Şah'ın kulluk yolunu tut da sonra yolda yol erleri gibi er ol!

Ey dil ġulām-ı Şāh-ı cihan bāş şāh bāş
Peyveste derḥimāyet-i luṭf-ı İlāh bāş

Ş

L.

Zülfünün kemendinden kimseye kurtuluş yok. Zavallı âşıkı öldürür, kısastan hiç korkmazsın!

Gönlü yanık âşık yokluk çölüne gitmedikçe can haremine varamaz, sevgilinin has adamlarından olamaz.

Gamzelerinin oku, kemankeşlikte Rüstem'i geçti; kaşların, okçulukta öncülüğü Vekkasoğlu Sa'd'den aldı.

355. Sevgi ve ihlâsta pervane gibi şevkle yanmadıkça aşk gamından kurtulamazsın.

Aşkının gamı, bu toprak bedenime öyle bir kimyadır ki kurşun gibi bile olsa halis altın haline getirir.

Hafız, bilgisizler değerli incinin kıymetini ne bilsinler? İri incini kıymet bilenlerden başkasına verme!

Nīst kesrā zikemend-i ser-i zulf-i tu helāş
Mīkuşī ʿāşıḳ-ı miskīn-u netersī zi ḳışāş

LI.

Gönlüm, rakıbinden kurtulmadı gitti. Öyledir.. hikâyeci, hikâyeyi sevmez, çekemez!

Muhtesip şarap küpünü kırdı ama ben de onun kafasını yardım. Başa baş, kısasa kısas demişler!

365. Şarap kadehi İsa'ya benzer, hassalariyle her an ölüleri diriltir.

Çalgıcım, öyle bir perdeden çal ki gökte müşteri yıldızı bile zühre gibi oynasın!

Dalgıç, candan baştan geçmezse denizden nasıl olur da inci çıkarabilir?

Akçeyi akıldan değil, aşktan ıste de tam altın gibi halis olasın.

Hafız, hamd ve ihlâs surelerini, canla başla sevgilinin mushaf yüzünden okudu.

Ezreḳībet dilem neyātt ḫelāş
Zan ki el ḳāss la yuḥibbul ḳāṣs

LII.

370. Yüzünün güzelliği, bütün dünyayı enine, boyuna zaptetti. Gün yüzündeki güneş bile Gökyüzündeki ayın güzel yüzünü gördü de utandı.

Güzelliğini, yaraşıklığını görmek bütün halka vaciptir. Hattâ yüzünü görmek, bütün meleklere farzdır.

Güneş, dördüncü kat gökte olduğu halde yüzünden nur alır. Bu yüzden yedinci kat yer gibi borç yükünün altına girmiştir.

Ona feda olmayan can ebedî bir ölü olarak kalmıştır. Ona esir olmayan tenin lâyığı, kesilmek, kökünden çıkarılıp atılmaktır.

Ayağının toprağını öpmek fırsatını nerden bulacaksın? Hafız, iştiyak hikâyesini ona ancak rüzgâr arzedebilir.

Ḥusn-i cemāl-i tu cihan cumle girift ṭūl-u ʿarż
Şems-i felek ḥacil şude ezruḫ-ı ḫūb-ı māh-ı ʿarż

LIII.

370. Gel gel.. O yanaktan, o yüzden can kokusunu duymaktayım.. Orada gönlümün nişanını buldum.

Cennetteki hurileri, şöyledir, böyledir diye över dururlar ya.. güzellikle, letafetle mahiyetleri nedir? O yanağa sor!

Nazlı selvi, endamından hayâ etti; erguvan, yanağını gördü de kanlara gark oldu!

Çin diyarındaki misk nafesi, kokusunu o yanaktan aldı.. gülsuyu cennetlerin kokusunu o yanaktan buldu.

Güneş, yüzünün güneşinden terlere battı;

gökyüzündeki ay, o yanaktan zayıf, perişan bir hale geldi!

375. Sevgilinin terlemiş yanağından nasıl canlar damlıyorsa Hafız'ın gönüller alan şiirinden de abıhayat damlamakta!

Biyā ki mīşinevem būy-ı can ezan ʿārıż
Ki yāftem dil-i ḫodrā nışan ezan ʿārıż

T

LIV.

Sevgilimizin yanağının çevresine yazılar yazılalı gökyüzündeki ay, o mu dur, ben miyim diye adamakıllı yanıldı!

Abıhayattan daha hoş olan dudağının hevesiyle gözlerimden ırmak gibi yaşlar aktı.

Gâh canımı, gönlümü toz gibi onun havasına vermekteyim; gâh göz yaşlarımla aşkının ateşini kaz gibi söndürmekteyim.

Padişah, beni kulluğa kabul ederse bende ihtiyarımla o kulluğu kabul eder, bunu canıma minnet bilirim.

380. Hafız, Abıhayat bile senin şiirlerinden utandı, hiç kimse onun aşkıyla bu çeşit şiir söylemedi!

Gerd-i ʿızār-ı yār-ı mā tā binuvişt devr-i ḫaṭ
Mah-ı felek zirūy-ı ō rāst lūtād derġalaṭ

ẓ

LV.

Hafız, bize bütün iyilikleri yaptı.. Tanrı, senin güzel yüzünü kem gözden korusun!

Gel.. şimdi barış, dostluk, vefa zamanı Hafız, artık seninle ne savaşımız var, ne maceramız!

Lâlim, gönlünün kanını mı içti? Peki, onun yerine Hafız, sen de gel, dudağımdan bir öpücük al!

Sen nerde, vuslatını ummak nerde? Hafız, her yoksulluk eli, onun eteğine erişemez!

Hafız, bu tuzaktan, bu belâdan kurtulursan bir daha güzellerin zülfüne benine gönül verme sakın!

Gel Hafız, güzel bir yeni gazel oku.. çünkü senin şiirin hem adama ferah vermede, hem adamın gamını almada.

Zahit, sen adam aldatmak için bir hırkadır giymişsin, yıkıl buradan.. Hafız, sen de şarabını içmektesin, gel buraya!

Sabah çağında rintler gibi candan, gönülden ağla, inle. O anda Hafız, benim işlerim için de bir dua et!

Ziçeşm-i bed ruḫ-ı ḫub-ı turā Ḫudā ḥāfıẓ
Ki kerd cümle nikūyi becāy-ı mā Ḥāfıẓ

LVI.

Âlemi parlatan Şah Şüca'ın devleti saye-

sinde kimseyle mal ve mevki için kavgam, gürültüm yok!

390. Şarap sun, çünkü güneş, meşalesini yakınca şulelerinin feyzi yoksulların kulübelerini de ışıklandırır.

Dünyada bana bir sürahi şarapla hoş bir arkadaş yeter gider. Bundan başka âlemde ne varsa kargaşalık, ne varsa baş ağrısı!

Ey edebli kişi, yürü, var bu esirgeme yerine bana bir kadeh şarap sun. Çünkü ben itaat sahibi bir kulum, itaat edilen de padişah değil!

Zamane hüner satın almıyor, bende de bundan başka bir şey yok. Bu kesat matahla ticaret etmek için nerelere gideyim?

Hafız'ın zahitliğiyle saçma sapan şeylerinden usandım artık. Çalgıcı, saza düzen ver, çal, gazel oku da onu dinleyeyim gayri!

Be ferr-i devlet-i ḳitī-furūz-ı Şah Şucā'
Ki bākesem nebuved behr-i māl-u cāh nizā'

Ḳ

LVII.

395. Hiç kimse benim gibi ayrılık müptelâsı olmasın. Ömrüm baştan başa ayrılık belâsiyle geçti!

Garip, âşık, yoksul ve avareyim. Günlerin mihnetini çekmiş, ayrılığın vurduğu dağlara tahammül etmişim!

Ah bir elime geçseydi ayrılığı öldürür de kan diyeti olarak göz yaşları sunardım.

Nereye gideyim, ne yapayım, gönlümün ahvalini kime söyleyim ki ayrılıktan benim öcümü alsın, onun da lâyığını versin!

Ayrılığı, senin ayrılığına müptelâ edeyim de gözlerinden kanlar akıtayım!

400. Ben nerdeyim, ayrılık ve dert nerede? Aramızda ne münasebet var bilmem ki! Yoksa annem, beni ayrılık için mi doğurmuş?

Onun için Hafız gibi gece gündüz aşk dağıyle seher bülbüllerine karşı ayrılık nağmelerini şakımaktayım!

Kesî mebād çümen ḫaste mubtelā-yı firāḳ
Ki'ömr-i men heme bugzeşt der belā-yı firāḳ

L

LVIII.

Aşk yolcularına kılavuz olarak aşk yeter; göz yaşlarımı yoluna sebil ettim.

Şehitlerinin kanında gemiler yüzdüren bir sevgili, hiç bizim göz yaşı dalgalarımızı hesaba alır mı?

Adımın kötüye çıkması ihtiyarımla değil ki. Başkalarını doğru yola hidayet eden beni aşka düşürdü, yolumu azdırdı!

405. Ya güzellerin yüzündeki ateşe varma, yahut Halil gibi ateşe atıl, geç!

Ya maksadına erişemeyeceğini iyice anla, yahut da bu yola kılavuzsuz ayak atma.

Bir filci, Nil nehrinin kıyısında bir beyit okumuştu; yıllar geçti de hâlâ o beyit aklımdan çıkmadı:

Ya filcilerle dostluk etme, yahut fil sığacak bir ev kur'

Ya yüzüne âşıklık boyasını sürme, yahut da takva libasını Nil'e at!

410. Beni şarapsız, çalgısız cennete çağırma, huzur ve rahatım şarapladır, selsebille değil.

Hafız, bir mânaya sahipsen göster; yoksa kuru dava dedikodudan başka bir şey değildir.

Rehrevanrā ʿışḳ bes bāşed delil
Āb-ı çeşm ender reheş kerdem sebil

LIX.

Ey bu güzellikle, alımla gönlümü avlayan dilber, senin kimseden pervan yok.. halbuki bütün bir cihan sana mail!

Kâh gönülden ah çekiyorum, kâh candan attığın okları çekip çıkarıyorum. Gönülden neler çekmekteyim, neler; sana ne söyleyeyim?

Lâl dudaklarını rakıbe nasıl öveyim? Güzel şeyleri cahillere söylemek, hiç de hoş değil.

415. Her gün güzelliğin, bir gün evvelkinden daha fazla. Ayın senin yüzünle karşılaştırılmasına imkân yok ki!

Gönlümü aldın, sana canımı vermekteyim, neye tekrar gam göndermedesin sen? Zaten gam içindeyiz, başka gama ne hacet?

Hafız, mademki aşk harimine ayak basdın.. onun eteğine adamakıllı sarıl, herkesten kesil.

Ey burde dilemrā tu bedin şekl-u şemail
Pervā-yi keset nist cihānī betu māil

LX

Ey huyları güzel sevgili, gözlerinin sihrine.. ey falı kutlu güzel, hattının remzine andolsun!

Ey benim abıhayatım, lâlinin tatlı zülâline.. ey güzellik baharı, rengine ve kokuna andolsun!

420. Keklik şiveli cilvelerine, ahu gözlerinin bakışına benzeyen bakışlarına..

Güzel huyunun kokusuna, sabah nefhasına, zülfünün kokularıyle şimal rüzgârının kokusuna andolsun!

Gözümüzün mührü olan akika, söz hokkasının incisi olan incilerine..

Akıl gülşeni olan o yanak sahifesine, hayâl konağı olan o görüş bahçesine andolsun!

Senin rızanı tahsile çalışan Hafız'a bir iltifat edersen ömre bile ehemmiyet vermez.. değil, mala, mülke [*]!

---

[*] Sudi, yanındaki on bir divanın hiç birinde bu gazelle bundan önceki gazelin bulunmadığını kaydederek her ikisinin de Hafız'a aidiyetinden şüphe etmektedir: C. 2, S. 179.

Besiḥr-i luʿbet-i çeşm-i tu ey ḥuceste hisāl
Beremz-i ḫaṭṭ-ı tu ey âyet- humāyun- fāl

— M —

LXI.

Bayram günü.. ben bugün şu niyeti kurmaktayım: Otuz günlük elde ettiğim şeyin hepsini vereyim, şarap kadehini ele alayım!

İki üç gün oldu ki şaraptan kadehten uzak düştüm.. bu yüzden ne utanıyorum bilsen!

Bundan böyle halvette oturmam, hattâ tekke zahidi ayağıma zincir bile vursa imkân yok!

Şehir vâizi, bana ihtiyarca, usluca nasihat verir ama ben, artık kimsenin nasihatini kabul edecek adam değilim.

Meyhane kapısında can veren nerede? Şu başımı ayağına koyayım da huzurunda öleyim!

Şarap içmekteyim, takva seccadesi de omuzumda.. halk, şu riyamı anlarsa vay halime!

Halk der ki: Hafız, ihtiyar kişinin sözünü tut! Fakat yıllanmış şarap, bugün benim için yüzlerce ihtiyardan daha iyi!

Rūz-ı ʿiydest-u men imrūz derin tedbīrem
Ki dehem ḥāsıl-ı sī rūze vu sāğar gīrem

LXII.

Yine beni, derdinle öyle perişan ettin ki hayalini bile kurmama imkân yok.

Geceleri feryatlarımı duyanlar, şüphe yok ki sırrımı gündüz gibi apaçık anlarlar.

"Ayrılığımla nasılsın? Haber ver" demiştin. Gördüğün, fakat anlamadığın gibiyim yine!

435. Bundan böyle senin güzel yüzüne bakacağım. Söyle, bütün halk, güzel sevdiğimi bilsin, öğrensin!

Beni derdinle yakmaya ahdettin değil mi? Gam etmem, sen yak, ben de yanar dururum.

Nazın, edan, gönlüme öyle hoş geliyor ki.. naz ederek beni öldürsen bile kanımı helâl ederim sana!

Beni tuzağından halâs etsen de yine uçup dolaşacağım yer, senin civarın!

Hafız, pervane sana can vermiyor mu? Dur, bir gece onu huzurunda mum gibi yakıp yandırayım da görsün!

Derĝam-ı ḫiş çunan şīfte kerdī bāzem
Kez ḥeyāl-ī tu be ḫod nīz nemīperdāzem

LXIII.

440 Kamer devrinde gördüğüm bu kargaşalık, bu kavga kıyamet ne? Bütün âlemi fitnelerle kötülüklerle dopdolu görmekteyim.

Kızlar, analarıyle daima savaşmakta.. oğlanlar, babalarının kötülüğünü istemekte.

Aptallar, gülsuyu şerbeti içmekte, şeker yemekte.. bilgi sahiplerinin gıdasıysa ciğer kanı!

Arap atı, semer altında mecruh, altın toka eşeğin boynunda!

Hocam, Hafız'ın nasihatini dinle de yürü, iyilik et. Çünkü ben, bu öğütü inci, mücevher hazinelerinden daha iyi görmekteyim!

İn çi şūrest ki derdovr-i ḳamer mībīnem
Heme āfāḳ pur ezfitne vu şer mībīnem

LXIV.

445. Dostların bize acıyacakları zaman, ahdından dönenlerin bu işe nadim olacakları an gelmedi mi ki?

Onlardan ayrı, gönülde dert ateşi alevlendiği halde yatan âşıkın haberi, onlara ulaşmadım ki?

Ah ne olurdu, kavmim, onlara ricada bulunanın başına neler geldiğini bilseler de suçunu bağışlasalardı, onu affetselerdi!

Benim gizlediğimi göz yaşlarım meydana çıkardı. Şu sükût ettiği halde söyleyen yaşlara şaşıyorum ben.

Nevruz geldi, dağlar, ovalar yeşerdi. Neden gelinler, kızlar terennüm etmezler ki?

450. Ey amcamızın oğulları, bize bir yudum şarap verin, cömertlikte bulunun.. Cömertliliğin, faziletin sebepleri vardır, o sebeplere teşebbüs eden cömerttir, fazilet sahibidir diye damgalanır. Siz de bize bir kerem edin de adınız kerem ve ihsanla anılsın!

Bu aylar, öyle aylar ki muhtaç olanların muratları verilir, ihtiyacı giderilir, âşıklar murada erer. Halbuki bize bahar mevsiminin hayatı ve neşesi haram olmuş!

Ey bütün padişahlara ululukta üstün olan padişah, bize acı da Tanrı sana hayırlar versin. Hayır yapmayı fırsat bil, fırsatı ganimet say!

Dostlardan her birinin azığı da var, nimeti de.. yoksul olan yalnız Hafız, borçlu olan yalnız o!

Elem ye'ni lil aḥbābı enyeteraḥḥamū
Ve linnāḳıżnel ʿahde en yeteneddemū

— N —

LXV.

Benim sevgili dilberim, canımı da aldı götürdü, gönlümü de.. gönlümü de aldı götürdü, canımı da!

455. Canım, sevgilimin dudağıyla hayat bulur.. Dudağıyla sevgilimin hayat bulur canım!

Bana sevgilinin civarındaki toprak cennettir.. Cennet, bana sevgilinin civarındaki topraktır!

Bu hayran gönlüm, senin hayranın, senin deli divanen.. Senin deli divanen, senin hayranın bu hayran gönlüm!

Ey Yusufu Kenan'ım, alım Mısrı, senin malın, senin ülken.. senin ülken, senin malın Âlem Mısrî ey Yusufu Kenan'ım!

Gülşenimin selvisi senin gönüller alan boyun, posun.. senin gönüller alan boyun, posun gülşenimin selvisi!

460. Benim güzel sesli Hafız'ım, Sultan Gyas'ın kemâl akçesi.. Sultan Gıyas'ın kemâl akçesi benim güzel sesli Hafız'ım!

Dilber-i cānān-ı men burd dil-u cān-ı men
Burd dil-u cān-ı men dilber-i cānān-ı men

LXVI.

Saçların, gönlüme yurt oldu.. onu bu kadar horlama, böyle kırma!

Gönül, zülfün gibi fermanına uymaz, baş çekerse ele al ama ayak altına atma!

Elimde, saçların gibi bir şey yok ki ayaklarına etek etek altın saçayım!

Kapkaranlık gecede mum gibi geliversen gözüm, didarınla aydın olurdu.

465. Süsen gibi bütün vücudum dil kesilse yine senin selvi boyunun esaretinden kurtulmam, yine o tutsaklıktan azat olmam!

Gül bahçesinde ne işim var? Şimdi gülşene benzeyen yüzünle gözüme bütün dünya gülşen kesildi!

Sevginden bir zerre bile yüz çevirmeme imkân mı var? Güneş gibi kapıdan, pencereden girip durmakta!

Yelpazenin rüzgârından ürken sinek, şeker dengi (gibi olan dudaklarını) ni nerden elde edecek?

Âşıklık macerasını hiç kimse Hafız gibi en hoş, en güzel bir eda ile söyleyemez.

Dilemrā şud ser- zulf- tu mesken
Bedinsāneş furū mezzār-u meşken

LXVII.

470. Bedahşan'da lâl, taştan çıkarsa Rüknâbat ırmağı da şeker gibi denkten (sarp ve dar bir yerden) çıkar.

Şiraz şehrinde her evden bir güzel, bir şuh dilber zuhur eder.

Kadıyle müftünün evinden de saf ve gül renkli şarap çıkar, şeyhle muhtesibin evinde de!

Mimberde vazederken vaız gûya vecde geldi, mürailiğe başladı mı sarığındaki afyon dışarı fırlayıverir.

Bağlarda sabah akşam bülbülün sesi, çalgı seslerine karışır, çenk nağmeleriyle bir arada duyulur.

475. Böyle bir şehirde Hafız, sevgilisinin ayrılığı ve ayrılık derdiyle evinden bu çeşit gönlü daralmış bir halde çıkmaktadır.

Der Bedaḫşan lʿal eger ezseng mīyāyed birun
Ab-ı Ruknī çün şeker ezteng mīyāyed birun

— H —

LXVIII.

Ey göz çırağı, yüzünün nurundan aydınlanan sevgili, âlemin gözü, sarhoş gözlerin gibi bir göz görmemiştir.

Senin gibi baştan ayağa kadar letafetten ibaret olan bir nazenini ne cihan izhar etmiştir, ne de Tanrı yaratmıştır.

Âşıkların kanına kasdeden kaşlarınla sarhoş gözlerin yok mu? Gâh bu, pusu kurmuş, gâh o, yay çekmiştir.

Gönül güvercini, ayrılığının okuyla ne vakte kadar yarı boğazlanmış bir kuş gibi kan ve toprak içinde çırpınıp duracak?

480. Göğsümün yanışından dumanım, her an tepemden çıkıyor. Ödağacı gibi ne vakte kadar ateşte mekân tutacağım ki?

Benden ürküp kaçan bahtım, bir gün olur da ram olursa ürkmuş gönlüm, o ağızdan kâm alır elbet.

Kaşının, yanağına meyli yoksa ya neden daima boyum gibi yanağına doğru eğilip bükülmede?

Tatlı canım, ağzıma gelse bile dudağıma dudağım koydun mu, ebedî hayata erişirim.

Sermayemiz bundan ibaret.. hoşuna gittiyse Hafız'ın inci gibi şiirini cönke yazıver!

Ey ez furūğ-ı rūyet çeşm-u çerāğ-ı dīde
Mānend-i çeşm-i mestet çeşm-i cihan nedīde [*]

LXIX

485. Bayram, gül mevsimi.. sâki, getir şarabı. Gül mevsiminde kadehin şarapsız durduğunu kim görmüş?

Bu zahitlikten gayrı gönlüm kapandı. Sâki, bir şarap sun da açılsın, neşelensin!

Dün âşıklara nasihat veren sofiyi bugün gördüm, o da takvayı yele vermiş!

Bu bir iki günlük gül mevsimini ganimet bil. âşıksan güzel yüzlü sâkilerle neşelen!

Âşıklar, gül gitti.. neye sazsız, çenksiz, sevgilisiz, şarapsız gafil gafil oturuyorsunuz?

490. Sabah çağındaki şarap meclisinde sâkinin yanağının şarap kadehine vuran aksi, ne de hoş görünür, bilirmisin?

Çalgı, sazına düzen verip şehzadenin meclisinde Hafız'ın şiiri tarzında bir şey okusa lâyıktır doğrusu!

---

[*] Sudî, bu gazelin müracaat ettiği divanlarda bulunmadığını, fakat şârihlere uyup şerhettiğini, ve Hafız'ın sözüne benzemediğini kaydediyor (C. 2, s. 75).

İvdest-u mevsim-i gul sāḳī biyār bade
Hengām-ı gul ki dīde bīmey ḳadeḥ nihāde

LXX.

Tanrı bana meyhaneyi nasıp ettiyse zahit, benim ne günahım var, söyle!

Ezelde kendisine şarap kadehi kısmet olan kişiye mahşer günü neden bu günahı sorsunlar?

Hırka giyen ve yenlerini kısaltan eli uzun, iki yüzlü riyakâr sofiye de ki:

Sen hırkayı riya için giymekte, riya ile Tanrı kullarını yoldan azdırmak istemektesin!

Başsız ayaksız rintlerin himmetine köle olayım. İki cihan, onlarca bir saman çöpüne bile değmez!

Mademki meyhanede muradıma eriştim; gönlüm tekkeden, medreseden karardı, soğudu!

Yürü Hafız, her yoksulun kapısında dilencilik etme. Ancak Tanrı dilerse muradına erişirsin.

Naṣīb-i men çü ḫerābāt kerdeest İlāh
Derin miyāne bigū zāhidā merā çi gunāh

LXXI.

Bir an her şeyden geçip huzuru kalble bir ay yüzlüyü seyretmek, padişahlık tacına sahip olup ömrünce hay huyla didinip durmaktan yeğdir.

Allah hakkıyçin seni gözümden bile kıskanmaktayım. Çünkü öyle bir güzel yüze bakmak dahi yazık!

Gönlüm gitti, bilmem o garibe neler oldu, başına neler geldi? Bütün ömrümüz geçti de hiç bir yandan bir habercik olsun gelmedi!

Nefesim tükendi de gözüm hâlâ sana doymadı. Zaten bizde, seni seyretmekten başka ne bir istek kaldı, ne bir heves!

Ey seher yeli, o peri gibi güzelin zülfünü dağıtma.. çünkü binlerce Hafız'ın canı, onun bir tek kılına feda olsun!

Beferāğ-ı dil zemānī naẓarī be māh-rūyī
Bih ezan ki tāc-ı şahī heme ʿömr hāy-u hūyī [*]

LXXII.

Sevgili, derdine bağlantımız, ezelî ve ebedîdir. Ömrüm sevginle geçip gitti, fakat buna aldırış bile etmiyorum.

Her bihaber, civarındaki köpeklerin zevk ve safasını ne bilsin? Keşki benim de mecalim olsaydı da oralara gelebilseydim.

Sevgili, sırrım, göz yaşlarımla açığa çıktı.. Ey benim halimi bilen dost, göz yaşlarıma acı!

Ey tertemiz kişiler, güzellerde vefa yoktur. Güzelden vefa ummayın sakın!

---

[*] Sudî, müracaat ettiği on bir divanda bu gazelin bulunmadığını, ancak bir divanda gördüğü için şerhettiğini kaydediyor (C. 2, S. 561).

Abıhayat kaynağına uğradık da susuz geçtik.. sâki, sâf şarap sun, yetiş susuzluğuma!

Seni özleyerek dini de terk ettim, dünyayı da.. Aşkında rütbe sevgisinden de geçtim, mal sevdasından da!

510. Hafız, eşiğinin toprağında ölürse zevalsiz bir hayata nail olur.

Ey bā ġam-ı tu mārā peyvend-i lāyezālī
Ḳad żaʿa lī hevākum ʿömrī ve lūubālī

LXXIII.

Sevgili, gül, yanağından utanıp terlere boğulmuş. Şarap kadehi, akika benzeyen dudaklarına karşı terlere batmış!

Lâle üstünde çiğ tanesi mi, gül üstünde gülsuyu mu? Ateş üstünde su mu durmakta, yoksa yüzün mü terlemiş?

O yay kaşlı güzel gitti de gözümden kayboldu mu gönül de ardına düşer, kimsecikler haberdar olmasın diye de izini kaybederdi.

Ben, bu gece sevgilinin saçlarından el çekmem.. müezzin sen "haydin namaza" diye bağıra dur!

515. Çengi, bir zaman çalgıcının eline ver de de ki: perdelerine düzen ver, sonra onunla coş, çal ve oku!

Ödağacını ateşe at, mangalı yak, kış soğuğundan gam yeme!

Bundan böyle felek seni horlarsa Rey hâkimine şikâyet et, halini arzeyle!

O, âlemlere ihsanlarda bulunan öyle bir padişahdır ki keremine karşılık Hâtem'in defteri dürülmüş, adı anılmaz olmuştur.

Padişahım, bir yudumcuk şarap için can veren, bir iltifatını bekleyip duran bu kulun canını al, kulluğunu kabul et de bir kadeh şarap sun, bir iltifatta bulun!

520. Şarap kadehini getir, Hafız gibi Cem ne vakit geldi, Kâvus, yahut Key ne oldu diye gam yeme!

Ey zişerm-i ʿārıżat gul gark-ı ḥay
Berʿarak piş-i ʿaḳiḳet cām-ı mey

LXXIV.

Ey rüzgâr, sende sevgilinin kokusu var.. Senden o miskler saçan koku duyulmada!

Ey gül, sen nerdesin, onun güzel yüzü nerde? Onda miskler var, sense dikenler yüklenmişsin!

Ey fesleğen, onun taze hattı nerede, sen nerdesin? O terütaze, sense tozlara batmışsın!

Ey Nergis, onun sarhoş gözleriyle ne münasebetin var ki? O sarhoş, sense mahmursun!

525. Ey selvi, onun yüce usul boyu dururken bağda senin ne itibarın var, sana kim bakar ki?

Ey akıl, onun aşkı varken senin elinde ne ihtiyar olabilir ki?

Hafız, eğer beklemeye takatin varsa bir gün olur vuslatına erişirsin elbet!

Ey bād nesim-i yār dārī
Zan nefḫa-i müşk bār dārī

LXXV.

Gayri vefasızlık âdeti meydana çıktı; kimsede aşinalık nişanesi, kimsede vefa kalmadı.

Şimdiki devirde hüner ehli olanlar, ihtiyaçlarından hasis ve alçak kişilere el uzatıyor, dilencilik ediyorlar.

530. Bugün fazilet ehli olan, âlemde bir an bile gamdan kurtulmuyor.

Fakat bilgisiz kişi, nazü naim içinde.. çünkü bu zamanda matahı pahalı onun!

Şair, su gibi saf, pürüzsüz ve akıcı bir şiir söylese de gönül, o şiirle aydınlansa,

Hattâ o şair, meselâ Senaî olsa yine zamane halkı, hasisliklerinde ona bir arpa bile bağışlamaz.

Akıl, dün can kulağıma dedi ki: yürü, yoksulluğa sabret..

535. Mademki yoksulsun, kanaati kendine sermaye edin, bu mihnetlerle yan yakıl!

Hafız, gel de bu öğütü canla, başla kabul et.. ayaktan kalıp yıkılsan bile yine davranıp kalkabilirsin!

Bedīdāmed rusūm-ī bī vefāyī
Nemand ezkes nişān-ı āşināyī

LXXVI.

Yürü be zahit, ümidinle var git.. benim de senin gibi bir ümidim var!

Lâlenin elinde kadehten başka ne var? Sâki, gel.. sen de neyin varsa getir!

Beni divaneler arasına kat; çünkü sarhoşluk, ayıklıktan yeğ!

540. Sofi, sakın benden, sakın! Ben, takvadan tövbe ettim!

Eğer kurtulmayı diliyorsan gel, gönlünü sevgilinin saçlarının halkasına bağla!

Gül zamanı Tanrı için olsun tövbeyi boz. Çünkü gül devri bâki değildir, tez gelip geçer!

Dostlar, çimenlikten bahar rüzgârı geçer gibi ömür baharı geçti gitti!

Gel Hafız, lâl renkli şarap iç; niçin ömrünü gafletle geçirmedesin?

Birov zāhid beummīdī ki dārī
Ki dārem hem çūtu ummīdvārī

LXXVII.

545. Sevgili, sana canlar feda olsun; hem cansın, hem canansın.. Kapına toprak olan perişanlıktan kurtuldu gitti.

Civarından kolay kolay ayrılamam.. Böyle çetin iş kolay değil ki!

Ham kimsenin kanadı yanan pervane gibi takatı yoktur. Bu can feda ediş nazik nazenin kişilerin harcı değil!

Sensiz karar etmek, ancak zor zoruna olabilen bir iş; seninle pervasız oturmak da ancak hayranlıktan meydana gelen bir şey!

Rakipler, nihayet gönlümdeki sırrı yaydılar. Gizli söz, ne kadar gizli kalabilir ki?

550. Fidan boyunu, daima taze kalması için benim gözüme dikmen gerek!

Bir gün, gönlümü saçlarının büklümünde gördüm de dedim ki: Nasılsın, ey zindana tutulmuş gönül, ne âlemdesin, nasıl yaşıyorsun?

Evet, diye cevap verdi.. Bana haset etmeyip de ne yapacaksın? Fakat her yoksula padişahlık rütbesi lâyık değil!

Hafız, hakikaten sohbetimiz sana yaraşmaz; sen, ancak bu civarın sınırlarında it çobanlığı ededur. Bu da kâfi sana!

Can fedā-yı tu ki hem cāni vu hem cānānī
Her ki şud ḫāk-i deret rust zisergerdānī

LXXVIII.

Mademki bugün güzellik âleminde muradına erişmişsin, âşıklara da bir murat versen yaraşır doğrusu!

555. Âşıklara ne vakte kadar nazlanacak, işveleneceksin? Yoksul âşıklara ne zamana dek cefa edecek, onları ne vakte kadar hor tutacaksın?

Ne zamana kadar gözün gibi kudretsizliğin ta kendisine giriftar olacak, ne vakte dek saçların gibi ıztıraplara düşecek, kararsız bir halde kalacağım?

Senin yüzünden uğradığım derdin, senden gördüğüm cefanın pek az bir miktarını bilsen korkarım bana acırsın!

Âşıklık için çok sermaye lâzım.. ateş gibi gönüller, ırmaklar saçan gözler gerek.

Ayrılığa düşmüştüm, sabah yeli vuslatının bahçesinden bir ümit kokusudur getirdi.

560. Mahşerde vuslatının ümidiyle dirilirim.. ama aşkındaki noksanımdan utanır da başımı topraktan kaldırmam.

Vuslatının şarabından bir yudumcuk içsem gayrı diri oldukça ayıklığa çalışmam ben!

İstersen beni zorla kendine çekersin, istersen ağlatarak öldürürsün.. biz âciz kuluz, sen her şeye kadir bir hüküm sahibisin.

Artık Hafız'ın perişan haline bir marhamet et.. niceyedek bu ümitsizlik, niceyedek bu horluk?

Çün dercihān-ı ḫūbī imrūz kām-kārī
Şāyed ki ʿāşıḳanrā kamī zileb berārī

LXXIX.

Bu kocalık çağımda meyhanede bir yurt, bir yuva ele geçse bana ondan daha âlâ, ondan daha hoş bir yer olamaz!

565. Senden neye gizleyeyim? Bir şişe şarap, bir rahat bucak ve bir güzel dilber istemekteyim ben.

Yerim, muğların yurdu.. ne de rahat bir vatan! Fikrim, güzellerin fikri.. ne de kutlu bir fikir!

Ne biçim şarap içmişsin sen? Âlemde benim gibi şeyda yok diyorsun ha! Bu söz gurura kapılmış bir gafil sözünden başka bir şey değil ki!

Edebini takın. Herkes pirin söylediği sözü söyleyemez. Bu sözü söylemek için ya berehmen olmalı, ya ray!

Güzelim, gönlümüze senden başkası nasıl sığar ki? Senden başkasıyle alışverişimiz yok zaten!

570. Hafız'ın yaralı ve yıkık gönlüne merhamet et.. çünkü mutlaka bugünün bir yarını var!

Ḫoşter ezkûy-ı ḫerābāt nebāşed cāyī
Ki bepīrāne serem dest dehed me'vāyī

LXXX.

Mücerretlik aynası, sana Tanrı nurunu gösterir; eğer ebedî bir aşk istiyorsan kapımızdan gir!

Sun şarabı.. suçumuza karşılık cehennemlik olsak da Muhammed'in mucizesi, cehennemin ateşine su serper!

Daima oyun oynamakta, hile yapmaktasın.. fakat bu doğru değil. Peygamberimiz, ben kat'iyen oyun yapmam dedi.

Sen bu güzellikle, bu parlaklıkla çimenliğe bir uğrasan süsen, selvı, gül.. hepsi de sana uyar.

575. Neden bana kinlenip de kasten cefa kılıcını çekiyorsun? Yoksa ahret 'azabını hiç mi düşünmüyorsun ki?

Canla, gönülle akıllılık yoluna girdiysen hemencecik gönül levhinden varlık, benlik nakşını arıtırsın!

Hafız, senin gönül kuşun, istek tuzağına tutulmuştur. Ey utangaçlık kaydına bağlı kişi, mücerretlikten dem vurma bari!

Nūr-ı Ḫudā nemāyedet āyine-i mucerredī
Ezder-i mā derā ager ṭālib-i ʿışḳ-ı sermedī

MUHAMMES

Güzelim, aşkınla öyle bir haldeyim ki varlığımdan da şüphem var. Ağlayıp inliyorum ama elimde bin can olsa binini de kutlu ayağına saçarım!

Nerde bende o baht ki niyazlarda bulunarak senin gibi gönül alan bir sevgilinin huzurunda gizli sırlarımı arzedeyim.. Heyhat, senin gibi bir doğan, hiç benim yuvamı şereflendirir mi ki?

Cevretmek, senin huyun.. huyun ama az cefa et; cefa iyi bir şey değil. Gönlün demirden, tunçtan değilse bir kerecik olsun yanıma gel sevgili, farzet ki eşiğinin toprağıyım!

Beni öldürdükten sonra merhamete gelirsin, gönlüne vefa yazısını yazarsın dedim.. dedim ama sen, bizi vuslatına erdirmek niyetinde değilsin.. ben talihimi, bahtımı bilirim!

Ey bir sebep olmaksızın uzaktan, yakından Türkün, Acemin kanını dökmeye kemer bağlayan güzel, o hordur, hakirdir ama gel de kullarının sana en ihlâsı olan bu kulun yurdunda seni aydın gözlerinin üstüne oturtayım!

Senden, ancak bir vefa bekliyorum; vefa gülünden başka bir gül koklamıyorum; kulluğundan başka bir yolda gezip tozmuyorum; sırlarını kimseye söylemiyorum; vasıflarını kimseye anlatmıyorum!

Tutalım ne vefa kapısını açtık, ne günden güne sevgiyi artırdık. Gösterdiğimiz dostluğu unuttun mu? Nihayet seninle dost değil miydim ben? Sen ahdini bozdun.. fakat ben, evvelce nasılsam yine öyleyim!

Keskin bir kılıçla başımı kessem vefakârlığı yine terketmem. Hattâ beni parça parça etseler yine sevginden vazgeçmem, meğer ki kemiklerim ufalanıp döküle!

Aşk nişanesini arayanlar mezarımdan başka bir yere koşup gitmesinler. Bu âşıkın mezarını koklarlar da başımın ucunda adını anarlarsa ruhumdan feryadü figanlar yücelir.

Önümden bir sürü güzel geçse, her biri süheyl yıldızından daha parlak, daha güzel olsa senden başkasına meyletmem. Mecnun değilim, Leylâya karşılık Arap ve Acem ülkelerini alırsam!

Güzelim, isteğinle saçların gibi perişan bir hale geldim, gönlüm yandı, karardı. Civarına erişemiyorsam da hiç bir gece yok ki feryadımı feleklere eriştirmeyeyim.

Ey vuslatı, neşenin sermayesi olan sevgili, neşede ebedî ol! Hafız'ına ne saçılar saçacaksın? Başıma yürüttüğün her buyruk kabulüm.. yalnız beni kendinden ayırma!

Der ʿışḳ-ı tu ey şanem çunānem
Kezhesti-i ḫīş der gumānem

KITALAR

I.

Vezirimize haset edene söyle: Onun kötillüğünü istemesin, hakkında kötü sözler söylemesin.. yoksa zamane, karşılık olarak ona ancak kötülük verir.

Beyhude savaşma, asılsız ve abes akıl fikirle felek, elimize tasarruf dizginini vermez ki!

Cem'in karşısında cihanı bezeseler de cihanı gören kadehi, yine terk etmez.

Tanrı korusun, gökyüzünden oklar yağsa da bizim, ululuk haremine varmamıza mani olsa,

Hacı kıvam'ımızın nimetlerine andolsun, bu iş, kendisine uygun bile olsa yine razı olmaz, mutlaka bizi huzurunda görmek ister, o kadar kadri yücedir. Çünkü biz, onun cihanı gösteren kadehiyiz.

Ḥasūd-ı Ḫāce-i mārā bigū ki bed mepesend

II.

Padişahım, bana cennetten bir muştucu geldi; Rıdvan gibi bir tahta sahip olan o muş-

tucunun saçları selsebil gibi dalga dalga akmaktaydı, huri gibi de güzeldi.

Yani gönlüme, hoş, mânalı, ölçülü, gönüllerde yer eder, güzel, nazik, bakir ve latif bir şiir doğdu.

"Bu sırça saraya niçin geldin?" dedim. "Melek huylu padişahın meclisini bezemek için" diye cevap verdi.

Bu müflisin sohbetinden pek daraldı, pek sıkıldı.. huzuruna çağır da gönlünün muradını bir sor, soruştur!

Şāhā mubeşşirī zibehiştem resīdeest

III.

Halk, feleğin bozuk düzen işini görmez, duymaz. Halkın gözleri kördür, kulakları sağır!

Nice kişiler ayla güneşi yastık edindikleri halde sonunda yatakları toprak ve kerpiç olur.

Kaza yayı ok attı mı zırhın ne faydası var? Kader hükmünü işledi mi siper neye yarar?

Demirden kaleler yapsan da sığınsan ecel geldi mi, yine kapını döver, yine gelir çatar!

Sana bir kapı açtılar mı o kapıyı yele açma.. sana bir yol gösterdiler mi o yola heva ve hevesinle düşme!

Feleğin tozunu, toprağını gör, zamanenin huyuna bak.. hırs yaygısını dür, tamah elbisesini yırt!

Fesād-ı çerḫ nebīnend-u neşnevend hemi

IV.

Gülbeşekere benzeyen şiirim, menekşe şu rubundan bile şeker lezzetini alır.. bu yüzden parmak şekeriyle peynir şekeri, ona hased eder oldular.

Şekeri ayıplayanın ağcı acı olsun, duru suyun letafetini inkâr edenin toprak başına!

Anasından kör olarak doğan, hiç güzel bir dilbere müşteri olabilir mi?

Gul-ḳand-ı şiʿr-i men zibenefşe şeker-rubāst

V. *

Kardeş, fırsat bulut gibidir.. pek tez gelip geçer!

Ömür pek azizdir, zayi etme, fevt oldu mu yazık olur, yazık!

Bugzeşten-i fırṣat ey birāder

VI. *

Devlet ve Dinin ulu Kıvam'ı öyle bir vezirdir ki felek, toprağını öpmek üzere kapısına secde ederdi.

O ululuk, o yücelikle zilkade ayının on beşinde varlık sahasından çekilip toprak altına gitti.

Gayri kimse, kimseden cömertlik ummasın diye vefat yılının harfleri "Ümîd-u cûd" (H. 764) terkibiyle zuhur etti.

A'ẓam ḳıvām-ı dovlet-u din an ki berdereş

VII. •

Zamane cevrinden ne karma karışık, ne olmayacak işler zuhur etti.. kim, bunları padişahın tapısma arz edecek?

Rindin birisi kadılık seccadesine oturdu, namussuzun biri de ululuk makamına erişti.

O rint, ben âlemin gözüyüm, gözünün ışığıyım demekte, bu namussuz da ben Dara'nın oğluyum, zamanede eşim yok diye söylenip durmada!

Ey devrin veziri, Allah için devleti günden güne artası padişaha arzet de

De di: Padişahım, her dileyenin altına yatan, zamanında dilediği işi işler bir hale gelmesin!

An kīst tā beḥażret-i Sulṭan edā kuned

VIII. •

Nerde o fırsat ki pirimugana hizmet edeyim de o ihtiyarın öğüdüyle kendimi gençleştireyim.

Ben, yıllardır meyhanede mücavirim. Ömrümün arta kalan kısmını da eşiğe hizmetle geçireyim.

Dün muhtesip, elimde şarap şişesini gördü de kırdı. Ben de bundan böyle onu hırkamın altında gizlerim!

Kū fırşatī ki ḫidmet-i pīr-i muġan kunem

IX. *

Hakîm fikrim, dün akıldan sordu: Ey yaratıcı ve merhametli Tanrı'nın lûtuflarından eşi, ortağı bulunmayanı!

Âlemde hangi şiir, denizlerde incinin bile değerini hiçe sayar?

Akıl, şöyle cevap verdi: Benden bunu duy.. fakat bu kasideyi filân yazdı, şu gazeli feşman söyledi diye söylenen şeylere kulak asma!

Bilir misin.. yalancıktan, yahut şüpheli olarak değil, dosdoğru, belli beyan zamanedeki fazilet ehlinin en yücesi, en ileri geleni kim?

Fâzıllar sultanı, söz ülkesinin padişahı, Din ve milletin Cemali, cihan hocası Selman!

Hakīm-i fikr-i men ezʿaḳl dūş kerd suāl

X. *

Ey seher yeli, eğer imkân varsa vefakârlık ederek, şefkat göstererek

Benden sevgilime bir haber götür de de ki: o, senin gizlice yanıp yakılan bir âşıkındır.

Ölüyordu iştiyakından, sevgili, sensiz bana yaşamak haram olsun diyordu!

Ey bād-ı seher eger tevānī

XI. *

İnsan, mutlaka bilgiyle insan olur. İlmi olmayan, hayvanın ta kendisidir.

Fakat ilim olur da amel olmazsa bu, mutlak bir bilgisizliktir. Canım, bilgisizlikle Hakkı bulmaya imkân yok!

Be ʿilmest ādemā insan mutlaḳ

XII. *

Köpek, dostlarının gönüllerini kıran adamdan daha şereflidir.

Bu sözün mânası, gönüllerde yer etsin diye hakikatini iyi anlatmak gerek!

İnsan, seninle beraber yer, içer.. köpekse dışardadır.. verirsen yer, vermezsen yemez, fakat yine de kapıyı bekler durur.

Köpek vefakâr olsun da insan, insana düşmanlık etsin.. yazıktır doğrusu!

Sek beran ādemī şeref dāred

XIII. *

Ey seher yeli, kalbim kederli.. dimağım, senin kokundan güzel kokular almakta, gül

bahçesine bir uğra da bizden güle, selviye selâm götür.

De ki: Ey gül, onun yüzü dururken güzellikten dem vurma. Hasır ören, altın örme sanatını bilmez ki.

Ey selvi, sevgilinin boyuna karşı yüce boyluluktan bahsetme, bununla nazlanma, çünkü onun boyuna karşı haddini aşmış olursun sonra!

Sâki, gel.. bahar mevsimi, bu mevsimde takva ehlinin inadına gel..

Güzel sesli genç kadınlarla kudretin yettikçe erguvan renkli şarabı içmeye bak.

Edepli, uslu kişilerin öğütlerini söyleyip durma.. ha onların öğütü, ha hatiplerin sesi, ikisi de kulağıma girmez!

Bülbül, bağda, sana "Gül zamanında elden kadehi bırakma.

Gülün vuslatını ganimet bil, ganimet.. şarap içmeye azmet!

Gafil olma, fırsat fevt olur; anbean işret vakti geçip gider" demekte!

Hafız'dan bir an şu öğütü duy da daima şarap iç, zevkına bak.. Tanrı daha iyi bilir ya!

Eyā riḥaş ṣabā ḳalbī kei'bu

XIV *

Bu kavgalarla, kargaşalıklarla dopdolu dünyaya gelen, nihayet mezara gidecek.

Dünya ahret yolunun bir köprüsüdür; bakası olmayan bir yer, yıkık bir konaktır.

Bu korkularla dolu köprüye güvenme.. yol azığını düz, burada oturup kalma.

Mâna ehline göre bu iki kapılı köşk, hazinesiz bir viranedir.

Ârifler, bu eve han dediler ya.. hakikaten de hakikat incisini deldiler, çok doğru söylediler. Hana uğrayıp geçilir, handa oturulmaz ki!

Mal ve makam dostluğundan uzaklaş.. çünkü malın yılandır, makamın kuyu!

Hadi farz edelim ki Behrâmı Gûr'sun, yine sonunda mezar tuzağına düşeceksin ya!

Kör değilsen sana söylüyorum, mezarı gör! Bir an bile işsiz güçsüz oturma!

Hiç kimsenin bu duraktan göçmemesine imkân yok. İster yoksul olsun, ister padişah.. ister ihtiyar olsun, ister genç!

Ey eteğini çekerek kabrimizden geçen, Hafız, senden bir fatiha istemekte, okuyuver!

Her ki āmed dercihān-ı pur zişūr

RUBAİLER

I.

Üzümcünün yaptığı o eski şarabı sun! Onunla ömrümü yenileyeceğim. Beni sarhoş et, cihan ahvalinden habersiz bir hale getir de ey iyi adam, sana cihanın sırrını söyleyeyim.

Zan bāde-i dīrīne-ı dehḳan-pervevd

II.

Ey vekar ve temkini yüzünden güneşle ayın bile ışığına baş kodukları sevgili, lûtfet de beni, eli dar, gönlü gamlı bir halde bekleyiş ateşine salıp huzur ve istirahatle oturma!

Ey an ki nihend mihr-u māh eztemkīn

III.

Tanrı'nın semavî kaza ve kaderi hükmettikçe işin daima yolunda gider, muradına erişesin.. elinden bir kadeh şarap içersem o bir kadeh şarap, bana ebedî bir zevk ve huzur sermayesi olur!

Tā ḥükm-i każā-yī āsmānī bāşed

IV.

Sevgili, seninle bir geceyi gündüze ulaştırdıktan sonra bir ânımı bile sensiz geçirirsem er değilim. Bundan sonra ölümden korkum yok; çünkü senin taze ve latif dudağından Abıhayat içtim.

Gānā çū şebī bātu berūz āvurdem

V.

Ne vakte kadar böyle cevrücefada bulunacak, ne zamanadek beyhude yere halkın gönlünü incitip duracaksın? Gönül erbabının elinde öyle bir kılıç vardır ki, eğer sana dokunursa günahın boynuna sonra!

Tā key buved in cevr-u cefā kerden-i tu

VI.

İyi adamlarla kötü olmak, çölde yırtıcı canavar kesilmek doğru değil. Kişi, iyi geçimine mağrur olmamalı, faziletine gururlanmamalı!

Bāmerdum-i nīk bed nemībāyedbūd

VII.

Yine gel, canım cemalini gözlemede.. yine gel, gönül, ayrılığının derdinden feryat etmede..

yine gel ey aziz sevgili, yüzün olmadıkça bu perişan âşıkın gözlerinden yaşlar akmada!

Baz āy ki cānem becemālet nigāranest [*]

VIII.

Ayrılığın, bu yoksulun canına öyle bir tesir etti ki sanki yaralı ciğerime tuz ekildi. Senden bir gün ayrı düşersem diye korkuyordum.. gördün ya, o kötü gün nasıl gelip çattı!

Hecret ki becā-ī men-i dervīş āmed

IX.

Zülüflerin neden kıvırcık ve büklüm büklüm? Mahmur gözlerin neden uykulu? Sana kimsecikler, gül yaprağıyle bile dokunmamışken neden vücudun baştan ayağa kadar, gülsuyu kokmada?

Zulfeyn-i tu pīç-u ḫam-u tāb ezçi girift

X.

Seni dileme yolunda gam dikenleri var. Nerde bu dikenlere dayanacak ayağı olan yolcu? Bilirmisin, aşkta şöhret kazanan kim?

---

[*] Rubaî vezninde değildir.

Can yüzünde âşıkların nefesi olan, âşıkların himmetine mazhar bulunan kişi!

Rāh-ı ṭaleb-ı tu ḫār-ı ġamhā dāred

XI.

Oğul, bu kâinat anasından gönlünü al, sonuna bak, kimseye vefası yoktur bu kadının.. bu kadın, kocasına düşmandır. Hafız gibi görünüşüne aldanırsan, bu dünyadan kesilmezsen dünyayı dileyen kim, dilemeyen kim, bilemezsin.

Berdār dil ez māder-i dehr ey ferzend

XII.

Şiraz'da Hafız Muhammed diye ünlü bir çenk çalan var ki havassın makbulü, avamın meşhuru, lehçesi güzel, hareketi mevzun tam bir tolunaydır.

Maḳbul-ı dil-i havaşş-u meşhūr-ı avām

XIII.

Çalgı, çağanak kuşunun kanat seslerini, yahut edep gülşeninin gül kokularını duymaktayım. Yahut da rüzgâr, dudağına dair bir söz söylemede.. hulâsa şaşılacak bir rivayettir duyuyorum vesselâm!

Āvāz-ı per-ı murġ-ı ṭarab mişinevem

XIV.

Ayrılığınla mumdan fazla ağlamakta, surahi gibi daima kanlı göz yaşları dökmekteyim. Şarap kadehine benziyorum: Gönül darlığından çenk sesi duydum mu kan ağlıyorum, kan!

Der hecr-i tu men zişem' efzun giryem

XV.

Kendini yüce bilmek, bütün halktan üstün saymak pek büyük bir ayıptır. Herkesi görüp de kendini görmemeyi gözbebeğinden öğrenmek gerek!

'Aybest 'azîm berkeşîden ḫodrā

XVI.

Ehliyeti olana canım feda olsun. Ayağına baş kosan yeri var. Cehennemi yakıynen bilmek istermisin? Ehil olmayanlarla konuşup görüşmek!

Cānem befedā-yı an ḳi ō ehl buved

XVII.

Bütün âlemi bir havanda dövüp ezmek, dokuz kat gökü gönül kanıyle sıvamak, yüz

yıl zindanda esir kalmak, bir an nadanla hemdem olmadan yeğdir [*].

Ser tā ser-i ālāḳ behāven sūden

XVIII.

İş, mecruh gönlümün dileğınce olup bedenimin mülkü ruh padişahından ayrılınca Tanrı tapısından umduğum, kutluluk kapılarının tamamıyle açılmasıdır.

Tā kār bekām-ı dil-i mecrūḥ buved

XIX

Dostlar, nöbet bana gelir de ölüp gidersem birbirinizle buluşup konuşarak feleğin dönüşünü, zamanın geçişini unuttunuz mu o baka devrini, o ebediyet ânını, beni hatırlayıp için!

Yāran çū behem dest derāġūş kunīd

XX

Bu ahdinde durmayan zamanede nerde bugün bir dost ki nihayet düşman olmasın?! Dostum, beni düşmanın, istediği gibi görme-

---

[*] Sudî: Bu rubaînin Husrev divanında bulunduğunu söylüyor, C. 2, S. 732.

sin diye yalnızlığın eteğine sarıldım, gayrı kimseyle görüşmüyorum.

İmrūz derin zemāne-i ʿahd- şiken

XXI.

Sevgili, beni düşmanlarım nasıl istiyorlarsa nihayet o hale getirdin. Bahar gibiydim ben, güze döndürdün. Terkeşinde ok gibi dümdüzdüm, kurbanın olayım, neden beni yaya benzettin ki?

Ey dōst bekām-ı duşmenānem kerdī

XXII.

Beni, âcizliğimden, uysallığımdan, horluğumdan ateşe atsan kabul eder, otururum da seni ata bindirsem yücelikten, ululuktan, kendini görme yüzünden oturmaz, durmazsın!

Ez ʿāciziy-u selīmiy-u miskīnī

XXIII.

Ahın tesirinden gafil olma. Ah alevlendi mi seni de yakar. Senin için âşıkların geceleri ağlayıp seherlerde ah edişini tesirsiz sanma.

Ġāfil menişin berguzer-ī tīzi-i āh

XXIV.

Göz yaşlarım, yüreğimin kanıyle kan kesildi de o güzelim, o sevgilim, bana "Aziz dost, gözüne ne oldu ki?" dedi.

Eşkem çüruḥ-ı nigar-ı men gul-gun şud

XXV.

Kişi gurbette bir aycağız kalsa dağ gibi kuvvetli bile olsa saman çöpüne döner. Zavallı garip, sakin bir halde otursa bile vatanını anınca kendisinden geçer, ah eder durur!

Derġurbet eger kesi bimaned māhi

XXVI.

Yarabbi, hacetleri reva eden, dilekleri veren, muradları ihsan eden, müşkil işleri görüp halleden sensin. Ben, gönlümdeki sırrı sana nasıl ve niçin söyliyeyim? Sen, zaten gizli sırları bilirsin.

Yā Rab çüberārende-i ḥācāt tuyi

KASİDELER

I.

Âlemler padişahının kutluluk ışığıyle yeryüzü, İrembağı gibi güzelleşti, gençleşti.

O Padişah doğu ve batının sultanıdır.. doğuda da sahipkıran odur, batıda da.. doğuda da padişahlar padişahı odur, batıda da!

Ülkeyi besleyip yetiştiren güneş, adalet sahibi Padışah, adaleti herkese yayan Dâra, Key nişanelerine sahip Kisra'dır.

Saltanat ülkesi arsasının sultanıdır, Lâmekân sayvanının baş köşesinde oturmaktadır.

Devlet ve din ululuğunun öyle bir ulusudur ki yüceliği yüzünden zaman atı, daima ona ram olmaktadır.

Zamanın Dârası Şah Şüca', ülkenin güneşidir, muradına ermiş hakandır, genç bir sultanlar sultanıdır.

Öyle bir aydır ki yüzü yeryüzünü aydınlatmıştır.. öyle bir padişahtır ki zaman, himmetiyle yücelmiştir.

Onun himmet doğanının yuva kurduğu yerde vehim simurgunun yücelere çıkmaya kuvveti kalmaz.

Kılıcı, feleğin hayaline düşse gökyüzünün cüzüleri birbirinden ayrılır.

10. Hükmü, rüzgâr gibi kara ile denizin her tarafına hükmetmekte, sevgisi, ruh gibi insanlarla cinlerin bedenlerinde yürümektedir.

Ey sureti, güzelliğin ülkesi ve ülkenin güzelliği.. ey yüzü, cihanın canı ve canın cihanı olan Padişah,

Tahtın Cemşit'le Keykubad'ın mesnedidir; tacın, Dâra ve Erdevan tacının değerini gidermiştir.

Sen, ülkenin güneşisin; nereye gidersen devlet, gölge gibi ardında yürür.

Dört unsur, hiç bir devirde sana benzer bir inci yetiştirmemiş.. felek, yüzlerce asırda sana eşit bir yıldız izhar etmemiştir.

15. Yüzün olmaksızın can, kalıpta durmaz. Nimetin olmasa ilikler kemiklerde mekân tutmaz.

Gönüle gelmeyen, defterlere sığmayan her bilgi, kaleminin ucundaki mürekkep gibi hemencecik dilinin ucuna geliverir.

Elini kim buluta benzetebilir ki? bu, torba torba bağışlar, o katra katra!

Felekler, ululuk basamağına nispetle ayaklar altındadır.. cömert elin âlemde âdeta denize ait söylenegelen bir destan vücuda getirmiştir.

İlim, seninle yücedir; akıl senin yüzünden aydın. Şeriat, himayendedir; din, seninle aman bulmuş!

20. İlim göküne aysın, güneşin başına taç.. aklın, gözüne nursun, ülkenin cisminde can!

Ey eşiğine erişilemeyen yüce Padişah, ey ulu şanının eşi, benzeri olmayan Sultan,

Himmetine nispetle Genc-i Şayegân, bir hor hakir zerre gibidir.

Altınlarla dokunmuş, bezenmiş dokuz kat kök atlası yok mu.. bil ki ordugâhının üstüne dikilmiş yüce bir otağdan ibaret!

Keylerden sonra Süleyman mülkünde bu kadre, bu dereceye, bu hazineye, bu sayısız askere hiç kimse sahip olmamıştır.

Rum ülkesi ovalarında otağ kurdun.. davul sesleri, Sint çöliyle Siyistan vadilerine kadar vardı!

Kasrızerd'e kadar yürüdün, Kayserin köşkleriyle Hanın çadırlarını bir titremedir aldı!

Kimdir o ki Mısır'dan Rum'a, Çin'den Kayrıvan'a kadar saltanat sürmede seninle beraberlik davasına girişebilsin?!

Sen, Tanrı'dan razısın, ona şükrediyorsun.. halk da senden razı, sana şükretmede. Sen, devletle neşelisin, saltanat da seninle neşelenmede,

İşte şimdicik, kutluluk atına binmiş, kullarınla bağa bahçeye gitmektesin.

Ey ilham sahibi Padişah, tertemiz gönlüne zaman zaman kerrubiler sınıfından feyiz erişmektedir.

Tanrı'nın gayıp perdesi altında gizlediği şeylerin hepsi senin gönlüne apaçık.

Felek, irade dizginini senin eline verdi; yani atımı dilediğin gibi sür dedi.

Nerde düşmanın? Ayaklarının altına atıver.. kimdir dostun? Gözümün, başımın üstüne oturtuver!

Hem muradım, senin kulluğunla düzene girmede, hem adım, methinde ebedîleşmede!

Şud ʿarşai zemin çū bisāṭ-ı İrem cuvan
Ezpertev-i seʿādet-i Şāh-ı cihāniyan

II.

Sultan Şeyh Ebu Ishak'a

35. Seher çağı sabah rüzgârı, gül bahçesinin kokularına bürünüp yeşillik, havadaki letafetle cennetlere bile taarı etmeye;

Hava, çimenlikte gül kokusundan perde gerip ufuk, fecrin aksiyle gül bahçesi rengini almaya başlayınca

Çenk sesi, sabah şarabı içmeye öyle bir selâ verir ki tekkedeki pir bile muğlar kapısının, yolunu tutar

Âlem padişahı güneş, başına altın siperini çekerek ufuk amudıyle, sabah kılıcıyle bütün dünyayı zapteder.

Karakuzgunun inadına altın kanatlı doğan, şu lacivert gökte yuva kurar.

40. Hele çimenin meclisinde bir git de gör.. Erguvanın lâle gibi eline altın kadeh almasını seyretmek ne hoş!

Sabah rüzgârına bir bak, güzel seven rint

gibi gâh gülün dudağına el atmakta, gâh fesleğenin saçlarını okşamakta.

Felek binicisini seyret.. doğudaki güneş gibi parlayan sabah şarabı kadehine bakıp durmakta.

Akıl, her çiçekte, her nakışta heyulânın birliğiyle suretlerin aykırılığı yüzünden yüzlerce nişane görmekte.

Fakat ben şunu düşünüyorum: Bu mübarek nefes kimin nefesidir ki sabah vakti şu kara yeryüzünü kaplıyor?

45. Bu ne halettir ki gül, yeşillikler arasında yüz göstermede; bu ne ateştir ki seher çağında çileyen, şakıyan bülbülün gönlüne düşmekte?

Sabah çırağanın saldığı bu nur, nasıl bir nur; gökteki ayda bulunan bu parlaklık, ne biçim bir parlaklık?

Şu yuvarlak kâinat, beni yüzlerce gamla, yüzlerce hasretle neden pergel noktası gibi ortaya almış?

Gönlümdeki sırrı kimseye açmamam daha doğru.. zaman kıskanç; insanı ansızın muahezeye girişiverir.

Zaman, mum gibi, sırrını söyleyenin dilini bir gece kesiverir!

50. Nerede sevgisinden, merhametinden âşıkına, kendi sarhoş gözleri gibi büyük bir kadeh sunan ay yüzlü sâki?

Gelsin de bana sevgiliden bir haber getirsin. Sonra da o ay yüzlü ve merhametli sev-

gilinin güzelliği aşkına, o dilberin neşe ve şerefine bir kadeh sunsun!

Sevgili hakikaten bir melek, gayb âleminin bir meleği. Onun ihsan ve kerem bahçesi, cenneti bile kınamakta.

Öyle bir İskender ki hareminde konaklayan, kapısındaki toprağın feyziyle Hızır gibi ebedi bir ömre sahip olur.

O, İslâm yüzünün güzelliği şeyh Ebu İshak'tır. Ülke, onun sayesinde bahar zamanındaki gül bahçesine benzemiştir.

55. Ululuk göküne çıktığı zaman ayağını ilk bastığı basamak, Ferkadanın üstüdür

Sultan Mahmud'un gözünün ışığıdır.. kılıcından çıkan şimşek, düşmanların soyunu sopunu yakar, mahveder.

Kılıcını çekti mi kan dalgası, aya kadar yükselir. Yayını ele aldı mı feleğin arslanına (Eset bürcü) hamle eder.

Doğu gelini, onun aydın reyinden utanır da batıya yönelir, Kayravan yolunu tutarsa yeri var.

Çalgıcı, onun meclisinin nağmesini terennüm edecekse gâh Irak makamına girsin, gâh Isfahan yolunu tuttursun!

60. Ebu İshak, öyle bir padişahtır ki savaş zamanı değilse kadehe el atar; savaş zamanındaysa alıcı kılıcını kınından sıyırır!

Ey vekarlı padişah, senin kulun olan kişinin kadri öyle bir yücedir ki eliyle sekizinci

kat gökte bulunan Cevzanın bile kemerini tutar!

Fikrin hüküm ve emre taalluk etti mi, sana Utaridin bulunduğu gökten binlerce tebrik, takdir gelir.

Felek, at koşturduğunu görünce en aşağı durak yeri olarak kehkeşanı hazırlar!

Hani bir sıkıntı çektin ya, o, sana bir kutluluk verecek elbette. Yıldızın Müşteridir. Müşteri, daima böyle hareket eder.

65. Zamanın seni imtihan etmekten maksadı, riyazatın vereceği neşeyle gönlünü neşelendirmektir.

Yoksa sen, bir mushafsın ve mushafın kadri, zamanın imtihanına uğramaktan çok yücedir.

Evvelce su gibi düşünüp sonra işe girişen kişi, ömründen behredar olur.

Kim ağzına sana şükretmek şekerini alırsa can damağı, gam acılığından emniyete erişir.

Sıkıntı dolayısıyle gayp lûtfundan ümit kesip yüz çevirme. İyi ve tatlı ilik de kemik içindedir.

70. Hadiseler seli, sağdan, soldan aman vermez bir halde gelse bile

Yerinden kımıldanmayan dağa ne gam! İsterse elem denizi saldırsın da cihanı kaplasın!

Düşmanın, bir zaman küstahça yürüse, hükmetse bile gam yeme, neşelen sen.. çünkü

onun bu küstahlığı, bu pervasızlığı, sonunda dizginini kasacak, onu tepe taklak yere düşürecektir.

Bu devlet hanedanına yaptıklarının cezasını, karısı, oğlu, soyu sopu çekecektir.

Ömrün daimî olsun.. çünkü bu devlet insanlara da bir Tanrı ihsanıdır, cinlere de!

75. Hafız'ın başında da şiir padişahlığı hayali yoksa neden dil kılıcıyle bütün âlemi zaptediyor ki?

Sepīde-dem ki ṣabā bū yı būstan gīred
Çemen zilūtf-ı hevā nukte ber cinan gīred

III.

Vezır Hâce Muhammed'e kasîde

Güzellikten öyle kolay kolay dem vurulamaz. Bil ki bu işte binlerce incelikler var!

Güzelliğin şeker gibi tatlı bir ağıza sahip olmaktan başka şeylere de ihtiyacı var! Bir yüzük elde etmekle Süleymanlık kapısı çalınamaz!

Bir hüner göstererek birisinin gönlüne girmek, binlerce güzellik saltanatından üstündür.

Varlığımdan ne tozlar kopardın.. dilerim atın yorulmasın, o kadar hızlı yürüyorsun ki!

80. Rintlerle düşüp kalkmaya razı ol.. çünkü bu perişanlıkta, bu yıkıklıkta ne hazineler var!

Bir kızıl şarap sun da sana açıkça hikâye edeyim, müslümanlığa da bir rahne açayım:

Sabah şarabı içenlerin ayaklarının toprağına andolsun, sarhoş olup da meyhane mahallesine kapıcı olduğum, bu kapıcılık hizmetine girdiğim gündenberi

Hiç bir zâhire tapan zahitle düşüp kalkmadım ki hırkasının altında bir zünnar gizlenmemiş olsun!

Gönüller bağlayan saçlarının hatırı için olsun, bana bir hayır yap da Tanrı, saçlarını dağınıklıktan korusun!

85. Hafız'dan inayet gözünü yumma, yoksa Asafı Sani'ye halimi söylerim.

Asafı Sani, padişahlık nişanesine sahip bir vezir, yeryüzünün ve zamanın sahibi bir vezirdir. İnsanların hali de onun yüzünden kutludur, cinlerin hali de.

O vezir, devlet ve dünyanın Kıvam'ı Ali oğlu Muhammed'dir.. yüzünden Tanrı nuru parlamaktadır.

Sen öyle bir iyi huylu vezirsin ki isabetli bir düşünceye daldın mı Süleymanlık davasına bile kalkışsan değer.

Bâki devlet elbisesi sana yaraşır.. çünkü himmetin, gayretin bu fani dünyanın adını bile anmaz.

90. İhsanının feyzi, elini tutmazsa bütün yeryüzü yıkıklığa yüz tutar.

Sen öyle bir zatsın ki cisminin suretine

heyulâ yoktur. Çünkü insan elbisesinde bir melek cevherine maliksin.

Seni ululamak için hangi payeyi dıkmeli ki yaratılış ülkelerinde ondan üstün olmayasın?!

Kaleminin gıcırtısı, Kerrubilerin halvetgâhı olan mukaddeslik yurduna ruhanî bir simadır.

Kerem ve ihsanını nasıl anlatayım? Bu rahmanî düzene barekâllah doğrusu!

Gazap yıldırımlarını anlatmama imkân yok.. o tufan fitnelerinden neuzübillâh!

Şimdi öyle bir an ki çimen gelin odasında bulunan gül güzeline sabah rüzgârından başka bir can hemdemi yok.

Bu anda şakayık, gül padişahı için sabah rüzgârlarıyle numanî lâleler açmakta..

Gül bahçesi öyle bir hale geldi ki bahar yelinin yardımıyle lâleler, reyhanî şaraptan dem vurmaya başladı.

Seher çağı, bülbülün nağmeleri ne hoş geldi bana.. koncaya şiirden, şairlikten dem vurmaktaydı.

Diyordu ki: Neye böyle gönlü sıkıntılı bir halde oturuyorsun? Çık perdeden.. küpte lâl gibi rümmanî şarap var.

Vazgeç şarap içmemekten.. güle karşı bir aycağız şarap içmeye bak; yoksa öbür ay pişmanlık içersin!

Artık içene gâvur diyen yok, bu iş, orta-

dan kalktı.. sen bu hale şükret de gül ve şaraptan zevk ve hayat kâmını almaya çalış!

Hâşa, cefa etmek, dindarların âdeti değildir. Onların huyları, Tanrı şeriatinin kereminden, lûtfundan ibarettir.

Enel Hak remzini ne bilsin o gafil? Tanrı cezbelerine mazhar olmamış ki!

105. Sâki, burası vezirin neşe sarayı.. buraya şarap kadehinden başka şey ağırlık verir.

Gül perdesinin içindeki koncaya bak. Sana düşman olanların gözlerine atmak için temrenler hazırlamakta.

O ümit sahibi sendin.. sevgi ile bir doğdun, karanlık geceler sona erdi.

Duydum ki bazı beni anıyormuşsun, fakat hususî meclisine beni çağırmıyorsun ki.

Benden şiir de istemiyorsun, işte cefa dediğin de bu ya. Yoksa şiir bahsine girişmeye imkân mı var?

110. Âlem Hafızlarından hiç kimse, benim gibi hikmet lâtifeleriyle Kur'an nüktelerini bir araya toplamadı.

Benim medihlerim, seni binlerce yıl yaşatır. Böyle nefis matahlar da senin gibi birisine yaraşır zaten.

Sözü uzattım ama ümidim var, elbette af eteğiyle bu macerayı örtersin.

Sabah rüzgârı, bahçe sahifesine baharlar vasıtasıyle ve reyhanî hatla binlerce nakışlar nakşettikçe

Ülke bahçesinde istek dalından devlet gülün uzun bir ömürle ve kolaylıkla açılsın!

Zi dilberi netuvan lāf zed be āsāni
Hezār nükte derin kār hest tā dānī

IV.

Turanşah'a kaside

115. Ey nefesi kutlu devlet kuşu, hoş geldin, merhaba! Beni şadettin, baştan ayağa kadar sana kurban olayım!

Yaptığın bu hayırlı iş yüzünden sana niyazımı arzetmeye başlıyorum. Çünkü isteğimi, iştiyakımı kalemle anlatamam ki!

Ayrılık, âşıkın kanını nasıl içmekte? Bunu bilesin diye geceleri feryadü figan eylemekte, sabah çağları ah edip durmaktayım.

Zahit, âşıklarla konuşup görüşmek, adını kötüye çıkarır. Dikkat et de bak, şarap dönüp duruyor, meclis halkı da zaten töhmet altında!

Sevgilinin, yılanları bile bağlayan zülfü, böyle bükülüp kıvrıldıkça gönül, afsunla bile onu elde edemez.

120. Kâbe'nin harimine ulaşmak, o güzelin yüzünü nikapsız görmek istiyorsan lâleyi de harem çölünün dikeni bil, gülü de!

Gönül, engelin elinden çektiğin horluk geçti artık. Hamdolsun Tanrı'ya, sevgili, aziz ve muhterem bir halde yine geldi.

Sâki, şarap sun.. Hâce'nin kalemi yine Hafız'ın fermanına "rinttir, âşıktır" diye yazdı.

Adalet sahibi, saltanat ve dinin ulusu, âlemin dolonayı, halkın yardımcısı, ümmetlerin feryadına erişen Hâce Turanşah,

Mevki ve rütbenin sureti, fazilet ve kemalin maksadıdır. Rahmet nurlarına mazhar, güzel huylara sahiptir.

1125. Erlik ve mürüvvet kaynağı, doğruluk ve saflık madeni, adalet ve siyaset cevheri, lûtuf ve kerem unsurudur.

Bid'atleri kaldıran, din bayraklarını diken, azgınlık eserlerini mahveden, zulüm ve sitemin kökünü kazıyan odur.

Senin eşiğin, bugün devlet yeri olmadı ki. Bu köşk, kıdem tarihinin nakşını taşır.

Uyanık bahtın varlık sahrasına geldiği zaman felek, henüz yokluk gecesinde uyumaktaydı.

Yerli yerinde hareketlerin, kötülük isteyenlerin, kötü kişilerin kalplerini kırdı; yeryüzünden kötülüğü kaldırdı.

1130. Düşmanın kalbine tek başına saldırıyorsun sanma. Tek değilsin, gönül erbabıyle kerem ashabının himmeti de seninle beraber.

Gönül, sakın devletlileri inkâr etme. Çünkü Ebülhakem bile bu olmayacak sevdaya düştü de Ebucehil oldu gitti.

Ahvalin hakikaten pek şaşılacak bir defter. Yarabbi, kul, bu nimetlere nasıl şükredebilir?

Dudağım, kapının eşiğini öpmekten mah-

rumken nedamet arkadaşlarıyle dert içip duruyordum.

Size ihlasımı anlatmama hacet yok. Asaf, bunu Cem kadehinde görmüştür elbette,

135. Dünya durdukça adın iyilikle dursun. Bu dua insanlarca da, cinlerce de iltizam edilen bir duadır.

Devrin, feleğin devriyle at başı beraber yürüyüp dursun.. bir hesapçı, sayıp dökse feleğin devriyle senin devrin, birbirine nispetle ne bir harf eksik gelsin, ne bir harf artık olsun!

Ḫayr-ı maḳdem merḥabā ey ṭāyir-i ferḫunde-dem
Şādman ḳerdī merā nāzem tūrā ser tā ḳadem

V.

Bazı vezirlerin medhine dair kaside

Bir gönlüm var, gam elinde, ayaklar altında kalmış.. öyle bir haldeyim ki hiç kimse ahvalime vâkıf değil.

Hatırım kırık, gönlüm mim halkası gibi dar.. belim bükülmüş, cefalar çekmişim, dert zamanı âdeta Zal'e dönmüşüm.

Bedenim, bu aşağılık devrin yüzünden yasla, matemle kıla döndü. Gönlüm, devranın derdiyle feryattan kamış kaleminin içindeki tele benzedi.

140. Gam ateşi, yüzümün suyunu yele verdi. Yoldaki toprak gibi alçaldım da nihayet ayaklar altına düştüm.

Boynumda kement, ayağımda tomruk.. vefasız devranın kederinin eline ceylân gibi düştüm gitti.

Karakuş pençesine düşmüş çilkuşu gibi zamane gamlarının eline esir olmuşum.

Çerhin siteminden nasibim, gece gündüz cefadan.. aşağılık felekten kısmetim, aylarca, yıllarca dertten ibaret.

Ülkemden öyle bir halde gurbete düşmüşüm ki âlemde bir dirhem bile malım, menalim yok.

145 Vatanıma gitmeye kudretim de bitti. Kolsuz, kanatsız âciz bir kuş gibi kaldım.

Böyle bir şehirde garip, müflis ve muhtaç bir vaziyetteyim.. halktan da hiç bir suretle bir şey isteyemiyorum.

Zamaneden cefa ve sitemden başka bir şey istemek.. bu ne batıl bir düşünce, bu ne olmayacak hayal!

Tabiat gelinim gönül hücresinden şöyle cevap verdi: İhsan kaynağı, vergi ve kerem denizi;

Devranın Asafı, devlet ve dünyanın Celâli olan vezirdir. Âlemde ona eş, ona benzer ne vardır, ne de olur.

150. Himmetli yüce, tapısı yüksek, kadri zuhal kadar ulu, talihi kutlu, yüzü aydın, falı mübarek bir vezirdir.

Düşünce yurdundan nasıl bahsedeyim, devranın ulusu olan vezirin medhi için nasıl dudağımı açayım ki ona ne bir benzer var, ne bir eşit!

Vergi zamanında kerem ve cömertlik elini açtı mı yoksul dilencinin varlığı derhal dilencilik zilletinden kurtulur.

Ey ulu vezir, felek; ikbal, ferah, neşe ve kutluluk gibi senin kulun, kölen olsun.

Düşmanlarının nasibi, daima zeval olsun.. senin mevki ve rütbende de zeval nişanesi bulunmasın!

Merā dilist perīşan bedest-i ġam pāmāl
Çunan ki hīç kesem nīst vākıf-ı ehvāl

S O N

AÇILAMA

Muhammed Gülendam'ın önsözü

[Büyük S harfi sahifeye, küçük s satıra işarettir.]

S. I, s. 3 Pervane, bildiğimiz böcek, aynı zamanda emir çavuşudur. Bu münasebetle şair ve edipler, bazen yazılarında kelimenin iki manasını da kullanarak sanat yaparlar.

S. I, s. 8 - 9. Bu söz, hadis, yani H. Muhammed'in sözü olarak rivayet edilmiştir.

S. I, s. 11 - 12. Bu söz de hadis diye rivayet edilmiştir.

S. II, s.1 - 2. Kur'an'ın 38 inci suresine "Sâd suresi" denir ve Andolsun Sâd'a ve hakikatleri andıran Kur'an'a diye başlar.

S. II, s. 29 - 30. Bu söz de hadis olarak rivayet edilmiştir.

S. II, s. 32 - 33. 15 inci surenin (Hıcır) 29 uncu ayetidir.

S. II, s. 36 - 37. Bu da hadis olarak nakledilmiştir.

S. II, s. 38. Kur'an'ın 53 üncü suresinin (Necm) 4 üncü ayetidir.

S. III, s. 63 - 64. 48 inci surenin (Feth) 29 uncu ayetinin baş tarafıdır.

S. III, s. 67 - 68. 26 ncı surenin (Şuara) 224 üncü ayetidir.

S. III, s. 73 - 75. 17 nci surenin (Esra) 88 inci ayetindendir.

S. III, s. 80 - 81. H. Ali'nin Sıffeyn savaşında Muaviye tarafından mızraklara Kur'an'lar bağlayıp uzatma hilesine başvurdukları zaman söylediği söz.

S. VI, s. 152. Sahban, Vâil kabilesinden pek güzel söz söyler bir zattır. Belagatta adı anılagelmiştir. Şiirleri vardır. İslâm devrine erişmiş ve Müslüman da olmuştur.

S. VI, s. 153. Hassân, H. Muhammed'in sahabesinden olup şairdir. Sahabeden olması dolayısıyle şairler tarafından adı pek sık anılır.

S. VI, s. 171 - 172. Mekke veya Medine'ye giden hacıların, bu iki şehirden birinde ibadet maksadıyle bir müddet oturmalarına "Mücavirlik", oturan adama da "Mücavir" derler. Mücavir, lûgatta komşu manasına gelir.

S. VII, s. 178 - 179. 86 ncı surenin (Dehr) 18 inci ayetidir.

S. VII, s. 180-181. Sihri helâl. Beyit arasında geçen kelime, hem evvelki kelimelerin sonu, hem de sonraki kelimelerin başlangıcı sayılabilecek tarzda irat edilirse bu sanata "Sihri helâl" denir. Aynı zamanda mutlak olarak güzel şiire de denir.

S. VII, s. 185. 21 inci surenin (Enbiya) 30 uncu ayetinden alınmadır.

S. VII, s. 190. Musa Peygamber, Turdağında Tanrı ile konuştuğu için kendisine "Tanrı ile konuşan" manasında "Kelim" derler. Mesnevi, C 1, S. 3, B. 2 - 26 nın izahına da bakınız.

S. X, s. 268 - 270. 56 ncı surenin (Vâkıa) 22 - 24 üncü ayetlerinde iyilik edenlere cennette kara gözlü kızlar verileceği bildirilmiştir ki "Hurü lıyn" budur.

METİNLER

(S harfi sahifeye, B harfi beyte işarettir.)

S. I, B. I. Bu beytin birinci mısraı Muaviye oğlu Yezid'-in,

Enel mesmûmu ma 'indî bitirâkın ve lâ râkı
Edir k'sen ve nâvilhâ elâ yâ eyyuhessâki

beytinden alınmadır. Hafız'a "Neden bu beyitten iktibasta bulundun" diye sorulduğu, onun da "Mal-i kâfer bermu'min helâlest - kâfirin malı mümine helâldir" diye cevap verdiği rivayet edilegelmiştir. Bu rivayetin, Ehli-i Şirazî'nin "Bir gece rüyada Hoca Hafız'a ey fazilet ve bilgide eşidi olmayan, bu kadar fazilet ve kemalinle neden Yezid'in şu şiirini aldın, kendi şiirine kattın, diye sordum. Dedi ki: Bu meseleyi anlamazsın. "Kâfirin malı mümine helâldir" mealindeki kıtasından meydana geldiğinde şüphe yoktur. Kâtibî de bu beyit yüzünden "Hafız'ın şiirine öyle şaşmaktayım ki akıl, bunu anlamadan âciz kalır. Ne hikmet gördü de divanına Yezid'in şiiriyle başladı. Kâfirin malı, Müslümana helâldir; bunda söz yok.. fakat arslanın, köpeğin ağzından lokma kapmanı ne büyük ayıp" mealindeki kıtayı söylemiştir.

S. 1, B. 3. Pirimugan, muğların piri, yaşlısı ve ulusu demektir. Muğ, ateşe tapanların rahiplerine denir. Şarap, ateşe benzetilmiş, bu münasebetle de meyhane, ateşkedeye, yani ateşe tapanların ateş yaktıkları mihraba, meyhanede hizmet eden gençler muğbeçeye, yani ateşe tapanların rahip yamaklarına, meyhaneci de pirimugana benzetilmiştir. Pirimugan, tasavvufta mürşide, muğbeçe, iradesini mürşide vermiş olan kişiye karşılık olarak mecaz yoliyle kullanılagelmiş sözlerdir. Meyhane de gönül, yahut feyiz şarabının sunulduğu tekke yahut da Tanrı tecellisi olan bu âlemdir.

S. 3, B. 17. Hacı Kıvameddin Hasan, İlhanilerden Sultan Hasan'la oğlu Sultan Üveys zamanında vezirlikte bulunan zattır. Hicretin 754 rebiülevvelinin altıncı cuma günü ölmüştür (1353). Hafız'ın bu vezire bir vefat tarihi olduğu gibi bir kıtasında da yine bu zatı över.

S. 3, B. 18. Sofi: Tasavvuf ehli. Tasavvuf ve sofi kelimelerinin kökü, şüphelidir. Bazılarına göre bunlar, yün hırka giydiklerinden sof, yani yün kelimesine nispetle

bunlara sofi denmiştir. Bazılarınca Hz. Peygamber'in mescidindeki sofada yatıp kalkan ve "Sofa halkı" manasına gelen "Eshabı Suffa" diye anılan sahabe gibi yoksulluğu ihtiyar ettiklerinden sofaya nispetle kendilerine sofi adı verilmiştir. İlk safta olduklarından, yahut kalpleri arı duru bulunduğundan bu adla adlandıklarını söyleyenler de vardır. Fakat en doğrusu, bu kelimenin hakîm manasına gelen yunanca "sofos" kelimesinden arapçalaştırılmış olduğudur. Yine bu kelimeden arapçalaştırılarak uydurulan "tasavvuf" sözü de bu mesleğe ad olmuştur. İlk olarak "sofi" adıyle anılan 150 hicride (767 - 8) Şam'da vefat eden ve ilk tekkeyi kurmuş olan Ebuhaşimi Kûfî'dir. İlk sofiler, şüphesiz Hint - İran dinleriyle Hıristiyanlık tesiri altında İslâmiyette olmayan sıkı bir zahitliği ve riyazatı kendilerine meslek olarak kabul etmişler, sonraları hemen hepsi "Vahdeti vücut - Varlık birliği" inanışında birleşmişlerdir. Zaman zaman içlerinde Yunan felsefesinin İslâmileşmiş bir şeklinden başka bir şey olmayan Hukema felsefesiyle vahdeti vücudu birleştirenler de çıkmıştır ki bunlar bilhassa İsmailî mezhebinin tesiri altında kalmışlardır.

S. 3, B. 19. Anka: Boynu pek uzun olduğundan anka diye anılan bu kuş dişiymiş. Sonra Tanrı, buna bir erkek yaratmış. Musa Peygamber zamanında meydana gelen bu kuşun cinsi, çoğalıp Necid ve Hicaz taraflarına yayılmışlar ve oralarda çocukları da kapmaya başlamışlar. Halk, zamanın peygamberine şikâyet etmiş.. peygamberin ilenmesi üzerine Tanrı, bu kuş cinsini yok etmiş. Yok olduğundan, yahut pek yüksek uçtuğundan ve göze görünmediğinden "Anka-yı mugrib" diye de anılan bu kuşta otuz kuşun renk ve alâmeti varmış. Bu yüzden Iranlılar "Sîmurg, Sîrenk" adını verirler. Şehnameye göre Rüstem'in babası Zal'i bu kuş besleyip yetiştirmiştir. Halk masallarına "Zümrüdüanka" diye geçen bu kuş, ismi var, cismi yok bir kuştur. Tasavvufta gönle ve Tanrı tecellisine tam bir surette mazhar olan "kutup - kâmil insan" a da anka dendiği vardır.

S. 3, B. 20. Tanrı, Âdem Peygamber'le eşi Havva'yı Şeytan'a uyup Tanrının yememelerini emrettiği ebedîlik ağacından yediklerinden ve bir rivayette buğday yediklerinden cennetten çıkarmıştır. **Mesnevi, I. basım. C. 1, S. 122.** B. 1250 - 1255 ve C. 2, S. 34, B. 357 ye bakınız.

S. 4, B. 24. Zahit: Tanrı emirlerini yaptıktan başka şüpheli şeylerden de kaçınan ve kendisini ibadete veren kişi. Edebiyatta zahit, hemen daima kaba ve kuru sofu, mürayi adam yerine kullanılır.

S. 4, B. 25. Mürit: Derviş manasına kullanılan bu Arapça kelime, tasavvufta iradesini Tanrıya veren ve bir mürşide bağlanan, bütün âlemden kesilen kişi manasına gelir.

S. 4, B. 25. Cam Şeyhi: Şeyhülislâm diye anılan Şeyh Ahmed Nâmıkî-i Camî. Bu zat, Horasan'ın Cam adlı kasabasında doğmuş olduğundan kendisine Ahmed-i Cam, Ahmed-i Camî, Şeyh-i Cam ve Ârif-i Cam denir. Meşhur Molla Camî de, bu zatın feyzinden nasip almak için teberrüken Camî mahlâsını almıştır. Bu zata nispet edilen bir tarikat da vardır ki XVII nci asra kadar bu tarikat mensupları, Anadolu ve Rumelide de vardı. Musikide pek ileri gitmiş olan Camîler, XV - XVI ncı asır şair ve ediplerinden olan Vâhidî'nin "Menakıb-ı Hace-i cihan ve Netice-i can" adlı kitabından anlaşıldığına göre Hayderî'ler gibi sakallarını usturayla tıraş ederler, bıyıklarını koyverirler, kulaklarına küpeler takarlar, başlarına keçe külâhlar giyerler, bellerine demir kuşaklar bağlarlar, yanlarına ziller asarlar, saç koyverirler ve büklüm büklüm yanlarına salarlar, yahut örüp külâhlarının etrafına dolarlardı. Şeriat hükümlerine uymayan ve birçok Türk tarikatleri gibi eski Türk - Moğol Şamanizminin izlerini taşıyan bu tarikat da Bektaşilik tarafından temsil edilmiştir.

S. 4, B. 26. Gönül sahipleri: Sofiler, gönle çok ehemmiyet verirler. Onlarca insan, bütün âlemin hülâsası olduğu gibi insanın maneviyeti ve hakikati de gönüldür.

Gönlün hakikatini bilenlere "gönül ehli, gönül sahipleri, ehli dil" derler.

S. 4, B. 28. Felek, gökyüzü demektir. Eskilere nazaran yedi kat gök vardır. Birinci kat gökte ay, ikinci katta utarit, üçüncüde mirrîh, dördüncüde güneş, beşincide zühre, altıncıda müşteri, yedincide zuhal vardır. Bu yedi kat gök, birbirini kaplamıştır. Yedincisini kaplayan sekizinci kat gökte sabiteler - burclar vardır. Bu gökü de kaplayan ve içinde hiç bir şey bulunmadığı için atlas adını alan dokuzuncu kat gök, bütün gökleri kaplamıştır. Yedi kat gökteki yıldızların her biri, yeryüzüne ve yeryüzündekilere tesir eder. Her yıldızın hayırlı veya hayırsız bir tesiri vardır. Meselâ mirrîh'le zuhal yomsuz, güneşle mütşeri yomlu yıldızlardır. Diğerleri bazen yomlu, bazen yomsuz olurlar. İlmi tencim, yahut ilmi nücum denen eski astronomiye göre bu yıldızların her birinin hususi tabiatları, hakim oldukları iklimler ve yeryüzüne tesir ettikleri saatler vardır. Bu yüzden olan şeyleri feleğe, yani göğe ve gökteki yıldızlara isnat etmek ve felekten şikâyetlenmek âdet olmuş ve konuşma dilimize girmiştir.

S. 4, B. 30 İskender'in aynası: İskender, Mısır'da Habeş ve Zenci askerlerini yendikten sonra deniz kıyısında İskenderiye şehrini yaptırmış ve oraya komutanlarından birisini bırakmıştı. Oradaki hakimlerden Belinas, Hermıs ve Valines, bir ayna yapmışlar, yüksek bir yere koydurmuşlardı. Gûya bu aynada oraya gelmek üzere bulunan gemiler, daha bir aylık yoldayken görünürmüş. Bir rivayete göre de bu aynayı Aristo yapmış. İskender aynasının, İskenderiye önündeki deniz feneri olması ihtimali vardır, belki o zamanlar, düşmanları korkutmak için bu fenerin tılsımlı olduğu söylenmiş ve bu söz, etrafa yayılmıştır. İskender aynası, tasavvufta, Tanrı'dan gayrı şeylerden arınmış kalptir ki bu kalbe hakikatler akseder.

Dara, üçüncü Ardişir'den sonra, İran hükümdarı olan üçüncü Daryuş'tur. Milâttan önce 330 da ölmüştür. Büyük İskender'le yaptığı savaşlarıyle meşhurdur. İranlılara göre İsfendiyar oğlu Behmen'in oğludur.

S. 5, B. 35. H. Muhammed, şaraba "Kötülükler anası, kötülüklerin aslı" demiştir. Hafız'ın bu beyti, âdeta bu söze zıddır. Bu yüzden beyte "Sofi, o acımsı suya kötülüklerin aslı dedi ya.. bu sözü de bize kız oğlan kızları öpmeden daha tatlı, daha lezzetlidir" diye mana verenler bile vardır (Sudî şerhi, C. 1, S. 46 - 47).

S. 5, B. 35. Kimya: Mesnevi, I. basım, C. 1, S. 50, B. 516 ya bakınız.

S. 5, B. 35. Karun: Mesnevi, C. 1, S. 83, B. 864 e bakınız.

S. 7, B. 51. Top - çevgân. Mesnevi, C. 2, S. 29, B. 313 e bakınız.

S. 7, B. 52. Nuh, tufan ve gemi. Mesnevi, C. 1, S. 39, B. 403, C. 2, S. 220, B. 2369 a bakınız.

S. 7, B. 56. Yusuf. Mesnevi, C. 1, S. 277, B. 2787 ye bakınız.

S. 8, B. 59. Takva, Tanrı'dan korkmak, kötülüklerden ve hattâ şüpheli şeylerden çekınmektir. Takva sahibi olan kişiye müttaki denir.

S. 9, B. 67. Rüknabat, Şiraz'da akan bir ırmağın adıdır.

S. 9, B. 67. Gülgeştimusallâ, musallâ gül bahçesi demektir. Şiraz'ın bir gezinti yeridir. Aynı zamanda adından da anlaşıldığı gibi burası namazgâhtır. Eskiden cuma ve bilhassa bayram namazlarında cemaat pek kalabalık olduğu için şehirlerin dışında düz bir ovaya bir mihrap ve mimber yapılır, bu namazlar oralarda kılınırdı. Bu yüzden ovalardaki mihraplı ve mimberli yerlere "musallâ - namaz kılınan yer" adı verilirdi. Buraları aynı zamanda gezinti yeriydi de. Ayrıca yollarda ekseriya bir çınar dikilip yanına bir çeşme yaptırılır, çınar altına biraz yüksek bir yere mihrap vazifesi gören bir taş dikilerek yolcuların ve yolda yorulanların dinlenmesi, aptes alıp namaz kılması için küçük namazgâhlar da yapılırdı.

S. 9, B. 68. Hânıyağma, yağma yemeği, yağma ziyafeti demektir. Çok eski zamanlardan beri, bayramlarda ve düğünlerde ziyafet verilir, gayet değerli kaplar ve kacaklarda yemekler dağıtılır, ziyafetin sonunda yaygılarla kapları, kacakları, ziyafette bulunanlar kapışırlardı. Sudî, "Bayramlarda ve düğünlerde yağma için dizilen çanaklardır" diyor ve padişahın düğününde bu hânıyağmayı gördüğünü kaydediyor (C. 1, S. 54). Osmanoğulları devrinde, yahut daha önce hâniyağmanın bu şekli aldığı anlaşılıyor.

S. 9, B. 69. Zeliha, Yusuf Peygamber zamanında Mısır azizi olan, yani Mısır hükümdarından sonra en büyük rütbeye sahip bulunan zatın karısıdır. Yusuf, pek güzel olduğu için Zeliha, Yusuf'a âşık olmuş ve bir gün Yusuf'a kendisini teslim etmek istemiş, fakat Yusuf, Tanrı'dan korkup bu işe yanaşmamış, kaçarken Zeliha arkasından eteğine yapışmış, eteği yırtılmış, bu sırada aziz, oda kapısına gelmiş ve bu hali görmüştü. Zeliha, kendisini haklı çıkarmaya çalışmışsa da danışılan kişiler, eteğin art taraftan yırtılmasını Yusuf'un doğruluğuna delil olarak bulmuşlar, böyle olmakla beraber yine de dedikodunun yatışması için Yusuf, zindanda hapsedilmişti. Nihayet Yusuf zindandan çıkıp Mısır'a aziz olunca Zeliha'yı aldığı rivayet edilir. Hattâ bazıları, Zeliha'nın kız olup azizin karısının Zeliha şeklinde bir peri olduğunu da söylemişlerdir. Bu vaka, Kur'an'ın 12 nci suresi olan Yusuf suresinin 22 nci ayetinden itibaren anlatılmaktadır.

S. 9, B. 79 Süreyya, sevir yani öküz burcunun hörgücündeki yedi yıldızdır ki İran dilinde bu yıldız kümesine pervin, Türkçe'de ülker denir.

S. 11, B. 83. Cemşid, İran mitolojisine göre yedi yüz, yahut bin yıl yaşamış. Halkı âlim ve zahitler, askerler, çiftçiler ve sanatkârlardan ibaret olmak üzere dört kısma ayırmıştır. İnsanlara faydalı olan birçok sanatları o icat etmiş, güneşin hareketini esas tutarak güneş yılını kabul eylemiştir. Şarap yapmak ve içmek, güneşin koyun

burcuna girişini yılbaşı ve bayram tanıyıp bu güne "Nevruz - Yeni gün" adını vermek de onun zamanından kalmıştır. Cemşid, nihayet ululuğuna güvenip Tanrılık davasına kalkışmış, halk bundan bıkmış, yüz çevirmiş, yerine bir rivayette Şeddad soyundan gelmiş olan Dahhâk hükümdar olmuştur. Cemşid, Hint ülkesine, oradan da Çin'e kaçmış ve orada ölmüştür. Bazılarına göre Cemşid Süleyman Peygamber'dir. Cemşid'in câmı, yani kadehi de meşhurdur. Buna dünyayı gösteren kadeh manasına Câmı cihannüma, Câmı gîtînüma derler. Bu kadeh yedi kat göğe benzer bir tarzda yedi madenden yapılmış, üstünde de yedi yazı varmış, Cemşid'e "Cem" de denir ve yüzük, yahut rüzgârla anılırsa Süleyman Peygamber, câm, yani kadehle anılırsa Cemşid, aynayla anılırsa İskender kast edilir. Şiirde şarap meclisi, hemen daima Cem meclisi, Cemşid meclisi diye geçer. Gerek Cemşid, gerek Dahhâk, tarihî bir şahsiyet olmayıp iki Hint mâbududur. Sonradan bu mâbutlar, İran'ın mitoloji tarihine iki hükümdar olarak geçmiştir.

S. 12. B. 95. Zühre, beşinci kat gökteki parlak yıldızdır. Eski Yunanlılar, bir kadın Tanrı olarak kabul ettikleri bu yıldıza Afrodit, Romalılar Venüs demişlerdir. Gökle gündüzün kızıdır. Bir rivayette "Jüpiter - Müşteri" nin, yani büyük Tanrı Zeus'un kızıdır. Bir rivayete göre Zuhal, babasını öldürdüğü zaman birkaç damla kan denizde bir köpüğe düşmüş. Afrodit, bu kanla köpükten doğmuştur. Başka bir rivayete göre de yine denize gökten bir alev düşmüş, Afrodit bu suretle vücut bulmuştu. Pek güzel olan bu kadın, güzellik ve aşk Tanrısıdır. Zevk, safa, işret, ferah ve bilhassa müzik, bu Tanrıya aittir. Ressamlara göre Zühre'nin arabasını bir çift güvercin, yahut kuğu çeker. Nücum ilmine göre yıldızların tabiatleri vardır. Zühre, soğuk ve yaş tabiatlıdır. Esasen kutlu bir yıldız olmakla beraber bazen hayırsız ve şer de olabilir. Zühre, edebiyatımızda hemen daima aşk, güzellik ve bilhassa müzikle beraber anılır.

Mirrih, Yunan'lıların Ares, Roma'lıların Mars dedik-

leri Tanrıdır. Harp Tanrısı olan bu yıldız, elinde kılıç, yahut mızrak bulunan ve bazen bir elinde kesik bir insan başı tutan güzel bir delikanlı şeklinde tasvir edilir. Kızıl renkli olduğundan tabiati son derecede hararetli ve kuru sayılmış, bu bakımdan da kutsuz ve hayırsız olarak kabul edilmiştir. Zuhale "Nahsi ekbek - Büyük hayırsız yıldız", mirrihe "Nahsi asgar - Küçük hayırsız yıldız", ikisine birden "Nahseyn - İki kutsuz, hayırsız yıldız" denir.

S. 12, B. 97. Kur'an'da şeytanların gökten haber çalmak için göğe çıkmak istedikleri vakit melekler tarafından atılan şehaplarla yakıldıkları, yahut gökten sürüldükleri anlatılmaktadır. Mesnevi, C. 1, S. 73, B. 756 ya bakınız.

S. 13, B. 103. Bu gazelde meşhur şeyh-i San'an'a telmih vardır. Şeyh-i San'an, rivayete göre Abdürrezzak adlı ve Yemen'li bir şeyhtir. Dörtyüz dervişi bulunan bu şeyh, elli yıl Mekke'de kalmış, gece gündüz ibadet edermiş. Rum ülkesine, yani Anadolu'ya gelince bir gece rüyasında puta secde ettiğini görüyor. Bu rüyanın neye işaret olduğunu düşünüp dururken bir gün bir penceredon bakan bir Hıristiyan kızını görüp âşık oluyor. Bir ay kadar orada aç, susuz kalıyor. Dervişleri, çok öğüt veriyorlarsa da dinlemiyor. Dervişler, başından dağılıyorlar. Nihayet kız, Şeyh-i San'an'a şarap içmesini teklif ediyor. Şeyh, şarap içiyor. Ondan sonra da yine kızın teklifiyle Hıristiyan olup zünnar kuşanıyor. Yine kızın teklifiyle bir yıl domuz çobanlığı yapıyor. Dervişleri, tekrar Kâbe'ye vardıkları zaman, orada kalan diğer bir dervişi, şeyhi o halde bırakıp geldikleri için onları kınıyor. Hepsi birden yola düşüyor ve kırk gün Tanrı'ya yalvarıyorlar. Kırk gün sonra o derviş, rüyasında H. Muhammed'i görüp şeyhine şefaat etmesini niyaz ediyor. H. Muhammed, şefaat ettiğini müjdeliyor. O anda şeyh de zünnarı atıp tövbe etmiştir. Kıza da rüyasında Müslüman olması söylenmiş olduğundan şeyh'le dervişlerin arkasına düşüyor, nihayet onlara yetişiyor ve Müslüman olup ölüyor. Şeyh Ferideddin Attar (627/1229 - 1230) bu hikâye-

yi. Mantıkuttayr'ın dördüncü makalesinde 213 beyitle ve pek güzel bir surette anlatır. Ayrıca Şeyh-i San'an hakkında kitap yazanlar da vardır. Yunus Emre de bu şeyhten bahseder.

S. 15. B. 115. Nigâristan. Zerdüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din kuran Mani'nin resim mecmuası. Milâdın 240 ıncı yılında doğan ve Sasanilerden Behram zamanında derisi yüzülüp içine saman doldurulmak suretiyle öldürülen Mani'nin dinine mensup olanlar, bu dine ait kitapları pek güzel minyatürlerle süslemişlerdi. İhtimal Mani'nin ressam sayılması bundandır.

S. 15. B. 116. Garipler akşamı. İran dilinde "Şam-ı gariban". Birisinin öldüğü ve gömüldüğü günün akşamına dendiği gibi akşamda ve günün batmasında bir gariplik olduğu ve umumiyetle garipler, akşamları dertlendiği için dilimizde de bu zamana "akşam garipliği" denegelmiştir. Aynı zamanda H. Muhammed'in torunu ve H. Ali'nin oğlu İmam Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesinden sonra Ehlibeyt'in, Yezid askerine kimsesiz olarak esir düştükleri geceye de "Şamı gariban" derler.

S. 17. B. 135. Tuba, cennette bulunan ve kökü yukarıda olup dal ve yaprakları bütün cenneti dolduran bir ağaçtır.

S. 19. B. 155. Süleyman Peygamberin, üstünde İsmiâzam, yani Tanrı'nın en büyük, en şerefli adı kazılmış bir yüzüğü olduğu ve bu yüzden bütün mahlûklara hükmettiği rivayet edilmiştir. Hatem, yani yüzükten maksat, işte bu yüzüktür. Mesnevi, C. 1, S. 100, B. 1030 a da bakınız.

S. 20. B. 159. İsa Peygamberin, ölüleri diriltttiği İncil ve Kur'an'da anlatılır.

S. 20. B. 161. Hamail, lûgatte kılıç bağına derler. Fakat burada boyuna asılan ve ekseriya gümüş mahfaza içine konmuş olan muska kasdedilmiştir. Bu çeşit muskalara halk dilinde hamailden bozma hamaylı denir.

S. 22, B. 175. Göze parlaklık ve kuvvet vermek için çekilen ve gözü yakıp yaşartan, kuvvetlendiren taş. Edebiyatta daima sevgilinin izinin tozu, göze tütya gibi çekilir.

S. 23, B. 182. Sidre ve Sidretülmünteha, yedinci kat gökteki sınır ağacıdır. Cebrail, miraçta buradan ileriye geçememiş ve H. Muhammed de Cebrail'i burada görmüştür. Mesnevi, C. 1, S. 104, B. 1066 ya bakınız.

S. 23, B. 184. Tarikat, yol demektir. Sofilere göre dinin dış yüzü olan şeriattan dinin iç yüzü olan hakikata varmak için manevi bir yol vardır. Bir mürşide tabi olan yolcu, onun emirleriyle muayyen şartlara riayet ederek ahlâkını güzelleştirir, kötülüklerden geçer, mevhum varlığı terkeder, bu suretle manevi yolu aşar ve hakikata ulaşır.

S. 25, B. 201. Rıdvan, cennetin kapıcısı olan melektir.

S. 26, B. 210. Halvet, yalnızlık manasına gelir. Tarikatta halveti esas tutanlar, dervişi dar bir yere koyarlar. Derviş orada kırk gün, her gün biraz daha az yemek şartıyle riyazata girmiş olur. Aynı zamanda az uyur ve ibadette bulunur. Bu kırk günlük halvete arapçada ve İran dilinde kırk ve kırk günlük müddet manasına gelen "erbain" ve "çile - çihle" de denir.

S. 26. B. 211. Asaf, Süleyman Peygamberin vezirinin adıdır. İsmiâzam kuvvetiyle Belkis'i tahtıyle getiren bu vezirdir. Edebiyatta vezirler, daima Asaf'a benzetilir.

S. 26, B. 216. Nerkis, Yunanca *Narsis* diye anılır. Mitolojide bir ırmakla bir perinin oğludur. Bu delikanlıya insanlar da âşıktır, periler de. Ses adlı peri de buna âşık olmuş ve bu aşk yüzünden ölerek taşa dönmüş ve yalnız sesi kalmıştır. Kızlar aşktan anlamayan bu delikanlıyı mabutlara şikâyet ederler. Mabutlaı da buna şu cezayı verirler: Bir gün Narsis, bir ırmakta kendisinin aksini görerek âşık olur, kendi aksine dalar gider Bir aralık aksini kucaklamak için ırmağa eğilir ve muvazenesini kaybedip düşer, boğulur. Vücudundan bir çiçek pey-

da olur ki bu çiçek tıpkı bir göze benzer ve bütün güzellikleri seyredip durur. Edebiyatta Nergis'in göze benzetilmesi, bu hikâyenin tesiriyledir.

S. 27, B. 225. H. Muhammed'in "Ben, Tanrı kokusunu Yemen tarafından alıyorum" dediği rivayet edilmiştir. Mesnevi, C. 2, S. 111, B. 1203 e bakınız.

S. 28, B. 229. Asafı sani, ikinci vezir Kıvameddin Hasan'dır.

S. 28, B. 231. Keşşaf, 538 hicride vefat eden (1143-44) meşhur Carullah Mahmud Zimahşerî'nin tefsiridir. Zimahşerî, bu tefsiri 528 Rebiulahırı'nın yirmi üçüncü günü bitirmiştir (1134). Keşf, Ömer-ibn-i Abdürrahmanülkazvinî'nin (745-4. H./1344-45) Keşşaf'a yazdığı haşiye olacak.

S. 28, B. 232. Kaf, eskilerce dünyayı çepçevre kuşatan dağ, edebiyatta çok defa uzaktan kinaye olarak kullanılır.

S. 29, B. 242. Eskiler, dünyanın üstünde insan bulunan dörtte birini yedi iklime ayırmışlardı. Bu yedi iklim sırasıyle şunlardır: 1. Berber ve Habeş ülkeleriyle Yemen'in kuzey tarafından, Sint, Hint ve Çin'den geçer. Halkı siyah renklidir. 2. Mağrib ve Sudan ülkeleriyle Arap yarımadasının güneyinden, Yemen, Mekke, Medine, Bahreyn, Sint, Hindi Çinî'nin ortalarından geçer. Halkının rengi siyaha yakın esmerdir. 3. Mağrib ülkesinin güneyiyle Mısır, Kudüs, Şam, Kûfe, Bağdat, Basra, Şiraz, Isfahan ve Fars ülkelerinden geçer. Halkı buğday benizlidir. 4. Endelüs ve Frengistan'dan, Rumeli'nin kuzeyinden, Anadolu'nun kuzey yarısından, Tebriz, Erdebil, Kazvin ve Tus'la Fars dağlarının güneyinden, Horasan'dan, Hıta ve Huten'in kuzeyiyle Çin'in güneyinden geçer. Halkı, beyaza yakın esmer renklidir. 5. İspanya'nın güneyinden, Frenk diyarının ortasından, Anadolu'dan, Sıvas, Erzurum ve Şirvan'dan, Hazer denizinin cenubundaki Geylân ve Cam gibi memleketlerden, Harzem, Semerkant, Buhara ve Türkistan'dan geçer. Halkının rengi

beyazdır. 6. Frenk diyarının güneyinden, Venedik ve Rumili'nin güneyinde bulunan memleketlerden, İstanbul'dan, Karadeniz'in güney ve kuzeyindeki yerlerden, Dağistan ve Gürcistan'dan, Özbek ve Çağatay ülkelerinden, Hıta ve Huten'in güneyinden geçer, halkının rengi sarıdır. 7. Portekiz ve İngiliz diyarından, Kıpçak ülkesinin güneyinden, Bulgar ve Rus memleketlerinden, Hazer denizinin güneyinden geçer. Halkının rengi kızıla çalar.

S. 30, B. 250. Ayyarlar yolu. Arapça bir kelime olan ayyar, şuraya buraya koşan arslan, oynak at demektir. Bu münasebetle her yanı gezip dolaşan akıllı ve anlayışlı adama da ayyar dendiği gibi bir kısım askere de bu ad verilmiştir. Aynı zamanda hilebaz, yalancı, dolandırıcı ve hırsız kişilere de ayyar denir. Naima tarihinden, Kızılbaş fedailerine de bu adın verildiğini öğreniyoruz (C. 3, S. 20).

S. 31, B. 253. Kalender, Kalenderî tarikatına mensup kişiye denir. Bunlar, yalnız farzları yerine getirir, nafile ibadetlerle meşgul olmazlar, başlarına on iki terkli, yani dilimli, kubbesi sivrice keçe külâhlar giyerler, Çardarb olurlar, yani saç, sakal, kaş ve bıyıklarını usturayla tıraş ederler, kulaklarına halkalar takarlar, toplu bir halde ve davul ve nefir, yani boynuzdan yapılma borularını çalarak ellerinde bayraklar olduğu halde şehir şehir dolaşırlardı. Aşırı derecede vahdeti vücuda inanan bu Şiî - Bâtınî tarikat, XVII inci asır sonlarına kadar yavaş yavaş azalmak suretiyle Osmanoğulları ülkesine de yayılmıştı. Sonradan Bektaşilik, bu tarikatı da temsil etmiştir. Esasen Melâmetîlikten ayrılmış olan Kalenderliğe Hafız'ın hususî bir hürmeti vardır. O, kalenderliği giyimde, kuşamda, âdette, usulde aramaz.. herşeyden kesilmede ve hiç bir şeyle alâkadar olmamada arar. Kalenderlerin meşrepleri dolayısıyle dilimizde yoksul kişiye ve hiç bir şeye aldırmayan, her şeyi hoş gören adama da kalender denegelmiştir.

S. 32, B. 260. Kureyş ulularından ve H. Muhammed'in amcası olan Ebuleheb, H. Muhammed'e ve İslâm dinine en büyük bir düşmandı. Adı, bu düşmanlığı yüzünden anılır.

S. 32, B. 261. Sofilerin usul ve erkânlarını icra etmek için toplandıkları yer. Bu yerlere umumî olarak tekke derler. Küçük ve ancak yolcu dervişlerin barınmalarına mahsus olan tekkelere bucak manasına "zaviye" denir

S. 32, B. 264. Osmanoğullarından önce Halep'te şişe yapılırmış, daha doğrusu Tarsus'ta yapılır, Halep'e gelirmiş (Sudî, C. 1, S. 170).

S. 33, B. 272. Eskiden banka olmadığından paraları yere gömerlerdi. Pek çok parayı küplere doldurup çok defa umulmadık viranelere gömdüklerinden şiirde daima defineyle virane bir arada kullanılır.

S. 35, B. 289. Camı cihannüma. S. 12 b. 83 ün izahına bakınız.

S. 36, B. 297. Âbıhayat, Türkçe'de Bengisu denen ve içenin kıyamete kadar yaşayacağı bir sudur. Buna Âbıhayvan ve Âbızindegânî de derler. Gûya İskender, bir memlekete varınca oralılar, ileride bir deniz olduğunu, deniz geçilince karanlıklar ülkesine girileceğini ve bu suyun, karanlıklar ülkesinde bulunduğunu haber vermişler. Hızır ve İlyas Peygamberler de İskender'le berabermişler. Bengisu'yu aramaya giderlerken karanlıklar ülkesine gelmişler. İskender'de karanlıkları aydınlatan iki mücevher varmış, birisini Hızır'a vermiş. Suya hangisi rastlarsa öbürüne haber vermek şartıyle ayrı ayrı yollardan o ülkeye dalmışlar. Hızır'la İlyas, bir hayli gidip yorulmuşlar. Bir yerde oturup yanlarında bulunan pişmiş balığı yemek istemişler. Hızır, yemekten önce o civarda bulunan bir suda ellerini yıkamış. Elinden bir damla su, balığa damlamış. Balık, hemen canlanıp sıçrayarak suya atılmış. Hızır, Âbıhayatın bu su olduğunu anlamış. İlyas'la beraber kana kana bu sudan içmiş. Fakat ikisine de İskender'e haber vermemeleri emredilmiş, onlar da haber

vermemişler. Bir rivayete göre de İskender, karanlıklar ovasına girmeye korkmuş ve Âbıhayattan mahrum kalmış. Hızır'la İlyas, ebedî hayata erişmişler. İlyas, denizde, Hızır, karada bönde kalanlara yardım eder. İrem bağı ve bahçesi de Âdem Peygamber'in torununun torunu olan Âd'ın oğullarından meydana gelen Âd kavminin hükümdarı olup Tanrılık davasına kalkışan Şeddat tarafından yapılan misli görülmemiş bir şehirdir. Bu bağlık, bahçelik şehri cennet olarak kurdurmuştu. Fakat bittiği haber verilince görmek üzere giderken bir yer sarsıntısı yüzünden kendisi, kendine uyanlarla beraber bir yanda, İrem öbür yanda yere batmıştır. Kuran'ın 89 uncu suresi olan Fecr suresinin 6 - 8 inci ayetlerinde bu bağın misli görülmemiş bir şey olduğu anlatılmaktadır. Aynı zamanda Şiraz'da Şah Şüca'ın gezinti yeri olan bahçenin adı da "Bağı İrem" dir.

S. 37, B. 304. Nisan ayı, baharın ikinci ayıdır. Bu ayda yağmurlar yağar, her taraf yeşerir. Bu yüzden nisan'da büyük bir feyiz vardır. Fakat ayrıca nisan'ın feyzine ait bir efsane de vardır. Gûya bu ay içinde yağmur yağarken, sedefler, ağızlarını açarlarmış. Sedeflere damlayan yağmur katraları inci olurmuş. Fakat bu yağmur katraları, yılanların ağzına damlarsa zehir haline gelirmiş. Nisan yağmurundaki bu feyiz yüzünden eskiden nisan tasları vardı, bu taslara nisan suyu toplanır, bu suya muayyen miktarda muayyen ayetler okunur, bu su, bir yıl saklanır, hastalıklarda içilirdi. Hafız, bu beyitte nisan feyziyle neşelenen dünyayı peşin, cenneti veresiye sayıp peşinden faydalanmayı tavsiye etmektedir.

S. 39, B. 324. Üçüncü sure olan Âli İmran suresinin 54 üncü ayetinde "Yahudiler, İsa Peygamber'i öldürmek için hile yaptılar, Tanrı da İsa'yı göğe ağdırarak hilelerine karşılıkta bulundu.. Tanrı, hilecilerin hayırlısıdır" denmektedir. Mekir, hile manasına gelir.

S. 41, B. 342. Kisrâ, Nuşirevan'ın lâkabıdır. Sonradan bütün İran şahlarına Kisrâ denmesi âdet olmuştur. Bazı-

larınca bu kelime, Husrev kelimesinin Arapçalaşmış şeklidir. Perviz, Nuşirevan oğlu Hürmüz'ün oğludur. Asıl adı Hüsrev olan bu şah, balığı çok sevdiğinden balık manasına da gelen Perviz lâkabı ile lâkaplanmıştır.

S. 42, B. 345. Kadir gecesi, Ramazan ayının son on günündeki tek gecelerden biridir. Kur'an'ın 97 nci suresinde o gece meleklerle Cebrail'in gökten yere indiği, sabaha kadar hayır ve selâmetten başka bir şey takdir edilmediği, o geceki ibadetin bin yıl ibadetten hayırlı olduğu ve Kur'an'ın da o gece indirilmiş bulunduğu anlatılmaktadır.

S. 42, B. 351. Kur'an'ın 34 üncü suresi olan Sebâ suresinin 12 nci ayetinde Süleyman Peygamber'e rüzgârın teshir edildiği ve gündüzün bir aylık, gece de bir aylık yol götürdüğü anlatıldığı gibi 27 nci suresi olan Neml suresinin 17 - 18 inci ayetlerinde de Süleyman'ın ordusiyle, karıncaların yuvası bulunan bir vadiye geldiği, karıncaların reisinin karıncalara "Yuvalarınıza girin.. Süleyman ve ordusu, sizi çiğnemesin" dediği anlatılmaktadır. Bir karıncanın, Süleyman Peygamber'e armağan olarak bir karınca ayağı getirdiği de halk rivayetlerindendir. Hulâsa karınca edebiyatta âciz sembolü olarak kullanılır ve daima Süleyman'la karşılaştırılır.

S. 43, B. 358. Zuhal gökle yerin oğludur. Mitolojide zaman Tanrısıdır ve ekimi, biçimi korur. Rengi siyaha bakar boz yeşildir. Tabiati sevdavi, mizacı soğuk ve kurudur. Seneye hakim olunca soğuk çoğalır, sıcak memleketlerde bile hararet azalır. Bu bakımdan Nahsı ekber - büyük hayırsız ve yomsuz yıldızdır. Yalnız gündüzün tabiatı hararet olduğundan ve hararet de soğukluğu giderdiğinden gündüz kutsuz ve yomsuz sayılmaz. Zuhal, birinci iklime hakimdir. Sanatkârlarla dar geçimli adamların ve padişah mensuplarının yıldızı zuhaldir. Yunanlılar, zuhali, yarı beline kadar göğsü açık, yalnız arkasıyle başının ön tarafı kapalı bir ihtiyar şeklinde tasvir ederlerdi. Elinde gâh bir üzüm bıçağı, gâh orak bu-

lunurdu. Şarkta sağ elinde bir insan kafası tutan, sol eliyle bir insan avucunu tutmuş bulunan bir ihtiyar, yahut beyaz ata binmiş, sağ elinde bir kılıç olan bir adam şeklinde tasvir edilir.

S. 45, B. 374. Gol yabani, yollarda insanları adlarıyle çağırarak yollarını kaybettiren cinlerdir.

S. 47, B. 387. Kur'an'ın yedi türlü okunuşu vardır. Bu okunuşlara "Kıraati seb'a - Yedi okunuş" denir. Mana bozulmamak üzere bu çeşitli okunuştan bahseden bilgiye "Kıraat ilmi - Okuyuş bilgisi" denir. Kıraat bilgisinin yedi imamı vardır. Bu suretle bu yedi kıraat on dört rivayetle bize kadar gelmiştir.

S. 49, B. 418. Harut, Marut: Mesnevi, G. 1, S. 52, B. 535 e bakınız.

S. 51, B. 421. Elest: Mesnevi, C. 1, S. 122, B 1241 e bakınız.

S. 51, B. 423. Kur'an'ın 27 nci suresinin (Neml) 16 ncı ayetinde Süleyman Peygamber'e kuş dili öğretildiği söylenmekte; 34 üncü surede de (Sebâ) rüzgârın, Süleyman'ın emrine uyduğu ve tahtını götürdüğü anlatılmaktadır (Ayet 12). Asaf, Süleyman'ın vezirinin adıdır.

S. 52, B. 434. Nergisî kaftan, kuşağı uçkur gibi içten geçen ve uçları kılapdan ve ipekle, yahut altınla işlemeli olup göbek üstünden sarkıtılan bir çeşit yakası büklümlü kaftandır. Sudî, bir Gürcü beğinin oğlunda görmüş (C. 1, S. 145 - 146).

S. 53, B. 443. Gülbank. Yüce sesle okunan mürettep derviş dualarına denir. Bülbül sesine de gülbank derler.

S. 53, B. 444. Gönül ferahlatıcı yakut macunu. Yakutu müferrih denen bu macun, eskiden kullanılırmış. Yapılması hayli paraya bakan ve zenginler tarafından kullanılan bu macunun nasıl yapıldığı eski tıp kitaplarında yazılıdır.

S. 54, B. 458. Bu beyitteki "Hace" den Kıvameddin'in kastedildiğini Sudî söylüyor (C. 1, S. 80).

S. 55, B. 454. Süleyman Peygamber'in yüzüğünü güya bir aralık bir dev çalmış ve bir müddet de Süleyman'lık etmiş, fakat sonra yine Süleyman Peygamber tarafından elde edilmiş.

S. 55, B. 460. Müslümanların kıblesi olan Kâbe'nin çevresinde hududu muayyen bir yer vardır ki buraya harem derler. Burada avlanmak, canlı bir mahlûku öldürmek haramdır.

S. 57, B. 471. Şeyh-i San'an. S. 15, B. 103 ün izahına bakınız.

S. 58, B. 483. Cihan hocasından Kıvameddin Hasan'ın kastedildiğini Sudî söylemektedir (C. 1, S. 193).

S. 60, B. 497. Ferhad, Şirin adlı kızın âşıkıdır. Erkek evlât bırakmadan ölen bir hükümdarın yerine Mihin Banu adlı bir kızı geçiyor. Bu kızın, kız kardeşinin adı Şirin'dir. Banu, Şirin'e bir köşk yaptırıyor. Köşkü Bihzad adlı bir ressam, güzel resimlerle süslüyor. Bihzad'ın Ferhad adlı bir oğlu var. Bu da babasıyle çalışırken Banu, Ferhad'a âşık oluyor, Ferhad da Şirin'i seviyor. Arada bir görüşmeye başlıyorlar. Banu da köşkün karşısında kendi için bir köşk yaptırıyor. Şirin, bir gün şehrin dışındaki pınarın köşke getirilmesini istiyor. Fakat ortada bir dağ olduğundan kimse imkânını bulamıyor. Fakat Ferhad, saray bekçiliğine tayin edilmek şartıyle dağı deleceğini söylüyor ve büyük gürziyle kayaları delmeye başlıyor. Banu, Ferhad'ın Şirin'i sevdiğini duyunca, Ferhad'ı hapis ettiriyor. Bir müddet sonra gördüğü bir rüya üzerine hapisten çıkartıyor. Fakat yese düşen Ferhad, bir dağda külüngiyle kendisine bir mağara açıyor, mağaranın duvarına Şirin'in resmini yapıp orada oturuyor. Bu sırada Hürmüz adlı bir padişah Şirin'i Ferhad'a almak için Banu ile savaşıyor ve ordusunu mağlûp edip Şirin'i alıyor. Fakat bu sefer de Hürmüz'ün oğlu Hüsrev, Şirin'e âşık oluyor. Hatta bu aşk yüzünden yatağa düşüyor, nihayet Ferhad'a yine bir dağ delmesini teklif ediyorlar. Ferhad, işe koyulmuştur. Tam dağı deleceği

sırada Hüsrev'in dadısı, Ferhad'ın yanına gidip "oğlum, sen burada uğraşıyorsun ama Şirin öldü" diyor. Ferhad, bir ah çekip olanca kuvvetiyle koca külüngü beynine indiriyor ve ölüyor. Şirin haber alınca gidip sevgilisinin nâşına kapanarak ağlıyor ve belindeki hançerle o da kendisini öldürüyor. Bu sırada oraya dadı geliyorsa da dağdan bir arslan inerek o hain karıyı parçalıyor.

Leylâ ile Mecnun da yine şark edebiyatının meşhur hikâyelerindendir. Bu hikâyenin kahramanları olan Leylâ ile Mecnun'un Emeviler devrinde yaşadıkları da rivayet edilir. İran şairlerinden Hatifî, Vahşî, bilhassa Hamse üstadı Nizamî, Türk şairlerinden Alişîr Nevaî, Behiştî, Abdülvehhab Hayalî, Edirne'li Şahidî, Bursa'lı Celilî, Gubarî, Salih ve Fuzulî, bu hikâyeyi nazmen kaleme almışlardır. Nizamî'nin "Leylî vü Mecnun" u Prof. Ali Nihat Tarlan tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Maarif Vekilliği klâsik tercümeler serisinde neşredilmiştir.

S. 62, B. 511. Kenan piri, Yakup Peygamberdir. Mesnevi, C. 1, S. 12, B. 125 ve S. 277, B. 2787 ye bakınız.

S. 64, B. 534. Âhırzaman fitneleri, imtihanları. H. Muhammed, âhırzamanda birçok fitneler olacağını haber vermiştir ki bunların en mühimmi Deccâl adlı ve tek gözlü birisinin Tanrılık davasıyle çıkmasıdır.

S. 65, B. 548. Sebâ, Belkis'in hükümdar olduğu ülkedir. Hüdhüt de Süleyman Peygamber'e Belkis'i haber veren ve Süleyman'ın mektubunu Belkis'e götüren çavuşkuşudur. Mesnevi, C. 2, S. 149, B. 1600'e bakınız.

S. 74, B. 616. Müslümanlar, hac merasimini yapmak için tamamıyle soyunarak iki peştemala bürünürler. Bu suretle başaçık, yalınayak Kâbe'yi tavaf ederler. Bu büründükleri peştemallara "ehram" denir.

S. 79, B. 653. Kıble, Müslümanların namazda yöneldikleri Kâbe'dir. Merve ile Safa Mekke'deki iki tepedir ki Müslümanlar, hac esnasında bu iki tepe arasında yedi kere koşarlar ve buna "Saiy" derler.

S. 80, B. 664. Eymen vadisi, Musa Peygamberin bir ağaçtan alev çıkmakta olduğunu gördüğü ve asa ile yedibeyza mucizelerine nail olarak Firavun'a gönderildiği vadidir. Turdağı da yine aynı peygamberin Tanrı tecellisine mazhar olduğu dağdır. Mesnevi, C. 1, S. 3, B. 25 - 56 ve S. 27, B. 278 - 279 ve 277, B. 2788'in izahına bakınız.

S. 82, B. 681. Fatiha, Kur'an'ın ilk suresidir ve manası da "başlangıç, açış" demektir. Sofilerde herhangi bir işin olması için bir ulunun fatiha demesi ve huzurundakilerin bu süreyi okumaları âdet olduğu gibi yeni bir işe başlarken de aynı tarzda yine bu sure okunur. İhlâs suresi, Kur'an'ın 112 nci suresidir. Besmele ile sayılırsa beş âyetten ibaret olan bu surede Tanrı, övülmekte, anlatılmaktadır. Bu yüzden bu sureye "Tevhid suresi" de denir. Hırzı Yemânî de murat için okunan bir duadır.

S. 87, B. 721. Çiğil, güzelleriyle meşhur bir Türk kabilesidir.

S. 88, B. 732. İki dost arasında bir kırgınlık olursa barışmayı isteyen, gömleğini çıkarıp yakarmış. Hafız, bu beyitle şu âdeti hatırlatıyor (Sudî, C. 1, S. 198).

S. 89, B. 740. En büyük vezire "Sahibdivan" denirdi. Berat ve hükümlerin yukarı tarafına "Hasbeten lillâh - Tanrı için" yazısını yazarlarmış. Sudî, "Hasbeten" kelimesini yazarlar, "lillâhi" yi yazmazlardı. Eski padişahların hükümlerinde gördük diyor (C. 1, S. 101).

S. 97, B. 800. Yusuf Peygamber, kardeşleri tarafından kuyuya atılmış, sonra bir kervan tarafından çıkarılmış ve yine bunu haber alan kardeşleri, bizim kölemizdir diye onu satmışlar, Mısır Azizi tarafından satın alınan ve Zeliha yüzünden yedi yıl zindanda kalan Yusuf, sonra Mısır'a Aziz olmuştur. Mesnevi, C. 1, S. 277, B. 2787 ye bakınız.

S. 99, B. 819. Sultan Mahmud, meşhur Mahmud Gaznevî'dir, Eyaz da sevdiği bir çocuktur.

S. 104, B. 868. Darağacını yücelten, meşhur Huseyn ibn-i Mansur-ı Hallac'dır. Mesnevi, C. 2, S. 29, B. 305'e bakınız.

S. 104, B. 861. Ruhülkudüs, Müslümanlarca Cebrail'dir, Hıristiyanlarca İsa'yı ve onda zuhur ederek inananları teyit eden Tanrı kudretidir. Mesnevi, C. 3, S. 111, B. 1298 - 1299 a bakınız. Mesiha ve Mesih, İsa Peygambere verilen lâkaptır. Mesnevi, C. 1, S. 3, B. 25, 26.

S. 106, B. 878. Ebülvefa, hicrî 835 te Şiraz'da vefat eden (1428 - 1429) Hâce Ebülvefâ-yı Şîrâzî adlı meşhur şeyhtir.

S. 108, B. 902. Semâ, dönmek, oynamak, güzel sesle ve müzikle vecde gelmek manasına gelen bir terimdir. Yalnız Müslüman sofilerine ait olmayıp Yunan filozoflarında da bulunan semâın şeriatte helâl olup olmayışı uzun bir mesele teşkil etmiştir. Mesnevi, C. 2, S. 47, B. 509 un izahına bakınız.

S. 110, B. 919. Bu beyitteki Irak ve Hicaz kelimeleri, aynı zamanda klâsik şark musikisinde birer makam adlarıdır.

S. 110, B. 918. Zahitler, yani şüpheli şeylerden de sakınacak derecede kendilerini Tanrı'ya vermiş olanlar, şuna, buna sürünüp pislenmesin diye yenlerini kısa yaparlarmış. H. Ali'nin de gömleğinin yenlerini kestiği rivayet edilmiştir. Sofilere ve bilhassa sofi şairlere göre zahit, riya timsalidir. Onlar, zahitlikten ziyade aşka ve cezbeye ehemmiyet verdiklerinden ve zaten de zahitlik gösterişe pek müsait olduğundan münasebet düştükçe daima zahitlere çatmışlardır. Hafız da burada yenleri kısa, elleri uzun diye zahitlere çatmaktadır.

S. 111, B. 923. Hafız'la çağdaş şairlerden İmâd-ı Fakih'in (Hicri 773, 1371 - 72), kedisine namaz kılmayı öğrettiği ve şah Şüca'ı bununla aldattığı rivayet edilmiştir. Gûya Hafız da bu beyitle bunu anlatmakta ve şairetâriz etmekteymiş.

S. 114, B. 952. Kimya; bakır ve gümüşü altın yapma sanatıdır. Eskilerce bu sanatın bir keramet sayıldığı da

vardır. İksir, bu terkibe, altın olması için ilâve edilen şeydir. Mesnevi, C. 1. S. 50, B. 516 nın izahına bakınız.

S. 118, B. 982. Tufan, Nuh Peygamber zamanında imana gelmeyen insanların, bu peygamberin ilenmesiyle suya gark olmalarıdır. Gökten yağan ve yerlerden fışkıran sular, bütün yeryüzünü kaplamış, yalnız Nuh'un gemisine girenler kurtulmuştur. Mesnevi, C. 1, S. 39, B. 403 ün izahına bakınız.

S. 119, B. 994. Çin sureti. Mani dini, en fazla Çin ülkesine yayılmış olduğundan ve bu dinin kitapları, pek güzel minyatürlerle süslü bulunduğu gibi Mani'nin de nakkaş, yani ressam olduğu rivayet edildiğinden güzel yüz, Çin'e nispet edilegelmiştir. Aynı zamanda eskiden Çin ülkesindeki Türkler ve bilhassa Hıta, Huten diyarının halkıyle Çigil güzelleri de güzellikleriyle meşhur bulunduğundan bu nispet, bu suretle de tamamlanmış olmaktadır.

S. 122 - 123, B. 1024. S. 5, B. 30 un izahına bakınız.

S. 123, B. 1029. Sudî, bu beyitteki takvayı yakan rintten Abdürrezzakı Yemenî, yani Şeyh-i San'an'ın kastedildiğini, kimyagerlikten de kanaat ve tevekkülün kastedilmiş olduğunu yazıyor ve bazılarınca bu rindin, Hafız'ın şeyhi Mahmud'u Gülreng olduğunu ilâve ediyor (C. 1, S 586).

S. 123, B. 1030. Kalender-traş. S. 35, B. 253 ün izahına bakınız.

S. 124, B. 1042. Bu beyitle başlayan gazelin, Şah Nimetullah'ı Veli'nin (832. H. 1428 - 29), "Biz, yoldaki toprağı bile bakışımızla kimya haline getirir, bir göz ucuyle baktık mı her derdi tedavi ederiz" mealindeki,

Mā ḫāk-i rāhrā beneẓer kīmyā kunīm
Her derdrā begūşe-i çeşmī devā kunim

beytiyle başlayan gazeline karşılık olduğu meşhurdur.

S. 125, B. 1048. Yusuf, gömlek. Mesnevi, C. 1, S. 12, B. 125 in izahına bakınız.

S. 126. B. 1054. Hafız, çocukken fırsat buldukça civardaki mektebe gider ve bir şaire özenerek arada bir şiir söyler, şiirden anlayanlara bir alay mevzuu olurmuş. Bir gece Şiraz'da Ebu Abdullah-ı Hafîf'in türbesinde ibadet ederken uyumuş, rüyasında H. Ali'yi görmüş. Ali, Hafız'a cennet yemekleri sunmuş. Bu suretle şair olan Hafız, uyanınca bu gazeli söylemiş.

S. 126. B. 1055. Zat ve Sıfât tecellisi. Vahdeti vücuda, yani varlık birliğine inanan ve mutlak varlığı (Vücudü mutlak) Tanrı olarak kabul eden sofilere göre tevhid, bu birliğin tahakkukudur. Bu tahakkuka üç mertebe kabul ederler: Tevhidi Ef'âl (işlerin birliği, işleri birlemek), Tevhidi Sıfât (sıfatları birlemek), Tevhidi Zat (zatı, var olanı birlemek). İradesini bir mürşide teslim ederek hakikate doğru yola çıkan salik, yani manevi yolcu, önce Ef'âl tecellisine uğrar. Her işi, o işin mazharına göre yerinde ve doğru görür. Bütün işleri yapanın Tek Tanrı olduğunu anlar, duyar. Onca "Lailâhe illallâh - Tanrı'dan başka yoktur tapacak" sözünün manası "Lâ fâile illallâh - Tanrı'dan başka iş yapan yoktur" tarzında görünür. Salik, bu mertebeyi aşınca işlerin, sıfatların zuhuru olduğunu ve bütün sıfatların da Tanrı sıfatlarından ibaret bulunduğunu anlar ve duyar. Bu suretle Sıfât tecellisine mazhar olur. Lailâhe illallâh sözünü, "Lâ mevsûfe illallâh - Tanrı'dan başka vasıflanan yoktur, bütün sıfatlar, onundur" tarzında anlar. Salik, bu mertebeyi de aşarsa sıfatların, zatın zuhurundan başka bir şey olmadığını, hakikatta her şeyin, Tanrı'nın zuhurundan ibaret bulunduğunu anlar ki buna Tevhidi Zat, yahut Tecellii Zâtî derler. Salik, Lâilahe illallâh sözünü "Lâ mevcûde illallâh - Tanrı'dan başka var olan yoktur" tarzında anlar. Artık, her şey, onca Hak'tır, mevhum varlığı kalmamıştır. Bu makamdan geriye dönüp Tanrı zatıyle, Tanrı sıfatlarıyle, Tanrı işleriyle tahakkuk ederse kemal makamına erişmiş olur.

S. 126. B. 1056. Kadir, ramazan ayının son on gecesi içindeki tek gecelerden biridir ki Kur'an bu gece inmiş-

tir. O gece melekler ve Cebrail de, yeryüzüne inerler. O gecenin ibadeti, bin yıl ibadetten hayırlıdır. Berat gecesi de Şaban ayının on beşinci gecesidir. O gecenin de mübarek bir gece olduğu hadislerde bildirilmiştir. O geceye kadir gecesi diyenler de vardır. Tasavvuftaysa kadir, salikin, Tanrı tecellisine uğradığı gecedir ki mevhum varlığından kurtulduğu için Berat gecesi de o gecedir.

S. 128, B. 1076. Tortulu şarap için ve bir renkte bulunan erlerden maksat, Sudi'ye göre Hafız'ın Şeyhi olan ve Gülrenk diye anılan Mahmud-ı Attâr'dır. Yeşil giyinen, fakat kalpleri kara olanlar da bu şeyhe muarız olan Şeyh Hasan-ı Ezrakpuş'la müritleridir (C. 1, S. 403).

S. 130, B. 1089. Sofilere göre varlığın mertebeleri vardır. İlk mertebe mutlak varlık âlemidir ki bu âleme Lâhut denir. Tanrı'nın zuhura olan meyli ve zatını bilmesi ilk tenezzülüdür. Bütün varlıklar bu âlemde Tanrı ilminde, önce mücmelen, sonra mufassalen tahakkuk eder. Bu bakımdan bu âlem, Hak âlemiyle Halk âlemi arasında bir berzahtır. Bu âleme Ceberut ve Hakikati Muhammediye âlemi denir. Bu âlem Tanrı sıfatlarını izhar etmiştir ki bu sıfatlar âlemine de kuvvet, yahut Melekût âlemi adı verilmiştir. Bu âlemin zuhuriyse bildiğimiz, gördüğümüz şu "Kesret - Çokluk" âlemini meydana çıkarır. Bu âleme de "Nasut" denir. Bu dört âlemi toplayan âlem ise insandır.

S. 180, B. 1090. Emanet yükünden maksat, Tanrı'nın kemaliyle zuhurudur. Her şeyde Tanrı'nın bir sıfatı ve bir adı zuhur etmiştir. İnsandaysa bütün sıfatları ve adları, yani zatı zuhur etmiştir. Bu bakımdan âlem bir cesede benzer, ruhu, insandır. Kur'an'ın 33 üncü suresinin (Ahzab) 72 nci ayetinde emanetin göklere, yeryüzüne ve dağlara arzedildiği, fakat hepsinin de korkup çekinerek kabul etmedikleri, fakat insanın, bu emaneti yüklendiği söylenmektedir ki sofilerce âlemde bu kabiliyet olmadığından bu mazhariyete erişememiştir. Mesnevi, C. 1, S. 192, B. 1958 - 59 a bakınız.

S. 130, B. 1091. H. Muhammed'in, "Ümmetim, benden sonra yetmiş üç bölük olarak ayrılacak. Bunların içinden bir bölüğü kurtulur, öbürlerinin hepsi de cehennemliktir" dediği rivayet edilmiştir. Hafız'ın, bu beyitte yetmiş iki milletin, yani yetmiş iki yola, yetmiş iki mezhebe ayrılan halkın, umumiyetle hakikatı göremediklerini söylemesi ve bir tanesini anmaması da bu yüzdendir.

S. 132 - 133, B. 1112. Aden kıyılarında ve Bahreyn adalarında inci bulunur. Bu yüzden inci ile Aden, çok defa beraber anılır.

S. 134, B. 1125. Bir nevi aktaş, ciğer kanıyle boyanıp güneşe bırakılır ve güneşin tesiriyle lâl haline gelirmiş. Yakut da yine güneşin tesiriyle bu rengi alırmış.

S. 135, B. 1133. Kamer devri. Eskilere göre yedi yıldızın her birinin biner yıl tam devri vardır Diğer bir rivayete göre de bu devirlerin her biri yedi bin, hepsinin devri kırk dokuz bin yıldır. Bu devirler tamamlanınca kıyamet kopacaktır. Zuhal devri, Âdem Peygamber'in devridir. Zaten zuhal kelimesi Ebced hesabında "Âdem" kelimesinin tutan olan 45 sayısına denktir. Bu yedi yıldızın altı tanesinin devirleri geçmiştir. İçinde bulunduğumuz devir, kamer devridir. H. Muhammed de bu devirde zuhur etmiştir. Kamer devri, eski Yunanlılarda da vardır. Yalnız onlarda bizden başka türlüdür. Güneşle ay, her ondokuz yılda bir kere yeryüzüne nispetle gökyüzünün aynı noktasına gelirler. Bu suretle ay başlarıyle ayın on beşleri birleşir ve on dokuz yıl önceki milâdî ayların günleriyle aynı güne gelir. Yunanlılar, bu hadiseye büyük bir ehemmiyet verirler, bu yılları mabetlerde mermer levhalara altın suyuyla yazarlardı. H. Muhammed, kıyamete yakın birçok fitneler, imtihanlar olacağını ve bilhassa Deccâl denen tek gözlü ve Tanrılık davasına kalkışan birisinin zuhur edeceğini haber vermiştir. Bu bakımdan kamer devri, fitne devridir.

S. 136, B. 1139. Vird, sofilerin tertip edilmiş dualarına denir ki bunlar, muayyen zamanlarda ve bilhassa seher çağlarında okunur.

S. 136, B. 1144. Samirî, Musa Peygamberin kavmini aldatıp altın bir buzağı yaparak ona taptıran adam. Mesnevi, C. 1, S. 224, B. 2258 in izahına bakınız.

S. 141, B. 1186. Gülrenk Pir, Sudî'ye nazaran bu lâkapla anılan ve Hafız'ın şeyhi olan Mahmud-ı Attar'dır. Sudî, Farsça bir Hafız menakibinden tarikat sılsilesini şöyle kaydediyor: Mahmud-ı Attar - Abdüsselâm - Ruzbihani Baklî'nin oğlu Fahreddin Ahmed - Ruzbihan-i Baklî. Gök ve yeşil elbise giyenler de bunlarla zıt olan Hasan-ı Ezrakpuş'la müritleri ve halifeleridir (C. 1, S. 480).

S. 143, B. 1204. Ebu İshak, Gazan Han zamanında bir müddet Fars eyaletinde valilik eden Şeyh Şah Ebu İshak'tır. Sofi meşrep olan bu zat, ağır ve değerli mücevherler yerine firuze yüzük takarmış

S. 145, B. 1214. Eskiden kölelerin kulaklarına küpe takarlardı. Hatta bir hükümdara tabi olan diğer bir hükümdarın da kulağına küpe taktığı vardı. Hayderî, Camî, Şemsî, Edhemî gibi Şii - bâtınî tarikat erbabıyle Kalenderler ve Bektaşilerin mücerretleri, yani evlenmemeye söz verenleri de Ali kulu olduklarına alâmet olmak üzere küpe takarlar ve buna "mengûş" derlerdi.

S. 148, B. 1241. İsmiâzam, Tanrı'nın en ulu, en şerefli adıdır. Mesnevi, C. 1, S. 100, B. 1030 un izahına bakınız.

S. 150, B. 1261. Hankah, büyük tekkelere denir.

S. 150, B. 1264. Nafe, misk ahusuna denir. Bu hayvan, Huten ovalarında, çok bulunur. Bu münasebetle şiirde nafe, ahu, misk, Hıta ve Huten kelimeleri daima beraber kullanılagelmiştir.

S. 152, B. 1278. Kur'an'ın 68 inci suresinin (kalem) son iki ayeti olan 51 ve 52 nci ayetlerinde "Kâfir olanların Kur'an'ı duyunca gözleriyle seni işaret ederek şüphe yok ki bu delirmiş demelerine az kaldı. Halbuki Kur'an, ancak âlemlere bir öğüttür" denmektedir. Bu iki ayeti nazar için yazıp muska yaparak üste takarlar ve yine nazara uğramamak için bu ayetleri okurlar, üflerler.

S. 155, B. 1302. Aman yüzüğü, padişahların, yahut büyüklerden birisinin herhangi bir suçluyu bağışladıklarına dair eline verdikleri yüzüktür.

S. 157, B. 1317. Cem, kadehle anılınca Cemşit, yüzükle anılınca Süleyman Peygamberdir. S. 12, B. 83 ün izahına bakınız.

S. 157, B. 1321. Hukema felsefesine, yani İslâmileşen Yunan felsefesine göre yaratıcı kudretin faal tecellisine Aklı Kül, münfail teecllisine Nefsi Kül derler ki bu faallik ve münfeillikten gökler ve göklerdeki yıldızlar meydana gelmiş, bunların dönmesi de dört unsuru meydana getirmiştir. Dört unsurla dokuz göğün birleşmesinden cemad, nebat ve hayvan vücut bulmuştur. Tasavvufla hukema felsefesini birleştirenlerce Aklı kül, Cebrail'dir; aynı zamanda Hakikatı Muhammediye de budur. Mesnevi, C. 1, S. 186, B. 1899 a da bakınız.

S. 159, B. 1335. Yemeklerden sonra hazmı kolaylaştırmak için birbiri üstüne içilen üç kadeh şaraba "Selâseigassâle - Mideyi yıkayan üç dolu" derler.

S. 159, B. 1338. Tayyi mekân. Herhangi bir adamın ayağı altında yerin dürülmesi ve bu suretle uzak bir yere gayet çabuk gitmesidir. Tayyi zaman da bir an içinde pek uzun bir zamanın geçmesidir. Meselâ, bir adam gözünü kapar kapamaz kendisini başka bir diyarda bulur, evlenir, çoluk çocuk sahibi olur, yıllar geçer, gözünü açınca yine kendisini o an içinde bulur. Tayyi mekân ve tayyi zamana "mekân içinde mekâna, zaman içinde zaman" da derler.

S. 163, B. 1370. Dervişler Tanrı adlarını anmak, yüce sesle zikretmek için bir halka şeklinde diz çöküp karşı karşıya otururlar, buna "zikir halkası" denir. Zikir halkası, bazen yarım daire şeklinde de olabilir.

S. 167, B. 1403. Siyavuş, Keykavus'un oğludur. Üvey anası Sudabe, bu çocuğa âşık oldu. Keykavus, Sudabe'nin isteğine razı olmadığından Türk Hakanı Efrasyab'a kaçtı. Efrasyab, kızını ona verdi. Kız Keyhusrev'e gebe

kaldı. Fakat bu sırada Efrasyab, düşmanların sözüne kanarak Siyavuş'u öldürttü. Bu beyitte Hafız, Şah Mansur'un, oğlu Esed'i öldürttüğüne de işaret etmektedir (Sudî, C. 1, S. 655 - 656).

S. 168, B. 1414. Yedibeyza, Tanrı tarafından Musa Peygambere verilen bir mucizedir. Musa, Tanrı emriyle elini koynuna sokar, eli güneş gibi parıl parıl parladı. Mesnevi, C. 1, S. 277, B. 2888 in izahına bakınız.

S. 169, B. 1421. Behmen, İran mitolojisinde İsfendiyar adlı bir hükümdarın oğludur. Asıl adı Ardışir'dir. Aynı zamanda Zerdüşt'e inen melektir. Avesta'da adı Vohumena'dır. İran hakîmleri, Aklıevvele de Behmen derler. Kubad, Nuşirevan'ın babasıdır.

S. 169, B. 1422. Kâvus, Keyler sülâlesinden bir padişahtır. Bir rivayete göre Nemrut, diğer bir rivayete göre de Firavun'dur. Aynı zamanda pak ve asil kimse, ışık ve şiddet manalarına da gelir. Key, yüce ve kahır sahibi padişah manasına gelen bir kelimedir. Rüstem'in babası Zâl, bu adı Kubad'a vermiş, ondan sonra bu soya Keyler soyu denmiştir. Cem taht ve yelle, yahut yüzükle anılırsa Süleyman anlaşılır.

S. 171, B. 1446. Hüma, hümay. Boz renkli ve ayaksız bir kuşmuş. Dirisi ele girmezmiş. Hindistan'da Hıta ve Huten ülkeleriyle Kıpçak çölünde bulunurmuş. Saksağana benzermiş. Sudî, Şam'da bir Acem bazergânında gördüm diyor (C. 1, S. 158). Bu kuşun gölgesi, kimin başının üstüne düşerse o adam padişah olurmuş. Bu yüzden hümaya "devlet kuşu" da derler

S. 181. B. 1427. Karun, Musa Peygamber zamanındaki meşhur bir zengindir. Zekât vermediğinden hazinesiyle beraber yere batmıştır. Mesnevi, C. 1, S. 83, B. 864 e bakınız.

S. 183. B. 1546. Hankahı olmayan şeyh de Sudî'ye göre, Hafız'ın şeyhi olan Mahmud-ı Attar'dır (C. 1, S. 476).

S. 190. B. 1596. Mesih, İsa Peygamber'dir. İsa Peygamber'in ölüleri dirilttiği İncil ve Kur'an'da anlatılır. Bu münasebetle Mesih nefesli demek, ölüleri dirilten demektir.

S. 190, B. 1600. Peygamber'e vahiy, rüya yoluyle, yahut Cebrail'in insan şeklinde gelmesiyle, yahut da arı uğultusu veya çan sesi gibi gelirdi. Bu son tarzdaki vahyin, kendisine pek şiddetli olduğunu bir hadiste söylüyor (Ahmed Naim: Buharî muhtasarı Tecrit Tercümesi, C. 1, S. 1 - 2). Hafız bu beyitte bu son vahiy şeklini hatırlatmaktadır.

S. 204, B. 1716-1717. Sofilere göre Tanrı, mutlak varlıktır. Vücudun, yani varlığın zıddı yokluktur. Fakat bu yokluk, varlığın yok şeklinde düşünülmesinden meydana gelen bir vehimdir. Çünkü hakikatte yok olan, Tanrı'dan gayrisidir, daha doğrusu ondan başka bir şey yoktur. Tanrı'nın zatî iktizası olan zuhuru, hakikatta yok olan varlıkları meydana getirmiştir. Bu bakımdan "adem - yokluk", "vücut - varlık" için bir ayna olmuş ve bu aynada yine kendisi görünmüştür. Bu, şairane bir buluştan ibarettir ve sofi şairler tarafından ibdâ edilmiştir.

S. 311, B. 1776. Şahruh, satranç taşlarından bir taş ve aynı oyundaki hanelerden şahın haneleridir.

S. 212, B. 1785. Eskiden bir uluya halini anlatmak ve merhametini elde etmek için kâğıttan bir gömlek giyerler, huzurunda o gömleği ateşlerlermiş. Mantıkıuttayr'da Ferideddin Attar, Şeyh-i San'an kıssasını anlatırken, Şeyh'i çok seven dervişin, diğer dervişlere:

> Lāzım-ı dergāh-ı Ḥaḳ bāşīm mā
> Der taẓallum ḫāk mīpāşim mā
> Pīrehed pūşim ezkāġaz heme
> Tā resīm āḫır beşeyḫ-ı ḫod heme

yani "Biz Tanrı tapısından ayrılmayalım, o eşiğe dertlerimizi dökerek toprak olalım. Hepimiz kâğıt elbiseler giyelim de nihayet şeyhimize ulaşalım" dediğini söyler. Eskiden Osmanoğullarında da başta hasır yakarak dert anlatma âdeti varmış.

S. 212, B. 1789. Meşşata, gelinleri süsleyen kadınlara denir.

S. 212, B. 1791. Fahreddin-i Irakî. Lemeat sahibidir. Hemedan civarında yetişmiştir. Zekeriyya-yı Moltânî halifesidir. Konya'ya gelmişti. Muineddin Pervane, ona Tokat'ta bir tekke yaptırdı. Muineddin'in ölümünden sonra Mısır'a gitti, oradan da Şam'a geldi. Şam'da 688 hicrîde vefat etti (1289). Kabri, Muhiddini Arabi civarındadır.

S. 215. B. 1808. Suheyb, H. Muhammed'in sahabesindendir. Muhammed'in, bu zat hakkında "Suheyb, ne güzel kuldur.. Tanrı'dan korkmasa bile isyan etmez, suç işlemezdi" dediği rivayet edilir.

S. 315. B. 1810. Eymen vadisinin çobanından maksat Musa Peygamberdir. Şuayb Peygamber'e on yıl çobanlık etmişti.

S. 217. B. 1822. Melekût âlemi, sıfatlar ve kuvvet âlemidir, mülk âlemi de gördüğümüz madde âlemidir.

S. 218. B. 1837. Selma, Arap şiirlerinde geçer, Leylâ gibi Arap güzellerinden bir kızdır.

S. 220. B. 1851. Kıran, iki yıldızın aynı burcun aynı derecesinde bulunmasıdır. Müşteri ile ayın kıranı pek kutludur. Hafız, aynı zamanda vezirin evlenmesine de telmihte bulunmaktadır.

S. 321. B. 1858. Nazar için ateşe üzerlik tohumu atarlar, tütsüsiyle tütsülenirler. Şairler de sevgilinin kızıl yüzünü ateşe, üstünde siyah benleri üzerlik tohumuna benzetirler.

S. 222. B. 1868. Keyhusrev, Keyler soyundan meşhur İran şahıdır.

S. 223. B. 1872. Eskiden mum yakılır ve şamdanın yanında bir de mum makası bulundurulur ve mumun fitili bozuldukça makasla kesilir, düzeltilirdi. Bu münasebetle mumla kılıç daima beraber anılırdı.

S. 227. B. 1918. Zünnar, papazların bellerine bağladıkları ve ucuna haç astıkları yün kuşaktır. Tasavvufta, kendini Tanrı'ya vermek manasına da kullanılır. Bektaşilerde de "Tığbent - Kılıç bağı" denen bir yün kuşak vardır, bazen buna da zünnar dendiği vardır.

S. 229, B. 1930. Davud Peygamberin sesi çok güzelmiş. Hatta o, ilâhi okurken tesirinden nice kişiler ölürmüş. Gür ve kalın sese de bu münasebetle Davudî ses denir ve Davud, daima güzel nağmelerle beraber anılır.

S. 230, B. 1938. Suret - Mana. Bu görünen madde âlemine Suret âlemi dendiği gibi bu suretle zahir olan kuvvet, sıfat âlemine de Mana alemi denir. Aynı zamanda vahdeti vücutcularca her şey, Tanrı'nın zuhuru olduğundan Tanrı, manadır.. zuhuru suret.

S. 233, B. 1957. Birbirine eklenmeyen kelimeleri de ekleyerek yazılan yazıya, kelimeleri birbirine eklenmiş, ulanmış yazı manasına "müselsel yazı" denir. Sevgilinin saçları vesaire, müselsel yazıya da benzetilir.

S. 233, B. 1961. Top-çevgân, şimdiki hokey oyununa benzer bir oyundur. Ucu eğri bir değnekle top çelinerek oynanılırdı.

S. 233, B. 1963. Utarid, Yunanlıların Hermes, Romalıların Mercurius dedikleri bu Tanrı, rüzgârı temsil eder. Sonradan hilekârlarla hırsızların ve alışverişin de Tanrısı sayılmıştır. Büyük Tanrı Zeus'le (Müşteri) Atlas kızının oğludur. Doğar doğmaz hırsızlığa başlamış, Tanrıların ineklerinden en semiz ve güzel elli ineği aşırıp dördünü kendisine kurban etmiş, yakıp dumanlarını seyretmiş, zevk ala ala koklamıştır. Liri de meydana getiren odur. Aynı zamanda Zeus'in postacısıdır. Elinde yılanlı bir sopa, ayaklarında kanatlı sandallar vardır. Mesafeleri bir anda aşar. Vücudu, ideal bir vücuttur. Ölçü ve tartıları da o icat etmiştir. Yalanın hamisi de odur. Yalanı hakikat olarak kabul ettirmek için natıkaya ve belâgata ihtiyaç vardır. Onun için natıkanın, fasahat ve belâgatin, yazının, inşanın ve bu münasebetle divanın, yani devlet işlerini düzen kalemlerin, anlayışın, hesabın, zekâ ve dikkatin, hüner ve sanatın da Tanrısıdır. Fasahat ve belâgat Tanrısı olarak temsil edilince bir elini yukarıya kaldırmış olarak tasvir edilir. Altıncı iklim, bu Tanrıya aittir. Edebiyatta hemen daima defter ve kalemle, inşa ve akılla anılır.

S. 234, B. 1968. Mumya. Gûya Feridun, ava çıkmış, askerlerden biri, bir ceylânı oklamış.. vakit akşam olduğundan yakalayamamış. Ceylânın yarası, öldürücü olmadığından kaçmış ve bir mağaraya girmiş. Birkaç asker ardına düşmüş. Ceylân, mağaradaki suyu içmiş, yaralı uzvunu da o suya batırmış, tamamıyle iyileşmiş. Bunu gören askerler, yakalayıp Feridun'un yanına getirmişler ve gördüklerini anlatmışlar. Feridun, bir horozun ayağını kırdırmış, kırık yere o suyu sürmüşler, horoza da içirmişler. Kırık, düzelmiş. Bu suretle kırıkları düzelten ve yaraları iyileştiren mumya, bulunmuş. Kızıl saçlı bir çocuğu içi susam yağı ve balla dolu bulunan bir taş dibeğe diri diri kapatırlar, yüz yirmi yıl bırakırlarmış. Çocuk, içinde tamamıyle erir ve bu terkip de mumya olurmuş. Hülâsa mumya, kırık ve yara için kullanılan tesirli ilâçtır. Onun için de daima sınık, yani kırık ve yara ile beraber anılır.

S. 237, B. 1991. Deccâl, son zamanlarda çıkacak ve Tanrılık davasına kalkışacak olan tek gözlü birisidir. Bu sırada Mehdi zuhur edecek ve Deccâl'i öldürecektir. Mülhit, dine, dinde olmayan şeyleri karıştıran, bozuk dinli adam manasına gelir. Mehdi için Mesnevi, C. 2, S. 75, B. 818 e bakınız.

S. 242, B. 2034. Ad ve Semud, peygamberlerini dinlemediklerinden helâk olan iki kavimdir. Mesnevi, C. 1, S. 328, B. 3308 e bakınız.

S. 242, B. 2036. Nemrud, İbrahim Peygamberi ateşe attıran hükümdardır. Zerdüşt de ateşe tapanların peygamberidir. Mesnevi, C. 1, S. 53, B. 547 ve S. 389, b. 3922 ye bakınız.

S. 244, B. 2057. Süveyda, eskilere nazaran kalbin ortasında ve gûya idrakin merkezi bulunan siyah nokta.

S. 245, B. 2063. Yakup Peygamber, oğlu Yusuf Peygamberi kaybettikten sonra o kadar ağlarmış ki halk, sesinden bizar olmuş, o da kendisine şehir dışında bir çardak kurdurmuş, oraya gidip ağlar, feryat edermiş. İşte bu bucağa "Kulbeiahzan - Hüzünler kulübesi" denmiştir.

S. 257, B. 2165. Telli çalgılarda keskin ses çıkaran tele "zir", yavaş ve ağır ses çıkarana "bem" dendiği gibi bu perdelere de zir ve bem perdesi derler.

S. 260, B. 2195. Hacılar, hac merasiminden olarak Arafatdağına çıkarlar ve hac ayı olan zilhicca ayının dokuzuncu arefe gününü orada geçirirler. Buna "vakfeye durmak" denir.

S. 264, B. 2230. Eflâtun, Sokrat ın şakirdi, Aristo'nun üstadı olan ve milâttan önce 430 da doğup Mısır'da tahsil ettikten sonra Yunanistan'a dönerek Atina'da Akademiya'yı kuran ve milâttan önce 347, yahut 348 de vefat eden meşhur Yunan filozofu. Milâttan önce 324 te ölen ve yalnız bir torbası, bir çantası, bir de sopası bulunan meşhur Yunan filozofu Dyojen'in bir küp içinde oturduğu rivayet edilir. Eskiler, Eflâtun'la Dyojen'i birbiriyle karıştırmışlar, bu yüzden de "Hum-u Eflâtun - Eflâtun'un küpü" diye bir şey meydana çıkmıştır.

S. 272, B. 2300. Asesbaşı, bekçi ve polis gibi halkı koruyan ve kötülüklere mani olan askerin reisi demektir.

S. 279, B. 2349. Devir, bir şeyin varlığının başka bır şeyin varlığına, onun varlığının da bunun varlığına bağlı olmasıdır. Meselâ yumurtanın varlığı tavuğa bağlıdır, fakat tavuğun varlığı da yumurtaya bağlıdır. Şeriata göre bu iki şeyin arasında zaman bakımından bir öncelik, sonralık olunca devir, bâtıldır, yani aslı yoktur. Teselsüle gelince herhangi bir şeyin varlığı, başka bir şeye, onun varlığı da bir başka şeyin varlığına, o da diğer bir şeyin vücuduna bağlı olarak böylece sonu gelmemek şartiyle ulanıp gitmektir ki akıl bakımından her şeye bir başlangıç ve son bulunması lâzım olduğundan bu da bâtıldır. Şairler, kadehin dönmesiyle devir ve teselsül arasında bir münasebet buldukları gibi bazen de sevgilinin saçlarında bir teselsül görürler.

S. 284, B. 2391. Caferâbad, Hafız'ın da kabri bulunan Musallâ'ya yakın ve Rüknabad ırmağı kıyısında bir gezinti yeridir.

S. 286, B. 2410. Zebur, mezamir denen ve hükmü ihtiva etmeyip ilâhilerden meydana gelmiş olan, Davud Peygamberin kitabı. Bu kitap, dört büyük kitaptan biridir. Diğerleri Musa'ya inen Tevrat ve İsa'ya inen İncil'le H. Muhammed'e inen Kur'an'dır.

S. 287, B. 2418. Sülûk, yol yürümek, gitmek manasınadır. Sofiler, zahirden bâtına varmak için bir mürşide uyarak muayyen kaidelere riayet etmek şartıyle manevi bir yolculuk yaparlar. Bu manevi yolculuğa sülûk, yolcuya da salik denir.

S. 289, B. 2440. İki yıldızın aynı burcun aynı derecesinde bulunmasına Kıran denir. Müşteri ile güneşin kıranına "Kıranı sa'deyn - İki kutlu yıldızın kıranı" dendiği gibi zamanında böyle bir kıran olan padişaha da "Sahipkıran" denir. Bu padişahlar, dört kılıç takarlarmış.

S. 290, B. 2444. Behram, Sasani'lerden bir hükümdar olup milâdın 420 senesinde tahta çıkmış, 20 yıl saltanat sürmüştür. Gûr, yani yaban eşeğine pek meraklı olduğundan ve hatta yine bir av esnasında bir yaban eşeğini kovalarken bir çukura düşüp öldüğünden "Behrâmı Gûr" diye anılır. Aynı zamanda "Gûr" mezar demektir. Mirrihe, Behram derler. Mirrih, harp Tanrısı olduğundan şairler, Behrâmı andılar mı bütün bu münasebetleri ifade eden kelimeler kullanarak "Cemiyeti elfaz - Söz topluluğa" na riayet ederler.

S. 293, B. 2466. Gizli şarap içmeye "Şürbi Yehud - Yahudi içişi" denir.

S. 298, B. 2512. Nakış, klâsik şark musikisinde bir nevi bestedir. Maval, bilhassa Araplarda vardır ve bir melodinin boyuna tekrarıdır. Bu münasebetle faydasız ve manasız, aynı zamanda çok söz söyleyenlere "Maval okuyor" denir.

S. 298, B. 2514. Ehlibeyt, H. Muhammed'in ev halkı demektir ki hadislere nazaran kendisi, damadı, amcalarının oğlu ve kardeşliği H. Ali, kızı ve Ali'nin zevcesi Fatıma ve oğulları Hasan ile Hüseyin'dir. Şahne, emîr ve vali manasına gelir. H. Ali, Bağdat'ta Necef ovasında yattığı cihetle kendisine "Necef Şahnesi" denir.

S. 302. B. 2540. Altı cihet şudur: Alt, üst, ön, ard, sağ, sol.

S. 304, B. 2560. Selma, Arap şiirlerinde çok geçer. Muayyen bir kadın adı olmakla beraber sevgiliye verilen addır. Ziselem de Arap şiirlerinde geçer, bir yer adıdır.

S. 306, B. 2572. Hallâç, şeriata aykırı görülen bazı sözleriyle hareketleri yüzünden hicretin 309 uncu yılında (922) Bağdat'ta idam edilen Abu-l Mugıys Husayn ibn-i Mansûr-al Hallâc'dır. (Mesnevi, C. 1, S. 117, B. 1807 - 1809 un izahına bakınız). Şafiî, Sünnîlerin dört mezhebinden birini kuran ve 204 hicride Mısır'da ölen (319 - 20) Ebu Abdullah Muhammed'dir.

S. 312, B. 2627. Müslümanlıkta bazı ibadetler bedenidir, namaz gibi. Bazıları malidir, zekât gibi. Bazıları hem malı, hem bedenidir, hac gibi. Parası olmayan ve kendi bulunmadıkça ailesine geçim parası bırakmaya kudreti olmayan hacca gidemez. Zekât, muayyen bir miktara geldikten sonra bir yıl nemalanmak şartıyle bir mal, bir adamın tasarrufu altında kalırsa onun muayyen bir kısmını yıl sonunda yoksullara vermektir. Bu muayyen miktara gelişe "nısab", verilen muayyen miktarda "zekât" denir.

S. 315, B. 2649. Güneşin zaval vaktini, doğma ve batma saatlerini tayin etmek ve namaz vakitlerini anlamak için güneşin bulunduğu mevkii tayine yarayan ve üzerinde derece daireleri bulunan yarım küre şeklinde tahtadan yapılmış bir alet vardır ki buna "irtifa aleti" denir.

S. 318, B. 2675. Birisi için kesilen kurbanın kanına parmak banarak o kimsenin alnına basmak, halk adetlerindendir, evvelce bu âdete pek riayet edilirdi.

S. 319, B. 2680. Herhangi bir işin olması için Tanrı'ya vadedilen muayyen miktarda namaz, oruç, yahut sadaka gibi bir şeye "nezir - adak" denir. Evvelce türbe ve tekkelere mum, zeytinyağı vesaire adanırdı. Dervişler, yoksullara, şeyhlere ve dervişlere verilen paralara da sadaka yerine niyaz derler. Bu tabir Azrilerde umumîdir.

S. 321, B. 2797. Madde âlemine mensup olan dünya, yani yeryüzü, dört unsurdan (hava, su, ateş, toprak) meydana geldiğinden dünyaya "terkip yurdu" denmiştir.

S. 323, B. 2716. "Hat - çizgi", şark edebiyatında yeni terlemiş ince bıyık manasına kullanılır. Hilâlî kadehin ince ve hilâl şeklinde bir kadeh olduğu, bu münasebetle kadehe benzetildiği anlaşılmaktadır. Hafız, sevgilisinin bıyıklarını hilâlî kadehe, tabiîdir ki dudaklarını da kadeh içindeki şaraba benzeterek bu mazmunu bulmuştur.

S. 327, B. 2747. Tellâllar, bağırarak bir şeyi ilân ederler. Halkı, yüce sesle bir yere davet etmeye de "salâ" denir. Bu münasebetle cuma günleri, öğle ezanından önce müezzinlerin, minarelerde H. Muhammed'e salât ve selâm vermelerine de "salâ vermek" denmiştir. Bu davetlerde bazen "salâ" sözü de aynen tekrarlanır. Mevlevilerde dervişlerden biri, yemek vakitleri, herkesin duyacağı bir yerde "Hu.. somata salâ!" diye bağırır, dervişler ezandan sonra namaza da yine böyle davet edilir. Salâ umumî davet manasına gelir.

S. 328, B. 2752. Nafe denen misk keçileri, Çin ülkesinde ve bilhassa Hıta ve Huten ovalarında bulunduğundan ve misk, siyah olduğundan şark edebiyatında saça ve hatta benzetilen misk, hemen daima Çin, Hıta, Huten ve nafe kelimeleriyle beraber kullanılagelmiştir. Bazen Hıta ile hata kelimelerinin manalarıyle de oynanılır. Çin aynı zamanda büklüm ve kıvrım manasına da gelir, saçla münasebeti meydandadır.

S. 329, B. 2764. İskender zindanından "Isfahan" ın kastedildiğini, Süleyman ülkesinin de "Şiraz" olduğunu Sudî söylüyor (C. 1, S. 253).

S. 330, B. 2774. Eski Arap harflerinde elif, yani A, düz bir çizgiden ibaret olduğundan şairler, ekseriyetle sevgilinin boyunu elife benzetirler.

S. 344, B. 2892. Eyaz, meşhur Gazneli Sultan Mahmud'un sevgilisi olan bir köledir.

S. 347, B. 2917. Firavun, Musa Peygamberle kavmine Mısır'dan çıkmaya izin vermiş, Musa, Şap denizine asasıyle, yani elindeki sopa ile işaret etmiş, denizde on iki yol açılmış, İsrailoğullarının on iki bölüğü bu yollardan geçmişler.. Firavun, pişman olarak ordusiyle artlarına düşmüş ve o yollara dalmış, fakat deniz kavuşmuş, hepsi de boğulmuşlardı. Hafız, bu beyitte şu hikâyeye işaret etmekte, yalnız Şap denizi yerine Nil demektedir.

S. 351. B. 2948. Âdem ve Havva, Tanrı'nın "yemeyin" dedikleri ağacın meyvasını, Şeytan'a kanıp yemişler ve bu yüzden cennetten sürülmüşlerdi. Yıllarca ayrı kalan ve ağlayıp inleyerek Tanrı'ya yalvaran Âdem ve Havva'nın suçu, nihayet affedilmiş ve arefe günü Arafat dağında buluşmuşlardı. Bu vak'a, Tevrat ve Kur'an'da hikâye edilmektedir. Hıristiyanlarca Âdem'in suçu evlâtlarına miras kalmış, nihayet Tanrı'nın kelâm sıfatı olan İsa, gelip kendisini feda ederek bu suçu affettirmiştir.

S. 351, B. 2949. Cevza, ortası beyaz, kara koyuna derler. Cevza burcu, koyuna benzetilerek bu ad takılmıştır. Minyatürlerde Cevza, belinde okluk bulunan ve elinde yay tutan koyuna binmiş bir adam şeklinde tasvir edilir.

S. 353, B. 2965. Evrenk ve Vefa iki âşık adıdır, Gülçehre ile Mihr de sevgilileridir.

S. 356, B. 2988. Eskiden dervişler, hırkalarını yamalı bez parçalarından dikerler ve bu parçaları da malının

helâl olduğuna emin bulundukları kişilerden alırlarmış. Bu yamalı hırkaya "murakka" denir. İran'da seccadelerin bu çeşidi hâlâ vardır. Tarikat çeyizleri, üste başa takılan şeylerdir. Meselâ Hayderî, Şemsî, Câmî ve Bektaşîlerle diğer bazı tarikatlarda mücerret, yani bekâr durmaya ikrar veren dervişler, kulaklarına küpe takarlar, göğse on iki imam'a işaret olmak üzere on iki köşeli teslim taşı denen bir taş asılır, bele kemer kuşanılır, eğer derviş, on dört Masum'u, yani H. Muhammed'in yattığı Medin'e şehriyle diğer İmamlar'ın yattıkları Necef, Kerbelâ, Bağdat, Samır'a ve Horasan'a gitmiş ve bu zatları ziyaret etmişse göğsüne iri nohut büyüklüğünde ve birbirine zincirle bağlı olan on dört "habbe" takardı. Bunlara ve bunlara benzeyen giyim kuşam, asım takım şeylerine "çeyiz" denirdi.

S. 361, B. 3029. Karun. Mesnevi, C. 1, S. 83, B. 864'e bakınız.

S. 361, B. 3030. Kıran, iki yıldızın bir anda, aynı bürcün aynı derecesinde bulunmasına denir. İki yomlu ve kutlu yıldız olan müşteri ile güneşin kıranına "Kıranı sa'deyn" derler. Bir padişahın zamanında böyle bir kıran olursa o padişaha "sahibkıran" adı verilir. Zamanında kıranı sa'deyn olan padişah, dört kılıç kuşanırmış. Kıran, aynı zamanda sikkeye, yani üstünde padişahın adı ve alâmeti olan altın ve gümüş paraya denir.

S. 365, B. 3057. Eskiden bir nala sevgilinin adı yazılır, daha bazı şekiller çizilir, ateşe konurmuş. Bunun üzerine güya sevgili, kararsız bir hale düşer, gelip âşıkına ram olurmuş.

S. 370, B. 3100. Ruhülemin, peygamberlere Tanrı buyruklarını getiren Cebrail adlı ulu melektir.

S. 371, S. 3106. Bu beyitteki cem, Süleyman Peygamberdir.

S. 371, B. 3113. Bıstâmî hırka, derviş hırkası demektir. Bâyezîdi Bıstâmî dervişlerin ulularından olduğundan

hırka, ona nispet edilmiş olacak, belki bir çeşit hırkayada bu ad veriliyormuş. Bayezit, hicretin 261 inci yılında (874 - 75) vefat etmiştir.

S. 372, B. 3115. Musa Peygamber, Turdağında "Rabbim, bana görün de sana bakayım" demiş. Tanrı da "Beni asla göremezsin, yalnız dağa bak, yerinde durabilirse görürsün" buyurmuş, fakat Tanrı tecelli edince dağ, param parça olmuş. Musa da yıldırım çarpmış gibi yere yığılıp kendinden geçmiş, ayılınca Tanrı'ya tövbe etmiştir. Mesnevi, C 1, S 3, B, 25, 26 nın izahına bakınız.

S. 379, B. 3189. Cevza burcunun üst kısmı, iki gövdeli bir insana benzetilmiştir. Bu yünden Araplar, iki gövdeli manasına "Zülcesedeyn", İranlılar "Dupeyker" derler. Hafız da, Cevzayı hamailli, yani ipi boynundan geçmiş olan ve yanında büyük bir cüz kesesi, yahut mahfaza içinde Kur'an veya muska bulunan bir adama benzetiyor.

S. 389, B. 3195. Kemâli Isfahanî. Hallak-al Maanî diye meşhur olan Kemaleddin İsmail, İran'ın meşhur şairlerindendir. Cengiz orduları Isfahan'ı muhasara ettikleri sırada vefat etmiştir (635. 1237). Divanı vardır, İngilizceye de çevrilmiştir.

S. 381. B. 3210. Sûdi'ye göre Şah Mensur'un oğlu, Hafız'ı alıp valilik ettiği yere götürmek istemiş, Hafız da bu kasideyi yazıp Şah Mensur'a sunmuş ve gitmemiş (C 2, S 222)

S. 382, B. 3217. Dudukuşu ile papağana söz söylemeyi ayna önünde öğretirlermiş. Bir adam, kuşu, büyük bir ananın önüne kor, kendisi ayna arkasında gizlenir ve konuşmaya başlarmış. Aynada kendi aksini gören kuş, bu sesi, kendi gibi bir kuşun sesi sanır, taklide başlar böylelikle konuşmayı öğrenirmiş. Bu münasebetle dudu, edebiyatta daima ayna ve pek düşkün olduğu şekerle beraber anılır.

S. 384, B. 3234. Emîri hac, hacca giden kervanın ulusu, reisi. Padişah tarafından gidip hac eden kişi.

S. 387, B. 3251. Güneş arslanından maksat esed, yani arslan burcunda bulunan güneştir. Müşteri, yürük bir ata binmiş, elinde kınsız bir kılıç olan, sol elinde de bir yay bulunan genç bir erkek şeklinde temsil edilir. Aynı zamanda yayla, kavis burcuna da işaret edilmektedir.

S. 392, B. 3294. Akik denilen değerli taş, Yemen'de olur. Eskilerce bu taşa o güzel rengi veren, en iyi olarak Yemen'den göründüğü için "Süheyli Yemânî" denen yıldızmış.

S. 395, B. 3322. Eskiden dervişler, tarikatlarınca kabul edilen çeşitli keçe külâhlar giyerlerdi. Meselâ Mevlevi'ler düz ve sivri keçe külâh giyerler, Bektaşiler on iki dilimli beyaz külâh kullanırlar, şeyhler, bu külâhın üstüne seyyitse, yani peygamber soyundansa yeşil, değilse beyaz, halifeyse siyah yün sarık sararlardı. Üstü yazılı, süslü, dikişli, dilimli çeşit çeşit, renk renk külâhlar vardı. Bu külâhlara "tâç" denirdi. Taçları tanımak, bilip anlamak âdeta bir bilgi, bir ihtisas işi olmuştu. Bu bakımdan türlü türlü tarikatların çeşitli taçlarını tarif eden kitaplar bile yazılmıştır ki bunlara "taçname" derler. Kalenderiler, Çardarb olan, yani saç, sakal, kaş ve bıyıklarını usturayla tıraş ettiren, davul, dümbelek ve nefir, ani boynuz borularla ilâhiler söyleyerek, bayraklarını açıp şehir şehir gezen Şii - Batınî bir taifedir. Bunların, on iki terkli, yani dilimli keçe külâhlar giyerler, bazan da baş açık gezerlerdi. Hafız'ın bu beytinden baş açık gezdiklerini anladığımız gibi Mesnevî'de de bir hikâye, bize bunu anlatmaktadır (Bakınız: C. 1, S. 24 - 26)

S. 398, B. 3347. Süleyman Peygamberin, üstünde Tanrı'nın en şerefli adı kazılı bulunan yüzüğünü güya bir aralık bir şeytan çalmış ve bununla bir müddet Süleymanlık etmiş!

S. 398, B. 3348. Muhammed'in "Ben Rahman kokusunu Yemen'den duymaktayım" dediği rivayet edilmiştir.

S. 398, B. 3349. Peşeng. İran mitolojisine göre meşhur Turan kahramanı ve hükümdarı Efrasayb'ın babasıdır.

S. 398, B. 3352. İrec. İran mitolojisindeki meşhur Feridun'un küçük oğludur. İran ülkesi, bu Şehzadenin hükmü altına girmiş, bu yüzden de İran adını almıştır. İrec ovasından maksat İran'dır.

S. 401, B. 3380. Hint'liler, çok esmer olduklarından şark edebiyatında umumiyetle saç, geceye ve Hint'liye, yüz de sabaha, yahut Türk'e, yahut da Rum ehline benzetilir.

S. 405, B. 3412. Bir murat için, bir ulunun "fatiha" demesi ve hazır bulunanların fatiha yani başlangıç süresini okumaları âdettir. Sudî'ye göre Hafız hastayken Piri Mahmud-ı Attar, Hafız'ı dolaşmaya gelmiş. Hafız da bu gazeli, bu münasebetle söylemiş (C. 2. S. 424).

S. 407, B. 3427. Uşşak, âşıklar demek olduğu gibi şark musikisinde bir makamın adıdır. Rast da hem bir makam adıdır, hem de düz, doğru manalarına gelir. Kelimelerin bu çeşitli manalarıyle oynamaktadır.

S. 414, B. 3482. Galiye, miskle yapılan güzel kokulu bir terkiptir.

S. 414, B. 3483. Nigâr, hem güzel manasına gelir, hem de parmaklara konan kına manasına gelir. Bu bakımdan şairler, daima bu kelimenin iki manasıle bir sanat yaparlar.

S. 415, B. 3488. Kâvus ve Keyhusrev, Key'ler soyundan iki büyük İran şahıdır.

S. 416, B. 3495. Yeni ay görülünce Kur'an a, kutlu adlara, üstünde ayet yazılı, yahut düz akik ve firuze yüzüğe, yahut bir güzel ve iyi kişinin yüzüne bakılır. Halk umumiyetle sınadıkları kişinin yüzüne bakar, güler, dua okurlar. Hafız, bu beyitte söylediğimiz halk kanaatini belirtmektedir.

S. 416, B. 3500. Siyamek, İran mitolojisine göre insanlara ekin ekmeyi ve birçok medenî şeyleri öğreten ilk padişah Keyumers'in oğlunun adıdır. Bu adda bir de meş-

hur Turanlı kahraman vardır. Zev de yine İran'ın mitolojik tarihinde geçen bir padişahın adıdır.

S. 420, B. 3534. Zinderud, Isfehan'da bir nehrin adıdır.

S. 425, B. 3574. Dervişlerin muayyen vakitlerde okudukları ve ekseriya tarikatı kuran şeyh, yani pîr tarafından tertip edilmiş olan dualara virt ve ders denir.

S. 446, B. 3764. Halluh, Türkistan'da güzelleriyle meşhur olan bir memlekettir.

S. 487, A. 3666. Çiğil Türkistan'da çinicilikle ve güzelleriyle şöhret kazanmış olan bir Türk boyu. O memleketteki büyük kiliseye de Çiğil denirmiş (Sûdi C. I, S. 240).

S. 449, B. 3792. Nevruz, yeni gün demektir, İran'da kullanılan takvimin ilk ayı olan Ferverdinin ilk günüdür ki güneş, o gün veya gece hamel (koyun) burcuna girer. İran mitolojisine göre Tanrı, kâinatı bugün yaratmış, yıldızlar şeref noktalarında bulunmuş, güneş de hamel burcundaymış, yılda bir kere güneş, bu burca girer ve o gün nevruz olur. Aslen bir Hint mabudu iken İran mitolojisine bir hükümdar olarak giren Cemşid (Cem), bütün dünyayı gezip dolaşırken Azerbaycan'a gelmiş, orasını pek beğenmiş. Türlü türlü mücevherlerle bezenmiş bir tahtı, gün doğusuna karşı kurdurup üstüne oturmuş. Güneş doğunca taht, parıl parıl parlamaya başlamış. Halk, bundan pek memnun olmuş ve o güne "Nevruz" demişler. Herkes altı gün bayram yapmış. Müslümanlıktan sonra Şiî mezhebini benimseyenler nevruzu da İslâmileştirmişlerdir. Bugün âlemin yaratıldığını ve H Muhammed'in son haccının icra edildiğini, dinin ikmal edildiğini söylerler ve onlarca pek büyük bir bayramdır. Bo bayramı türlü türlü merasimle kutlularlar.

S. 450, B. 3796. Terk ve tarek, külâh dilimine derler. Terk, Arapça'da bir şeyi bırakmak, vazgeçmek manasına gelir. Bu bakımdan şairler, bu kelimenin iki manasıyle oynamışlardır. Edhemî dervişlerinin taçları dört terkli olduğundan bu âlemde âriflerin külâhı dört tereklidir: Dünyayı, ahireti, varlığı, hatta terek edişi de terk etme mealinde bir beyit olduğu gibi Bakî de:

Âlemde fenâ ehline zinhar ululanma
Terk ehlinin ey hâce biraz bâşı kabâdır

beytinde fena, yani yoklukla terk kelimelerini anarak bir sanat yapmıştır. Hafız da bu beyitte "terk" kelimesinin iki manasıyle oynuyor.

S. 456. B. 3850. Pehlevî, eski İran dilidir ki bugünkü Farsça'nın esasıdır. Bu bakımdan Farsça'ya da "Pehlevî dili" denir.

S. 461. B. 3889. Tûba ağacı, kökü yukarıda olup dalları bütün cenneti dolduran ağaç. Sofiler, insanın bu ağacı temsil ettiğini söylerler.

S. 461. B. 3891. Kur'an'ın 20 inci suresi olan Tâhâ suresinin 9 uncu ve 10 uncu ayetlerinde Musa Peygamberin, karısını ve kendisine ayrılan hayvanları alıp Şuayb Peygamberden ayrılarak yola düştüğü zaman Eymen vadisinde ilerde bir ateş gördüğü, karısına ve yanındakilere "Siz biraz durun. Ben ilerde bir ateş görüyorum, gideyim de size ondan bir parçacık getireyim, yahut yolumu bulayım" dediği anlatılmaktadır ki oraya gidince Tanrı tarafından kendisine asâ ve yedibeyzâ mucizeleri verilmiş ve Firavun'a gönderilmiştir.

S. 463. B. 3906. İran'ın mitolojik tarihinde bir hükümdar olan Feridun, adaletiyle anılır. Çemşid, Tanrılık davasına kalkışınca halk, ondan yüz çevirmiş. Şeddad soyundan ve Arap kavminden olan Dahhâk, İran'ı zaptetmiş, fakat bir gün şeytan, Dahhâk'in omuzlarını öpmüş, öptüğü iki omuz başından iki tane yılan çıkmış. Bu yılanları kestikçe bunlar yine biter, canlanırmış. Nihayet bir hekim şekline bürünüp gelen şeytan, bu yılanlara henüz erkekliğini bilmemiş oğlan beyni verilmesini tavsiye etmiş. Artık İran'da her gün iki çocuk kesilir, beyni bu yılanlara verilirmiş. Halk, bu zulümden bezmiş. Bu sırada evlât acısıyle yüreği dağlanan Gâve adlı bir demirci önlüğünü örsüne takıp bayrak yapmış, isyan etmiş, halk da bunun peşine takılmış, Dahhâk'i öldürmüşler.

Cemşid'in torunu olan Feridun'u tahta geçirmişler. Feridun, ihtiyarlayınca ülkeyi üç oğlu arasında pay etmiş Turan'ı Tur'a, Arabistan'ı Selm'e, İran'ı da İrec'e vermiş. Tur ile Selm, İrec'i kıskanıp öldürmüşler. Bunun üzerine Feridun da İrec'in torunu Minuçihr'i kendisine veliaht etmiş. Tur, Turan'lıların, İrec, İran'lıların, Selm'de Samî kavimlerin atasıymış. Bu hikâye, Tevrat'taki Nuh hikâyesi ve Nuh'un üç oğlunu andırmaktadır. Esas itibariyle Feridun, Teriton adlı bir mabud, yahut melektir. Bu melek, yeryüzüne musallat olan Azidehake adlı ejderhayı öldürmüştür. Bu iki mabud, İran'ın mitolojik tarihine hükümdar olarak girmişlerdir.

S. 463, B. 3912. Sadi'nin "Ağaçların yeşil yapraklarının her bir tanesi, akıllı adama göre Tanrı'nın bilgisine ait bir defterdir" mealindeki,

Berk-i dırahtân-ı sebz der nezer-i hûşyâr
Her vereki defterist ma'rifet-i Girdigâr

beytini çok andırmaktadır.

S. 466, B. 3932. Kenan pîri, Yakup Peygamberdir.

S. 466, B. 3937. Erbain, Arapça bir kelimedir ve kırk demektir. Kırk sayısı, tâ Fisagor'dan, belki de Eski Hint inanışlarından kalma bir kutsiliğe sahiptir. Kur'an'ın yedinci suresinin (A'râf) 142 nci ayetinde de "Musa'ya otuz geceyi vade verdik, o otuz geceyi onla tamamladık, Rabbinin tayin ettiği vakit kırk gece olarak tamamlandı..." denmektedir. Dervişler de bu kırk sayısına pek ehemmiyet verirlerdi. Küçük ve ancak yerde serili ve hasırla döşenmiş, ekseriyetle taş bir odaya girerler, yemeklerini her gün biraz daha azaltarak kırk gün orada ibadetle meşgul olurlardı. Hatta ilk günü kırk, ikinci günü otuz dokuz, üçüncü günü otuz sekiz... zeytin tanesi yemek şartıyle nihayet yiyeceklerini bir zeytine kadar indirenler olurdu. Bu kırk günlük halvete "erbain çıkarmak" denirdi. Şarap içenlerce eski şarap makbul olduğundan Hafız, şarabın küpte erbain çıkarmasını söyleyerek bu inanışla âdeta alay etmektedir.

S. 469, B. 3953. Irak, hem bir ülkenin adıdır, hem de şark musikisinde bir makam adıdır.

S. 474. B. 4007. Kilim altında davul çalmak, riyadan kinayedir. Eseri görünen, fakat gizli yapılan, görünüşte de iyilik tarzında gösterilen kötülükler hakkında kullanılır. Bayrak dikmek de bir şeyi apaçık yapmak, gizlememek, yahut gizli şeyi açığa vurmaktan kinayedir,

S. 475, B. 4016. Yusuf Peygamber çok güzelmiş. Hatta Kur'an'ın 12 nci suresi olan Yusuf suresinin 30 ve 31 inci ayetlerinde Mısır kadınlarının Zeliha'yı, Yusuf'a olan sevgisi yüzünden kınadıkları, bu yüzden Zeliha'nın da onları çağırıp herbirine bir turunç ve bir bıçak verdiği, sonra Yusuf'u çağırdığı, Yusuf'u görüp hayran olan kadınların turunç yerine bıçaklarla ellerini doğradıkları ve "Bu insan olamaz.. bu, bir melek" dedikleri anlaşılmaktadır.

S. 478, B. 4039. Arapça'da "Son ilâç dağlamadır" mealinde bir atalar sözü vardır. Arap hekimleri çare bulamadıkları yara ve sızıları dağlamakla iyileştirirlerdi. Bu söz de o yüzden söylenegelmiştir

S. 478, B. 4044. Kur'an'ın 21 inci suresinin (Enbiya) 30 uncu ayetinde "Kâfir olanlar görmediler mi ki göklerle yer birdi, biz onları ayırdık ve her şeyi sudan dirilttik; görürler de inanmazlar mı ki?" denmektedir. Bu söylediğimiz ayetten alınmadır.

S. 479, B. 4047. Hâtem. Mesnevi, C. I, S. 222, B. 2244 de bakınız.

S. 479, B. 4051. Yusuf Peygamberi, kardeşleri ucuz bir parayla bir esirciye satmışlardı. Esirciden de Mısır Azizi satın almış, bir müddet zindanda kalan Yusuf, sonunda Mısır ülkesine Aziz olmuştu. Beyitte bu hikâyeye işaret vardır.

S. 480, B. 4075. Berehmen, Hint'liler arasına yayılmış olan Brahma dininin rahiplerine denir. Doğrudan doğruya müşrik ruhanilere de dendiği gibi soyu sopu belli kişizadeye, akıl ve dirayet sahibi adama da dendiği vardır.

S. 485, B. 4100. Bu beyitte H. Muhammed'in ay'ı ikiye böldüğüne işaret vardır. Mesnevi, C. 1, S. 105, B. 1077 ye bakınız.

S. 491, B. 4148. Selma ve Suat, Leylâ gibi Arap sevgililerindendir ve umumî bir ad olmuştur.

S. 492, B. 4156. Nizamî, Genc'lidir. Hicri altıncı asır (XII) şairlerinden olup bilhassa hamsesiyle meşhurdur.

S. 493, B. 4164. Eski ve uydurma bir kanaate göre dünya bir öküzün boynuzunun üstünde durmaktadır Öküz, bir balık üstündedir, balık denizdedir, deniz rüzgâr üstündedir, rüzgârı da Tanrı kudreti tutmaktadır Bu bakımdan en altında balık, en üstünde ay bulunuyor ki bu yüzden "aydan balığa kadar" sözü meydana gelmiştir. Balık, zaten de denizin içinde bulunduğundan bu söz, bir bakıma ön ve sonu, hülâsa geniş bir hududu gösterir.

S. 506, B. 77. Şeyh Sadi, Şiraz'da yetişen, Gülistan ve Bustan adlı mensur ve manzum kitaplarıyle divanı bulunan hakîm bir şairdir. 691 de (1291 - 92) vefat etmiştir. Kabri Şiraz'dadır.

S. 510, B. 7. Mesnevîler. Kur'an'ın 21 inci suresinin (Enbiya) 89 uncu ayetinde "Ve Zekeriyya'yı an.. o zaman Rabbine, Rabbim, beni tek bırakma, bana bir evlât ver.. Sen varislerin en hayırlısısın diye dua etti" denmektedir. Lâ tezernî ferden "— beni tek bırakma" bu ayetten bir cümledir.

S. 512, B. 23. Mesneviler. Kur'an'ın 68 inci suresi "Klem" adıyle anılır ve "Nuna, kaleme ve meleklerin yazdıkları şeylere and olsun" diye başlar. Bu ayetteki nun ve kaleme türlü türlü manalar verilmiştir.

S. 512, B. 24. Mesneviler. Metin, bir kitabın özü, aslıdır. Şerh, o kitabın âdeta kritiğidir. Diğer bir zat, cümle cümle, o kitabı izah eder. Kitap sahibinin ne demek istediğini anlatır.

S. 514, B. 45. Sakiname. Nuh Peygamberin dokuz yüz yıl yaşadığı rivayet edilmiştir. Bu yüzden Nuh ömrü, ömür uzunluğundan kinayedir.

S. 514. B. 52. Sakiname. Piran, İran mitolojisinde meşhur Turan Hükümdarı Efrasyab'ın veziri ve baş komutanıdır. Şide, Efrasyab'ın bir oğlunun adıdır. Pek güzel olduğu için babası, bu çocuğa güneş ve nurlu şey manasına gelen bu adı koymuş. Asıl adı Peşeng'dir. Keyhusrev tarafından öldürülmüştür.

S. 541. B. 54. Sakiname. Tûr ve Selm, Feridun'un iki oğludur. Turan ülkesini Tur'a, Arabistan'ı da Selm'e vermişti. S. 512, B. 3906 nın izahına bakınız.

S. 515. B. 61. Sakiname. Gökyüzündeki arslandan maksat Eset, yani Arslan burcudur.

S. 516. B. 72. Sakiname. Meşhur İran Şahı Husrevi Perviz'in çalgıcısı Barbed'in icat ettiği otuz makamdan birinin adı da Husrevânî imiş. Bu kelime ağır değerli ve büyük manalarına da kullanılır.

S. 521. Kıtalar V. Ferkad, şimal kutbuna yakın iki parlak yıldızın adıdır. Birbirlerine yakın olan bu iki yıldızın ikisine birden Ferkadan derler. Türkçe'de bu yıldızlara "ikizler" denir.

S. 526. Kıtalar XIII. Zeyd ve Amr, Arapça gramerde örneklerde kullanılan gayrı muayyen iki erkek adıdır Müennes için de Hint adı kullanılır.

S. 527. Kıtalar XV.** Bazen adamın kulağına gökten bir ses gelirmiş. Bu ses veya söz, melekler tarafından söylenirmiş. Bu sesi seslenene "hatif" derler.

S. 533. Kıtalar* XXIX. Ruhülkudüs, Müslümanlarca Cebrail adlı vahiy meleğidir.

S. 532. Kıtalar* XXXIII. Müslümanlar, inanış ve ibadet işinde Kur'an ve hadisi, yani peygamber sözlerini delil tutarlar. Bir kısmına nazaran sahabenin, yani peygamber zamanında Müslüman olan veya Müslüman olarak doğanların bir meselede birleşmeleri de delildir. Fakat bunu tanımayan azlık bir kısım da vardır. Kur'an ve hadiste bulunmayan, Sahabe zamanında da olmadığı için reyleri bilinmeyen meselelerde kıyası, yani bir hükmü, diğer bir

hükümle mukayese ederek hüküm vermeyi, yahut aklı delil tutanlar olduğu gibi bu ikisini, yahut birini tanımayanlar da vardır. Hülâsa Kur'an ve hadisten hüküm çıkarma da Müslümanlar, bölük bölük olmuşlar, bu suretle Müslümanlıkta "Mezhep - Yol" denen kısımlar meydana çıkmıştır. Bu mezheplerin biri "Ehli Sünnet vel Cemaat" denen Sünnî mezhebidir. Bu mezhebe göre Kur'an zahirine göredir. Yani namazdan maksat şudur diye aklî ve indî hükümler yürütülemez. H. Muhammed'in doğru sözleri de sahabeden nakil edildiği gibi ve zahirine göre anlaşılır. Sahabenin bir meselede ittifakı delildir. Sünnilerin bir kısmı kıyası kabul eder, bir kısmı etmez. Hülâsa sünnîlik, doğmatiz bir mezheptir. Peygamberin sünnetine, yani söylediği, yaptığı, yahut birisini yaparken görüp de men etmediği şeylere ve sahabenin topluluğuna dayandığı için bu mezhebe uyanlara sünnet ve topluluk ehli manasına Ehli Sünnet vel Cemaat denmiştir.

S. 537, Kıtalar* XXXV. Ebdâl, Sofilere göre yedi, yahut kırk Tanrı dostu, Tanrı velisidir ki bunlar, ruhlarını nefislerine bedel ettikleri, yahut diledikleri vakit diledikleri yerlerde kendilerine bedel birer cesetle görünebildikleri, yahut da bu makama, kendilerinden önce sahip olan kişiler ölünce onlara bedel olarak geçtikleri için bu adla anılmışlardır. Bu kelime, aynı zamanda mutlak olarak erenler veliler makamına da kullanılmıştır. Ayrıca "Abdallar" diye batınî bir tarikat olduğu gibi Kalender Abdalları, Hayderî Abdalları, Bektaşi Abdalları gibi bütün dini teşekküllere de ad olmuştur. Mesnevi, C. 1. S. 26. B. 264 e de bakınız.

S. 537, Kıtalar* XXXV. Mevakıf, Kelâm bilgisine, yani din felsefesine ait bir kitaptır. 756 Hicri'de (1300) vefat eden Kadı Adudüddin Abdurrahman tarafından yazılmıştır. Bu kitabı birçok âlimler şerh etmişlerdir.

S. 541, Rubailer* VIII. Kanber, H. Ali'nin azatlı kölesidir Meşhur Haccâci Zâlim tarafından şehit edilmiştir. Hayber, H. Muhammed zamanında bilhassa Ali'nin gayre-

tiyle fethedilen ve evvelce Yahudiler'e ait bulunan Medine civarındaki bir kaledir. Kevser, ahirette Peygambere ait olan bir havuzdur. Bu havuzun pek büyük olduğu, etrafında çeşit çeşit mücevherlerden gökteki yıldızlar kadar kâseler bulunduğu, suyunun baldan tatlı, kardan soğuk olup inanan kişilere bu havuzdan H. Ali'nin sâkilik ederek su sunacağı hadislerde bildirilmiştir

S. 543. Rubailer* XVII. Harut ve Marut adlı iki meleğin Babil'e indikleri, insanlara sihir bellettikleri, nihayet bir kadına âşık olup şarap içtikleri, kötülükte bulundukları, bunun üzerine kadının Tanrı tarafından çarpılıp gökte zühre yıldızı haline geldiği, bu iki meleğin debaş aşağı Babil kuyusuna asıldıkları, bu suretle kıyamete kadar ceza görecekleri, Kur'an'da olmamakla beraber hikâye edilegilmiştir. Bu iki meleğin adı Kur'an'da başka türlü geçer ve böyle bir vaka yoktur. Esas itibariyle Harut ve Marut, iki Ermeni mabududur. Sihirle ve Babil şehriyle münasebetleri bulunduğundan daima Babil, sihir ve sihirbaz kelimeleriyle bu iki melek beraber anılır. Mesnevi, C. 1, S. 52, B. 535 e bakınız.

S. 546. Rubailer* XXV. Kıyamette halkı H. Ali'nin cennet ve cehenneme bölüştüreceğine dair bir hadis, yani Peygamber buyruğu vardır. Aynı zamanda çok yiğit olduğu için Ali'ye Tanrı Arslanı denmiştir.

S. 549. Rubailer* XXXV. Sofilerce siyah renk, vahdet yani birlik alâmetidir. Halifeler siyah renkte sarık sararlar. Gece siyahtır ve her şeyi örter. Tanrı'nın hakikî varlığı da zuhur edince bütün mevhum varlıklar örtülür, yok olur. Hatta bu yüzden gündüze nübüvvet, yani peygamberlik; geceye vilâyet, yani velilik delili diyenler bile vardır.

S. 552. Muammâlar. Aynı sahifenin notuna bakınız.

ŞÜPHELİLER

S. 558. B. 11. Kerbelâ, Irak'da Bağdat yakınlarında bir yerdedir. Hicretin 61 inci yılında (680) H. Muhammed'in

torunu ve H. Ali ile Fatıma'nın oğlu İmam Hüseyin, Kûfelilerin daveti üzerine Kûfe'ye giderken yolda Yezid'e tabi askerler tarafından bu yılın ilk ayı olan Muharremin ikinci günü buraya konmaya mecbur edilmiş, altıncı günü binlerce Yezid askeri tarafından kuşatılmış, dokuzuncu günü, Yezid'in hükmü altına giremiyeceğini söyleyip yanındakilerin ayrılmasına müsaade etmişti. Ayrılanlar o gece ayrılmış, onuncu cuma günü kendisiyle kalan yüz kadar kişiyle beraber Yezid askerleriyle savaşa başlamıştı. Yanındakiler, kardeşleri, kardeşinin ve amcasının oğulları, bütün akrabası ve kendi oğulları şehit olduktan sonra kendisi de ikindi üstü şehit olmuş, beraberindeki kadınlar, düşmanlar eline esir düşmüşlerdi. Muharremin yedinci günü, Yezid askeri, İmam Hüseyin'le taraftarlarından suyu da kesmiş bulunduklarından Fırat ırmağı kıyısında hepsi de susuz şehit olmuşlar, kadınlar, mızraklara dikilen şehit başlarıyle önce Kûfe'ye, sonra da Şam'a, Yezid'e götürülmüş, neden sonra Yezid İmam Hüseyin'in hastalığı yüzünden harbe girmeyip sağ kalan oğlu İmam Ali Zeynelâbidin'le beraber kadınların Medine'ye dönmesine müsaade etmişti. Kerbelâ vak'ası diye anılan bu acıklı vak'a, bütün Müslümanların kalplerini yakmış ve sık sık anılmış, bilhassa H. Muhammed'in soyunu sevenler tarafından her yıl yaslarla yenilene gelmiştir.

S. 560. B. 30. Hıta, Çin Türkistan'ında bir ülkedir. Buradaki Türkler de Huten ve Çiğil Türkleri gibi güzellikleriyle meşhurdur.

S. 563. B. 55. "Ve nefahtu fîhi min rûhî" ben, Âdem'e ruhumdan ruh üfürdüm demektir ve bir ayetten bir cümledir. Mesnevi, C. 3, S. 379, B. 3935 e bakınız.

S. 566. B. 81. Beyt-ilmamur, Kâbe'nin hizasında ve gökte bulunduğu ve meleklerin kıblesi olduğu rivayet edilen yer.

S. 567. B. 92. Kalenderler XIII - XVI ncı asırlarda Anadolu'ya da yayılmışlardı. Orta Asya'da Melâme-

tiflikten meydana gelen, Bağdat, Suriye, Mısır, Anadolu ve Rumeli'ye yayılan bu taife, saç, sakal, kaş ve bıyıklarını usturayla tıraş ederlerdi ki Hafız, bu beyitlerde bilhassa onların bu âdetlerini anlatmaktadır.

S. 570. B. 118. Zülf, yanı saç yüzü örttüğünden, küfür kelimesinin de lûgat manası örtmek olduğundan şairler tarafından saça kâfir ve küfür, yüze de iman sıfatları verilmiştir. Sofi şairler, Tanrı sıfatlarının, Tanrı zatını örttüğünü düşünerek yüzü Tanrı'nın zatına, saçı da sıfatlarına benzetmişlerdir.

S. 575. B. 161. Aristo, Yunan filozoflarından meşhur Aristetalis'dir. Milâttan 322 yıl önce ölmüştür. İslâmdan sonra bu filozofun eserleri Arapça'ya çevrilmiş ve din felsefesi demek olan kelâm, bu eserlerdeki esaslara dayanmıştır. Edebiyatta akıl, mantık ve hikmet sembolü olarak kullanılır.

S. 597-598. B. 343-351. Şiilerce peygamberin Tanrıdan hüküm alması, melek vasıtasıyle aldığı emirleri, hükümleri halka bildirmesi nübüvvet, yani peygamberlik, bu emirlere göre ümmet arasında hükmetmesi imamet ve vilâyettir. Peygamberin şahsında hem peygamberlik, hem de imamlık vardır. Vefatından önce Tanrı emriyle yerine birisini bırakır ki bu zat, peygamberin şeriatını koruyan ve o şeriata göre hükmeden imamdır. Sofiler, bu akideyi aynen benimsemişlerdir. Onlarca da peygamber'in halkla olan muamelesi nübüvvetidir, hakla olan muamelesi vilâyetidir. Nübüvvetin sırrı, vilâyettir. H. Muhammed'den sonra imam, Ali'dir. Sofilerce de H. Muhammed'in sırrına vâris olan ve vilâyetine sahip bulunan Ali'dir. Bu bakımdan Ali'ye "Şahı vilâyet - Vilâyet padişahı" dendiği gibi bunun kısası olarak "Şah" da denir. Bu gazeldeki âlem padişahı da Ali'dir. Yine aynı gazelde (351 inci beyit) Ali'ye şah denmektedir.

S. 599. B. 349. Peygamberden sonra on iki imamı, peygamberin halife ve vârisi ve ümmetin imamı tanıyan şiilere "İmâmiye - İsnaaşeriye - İmameti kabul edenler.

On ikiler fırkası" denir. Bu mezhebe, İmam Caferüssadık'ın sözleriyle amel edildiğinden "Câferiye" adı da verilir. Bunlarca On iki imam şunlardır:

1. Ali, 2. Hasan, 3. Huseyn, 4. Zeynelâbidin Ali, 5. Muhammedül Bâkır, 6. Ca'ferus Sâdık, 7. Mûsel Kâzım, 8. Aliyyur Rızâ, 9. Muhammedüt Takıy. 10. Aliyyun Nakıy, 11. Hasanul Askerî, 12. Mehdî. Sekizinci imam Aliyyur Rızâ, hicrî 208 seferinde (823) Abbasoğullarından Me'mûn tarafından şehid edilmiştir. Şimdi Meşhed denen Tus şehrinde yatmaktadır.

S. 598, B. 354. Vakkasoğlu Sa'd, peygamberin sahabesindendir, altıncı olarak Müslüman olmuştur. Uhut savaşında peygamberin önünde ok atarak peygamberi korumuştur. Bu münasebetle okçular, bu zatı, kendilerine pir edinmişlerdir. Bundan dolayı sonradan Halife Ömer zamanında İran savaşında da baş komutan olan Sa'd'ın adı, daima okla anılır.

S. 684, B. 405. Halil, dost demektir ve Nemrud tarafından ateşe atıldığı halde yanmayan İbrahim Peygamberin lâkabıdır.

S. 698, B. 440. Eski yıldız bilgisine, astronomiye göre Âdem, zuhal devrinde yaratılmıştır. Zuhal devri, Âdem devridir. Zaten zuhal ve Âdem kelimelerinin ikisi de ebcet hesabında 45 eder. Kıyamete kadar yedi yıldızın devri vardır ve her devir, bin yıldır. Bir rivayete göre de her yıldızın devir müddeti yedi bin, bütün yıldızların devir müddeti de kırk dokuz bin yıldır. Şimdi içinde bulunduğumuz devir, kamer yani ay devridir. Ay devri aynı zamanda H. Muhammed'in devridir. H. Muhammed, bu devirde yeryüzüne gelmiştir. Bu yüzden de ayı, ikiye bölmüştür. Bu devir, kıyamet devri ve fitneler, yani imtihanlar devridir. Bu imtihanların en şiddetlisi de Tanrılık davasıyle meydana çıkacak ve Mehdi tarafından öldürülecek olan tek gözlü Deccal'dır.

S. 619, B. 533. Hakîmi Gaznevî diye de meşhur olan Senâî, İran'da yetişen sofi şairlerin en büyüklerindendir.

Mevlânâ Celâleddin, Attar'la bu şaire pek büyük bir hürmet beslemektedir. Hadîkatül Hakîka adlı mesnevisi pek meşhurdur. 525 hicri'de (1130 - 1131) vefat etmiştir.

S. 624, B. 673. H. Muhammed'den böyle bir hadis nakledilmiştir

S. 632, Kıtalar IX. Selman, Hafızı Şirazi ile çağdaş ve Hafız'a epeyce tesir etmiş olan pek lirik ve sanatkâr bir İran şairidir.

S. 644, Kasideler, B. 3. Kısra, İran Şahlarına verilen umumî bir addır, Roma İmparatorlarına kayser dendiği gibi İran Şahlarına da kisra denirdi. Büyük padişah ve padişahlar padişahı manasına gelen husrev kelimesinin Arapçalaşmış şeklidir.

S. 645, Kasideler, B. 12. Erdevan, Guştasb soyundan ve keylerden bir İran Şahıdır.

S. 646, Kasideler, B. 22. Genci Şayagan, meşhur İran hükümdarı Husrevi Perviz'in sekiz hazinesinden biridir. Bu hazinede fevkalâde değerli kumaşlar ve mücevherler varmış.

S. 646, Kasideler, B. 30. Kerubîler arşı taşıyan, yahut Tanrı'nın pek yakını olan ulu meleklerdir.

S. 654, Kasideler, B. 113. Reyhanî yazı, eski yazının sülüs denen cinsinden biraz farklı bir yazıdır. Elifleri sülüsten uzunca olur ve harf çanakları da bu tarza uygun bulunur

S. 656, Kasideler, B. 131. Ebülhakem, H. Muhammed zamanında ona ve Müslümanlığa en büyük düşmandır. Mekke aristokratlarından olan bu zat, Bedir savaşında öldürülmüştür. Düşmanlığı yüzünden adı "Ebucehil - Bilgisizlik babası" kalmıştır.

S. 657, Kasideler, B. 138. Zâl, ihtiyar ve ak sakallı manasına gelir. Meşhur İran kahramanı Rüstem'in babasının adıdır. Doğduğu zaman saçı, sakalı, kaş ve kirpikleri bembeyaz olduğundan bu adla adlanmıştır.

Hâfız'da Geçen Husûsî Adlar

— Ş —

— T —

— V —

— Y —

— Z —

Mekân Adları

Hafız

Prof. Brovvne'ın İran Edebiyatı Tarihinden

Hafız'ın mezarı

[illegible] علیها الرحمة

[illegible]

Son sahifesi

Konya Müzesi nüshası

Hafız Divanı'nın Yanlış Doğru Cetveli

Yanlış	Doğru	Sahife
CXVI	CXVII	119
CLIX	CLXIX	170
CGXXI	CLXXI	172
CLXXXVI	CLXXXII	189
CCIXV	CCXIV	215